

2018 FAALİYET RAPORU

SUNUŞ

Birçok nihai çıktısı insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılamadan da öte, varlığını sürdürebilmesi için elzem olan; beslenme, giyinme, barınma, ısınma ve daha birçok ihtiyacı karşılayan ve nüfusun önemli bir kısmına istihdam sağlayan tarım ve ormancılık sektörleri bütün kalkınma planlarında, desteklenmesi gereken ve özel politikalar üretilmeye çalışılan stratejik öneme sahip sektörler olmuştur. Elbette insana hizmet eden hiçbir sektör önemsiz değildir ancak en önemli sektör şüphesiz tarımdır. Bugün kıtlık ya da yoklukla değil sadece birkaç gıdada fiyatların yükselmesiyle bile tarım konusunun ülkenin ajandasında ilk sıraya oturmuş olması tarımın önemi konusunda kimsenin şüphesi dahi olamayacağını ispat etmiştir. Bu yüzden en gelişmiş ülkeler de dâhil tarım ve gıda güvenliği ve güvencesi istisnasız her ülkenin en önemli gündem maddeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır.

Dünyada yönelimlerin analizi göstermektedir ki gelecek; su, enerji yanında gıda savaşlarına sahne olacaktır. Bu yüzden tarımda farklı bakış açısıyla, yeni yaklaşımlar oluşturmak üzere, gerek küresel, gerek bölgesel imkânları en iyi şekilde değerlendirecek stratejileri geliştirmemiz, iç ve dış gelişmeleri, yönelimleri dikkate alarak, sektörde verimlilik ve rekabet gücünü artırmaya yönelik politikalar üretmemiz önemlidir.

Ülkemiz sahip olduğu coğrafi yapı ve ekolojik koşullar sayesinde, ürün çeşitliliği ve miktarı yönünden tarımsal üretimde büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin en azami şekilde hayata geçirilebilmesi için Bakanlığımızın yeni yaklaşımı, ülkemizin küresel ve bölgesel anlamda yerini sağlıklı bir şekilde belirlemesi, kısa ve uzun vadeli durum değerlendirmelerinde bulunarak koşullara göre en uygun stratejiyi geliştirip en uygun pozisyonu alması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Bakanlığımız bu yaklaşımla çizilen hedefleri gerçekleştirme yolunda tarım, su ve ormancılık konularında verimlilik ve sürdürülebilirlik çerçevesinde, gıda güvenliği ve güvencesinin sağlanması, hidroelektrik enerji kaynaklarının en yüksek düzeyde sağlanması, sulama ihtiyaçlarının karşılanması, ormanlarımızın koruma kullanma dengesi içinde halkımızın hizmetine sunulması için akıl ve bilim önderliğinde çalışmaktadır. Bu çalışmalarını yaparken ve hizmetlerini gerçekleştirirken, ülkemizin doğal kaynaklarını bugün en verimli ve sürdürülebilir şekilde kullanarak bugünün ihtiyaçlarını karşılarken, onları gelecek kuşaklar için de koruma gayretindedir.

Gelecekte de aynı bilinçle sadece üreticilerimize değil, ülkemizin her bir ferdine tüketicilerimize sunduğumuz hizmetleri dünyadaki gelişmelere paralel artan yeniliklerle ve her geçen gün daha da artan bir şevkle sunmaya devam etme istek ve amacımızı belirterek 2018 Yılı hizmet ve faaliyetlerimizin yer aldığı "İdare Faaliyet Raporu"nu kamuoyunun ilgi ve bilgisine sunmaktan gurur duyduğumu ifade etmek isterim. Bu vesile ile belirtilen tüm hizmet ve çalışmalarda emeği geçen katkısı olan herkese, tüm paydaşlarımıza öncelikle Tarım ve Orman Bakanlığı çalışanları olmak üzere teşekkür etmek isterim.

Dr. Bekir PAKDEMİRLİ
Tarım ve Orman Bakanı

2018 YILI FAALİYET RAPORU

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	12
I) GENEL BİLGİLER	15
A- MİSYON VE VİZYON	17
B- YETKİ, GÖREV VE SORUMLULUKLAR	17
C- İDAREYE İLİŞKİN BİLGİLER.....	23
1 - FİZİKSEL YAPI.....	34
2 - ÖRGÜT YAPISI.....	35
3 - BİLGİ VE TEKNOLOJİK KAYNAKLAR	36
4 - İNSAN KAYNAKLARI	37
5 - SUNULAN HİZMETLER	39
6 - YÖNETİM VE İÇ KONTROL SİSTEMİ.....	307
D- DİĞER HUSUSLAR	308
II) AMAÇ VE HEDEFLER.....	309
A- İDARENİN AMAÇ VE HEDEFLERİ	311
B- TEMEL POLİTİKALAR VE ÖNCELİKLER	313
C- DİĞER HUSUSLAR.....	315
III) FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER	317
A- MALİ BİLGİLER.....	319
1 - BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI	319
2 - TEMEL MALİ TABLOLARA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR	347
3 - MALİ DENETİM SONUÇLARI	348
B- PERFORMANS BİLGİLERİ	349
1 - FAALİYET VE PROJE BİLGİLERİ	348
2- PERFORMANS SONUÇLARI TABLOSU	377
3 - PERFORMANS SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	399
4 - PERFORMANS BİLGİ SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	400
IV) KURUMSAL KABİLİYET ve KAPASİTENİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	401
A- ÜSTÜNLÜKLER.....	403
B- ZAYIFLIKLAR	403
C- DEĞERLENDİRME	404
V) ÖNERİ VE TEDBİRLER	407
EKLER	411

Tablolar

Tablo 1: Taşınmazlar.....	34
Tablo 2: Araç Durumu (Mülga GTHB)	34
Tablo 3: Araç Durumu (Mülga OSİB)	34
Tablo 4: Teknolojik Kaynaklar (Mülga GTHB)	36
Tablo 5: Teknolojik Kaynaklar (Mülga OSİB)	36
Tablo 6: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Durumu.....	37
Tablo 7: Bakanlık Merkez Hizmet Birimleri Personel Durumu	38
Tablo 8: Hayvan Hastalıkları İle Mücadele	44
Tablo 9: Yıllara Göre Sevk Sayıları.....	45
Tablo 10: Sertifikasyon Çalışmaları.....	45
Tablo 11: Kurbanda Kesilen Hayvan Sayıları	45
Tablo 12: Yıllara Göre Kaydedilen Hayvan Sayıları.....	46
Tablo 13: Hayvan Hastalığı Tazminat Ödemeleri.....	46
Tablo 14: Serbest veteriner Hekimlere Ödenen Aşılama Destekleme Ödemeleri	47
Tablo 15: Hastalıktan Ari İşletme ve Hayvan Sayıları.....	47
Tablo 16: Ülkemiz Sınırlarından Yasadışı Yollarla Girerken Yakalanan Hayvan Sayıları	47
Tablo 17: Ülkemiz Sınırlarından Yasadışı Yollarla Girerken Yakalanan Hayvansal Ürün Miktarları.....	47
Tablo 18: Hayvan, Hayvansal Ürün ve Yan Ürün İhracat Kontrolleri	48
Tablo 19: Avrupa Birliğine İhracat İzni Bulunan İşletme Sayısı.....	48
Tablo 20: Rusya Federasyonu'na ihracat izni bulunan işletme sayısı	49
Tablo 21: İthalat İçin Onaylanan Ülkeler ve İşletme Sayıları.....	50
Tablo 22: veteriner Kontrollerine Tabi Ürünlerin Ülkeye Girişinde Yürütülen Kontrollere İlişkin veriler	51
Tablo 23: veteriner Kontrolüne Tabi Hayvansal Ürünlerin Reddedilme Sebebi.....	52
Tablo 24: Hayvanların Ülkeye Girişinde Yürütülen veteriner Kontrollerine İlişkin veriler	52
Tablo 25: Elektronik Reçete (E-Reçete) ve veteriner İlaç Takip Sistemi (İTS) Bilgileri	53
Tablo 26: veteriner İlaç Takip Sistemi (İTS) verileri	53
Tablo 27: veteriner Tıbbi Ürün Tanıtım Temsilcisi Sertifikalandırma Faaliyetleri.....	54
Tablo 28: Düzenlenen Toplantılar	54
Tablo 29: veteriner Tıbbi Ürün Denetim Faaliyetleri	55
Tablo 30: İzinli veteriner tıbbi ürün sayıları	56
Tablo 31: Sürvey Çalışmaları	60
Tablo 32: Bitki Pasaportu Uygulama ve Denetimleri	61
Tablo 33: Hasat Öncesi Pestisit Denetim Uygulamaları	61
Tablo 34: Eğitimler.....	62
Tablo 35: Bitki Koruma Ürünleri Takip Programı Uygulama Takvimi.....	66
Tablo 36: Bitki Koruma Ürünleri ve Zirai Mücadele Alet ve Makineleri İzin ve Ruhsatları	67
Tablo 37: Bitki Koruma Ürünleri ile Zirai Mücadele Alet ve Makine Denetimleri.....	68
Tablo 38: Uygulanan Yaptırımlar	68
Tablo 39: İthalat İzinleri	68
Tablo 40: Onay/Şartlı Onay Almış İşletme Sayıları	70
Tablo 41: Kayıt Almış İşletme Sayıları	70

Tablo 42: İhracatta Gıda Güvenliği Denetim Sayıları	71
Tablo 43: İthalatta Gıda Güvenliği Denetim Sayıları	71
Tablo 44: Yurda Girişine İzin Verilmeyen Ürün Miktarı	72
Tablo 45: Yıllara Göre Yurtiçi Gıda Resmi Kontrol Sayısı	72
Tablo 46: Gıda İşletmeleri Faaliyet Alanına Göre Yurtiçi Gıda Resmi Kontrol Sayısı	72
Tablo 47: Gıda Kontrol Görevlilerinin Dağılımı	72
Tablo 48: ALO 174 Gıda Hattına Yapılan Başvuru Sayısı ve İdari Yaptırım Sayısı	73
Tablo 49: Kamuoyu ile Paylaşılan Resmi Kontrol Sonuçları	73
Tablo 50: Kamu ve Özel Laboratuvar Denetimleri	73
Tablo 51: Yem İşletmeleri Denetim Sayıları	74
Tablo 52: Yem Resmi Kontrol verileri	74
Tablo 53: Projeler	77
Tablo 54: Destekleme Birim Miktarları	83
Tablo 55: Projeler	88
Tablo 56: Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı	113
Tablo 57: Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi Programı Uygulamaları	114
Tablo 58: TBS Çalışmaları	118
Tablo 59: Devreye Alınma Tarihleri ve Hizmet Sayıları	119
Tablo 60: Tarımsal Desteklemeler	122
Tablo 61: Tescil Edilen Tarla Bitkileri Grubuna Ait Çeşit Sayıları	131
Tablo 62: Bitki Sağlığı Faaliyetleri	139
Tablo 63: Salımı Yapılan Biyolojik Mücadele Etmenlerine Ait Bazı Bilgiler	139
Tablo 64: Projede Yer Alan Enstitüler ve Çalışacakları Bitkiler	152
Tablo 65: 2018 Yılında Yeni Tesis İnşa Edilerek Kazandırılan Sulak Alanlar	173
Tablo 66: Tarım Yürütme Komitesi Tarım İş Toplantıları	205
Tablo 67: Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) Toplantıları	205
Tablo 68: Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Komisyonu (YDSK) Toplantıları ve Diğerler	206
Tablo 69: Uluslararası Anlaşmalar	206
Tablo 70: 2018 Yılı Evrak Sayıları	219
Tablo 71: Dosya Sayıları	220
Tablo 72: 2018 Yılı Rapor Sayıları (Mülga GTHB)	221
Tablo 73: 2018 Yılı Rapor Sayıları (Mülga OSİB)	222
Tablo 74: Denetim Faaliyetleri	232
Tablo 75: Plan Dönemi (2016-2018) Gerçekleşme Durumu (Mülga GTHB)	233
Tablo 76: Plan Dönemi (2016-2018) Gerçekleşme Durumu (Mülga OSİB)	233
Tablo 77: Dönemsel Gözden Geçirme Sonuçları	233
Tablo 78: Alınan Eğitimler	234
Tablo 79: 2018 Ürün Yılında İthal Edilen Tohum Miktarı	235
Tablo 80: Türkiye Genelinde 2018 Ürünü Bölgelere Göre Sözleşmeli Tütün Üretim Bildirimi	236
Tablo 81: 2018 Ürün Yılı İzne Tabi Tütün Üretimi	236
Tablo 82: Yıllar İtibari ile Virginia ve Burley Tipi Tütün Üretimi	237

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 83: Türkiye Geneline 2017 Ürünü Tütünlerin Alım Durumu	238
Tablo 84: Yıllar Bazında Tütün Alımı Yapılan Bölge, İl, İlçe ve Köy/Mah. Sayıları.....	238
Tablo 85: 2017 Ürün Yılı İl ve İlçe Bazında Tütün Alımı.....	239
Tablo 86: 2017 Ürün Yılı Üretici İtiraz Sonuçları	240
Tablo 87: 31.12.2017 Tarihi İtibari İle Türkiye Tütün Stokları	241
Tablo 88: Yıllar İtibari İle Tütün Ticareti Yetki Belgesi Sayıları	241
Tablo 89: İhracatın Rejim Bazında Dağılımı.....	242
Tablo 90: İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı	242
Tablo 91: 2018 Yılı Tütün İthalatının Rejim Bazında Dağılımı.....	244
Tablo 92: 2018 Yılı İthalatın Menşe Ülkesine Göre Dağılımı	245
Tablo 93: İthalatın Tütün Tip ve Nevilere Göre Dağılımı	247
Tablo 94: Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilen Şirketler	248
Tablo 95: Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilen Şirketler	249
Tablo 96: Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilen Şirketler	249
Tablo 97: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri verilen Firmalar	250
Tablo 98: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri Güncellenen Firmalar	250
Tablo 99: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilen Firmalar	251
Tablo 100: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi Temdit Edilen Firmalar.....	251
Tablo 101: Proje Tadilatı Uygunluk Belgeleri	252
Tablo 102: Proje Tadilatı İzinleri	253
Tablo 103: Proje Tadilatı Uygunluk Belgeleri	253
Tablo 104: verilen Uygunluk Belgeleri	254
Tablo 105: Tütün Mamulleri Piyasaya Arz Uygunluk Belge Sayıları	256
Tablo 106: Makaron Piyasaya Arz Uygunluk Belge Sayıları	256
Tablo 107: Yaprak Sigara Kağıdı Piyasaya Arz Uygunluk Belge Sayıları.....	257
Tablo 108: Piyasaya Arz İzni Güncelleme Sayıları.....	257
Tablo 109: Piyasaya Arz İzni Güncelleme Sayıları.....	257
Tablo 110: 2018 Yılında İmha Edilen Bandrol Miktarı	258
Tablo 111: Hizmet Bedelleri Tablosu.....	259
Tablo 112: Hizmet Bedelleri Tablosu.....	259
Tablo 113: Hizmet Bedelleri Tablosu.....	260
Tablo 114: Tesis Kuruluş Yeri Değişikliği İzni	260
Tablo 115: Yıllık Teknik Denetimler.....	261
Tablo 116: Üretim ve Faaliyet İzni ile Temdit İşlemi İncelemeleri	262
Tablo 117: Proje Tadilatı İncelemeleri.....	263
Tablo 118: DİR Denetimleri	263
Tablo 119: İdari Yaptırımlar	264
Tablo 120: Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi.....	266
Tablo 121: Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesinin Süre Uzatımları.....	266
Tablo 122: Değerlendirme Rapor Sayıları	268
Tablo 123: Ekspertiz Rapor Sayıları.....	268
Tablo 124: 2014-2018 yılları Dağıtım Yetki Belgesini Haiz Üretici ve İthalatçı Firma Sayısı.....	269

Tablo 125: 2014 - 2018 yılları itibariyle Üretime Yönelik Belgelendirme ve İzinler	270
Tablo 126: 2014-2018 yılları itibariyle Alkollü İçki Üretim Tesisleri Sayıları (adet)	271
Tablo 127: 2014-2018 yılları itibariyle Alkollü İçki Üretim Tesisleri Kapasiteleri (litre)	271
Tablo 128: 2014-2018 yılları itibariyle Dağıtıma Yönelik Belgelendirmeler	272
Tablo 129: Piyasa arz bilgileri-1	272
Tablo 130: Piyasa arz bilgileri-2	273
Tablo 131: Üretime Yönelik Belgelendirmeler	273
Tablo 132: Piyasada Faaliyet Gösteren Firma Sayısı (2018)	274
Tablo 133: Yıllar İtibarı ile Düzenlenen Belge Türleri ve Sayıları	274
Tablo 134: 2018 Yılı Satış Belgesi Sayıları	275
Tablo 135: 2018 yılında Satıcılara Uygulanan Yaptırımlar (iptal/Uyarı)	275
Tablo 136: 2018 Yılı İdari Para Cezaları	275
Tablo 137: PŞ ve NBŞ Kota Bilgisi	279
Tablo 138: YYT İthalatı	281
Tablo 139: Türkiye Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve verim Miktarları ile Pancar Fiyatları	282
Tablo 140: Pancar Şekeri Üretim ve Satış Durumu	282
Tablo 141: NBŞ Üretim ve Satış Durumu	283
Tablo 142: Dünya Şeker (Sakaroz) Dengesi Ekim/Eylül Dönemi	283
Tablo 143: Tarımsal Yeniliklerin Yaygınlaştırılması Yayım Projeleri Uygulanan Proje Sayıları	286
Tablo 144: 2018 Yılında Uygulanan Tarımsal Yayım Projeleri	287
Tablo 145: 2018 Yılında Yürütülen Yayım Çalışmaları ve Katılımcı Sayıları	287
Tablo 146: Yıllara Göre Süt Hijyeni Çiftçi Eğitimi Gerçekleşme verileri	289
Tablo 147: 2015-2017 Tarıma Değer Katanlar Yarışması	290
Tablo 148: Destekleme Ödeme Bilgileri	291
Tablo 149: 2014- 2018 Yılları Arasında Yapılan Eğitimler ve Katılımcı Sayıları	292
Tablo 150: Eğitim Alan Kadın Sayısı	294
Tablo 151: İl Özel Projeleri	295
Tablo 152: Eğitim Merkezi Müdürlüklerimiz ve verilen Eğitimler	299
Tablo 153: Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri	300
Tablo 154: Sulama yayımcılarının eğitimi ile ilgili veriler	301
Tablo 155: 2017 ve 2018 Yıllarında Aday Memur Eğitimi Alan Personel Sayısı	301
Tablo 156: 2017-2018 Yılları Bakanlığımız Bütçesi	319
Tablo 157: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Ekonomik Sınıflandırma	319
Tablo 158: Ekonomik İkinci Düzey Sınıflandırma	320
Tablo 159: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Fonksiyonel Sınıflandırma	322
Tablo 160: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Finansal Sınıflandırma	322
Tablo 161: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Kurumsal Sınıflandırma	323
Tablo 162: Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	324
Tablo 163: 2018 Yılı Yatırım Ödenekleri	324
Tablo 164: 2018 Yılı Sermaye Giderleri (YİKOB Hariç)	325
Tablo 165: 2018 Yılı Sermaye Giderleri (YİKOB Dahil)	332
Tablo 166: 2018 Yılı YİKOB Ödenekleri	339

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 167: Sermaye Giderleri, Dış Proje Kredileri	341
Tablo 168: 2018 Yılı Sermaye Transferleri	342
Tablo 169: 2018 Yılı Sermaye Transferleri, Dış Proje Kredileri	342
Tablo 170: 2018 Yılı Borç verme.....	343
Tablo 171: Bakanlığımızın 2016-2017-2018 Yılları Ödenek ve Harcama Tutarları	343
Tablo 172: 2018 Yılı Harcamalarının Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-1	344
Tablo 173: 2018 Yılı Harcamalarının Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-2	344
Tablo 174: 2018 Yılı Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-1	345
Tablo 175: 2018 Yılı Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-2	345
Tablo 176: 2018 Birleştirilmiş Gelirler Cetveli	346
Tablo 177: 2018 Yılı Döner Sermaye İşletmelerinin Birleştirilmiş Giderler Cetveli	346
Tablo 178: Faaliyet ve Projeler.....	349
Tablo 179: Genel Bütçe Yatırımlarının Performans Hedefleri ve Faaliyetlerle İlişkisi	362
Tablo 180: Döner Sermaye Yatırımları Yatırımlarının Performans Hedefleri ve Faaliyetlerle İlişkisi	364
Tablo 181: İdare Toplam Kaynak İhtiyacı (Mülga GTHB)	365
Tablo 182: İdare Toplam Kaynak İhtiyacı (Mülga OSİB)	372
Tablo 183: Performans Sonuçları ve Açıklamaları (Mülga GTHB)	377
Tablo 184: Performans Sonuçları ve Açıklamaları (Mülga OSİB)	389

ŞEKİLLER

Şekil 1: Memur Personel Öğrenim Durumu	37
Şekil 2: 2014-2018 Entegre Mücadele Projesi Uygulamaları.....	58
Şekil 3: 2014-2018 Yılı Entegre ve Kontrollü Ürün Yönetimi Çalışmaları.....	58
Şekil 4: Erozyonla Taşınan Toprak Miktarı	142
Şekil 5: Raporlarının Rapor Çeşitlerine Göre Grafikselsel Dağılımı (GTHB).....	163
Şekil 6: Raporlarının Rapor Çeşitlerine Göre Grafikselsel Dağılımı (OSİB).....	221
Şekil 7: Denetim Raporlarında Yer Alan Bulguların Önem Düzeyleri.....	232
Şekil 8: İhracat Yapılan İlk 10 Ülke.....	244
Şekil 9: Menş e Ülkesi Bazında Tütün İthalatı Yapılan İlk 10 Ülke.....	247
Şekil 10: Tip ve Neviler Bazında Tütün İthalatı.....	248
Şekil 11: Performans Sonuçları (Mülga GTHB)	399
Şekil 12: Performans Sonuçları (Mülga OSİB)	400

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Kısaltmalar

ABDGM	Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
AGRIS	Tarım Bilimi ve Teknolojisi Bilgi Sistemi
AGROVOC	Tarım, orman, balıkçılık, hayvancılık, gıda gibi konuların bütün alanlarını ve bunlarla ilişkili olan alanları (çevre, beslenme vb.) kapsayan çok dilli özelliğe sahip bir Tesarus
AKK	Arazi Kullanım Kabiliyeti
AKS	Arıcılık Kayıt Sistemi
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
AT	Arazi Toplulaştırma
B.A.E	Birleşik Arap Emirlikleri
BAGİS	Balıkçı Gemilerini İzleme Sistemi
BİDB	Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı
BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
BİS	Bilgi İletişim Standardı
BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
BKÜ	Bitki Koruma Ürünleri
BMİDÇS	Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
BOREN	Ulusal Bor Enstitüsü
BSGM	Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
BÜGEM	Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
CGIAR	Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu
CITES	Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticareti Sözleşme
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
COFASP	Cooperation in Fisheries, Aquaculture and Seafood Processing
ÇATAK	Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması
ÇEM	Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü
ÇHC	Çin Halk Cumhuriyeti
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
DAP	Doğu Anadolu Projesi
DHDB	Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
DiİB	Dâhilde İşleme İzin Belgesi
DİR	Dâhilde İşleme Rejimi
DKMP	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
DOKAP	Doğu Karadeniz Projesi
DPB	Devlet Personel Başkanlığı
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EKÜY	Entegre ve Kontrollü Ürün Yönetimi
ESK	Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü
EuFMD	Avrupa Şap Hastalığı Komisyonu
EYYDB	Eğitim Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GAP	Güney Doğu Anadolu Projesi
GEF	Birleşmiş Milletler Küresel Çevre Fonu
GFCM	Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu

2018 YILI FAALİYET RAPORU

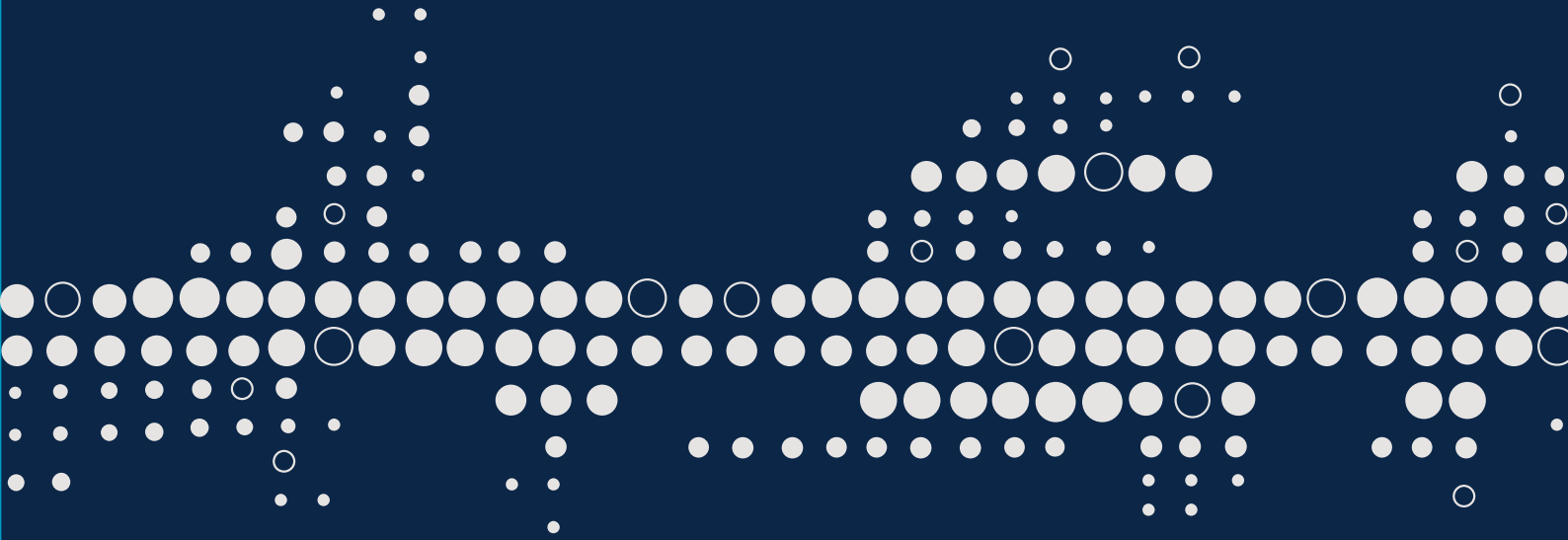

GKGM	Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü
GMP	İyi Üretim Uygulamaları
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTHB	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GTS	Gübre Takip Sistemi
HAYGEM	Hayvancılık Genel Müdürlüğü
HİEBİS	Hizmetiçi Eğitim Bilgi Sistemi
HİTAP	Hizmet Takip Programı
IACS	Entegre İdare ve Kontrol Sistemi
ICA	Uluslararası Kooperatifçilik Örgütü
ICCAT	Atlantik Tunas'ın Korunması Uluslararası Komisyonu
ICT-AGRI	Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Tarımda Uygulanması
IFAD	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
IPA	Katılım Öncesi Yardım Aracı
IWWIP	Uluslararası Kışık Buğday Geliştirme Programı
İDEP	İklim Değişikliği Eylem Planı
İKS	İç Kontrol Sistemi
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
İTU	İyi Tarım Uygulamaları
İTUBİS	İyi Tarım Uygulamaları Bilgi Sistemi
JICA	Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
KADEP	Kamu Diplomasisi Eğitim Programı
KBÖ	Kesintili Başlangıç Ödeneği
KEP	Kayıtlı Elektronik Posta
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KKBS	Koyun Keçi Bilgi Sistemi
KKKS	Koyun Keçi Kayıt Sistemi
KKYDP	Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı
KOP	Konya Ovası Projesi
KOS	Kontrol Ortamı Standardı
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme İdaresi Başkanlığı
MACS	Üst Düzey Tarım Bilim İnsanları
MAYZEM	Milletlerarası Akdeniz Yüksek Ziraî Etütler Merkezi
MERBİS	Mera Bilgi Sistemi
NBŞ	Nişasta Bazlı Şeker
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OIE	Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı
OMÜ	Onsekiz Mart Üniversitesi
OTAK	Yerli Otomatik Traktör Dümenleme ve Kontrol
PERGEM	Personel Genel Müdürlüğü
PIC/S	Farmasötik Denetim İşbirliği Konvansiyonu
PPR	Koyun Keçi ve vebas Hastalığı
PY	pazarlama yılı
RİP	Resmi İstatistik Programı
RTB	Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı
S.D.G.R.	Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi
SESRIC	İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi

2018 YILI FAALİYET RAPORU

SGB	Strateji Geliştirme Başkanlığı
SOYBİS	Soy Kütüğü ve Ön Soy kütüğü
SPS	Sağlık ve Bitki Sağlığı
STA	Serbest Ticaret Anlaşmaları
STVT	Sayısal Toprak veri Tabanı
SUBİS	Su Ürünleri Bilgi Sistemi
SubisCBS	Su Ürünleri Coğrafi Bilgi Sistemi
SÜSBİR	Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği
SYGM	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü
TADB	Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı
TAGEM	Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
TAİEX	Avrupa Komisyonu Teknik Yardım ve Bilgi Değişim Ofisi
TAMSİS	Tarımsal Ürünler Maliyet Sistemi
TARBİL	Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemleri
TARGEL	Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi
TARMAKBİR	Türk Tarım Alet ve Makinaları İmalatçıları Birliği
TARYAT	Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi
TAYEM	Tarımsal Yayım ve Hizmet İçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü
TBS	Tarım Bilgi Sistemi
TDİOSB	Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
TDYK	Tarımsal Destekleme ve Yönlendirme Kurulu
TİD	Tarımsal İşletme Danışmanlığı
TİGEM	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TİGH	Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Başkanlığı
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü
TRGM	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
TSÜAB	Tohum Sanayicileri ve Üreticileri Alt Birliği
TTA	Tercihli Ticaret Anlaşması
TTSM	Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü
TTYB	Tütün Ticareti Yetki Belgesi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TUS	Tahmin ve Uyarı Sistemleri
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TÜKAS	Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi
TÜRKTÖB	Türkiye Tohumcular Birliği
TÜRKVET	Hayvan Kayıt Sistemi
TYDD	Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Desteklemesi
TZOB	Türkiye Ziraat Odaları Birliği
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UYP	Uyum Eylem Planı
ÜFE	Üretici Fiyat Endeksi
YAYÇEP	Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi
YEK	Yerel Eylem Grupları
YYT	Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcı

Genel Bilgiler

2018 YILI FAALİYET RAPORU

A. MİSYON VE VİZYON

MİSYONUMUZ:

Ülkemizin ve dünya pazarlarının ihtiyacı olan güvenilir gıda ve kaliteli tarım ürünlerine erişebilirliği gerçekleştirmek, tarımsal ve ekolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak, kırsal alanda yaşam standardını yükseltmek amacıyla politika belirlemek ve uygulamak.

Sürdürülebilirlik esası istikametinde bütün canlıların hayat standartlarının yükseltilmesi gayesiyle; orman, su kaynakları ve biyolojik çeşitliliğinin korunması, geliştirilmesi ile güvenilir meteorolojik verileri üretmek.

VİZYONUMUZ:

Gıda ve tarım alanında; üretici ve tüketici memnuniyetini en üst düzeyde sağlamak, Türkiye'yi bölgesinde lider, Dünyada küresel aktör haline getirmek.

Orman ve su kaynaklarını akılcı yöneten, tabiatı koruyan geliştiren ve itibarlı güçlü bir kurum olmak.

B. YETKİ, GÖREV VE SORUMLULUKLAR

10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 10 Temmuz 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 1 No.lu Kararnamesi ile düzenlenen Tarım ve Orman Bakanlığının görevleri şunlardır:

- Güvenilir gıda ve yem arzını sağlamak, bu amaçla politikalar oluşturulması amacıyla çalışmalar yapmak ve uygulamayı denetlemek,
- Gıda, gıda katkı maddeleri ve gıda ile temasta bulunan madde ve malzemelerin üretim, işleme ve pazarlama ile ilgili süreçlerin her aşamasındaki izlenebilirliğine yönelik esasları belirlemek,
- Gıda, gıda katkı maddeleri ve gıda ile temasta bulunan madde ve malzemeleri üreten işyerlerinin niteliklerini ve bunlara ilişkin izin ve kayıt esaslarını belirlemek, bunların izin ve kayıt işlemlerini yapmak, bu işyerlerini gıda siciline kaydetmek, üretim ve satış yerlerinin kontrol ve denetimlerini yapmak veya yaptırmak,
- Gıda, gıda katkı maddeleri ve yemler ile gıdayla temasta bulunan madde ve malzemelerin giriş ve çıkış gümrük kapılarını, ilgili kurumların görüşlerini alarak tespit ve ilan etmek; veteriner sınır kontrol noktalarını ve bunların çalışma esaslarını belirlemek,
- Yem ve yem katkı maddelerinin tescili, satışı ve denetimi ile ilgili esasları belirlemek ve denetlemek,
- Yem ve yem katkı maddelerinin üretimini ve satışını yapan işletmelerin onay verme esaslarını belirlemek ve onay verme işlemlerini yapmak,
- Hayvan kimlik sistemini kurmak ve hayvan hareketlerini kontrol etmek,
- Canlı hayvan, bitki, hayvansal ve bitkisel ürünler ile gıda ve yemin dış ticareti ile ilgili sağlık şartlarını belirlemek, sınır kontrol noktalarını ve bunların çalışma esaslarını belirlemek ve yürütmek,
- Bitki, hayvan, gıda ve yem güvenliğini gözeterek tüketiciyi ve halk sağlığını korumak amacıyla tedbirler almak,
- Hayvan refahını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak,
- Hayvan ve bitki sağlığı ile gıda ve yem konusunda faaliyet gösteren laboratuvarların belgelendirilmesine yönelik esasları belirlemek ve bunları denetlemek,

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- Hayvansal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına ilişkin kontrol ve takip işlemlerini yapmak ve buna ilişkin esasları belirlemek,
- Hayvan hastalıkları ile mücadele ve hayvan sağlığı hizmetlerini yürütmek ve buna ilişkin esasları belirlemek,
- Hayvan sağlığında kullanılan tedavi edici ve koruyucu maddeler ile bunların etken ve yardımcı maddelerinin imal, satış, taşıma ve muhafaza şartlarını tespit ve ilan etmek,
- Hayvan sağlığı, teşhis ve tedavi hizmetleri ile ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile hayvan satış, kesim ve eğitim yerleri ve barınaklara ilişkin esasları belirlemek,
- Bitki sağlığını korumak, bitki hastalıkları ve zararlıları ile mücadele etmek ve buna ilişkin esasları belirlemek,
- Bitki pasaport sistemini kurmak, bitki ve bitkisel ürün hareketlerini kontrol etmek, bitkisel korumada kullanılan ürünlerin norm ve özellikleri ile onay verilmesine ilişkin esasları belirlemek, onay verme ve kontrol işlemlerini yapmak,
- Bitki ve hayvan sağlığı ile gıda ve yem güvenirliliğini sağlamak amacıyla risk yönetimi esaslarını belirlemek, risk değerlendirmesi yapmak ve risk iletişimini sağlamak,
- Hayvan ve bitki sağlığının korunması ile gıda ve yem kontrolünde görevlendirilecek personelin niteliklerini, çalışma usul ve esaslarını belirlemek,
- Bitkisel ürünlerde üretimi, verimliliği ve çeşitliliği artırmak,
- Bitkisel üretimde kullanılan girdilerin ve üretim teknolojilerinin kullanımının uygunluğunu ve standartlarını belirlemek ve denetlemek,
- Bitkisel üretimi, tarım ve sanayi sektörü ile entegrasyonunu sağlayacak şekilde yönlendirmek,
- İnsan sağlığını ve ekolojik dengeyi gözeterek yeni üretim şekilleri belirlemek, bunları desteklemek, yaygınlaştırmak ve görev alanına giren faaliyetler sonucu ortaya çıkabilecek kirliliğin önlenmesine yönelik ilgili kurumlarla koordinasyonu sağlamak,
- Çayır, mera, yaylaklar ve kışlakların ıslah ve muhafazasını sağlamak, korumak ve gerekli tedbirleri almak,
- Bitkisel üretim ile ilgili bilgi sistemlerini kurmak ve kullanılmasını sağlamak,
- Tarım havzalarının faaliyet ve işleyişi ile ilgili hizmetleri yürütmek,
- Hayvancılığı geliştirmek, teşvik etmek ve teşvik esaslarını belirlemek,
- Hayvansal üretim girdileri ile hayvancılık işletmelerinin niteliklerini ve bunlara ilişkin izin ve onay esaslarını belirlemek, izin ve her türlü onay işlemlerini yürütmek,
- Yüksek vasıflı hayvan ırklarını yaygınlaştırmak,
- Hayvansal üretimin insan sağlığı ve ekolojik dengeyi koruyucu yöntemlerle yapılmasına ilişkin çalışmalar yapmak ve bunları denetlemek,
- Hayvansal üretimin artırılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak,
- Hayvansal üretim ve geliştirme projeleri ile ilgili çalışmalar yapmak,
- Hayvan ıslah programları uygulamak ve uygulatmak,
- Damızlık hayvan ithalat ve ihracatında teknik kriterleri belirlemek ve yürütmek,

- Hayvancılıkla ilgili bilgi sistemi oluşturmak,
- Hayvansal ürünlerin pazarlanması ile ilgili çalışmalar yapmak,
- Denizlerde ve iç sularda sürdürülebilir balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ile avcılığının esaslarını belirlemek ve bunları teşvik etmek,
- Balıkçı barınakları ve balıkçılık altyapı tesisleri kurulması, işletilmesi ve denetlenmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemek ve denetimini yapmak,
- Balıkçılık ve su ürünleri kaynaklarını korumak, koruma, üretim ve yetiştiricilik alanlarını belirlemek ve bu alanları zararlardan koruyacak tedbirleri almak,
- İthal ve ihraç edilecek balıkçılık ve su ürünleri ile girdilerine ilişkin esasları belirlemek,
- Balıkçılık ve su ürünleri üretim kaynaklarının geliştirilmesi ve verimliliğin artırılması ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, kontrol ve denetimleri yapmak ve yaptırmak,
- Balıkçılık ve su ürünleri üretiminin ve verimliliğin artırılması için gerekli girdilerin tedarikine ilişkin tedbirleri almak,
- Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğine uygun istihsal sahalarına ilişkin esasları belirlemek, istihsal vasıtalarının asgari vasıf ve şartlarını, kiralama ve kullanılma esaslarını belirlemek,
- Balıkçılık ve su ürünleri üretim, geliştirme ve araştırma projeleri ile ilgili çalışmalar yapmak
- Balıkçılık ve su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği ile ilgili bilgi sistemi oluşturmak,
- Rekabetçi bir tarım sektörünün oluşturulması, fiziki potansiyelin, çevre ve arazinin geliştirilmesi, kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin ve ekonomik çeşitliliğin iyileştirilmesi, yerel kırsal kalkınma kapasitesinin oluşturulması için programlar hazırlamak, uygulamak ve izlemek,
- Tarımsal ve kırsal kalkınma desteklerinin uygulanmasına ilişkin gerekli işlemleri yapmak, kontrol etmek ve ödemeler arasındaki uyumu sağlamak,
- Üreticilerin bilgi düzeyini yükseltmek; kooperatif, birlik ve diğer üretici örgütlerinin kurulmasına izin vermek; kooperatif, birlik, oda, üretici örgütleri ve bunların iştiraklerini denetlemek, desteklemek; bunların eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olarak sonuçlandırılması için gerekli tedbirleri almak,
- Toprak ve sulama suyu analiz laboratuvarlarının kuruluş esaslarını belirlemek; arazi, toprak, su kaynakları ile ilgili analizleri ve toprak, arazi ve su sınıflandırması yapmak,
- Arazi edindirme işlemlerini yapmak, tarımsal arazilerin parçalanmasını önlemek,
- Tarımsal mekanizasyon konusunda politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak, plan ve projeler hazırlamak ve uygulamaya aktarılmasını sağlamak, tarımsal mekanizasyon düzeyinin yükseltilmesi için gerekli çalışmaları yapmak,
- Çiftlik muhasebe veri ağını kurmak ve işletmek,
- Tarımsal verileri toplamak ve istatistikleri oluşturmak,
- Entegre idare ve kontrol sistemi dâhil olmak üzere, görev alanına giren konularda bilgi sistemleri kurmak, işletmek ve güncel tutmak,
- Tarımsal sulamada verimliliği artırmak, uygun sulama tekniklerinin kullanılmasını sağlamak, toprak kaynaklarını korumak,

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- Küresel iklim değişiklikleri, tarımsal çevre, kuraklık, çölleşme, diğer tarımsal afetler ve tarım sigortası ile ilgili hizmetleri yürütmek, tabii afetlerden zarar gören çiftçilere özel mevzuatında yer alan esaslar çerçevesinde yardım yapmak,
- El sanatlarını geliştirmek,
- Tarımsal ürünlerin pazarlanması ile ilgili çalışmalar yapmak,
- Avrupa Birliği kaynakları ve diğer uluslararası kaynaklarla yürütülen kırsal kalkınma programlarına ilişkin koordinasyonu sağlamak,
- 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile verilen görevleri yapmak,
- 5648 sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca kurulan İzleme Komitesinin sekretarya işlemlerini yürütmek,
- Tarım sektörüne ve kırsal kesimlere verilecek desteklere ilişkin çalışmalar yapmak, teklifte bulunmak,
- Ulusal kalkınma planları doğrultusunda tarımsal araştırma ve geliştirme stratejilerini ve önceliklerini belirlemek amacıyla çalışmalar yapmak, projeler hazırlamak, hazırlatmak, uygulamak ve uygulatmak,
- Çeşit ve ırk geliştirmek, tescil ettirmek ve bunların nüve materyallerini üretmek,
- Yerli gen kaynaklarını korumak ve geliştirmek, gen kaynaklarına erişim ve bunların yararının paylaşımını sağlamak; yetkilendirme, izleme ve denetleme çalışmalarını yapmak,
- Tarımsal ürün piyasalarındaki ulusal ve uluslararası gelişmeleri izlemek, Bakanlığın görev alanına giren konularda araştırmalar yapmak ve yaptırmak,
- Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve rasyonel kullanımı amacıyla araştırmalar yapmak,
- Bakanlığa bağlı araştırma kuruluşlarının araştırma hedeflerini belirlemek ve bu kuruluşları denetlemek,
- Hayvan ve bitki hastalıklarında kullanılan aşı, serum, biyolojik ve kimyasal maddeler ile koruma ilaçları hakkında ve bunların bileşimine giren etkili ve yardımcı maddeler konusunda araştırmalar yapmak,
- Denizlerde ve iç sularda su ürünlerine ilişkin bilimsel araştırmalar yapmak ve yapılmasını desteklemek,
- Gıda, yem ve mekanizasyon konusunda araştırmalar yapmak,
- Ulusal ve uluslararası alanda araştırma-geliştirme faaliyetleri yürütmek ve bu kapsamdaki projeleri desteklemek,
- Toprağın korunması ve tabii kaynakların geliştirilmesi amacıyla; havza bütünlüğü esas alınarak, çölleşme ve erozyonla mücadele, çığ, heyelan ve sel kontrolü ile entegre havza ıslahı plan ve projelerini yapmak, yaptırmak, uygulanmasını izlemek, bu faaliyetlere proje bazında destek sağlamak, bu iş ve işlemlerle ilgili politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak,
- Su havzalarının geliştirilmesine yönelik ulusal ve bölgesel düzeyde planlama yapmak, politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak,
- Üniversiteler ve Ar-Ge kuruluşlarıyla birlikte araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütmek, eğitim, yayın ve tanıtım faaliyetlerinde bulunmak,
- Görev alanına giren konularda etüt, araştırma, iş tanımı, analiz ve birim fiyat tespiti yapmak, yaptırmak, onaylamak, uygulama esaslarını tespit etmek,

- Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve sulak alanların tespiti, bunlardan Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca tescil edilenlerin korunması, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi, işletilmesi ve işlettirilmesi ile ilgili işleri yürütmek ve denetlemek,
- 9/8/1983 tarihli ve 2873 sayılı Millî Parklar Kanunu ile verilen görevleri yürütmek,
- Yaban hayatı ve kara av kaynakları ile orman içi su kaynakları, dere, göl, gölet ve sulak alanların ve hassas bölgelerin korunması, geliştirilmesi, kara avcılığının düzenlenmesi, av kaynaklarının işletilmesi ve kontrolü ile ilgili her türlü etüt, envanter, planlama, projelendirme, uygulama ve izlemeye ilişkin iş ve işlemleri yapmak veya yaptırmak, bu hizmetlerle ilgili tesisleri kurmak veya kurdurmak,
- Kara avcılığını düzenleyen mevzuat ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Uluslararası koruma sözleşmeleri ile belirlenen yörelerdeki koruma ve kullanma esaslarını belirlemek,
- Uluslararası sözleşmeler ile koruma altına alınan bitki ve hayvan türleri ile alanların korunması konusunda tedbirler almak, ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- Hayvanların korunmasına yönelik çalışmaları, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde yapmak, yaptırmak, bu konuda yürütülen faaliyetleri desteklemek, denetlemek veya denetlenmesini sağlamak,
- Görev alanıyla ilgili olarak bitki ve hayvan türü genetik kaynaklarının muhafazası ve iyileştirilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Orman ve orman rejimine tabi yerlerde tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanları ile sulak alanların ve benzeri koruma alanlarının tescil ve ilanını yapmak,
- Su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ve kullanılmasına ilişkin politikaların belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak,
- Su kaynaklarının kıyı suları dahil olmak üzere koruma-kullanma dengesi gözetilerek, sucul çevrenin ekolojik ve kimyasal kalitesinin korunması ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla havza bazında nehir havza yönetim planları hazırlamak, hazırlatmak, bütüncül nehir havzaları yönetimi ile ilgili mevzuat çalışmalarını yürütmek,
- Su kaynaklarının korunması ve yönetimi ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve diğer mevzuattan kaynaklanan süreçleri takip etmek, sınır aşan ve sınır oluşturan sulara ilişkin işleri ilgili kurumlarla işbirliği içinde yürütmek,
- Ulusal su veri tabanı oluşturmak,
- Su kirliliği açısından hassas alanları ve nitrate duyarlı hassas alanları tespit etmek ve izlemek,
- İçme ve kullanma suyu arıtma tesislerinin tasarım esaslarını, normlarını ve kriterlerini belirlemek, projeleri onaylamaya yetkili kurum ve kuruluşları tespit etmek, tesisleri işletecek elemanların eğitimlerini temin etmek, sertifikalarını vermek,
- İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi ile ilgili çalışmalar yapmak,
- Havza bazında kirliliğin önlenmesi ile ilgili tedbirleri ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte belirlemek, değerlendirmek, güncellemek ve uygulamaların takibini yapmak,
- Yer üstü ve yer altı sularının kalite ve miktarının korunmasına yönelik hedef, ilke ve alıcı ortam standartlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte belirlemek, su kalitesini izlemek veya izletmek,

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- Taşkınlarla ilgili strateji ve politikaların belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak ve ilgili mevzuatı ve taşkın yönetim planlarını hazırlamak,
- Nehir havza yönetim planlarına uygun olarak sektörel bazda su kaynaklarının tahsislerine ilişkin gerekli koordinasyonu yapmak,
- Bakanlığın görev ve faaliyet alanına giren, Avrupa Birliği ile ilgili konularda; müzakerelere ilişkin hazırlıkları yapmak, toplantılara katılmak, Avrupa Birliği-Türkiye ortaklık organlarında alınan kararlarla ilgili olarak uyum ve uygulama çalışmalarını yürütmek, Bakanlık birimleri arasında koordinasyonu sağlamak,
- Bakanlığın yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlar ile ilişkilerini yürütmek, koordinasyonu sağlamak, ikili ve çok taraflı bilimsel, sınai ve teknik işbirliği anlaşmaları ile bölgesel işbirliği anlaşmaları ve protokollerinin hazırlanmasına yardımcı olmak,
- Bakanlığın Avrupa Birliği, diğer yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla yürüttüğü projelerin ve programların hazırlanmasını, koordinasyonunu, yürütülmesini ve kontrolünü sağlamak,
- Bakanlığın görev ve faaliyet alanına giren dış ilişkilerle ilgili konularda protokol faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek,
- Bakanlığın görev ve faaliyet alanına giren dış ilişkilerle ilgili konularda kongre, konferans ve toplantılar düzenlemek veya düzenlenmesini sağlamak, Bakanlıkça düzenlenecek uluslararası organizasyonları koordine etmek,
- Bakanlığın personel politikası ve planlaması ile personel sisteminin geliştirilmesi ve performans ölçütlerinin oluşturulması konusunda çalışmalar yapmak ve tekliflerde bulunmak,
- Bakanlık personelinin atama, nakil, terfi, emeklilik ve benzeri özlük işlemlerini yürütmek,
- Bakanlık teşkilatının her türlü faaliyet ve işlemlerinin teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek,
- Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek üzere gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakanlara sunmak,
- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 22/12/2005 tarihli ve 5436 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 15 inci maddesi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve diğer mevzuatla strateji geliştirme ve malî hizmetler birimlerine verilen görevleri yapmak,
- 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanunla Bakanlığa verilen görevleri yerine getirmek,
- 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtole İçkiler İnhisarı Kanunu ile Bakanlığa verilen görevleri yerine getirmek,
- 7/11/1996 tarihli ve 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun ile Bakanlığa verilen görevleri yerine getirmek,
- 4/4/2001 tarihli ve 4634 sayılı Şeker Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yerine getirmek,
- 5018 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde, kiralama ve satın alma işlerini yürütmek, temizlik, güvenlik, aydınlatma, ısınma, onarım, taşıma ve benzeri hizmetleri yapmak veya yaptırmak,
- Bakanlığın taşınır ve taşınmazlarına ilişkin işlemleri ilgili mevzuat çerçevesinde yürütmek,
- Bakanlığın genel evrak ve arşiv faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek,
- Bakanlığın görev alanına giren konularda görsel, işitsel ve yazılı dokümanların basım ve yayımını yapmak veya yaptırmak,

- Eğitim amacıyla Bakanlığın görev alanıyla ilgili her türlü bilgi ve belgeyi toplamak, değerlendirmek, yayımlamak, film, slayt, fotoğraf ve benzeri belgeleri hazırlamak veya hazırlatmak, bu konulara ilişkin arşiv, dokümantasyon ve kütüphane hizmetlerini yürütmek,
- Bakanlığın görev alanına giren konularda her türlü eğitim faaliyetini yapmak veya yaptırmak,
- Bakanlığın görev alanına giren alanlarda yapılacak yayınlar hakkında ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- Çiftçi eğitimi, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerini yürütmek,
- Bakanlık projelerinin Bakanlık bilişim altyapısına uygun olarak tasarlanmasını ve uygulanmasını sağlamak, teknolojik gelişmeleri takip etmek, bilgi güvenliği ve güvenilirliği konusunun gerektirdiği önlemleri almak, politikaları ve ilkeleri belirlemek, kamu bilişim standartlarına uygun çözümler üretmek,
- Bakanlığın bilgi işlem hizmetlerini yürütmek,
- Bakanlığın internet sayfaları, elektronik imza ve elektronik belge uygulamaları ile ilgili teknik çalışmaları yapmak,
- Bakanlık hizmetleriyle ilgili bilgileri toplamak ve ilgili birimlerle işbirliği içinde veri tabanları oluşturmak,
- Bakanlığın mevcut bilişim altyapısının kurulumu, bakımı, ikmali, geliştirilmesi ve güncellenmesi ile ilgili işleri yürütmek, haberleşme güvenliğini sağlamak ve bu konularda görev üstlenen personelin bilgi teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak düzenli şekilde hizmet içi eğitim almalarını sağlamak,
- 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre hukuk birimlerine verilen görevleri yapmak,
- Bakanlığın basın ve halkla ilişkilerle ilgili faaliyetlerini planlamak ve bu faaliyetlerin belirlenecek usûl ve esaslara göre yürütülmesini sağlamak,
- 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre yapılacak bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru bir şekilde sonuçlandırmak üzere gerekli tedbirleri almak,
- Bakanın çalışma programını düzenlemek,
- Bakanın resmî ve özel yazışmalarını, protokol ve tören işlerini düzenlemek ve yürütmek,

C. İDAREYE İLİŞKİN BİLGİLER

1920 yılında başlayan Bakanlık teşkilatlanması geçen süre içinde birçok kez değişikliğe uğramıştır. Bu süreçte yasal düzenlemeler, kurulan teşkilat yapısı ve görevleri ile tarımsal uygulamalar analitik bir şekilde ele alınmıştır.

KURUMSAL TARİHÇE

- **1838, Ziraat ve Sanayi Meclisi;** İlk yapı, Meclis şeklinde kurularak tarım hizmetlerini Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak yürütmüştür.
- **1839, Meclisi Umuru Nafia;** Meclis, tarım hizmetlerini Ticaret Bakanlığına bağlı olarak yürütmüştür. Ticaret Nezaretine bağlı Orman Müdürlüğü kurulmuştur.
- **1843, Ziraat Meclisi;** Meclis, Maliye Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur. Her Eyalet, Sancak ve Kaymakamlığa birer Ziraat Müdürü, İlçe ve Bucaklarla büyük Karyelere birer Ziraat Müdür vekili atanmıştır. 1845 yılında tekrar Ticaret Bakanlığına bağlanmıştır.
- **1846, Ziraat Nezareti;** Tanzimat Fermanı'nı izleyen yıllarda Batı örnek alınarak Tarım Bakanlığı kurulmuştur. Tarım Bakanlığı'nın bağımsız yapısı 4 ay devam etmiştir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- **1846-1891, Ticaret ve Nafia Nezareti, Ticaret Nezareti, Ticaret ve Ziraat Nezareti, Orman ve Maadin Nezareti;** Tarım Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı birleştirildikten sonra tarım hizmetleri değişik adlar altında yürütülmüştür. Ziraat Bankası 1889'da Bakanlığa bağlanmıştır. 1869 yılında Maliye Nezaretine bağlı olarak Orman Umum Müdürlüğü kurulmuştur.
- **1891-1911, Orman, Maadin ve Ziraat Nezareti;** Ziraat Fen Heyeti ve Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu adı altında yeni bir kuruluşa gidildiği görülmektedir. Bu dönemde, tarım hizmetleri Ziraat ve veteriner Genel Müdürlükleriyle yerine getirilmiştir.
- **1920, İktisat vekâleti;** "3 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi ve İcra vekillerinin Sureti İntihabına Dair Kanun"la ticaret, ziraat, orman, sanayi ve madenlerle ilgili işler İktisat vekaletince yürütülmüştür.
- **1924-1928, Ziraat vekaleti;** "432 sayılı Ziraat ve Ticaret vekaletleri Teşkilî Hakkında Kanun"la Tarım Bakanlığı kurulmuştur.
- **1929-1931;** "1200 sayılı Ticaret ve Ziraat vekâletlerinin Tevhidi ve İktisat vekaleti Teşkilî Hakkında Kanun"la Ziraat vekaleti tekrar İktisat vekaleti'ne bağlanmıştır.
- **1931-1937, Ziraat vekaleti;** "1910 sayılı Ziraat vekaleti Teşkiline Dair Kanun"la İktisat vekaleti'nden ayrılarak, birimlerin görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiş, Tarım, veteriner ve Orman Genel Müdürlükleri Bakanlığa dahil olmuştur.
- **1937, Orman Umum Müdürlüğü;** 3116 sayılı Orman Kanunu ve 3204 sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunuyla Orman Umum Müdürlüğü faaliyete başlamıştır.
- **1937-1951, Ziraat vekâleti;** 3203 sayılı "Ziraat vekâleti Vazife ve Selahiyat Kanunu" ile 1937 yılında merkez ve taşra teşkilatının görev ve sorumlulukları ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.
- **1951-1974, Ziraat vekâleti, Orman Bakanlığı;** Bu dönemde Ziraat vekaleti teşkilat yapısındaki çeşitli değişiklikler ile faaliyetlerini yürütmüştür. 1969 yılında 1595 sayılı "Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun" ile "Orman Bakanlığı" kurulmuş ve 1980 yılına kadar faaliyetlerine devam etmiştir.
- **1974-1981, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı;** Bakanlık adı Cumhurbaşkanlığının 26.01.1974 tarih ve 4/92 sayılı Onayları ile değiştirilmiştir.
- **1981-1983, Tarım ve Orman Bakanlığı;** "2384 sayılı Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığına Devri Hakkında Kanun"la Orman Bakanlığı ve hizmetleri devralınmış ve Bakanlığın ismi Tarım ve Orman Bakanlığı olmuştur.
- **1983-1991, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı;** 1983 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı ile Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı birleştirilmiş adı Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı olmuştur.
- **1991-2011 Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı;** 1991 yılından itibaren 2011 yılına kadar tarım hizmetleri Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülmüştür. 1991 tarihinde Orman Bakanlığı yeniden teşkilatlanmıştır. 1991 tarihinde Orman Bakanlığı yeniden teşkilatlanmıştır. 2003 yılında ise Çevre ve Orman Bakanlığı kurulmuş 2011 yılına kadar faaliyetlerine devam etmiştir.
- **2011-2018, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı;** Bu tarihler arası tarım hizmetleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, orman hizmetleri ise Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından yürütülmüştür.
- **2018-... Tarım ve Orman Bakanlığı;** 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı 1 No.lu kararnamesi ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığını Orman ve Su İşleri Bakanlığı tek çatı altında bir araya getirilerek Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuştur.

2018 YILINDA YAYIMLANMIŞ MEVZUAT

Kanun

1. 7139 Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 28/04/2018 tarihli ve 30405 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Milletlerarası Antlaşmalar

1. 2018/11619 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarım Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar 7/6/2018 tarihli ve 30444 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Bakanlar Kurulu Kararı

1. 2017/11094 Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından 2018 Yılında Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler ve Bölgeler ile Prim Desteği Oranlarına İlişkin Karar 5/1/2018 tarihli ve 30292 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
2. 2017/11101 Bazı Yerlerde Arazi Toplulaştırması Yapılması Hakkında Karar 10/1/2018 tarihli ve 30297 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
3. 2017/11102 Bazı Yerlerde Arazi Toplulaştırması Yapılması Hakkında Karar 10/1/2018 tarihli ve 30297 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
4. 2017/11087 Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Doğrudan Merkeze Bağlı Taşra Teşkilatı Olarak Adıyaman İlinde, Adıyaman Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü Kurulması Hakkında Karar 12/1/2018 tarihli ve 30299 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
5. 2017/11093 Tarımsal Ürünlerin 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu Çerçevesinde Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilmesi Halinde Kira Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar 20/1/2018 tarihli ve 0307 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
6. 2018/11459 Okullara Kuru Üzüm Dağıtım Programı Uygulama Esasları Hakkında Karar 26/2/2018 tarihli ve 30344 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
7. 2018/11460 2018 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar 26/2/2018 tarihli ve 30344 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
8. 2018/11226 Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Tarafından, Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi İsmiyle Bağlı Ortaklık Kurulması Hakkında Karar 15/3/2018 tarihli ve 30361 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
9. 2018/11231 Bazı Ovaların Büyük Ova Koruma Alanı Olarak Belirlenmesine İlişkin Karar 16/3/2018 tarihli ve 30362 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
10. 2018/11338 Bazı Ovaların Büyük Ova Koruma Alanı Olarak Belirlenmesine İlişkin Karar 17/3/2018 tarihli ve 30363 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
11. 2017/11414 Bazı Ovaların Büyük Ova Koruma Alanı Olarak Belirlenmesi Hakkında Karar 31/3/2018 tarihli ve 30377 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
12. 2018/11519 Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 11/4/2018 tarihli ve 30388 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

13. 2018/11521 Tarım Sigortaları Havuzuna İlçe Bazlı Kuraklık verim Sigortası ile İlgili Olarak Devlet Tarafından Taahhüt Edilecek Hasar Fazlası Desteğine İlişkin Karar 11/4/2018 tarihli ve 30388 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
14. 2018/11520 Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Programını Tercih Eden Üreticilerin Desteklenmesine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar 11/4/2018 tarihli ve 30388 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
15. 2018/11838 Tarımsal Ürünlerin 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu Çerçevesinde Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilmesi Halinde Kira Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar 22/6/2018 tarihli ve 30456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
16. 2018/11855 2018 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar 22/6/2018 tarihli ve 30456 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
17. Çayıralan Orman İşletme Müdürlüğü’nün Kuruluşu Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı 16/03/2018 tarihli ve 30362 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
18. Bursa İli, Gemlik İlçesinde Deprem Tehlikesi Altında Bulunan Yapıların Dönüştürülebilmesi Maksudıyla Bazı Yerlerin Yeni Yerleşim Yeri Olarak Belirlenmesi Hakkında Karar 4/6/2018 tarihli ve 2018/11871 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 26/06/2018 tarihli ve 30460 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
19. Orman Genel Müdürlüğü’nün Taşra Teşkilatında Düzenleme Yapılması Hakkında Karar 14/5/2018 tarihli ve 2018/11796 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 26/06/2018 tarihli ve 30460 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
20. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yapılmakta ve Yapılacak Olan Baraj ile Baraj Mücavir Alanında Kalan Taşınmazların Kısmen veya Tamamen Kamulaştırılması Sonucunda Yerlerini Terk Etmek Zorunda Kalanların İskânına İlişkin Usul ve Esaslar 29/06/2018 tarihli ve 2018/12003 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 08/07/2018 tarihli ve 30472 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
21. Bazı Alanların Orman Sınırları Dışına Çıkarılması Hakkında Karar 03/07/2018 tarihli ve 2018/010 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 08/07/2018 tarihli ve 30472 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik

1. Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin İthalatında Kullanılacak veteriner Sağlık Sertifikalarının Standart Modellerinin Belirlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 4/1/2018 tarihli ve 30291 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
2. Tarımsal Üretici Birlikleri ile Tarımsal Üretici Merkez Birliklerinin Denetlenmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 5/1/2018 tarihli ve 30292 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
3. Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 10/1/2018 tarihli ve 30297 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
4. Etçi Tavukların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik 20/1/2018 tarihli ve 30307 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
5. Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 24/1/2018 tarihli ve 30311 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

6. Çiğ Sütün Sözleşmeli Usulde Alım Satımına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 31/1/2018 tarihli ve 30318 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
7. Bitki Sağlığı Teşhis ve Analiz Laboratuvarlarının Kuruluş, Çalışma Usul ve Esaslarının Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik 16/1/2018 tarihli ve 30334 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
8. Tek Tırnaklı Hayvanların Tanımlanması ve İzlenmesine Dair Yönetmelik 20/2/2018 tarihli ve 30338 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
9. Yurt İçinde Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Nakilleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 23/2/2018 tarihli ve 30341 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
10. Tarımda Kullanılan Organik, Mineral ve Mikrobiyal Kaynaklı Gübrelere Dair Yönetmelik 23/2/2018 tarihli ve 30341 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
11. Kedi, Köpek ve Gelinciklerin Kimliklendirilmesi ve Kayıt Altına Alınmasına Dair Yönetmelik 26/2/2018 tarihli ve 30344 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
12. Küçük Kapasiteli Kesimhanelerin Genel ve Özel Hijyen Kurallarına Dair Yönetmelik 3/3/2018 tarihli ve 30349 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
13. Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 9/3/2018 tarihli ve 30355 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
14. Türk Gıda Kodeksi Gıda ile Temas Eden Madde ve Malzemelere Dair Yönetmelik 5/4/2018 tarihli ve 30382 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
15. Hastalıktan Arilikte Bölümlendirme Yönetmeliği 10/4/2018 tarihli ve 30387 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
16. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 12/4/2018 tarihli ve 30389 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
17. Tarımsal Arazi Edindirme İş ve İşlemleri Hakkında Yönetmelik 13/4/2018 tarihli ve 30390 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
18. Mavidil Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği 15/4/2018 tarihli ve 30392 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
19. Su Ürünleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 19/4/2018 tarihli ve 30396 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
20. Veteriner Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği 2/5/2018 tarihli ve 30409 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
21. Hayvan Satış Yerlerinin Ruhsatlandırılma ve Denetleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 3/5/2018 tarihli ve 30410 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
22. Veteriner Tıbbi Ürünler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 17/5/2018 tarihli ve 30424 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
23. Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 25/5/2018 tarihli ve 30431 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
24. Türk Gıda Kodeksi Gıda Katkı Maddeleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 12/6/2018 tarihli ve 30449 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

25. Türk Gıda Kodeksi Gıda Katkı Maddelerinin Spesifikasyonları hakkında Yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmelik 12/06/2018 tarihli ve 30449 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
26. At Yarışları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 23/6/2018 tarihli ve 30457 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
27. Safkan Arap ve İngiliz Atlarının Soy Kütüğü, Kayıtları, İthalat ve İhracatı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 23/6/2018 tarihli ve 30457 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
28. Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 29/6/2018 tarihli ve 30463 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
29. Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 29/6/2018 tarihli ve 30463 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
30. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 6/7/2018 tarihli ve 30470 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
31. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 6/7/2018 tarihli ve 30470 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
32. Ürünlerin Ülkeye Girişinde veteriner Kontrollerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 20/8/2018 tarihli ve 30515 1. Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
33. Et ve Balık Kurumu İhale Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik 15/9/2018 tarihli ve 30536 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
34. Ülkeye Girişte veteriner Kontrollerine Tabi Olan Hayvan ve Ürünlere Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 29/9/2018 tarihli ve 30550 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
35. Türk Gıda Kodeksi Mikrobiyolojik Kriterler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 09/10/2018 tarihli ve 30560 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
36. Yerel Çeşitlerin Kayıt Altına Alınması, Üretilmesi ve Pazarlamasına Dair Yönetmelik 19/10/2018 tarihli ve 30570 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
37. Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ile Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 01/11/2018 tarihli ve 30582 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
38. Çilek Fidesi Üretimi, Sertifikasyonu ve Pazarlaması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 01/11/2018 tarihli ve 30582 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
39. Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 03/11/2018 tarihli ve 30584 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.
40. Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 03/11/2018 tarihli ve 30584 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
41. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne İlk Defa Açıkta Atanacak Mühendis Personel Hakkında Sınav ve Atama Yönetmeliği 07/11/2018 tarihli ve 30588 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
42. Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Taşra Teşkilatında İstihdam Edilecek Mühendis, Ekspert ve Tekniker Pozisyonlarına Ait Sınav ve Atama Yönetmeliği 08/11/2018 tarihli ve 30588 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
43. İnsan Tüketimi Amacıyla Kullanılmayan Hayvansal Yan Ürünler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 27/11/2018 tarihli ve 30608 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

44. Veteriner Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 27/11/2018 tarihli ve 30608 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  45. Çiftçi Kayıt Sistemi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 01/12/2018 tarihli ve 30612 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  46. Bitki Koruma Ürünleri ile Bitki Koruma Ürünü Hammaddelerinin İthalatı Hakkında Yönetmelik 14/12/2018 tarihli ve 30625 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  47. At Yarışları Müşterek Bahisler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 20/12/2018 tarihli ve 30631 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  48. At Yarışları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 20/12/2018 tarihli ve 30631 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  49. Safkan Arap ve İngiliz Atlarının Soy Kütüğü, Kayıtları, İthalat ve İhracatı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 22/12/2018 tarihli ve 30633 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  50. Alkol ve Alkollü İçki Tesislerinin Haiz Olmaları Gereken Teknik Şartlar, Kurulmaları, İşletilmeleri ve Denetlenmelerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 23/12/2018 tarihli ve 30634 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  51. Alkol ve Alkollü İçkilerin İç ve Dış Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 23/12/2018 tarihli ve 30634 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  52. Avlakların Kuruluşu, Yönetimi ve Denetimi Esas ve Usulleri İle İlgili Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik 03/04/2018 tarihli ve 30380 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
  53. Merkez Av Komisyonu İl ve İlçe Av Komisyonlarının Görevleri, Çalışma Esas ve Usullerine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik 07/04/2018 tarihli ve 30384 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
  54. Av Turizmi Kapsamında Avlanmalara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 15/05/2018 tarihli ve 30422 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
  55. Avcı Eğitimi ve Avcılık Belgesi verilmesi Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 15/05/2018 tarihli ve 30422 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
  56. Orman Kanununun 16. Maddesinin Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 06/07/2018 tarihli ve 30470 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
  57. Taşra Teşkilatının Kuruluşu, Görevleri, Çalışma Usûl ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Bakanlık Makamından alınan 13/02/2018 tarihli ve 681 sayılı Olur ile yürürlüğe girmiştir.
  58. Meteoroloji Genel Müdürlüğü Personeline Ödenecek Havacılık Tazminatına İlişkin Usul ve Esaslar 11/01/2018 tarihli ve 17 sayılı Bakanlık Makamı Olur’u ile yürürlüğe girmiştir.
- e. Tebliğ
1. Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamaları Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2017/50) 10/1/2018 tarihli ve 30297 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
  2. Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 15 inci Maddesinin Uygulanması ile İlgili Tebliğ (No: 2018/2) 13/1/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

3. Tütün Mamullerinin Üretim ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 23 üncü Maddesinin, Puro ve Sigarillo İthalatı, Fiyatının Belirlenmesi ve Yurt İçinde Pazarlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Kararın 6 ncı Maddesinin, Makaron Üretimi ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 23 üncü Maddesinin, Yaprak Sigara Kağıdı Üretimi ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 23 üncü Maddesinin Uygulanması ile İlgili Tebliğ (No: 2018/3) 13/1/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
4. Alkol ve Alkollü İçki Tesislerinin Haiz Olmaları Gereken Teknik Şartlar, Kurulmaları, İşletilmeleri ve Denetlenmelerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 21 inci Maddesinin Uygulanmasına Dair Tebliğ (No: 2018/4) 13/1/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
5. Alkol ve Alkollü İçkilerin İç ve Dış Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 14 üncü ve Geçici 5 inci Maddelerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ (No: 2018/5) 13/1/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
6. Tütün Üretimi, İşlenmesi, İç ve Dış Ticareti ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 22 nci, 23 üncü ve 26 ncı Maddelerinin Uygulanması ile İlgili Tebliğ (No: 2018/7) 13/1/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
7. Etil Alkol ve Metanolün Üretimi ile İç ve Dış Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 25 inci ve 26 ncı Maddelerinin Uygulanması ile İlgili Tebliğ (No: 2018/6) 13/1/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
8. Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2017/39)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/8) 30/1/2018 tarihli ve 30317 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
9. Türk Gıda Kodeksi Gıdalardaki Mikotoksin Seviyelerinin Resmi Kontrolü İçin Numune Alma, Numune Hazırlama ve Analiz Metodu Kriterleri Tebliği (No: 2018/10) 15/3/2018 tarihli ve 30361 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
10. T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği (No: 2018/16) 16/3/2018 tarihli ve 30362 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
11. Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (No: 2018/12) 24/3/2018 tarihli ve 30370 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
12. Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2017/22)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/14) 24/3/2018 tarihli ve 30370 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
13. Gübre Analizlerinin Yaptırılacağı Analiz ve Referans Kurum Laboratuvarları ile Analiz Ücretleri Hakkında Tebliğ (No: 2018/13) 25/3/2018 tarihli ve 30371 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
14. Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/17) 27/3/2018 tarihli ve 30373 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
15. Türk Gıda Kodeksi Gıda Maddelerinin ve Gıda Bileşenlerinin Üretiminde Kullanılan Ekstraksiyon Çözücüleri Tebliği (Tebliğ No: 2013/45)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/11) 29/3/2018 tarihli ve 30375 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
16. Türk Gıda Kodeksi Gıda ile Temas Eden Aktif ve Akıllı Madde ve Malzemelere Dair Tebliğ (No: 2018/9) 5/4/2018 tarihli ve 30382 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

17. 4/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2016/36)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/20) 19/4/2018 tarihli ve 30396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
18. 4/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2016/35)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/19) 19/4/2018 tarihli ve 30396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
19. Büyükbaş, Küçükbaş, Damızlık Kanatlı Hayvanlar, Tek Tırnaklı Hayvanlar, Arı ve Diğer Hayvanlar ile Üreme Ürünleri İthalatı İçin Kontrol Belgesi Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ (No: 2018/15) 21/4/2018 tarihli ve 30398 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
20. Türk Gıda Kodeksi Distile Alkollü İçkiler Tebliği (Tebliğ No: 2016/55)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/18) 2/5/2018 tarihli ve 30409 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
21. Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği (No: 2018/21) 8/5/2018 tarihli ve 30415 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
22. Bitkisel Üretimde Biyolojik ve/veya Biyoteknik Mücadele Destekleme Ödemesi Uygulama Tebliği (No: 2018/22) 8/5/2018 tarihli ve 30415 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
23. Organik Arıcılık Yapan Yetiştiricilerin Desteklenmesine Dair Tebliğ (No: 2018/23) 15/5/2018 tarihli ve 30422 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
24. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği (No: 2018/24) 29/5/2018 tarihli ve 30435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
25. Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınması ve Desteklenmesi Tebliği (No: 2018/25) 29/5/2018 tarihli ve 30435 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
26. Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2018/12)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/26) 31/5/2018 tarihli ve 30437 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
27. Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018/17)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/27) 8/6/2018 tarihli ve 30445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
28. 2017 Ürün Yılında Sözleşme Dışı Üretilen Tütünlerin Açık Artırma Yöntemi ile Alım Satımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (No: 2018/28) 23/6/2018 tarihli ve 30457 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
29. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Kapsamında Hastalıktan Ari Alabalık Kuluçkahanelerinde Damızlık Alabalık Desteğine İlişkin Tebliğ (No: 2018/29) 4/7/2018 tarihli ve 30468 sayılı Resmi Gazete'de Yayınlanmıştır.
30. Sığır Eti İthalatında Sağlık ve Teknik Şartların Belirlenmesine İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2017/43)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/37) 20/8/2018 tarihli ve 30515 1. Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
31. Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2016/37)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/36) 31/8/2018 tarihli ve 30521 sayılı resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
32. Açık Artırma Yöntemi ile Alım Satımı Yapılacak 2017 Ürünü Üretici Tütünlerine İlişkin Açık Artırma Başlangıç Fiyatları Hakkında Tebliğ (No: 2018/33) 5/9/2018 tarihli ve 30526 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

33. Tarımsal Sulamaya İlişkin Vadesi Geldiği Halde Ödenmeyen İşletme ve Bakım Ücreti veya Su Kullanım Hizmet Bedeli ile Elektrik Enerjisi Borcu Bulunan Çiftçilerin Borçlarının Tarımsal Destekleme Ödemelerinden Mahsuben Alınmasına İlişkin Tebliğ 6/9/2018 tarihli ve 30527 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
34. Türk Gıda Kodeksi Gıda Maddeleri ile Temasta Bulunan Plastik Madde ve Malzemelerin Bileşenlerinin Migrasyon Testi İçin Temel Kurallar Tebliği (Tebliğ No: 2005/34)’nin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ (No: 35) 14/9/2018 tarihli ve 30535 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
35. Çiftlik Muhasebe veri Ağı Sistemine Dâhil Olan Tarımsal İşletmelere Katılım Desteği Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/30) 17/9/2018 tarihli ve 30538 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
36. İmalatçı-İhracatçıların, C Şekeri Taleplerinin Yurt İçinden Karşılanması Şartları ve Uygulama Esaslarına Dair Tebliğ (No: 2018/34) 05/10/2018 tarihli ve 30556 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
37. Türk Gıda Kodeksi Buğday Unu Tebliği (Tebliğ No: 2013/9)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/39) 09/10/2018 tarihli ve 30560 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
38. 4/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2016/35)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/40) 09/10/2018 tarihli ve 30560 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
39. 4/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2016/36)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/41) 09/10/2018 tarihli ve 30560 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
40. Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği (Tebliğ No: 2018/21)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/43) 17/10/2018 tarihli ve 30568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
41. Bitkisel Üretimde Biyolojik ve/veya Biyoteknik Mücadele Destekleme Ödemesi Uygulama Tebliği (Tebliğ No: 2018/22)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/46) 24/10/2018 tarihli ve 30575 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
42. Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilen Tarımsal Ürünler İçin Kira, İlave Kira, Nakliye ve Analiz Ücreti Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ (No: 2018/38) 27/10/2018 tarihli ve 30578 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
43. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ (No: 2018/42)) 13/11/2018 tarihli ve 30594 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
44. Ürünler İçin Kira, İlave Kira, Nakliye ve Analiz Ücreti Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2018/38)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2018/51) 8/12/2018 tarihli ve 30619 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
45. Yazılı Sözleşme Esasına Göre Üretilen Tütünlerin Alım-Satımı ile İlgili Usul ve Esaslar ve Bu Alım-Satımda Kullanılması Gereken Tıp Sözleşme ile İlgili Tebliğ (No: 2018/48) 14/12/2018 tarihli ve 30625 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
46. Tıbbi Sülük (Hirudo verban) 2019 Yılı İhracat Kotasının Tahsisi Hakkında Tebliğ (No: 2019/1) 27/12/2018 tarihli ve 30638 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

KARAR

Cumhurbaşkanı Kararları

1. 2018/2019 Pazarlama Yılı Şeker Kotalarının Belirlenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı:4) 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
2. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarafından 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü Maddesinin (b) Bendi Kapsamında Yapılacak Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Usul ve Esaslar (Karar Sayısı: 90) 14/9/2018 tarihli ve 30535 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
3. 2018 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 163) 11/10/2018 tarihli ve 30562 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır .
4. Gaziantep İlinde Bulunan Bazı Yerlerde Arazi Toplulaştırması ve Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri Yapılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 259) 31/10/2018 tarihli ve 30581 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
5. Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından 2019 Yılında Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler ve Bölgeler ile Prim Desteği Oranlarına İlişkin Karar (Karar Sayısı: 380) 27/11/2018 tarihli ve 30608 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
6. 2018 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 379) 27/11/2018 tarihli ve 30608 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
7. Kızıldağ Milli Parkı ile Beyşehir Gölü Milli Parkı Sınırlarının Haritalar ile Koordinat Listelerinde Gösterildiği Şekilde Değiştirilmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 378) 27/11/2018 tarihli ve 30608 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
8. Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Doğu Karadeniz ve Konya Ovası Projeleri Kapsamındaki İllerde Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar (Karar Sayısı: 502) 26/12/2018 tarihli ve 30637 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

1. FİZİKSEL YAPI

Bakanlığımız merkezde 16, taşrada 1.274 adet olmak üzere toplam 1.290 adet hizmet binası bulunmaktadır. Ayrıca lokal, eğitim ve dinlenme tesisi, misafirhane, kreş ve çocuk kulübü ve lojmanlardan oluşan 20.295 adet sosyal tesisi bulunmaktadır.

Tablo 1: Taşınmazlar

Cinsi	Merkez	Taşra	Toplam
Hizmet Binası	16	1.274	1290
Lojman	457	3.431	3.888
Misafirhane	1	64	65
Eğitim ve Dinlenme Tesisi	3	2	5
Kreş	2	2	4
Çocuk Kulübü	1	0	1
Lokal	0	2	2

Tablo 2: Araç Durumu (Mülga GTHB)

Araç Çeşidi	Adet
Otomobiller	1.102
Yolcu Taşıma Araçları	468
Yük Taşıma Araçları	1.174
Arazi Taşıtları	125
Özel Amaçlı Taşıtlar	71
Mopet ve Motosikletler	444
Motorsuz Kara Araçları	258
Deniz Araçları	222

Tablo 3: Araç Durumu (Mülga OSİB)

Araç Çeşidi	Adet
Binek otomobil	87
Station-Wagon	5
Arazi binek	38
Minibüs	12
Pick-up	149
Otobüs	5
Kamyon	55
Ambulans	1
Motorsiklet	100

2. ÖRGÜT YAPISI

3. BİLGİ VE TEKNOLOJİK KAYNAKLAR

Tablo 4: Teknolojik Kaynaklar (Mülga GTHB)

Malzemenin Adı	Adet
Masaüstü Bilgisayar	37.179
Dizüstü Bilgisayar	11.810
Tablet Bilgisayar	1.445
Yazıcı	19.844
Faks	1.012
Fotokopi Makinesi	1.969
Projeksiyon Cihazı	1.348
Tarayıcı	2.109
Telefon	22.397
Modem (Erişim Cihazları)	460
Fotoğraf Makinesi	1.772
Kamera	4.116
Video	137

Kaynak : (TKYS) (08.02.2019)

Tablo 5: Teknolojik Kaynaklar (Mülga OSİB)

Malzemenin adı	Miktarı
Masaüstü Bilgisayar	2.910
Dizüstü Bilgisayar	1.062
Yazıcı	1.101
Plotter	13
Faks Cihazı	77
Projeksiyon Cihazı	107
Tarayıcı	197
Sabit Telefon Makinası	2.488
Fotokopi Cihazı	133

4. İNSAN KAYNAKLARI

Bakanlığımız bünyesinde memur, işçi ve sözleşmeli olmak üzere üç farklı statüde personel istihdam edilmektedir. Memur statülü personel Genel İdare Hizmetleri, Teknik Hizmetler, Sağlık Hizmetleri, Avukatlık Hizmetleri ve Yardımcı Hizmetler sınıfından oluşmaktadır.

Tablo 6: Merkez ve Taşra Teşkilatı Personel Durumu

BİRİMLER	GİH		Teknik Hizm.			Sağlık Hizm.			Avukatlık Hizmetleri	Yardımcı Hizmetler Sınıfı	4/B Sözleşmeli	İŞÇİ PERSONEL		TOPLAM
	GİH İdareci*	GİH diğer ünv. (1)	Mühendis (2)	Tekniker- Teknisyen	Diğer Teknik Ünv.(3)	Veteriner Hekim	Vs Tekniker / Vs Teknisyen	Diğer sağlık ünv.(4)				İşçi	Geçici İşçi	
Merkez	251	1680	1639	299	180	240		57	20	55	29	1421	9	5880
Yurtdışı teşkilatı														
İl ve İlçe Müd.	574	3276	14328	5472	199	6225	1496	396	117	1057	5010	7898	312	46360
Bölge Müdürlüğü	98	1076	634	229	57	36		40	15	46	164	1838	303	4536
Kuruluş Müd.	90	1022	3156	784	182	827	141	541		122	318	3081	1219	11483
TOPLAM	1.013	7.054	19.757	6.784	618	7.328	1.637	1.034	152	1.280	5.521	14.238	1843	68.259

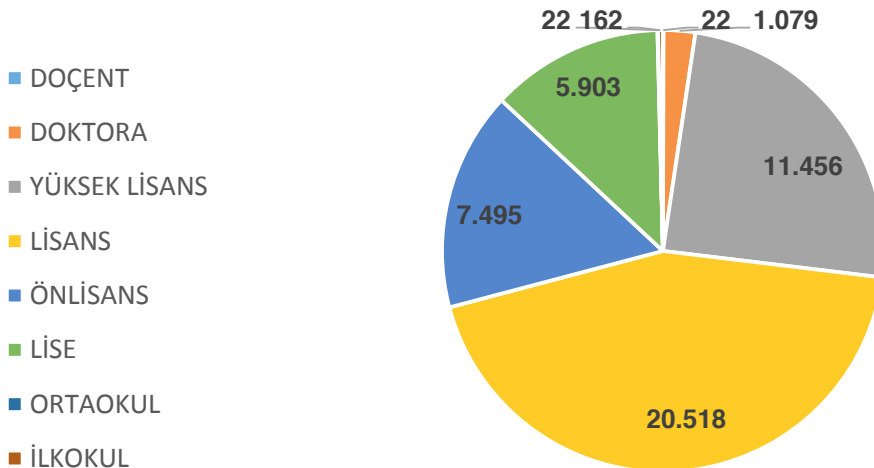
(1) AB Uzmanı ve Uzman Yardımcısı, Mali Hiz. Uzm., İç Denetçi, Baş Müfettiş/Müfettiş Yrd., Hukuk Müşaviri, Baş Kontrolör/Kontrolör ve diğer ünvanlar

(2) MÜHENDİS (Ziraat, Gıda, Su Ürünleri ve diğer ünvanlı Mühendisler)

(3) DİĞERLERİ (Kimyager, Tekniker, Ekonomist, İstatistikçi, Tabib, Jeolog, Sosyolog ve benzeri ünvanlar ile Teknisyen v.s ünvanlar)

(4) veteriner Hekim, VST Teknisyeni/VST Teknikeri, haricinde Sağlık Hizmetleri Sınıfındaki ünvanlar (Daire Tabibi, Psikolog, Biyolog, Diyetisyen, Hemşire v.s. ünvanlar)

Şekil 1: Memur Personel Öğrenim Durumu

4-B Sözleşmeli Personel, İşçi ve Geçici işçi personel dahil değildir.

5. SUNULAN HİZMETLER

A. GIDA VE KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Hayvan Sağlığı ve Karantina Hizmetleri

Hayvan Hastalıkları ile Mücadele

Hayvan ve hayvansal ürünlerden insanlara geçen (zoonoz) hastalıklar nedeniyle toplum sağlığı ciddi olarak tehdit altında kalabilmektedir. Hayvan sağlığının güvence altına alınamadığı bir ortamda insan sağlığını korumak ve gıda güvenilirliğini temin etmek mümkün değildir.

“Sağlıklı İnsan İçin Sağlıklı Hayvan” yaklaşımında, hayvan sağlığı ve refahı, gıda güvenliği ve halk sağlığı konularında veteriner hekimlerin önemli sorumlulukları bulunmaktadır.

Hayvan sağlığından ve veteriner hizmetlerinden sorumlu olan Bakanlığımızca, her yönüyle stratejik bir sektör olan hayvancılığa gereken önem verilerek, hayvan hastalıklarının kontrol altına alınabilmesi, eradikasyonunun sağlanması amacıyla “Oral Aşılama ile Kuduz Hastalığının Kontrol ve Eradikasyonu Projesi”, “Hayvan Hastalık ve Zararlıları İle Mücadele Projesi”, “Aşı Üretim Merkezi Kurulması Projesi” ve “HaySag-Hayvan Sağlığı ve Refahı” akıllı telefon uygulaması gibi ulusal ve uluslararası birçok proje yürütülmektedir.

Şap Hastalığı ile Mücadele

Şap hastalığına yönelik olarak “Bölgesel Risklerin Kademeli Azaltılmasına Dayalı Şap Hastalığının Kontrolü ve Eradikasyon Eylem Planı» hazırlanmış ve 2014 yılı Ocak ayından itibaren uygulamaya konulmuştur. Plan çerçevesinde yapılacak çalışmalar ile Trakya'nın aşılı arılığının sürdürülmesi, Anadolu'da ise Ülkemizin şap hastalığından aşılı arılığının hedeflenmiştir. 2025 yılına kadar ülkemizin tamamında şap hastalığından aşısız ari statüsüne ulaştırılmak hedeflenmiştir.

Aşı içerisindeki antijen miktarı artırılarak koruyucu doz değeri 3PD50 den 6PD50 ye çıkarılmış, böylece aşının kalitesi artırılarak hastalıkla mücadelede etkinlik sağlanmıştır.

Şap hastalığında “Tam Zamanlı Saha Tatbikatı ve Salgın Yönetimi Eğitimi” 2018 yılında İzmir ve Edirne illerinde yapılmıştır.

Hastalıkla mücadele kapsamında ülkemizde bulunan tüm sığırlar ilkbahar ve sonbahar olmak üzere yılda iki kez aşılanmaktadır. OIE tarafından şap hastalığı yönünden aşılı ari statüde bulunan Trakya'da bulunan tüm koyun-keçiler ise yılda bir kez hastalığa karşı aşılanmaktadır.

Kuduz Hastalığı ile Mücadele

Kuduz hastalığı ile mücadele hem yaban hayatında havadan aşılama ile hem de sahipli ya da sahipsiz kedi ve köpeklerin aşılanması yolu ile sürdürülmektedir.

Hastalığının kontrol altına alınması amacıyla Avrupa Birliği destekli olarak “Kuduz Hastalığına Karşı Ağızdan Aşılama Projesi” 2014-2016 yıllarında uygulanmıştır. Proje kapsamında yılda bir kez olmak üzere 3 yıl süreyle yaban hayatına karşı, 105 bin km² ormanlık ve kırsal alanda havadan aşılama çalışması yapılmış, her uygulama döneminde yaklaşık 1,9 Milyon adet aşılı yem kullanılmıştır. Söz konusu projenin devamı niteliğinde 2019 yılı başında başlayacak yeni bir proje hazırlanmış olup, bu kapsamda 3 yıl süreyle toplam 5 uygulama yapılacak, her bir uygulama döneminde 4,5 Milyon adet aşılı yem kullanılarak, 225 bin km² ormanlık ve kırsal alanda havadan aşılama çalışması yapılacaktır.

Brusella Hastalığı ile Mücadele

Brusella hastalığı ile mücadele, konjunktival aşı kullanılarak sürdürülmektedir. Aşılar Pendik veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü tarafından üretilmektedir.

Hastalıkla mücadele amacı ile aşılamanın yanında, atık yapan hayvanlarda ve bu hayvanların bulunduğu işletmede izleme yapılmaktadır.

Yavru atıkları görülen işletmelerde bulunan hayvanlarda klinik gözlem yapıp, yakın dönemde yavru atmış ya da vaginal akıntısı olan hayvanlardan vaginal svap alınarak ya da varsa yavru atıkları bakteriyolojik teşhis için ilgili Enstitü Müdürlüğüne gönderilmektedir. Bakteriyolojik olarak hastalık tespit edilen hayvanlar şarta tabii kesime gönderilmekte ve hayvan sahiplerine 9/10 oranında tazminat ödemesi yapılmaktadır. Hastalıkla mücadelede aşılama, kordon karantina, itlaf, imha ve tazminat uygulamaları yapılmaktadır. Programlı brusella aşılı 3-6 ay yaştaki dişi buzağı, dişi kuzu ve oğlaklar ile damızlığa ayrılacak erkek kuzu ve oğlaklarda yıl boyu uygulanmaktadır.

Tüberküloz Hastalığı ile Mücadele

Ülkemizde Sığır Tüberkülozu hastalığı ile mücadele Sığır Tüberkülozu Yönetmeliği hükümlerine göre yapılmakta ve mezbahada kesim sonrasında sığır tüberkülozu hastalığının varlığı resmi veteriner hekimlerce tespit edilen sığırlar için Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği hükümlerine göre hayvan sahiplerine tazminat ödemesi yapılmaktadır. Hastalığın tüberkülin testi ile tespit edildiği durumlarda 9/10, mezbahada tespit edildiği durumlarda ise $\frac{3}{4}$ oranında tazminat uygulanmaktadır.

Tavuk vebası Hastalığı ile Mücadele

Söz konusu hastalıkla mücadele Tavuk vebası Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği ve Avian Influenza Hastalığı Acil eylem Planı kapsamında yürütülmektedir. Hastalık tespit edilmesi durumunda 3 km Koruma ve 10 km Gözetim alanı oluşturulmakta ve duyarlı hayvanların giriş ve çıkışlarına kısıtlamalar getirilmektedir. Ülkemizde Avian Influenza hastalığı ile mücadele de tazminatlı itlaf politikası uygulanmakta olup hastalığa karşı aşılama yapılmamaktadır.

2018 yılında tüm ülkemizi kapsayacak şekilde hastalık hakkında aktif survey çalışması yapılmıştır. Ayrıca klinik survey çalışmaları da devam etmektedir. Avian Influenza Hastalığı Acil eylem Planı kapsamında oluşturulan Ulusal Hastalık Kriz Merkezi toplantıları yapılmakta olup, toplantı kararları paydaşlar ile paylaşılmaktadır.

Hastalığın çıkması durumunda ihracatın kesilmemesi amacıyla yayınlanan İhbarı Mecburi Tavuk vebası Hastalığından Ari Bölgelerin Tanımlanması ve İlanı Hakkında Talimat kapsamında 81 ilimiz hastalıktan ari bölge ilan edilmiş olup, 2017 yılında bu talimat kapsamında survey planları hazırlanarak uygulanmıştır.

Hastalığa hazırlıklı olmak amacıyla 2005 yılından bu yana Gerçek Zamanlı Tatbikatlar yapılmaktadır. Tatbikatlar 3 gün masa başı eğitimi, 1 gün saha uygulaması ve 1 gün değerlendirme şeklinde gerçekleştirilmektedir. 2018 yılında Ordu ve Mersin illerinde yapılmıştır.

Yalancı Tavuk vebası Hastalığı ile Mücadele

Söz konusu hastalıkla mücadele Yalancı Tavuk vebası Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği ve Yalancı Tavuk vebası Hastalığı Acil eylem Planı kapsamında yürütülmektedir. Hastalık tespit edilen işletmelerdeki hayvanlar tazminatsız olarak itlaf edilmektedir.

2018 yılında tüm ülkemizi kapsayacak şekilde hastalık hakkında aktif survey çalışması yapılmıştır. Yalancı Tavuk vebası Hastalığı Acil Eylem Planı kapsamında oluşturulan Ulusal Hastalık Kriz Merkezi toplantıları yapılmakta olup, toplantı kararları paydaşlar ile paylaşılmaktadır.

Şarbon Hastalığı ile Mücadele

Şarbon hastalığı ile mücadele Şarbon Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda; hastalık şüphesi olan ani hayvan ölümlerinde numune alımları yapılarak bölge veteriner Kontrol Enstitülerinde yapılan analizler ile hastalığın varlığı teyit edilir. Hastalık teyidi sonrası bölgede uygulanan

karantina ve kordon tedbirleri gereği tüm duyarlı hayvanların ve hayvansal ürünlerin giriş-çıkışı yasaklanır. Hastalık çıkışı olan yerlerde hastalık ile mücadelede önemli bir aşama olan aşılama çalışmaları 5 yıl süre ile programlı şekilde düzenli devam ettirilmektedir. Hastalık sonrası ölen bulaşmadan şüpheli hayvanlar etkenin hava ile teması sonucu sporlandığından kesinlikle otopsi yapılmadan kireçlenerek gömülmekte veya yakılmaktadır. Hastalığın çıktığı işletme ve çevresinde etkenin yayılımının engellenmesi için temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Mavidil Hastalığı ile Mücadele

Bakanlığımız tarafından Mavidil hastalığı ile mücadele 5996 sayılı veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile 15.04.2018 tarihinde Avrupa Birliğine uyum çerçevesinde Resmi Gazete’de yayımlanan Mavidil Hastalığına Karşı Korunma ve Mücadele Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

Vektörel bir hastalık olan Mavidil hastalığına karşı hastalığın yayılmasına neden olan vektör sineklerin yaşam alanlarının azaltılması çalışmaları Belediyeler ile koordineli bir şekilde yürütülmektedir. Yetiştiriciler tarafından da hayvanların bireysel olarak ilaçlanması gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde özellikle iklimsel ve coğrafi olarak hastalığın görülmesi için riskli bölgeler olan Marmara, Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin kıyı şeritleri Mavidil hastalığı ile mücadele kapsamında son üç yıl içinde hastalık mihrakı olan yerlerde koyunların gebe olmadıkları dönemde aşılama yapılmaktadır. Trakya bölgesindeki koyunların ise mihrak olup olmadığına bakılmaksızın tamamı aşılanmaktadır.

Hastalık çıkışı olan yerlerde kordon ve karantina tedbirleri uygulanarak hayvan, hayvansal ürün giriş ve çıkışları yasaklanmaktadır. Hastalığın bulunduğu mihrakta temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri yapılarak yayılımı engellenmektedir.

Ruam Hastalığı ile Mücadele

Tek tırnaklı hayvanların ruam hastalığından korunmasını sağlamak ve hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla, tek tırnaklı hayvanların iller arası nakillerinde daha önce teste tabi tutulmamış olduğu tespit edilen hayvanlar ile riskli değerlendirilen veya kimlik belgesi bulunmayan at ve katırlar mallein testine tabi tutulmakta, eşekler ise klinik muayeneden geçirildikten sonra veteriner sağlık raporu verilerek sevklerine müsaade edilmektedir.

Ankara, İstanbul, İzmir, Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli illerine (TR-1) diğer illerden tek tırnaklı hayvan sevklerinde, hayvanlar sevk işleminden önce 30 gün süreyle karantinada tutulmakta bu süre içinde önce kan numunesi alınmakta, ardından mallein testi yapılarak negatif olanların sevklerine izin verilmektedir.

LSD Hastalığı ile Mücadele

Ülkemizde ilk defa 2013 yılında Sığırların Nodüler Ekzantemi (Lumpy skin) tespit edilmiştir.

Salgın meydana geldiğinde, etkilenen ve kontak halinde bulunan hayvanlar itlaf edilmekte veya kesime gönderilmektedir. Mihrak etrafında koruma ve gözetim bölgeleri oluşturulmakta karantina tedbirleri uygulanmaktadır. Ayrıca vektörlerle mücadele, hayvan hareketlerinin kısıtlanması, tarama, dezenfeksiyon uygulamaları ve karantina alanı içindeki hayvanlara aşı uygulaması yapılmaktadır. Hayvan Hastalıkları İle Mücadele ve Hayvan Hareketleri Kontrolü Genelgesi kapsamında ülke genelinde LSD’ye karşı koruma amaçlı koyun keçi çiçek aşısı uygulanmaktadır.

Koyun-Keçi Çiçek Hastalığı ile Mücadele

Trakya’da tüm küçükbaş hayvanlar, Anadolu’da ise hastalık mihraklarındaki koyun ve keçiler, kuzu ve oğlaklar ile birlikte çıkış yılında ve sonraki 2 yıl boyunca, üst üste hastalık mihrakının en az 10 km yarıçapındaki alanda aşılanmaktadır.

Koyun-Keçi vebası Hastalığı ile Mücadele

Anadolu'da hastalık mihraklarındaki tüm hayvanlar, mihrak görülmeyen yerlerde ise daha önce aşılanmamış ya da aşı geçmişinden şüphe edilen ergin hayvanlar ile 2018 yılında yeni doğan genç hayvanlar, Trakya'da ise tüm küçükbaş hayvanlar aşı geçmişine bakılmaksızın 3 aydan itibaren aşılanmaktadır.

Sağlık taramaları

Bakanlığımızca sürdürülen sağlık taramaları ile hayvan hastalıkları erken teşhis edilmekte, hastalıkların erken teşhis edilmesi de insan ve hayvan sağlığının korunması açısından büyük önem arz etmektedir.

Bakanlığımızca korunma tedaviden daha kolay ve ucuzdur prensibi ile her yıl ülkemizde görülen ihbarı zorunlu hastalıklara karşı mücadele programları oluşturulmaktadır. Bu programlar çerçevesinde aşılama, kordon, karantina, temizlik ve dezenfeksiyon çalışmaları yapılmaktadır.

Hayvan Hastalıkları İle Mücadele Kapsamında Yürütülen Aşılama Çalışmaları

Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğünce her yıl yayınlanan "Hayvan Hastalıkları ile Mücadele ve Hayvan Hareketlerinin Kontrolü Programı" kapsamında uygulanacak aşılar ve illerin aşılama programları belirlenmektedir.

Söz konusu program, hastalıkların Dünya'daki ve ülkemizdeki durumu göz önüne alınarak, Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (OIE), Avrupa Şap Hastalığı Komisyonu (EuFMD), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Avrupa Komisyonu Sağlık ve Gıda Güvenilirliği Genel Müdürlüğü (DG SANTE) gibi uluslararası kuruluşlar ile Bakanlığımıza bağlı Enstitü Müdürlüklerinin uzman görüşleri doğrultusunda, illerin her yılın sonunda göndermiş oldukları bir sonraki yılın programını teşkil edecek hayvan varlığı tablolarında yer alan hayvan sayıları dikkate alınarak hazırlanmaktadır.

Program kapsamında Şap, Sığırların Nodüler Ekzantemi, Sığır Brusellozu, Şarbon, Koyun Keçi Brusellozu, Koyun Keçi Çiçeği, Koyun Keçi vebası, Mavidil ve Kuduz hastalıklarına karşı İl/İlçe Müdürlüklerimizce aşı bedeli alınmadan aşılama çalışmaları yürütülmektedir.

Programlı Aşılar

Şap hastalığına karşı, büyükbaş hayvanlarda ülke genelinde ilkbahar ve sonbahar olmak üzere yılda iki kez olmak üzere, aşısız annelerden doğan yavrulara 2 haftalıktan, aşıllı annelerden doğan ve yaşamının ilk günlerinde kolostrum alan yavrulara ise 2 aylıktan itibaren ilk aşılama yapılır. Ayrıca genç hayvanlara ve hayatında ilk defa aşılanan hayvanlara ilk aşılamadan 1 ay sonra ise rapel aşılama yapılır. Küçükbaş hayvanlarda ise şap hastalığı yönünden aşıllı arılık statüsüne sahip olan Trakya'da bulunan tüm küçükbaş hayvanlar yılda 1 kez aşılanmaktadır.

Sığırların Nodüler Ekzantemi hastalığına karşı ülke genelindeki 3 aylık yaştan büyük tüm büyükbaş hayvanlar program kapsamında aşılanmaktadır.

Sığır Brusellozu hastalığına karşı 2012 yılında başlayan "Brusellanın Konjunktival Aşı ile Kontrol ve Eradikasyonu Projesi" kapsamında yıl boyunca 3-6 aylık yaştaki tüm dişi sığırlara konjunktival aşı uygulanmaktadır.

Şarbon hastalığına karşı, son 5 yılda hastalık görülen mihraklardaki sirayete maruz hayvanların tamamı, meraya çıkışlarından önce aşılanmaktadır. Aşılama tarihleri ve aşılanacak hayvan sayısı, hayvanların mera çıkış zamanına ve hastalık kaynağı merayı ortak kullanan hayvan varlığına göre İl Müdürlükleri tarafından belirlenmektedir.

Koyun Keçi Brusellozu hastalığına karşı programlı brusella aşıları, 2012 yılında başlayan "Brusellanın Konjunktival Aşı ile Kontrol ve Eradikasyonu Projesi" kapsamında yıl boyu dişi kuzu ve oğlaklar ile damızlığa ayrılacak erkek kuzu ve oğlaklarda uygulanmaktadır.

Koyun Keçi Çiçeği hastalığına karşı Anadolu'da hastalık mihraklarındaki koyun ve keçiler, kuzu ve oğlaklar ile birlikte hastalık mihrakının en az 10 km yarıçapındaki tüm küçükbaş hayvanlar hastalık çıkış yılı ve sonraki 2 yıl boyunca üst üste aşılanmaktadır. Trakya'da ise tüm küçükbaş hayvanlar aşılanmaktadır.

Koyun Keçi vebası hastalığına karşı AB projesi olarak 2011 yılında başlatılan "Koyun ve Keçilerin Kimliklendirilmesi ve Koyun Keçi vebasına Karşı Aşılanması Projesi" ile OIE ve FAO tarafından 2015 yılında başlatılan "Koyun Keçi vebasının Kontrol ve Eradikasyonu Küresel Stratejisi (Global Strategy for The Control and Eradication of PPR)" kapsamında Anadolu'da hastalık mihraklarındaki tüm hayvanlar, mihrak görülmeyen yerlerde ise daha önce aşılanmamış ya da aşı geçmişinden şüphe edilen ergin hayvanlar ile yeni doğan genç hayvanlar 3 aylık yaştan itibaren aşılanmaktadır. Trakya'da ise tüm küçükbaş hayvanlar aşı geçmişine bakılmaksızın 3 aylık yaştan itibaren aşılanmaktadır.

Mavidil hastalığına karşı Anadolu'da son üç yıl içerisinde hastalığın görüldüğü sürüler ile bu sürülerin bulunduğu epidemiyolojik ünitelerde bulunan tüm koyunlar gebe olmadıkları dönemde ve vektörün aktif olduğu dönemlerde hayvanların bağışık olacağı şekilde aşılanmaktadır. Trakya'da ise tüm koyunlar gebe olmadıkları dönemde aşılanmaktadır.

Kuduz hastalığına karşı kampanya süresince sahipli ve sahipsiz tüm köpek ve kedilere ulaşılarak aşılanmaları sağlanmaktadır.

Buzağı Kayıplarının Önlenmesi

Buzağı kayıplarının önüne geçmek için mücadele ve farkındalık çalışmaları kapsamında, Şubat ayında Antalya ilinde 81 İl Müdürlüğünde görevli resmi veteriner hekimlere yönelik buzağı kayıplarının önlenmesi ile ilgili eğitimcilerin eğitimi gerçekleştirilmiş olup, eğitim alan resmi veteriner hekimler vasıtası ile ülke genelindeki tüm yetiştiricilere konu ile ilgili eğitim verilmesi planlanmıştır. Ayrıca Enstitü Müdürlükleri, sorumluluk alanlarındaki veteriner Hekimler ve Yetiştiricilerin eğitimini gerçekleştirmişlerdir.

Ülkemizde buzağı ölümlerinin önemli nedenlerinden biri olan E.coli enfeksiyonlarından kaynaklı buzağı ölümlerinin önüne geçilebilmesi amacıyla Bakanlığımızca temin edilen 4.5 milyon doz E.coli aşısı İl/ İlçe Müdürlüklerine gönderilmiş, yetiştiricilerden aşı bedeli alınmadan gebe hayvanlara tatbik edilmesi sağlanmıştır.

Kene İlaçlama Programı

Bakanlığımız ve Sağlık Bakanlığı koordinasyonu ile yürütülen ilaçlamalar ile kene popülasyonunun azaltılması ve bu sayede de kenelerin sebep olduğu başta Kırım Kongo Kanamalı Ateşi hastalığı olmak üzere diğer hastalıkların insanlara bulaşmasının önlenmesi hedeflenmiştir. 2018 yılında 11 ilde 76.863 işletmede 2.598.018 adet büyükbaş ve 345.104 adet küçükbaş hayvana ilaç uygulaması yapılmıştır.

2018 yılı Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı çerçevesinde yürütülen önemli faaliyetler ile ilgili sonuçlar tabloda verilmiştir.

Tablo 8: Hayvan Hastalıkları İle Mücadele

Hastalık Adı	Aşılama (Doz) Tarama (Baş)
Şap-Büyükbaş (Yılda iki kez)	32.473.410
Şap-Küçükbaş	4.120.929
Sığır Brusellozu	2.604.939
Koyun-Keçi Brusellozu	5.458.398
Koyun-Keçi Çiçek Hastalığı	4.391.777
Şarbon-Büyükbaş	572.038
Şarbon-Küçükbaş	372.238
Kuduz (Kedi-Köpek)	531.787
Koyun-Keçi vebası	14.318.532
Mavidil	1.917.794
Lumpy Skin Disease	15.048.777

Epidemiyoloji Faaliyetleri

Ülkemiz hayvancılığı için büyük tehdit oluşturan ve ekonomik kayıplara neden olan bulaşıcı hayvan hastalıklarının epidemiyolojik takibi koordine edilmektedir. Bakanlık, veteriner Enstitü Müdürlükleri ve İl Müdürlüklerinde oluşturulan ve birbiriyle koordineli olarak çalışan Epidemiyoloji Birimleri tarafından bulaşıcı hayvan hastalıklarının kontrolü ve nihai eradikasyonu çalışmaları çerçevesinde mihrak araştırması, mücadele yöntemlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi, verilerin analizi ile güncel ve epidemiyolojik kriterlere uygun raporların hazırlanması faaliyetleri yürütülmektedir.

Bakanlığımız bünyesinde sahada görev yapmakta olan veteriner hekimler tarafından hastalıkların epidemiyolojik olarak incelenmesi, filyasyon ve bulaş kaynaklarının izlenmesi açısından teknik kapasitesini geliştirmek amacıyla Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ve Avrupa Şap Hastalığı Komisyonunun (EuFMD) teknik desteği ile 4 grup halinde 2017 yılı Şubat ve Mart aylarında toplamda 126 Epidemiyoloji İl Birim sorumlusunun katılımının sağlandığı "Mihrak Araştırması ve Klinik Surveyans" çalıştaylarına ek olarak 2018 yılında 3 ayrı eğitim düzenlenerek 81 ilin epidemiyoloji birim sorumlularının eğitimi tamamlanmıştır.

Hayvan Hareketleri ve Kimliklendirme Faaliyetleri

Hayvan Hareketleri

Sığır cinsi hayvanlar il içinde pasaportla, koyun ve keçi türü hayvanlar nakil belgesi ile hareket etmekte, iller arası canlı hayvan ve hayvansal ürün sevkleri resmi veteriner hekim tarafından düzenlenen veteriner sağlık raporları ile yapılmaktadır.

Resmi ve özel kesimhanelerden elde edilen hayvansal ürünler resmi veteriner hekimler tarafından sevk edilmektedir.

Yurtiçi canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin iller arası sevklerinde düzenlenmesi zorunlu olan veteriner Sağlık Raporları TÜRKVET üzerinden düzenlenmeye başlanmış olup yurtiçi hareketleri kontrol altına alınmıştır. Hareketlerin kontrol altına alınması hayvan hastalıkları ile mücadeleye olumlu katkı sağlamıştır.

Tablo 9: Yıllara Göre Sevk Sayıları

Yıl	Sevk Sayısı	
	Büyükbaş	Küçükbaş
2015	1.776.847	6.395.434
2016	1.455.865	6.735.571
2017	1.709.506	6.994.212
2018	1.296.120	6.257.080

Nakilde Hayvan Refahı ve Satıcıların Kayıt Altına Alınmasına İlişkin Faaliyetler

Hayvan ticareti yapan satıcılar, hayvan hastalıklarının yayılmasını engellemek ve teknik, hijyenik ve sağlıklı şartlarda çalışmalarını sağlamak amacıyla kayıt altına alınmaktadır.

Nakilde hayvan refahı ve satıcıların kayıt altına alınması kapsamında yapılan belgelendirme (sertifikasyon) çalışmaları tabloda verilmiştir.

Tablo 10: Sertifikasyon Çalışmaları

Sertifika Adı	2015	2016	2017	2018
Bakıcı Yeterlilik Belgesi	40.866	39.121	41.303	43.575
Sürücü Yeterlilik Belgesi	37.450	36.831	39.172	41.452
Tip-1 Nakliyeci Yetki Belgesi	20.757	20.782	22.516	25.144
Tip-2 Nakliyeci Yetki Belgesi	31	64	69	73
Uzun Yol Nakil Aracı Onay Belgesi	41	66	66	73
Satıcı Çalışma İzin Belgesi	11.750	15.314	14.882	16.802

Hayvan Satış Yerleri

Ülkemizde toplam 125 Hayvan Pazarı ve 20 Hayvan Borsası olmak üzere toplam 145 ruhsatlı hayvan satış yeri bulunmaktadır.

Kurban Faaliyetleri ve Trakya'ya Hayvan Sevkleri

Ülkemizde kurban faaliyetleri Bakanlığımızın da yer aldığı Bakanlıklar Arası Kurban Hizmetleri Kurulu Kararı doğrultusunda her yıl Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ çerçevesinde yürütülmektedir. Kurbanda kesilen hayvan sayıları tabloda verilmiştir.

Tablo 11: Kurbanda Kesilen Hayvan Sayıları

	2015	2016	2017	2018
Büyükbaş (adet)	867.652	923.751	817.805	866.143
Küçükbaş (adet)	2.716.336	2.939.252	2.720.271	2.682.612

Hayvanların en az 3 ay sevk edilecekleri işletmede bulunmaları, 1 ay karantina altına alınmaları, bu süre içerisinde yarıçapı 10 km'lik çevre alanında şap hastalığı görülmemesi ve Şap Enstitüsü tarafından yapılan testte hastalık bulaştırma riskini taşımadıkları tespit edilmesi durumunda söz konusu hayvanların Trakya'ya sevkine izin verilmektedir.

Kimliklendirme Faaliyetleri

Ülkemizde sığır cinsi ve koyun keçi türü hayvanlar, hayvan hareketlerinin ve hayvan hastalıklarının daha etkin kontrolünü sağlamak, ülkesel ya da bölgesel eradikasyon programlarının etkin yürütülmesini desteklemek, ilgili birimlerce gerekli sağlık, ıslah, istatistik ve destekleme ödemeleri kayıtlarının daha düzenli tutulması ve değerlendirilmesi amacıyla plastik kulak küpeleriyle tanımlanarak AB'ye uyumlu hayvan kayıt sistemlerinde kayıt altına alınmaktadır.

Tablo 12: Yıllara Göre Kaydedilen Hayvan Sayıları

Yıl	Kaydedilen Hayvan Sayısı	
	Büyükbaş	Küçükbaş
2015	4.501.566	13.927.148
2016	4.595.416	14.522.783
2017	7.990.705	19.608.327
2018	6.833.114	14.456.540

Veteriner Laboratuvar ve Ruhsatlandırma

2018 yılında Bakanlığımıza bağlı veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüklerinde, 1.660.541 numunede 2.335.445 analiz yapılmıştır.

2018 yılsonu itibariyle; toplam 6.168 muayenehane, 52 poliklinik, 52 hayvan hastanesi, Bakanlığımıza bağlı Enstitülerle birlikte 38 adet veteriner teşhis ve analiz laboratuvarı, 137 deney hayvanı kuruluşu faaliyetine devam etmektedir.

Hayvan Hastalığı Tazminatı-Atık Desteği

Bakanlığımızca yayımlanan Hayvan Hastalıklarında Tazminat Yönetmeliği ile belirlenen hastalıklara yakalanan hayvanların sahiplerine, aşı serum uygulaması nedeni ile ölen hayvanların sahiplerine, hayvan hastalıkları nedeni ile imha edilen hayvansal ürünlerin, yem, madde ve malzemeleri ödenmektedir. Ayrıca Bakanlıkça belirlenen aşı uygulamaları sonrasında büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarda oluşan atıklar için hayvan sahiplerine atık desteği ödemesi yapılmaktadır.

Tablo 13: Hayvan Hastalığı Tazminat Ödemeleri

Destekleme Türü	Yılı			
	2015	2016	2017	2018
Hayvan Hastalığı Tazminatı (TL)	167.719.075,12	77.423.996,23	90.859.705,78	115.577.182,34
Atık (TL)	-	27.600,00	197.575,00	602.950,00

Diğer Desteklemeler

Programlı aşılamalarda görevlendirilen serbest veteriner hekimlere ve hastalıktan ari işletme sertifikası verilen çiftliklere destekleme ödenmektedir.

Tablo 14: Serbest veteriner Hekimlere Ödenen Aşılama Destekleme Ödemeleri

Yıl	Ödenen Miktar (TL)
2015	1.014.308,76
2016	920.749,75
2017	861.909,25
2018	1.489.690,00

Tablo 15: Hastalıktan Ari İşletme ve Hayvan Sayıları

Yıl	İşletme Sayısı	Hayvan Sayısı	Destekleme Miktarı (TL)
2015	597	179.196	57.812.937,50
2016	638	198.025	34.054.136,55
2017	745	238.097	56.359.803,70
2018	1.008	307.613	99.959.500,00

Sınırlardan Kaçak Hayvan ve Hayvansal Ürün Girişinin Engellenmesi

Tablo 16: Ülkemiz Sınırlarından Yasadışı Yollarla Girerken Yakalanan Hayvan Sayıları

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Büyükbaş	3.773	1.123	526	1.614	3.026	338	196	132
Küçükbaş	8.253	12.820	17.252	8.644	7.889	90	130	369
Tek tırnaklı	16	78	27	281	101	13	167	126
Toplam	12.042	14.021	17.805	10.539	10.895	441	493	627

Tablo 17: Ülkemiz Sınırlarından Yasadışı Yollarla Girerken Yakalanan Hayvansal Ürün Miktarları

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Et (Kg)	8.760	7.833	6.307	122.802	140.090	78.971	2.917	2.854
Et Ürünü (Kg)	2.602	6.415	564	56.673	5.503	1.149	781	2.602
Toplam (Kg)	11.362	14.248	6.871	179.475	145.593	80.120	3.698	5.456

Eğitim Faaliyetleri

2018 yılı Nisan ayında 81 İl Müdürlüğü Epidemiyoloji ve veteriner Bilgi Sistemi İl Sistem sorumluları ve İl Müdürlükleri tarafından seçilen İlçe Müdürlüklerinde görevli personele yönelik Türkvet, vetbis, Epidemiyoloji ve El Terminali Değerlendirme toplantısı düzenlenerek veri kalitesi, veri toplanması, iş akışı, mücadele stratejisi ile epidemiyolojik kavram ve yöntemler, sistemlerin kullanımı, eksiklikler, beklentiler, yenilikler ve ileriye dönük yapılabilecek iyileştirmeler konusunda toplamda yaklaşık 642 personele eğitim verilmiştir.

Eğiticilerin eğitimleri sonrasında İl Müdürlükleri kendi sorumluluk alanlarındaki İlçe Müdürlüğü Personeline eğitim vermeleri amacıyla talimatlandırılmış olup, taşra birimlerinde de eğitimler verilmiştir.

Genel Müdürlüğümüz ve Şap Hastalığının Kontrolü İçin Avrupa Komisyonu (EUFMD) işbirliği ile tüm illerimizde şap hastalığının bulaşması açısından risk barındıran (hayvan hareketleri, anayol güzergahı, hayvan pazarı) İl Müdürlükleri tarafından seçilen ilçelerden veteriner hekimlerin katıldığı toplamda 150 personele yönelik online uzaktan eğitim düzenlenmiştir.

Hayvan ve Hayvansal Ürünler Sınır Kontrol Hizmetleri

İhracat Kontrolleri

Taşra teşkilatımızla birlikte ulusal mevzuatımız ve ithalatçı ülke talepleri doğrultusunda prosedürlerin oluşturulması, sertifika modellerinin oluşturulması, tesislere ihracat izni verilmesi ve ihracat izni bulunan tesislerde ihracat denetimlerinin gerçekleştirilmesi, ihraç edilecek ürünler için sertifika düzenlenmesi gibi birçok konuda çalışmalar sürdürülmektedir.

Tablo 18: Hayvan, Hayvansal Ürün ve Yan Ürün İhracat Kontrolleri

	Alınan Numune Sayısı	Yapılan Analiz Sayısı	Düzenlenen Sağlık Sertifikası Sayısı	Oluşturulan Sertifika Modeli
Canlı Hayvan	404	203	5.249	17
Hayvansal Ürünler	2.085	5.775	76.857	39
Hayvansal Yan Ürünler	115	163	4.757	15

Avrupa Birliği'ne İhracat

Tablo 19: Avrupa Birliğine İhracat İzni Bulunan İşletme Sayısı

Ürün Grubu	İşletme sayısı
Balıkçılık ve su ürünleri	123
Süt ve süt ürünleri	17
Isıl işlem görmüş kanatlı eti ürünleri	9
B sınıfı yumurta	26
Kolajen	4
Jelatin	3

Rusya Federasyonu'na İhracat

Tablo 20: Rusya Federasyonu'na ihracat izni bulunan işletme sayısı

Ürün Grubu	İşletme sayısı
Balıkçılık ve su ürünleri	41
Kanatlı eti ve ürünleri	16
Süt ve süt ürünleri	8
Günlük civciv ve kuluçkalık yumurta	20

Çin Halk Cumhuriyeti'ne İhracat

2015 yılında Türkiye'den Çin'e İhraç Edilecek Süt Ürünlerinin veteriner ve Sağlık Şartları Konusunda Protokol imzalanmıştır. Bu kapsamda iki ülke arasında anlaşma sağlanarak oluşturulan veteriner Sağlık Sertifikası ile ihracat talebi olan işletme listesi Çin Halk Cumhuriyeti yetkili otoritesine iletilmiş olup heyet ziyareti beklenmektedir.

Hali hazırda ÇHC'ye 33 adet balıkçılık ve su ürünleri işletmesinin ihracat onayı bulunmaktadır.

Ülkemizden ÇHC'ye alabalık ihracatının başlatılabilmesi amacıyla 19-27 Aralık 2018 tarihleri arasında ÇHC Gümrükler Genel İdaresi uzmanları tarafından ülkemize ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Suudi Arabistan'a İhracat

Ülkemizden Suudi Arabistan'a ihracat onayı bulunan 5 adet kırmızı et ve et ürünleri, 15 adet kanatlı eti ve ürünleri olmak üzere toplam 20 adet onaylı işletme bulunmaktadır. Kanatlı eti ve ürünleri ile kırmızı et ve et ürünleri ihraç etmek isteyen işletme sayısının arttırılması ve işletme onay yetkisinin Bakanlığımıza verilmesi konularında çalışmalar devam etmektedir.

Diğer Ülkelere İhracat

Japonya, Irak, Fas, Gürcistan, Filipinler ve Avrasya Ekonomik Birliği ülkelerinin de dahil olduğu toplam 73 ülkeye kanatlı eti ve ürünleri ihracatı yapılmaktadır.

AB ve Avrasya Ekonomik Birliği ülkelerinin de dahil olduğu toplam 111 ülkeye süt ve süt ürünleri ihracatı yapılmaktadır.

ÇHC ile AB ve Avrasya Ekonomik Birliği ülkelerinin de dahil olduğu 92 ülkeye su ürünleri ihracatı yapılmaktadır.

Diğer Ürünlerin İhracatı

Canlı hayvan ve sperma; Irak, Kırgızistan, Cezayir, Mali, Senegal, Nijerya, Ürdün, Lübnan, Tunus, Fas ve Kenya ile damızlık sığır ihracatına yönelik görüşmeler devam etmektedir. İran ile yürütülen çalışmalar sonrasında Ülkemizden, İran'a besilik, kesimlik ve damızlık sığır ve koyun ihracatı konusunda anlaşma sağlanmıştır. Ülkemizden Katar'a yapılacak kayıtlı at ve at semeni ihracatı kapsamında Katar yetkili otoritesinden ülkemize 22-26 Ekim 2018 tarihlerinde ziyaret gerçekleştirilmiştir.

Kolajen ve Jelatin; Avrupa Birliği başta olmak üzere ihracatı birçok ülkeye ihracatı yapılan Jelatin ve kolajene yönelik toplam 18 ülkeyle teknik düzenlemelere ilişkin görüşmeler devam etmektedir.

Kedi Köpek Maması; Avrupa Birliği başta olmak üzere ABD, Azerbaycan, Endonezya, İsrail, Lübnan gibi ülkelerin de dahil olduğu birçok ülkeye ihracat yapılmaktadır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Hayvansal Yan Ürünler; AB, Gürcistan, İran, Azerbaycan, Ürdün, İsrail, B.A.E'nin de dahil olduğu 38 ülkeye ihracat yapılmaktadır.

Yumurta; Azerbaycan-Nahçıvan, Gürcistan, Irak, KKTC, Kuveyt, Kırgızistan, Suriye, Özbekistan, Suudi Arabistan, Angola, Ekvator Ginesi, Katar ve B.A.E gibi ülkeler başta olmak üzere 29 ülkeye ihracat yapılmaktadır.

Ayrıca, İran yetkili veteriner servisi ile yapılan görüşmeler neticesinde, İran'a sofralık yumurta ihracatında kullanılmak üzere veteriner sağlık sertifikası üzerinde anlaşma sağlanmış olup sofralık yumurta ihracatına başlanmıştır.

AB'ye süt ve süt ürünleri ihracatı kapsamında oluşturma çalışmaları sürdürülen onaylı çiftlikler, 2018 yılı itibarı ile 166 adete ulaşmış olup, bu işletmelerdeki toplam 84.979 baş büyükbaş hayvan bulunmaktadır.

İthalat Kontrolleri

Hayvan ve hayvansal ürün ithalatına, Bakanlığımızca belirlenen hayvan sağlığı ve veteriner sağlık sertifikası şartlarını karşılayan onaylı ülkelere ve işletmelerden izin verilmektedir.

Hayvansal ürün ithalatında izinli ülke ve işletme listelerinin oluşturulması amacıyla, ihracatçı ülkelerde denetimler gerçekleştirilerek 3 ayrı ülkede bulunan 8 kırmızı et kesimhanesi ve 2 ayrı ülkede bulunan 2 hayvansal yan ürün işletmesi ithalata izinli işletme listesine eklenmiştir.

Ayrıca ihracatçı ülke yetkili otoritesi tarafından denetlenerek ihracat amacıyla onaylanan ve Bakanlığımıza resmi olarak bildirilen 19 adet deri/post işletmesi onaylı işletmeler listesine dahil edilmiştir.

2018 yılı içerisinde kesimhane ve hayvansal yan ürün işletmesi ile ülke onayı çalışmaları kapsamında toplam 29 adet işletme onaylanmıştır.

Tablo 21: İthalat İçin Onaylanan Ülkeler ve İşletme Sayıları

Ülke	İşletme Faaliyeti	Onaylanan İşletme Sayısı
Ukrayna	Kesimhane - Parçalama Taze/Soğutulmuş Karkas	3
Sırbistan	Kesimhane - Parçalama Taze/Soğutulmuş Karkas	4
Polonya	Kesimhane - Parçalama Taze/Soğutulmuş Karkas	1
Afganistan	Deri/Post	1
Filistin	Deri/Post	3
Gürcistan	Deri/Post	5
İran	Kanatlı Unu ve Yağı	1
Kırgızistan	Köpek Çiğneme Ürünü ve Deri/Post	3
Somali	Deri/Post	1
Türkmenistan	Deri/Post	6
Venezuela	Deri/Post	1
Toplam		29

Ülkemize ithal edilecek sığır etleri, Bakanlığımız tarafından görevlendirilen resmî veteriner hekimler tarafından sağlık muayenesi yapılan, ülkemiz örf ve adetlerine uygun olarak kesimi gerçekleştirilen sığırlardan elde edilmektedir. Bu kapsamda, 2018 yılı içerisinde Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından yapılan sığır eti ithalatı çalışmalarında gerekli kontrolleri yürütmek üzere ithalatın yapılacağı ülkelere, «Sığır Eti İthalatında Sağlık ve Teknik Şartların Belirlenmesine İlişkin Tebliğ (No: 2017/43)» çerçevesinde Bakanlığımızca onaylı kesimhanelerde görev almak üzere 392 veteriner Hekim görevlendirmesi yapılmıştır.

Veteriner kontrollerine tabi hayvan ve ürünlerin belirlendiği Ülkeye Girişte veteriner Kontrollerine Tabi Olan Hayvan ve Ürünlere Dair Yönetmelik'in Ek-1 ve Ek-2 listesi Avrupa Birliği mevzuatına uyum kapsamında 2018 yılında güncellenerek resmi gazetede yayımlanmıştır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Kontrolüne Tabi Belirli Ürünlerin Girişine Yetkili Gümrük İdareleri İle Resmi Kontrollerini Yapmaya Yetkili İl Tarım ve Orman Müdürlüklerinin Belirlenmesine Dair Tebliğ'in veteriner kontrollerine tabi hayvan ve ürünlerin ülkeye giriş gümrük idarelerinin belirlendiği Ek-1 listesi güncellenmiştir.

2018 yılında 23 veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlüğü ve ithalata yetkili 7 İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından 49.570 adet veteriner kontrolü yapılmış olup, bunlardan 8.238 numune alınarak 48.365 adet laboratuvar analizi yaptırılmıştır.

Tablo 22: veteriner Kontrollerine Tabi Ürünlerin Ülkeye Girişinde Yürütülen Kontrollere İlişkin veriler

Yıl	İşlem Türü	İşlem (Kontrol) Sayısı	Numune Sayısı	Analiz Sayısı	Uygunluk Sayısı	Uygunsuzluk Sayısı	
2018	İthalat	Gıda	8.530	5.675	34.116	8.193	32
		Yem	5.982	2.440	13.712	5.941	46
		Yan Ürün (Deri, Gübre, Yün vb.)	5.131	59	343	5.116	14
		Diğer Sanayi (Kozmetik, Sabun vb.)	399	0	5	199	11
	Transit	21.923	2	7	12.927	20	
	İhracattan Geri Dönen Ürün	161	62	182	117	10	
	Aktarma	6.436	0	0	548	1	
	Gemi Kumanyacılığı	1.008	0	0	300	1	
	TOPLAM	49.570	8.238	48.365	33.341	135	

2018 yılında ülkemize yapılan hayvansal ürün ithalat kontrollerinde 135 adet uygunsuz sevkiyat tespiti yapılmış olup, söz konusu uygunsuzluklarla ilgili mevzuat kapsamında gerekli işlemler yapılarak, konuya ilişkin ihracatçı ülkelere resmi yollarla bildirim yapılmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 23: veteriner Kontrolüne Tabi Hayvansal Ürünlerin Reddedilme Sebebi

Hayvansal Ürün Reddedilme Sebebi	2018
	Reddedilen Sevkiyat Sayısı
Belge ve Kimlik Uyuşmazlığı	21
Laboratuvar Analiz Sonuçlarında Uygunsuzluk	60
Yasaklı Ülke/Bölge	7
Sertifika Eksikliği	11
Geçersiz Sertifika	23
Yetkisiz Gümrük	13
Diğer	21
TOPLAM	135

Tablo 24: Hayvanların Ülkeye Girişinde Yürütülen veteriner Kontrollerine İlişkin veriler

Yıl	İşlem Türü	İşlem (Kontrol) Sayısı	Numune Sayısı	Analiz Sayısı	Uygunluk Sayısı		Uygunsuzluk Sayısı		
					İşlem	Hay./Doz Sayısı (Baş)	İşlem	Hay./Doz Sayısı (Baş)	
2018	İthalat	Besilik Sığır	4.514	38.113	160.163	1.204	960.452	20	4.997
		Kesimlik Sığır	237	4.249	7.642	58	116.788		
		Damızlık Sığır	1.720	2.313	10.830	30	76.086	2	495
		Besilik Koyun							
		Kesimlik Koyun	3			3	213.632		
		Damızlık Koyun	485	3.612	11.962	128	117.513	1	1.172
		At	82	345	138	15	322		
		Kuluçkalık Yumurta	268	264	357	255			
		Semen	220	7.019	400	213	1.562.882	25	632
		Damızlık Kanatlı	42	42	84	42			
		Canlı Balıkçılık ve Su Ürünleri (Yetiştiricilik Amaçlı)	35			31	11.754		
		Ev ve Süs Hayvanları	361			298	3.036	1	
		Deney Hayvanları	26			24	2		
		Diğer Canlı Hayvanlar	387			387	170.215.021.000	2	10.014.899.500
		Sirk ve Hayvanat Bahçeleri İçin Gelen Hayvanlar	36			25			
	Devlet Erkanına Hediye Edilen ve/veya Yolcu ile Beraber Gelen Hayvanlar	84			64	3	3	10	
	Transit	2.419			469	12.300			
TOPLAM		10.919	55.957	191.576	3.246	170.218.095.770	54	10.014.906.806	

Veteriner Sağlık Ürünleri ve Halk Sağlığı Hizmetleri

Veteriner Tıbbi Ürün Takip Faaliyetleri

Elektronik Reçete (E-Reçete)

Ülkemizde hayvan sağlığı alanında kullanılan beşeri tıbbi ürünler dâhil olmak üzere tüm reçeteye tabi veteriner ilaçların izlenebilirliğini temin etmek, veteriner hekimler tarafından hayvan sağlığı alanında gerçekleştirilen faaliyetleri takip edebilmek ve bunun sonucunda oluşan verileri kullanarak; hayvan hastalık ve zararlıları ile etkin bir mücadele gerçekleştirmek ve gıda güvenliğini temin etmek amacıyla veteriner hekim reçetelerinin elektronik ortamda düzenlenmesine karar verilmiş ve 01.01.2018 tarihi itibarıyla ülke genelinde E-Reçete uygulamasına geçilmiştir.

E-Reçete Sisteme kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerde çalışan veteriner hekimler, mesleğini serbest olarak ya da özel sektörde icra eden tüm veteriner hekimler, eczacılar ve ilaç sektöründe faaliyet gösteren meslek mensupları kullanıcı olarak kaydedilmiştir. E-reçete sisteminde her bir veteriner hekim ve ilaç satış noktası kayıt altına alınarak hayvan sağlığı alanında gerçekleştirilen çalışmalar, uygulanan tedaviler, teşhis edilen hastalıklar izlenebilir hale getirilmiş, doğru tanı ve tedavi teşvik edilmiştir. Ayrıca, ülkemizde hayvan hastalıklarının görülme sıklığı ve yayılımı istatistiksel olarak görülebilir hale getirilmiş ve ihbarı zorunlu hastalıklara hızla müdahale imkânı sağlanmıştır.

Tablo 25: Elektronik Reçete (E-Reçete) ve veteriner İlaç Takip Sistemi (İTS) Bilgileri

Elektronik Reçete (E-Reçete) ve veteriner İlaç Takip Sistemi (İTS)	
Kullanıcı Sayısı (Veteriner Hekim)	17.785
Özel Sektör Kullanıcı Sayısı	10.883
Kamuda Çalışan Kullanıcı Sayısı	6.902
Düzenlenen E-Reçete Sayısı	1.448.938
Reçete Düzenlenen Hayvan Sayısı	18.122.565
Uyarı Alınan İhbarı Zorunlu Hastalık	220

İlaç Takip Sistemi (İTS)

Ülkemizde E-Reçete Sisteminin yanında 01.03.2018 tarihi itibarı ile veteriner İlaç Takip Sistemine (İTS) geçilmiştir. Sistem sayesinde veteriner ilaçları ile bu ilaçların üretimi için gerekli hammaddeler ithalatından üretimine, üretim sonrası toptan ve perakende satış noktalarına dağıtımına kadar tüm aşamaları izlenebilir hale getirilmiştir. E-Reçete ve veteriner İlaç Takip Sistemi birbiriyle entegre edilmiş olması ile de veteriner ilaçların hammadde aşamasından son kullanıldığı hayvana kadar bütün aşamaları izlenebilir hale getirilmiştir. Ayrıca oluşturulan bu sistemler sayesinde veteriner ilaçlarından kaynaklı gıda güvenliğinin sağlanması noktasında istenilen verilere sahip olunmuş ve güvenli olmayan gıdaların tüketime sunulmasının önüne geçilmiştir.

Tablo 26: veteriner İlaç Takip Sistemi (İTS) verileri

Veteriner İlaç Takip Sistemi (İTS)	
Muayehane Sayısı	6568
Poliklinik Sayısı	66
Hayvan Hastanesi Sayısı	51
Veteriner Tıbbi Ürün Temin İzinli Hayvancılık İşletmesi	489
Veteriner Tıbbi Ürün Temin İzinli Kamu Kurumu	243
Eczane Sayısı	25163
Toplam veteriner Eczacı Sayısı	204

Farmakovijilans Faaliyetleri

Farmakovijilans, veteriner tıbbi ürünlerin istenmeyen etkileri ve ürünlere bağlı diğer muhtemel sorunların saptanması, tanımlanması, değerlendirilmesi ve önlenmesi ile ilgili çalışmalar olup, pazarlama izin sahipleri satış izin belgesi alabilmek ve ürünlerini piyasaya sunabilmek için bir veteriner hekimi farmakovijilans sorumlusu/yetkili farmakovijilans sorumlusu olarak görevlendirmek ve bir veteriner hekim adına Farmakovijilans Sorumlusu Belgesi almak zorundadır. Genel Müdürlüğümüzce veteriner tıbbi ürünlerin farmakovijilans faaliyetleri ile ilgili olarak yapılan "istenmeyen etki bildirimleri" ve "periyodik güvenlik güncelleme raporları" ile ilgili bildirimler değerlendirilmektedir.

Veteriner Tıbbi Ürün Tanıtım Faaliyetleri

Veteriner tıbbi ürünlerin tanıtımı ile ilgili hususlar 5996 sayılı Kanun ve ilgili Yönetmelik çerçevesinde yapılmakta olup, tanıtım alanında gerçekleştirilen faaliyetlerin düzenlenmesi amacıyla yayınlanan veteriner Tıbbi Ürün Tanıtım Kılavuzu kapsamında gerekli izin ve denetim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda veteriner tıbbi ürün tanıtım temsilcileri sertifikalandırılmış ve kayıt altına alınmıştır.

Tablo 27: veteriner Tıbbi Ürün Tanıtım Temsilcisi Sertifikalandırma Faaliyetleri

Yılı	Veteriner Tıbbi Ürün Tanıtım Temsilcisi
2018	585

Veteriner Tıbbi Ürün Fiyatlarının İzlenmesi Faaliyetleri

5996 sayılı Kanun gereğince veteriner tıbbi ürünler piyasaya fiyat etiketleri ile sunulmakta ve pazarlama izin sahipleri ürün fiyatlarını Bakanlığımız İlaç Takip Sistemine kayıt etmektedir. Bakanlığımız bu yolla ve saha kontrollerinde ülkemizdeki veteriner tıbbi ürün fiyatlarını izlemektedir.

Akılcı İlaç Kullanımı Faaliyetleri

Antimikrobiyal dirençle mücadele kapsamında kamu kurumlarında çalışan veteriner hekimler, serbest çalışan veteriner hekimler ve entegre işletmelerde çalışan veteriner hekimlere bilinçli akılcı ilaç kullanımı konusunda eğitimler verilmiş ve düzenlenen toplantılar ile farkındalık kazandırılmıştır.

Tablo 28: Düzenlenen Toplantılar

Toplantı Düzenlenen İl Sayısı	Eğitimi veren	Katılımcı	Katılımcı Sayısı
37	Bakanlık Personeli	Serbest ve Kamu veteriner Hekimlerine	5839
81	İl Müdürlüğü personeli	Serbest ve Kamu veteriner Hekimlerine	5751

Veteriner Tıbbi Ürün Denetim Faaliyetleri

Bakanlığımız tarafından piyasaya arz edilecek veteriner tıbbi ürünler ile piyasada yer alan veteriner tıbbi ürünlerin etkinlik, güvenilirlik ve kalitesine yönelik denetim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ithalat aşamasında belirli etkin maddeleri içeren kullanıma hazır ilaçlardan örnekler alınarak analize edilmektedir. Ayrıca Bakanlığımız programlı denetim faaliyetleri çerçevesinde sahadan alınan ürünler ile şikâyet ve talepler sonucunda alınan veteriner tıbbi ürünlerin kontrol ve denetimleri de yapılmaktadır.

Tablo 29: veteriner Tıbbi Ürün Denetim Faaliyetleri

Veteriner Tıbbi Ürün Denetim Faaliyetleri	Sayısı	Uygunluk Durumu	
		Uygun Bulunmayan Ürün/ Tanıtım	Geri Çekilen Ürün
İçerikleri Bakımından Denetlenen Ürün	48		
Etiket ve Prospektüs Bakımından Denetlenen Ürün	97		
Raf Ömrüne Uygunlukları Bakımından Denetlenen veteriner Biyolojik Ürün	8	2	
İthalatı aşamasında analize tabi tutulan ilaç denetimi	330	1	1
Tanıtım Faaliyetleri Bakımından Yapılan Denetim	20	18	
Toplam	503		

Veteriner Tıbbi Ürün İthalat Faaliyetleri

Ülkemizde üretilen veteriner tıbbi ürünler için gerekli veteriner tıbbi ürün hammadde ve başlangıç maddeleri ile kullanıma hazır veteriner ilaç ve biyolojik ürünlerin ithalat işlemleri Bakanlığımız izni ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda veteriner tıbbi ürün hammadde ve başlangıç maddeleri için ithalat başvuruları değerlendirilmiş ve uygun olanlara ithalat izni verilmiştir. Kullanıma hazır veteriner ilaç ve biyolojik ürün ithalat izinleri yetki verilen İl Müdürlüklerimiz tarafından verilmiştir. Bunların dışında ülkemizde pazarlama izni bulunmayan ancak ithalatı gereken kullanıma hazır veteriner tıbbi ürünlerin ithalat izinleri de tarafımızdan değerlendirilmiştir.

Veteriner Tıbbi Ürün İhracat Faaliyetleri

Veteriner tıbbi ürünlerin ihracat işlemleri Bakanlığımız izni ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda ihracat izinleri İl Müdürlüklerimiz tarafından verilmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen tüm izin işlemleri Bakanlığımız tarafından uygulamaya konulan İlaç Takip Sistemi üzerinden gerçekleştirilmekte ve izlenmektedir.

Veteriner Tıbbi Ürünler İçin İyi Üretim Uygulamaları (GMP)

Veteriner tıbbi ürünlerin Türkiye'de üretimi, Bakanlığımızdan izinli üretim yerlerinde gerçekleştirilmektedir. Üretim yeri izni belgesi, faaliyete hazır tesislere, tesisin GMP şartlarına uygunluğunu kanıtlayan ve denetim sonrasında düzenlenen GMP sertifikasıyla birlikte verilmektedir. Genel Müdürlüğümüz tarafından 2013 yılı itibarıyla veteriner tıbbi ürün üretim tesislerinde GMP denetimleri başlatılmış ve günümüze kadar yurtiçinde ve yurtdışında toplam 252 üretim yeri denetlenmiştir. Bakanlığımız denetçileri tarafından denetleme sonrasında 31 adet yurtiçi ve 26 adet yurtdışı olmak üzere toplam 57 adet üretim yerine GMP sertifikası düzenlenmiştir.

Türkiye'de veteriner tıbbi ürün endüstrisi tarafından üretilen söz konusu ürünlerin üretimi, geliştirilmesi ve takibi GMP Kalite Yönetim standartlarının gereklilikleri doğrultusunda Bakanlık GMP denetçileri tarafından kontrol edilmektedir. Bakanlığımız ve veteriner tıbbi ürün endüstrisi işbirliğinde, veteriner tıbbi ürünlerin üretim öncesi tasarım aşamasından tüketim sürecine kadar geçen yaşam döngüsünün her bir aşaması sürekli iyileştirilerek, üretim sürecinin dinamik bir yapı içerisinde kalması sağlanmaktadır.

Pazarlama İzin Sistemi

Pazarlama izin sistemi, tüm veteriner tıbbi ürünlerin Bakanlık tarafından değerlendirilmesi yoluyla, güncel güvenlik, kalite ve etkinlik gerekliliklerine uygunluğunun temin edilmesini sağlamaktadır. Pazarlama izni sistemi, ülkemiz piyasasına girmesine izin verilen tüm ürünlerin, sadece faaliyetleri düzenli olarak Bakanlık tarafından Kalite Risk Yönetimi ilkeleri kullanılarak denetlenen izinli üreticiler tarafından üretilmesine veya ithal edilmesine hizmet etmektedir. veteriner tıbbi ürünlere pazarlama izni verilmesi ile ilgili incelemeler, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü ve bağlı Enstitü Müdürlüklerinden uzmanların katılımıyla oluşturulmuş veteriner Tıbbi Ürün Komisyonu tarafından yerine getirilmektedir. Bu çalışmalar veteriner İlaç Komisyonu ve veteriner İmmünolojik Ürün Komisyonu olarak iki alt komisyon tarafından yürütülmektedir.

2018 yılı içerisinde, 28 adedi veteriner biyolojik ürün olmak üzere, toplam 289 adet veteriner tıbbi ürün, veteriner Tıbbi Ürün Komisyonu tarafından incelenmiş 67 adedi ilaç 19 adedi de biyolojik ürün olmak üzere toplam 86 adet veteriner tıbbi ürüne pazarlama izni düzenlemiştir. Çeşitli sebeplerle 43 ürünün izni iptal edilmiş, 34 ürünün pazarlama izni başka bir tüzel kişiliğe devredilmiştir.

2018 yılında 62 adet yeni pazarlama izni başvuru dosyasının ön incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte 2018 yılı içerisinde 120 adet tıbbi olmayan veteriner sağlık ürününe kayıt belgesi verilmiştir. Bakanlığımızdan izinli veteriner tıbbi ürünlerle ilgili 1.200'ü aşkın değişiklik başvurusu incelenerek sonuçlandırılmıştır. 2018 yılı içerisinde geçerliliği sona eren 231 adet veteriner tıbbi ürünün geçerlilik süreleri 5 yıl daha uzatılmıştır.

Tablo 30: İzinli veteriner tıbbi ürün sayıları

İzinli Ürün Sayıları	
Pazarlama izni verilen biyolojik ürün sayısı	488
Pazarlama izni verilen ilaç sayısı	1.770
Kayıt Belgesi düzenlenen tıbbi olmayan ürün sayısı	873
İhraç amaçlı düzenlenen veteriner tıbbi ürün sayısı	326

Satış İzin İşlemleri

Satış izin belgesi pazarlama izni verilmiş bir veteriner tıbbi ürünün, üretildikten veya ithal edildikten sonra piyasaya arz edilebilmesi için Bakanlıkça verilen belgedir. Bu kapsamda 2018 yılında veteriner biyolojik ürün dışındaki 23 adet veteriner tıbbi ürüne, Pendik veteriner Kontrol Enstitüsünde analizi yapılarak, satış izni düzenlenmiştir. Yeni ticari takdim şekli eklenmesi sonucu 74 ürüne yeniden satış izni düzenlenmiştir.

Temsilci veteriner Ecza Depoları ve veteriner Ecza Depoları ile İlgili Faaliyetler

Veteriner tıbbi ürünlerin toptan satışı Bakanlığımızdan ruhsatlı veteriner ecza depoları ile veteriner biyolojik ürünler hariç Sağlık Bakanlığından ruhsatlı ecza depoları aracılığı ile yapılmaktadır. veteriner biyolojik ürünlerin dağıtımı, veteriner ecza depolarınca veya yine bu depolarda veya temsilci veteriner ecza depolarında muhafaza edilmesi şartı ile pazarlama izin sahiplerince de gerçekleştirilmektedir. Temsilci veteriner ecza depoları sadece belirli veteriner tıbbi ürünlerin bulundurulduğu, depolama dışında ikinci ambalajlama gibi ürünlere ilişkin belirli işlemlerin yürütüldüğü depolardır.

16.11.2017 tarih ve 30242 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan veteriner Tıbbi Ürünler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile veteriner ecza deposu ve temsilci veteriner ecza depolarına ruhsat verme yetkisi İl Müdürlüklerine devredilmiştir. Bakanlığımızdan ruhsatlı 192 adet veteriner ecza deposu ve 12 adet temsilci veteriner ecza deposu güncel olarak faaliyetini sürdürmektedir.

Gıda Kaynaklı Zoonotik Etkenlerin İzlenmesi İle İlgili Faaliyetler

Ülkemizde, damızlık üretimi yapan 67 işletme ve bunlara bağlı 769 kümes, broyler üretimi yapan 94 işletme ve bunlara bağlı 10.030 kümes, yumurta üretimi yapan 720 işletme ve bunlara bağlı 2.343 kümes ve hindi üretimi yapan 9 işletme ve bunlara bağlı 351 kümes işletme yapılarına uygun olarak hazırladıkları kontrol programlarını Bakanlığımıza sunarak Ulusal Salmonella Kontrol Programına dahil olmuşlardır.

Aynı zamanda Bakanlığımızca ruhsat verilmiş veteriner teşhis ve analiz laboratuvarlarından 17025 kalite standardına sahip 8 veteriner Kontrol Enstitü Müdürlüğü laboratuvarı ile 1 özel veteriner teşhis ve analiz laboratuvarı ve kalite sistemlerini 16 Haziran 2019 tarihine kadar 17025 standardına göre düzenlemeyi taahhüt eden ve Bakanlığımızca denetlenip Ulusal Salmonella Referans Laboratuvarı tarafından eğitim ve yeterlilik testlerine tabi tutulan 7 özel veteriner teşhis ve analiz laboratuvarı ile 6 üniversite laboratuvarı olmak üzere toplam 22 veteriner teşhis ve analiz laboratuvarı Ulusal Salmonella Kontrol Programında yetkilendirilmiştir. Bu laboratuvarların listesi Bakanlığımız web sitesinde <https://www.tarimorman.gov.tr> internet adresinde yayımlanmıştır.

Ulusal Salmonella Kontrol Programı çerçevesinde işletmelerden örnek alacak 170 veteriner hekimin eğitimi tamamlanmış ve 01.10.2018 tarihi itibarıyla yetkilendirilen laboratuvarlara örnek akışı başlamıştır.

Antimikrobiyal Direnç İzleme Faaliyetleri

Antibiyotiklere dirençli bakterilerin yol açtığı enfeksiyonlar tüm dünyada en önemli halk sağlığı problemlerinden birini oluşturmaktadır. İnsanlar ve hayvanlar söz konusu patojenler ile hastalandıklarında normal şartlarda antibiyotik kullanımı sonucu iyileşmesi beklenen enfeksiyonların sağaltımı mümkün olmamakta, farklı kombinasyon ve/veya yüksek doz antibiyotik tedavilerinde istenen sonuçlar elde edilememektedir. Gün geçtikçe önemi artan bu durum karşısında ulusal ölçekte bir izleme ve kontrol programı oluşturulması amacıyla Genel Müdürlüğümüz, TAGEM, Ankara Üniversitesi veteriner Fakültesi ve Adnan Menderes Üniversitesi veteriner Fakültesi işbirliğinde 'Ulusal veteriner Antibiyotik Direnç İzleme Projesi' yürütülmektedir.

Bu projeye; hayvan ve hayvansal gıdalardan patojen bakterilerin tespit edilmesi, bu bakterilerin insan ve hayvan sağlığında kullanılan antibiyotiklere karşı direnç profillerinin belirlenmesi, direnç gelişen antibiyotiklerin hayvan sağlığında kullanımının sınırlandırılması ve kurumsal ve sürdürülebilir bir veteriner Antibiyotik Direnç İzleme Programı oluşturularak halk ve hayvan sağlığının korunması amaçlanmaktadır.

Proje başlangıcından itibaren kanatlılardan Salmonella için 146 izolat ve E.Coli için 56 izolat toplanmıştır. Bir yaş altı büyükbaş hayvanlardan Salmonella için 4, Ecoli için 242, Enterokok için 88, ve Stafilocok için 25 izolat toplanmıştır. Balıklardan ise Aeromonas spp. için 6 ve Vibrio spp. için 7 izolat toplanmıştır. Toplanan numunelerden Salmonella, Campylobacter Jejuni, Campylobacter Coli, Escherichia Coli, Enterococcus Faecalis ve Staphylococcus Aureus etkenleri izole ve identifiye edilecek, toplam 35 farklı antibiyotiğe karşı direnç profilleri belirlenecektir.

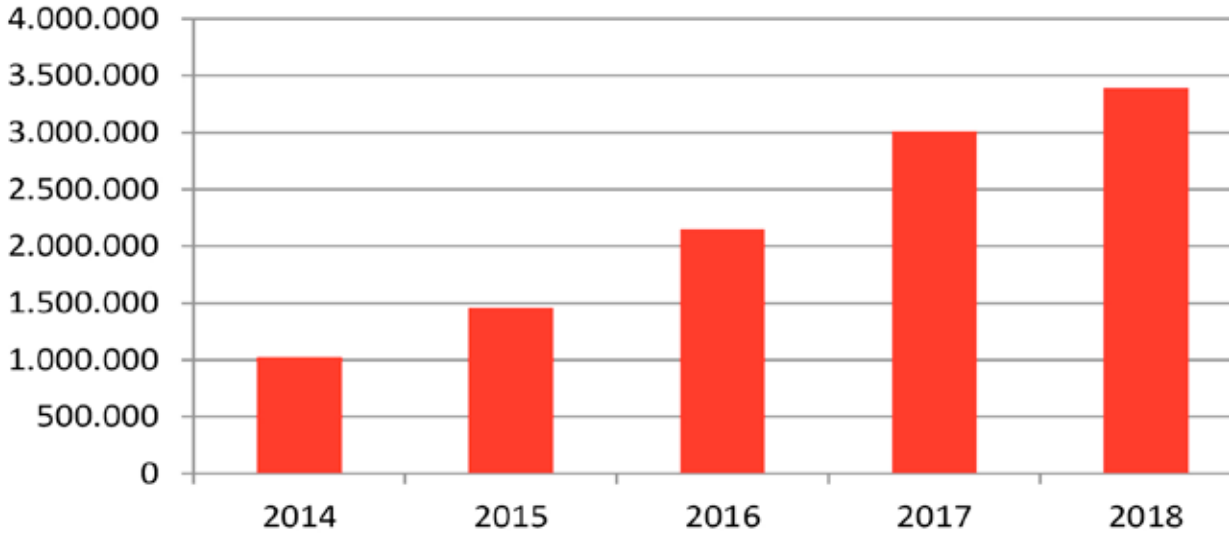
Elde edilecek veriler ışığında Türkiye'de gıda değeri olan hayvanlarda ve gıdalarda ulusal ölçekte antimikrobiyal direncin boyutları belirlenip sürdürülebilir bir izleme programı oluşturulacaktır. Bu programın oluşturulması ile hayvan sağlığı ve ülke ekonomisi başta olmak üzere halk sağlığının iyileştirilmesi ve sosyal refahın artırılması amaçlanmıştır.

2. Bitki Sağlığı ve Bitki Koruma Hizmetleri

Entegre Mücadele Faaliyetleri

Zirai mücadele uygulamalarında kimyasal kullanmadan önce kültürel tedbirler, biyolojik mücadele, biyoteknik mücadele gibi alternatif yöntemlerin uygulanması, çevre dostu mücadele yöntemlerinin yaygınlaştırılması amacıyla 5 yıllık programlar halinde hazırlanan "Entegre Mücadele Uygulama Program ve Prensipleri" çerçevesinde uygulanmaktadır. 2018 yılında 81 ilde 38.028 üretici ile 3.392.195 da alanda Entegre Mücadele Projesi yürütülmüştür.

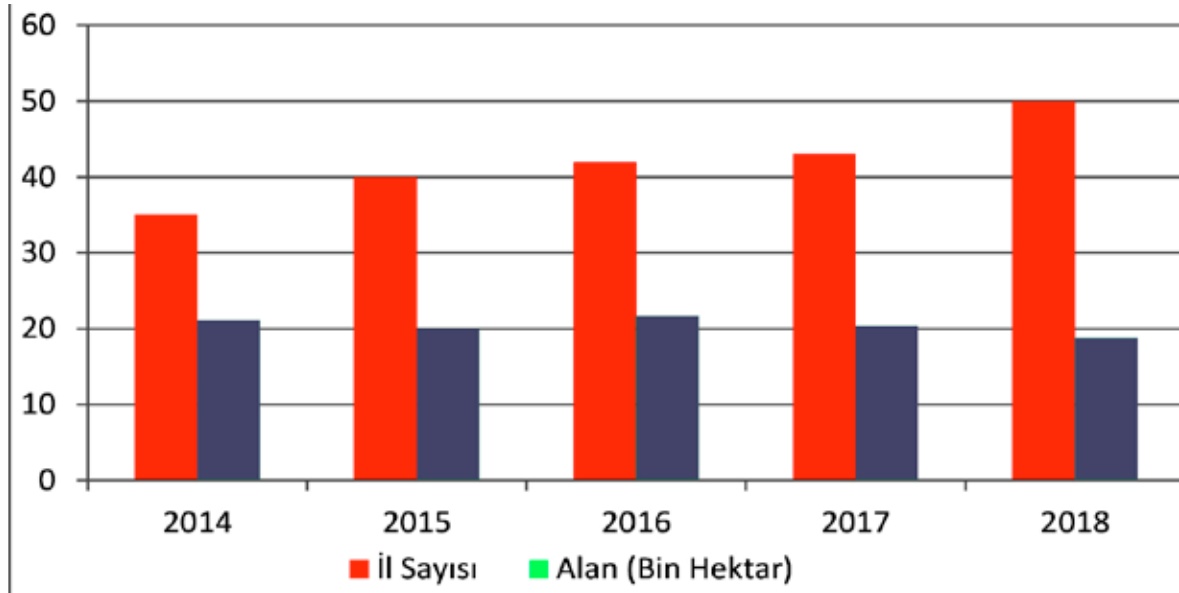
Şekil 2: 2014-2018 Entegre Mücadele Projesi Uygulamaları (Dekar)

Entegre ve Kontrollü Ürün Yönetimi (EKÜY) Projesi

Bakanlığımızca taze meyve ve sebzelerde Entegre Mücadele prensiplerinin yaygınlaştırılması ve kalıntının önlenmesi amacıyla EKÜY projesi uygulanmaktadır. EKÜY projeleri ile hem iç tüketime güvenilir ürün arzı sağlanmakta, hem de ihracatta olası sorunların yaşanması hedeflenmektedir. 2014-2018 yıllarında EKÜY Projesi Uygulamaları 50 il'e yaygınlaştırılmıştır.

Şekil 3: 2014-2018 Yılı Entegre ve Kontrollü Ürün Yönetimi Çalışmaları

Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Uygulamaları

Bitkisel üretimde zararlı organizmalar ile mücadelede zirai ilaç kullanımının azaltılması, kalıntının önlenmesi ve ekosistemin korunması ile sürdürülebilir üretimin sağlanması amacıyla kimyasal mücadeleye alternatif yöntemlerden Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması teşvik edilmektedir.

Süne Mücadelesi

Süne Mücadelesi çalışmaları Ülke çapında süne ile bulaşık olan hububat alanlarında yapılmaktadır. 2018 yılında; 640 ekip, 61 ilde 9.000 köyde 70 milyon dekar buğday ekili alanın 41 milyon dekar alanında 2.200 teknik personel ile süne sürvey çalışmaları yapılmıştır.

- Yapılan nimf sürveyi sonucuna göre 28 ilde, 8.855.015 dekar alanda kimyasal mücadele yapılmıştır.
- Mücadelenin başarısını değerlendirmek amacıyla 12.862 adet numune üzerinden emgi analizi yapılmış olup, emgi oranı mücadele yapılan alanlarda % 0,62 mücadeleye gerek duyulmayan alanlarda %0.86 mücadele gerektiği halde ilaçlanmayan alanlarda % 3,19 olarak tespit edilmiştir. Ülkemiz genelinde emgi oranı ortalaması % 0,97 olarak belirlenmiştir.
- 2.574.840 adet parazitoit üretim ve salımı yapılmış ve 50.200 çiftçiye eğitim verilmiştir.
- 2018 Yılında Ülkemizde Süne Mücadelesinin Ülke Ekonomisine Katkısı 1.841.000.000 TL olmuştur.

Çekirge Mücadelesi

Tarım alanlarının dışında kalan; çayır- mera, hazine arazisi, köy ortak arazisi, gibi şahıs mülkü olmayan yerlerde çekirge mücadelesi, devlet yardım mücadelesi şeklinde yürütülmektedir. 2018 yılında; Çekirge çıkma ihtimali olan ve programa alınan 60 ilde, 230.672 dekar alan takip edilmiştir. Kimyasal mücadele yapılması gereken; 43 ilde, 112.590 dekar alanda kimyasal mücadele yapılmıştır.

Tarla Faresi Mücadelesi

Tarla faresi mücadelesi amacıyla 2018 yılında 78 ilde 14.350.260 dekar alanda sürvey yapılmış ve sürvey sonucuna göre 71 ilde 1.776.669 dekar alanda mücadele yapılmıştır.

Akdeniz Meyvesineği (Ceratitis Capitata) Mücadelesi Pilot Projesi Çalışmaları

Akdeniz meyvesineği (Ceratitis capitata) turuncgil ve birçok meyve türünde zararlı olup aynı zamanda ülkemizde karantina etmenidir. Zararlı ile zamanında ve toplu mücadele yapılması ve mücadelenin etkinliğinin artırılması amacıyla Adana, Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Mersin illerinde "Akdeniz Meyve Sineği Mücadelesi Pilot Projesi" yürütülmektedir.

- Adana, Antalya, Aydın, Hatay, İzmir, Mersin, Muğla ve Osmaniye illerinde 521 teknik personel ile zararlının takibi yapılarak üreticilerin bilgilendirilmesi ile zamanında ve etkin mücadele yapılması sağlanmıştır.
- Bu illerde zararlı tuzaklar ile izlenerek yapılan sürvey sonuçları üreticiler ile paylaşılmış ve zamanında mücadele yapılması sağlanmıştır.
- Ayrıca konu ile ilgili olarak 37.359 üreticiye eğitim verilmiş, 7.149 adet afiş ve 32.094 adet liflet dağıtılmıştır.
- Üreticilerin toplu mücadele yapmaları için 50.400 adet tuzak üreticilere ücretsiz olarak dağıtılmıştır.
- Ayrıca 45 ilde "Akdeniz Meyve Sineği İzleme Projesi" ile sürveyi yapılarak takip edilmiştir.

Tahmin ve Uyarı Sistemleri (TUS) ile ilgili Çalışmalar

Zararlı organizmalar ile zamanında mücadele yapılabilmesi amacıyla sıcaklık, nem vb. İklim verilerini kullanarak uyarı veren bilgisayarlı elektronik tahmin erken uyarı sistemleri kullanılmaktadır. Elmada; Elma Karalekesi (Venturia inaequalis) ve Elma İç Kurdu (Cydia pomonella) ile Bağda; Bağ Salkım Güvesi (Lobesia botrana) ve Bağ Mildiyösü (Plasmopora viticola) konularında elektronik tahmin ve uyarı sistemleri kullanılmaktadır.

2018 yılında 44 ilde 196 adet elmada, 82 adet bağda, 46 adet hem bağ hem de elmada kullanılmak üzere toplamda 329 adet tahmin ve uyarı sistemi 3.032.751 dekar alana hitap etmektedir.

Sürvey Çalışmaları

Ülkemizde karantinaya tabi zararlı organizmaların yayılmasını önlemek amacıyla 2018 yılında 13'ü ülkemizde varlığı bilinmeyen, 18'i ülkemizde sınırlı olarak bulunan 31 zararlı organizmanın sürveysleri yapılarak takip ve eradikasyon çalışmaları yürütülmüştür.

Tablo 31: Sürvey Çalışmaları

Konukçu	Ülkemizde varlığı bilinmeyen zararlı organizmalar (13 Z.O.)
Asma	Candidatus Phytoplasma vitis (Flavescence Doree Phytoplasma-FD), Candidatus Phytoplasma solani (Bois noir-BN)
Çam	Çam solgunluk nematodu (Bursaphelenchus xylophilus)
Turunçgil	Narenciye Yeşillendirme (Citrus Greening Bacterium)
	Turunçgil sarı damar açılması virüsü (Citrus Yellow vein Clearing V.)
Pamuk	Pamuk unlu biti (Phenacoccus solenopsis)
Zeytin – Bağ	Xylella yaprak yanıklığı (Xylella fastidiosa)
Kivi	Kivide Bakteriyel Kanser (Pseudomonas syringae actinidiae)
Patates	Epitrix similaris
Orman – Süs b.	Ani meşe ölümü (Phytophthora ramorum)
Nar	Narda Bakteriyel Yanıklık (Xanthomonas axonopodis punicae)
Çam	Çam çıralı kanser hastalığı (Gibberella circinata)
Polifag (Meyve)	Çiçek ve meyve monilyası (Monilinia fructicola)
Ceviz	Ceviz güvesi (Erschoviella musculana)
Konukçu	Ülkemizde sınırlı olarak bulunan zararlı organizmalar (18 Z.O.)
Patates	Patates siğili (Synchytrium endobioticum)
	Bakteriyel solgunluk ve patates kah. çürüklüğü (R.solanacearum)
	Patates halka çürüklüğü (C. michiganensis subsp. sepedonicus)
	Patates kist nematodları (Globodera rostochiensis, G. pallida)
	Patates kök ur nematodları (Meloidogyne chitwoodi)
	Patates güvesi (Phthorimaea operculella)
Karpuz	Karpuz bakteriyel meyve lekeli (Acidovorax avenae subsp. citrulli)
Taş çekirdekler	Şarka virüsü (Plum pox potyvirus PPV)
Çeltik	Çeltik beyaz uç nematodu (Aphelenchoides besseyi)
Domates	Domates lekeli solgunluk virüsü
	Lasioptera sp.
Kestane	Kestane gal arısı (Dryocosmus kuriphilus)
Soğan	Soğanda beyaz çürüklük (Sclerotium cepivorum)
Polifag	Turunçgil uzun antenli böceği (Anoplophora chinensis)
Meyve	Kanadı noktalı sirke sineği (Drosophila suzuki)
Mısır	Batı mısır kök kurdu (Diabrotica virgifera)
Havuç	Candidatus Liberibacter solanacearum
Armut	Armutta geriye doğru ölüm (Candidatus Phytoplasma pyri-Gözlem)

* Zararlı organizmanın konukçularının üretildiği tüm illerde sürveysleri yapılmaktadır.

Bitki Pasaportu Denetimleri

Bitki pasaportu sistemi bir iç karantina uygulaması olup amacı üretim materyallerinin üretildiği yerde bitki sağlığı kontrollerini yaparak karantina organizmalarından temiz üretim materyallerinin ticaretinin yapılmasını sağlamaktır. Bu kapsamda 2018 yılında 3.879 bitki pasaportu operatörü kayıt altına alınmış ve üretim yerleri kontrol edilmiştir.

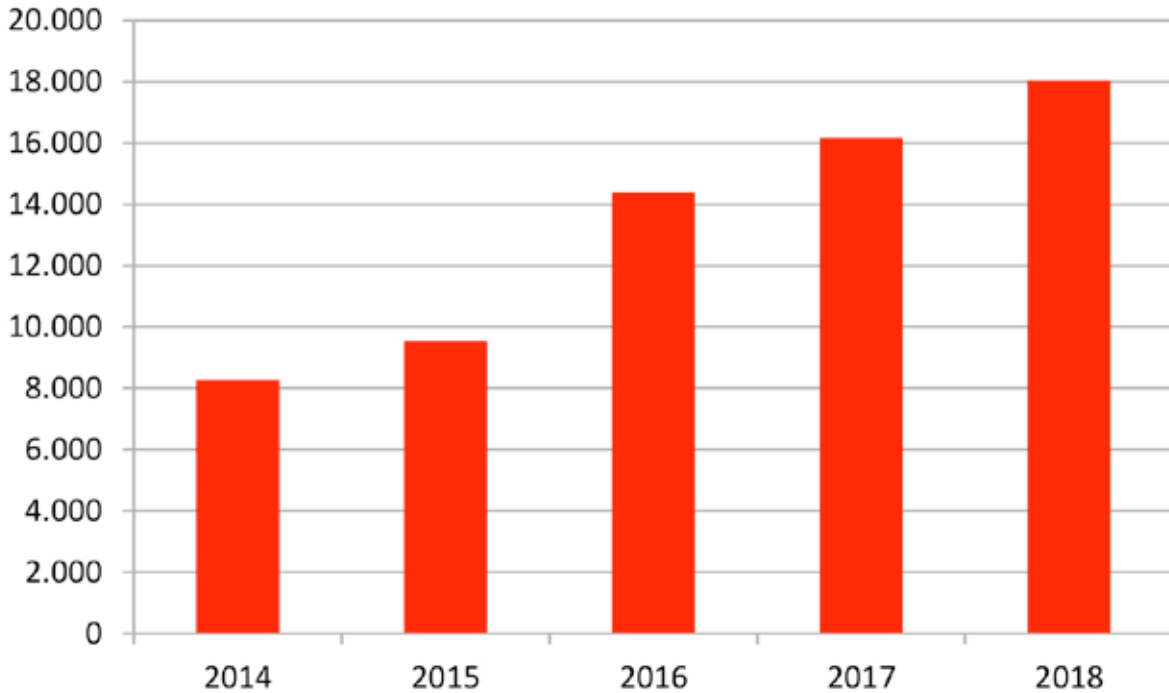
Tablo 32: Bitki Pasaportu Uygulama ve Denetimleri

	İl Sayısı (Adet)	Operatör Sayısı (Adet)	Yıllık Denetim Sayısı (Adet)	İdari yaptırım Sayısı (Adet)	Tutarı (TL)
Uygulama	81	3.879	22.587	15	60.198

Hasat Öncesi Pestisit Denetimi

Bitkisel ürünlerde yasaklı, tavsiye dışı veya hatalı bitki koruma ürünü kullanımının denetlenmesi amacıyla bağ, bahçe, tarla ve seralarda Hasat Öncesi Pestisit Denetimi uygulanmaktadır. Denetim sonucunda olumsuzluk tespit edilen ürünler için imha veya hasadı geciktirme, ürün sahiplerine ise idari para cezası uygulanmaktadır. Denetim faaliyetleri 81 ilde, ilaç kullanım durumu ve kalıntı çıkma riski olan ürünler ve bölgelerde risk esasına göre yürütülmektedir. Bu kapsamda 2018 yılında 18.036 üretim yeri denetimi yapılmıştır.

Tablo 33: Hasat Öncesi Pestisit Denetim Uygulamaları

10. Kalkınma Planı Sağlıklı Yaşam ve Hareketlilik Programı Gıda Güvenilirliğinin artırılması Bileşeni çerçevesinde yürütülen "Hasat Öncesi Pestisit Denetiminin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında Muğla ve Balıkesir İl Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüklerinin cihaz altyapıları güçlendirilmiş ve taze meyve ve sebze de ilk defa pestisit analizi yapılmaya başlanmıştır.

Hizmet İçi Eğitimler

Tablo 34: Eğitimler

Eğitim Grubu	Konu Sayısı	Eğitim Sayısı	Eğitilen Toplam Personel Sayısı
Bitki Sağlığı	31	74	1.990
Yurtdışı Eğitim-Toplantı-Bitki Sağlığı	16	16	18
TAIEX Eğitimleri-Bitki Sağlığı-Şarka Virüs Hastalığından Korunmuş Alanlar Oluşturulması	1	1	45

Yayın Faaliyetleri

Bitki sağlığı çiftçi eğitimleri çiftçi tarla okulları ve çiftçi toplantıları şeklinde yapılmaktadır. 2018 yılında 14.208 kişi çiftçi tarla okulunda olmak üzere toplam 218.940 çiftçiye eğitim verilmiştir.

Karantina, İthalat ve İhracat Faaliyetleri

Ülkemize ithal edilecek bitki ve bitkisel ürünlerin bitki sağlığı denetimleri Bitki Karantinası Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. İthal edilecek ürünlerin söz konusu Yönetmeliğin Ek-1 ve Ek-2 sinde yer alan organizmalardan ari Ek-4'de yer alan özel şartları taşıması gerekmektedir. Yapılan kontroller sonucunda ülkemiz mevzuatına uygun görülmeyen ürünlerin yurda girişine izin verilmemekte ve ihracatçı Ülkeye uygunsuzluk konusunda bildirimde bulunmaktadır. İhracatta ise alıcı ülke bitki sağlığı şartlarına göre bitki sağlığı kontrolleri yapılarak uygun olanlara Bitki Sağlık Sertifikası düzenlenmektedir. İthalat ve ihracatta gerektiğinde üründen numune alınarak analiz yapılmaktadır.

Ahşap ambalaj materyalinin ısı işleme tabi tutulması için Ahşap Ambalaj Malzemesi İşaretleme İzin Belgesi verilmesi ve iptal işlemleri Bakanlığımız tarafından yapılmaktadır. Bu kapsamda 2018 yılı içerisinde 64 ısı işlem fırını için izin belgesi verilmiş olup, 41 ısı işlem fırınının belgesi yenilenmiş, 30 ısı işlem fırınının izin belgesi ise iptal edilmiştir.

Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu, 24 Kasım 2015 tarihinde yaşanan uçak krizinin ardından 30 Kasım 2015 tarihinde yayınladığı bir Hükümet Kararnamesi ile Türkiye menşeli karanfiller, domates, soğan, karnabahar, brokoli, hıyar, portakal, mandarin, üzüm, elma, armut, kayısı, şeftali, nektarin, erik ve çilek ürünlerinin Rusya Federasyonu'na ithalatına yasaklama getirmiştir. Kararname ile ihracı yasaklanan bu ürünler dışında, karantina ihlalleri nedeniyle de nar, biber, kabak, patlıcan, marul ve domates için ihraç yasağı getirilmiştir. 9 Ekim 2016-1 Mayıs 2018 tarihleri arasındaki süreçte, ülkemizdeki üretim alanları ve paketleme tesislerinde incelemeler yapan Rus heyetlerinin raporlarına istinaden, karantina ihlali nedeniyle ihracı yasaklanan bu ürünler için aşamalı olarak belirli firmalara izin verilmiştir. Yaş meyve sebze ihracatımızda Rusya Federasyonu tarafından uygulanan yasakların sonlandırılması sürecinde;

Rusya Federasyonu Tarım Bakanlığı ile Bakanlığımız arasında yürütülen çalışmalar ve toplantıların yanı sıra Rus teknik heyetlerin ülkemizde gerçekleştirdikleri denetim çalışmaları sonrasında; Rosselkhoznadzor'dan alınan 1 Mart 2018 tarihli yazıyla, Rusya Federasyonu'na Türkiye Cumhuriyeti menşeli nar, patlıcan, biber, marul ve kabak ürünlerinin bütün firmalar tarafından ihracatına izin verildiği bildirilmiştir.

Rusya Federasyonu'na domates ihracatımızda uygulanan kısıtlamalar, 1 Mayıs 2018 tarihi itibarıyla sonlandırılmış ve domates ihracatımız önündeki engeller ortadan kaldırılmıştır. 1 Mayıs 2018 tarihinden itibaren, Tuta absoluta (domates güvesi) bulunmayan ve bu zararlıının bulaşmaması için gerekli önlemlerin alındığı bütün üretim alanlarından domates ihracatına firma sınırlaması olmaksızın izin verilmiştir.

2018 yılında iklim değişikliği ve ortalama sıcaklıkların yüksek seyretmesi nedeniyle zararlı organizmaların popülasyonunda görülen artış, Rusya Federasyonu'na ihraç edilen yaş meyve sebze ürünlerinde karantina ihlali tespit edilmesi nedeniyle alınan bildirimlerde ve bu nedenle ülkemize geri gönderilen sevkiyat sayısında da artışa neden olmuştur. Rusya Federasyonu tarafından, ihraç edilen ürünlerimizde tespit edilen karantina ihlalleri konusunda önlem alınması talep edilmektedir.

Yaş meyve sebze ihracatı sürecindeki paydaşlar ile yapılan toplantılar ve ortak çalışmalar sonrasında, 7 Ağustos 2018 tarihli "Rusya Federasyonu'na Yapılan Yaş Meyve Sebze İhracatı İçin Bitki Sağlığı ve Karantina Eylem Planı" hazırlanarak Rusya Federasyonu'na gönderilmiştir. Ayrıca bu ülkeye ihracat işlemleri ve çıkış kontrolleri için yetkilendirilmiş müdürlüklere ve Ticaret Bakanlığı aracılığıyla ihracatçı birlikleri ve firmalara gönderilen Eylem Planı, üretim alanlarında ve ihracatçı firmaların ürün hazırladıkları paketleme tesislerinde karantina zararlıları yönünden alınması gereken önlemleri, kontrol ve eradike uygulamalarını kapsamaktadır.

Genel Müdürlüğümüz, Eylem Planı'nda belirlenen esaslar çerçevesinde, Rusya Federasyonu'na ihracat yapılan ve ihracata konu ürünlerin yetiştirildiği illerde bitki sağlığı tedbirlerinin denetim ve takibini yürütmektedir.

Rusya Federasyonu Federal veterinerlik ve Bitki Karantina Servisi uzmanlarından oluşan 3 ayrı heyet, Aralık 2018 döneminde Adana, Mersin ve Samsun'da Rusya Federasyonu'na ihraç edilecek narenciye ürünlerinin sevkiyatlarını denetlemek üzere Bakanlığımız inspektörleri ve bitki sağlığı uzmanlarıyla birlikte görev yapmıştır.

Japonya

- Türk kirazının dış satım potansiyelinin olduğu, Japonya'nın da dünyanın en büyük kiraz ithalatçısı olduğu dikkate alınarak ilk olarak kiraz için daha sonra turunçgillerin de dâhil olduğu "Japonya'ya yaş meyve ihracatı ile ilgili izinlerin alınması" çalışmalarını, 2003/569 Sayılı Ekonomi Bakanlığı Müsteşarlık Makam Onayı ile kurulan "Uzakdoğu'ya Yaş Meyve İhracatını Geliştirme Komitesi" yürütmektedir.
- Bu komitenin çalışmaları sonucunda 2010 yılında greyfurt; 2014 yılında ise limonun Japonya'ya ihracatı başlatılmış; ancak zararlı risk analizini de içeren bir dizi proje ve diğer çalışmalara rağmen kiraz, nar, Bursa siyah inciri ve portakal ihracatımızın başlatılmasına konusunda sonuç alınamamıştır.
- Fukuşima nükleer santralinde yaşanan sızıntıdan dolayı, 30 Aralık 2012 tarih ve 28513 sayılı (2. Mükerrer) Resmi Gazete'de yayınlanan "Japonya'dan İthal Edilecek Gıda ve Tarım Ürünlerinin Radyasyon Kontrolü Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2013/2)" 1 inci maddesi uyarınca, Gümrük Tarife Cetvelinin 1-24 üncü fasılları arasında yer alan ve 11 Mart 2011 tarihinden sonra sevk edilen Japonya menşeli ve/veya çıkışlı ürünler için ürünlerin radyasyon içermediğine dair Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun düzenlediği uygunluk yazısı uygulaması, 17 Şubat 2018 tarih ve 30335 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan tebliğ ile sona erdirilmiştir.
- Türkiye-Japonya Serbest Ticaret Anlaşması Müzakereleri 11. Turuna katılım sağlanması ve ülkemizden Japonya'ya kiraz başta olmak üzere tarımsal ürün ihracatına başlanabilmesi ve tarımsal ilişkilerimizin geliştirilmesi için yürütülen çalışmalar kapsamında Japonya Tarım, Orman ve Balıkçılık Bakanlığı daveti üzerine 04.09.2018-07.09.2018 tarihleri arasında Japonya'ya teknik heyet gönderilmiştir. 5 Eylül 2018 tarihinde Japonya Tarım, Ormanlık ve Balıkçılık Bakanlığı yetkilileri ile Bakanlığımız, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü ve Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü temsilcileri arasında Tokyo'da gerçekleşen toplantıda, Genel Müdürlüğümüz faaliyetleriyle ilgili olarak:

* Genel Müdürlüğümüz tarafından hazırlanan "Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Japonya Bitki Koruma Bölümü, Gıda Güvenliği ve Tüketici İşleri Bürosu, Tarım, Ormanlık ve Balıkçılık Bakanlığı Arasında Bitki Karantinası Alanında Mutabakat Zaptı" nın imzalanmasının karşılıklı ticaretimize sağlayacağı katkılar,

* Japonya'ya nar, portakal, Bursa siyah inciri, incir ve kiraz için gönderilmiş olan zararlı risk analiz raporlarının değerlendirilerek, ürün önceliği gözetilmeksizin ihracatımızın başlatılmasına yönelik çalışmaların hızlandırılması konuları değerlendirilmiştir.

Güney Kore

- 20.02.2013 tarihinde; 8 ürünün (Kiraz, Nar, Portakal, Greyfurt, Limon, Armut, Ayva, Çilek) ihracatının önünün açılması için bahse konu ürünlerle ilgili hazırlanmış PRA (Zararlı Risk Analizi) anketleri G.Kore'ye gönderilmiştir.
- Güney Kore, 28.11.2013 tarihinde Kiraz (Prunus avium) için ithalat risk analiz sürecini başlatmıştır.
- 13.04.2018 tarihinde Ticaret Bakanlığı'nda, Güney Kore'ye tarım ürünleri ihracatımızda karşılaşılan sağlık ve bitki sağlığı alanındaki kontrol mekanizmalarının hızlandırılması amacıyla kurulan çalışma grubunun ilk toplantısı G.Kore Hayvan ve Bitki Karantinası Ajansı (APQA) ile video-konferans aracılığıyla yapılmıştır.
- Anılan toplantıda yaş meyve sebze ihracatımızda önemli yer tutan kirazın Güney Kore pazarına ihracatına ilişkin yürütülen prosedürlerin hızlandırılması ve ikinci bir ürün için zararlı risk analizi sürecinin başlatılması hususlarında muhataplarımız olumlu bir yaklaşım sergilemişlerdir.
- Güney Kore Hayvan ve Bitki Karantinası Ajansı (APQA) alınan 30.04.2018 tarihli yazı uyarınca, 8 zararlı (2 patojen-6 böcek) için hazırlanan risk yönetimi önlemleri raporu (28.05.2018 tarihinde APQA'ya gönderilmiştir. Ayrıca bu yazıda, kiraz ürünü ile birlikte eş zamanlı olarak «taze portakal» ürününün PRA çalışmasına başlanması, müteakip dönemde «nar, incir, kayısı» ürünleri ile devam edilmesi talep edilmiştir.
- Güney Kore tarafı 20.07.2018 tarihli yazılarında, 6 zararlı böceğe (Anarsia lineatella, Cydia funebrana, C. Pomonella, Ceratitis capitata, Rhagoletis cerasi, Lobesia botrana) ilişkin risk yönetimi seçeneklerini de netleştirmek istediklerinden bahisle İki ülkenin NPPO uzmanları arasında yapılacak bir toplantının, Kore Cumhuriyeti'nde ilgili zararlılara ilişkin risk yönetimi önlemleri konusunda fikir birliği sağlamak adına yararlı olacağı ifade edilmiştir.
- 3-4 Ekim 2018 tarihlerinde Genel Müdürlüğümüzde Güney Kore tarafıyla toplantı yapılmıştır. Söz konusu toplantıya G.Kore Tarım, Gıda ve Köyişleri Bakanlığı, Hayvan ve Bitki Karantinası Ajansı (APQA)'ndan; Ms.Dr.Kyu-Ock YIM (Başkan-Ortadoğu ve Afrika Ülkeleri ile Bitki Karantinası Konularında İlişkiler/Bitki Karantina Departmanı İhracat Yönetimi Bölümü) Mr.Yong Hyeon LEE (Entomolog-PRA Departmanı/Risk Yönetimi Bölümü), Mr.Min-goo PARK (Müdür Yardımcısı-Bitki Zararlıları Kontrol Bölümü/Fumigasyon-Soğuk Uygulama), Ms.Seul-gi KIM (Uzman-Ortadoğu ve Afrika Ülkeleri ile Bitki Karantinası Konularında İlişkiler/Bitki Karantina Departmanı İhracat Yönetimi Bölümü) tarafından katılım sağlanmıştır.
- Söz konusu toplantıda, ihraç edilecek kirazın üretildiği bahçelerde ve paketleme tesislerinde, önceden Güney Kore tarafından belirlenen patojenlerle (Blumeriella jaapii, Wilsonomyces carpophilus) ve zararlı böceklerle (Anarsia lineatella, Cydia funebrana, C. Pomonella, Ceratitis capitata, Rhagoletis cerasi, Lobesia botrana) ilgili alınacak özel risk yönetimi önlemleri (seçenekleri) konusunda teknik istişareler yapılmış, alınacak tedbirlere yönelik iki ülke NPPO uzmanları tarafından değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tayvan

- Ülkemizden Tayvan'a kiraz ihracatının başlayabilmesi amacıyla 21.05.2013 tarihinde Tayvan Tarım Konseyi Hayvan ve Bitki Sağlığı Denetleme ve Karantina Bürosu (BAPHIQ)'na Zararlı Risk Analiz Raporu iletilmiş olup, BAPHIQ tarafından yapılan incelemede ülkelerinin Akdeniz meyve sineği ile bulaşık olmadığı için bu konuda çok hassas olduklarını belirtmişlerdir.
- Söz konusu Zararlı Risk Analizinin sonuçlandırılması amacıyla Tayvan Tarım Konseyi Hayvan ve Bitki Sağlığı Denetleme ve Karantina Bürosu'ndan iki uzman 08-14 Haziran 2018 tarihleri arasında Bursa,

Manisa, Denizli, Afyonkarahisar ve Antalya illerinde 5 adet Soğuk Hava Deposu ve kiraz bahçesini ziyaret etmişlerdir.

- Kiraz bahçeleri ve paketleme tesislerinde gerçekleştirilen ziyaret sonrasında, Tayvanlı uzmanlar ülkemizde kiraz üretiminin üst seviyede olduğunu ve birçok paketleme tesisinin Tayvan'a kiraz ihracatı için hazır bulduklarını belirterek, en kısa sürede Zararlı Risk Analiz Raporunun değerlendirmesini sağlayacaklarını ifade etmişlerdir.
- Kiraz dışında turunçgil, kayısı, çilek, nar, üzüm, domates, biber, şeftali, elma, hıyar, kuru incir, soğan, sarımsak, kavun, karpuz, patlıcan ürünlerinin ihracatının başlayabilmesi amacıyla 2016 ve 2017 yıllarında Tayvan Tarım Konseyi Hayvan ve Bitki Sağlığı Denetleme ve Karantina Bürosu'na Zararlı Risk Analiz Raporları iletilmiştir.

Çin Halk Cumhuriyeti

- 15 Kasım 2015 tarihinde "Türk Kirazlarının Çin'e İhraç Edilmesine Yönelik Bitki Sağlığı Gereklilikleri Protokolü" imzalanmış ve Protokol'de belirtilen şartlar yerine getirilerek Çin'e Kiraz ihracatının önu açılmış olup, ilk kiraz sevkiyat 2017 yılı Ağustos ayı, ikinci sevkiyat 2018 yılı Temmuz ayı içerisinde gerçekleşmiştir. Çin'e Kiraz ihracatında kayıt altına alınarak onaylanan 17 bahçe, 8 Paketleme ve Soğuk İşlem Tesisi bulunmaktadır.
- Türkiye'den Çin'e İhraç Edilen Antep Fıstığı için Bitki Sağlığı Gerekliliklerine İlişkin Protokol" 3 Eylül 2016 tarihinde Hangzhou'da imzalanmıştır. Protokolün onaylandığına dair Bakanlar Kurulu Kararı 17.03.2017 tarih ve 30010 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Halen Anlaşma gereği her iki tarafın kendi iç yasal prosedürlerini tamamlaması beklenmektedir.
- İki ülke arasında 2015 ve 2016 yıllarında imzalanan kiraz ve antepfıstığı protokollerinden sonra, Çin Halk Cumhuriyeti AQSIQ Birimine 2014 yılında nar, taze üzüm, limon, elma, turunçgil, taze incir ürünlerine ait Zararlı Risk Analizi (PRA) raporları gönderilmiştir. 2016 ve 2017 yıllarında Çin tarafına iletilen yazılarımızda Limon ve Turunçgil (Portakal, Mandalina, Greyfurt) ürünlerine yönelik PRA çalışmasının Nar ürününden önce başlamasının uygun olduğu ifade edilmiş olup, nihai olarak sırasıyla Limon, Turunçgil, Nar, Taze Üzüm, Elma, Taze İncir ürünlerinin PRA çalışmaları talep edilmiştir.
- Bakanlığımız ile Çin Halk Cumhuriyeti Gümrükler Genel İdaresi arasındaki çalışmalar neticesinde maddelerinde mutabık kalınan "Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Gümrükler Genel İdaresi Arasında Bitki Karantinası Alanında Mutabakat Zaptı" 22.10.2018 tarihinde iki ülkenin Bakan Yardımcıları arasında imzalanmıştır.
- Ülkemiz menşeli işlenmemiş çiğ badem ürününün Çin Halk Cumhuriyetine ihraç edilebilmesi için hazırlanan Zararlı Risk Analizi dokümanı 2018 yılında Çin resmi makamlarına iletilmiştir.
- Karantina, İthalat ve İhracat Faaliyetleri Kapsamındaki Eğitimler
- 2 adet Fümigasyon Operatör Kursu" düzenlenmiştir. 75 kişi Fümigasyon Operatör Belgesi verilmiştir.
- 1 adet inspektör kursu düzenlenmiş olup 28 kişi inspektör olmaya hak kazanmıştır.
- Zirai Karantina Müdürlüklerince 7 adet Isıl İşlem Operatör Eğitimi düzenlenmiş olup 146 kişiye Isıl İşlem Operatör Belgesi verilmiştir.

Bitki Koruma Ürünleri ile Zirai Mücadele Alet ve Makineleriyle İlgili Faaliyetler

Son zamanlarda bitki koruma ürünlerinin izlenebilirliği ve piyasaya arzı ile ilgili yaşanan problemler göz önünde bulundurularak Bakanlığımızca oluşturulan ve karekod sitemini içeren "Bitki Koruma Ürünleri Takip Sistemi" belirli bir takvim çerçevesinde 01 Ocak 2018 tarihi itibarıyla uygulamaya konulmuştur.

Tablo 35: Bitki Koruma Ürünleri Takip Programı Uygulama Takvimi

Karekod sistemini içeren BKÜ Takip Sisteminin uygulamaya başlaması	01 Ocak 2018	Açıklama
1 Sıvı formülasyon Herbisitler	01 Ocak 2018	
2 Sıvı formülasyon Fungusit	01 Mart 2018	
3 Sıvı formülasyon İnsektisit	01 Mayıs 2018	Üretim tarihi dikkate alınmaksızın bu tarihten sonra piyasaya arz edilecek bütün sıvı formülasyon insektisitlerde uygulanacaktır.
4 Sıvı formülasyon Diğer	01 Temmuz 2018	Üretim tarihi dikkate alınmaksızın bu tarihten sonra piyasaya arz edilecek bütün diğer sıvı formülasyon bitki koruma ürünlerinde uygulanacaktır.
5 Katı formülasyon Herbisit	01 Eylül 2018	Üretim tarihi dikkate alınmaksızın bu tarihten sonra piyasaya arz edilecek bütün katı formülasyon herbisitlerde uygulanacaktır.
6 Katı formülasyon Fungusit	01 Kasım 2018	Üretim tarihi dikkate alınmaksızın bu tarihten sonra piyasaya arz edilecek bütün katı formülasyon fungusitlerde uygulanacaktır.
7 Katı formülasyon İnsektisit	01 Ocak 2019	Üretim tarihi dikkate alınmaksızın bu tarihten sonra piyasaya arz edilecek bütün katı formülasyon herbisitlerde katı formülasyon insektisitlerde uygulanacaktır.
8 Diğer Bitki koruma ürünleri	01 Mart 2019	Üretim tarihi dikkate alınmaksızın bu tarihten sonra piyasaya arz edilecek bütün diğer bitki koruma ürünlerinde uygulanacaktır.

Söz konusu sistem ile bitki koruma ürünlerinin üretici ve ithalatçıdan başlamak üzere bayi-toptancı ve son kullanıcıya kadar geçen bütün sürecinin takibi sağlanmış olacaktır.

Bitki Koruma Ürünleri Bakanlık-Sektör Eğitim ve Bilgilendirme Toplantısı

Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından, Bakanlık temsilcileri, Tarım İlaçları Sanayici, İthalatçı ve Temsilcileri Derneği (TİSİT) ve Zirai Mücadele İlaçları Üreticileri Derneği (ZİMİD) yetkilileri ile bitki koruma ürünleri konusunda faaliyet gösteren 150 civarında firmadan yaklaşık 250 temsilcinin katılımı ile 03 Mart 2018-04 Mart 2018 tarihlerinde Antalya'da "Bitki Koruma Ürünleri Bakanlık-Sektör Bilgilendirme Toplantısı" düzenlenmiştir. Toplantıda;

- Bitki Koruma Ürünleri Takip Sistemi,
- Bitki koruma ürünleri ile ilgili mevzuat ve bu mevzuat çerçevesinde yürütülen iş ve işlemler,
- Önümüzdeki dönemde uygulamaya konulacak yenilikler,

konularında bilgilendirme ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Bitki Koruma Ürünleri Bayi-Toptancı Eğitim ve Bilgilendirme Toplantıları

Bitki koruma ürünleri bayi ve toptancılarının mevzuat bilgisi eksikliğinin giderilmesi ve 01.01.2018 tarihinde uygulamaya konulan Bitki Koruma Ürünleri Takip Sisteminin uygulanmasında sorun yaşanmaması amacıyla belirli bir takvim çerçevesinde 09 Nisan 2018- 18 Nisan 2018 tarihlerinde 5 farklı Grupta 1.250 Bayi ve Toptancının katılımıyla Antalya ilinde Eğitim ve Bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Yapılan toplantılarda;

- Bitki koruma ürünlerinin ruhsatlandırılması, etiket ve ambalajlanması, satışı, ithalatı, kontrolü vb. konularında yaşanan problemler,
- Bitki koruma ürünlerinin satışı ile ilgili mevzuatta yapılması düşünülen yenilikler,

- Bitki koruma ürünlerinin üretici ve ithalatçıdan başlamak üzere toptancı-bayi ve üreticiye kadar olan süreçte takibinin sağlanması amacıyla hazırlanmış ve 01 Ocak 2018 tarihi itibarıyla uygulamaya konulan “Bitki Koruma Ürünleri Takip Sistemi”nin tanıtılması, uygulanması, programa veri girişlerinin yapılması,
- Karekod sisteminin oluşturulması için gereklilikler,

konularını kapsayan Eğitim ve Bilgilendirme yapılmıştır.

Bitki koruma ürünleri bayi ve toptancıları ile ilgili paydaşların katılımıyla 7 Şubat 2018 tarihinde Konya ilinde 350 kişinin katılımı ile, 26 Mart 2018 tarihinde Edirne ve Tekirdağ ilinde 150-200 kişinin katılımı ile Genel Müdürlüğümüzce “Bitki Koruma Ürünleri Takip Programı Eğitim ve Bilgilendirme Toplantısı” düzenlenmiştir.

Bitki Koruma Ürünleri Ruhsatlandırmaya Esas Değerlendirme Yapan Kişiler İçin Eğitim ve Bilgilendirme Toplantısı

“Bitki Koruma Ürünlerinin Ruhsatlandırılması ve Piyasaya Arzı Hakkında Yönetmelik” dikkate alınarak oluşturulan “Bitki Koruma Ürünleri Ruhsat Değerlendirme Komisyonu” üyesi 70 kişi için Antalya ilinde Nisan 2018 tarihinde “Bitki Koruma Ürünlerinin Ruhsatlandırılması Hakkında Eğitim ve Bilgilendirme Toplantısı” yapılmıştır.

Bitki Koruma Ürünleri ile İlgili Çalıştay

Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde, Araştırma Enstitülerinde görevli konu uzmanları, üniversitelerde görevli bazı öğretim görevlileri ile bitki koruma ürünü ruhsatına sahip firmalarda görevli kişilerden yaklaşık 80 kişinin katılımıyla 15 Aralık 2018 tarihinde, “Dünyada ve Ülkemizde Herbisitlerin Ruhsatlandırma Süreçleri, Çeltik Herbisitleri ve Güncel Sorunlar Çalıştayı” düzenlenmiştir.

Edirne İli İpsala ilçesinde çeltik alanlarında sorun olan yabancı ot türleri karşı üreticiler tarafından kullanılan ruhsatlı herbisitler ile ilgili etkisizlik şikâyetlerinin artması üzerine 29-30 Mart 2018 tarihlerinde Edirne ve Tekirdağ illerinde incelemelerde bulunulmuş ve “Çeltik Çalıştayı” yapılmıştır.

Bitki Koruma Ürünleri ile Zirai Mücadele Alet ve Makineleriyle İlgili Ruhsatlandırma İmal İzni, Piyasa Kontrolü Faaliyetleri

2018 yılında ruhsatlandırılan bitki koruma ürünleri ve zirai mücadele alet ve makineleri ile bu ürünleri imal eden firmalara verilen üretim izinleri, tavsiye alan bitki koruma ürünleri ve piyasa kontrolleri konusunda yapılan çalışmalar tabloda verilmiştir.

Tablo 36: Bitki Koruma Ürünleri ve Zirai Mücadele Alet ve Makineleri İzin ve Ruhsatları

	Bitki Koruma Ürünleri	Zirai Mücadele Alet ve Makineleri
Ruhsat	271	54
Tavsiye	96	
Üretim İzni	13	8
İhraç Amaçlı İmal İzni	106	
Piyasa Kontrolü	1.325	30

Bitki Koruma Ürünleri ve Zirai Mücadele Makineleri ile İlgili Kontrol ve Denetimler

Bitki koruma ürünleri ile zirai mücadele alet ve makinelerinin üretildiği ve satıldığı yerlerin denetlenmesi faaliyetleri tabloda verilmiştir.

Tablo 37: Bitki Koruma Ürünleri ile Zirai Mücadele Alet ve Makine Denetimleri

Denetim	Üretim Tesisi Sayısı	Üretim Tesisi Denetim Sayısı	Bayi Sayısı	Bayi Denetim Sayısı
Bitki Koruma Ürünleri	51	41	7.295	7.295
Zirai Mücadele Alet ve Makineleri	149	30	4.819	4.819

2018 yılında, 41 adet bitki koruma ürünü üretim tesisi kontrol edilmiş, yapılan kontrollerde 20 adet bitki koruma ürünü üretim tesisinin üretim izni iptal edilmiş, 9 adet üretim tesisinde eksiklikler tespit edilmiş ve eksikliklerin tamamlanması için süre verilmiştir. 4 adet üretim tesisinde ise eksiklikler tespit edilmiş ve eksikliklerin tamamlanması için süre verilmiş, ayrıca idari para cezası uygulanmıştır.

2018 yılında, yapılan zirai mücadele alet ve makineleri üretim yeri kontrollerinde; mevzuat hükümlerine aykırı hareket eden 6 adet zirai mücadele alet ve makinesi firmasının imal izin belgesi iptal edilmiştir.

2018 yılında, 4.144 adet bitki koruma ürününden piyasa kontrolü (piyasa, gümrük) kapsamında numune alınmış, 1.201 adet bitki koruma ürününün kalite kontrol analizi yapılmış, ruhsatına esas spesifikasyonuna uygun olmadığı tespit edilen 5 adet bitki koruma ürünü için idari yaptırım cezası uygulanmıştır. 124 adet bitki koruma ürünü için Bakanlığımıza ulaşan şikayet başvurusu dikkate alınarak yapılan kalite kontrol analizleri sonucunda 12 adetinin ruhsatına esas spesifikasyonuna uygun olmadığı tespit edilmiş, 1 adet bitki koruma ürünü için idari para cezası ve ruhsat iptali cezası uygulanmıştır. 69 adetinin analiz işlemleri devam etmektedir.

Bitki Koruma Ürünü Bayileri ile Zirai Mücadele Alet ve Makine Bayilerinin Kontrolleri

2018 yılında yapılan kontroller sonucunda mevzuata aykırı davrandıkları tespit edilen bitki koruma ürünü bayileri ile zirai mücadele alet ve makine bayilerine uygulanan yaptırımlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 38: Uygulanan Yaptırımlar

Yaptırım	İkaz	İhtar	Para Cezası
Bitki Koruma Ürünü Bayileri	678	16	59
Zirai Mücadele Alet ve Makine Bayileri	84	11	2

Bitki Koruma Ürünlerinin İthalat İzni ile İlgili Faaliyetler

Firmalarca yurda getirilmek istenen BKÜ ile bunların imalinde kullanılan hammaddelerin ithalatı Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yürütülen "Gümrük İşlemlerinde Tek Pencere Sistemi" üzerinden e-belge olarak "Uygunluk Yazısı" Bakanlığımızca düzenlenmektedir.

Tablo 39: İthalat İzinleri

İzin Nedeni	Bitki Koruma Ürünü (adet)	Hammadde (adet)
İthalat İzni	2.218	2.729
Numune İthalat İzni	185	-
İhraç Amaçlı İthalat İzni	-	84
Toplam	2.403	2.813

3. Risk Değerlendirme Faaliyetleri

Bilimsel Komisyon Faaliyetleri

24.12.2011 tarih ve 28152 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Risk Değerlendirme Komite ve Komisyonların Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” hükümlerince konularına göre bilimsel komisyonlar oluşturulmaktadır.

Gıda Olarak Kullanılabilecek Bitkiler Komisyonu gıdalarda kullanılmak istenen bitkilerin insan tüketimine uygunluklarına ilişkin güvenilirlik değerlendirmesini yapmaktadır. Bu kapsamda komisyon mevcut bitki listesinde bulunan bitkilerin yeniden değerlendirmelerini yapmakta aynı zamanda Bitki Listesine yapılan yeni başvuruları da değerlendirmektedir. Söz konusu Komisyon 2018 yılında 9 toplantı gerçekleştirmiş ve Komisyon tarafından mevcut bitki listesinde bulunan bitkilerin yeniden değerlendirilmesi ve yeni başvuruların değerlendirmeleri yapılmıştır.

Bulaşanlar Komisyonu bulaşanların insan sağlığı ile ilgili risklerini bilimsel çerçevede değerlendirerek bilimsel görüş oluşturmakta, bulaşanların gıdalarda bulunabilecek ve insan sağlığına risk oluşturmayacak maksimum limitlerini bilimsel çerçevede değerlendirerek mevzuat çalışmaları için tavsiyelerde bulunmaktadır. Söz konusu Komisyon 2018 yılında 4 Komisyon ve 2 Çalışma Grubu olmak üzere toplam 6 toplantı gerçekleştirmiştir.

Yem Komisyonu, yem katkı maddelerinin onaylanması sürecinde bilimsel risk değerlendirme yapmak ve yeme ilişkin diğer konularda bilimsel görüş oluşturmak üzere kurulmuştur.

Biyolojik Tehlikeler Komisyonu biyolojik tehlikelerin insan sağlığı ile ilgili riskleri, gıda kaynaklı mikrobiyal hastalıklar, patojenlerden kaynaklanan mikrobiyolojik tehlikelere yönelik bilimsel çerçevede risk değerlendirme faaliyetlerini yürütmek amacıyla kurulmuştur. Komisyon 2018 yılında 1 toplantı gerçekleştirmiştir.

Bitki Sağlığı Komisyonu, bitki ve bitkisel ürünlerde zararlı olan hastalık, zararlı ve yabancı otlardan kaynaklı bitki sağlığı riskleri ile pestisitlere ilişkin konularda bilimsel esaslara göre değerlendirmeler yaparak tavsiye niteliğinde bilimsel görüş oluşturmak ve gerekli durumlarda mevzuat çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Komisyon 2018 yılında 5 toplantı gerçekleştirmiştir.

Belirli Gıda Bileşenleri, Beyanlar ve Yeni Gıdalar Komisyonu, gıdalarda yer alan sağlık beyanlarının bilimsel olarak doğrulanması; yeni gıdaların güvenilirliğinin değerlendirilmesi; bebek formülleri, devam formülleri, bebek ve küçük çocuk ek gıdalarında kullanılacak bileşenlerin güvenilirliğinin ve uygunluğunun değerlendirilmesi; gıdalara eklenebilecek besin ögesi kaynaklarının ve diğer bileşenlerin güvenilirliğinin değerlendirilmesi; vitamin ve minerallerin tolere edilebilir üst alım düzeylerinin belirlenmesi; belirli gıda bileşenlerinin alerjik reaksiyonlara veya intolerans reaksiyonlarına yol açma potansiyelinin değerlendirilmesi ve diğer benzeri konulara yönelik bilimsel faaliyetleri yürütmek amacıyla Bakanlık Oluru ile kurulmuştur. Komisyon 2018 yılında 6 toplantı gerçekleştirmiştir.

Gıda Katkı Maddeleri Komisyonu, gıda katkı maddeleri, gıda aroma vericileri, gıda enzimleri, işlem yardımcıları ve teknolojik amaçlar için gıdaya eklenen diğer maddelere ilişkin bilimsel görüş oluşturmak ve izin prosedürüne tabi ürünler için ilgili mevzuatta öngörülen risk değerlendirme çalışmalarını yürütmek üzere 2018 yılında Bakanlık Olur’u ile kurulmuştur.

4. Gıda Hizmetleri

a. Gıda ve Yem İşletmeleri ile İlgili Faaliyetler

Gıda İşletmeleri

Ülkemizde 31.12.2018 tarihi itibarıyla toplam 674.409 gıda işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerin 12.583 adedi onay kapsamında, 661.826 adedi ise kayıt kapsamında bulunmaktadır. Hayvansal gıda üreten işletmeler onay kapsamında bulunmakta olup, onay/şartlı onay almış gıda işletmeleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 40: Onay/Şartlı Onay Almış İşletme Sayıları

Onay Kapsamındaki Gıda İşletmeleri	Onay/Şartlı Onay Almış
Süt İşleme Tesisi	2.217
Süt Toplama Merkezi	6.125
Et Parçalama ve İşleme Tesisi	1.956
Kırmızı Et Kesimhaneleri	453
Kanatlı Kesimhaneleri	63
Su Ürünleri	227
HYÜ İşlenmiş mesane, bağırsak ve iškembe işleyen işletmeler	131
Yumurta ve Yumurta Ürünleri	1.411
TOPLAM	12.583

Tablo 41: Kayıt Almış İşletme Sayıları

Gıda İşletmeleri	Sayısı
Üretim Yeri	74.476
Satış Yeri	316.290
Toplu Tüketim Yeri	271.060
TOPLAM	661.826

Yem İşletmeleri

Yem İşletmeleri, 5996 sayılı Kanuna göre kendi hayvanları için yem üreten işletmeler de dahil olmak üzere kayıt-onay kapsamında işlem görmektedirler.

b. Takviye Edici Gıda Onayı

Toplam 5.221 takviye edici gıdaya onay verilmiş olup, onaylanmış takviye edici gıdalar Bakanlığımızın ggbs.tarim.gov.tr adresinde yayımlanmaktadır.

Kısıtlı Maddeler

Takviye edici gıdalarda etken madde olarak kullanılan ve limiti belirlenen toplam 221 adet kısıtlı madde Bakanlığımızın ggbs.tarim.gov.tr adresinde yayımlanmıştır.

c. Gıda ve Yem İthalat ve İhracat Faaliyetleri

Bitkisel gıda ve yem ile gıda ile temas eden madde ve malzemelerin ithalatında Türk gıda mevzuatına uygunluğu açısından ithalat kontrolleri ile ihraç edilecek ürünlerin alıcı ülke ve/veya Türk gıda/ yem mevzuatına uygunluğunun tespiti amacıyla ihracat kontrolleri yapılmaktadır. İthalat kontrolleri yapmaya 41, ihracat kontrollerini yapmaya ise 81 il Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü yetkilidir.

İthalat kontrolleri neticesinde Türk gıda mevzuatına uygun olmayan ürünlerin yurda girişine izin verilmemektedir. Bu ürünlerin mahrecine iade veya imha edilmektedir.

Gıda ve Yem İhracat Kontrolleri

Gıda ve yem ürünleri ile gıda ile temas eden madde ve malzemelerin ihracatında alıcı ülke kriterleri ve/veya Türk gıda/yem mevzuatı kapsamında resmi kontrol gerçekleştirilmekte ve resmi kontrol sonucu mevzuata uygun olan ürünlere Sağlık Sertifikası düzenlenmektedir.

Tablo 42: İhracatta Gıda Güvenliği Denetim Sayıları

Yıl	Düzenlenen Sağlık Sertifikası Sayısı
2012	171.050
2013	181.508
2014	176.918
2015	143.799
2016	139.241
2017	162.378
2018	182.872

Gıda ve Yem İthalat Kontrolleri

Gıda ve yem ürünleri ile gıda ile temas eden madde ve malzemelerin ithalatında Türk gıda/yem mevzuatı kapsamında resmi kontrol gerçekleştirilmekte ve kontrol sonucu uygun olan ürünlerin yurda girişinde bir sakınca bulunmadığına dair Gümrük Belge Numarası oluşturularak ilgili gümrük idaresine elektronik ortamda iletilmektedir.

Tablo 43: İthalatta Gıda Güvenliği Denetim Sayıları

Yıl	Düzenlenen Gümrük Belge Numarası/ Uygunluk Yazısı Sayısı
2012	124.326
2013	129.714
2014	127.953
2015	127.858
2016	130.140
2017	143.404
2018	138.781

Gıda ve yem ürünleri ile gıda ile temas eden madde ve malzemelerin ithalatında Türk gıda/yem mevzuatı kapsamında resmi kontrol gerçekleştirilmekte ve kontrol sonucu uygun olmayan ürünlerin yurda girişine izin verilmemektedir.

Tablo 44: Yurda Girişine İzin Verilmeyen Ürün Miktarı

Yıl	Ürün Miktarı (ton)
2012	125.965
2013	212.851
2014	351.673
2015	193.469
2016	150.479
2017	456.850
2018	537.194

d. Gıda Denetim ve Kontrol Faaliyetleri

Ülkemizde gıda güvenilirliğinin sağlanması ve tüketicilerin aldatılmasının önlenmesi için gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzeme üreten ve piyasaya arz eden işletmelere yönelik resmi kontroller, risk esasına göre, ön bildirim gereken hâller dışında, önceden haber verilmeksizin yıllık program çerçevesinde Bakanlığımızca yürütülmektedir. Resmi kontroller, Bakanlık ve il yıllık numune alma programlarının yanı sıra şüphe, şikâyet, ihbar, TİMER, CİMER ve Alo 174 Gıda Hattı kapsamında şikâyet edilen ürün ve firmalara yönelik olarak da gerçekleştirilmektedir. Resmi kontrollerin sıklığı «İşletmelerin Riske Dayalı Denetim Sıklığının Belirlemesi Prosedürü» çerçevesinde belirlenmekte olup herhangi bir risk durumunda bu sıklık artmaktadır. 2017 ve 2018 yıllarına ait gıda işletmelerinin faaliyet alanına göre yurtiçi gıda resmi kontrol verileri ile bu resmi kontrollerde görevli gıda kontrol görevlisi sayısı tablolarında yer almaktadır.

Tablo 45: Yıllara Göre Yurtiçi Gıda Resmi Kontrol Sayısı

Yıl	Resmi Kontrol Sayısı	İdari Para Cezası Sayısı	İdari Para Cezası Miktarı (TL)	Savcılığı Suç Duyurusu Sayısı
2017	1.013.855	16.559	85.674.181	181
2018	1.124.918	18.164	107.306.405	186

Tablo 46: Gıda İşletmeleri Faaliyet Alanına Göre Yurtiçi Gıda Resmi Kontrol Sayısı

YIL	GIDA ÜRETİM YERİ			GIDA SATIŞ YERİ			TOPLU TÜKETİM YERİ			TOPLAM		
	Denetim Sayısı	İPC	Savcılığa Suç Duyurusu	Denetim Sayısı	İPC	Savcılığa Suç Duyurusu	Denetim Sayısı	İPC	Savcılığa Suç Duyurusu	Denetim Sayısı	İPC	Savcılığa Suç Duyurusu
2017	174.379	5.575	85	467.411	5.858	50	412.065	5.126	46	1.013.855	16.559	181
2018	180.027	6.277	102	469.280	6.537	51	475.611	5.350	33	1.124.918	18.164	186

Tablo 47: Gıda Kontrol Görevlilerinin Dağılımı

Yıl	Kontrol Görevlisi Sayısı
2017	6.404
2018	6.825

ALO 174 Gıda Hattı

Tüketicinin denetim mekanizmasına etkin katılımının sağlanması amacıyla Alo 174 Gıda Hattı 14 Şubat 2009'da faaliyete geçirilmiştir. Alo 174 Gıda Hattına gıda bilgi edinme, ihbar ve şikâyet kapsamında yapılan başvuru ve başvurular sonucu uygulanan idari yaptırımların yıllara göre dağılımı tabloda verilmiştir.

Tablo 48: ALO 174 Gıda Hattına Yapılan Başvuru Sayısı ve İdari Yaptırım Sayısı

Yıllar	Oluşturulan Başvuru Sayısı	Sonuçlanan Başvuru Sayısı	Cezai İşlem Sayısı
2017	75.936	75.566	3.866
2018	93.191	92.038	3.738

Kamuoyu ile Paylaşılan Resmi Kontrol Sonuçları

Bakanlığımızın yaptığı kontroller sonucunda sahip olduğu bilgileri, 5996 sayılı Kanun'un 31. maddesinin 6. fıkrası uyarınca kamuoyunun bilgisine sunabileceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca, Gıda ve Yemin Resmi Kontrolüne Dair Yönetmeliğin 8. maddesi gereğince laboratuvar sonucu ile taklit ve tağşiş yapıldığı kesinleşen gıda ve yemi üreten/ithal eden firmanın adı, ürün adı, markası, parti ve/veya seri numarasının Bakanlık resmi internet sitesinde Bakanlıkça kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

2018 yılı bu kamuoyu duyurusunda, 173 firmaya ait 282 parti ürün kamuoyuna duyurulmuştur. 282 parti üründen 254 partisi taklit-tağşiş kapsamında, 28 partisi ilaç etken maddesi içermesi sebebiyle kamuoyuna açıklanmıştır.

Tablo 49: Kamuoyu ile Paylaşılan Resmi Kontrol Sonuçları

Yılı	Parti Sayısı
2018	282

Kamu ve Özel Laboratuvarlar Denetimleri

Gıda Kontrol Laboratuvarlarının Kuruluş, Görev, Yetki ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul ve Esaslarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik gereği kamu ve özel gıda kontrol laboratuvarları rutin olarak 2 yılda bir denetlenmektedir. Ayrıca özel gıda kontrol laboratuvarlarının kuruluş ve çalışma izni öncesi yerinde denetimleri ile kapsam genişletme denetimleri de gerçekleştirilmektedir.

Tablo 50: Kamu ve Özel Laboratuvar Denetimleri

Yıl	Denetlenen Laboratuvar Sayısı (Kamu)	Denetlenen Laboratuvar Sayısı (Özel)	Kuruluş İzni Denetimi	Çalışma İzni Denetimi	Kapsam Genişletme	İdari Para Ceza Kararları (İPCK)
2017	27	95	10	9	46	20
2018	20	101	6	5	86	17

Yem Resmi Kontrol verileri

Yem Resmi Kontrol verileri Güvenilir yem arzını temin etmek amacıyla, Bakanlığımızca yemlerin üretim, işleme ve dağıtımının tüm aşamalarında resmi kontroller yapılmaktadır. Resmi kontrol faaliyetleri Bakanlığın yıllık yem kontrol planı kapsamındaki kontrolleri, İl Müdürlükleri tarafından yürütülen kontrolleri, ihbar ve şikâyet üzerine yapılan kontrolleri ve Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen kontrolleri kapsamaktadır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Yıllık yem kontrol planı oluşturularak, uygulanması amacıyla İl Müdürlüklerine gönderilir. Yem işletmeleri hijyen şartlarına göre denetlenmektedir. Denetim sırasında yem fabrikalarından, bayilerden ve çiftliklerden yem numuneleri alınmaktadır. Alınan numuneler risk esaslı olarak ve etiket beyanlarına uygunluk yönlerinden analiz edilmektedir. Ayrıca çiftliklerdeki içme sularından analiz edilmek üzere su numuneleri alınmaktadır. Yıllık yem kontrol planı, önceki yıllara ait denetim sonuçları dikkate alınarak ve risk analizi yapılarak her yıl revize edilmektedir. Yemlerde istenmeyen maddeler ve yemlere katılması yasak olan maddeler yönüyle kontrol sıklığı artırılmaktadır. Bu kapsamda çiftlik bazında kontrollerde sürdürülmektedir.

Tablo 51: Yem İşletmeleri Denetim Sayıları

Denetlenen İşletmeler	Denetim Sayısı			
	2015	2016	2017	2018
Yem Üretim İşletmeleri	3.423	4.051	3.985	5.003
Perakende Yem Satış ve Depolama Yerleri	12.288	14.541	14.716	17.171
Çiftlikler	2.709	3.167	3.608	4.133
Toplam	18.420	21.759	22.309	26.307

Tablo 52: Yem Resmi Kontrol verileri

Yıllar İtibariyle Yem Denetimleri ve Yasal İşlemler					
Yıl	Resmi Kontrol Sayısı	Numune Sayısı	Yasal İşlem		
			İdari Para Cezası Sayısı	Savcılığa Suç Duyurusu Sayısı	İPC Tutarı (TL)
2015	18.420	7.107	352	50	2.029.207
2016	21.759	7.878	368	63	2.477.993
2017	22.309	7.982	386	53	2.743.419
2018	26.307	8.026	389	62	3.148.991

B. BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Bitkisel Üretimi Geliştirme Çalışmaları

Çevre Amaçlı Tarım Arazilerinin Korunması (ÇATAK) Projesi

2018 yılında 58 ilde (Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Aksaray, Amasya, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Diyarbakır, Denizli, Edirne, Elazığ, Erzurum, Erzincan, Eskişehir, Giresun, Gümüşhane, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karaman, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Niğde, Nevşehir, Ordu, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ, Tokat, Trabzon, Uşak, Yalova, Yozgat ve Zonguldak) toplam 34.741 üretici ile 1.491.031 da alanda ÇATAK Projesi uygulanmıştır. ÇATAK Projesi kapsamında üreticiler, Minimum Toprak İşlemeli Tarım, Toprak ve Su Yapısının Korunması ile Erozyonun Engellenmesi, Çevre Dostu Tarım Teknikleri ve Kültürel Uygulamalar olmak üzere 3 kategoride desteklenmektedir.

İtrî ve Tıbbî Bitkiler ile Boya Bitkileri Üretimini Geliştirilmesi Projesi

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğünce, araştırma, yayım ve çiftçi bağının güçlendirilmesi, üretimin iç ve dış talebe uygun olarak geliştirilmesi, uluslararası piyasaların istediği kalite ve miktarda tıbbi ve aromatik bitkilerin üretilmesi, kayıt ve izlenebilirliğin sağlanması, üretim havzalarının oluşturulması amacıyla 2015 yılında 25 ilde "İtrî ve Tıbbî Bitkiler ile Boya Bitkileri Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi" başlatılmıştır. 2016 yılında projenin uygulandığı il sayısı 35'e, 2017 yılında projenin uygulandığı il sayısı 37'ye, 2018 yılında ise 38'e çıkarılmıştır.

Projenin yürütüldüğü iller:

- Ağrı, Afyonkarahisar, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bursa, Çankırı, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Eskişehir, Hakkari, Hatay, Isparta, İzmir, Karabük, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Konya, Kütahya, Malatya, Muğla, Niğde, Samsun, Tokat, Tekirdağ, Trabzon Tunceli, Van, Uşak ve Şanlıurfa illerinde yürütülmüştür.
- Proje 38 ilde yürütülmekte olup ilerleyen yıllarda projenin 81 ilde uygulanması hedeflenmektedir.

Proje Kapsamında Yürütülen Çalışmalar

Mevcut Durum Analizine Yönelik Çalışmalar

- 2016 ve 2017 yıllarında hazırlık çalışmaları yapılan Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Strateji Belgesi hazırlanarak Genel Müdürlük Makamına onaya sunulmuştur.
- Proje kapsamında projenin yürütüldüğü illerde yapılan çalışmaların değerlendirildiği ve oluşturulan teknik ekiplerin katılımıyla her yıl Genel Müdürlüğümüzce yapılan değerlendirme toplantılarının bu yıl, benzer adaptasyon ve pazar-piyasa etkisinde olan illerdeki çalışma ve gelişmelerin birlikte değerlendirilmesi yanında, bundan sonraki yıllarda projeye nasıl devam edileceği, hangi bitkiler ile ilgili çalışmaların yürütüleceği, üretim sektör ilişkisi, sözleşmeli üretim, üretim materyali temini gibi amaçlar etrafında karşılıklı istişare toplantısı yapılması planlanmıştır.
- Proje çalışmaları ve sektörel gelişmeler çerçevesinde, üretim çalışmalarının sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi, standardizasyon ve kalite kriterlerinin uygulanabilirliğine bağlı olduğu kadar bu ürünlerin pazarlama kanallarının da oluşturulması ile mümkün olduğu görülmüştür. Halihazırda tarımsal üretimin diğer alanlarında sözleşmeli üretim yöntemi ile alım garantisi oluşturularak taban fiyat oluşumunu destekleyen bir işlevi olan Tarım Kredi Kooperatifleri ile yapılan görüşmeler çerçevesinde tıbbi ve aromatik bitkilerin üretimini geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak ve pazarlama olanaklarını etüt etmek amacı ile Ankara Eczacılar Odası Yönetim Kurulu ile 11 Temmuz 2018 tarihinde bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Teknik Personele Yönelik Eğitim Çalışması ve Alt Yapının Güçlendirilmesi

Projenin uygulandığı 38 ilde en az üç personelden oluşan tıbbi ve aromatik bitkiler teknik ekibi oluşturulmuştur. 2018 yılında eğitim alan teknik ekip üyeleri, çalışma yürüttükleri illerde çalışan diğer teknik personele yönelik hizmetiçi eğitim çalışmaları sürdürmüştür. Bu çalışmalarda proje illerinde toplam 222 personele tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda eğitim sağlanmıştır.

Çiftçi bazında yürütülen çalışmalar

- Proje çerçevesinde toplam 1.730 çiftçiye yönelik eğitim ve yayım çalışması yürütülmüştür.
- 38 ilde 26 tür ve çeşitte 532 dekar alanda demonstrasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca daha önceki yıllarda çok yıllık bitkilerle gerçekleştirilen demonstrasyon çalışmaları da 2018 demonstrasyonları ile birlikte takip edilmektedir.
- Demonstrasyon yapılan bitkilerin, kalitelerinin belirlenmesi için Bakanlığımıza bağlı Batı Akdeniz Araştırma Enstitüsünde etken madde analizi yapılmıştır.

Nadas Alanlarının Değerlendirilmesi Projesi

Ülkemizdeki nadas alanlarını azaltmak, arz açığı olan bu ürünlerde üretimde istikrarı sağlamak, sözleşmeli tarımın tanıtımı ve özendirilmesini sağlamak, ülke ekonomisine ve tarım sektörüne katkı sağlamak amacıyla Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğümüzce 2018 yılında İç Anadolu Bölgesinde yer alan 9 il'de nadas olarak beyan edilerek Tarım Bilgi Sistemine kayıt olan parsellerde pilot uygulama başlatılmış ve başarıyla devam ettirilmektedir. Uygulama bölge üreticilerinden de yoğun ilgi ve talep görmüştür.

Proje 3 yıllık baklagil ve buğdaygil bitkisi münavebe esası dikkate alınarak uygulanmıştır. 2018 yılı bahar döneminde arz açığı yaşanan Nohut ekilişi ile bahse konu 9 ilde projeye başlanılmıştır. Proje kapsamında 2018 yılı bahar döneminde 1.053 üretici proje kapsamında sözleşme imzalamış, 42.873 dekar alanda ekilişler gerçekleşmiştir. Toplam 557 ton Nohut tohumu dağıtımı yapılmış, bu miktarın yarısı olan 278 ton Nohut tohumu tutarı olan 3.483.437,50 TL Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğümüzce ödenmiştir. Tarım Kredi Kooperatifi Genel Müdürlüğü ile yapılmış olan sözleşme kapsamında elde edilen Nohut ürünlerinin 2.800 tonu, kooperatiflere satış yapmak isteyen üreticilerden satın alınmıştır. Proje sonucunda 5.000 ton nohut arzı gerçekleşmiş olup ülke ekonomisi açısından katma değeri 15.000.000 TL dir.

Proje amacına uygun olarak 2019 yılında uygulama alanı bütçenin elverdiği oranda genişletilmiştir. Bu doğrultuda nadas alanlarının yaygın olduğu 3 il daha proje dahil edilmiş olup, toplam proje alanı 111.580 dekara, üretici sayısı 2.354 e yükseltilmiştir. Projenin 2. aşaması olarak tahıl ekilişlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Tarım Kredi Kooperatifi Genel Müdürlüğü aracılığı ile 85.558 dekar alanda ekiliş yapılmak üzere 1.671 ton Arpa tohumu ve 28.008 dekar alanda ekiliş yapılmak üzere 560 ton Buğday tohumu dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğümüzce %100 hibe destekli dağıtımı gerçekleştirilen 2.231 ton arpa ve buğday tohumu tutarı olan 4.033.424 TL Tarım Kredi Kooperatifi Genel Müdürlüğüne ödenmiştir. Proje ile 19.226 ton Arpa, 7.266 ton Buğday arzı gerçekleşeceği, projenin 2. Aşamasının ülke ekonomisine katkısının 27.300.000 TL olacağı tahmin edilmektedir.

Dağıtılan ve dağıtılacak olan tohumluğun %50 veya %100 hibe ile sağlanmış olması, Tarım Kredi Kooperatifi Genel Müdürlüğü ile yapılan sözleşme ile tohum temini, tohum dağıtımı sırasında yaşanabilecek en önemli sorun olan lojistik ihtiyacı ve üreticilerimizin zorunlu olmamak kaydıyla ürünlerinin ellerinde kalmasını önleyecek pazarın kooperatiflerce sağlanmış olması, projenin üretici açısından avantajlı olmasını sağlamaktadır.

Proje ile;

- 3 yıl süresince nadasa bırakmadan münavebeli olarak baklagil ve hububat ekmeyi taahhüt eden çiftçilerimiz ile hibe sözleşmesi yapılmıştır.
- Hibe sözleşmesi imzalayan çiftçilerin sertifikalı baklagil tohumlarının %50'si, hububat tohumlarının %100'ü aynı olarak Bakanlığımızca karşılanmıştır.
- Tarım Kredi Kooperatifleri tohum teslim ettiği çiftçilere, alım garantisi (sözleşmeli üretim) vermektedir.
- 2018 Bahar Dönemi 42 bin da alanda 9 ilde nohut,

- 2018-2019 sezonu 111.580 da alanda 12 ilde tahıl,
- 2020 Bahar dönemi 111.580 dekar alanda 12 ilde nohut,
- 2020-2021 sezonu 68.990 dekar alanda 3 ilde arpa ekilişleri %50 ve ya %100 hibe tohum dağıtımını yapılarak gerçekleştirilecektir.
- Projenin ülke ekonomisine toplam 92.000.000 TL katma değer oluşturacağı tahmin edilmektedir.

Bitkisel Üretimin Geliştirilmesi Projesi

Projenin 2018 yılı başlangıç ödeneği 6.500.000 TL, revize ödenek 20.268.608 TL, harcama 20.063.608 TL olup nakdi gerçekleştirme oranı %98,9'dur.

Proje kapsamında 81 İl Müdürlüğü ile 8 Bakanlık kuruluşuna ödenek gönderilmektedir. Ayrıca İl Müdürlüklerinin hazırlamış oldukları projeler değerlendirilerek ödenek aktarılmaktadır. Bu projeler tabloda verilmiştir.

Tablo 53: Projeler

PROJE UYGULAYICISI	UYGULAMA YERİ	PROJE ADI	BAKANLIK KATKISI	TOPLAM BÜTÇESİ
Rize	Merkez ve ilçeleri	Mavi Yemiş yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi	130.000	130.000
Manisa	Alaşehir ilçesi	Azıtepe Mahallesi teraslama ile arazilerin tarıma kazandırılması projesi	155.636	155.636
Samsun	Merkez	Mantar Şenliği Festivali	20.000	20.000
Samsun	Çarşamba	Aronya Projesi	44.000	80.000
Şanlıurfa	Siverek(Oyuktaş Köyü)	Mağara Ortamında İstiridye Mantar Yetiştiriciliği	30.000	30.000
Mersin	Toroslar ilçesi	Örtü Altında Ejderha Meyvesi Yetiştiriciliği	27.000	42.265
Eskişehir	Mihalgazi ilçesi	Menengiç Ağaçlarına Antepfıstığı Aşılama Projesi (2.yıl)	54.475	54.475
Eskişehir	Sarıcakaya	Anadolunun Akdenizine Zeytin Bereketi	30.000	40.000
Amasya	Taşova	Kadın Çiftçilere Yönelik Kadın Çiftçilere Yönelik Yüksek sistem Bağ Yetiştiriciliği	122.400	194.440
Elazığ	Keban ilçesi	Badem ve Ceviz Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi	42.000	60.000
Elazığ	Merkez	Yerel Çeşitlerin Kurulması ve çiftçi eğitim alanı oluşturma Projesi	85.000	85.000
Elazığ	Merkez	Sınav Stresi mi O da ne?	63.250	63.250
Aydın	Muhtelif ilçeler	Yabani ağaçların aşılama	100.000	100.000
Aydın	Muhtelif ilçeler	Meyve Bahçelerinin Rehabilitasyonu	100.000	100.000

Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Projesinin Alt Faaliyeti “Alternatif Üretim Yöntemlerinin Geliştirilmesi Projesi”

Bu projenin 2018 yılı başlangıç ödeneği 1.000.000 TL ve harcama 346.404 TL olup nakdi gerçekleşme oranı % 35'dir.

Bitkisel Üretimi Geliştirme Projesi-Bölgesel Çeşit Tavsiye Listesi Oluşturulması Projesi

Tohumculuk Kanunu kapsamında “Tavsiye Listeleri” oluşturulması amacıyla Genel Müdürlüğümüzce yürütülen “Bölgesel Çeşit Tavsiye Listesi Oluşturulması Projesi” 2017 yılında başlatılmıştır. Genel Müdürlüğümüzce yürütülmekte olan bu proje için aktif rol alacağı düşünülen kurumların projede üstlenecekleri görevlerin kısıtlı olması ayrıca bu konuda yeni bir kurumsal yapılanma, alt yapı kurulması ihtiyacı sebebi ve bu projede çeşitleri sınırlamak yerine çeşitliliğin daha önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bir bölgede yaşanan kuraklık, dolu sel gibi doğal afetler sonucu yaşanan üretim azalışları diğer bir bölgemizde üretim artışıyla karşılanabilmektedir. Bu sebeple çeşit sayısının sınırlaması veya azaltılması olumsuz çevresel etmenler karşısında yaşanacak olumsuzlukların etkisi arttırabilmektedir. Bahsedilen bu çekinceler nedeniyle proje bütçesinin ülkemiz tohumculuk altyapısının güçlendirilmesi sebebiyle “Tohumculuğun Geliştirme Projesine” aktarılması, ileride sektörden gelecek talep ya da gereklilik duyulması halinde böyle bir tavsiye listesinin kamu eliyle değil, kendi iç dinamikleri ile yürütülmesinin daha uygun olduğu değerlendirilmiş olup söz konusu proje kapatılmıştır.

Doğal Çiçek Soğanlı Bitkileri Koruma Projesi

Doğada endemik olarak bulunan doğal çiçek soğanlı bitkilerinin üretilerek sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla Doğal Çiçek Soğanlı Bitkileri Koruma Projesi 2016 yılında başlatılmıştır. BÜGEM, TAGEM, bazı İl Müdürlüklerini (Mersin, Antalya, Giresun, Balıkesir, Samsun, Manisa, Artvin, Aydın, Çankırı, Trabzon, Yalova, Ordu, Muğla, Tokat, İzmir, Adıyaman, Uşak, Elazığ, Malatya ve Erzincan) kapsayan projenin bütçesi 5.000.000 TL olup projenin 4 yıl sürmesi beklenmektedir.

Proje ile ülkemizde üretime ve pazarlamaya konu olan doğal çiçek soğanları için ilgili araştırma enstitülerinde deneme ve demonstrasyonların kurulması, projeye dâhil edilen illerde, üreticilerin, firmaların, belediyelerin ve sivil toplum örgütlerinin belirlenerek üretim çalışmalarının yürütülmesi, konu ile ilgili toplantı ve konferansların gerçekleştirilmesi ve belirlenen illerde doğal çiçek soğanları üretim ve yurt içi pazarlamasının yapılması hedeflenmektedir.

Bitkisel Üretimi Geliştirme Projesi -Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi

Ülkemiz tohumculuk sektörünü uluslararası standartlara uygun bir yapıya kavuşturmak, tohumluk ihtiyacının yurtiçinden karşılanma oranını ve sektörün ihracat gücünü artırmak amacıyla 2001 yılından itibaren uygulanmaktadır. Proje ile Antalya, Adana ve Samsun illerinde kurulan Tohum Sertifikasyon Test Müdürlükleri ile birlikte toplamda 7 adet sertifikasyon test müdürlüğünün altyapı eksikliklerinin giderilmesi, personel, alet ve ekipman ihtiyaçlarının karşılanması, personel eğitiminin sağlanması, tohumculuk ile ilgili bütün işlemlerin kayıt altına alındığı bir veri tabanının oluşturulması vb. çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Adıyaman ilinde Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü ve Laboratuvar Binası (GAP) kurulması kararlaştırılmış olup; bina yapımı, araç-gereç vb. alımlar için ödenek ayrılmıştır, ancak söz konusu ödenek tasarruf tedbirleri kapsamında değerlendirildiği için aktarımı yapılamamıştır.

Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeline Göre Fark Ödemesi Destekleri

Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modelindeki 2017 yılı ürününde 941 havzada desteklenecek ürünler belirlenerek ödemeleri 2018 yılında gerçekleştirilmiştir.

Fındık Desteklemeleri

2018 yılı ürünü için de 170 TL/da alan bazlı destek ödemesi yapılacaktır. Müracaatlar 31 Aralık 2018 tarihinde sona ermiş olup, ödemelerin 2019 yılı Mart ayı sonunda yapılması planlanmaktadır.

Küçük Aile İşletmesi Desteği

Bakanlığımızca ilk defa 2016 üretim yılında; Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı ve işletme büyüklüğü toplam 5 dekar veya altında olan, açıkta veya örtüaltı ünitelerinde meyve (fındık ve çay üretimi hariç), sebze, süs bitkisi ve itri-tıbbi-aromatik bitki yetiştiriciliği yapan küçük aile işletmelerine dekara 100 TL olmak üzere küçük aile işletmesi desteği ödemesi yapılmıştır.

2018 yılı için de 100 TL/da destek ödemesi yapılacaktır. Müracaatlar 31 Aralık 2018 tarihinde sona ermiş olup, ödemelerin 2018 yılı Mart ayı sonunda yapılması planlanmaktadır.

Çay Budama Tazminatı

2011/2526 sayılı BKK ile çay bahçelerinin her yıl 1/10 oranında verim budamasına tabi tutulması ve çay bahçelerinin budanmasından doğacak gelir kaybının ruhsatlı yaş çay üreticilerine on yıl için ödenmesi planlanmıştır. Bu kapsamda 2017 yılında budama yapılan 77.722 da çay bahçesi için 163.217.300 TL, 2018 yılında budama yapılan 71.133 da çay bahçesi için 173.627.582 TL budama tazminatı ödemesi yapılmıştır.

Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyon Desteği

2016 yılında uygulamaları başlayan "Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu Desteği" verim ve kaliteden düşmüş, geleneksel olarak tanımlanan zeytinlik alanları rehabilite ederek ülke ekonomisine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Gençleştirme Budaması yapılacak alanlarını tespit ettirerek, Budamalarını gerçekleştiren çiftçilerimize yerinde kontrolleri yapılarak dekara 100 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır.

2017 yılı uygulamaları için 2018 yılında 601 işletmeye 2.099.845,60 TL destekleme ödemesi yapılmış olup ödemeler devam etmektedir. 2018 yılı uygulamaları için müracaatlar alınmış olup ödemeler, 2019 yılında 100 TL/da olarak gerçekleştirilecektir.

Sertifikalı Tohum ve Fidan Kullanım Desteği

Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği için, 2018 yılında çiftçilere 206 milyon TL ödeme yapılmıştır.

Sertifikalı sınıfında ismine doğru, hastalık ve zararlılardan arı çilek fidesi/fidan kullanımını teşvik etmek ve artırmak amacıyla, Sertifikalı Fidan Kullanım Desteği çerçevesinde; 2018 yılında 175 bin dekar alanda 29 milyon TL ödeme yapılmıştır.

Sertifikalı Tohum ve Fidan Üretim Desteği

Destekleme kapsamında yurt içinde üretilip sertifikalandırılan ve yurt içinde satışı gerçekleşen buğday, arpa, tritikale, çavdar, yulaf, çeltik, nohut, mercimek, kuru fasulye, patates, soya, susam, aspir, kanola, yerfıstığı, yonca, korunga, fiğ ve yem bezelyesi tohumlukları için kilogram başına destekleme ödemesi yapılmaktadır. Ayrıca orijinal/temel ve üstü kademedeki üretilen tohumluklara %100 ilave destek verilmektedir. Böylelikle yerli üretim ve ıslah çalışmaları da teşvik edilmektedir.

Sertifikalı Tohum Üretim Desteklemesi kapsamında, 2018 yılında üreticilere 92 Milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Sertifikalı sınıfında ismine doğru, hastalık ve zararlılardan arı fidan üretimini teşvik etmek ve artırmak amacıyla 2016 yılından itibaren sertifikalı fidan üreticilerine (aşılı fidana 1TL/adet, aşısız fidana 0,5 TL/adet) Sertifikalı Fidan Üretim Desteği verilmeye başlanmış olup, 2018 yılında 5,6 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Sertifikalı tohum ve fidan desteklerine 2019 yılında da devam edilecektir.

Tescil Çalışmaları

Tarla bitkileri, sebze ve meyvede 2018 yılında tescil edilen toplam çeşit sayısı 699 adet olup; bunun 627 adedi özel sektöre, 70 adedi kamu sektörüne ve 2 adedi üniversitelere aittir. Üretim izni verilen 606 çeşidin ise, 570 adedi özel sektöre, 35 adedi kamu sektörüne ve 1 adedi de üniversitelere aittir.

Tescilli çeşitlerin toplamı 11.829 adet olup; bunun 8.954 adedi özel sektöre, 2.689 adedi kamu sektörüne, 186 adedi ise üniversitelere aittir. Söz konusu çeşitlerin 8.289 adedi Milli Çeşit Listesinde yer almaktadır.

Üretim izinli çeşitlerin toplamı 1.510 adet olup, bunun 1.432 adedi özel sektöre, 71 adedi kamu sektörüne, 7 adedi ise üniversitelere aittir.

5042 sayılı kanun çerçevesinde ıslahçı hakkı tescil edilen çeşit sayısı, 2018 yılında 234 adet olup; bunun 114 adedi yerli firmalar, 120 adedi ise yabancı firmalar tarafından tescil ettirilmiştir.

2. Organik Tarımı Geliştirme ve Yaygınlaştırma Çalışmaları

Kontrol ve Sertifikasyon Hizmetleri/ Denetim

Organik tarıma ilişkin kontrol ve sertifikasyon faaliyetleri Bakanlık tarafından yetkilendirilen 34 kuruluş tarafından yürütülmektedir. Organik ürünlere sertifika düzenleyen kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarının yıl içerisinde yapmış oldukları faaliyetlerin denetimi Bakanlık merkez teşkilatı tarafından, organik ürün üreten, işleyen ve ticaretini yapan müteşebbislerin denetimleri ise, Bakanlık taşra teşkilatı tarafından yürütülmektedir.

Kontrolör Eğitimleri

Bakanlığımız ile Türk Standartları Enstitüsü arasında düzenlenen protokol hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilen Organik Tarım Kontrolör Eğitimine 2018 yılında 72 kişi katılmıştır.

Eğitim ve Yayım Çalışmaları

Organik tarım biriminde görevli 103 personele eğitim düzenlenmiştir. 2018 yılında organik tarım birimlerince köylerde 668 eğitim çalışması düzenlenmiş ve bu eğitimler sonucunda 12.674 çiftçi organik tarım konusunda eğitim almıştır.

Destekler

Organik tarım yapan üreticilere destekler verilmektedir. Bu destekler 2017 yılı üretimi için organik bitkisel üretimde ürünler 4 kategoriye ayrılarak verilmiş olup birinci kategoride meyve sebze 100 TL/da, ikinci kategoride itri ve tıbbi bitkiler, Zeytin ve Antep fıstığı 70TL/da, üçüncü kategoride olan endüstri ve tarla bitkilerine 30TL/da, dördüncü kategoride ise diğer kategoride olmayan ürünler, nadas alanları ve orman emvali ürünler yer almakta olup 10 TL/da olarak verilmiştir. 2017 yılı üretimi için 2018 yılında, organik bitkisel üretim yapanlara toplam 143.648.745 TL. destekleme ödemesi yapılmıştır. Hayvancılıkta ise organik arıcılık yapanlara kovan başına 10 TL destek verilmiş olup 2018 yılında toplam 278.125 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Organik Alanların Belirlenmesi Çalışması

Bayburt, Gümüşhane, Rize, Artvin, Elazığ, Şanlıurfa İlleri ile Gökçeada'da organik tarım alanlarının belirlenmesine yönelik etüt çalışmaları yapılmış olup, Gökçeada'nın organik adaya dönüştürülmesi ile ilgili çalışmalara öncelik verilmiştir.

3. Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskân Projesi

Söz konusu projenin 2018 yılı bütçesi 2.500.000 TL olup, proje kapsamında Gökçeada ve Bozcaada ilçelerinde mevcut doğal kaynakların en iyi şekilde değerlendirilerek tarımsal üretimin artırılması, adalarda iskâna tabi tutulan ailelere tarımsal destek sağlanarak tarımın sürdürülebilir geçim kaynağı olması, faal ve yerleşik bir nüfusun oluşturulması amacıyla yönelik olarak adalarda organik tarımın yaygınlaştırılması ve geliştirilmesine yönelik faaliyetleri yürütülmektedir.

4. İyi Tarım Uygulamalarını Geliştirme Çalışmaları

Kontrol ve Sertifikasyon Hizmetleri

İyi Tarım Uygulamaları konusunda kontrol ve sertifikasyon hizmetlerini yürütmek üzere 26 kuruluş Bakanlığımızca yetkilendirilmiştir. Her yıl bu kuruluşların denetimleri yapılmaktadır.

Kontrolör Eğitimleri

Bakanlığımız ile Türk Standartları Enstitüsü arasında düzenlenen protokol hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilen İyi Tarım Uygulamaları Kontrolör Eğitimine 2018 yılında 86 kişi katılmıştır.

İç Kontrolör Eğitimleri

Ayrıca TSE ile yapılan protokol çerçevesinde iyi tarım uygulamaları iç kontrolör eğitimi düzenlenmektedir. 2018 yılında 3 eğitim düzenlenmiş ve 65 kişi katılmıştır.

Eğitim Yayım Çalışmaları

İyi tarım uygulamaları eğitimine katılan teknik elemanlarca illerde 2006-2018 yılları arasında düzenlenen 10.905 eğitim çalışmasında 194.682 çiftçimize iyi tarım uygulamalarının yaygınlaşması için eğitim verilmiştir.

Destekler

2018 yılı içerisinde iyi tarım uygulamaları faaliyetinde bulunan meyve sebze üreticilerine bireysel sertifikasyonda 50 TL/da grup sertifikasyonunda 40TL/da, örtü altında üretim yapan üreticilere 150 TL/da, süs bitkileri ve tıbbi aromatik bitkilerde bireysel sertifikasyonda 100 TL/da grup sertifikasyonunda 80TL/da, çeltik bireysel ve grup sertifikasyonunda 10 TL/da, su ürünlerinde (levrek, alabalık, çipura) (250.000 kg'a kadar) bireysel ve grup sertifikasyonunda 0.25 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

2018 yılı içinde İyi Tarım Uygulamaları kapsamında 65.773 üreticiye 4.462.618 da alanda 203.199.000 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Özel Çevre Koruma Alanlarında İyi Tarım Uygulamaları

Çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması ve doğal kaynakların korunması amacıyla yönelik Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülen çalışmalarda eş güdümü sağlamak ve kamu kaynakları ile ortak hedeflere ulaşmayı kolaylaştırmak amacıyla Özel Çevre Koruma Bölgelerinde işbirliğine gidilmesine karar verilmiş ve bu amaçla bir işbirliği protokolü imzalanmıştır.

İlk olarak Mersin İli Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesinde gerçekleştirilmiş olup, Denizli İli Pamukkale Özel Çevre Koruma alanı, Mersin –Silifke Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Alanı, Saroz Körfezi Özel Çevre Koruma Alanı, Belek Özel Çevre Koruma Alanı ve Köyceğiz Dalyan Özel Çevre Koruma Alanı Proje toplantıları gerçekleştirilmiştir.

İyi Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi

Ülkemizde iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla hazırlanan "İyi Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi" 2012 yılında 12 ilde başlamış olup 2013 yılında 17 ilde, 2014 yılında 21 ilde, 2015 yılında 25 ilde, 2016 yılında 28 ilde , 2017 yılında ise 31 ilde, 2018 yılında ise 37 ilde proje yürütülmüştür. Projenin 2018 yılı bütçesi 2.500.000 TL dir.

Bu proje ile proje illerinde demonstrasyonlar kurulmuş, iyi tarım uygulamalarını tanıtılması amacıyla tarla günleri ve teknik geziler düzenlenmekte, eğitim ve yayım çalışmalarında bulunmaktadır. Üreticilere entegre mücadele, bitki koruma ürünlerinin kullanımı, hijyen, ilk yardım vb. konularda eğitim verilmektedir. Tüketicilerde iyi tarım uygulaması ile üretilmiş ürünlerin kullanımının artırılması amacıyla logo ve tanıtım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Proje kapsamında İTÜ konularında çalıştay, eğitim ve paneller düzenlenmekte ve fuarlara katılım sağlanmaktadır.

5. Çayır Mera ve Yem Bitkileri Çalışmaları

- 2017 yılı ekilişi yapılarak, 2018 yılında ödemesi yapılan Yem Bitkileri Desteklemeleri kapsamında; 202.482 çiftçi 776.531 ha alanda desteklemeye tabi yem bitkisi ekiminde bulunmuş olup, bu kapsamda 507 milyon TL ödeme yapılmıştır. Yem Bitkileri Destekleme çalışmaları halen devam etmektedir.
- Mera Hizmetlerinde kullanılmak üzere 2018 yılında İl Müdürlüklerine yaklaşık 26.314 milyon TL ödenek gönderilmiştir.
- Mera yaz okulunda şimdiki kadar 2327 kişiye eğitim verilmiştir.
- 2018 yılı itibari ile toplamda 1. Dönem 10.932.536 ha mera alanının tespiti, 7.285.136 ha alanın tahdidi yapılmıştır.
- Tespit ve tahdit çalışmaları tamamlanmış olan mera, yaylak ve kışlaklarda, Mera Islahı ve Amenajmanı projeleri uygulanmaktadır. Mera Islah ve Amenajman Projesi uygulaması yürütülen mera alanı 9.445.898 da, proje sayısı 1.589 'a yükselmiştir.
- Bakanlığımız yatırım programında yer alan "Çayır Mera ve Yem Bitkileri Üretimini Geliştirme Projesi" 36 ilde uygulanmakta olup, 2019 yılı ödeneği 4.000.000 TL'dir.

6. Kimyevi ve Organik Gübre Yönetmeliği Çerçevesinde Yapılan Faaliyetler

Kimyevi Gübre Yönetmeliği çerçevesinde;

- Lisans Belgesi 203 adet,
- Tescil Belgesi 2683 adet düzenlenmiştir.

Organik Gübre Yönetmeliği çerçevesinde;

- Üretim İzni 69 adet,
- Lisans Belgesi 240 adet,
- Tescil Belgesi 961 adet düzenlenmiştir.

Gübre Denetim Faaliyetleri

- Denetçi Sayısı 1.350 kişi,
- Denetim Sayısı 36.892 (ürün),
- Analize gönderilen numune sayısı 1.181 adet,
- İdari para cezası 1.748.859 TL,
- Uygunsuz ürün 110 adet, güvensiz ürün 11 adet,
- Geçici satışı durdurulan yedd-i emine alınan katı gübre: 161.816 kg, sıvı gübre: 3.877 lt,
- Üreticisine (firmasına) iade edilen katı gübre: 284.156 kg, sıvı gübre 1.597 lt,
- Toplatılan bertaraf edilen katı gübre 68.355 kg, sıvı gübre 0 lt'dir.

Eğitim Faaliyetleri

- Gübre Denetçisi Eğitimi kapsamında 15 ilde toplam 458 personel belgelendirilmiştir.

Kimyevi Gübre İstatistikleri

- 3.751.233 Ton üretim, (2018 Ocak-Kasım),
- 5.253.231 Ton tüketim, (2018 Ocak-Kasım),
- 4.015.730 Ton ithalat,
- 829.524 Ton ihracat.

6. Tarımsal Mekanizasyon Alanında Yapılan Faaliyetler

2018 yılında Tarımsal Mekanizasyon Faaliyeti olarak;

- Deney Sevk İşlem Sayısı 647 adettir.
- Zirai Kredilendirme Belgesi 1442 adet verilmiştir.

8. Mazot- Gübre ve Toprak Analizi Alanında Yapılan Çalışmalar

- 2017/10465 sayılı Bakanlar Kurulu kararı gereğince 2018 yılında 2.349.235.243 TL mazot ve gübre destekleme ödemesi yapılmıştır.
- 2018 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin 26.02.2018 tarih ve 30344 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2018/11460 sayılı Bakanlar Kurulu kararına göre;
- Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı tüm çiftçilere, aşağıda tabloda belirtilen birim miktarlar üzerinden 2019 yılı içerisinde mazot ve gübre destekleme ödemesi yapılacaktır.

Tablo 54: Destekleme Birim Miktarları

Sıra No	Ürünler	Mazot (TL/da)	Gübre (TL/da)	Toplam Destek (TL/da)
1	Buğday, Arpa, Çavdar, Yulaf, Triticale	15,00	4,00	19,00
2	Çeltik, Pamuk	40,00	4,00	44,00
3	Nohut, Mercimek, Kuru Fasulye	14,00	4,00	18,00
4	Aspir	12,00	4,00	16,00
5	Yağlık Ayçiçeği, Soya Fasulyesi, Dane Mısır, Patates	9,00	4,00	23,00
6	Kanola (Kolza), Soğan, Yaş Çay, Fındık, Yem Bitkileri ve Diğer Ürünler	10,00	4,00	14,00
7	Nadas	6,00	-	6,00

Ayrıca 2018 yılı günlük mazot fiyat artış oranları ortalaması kadar mazot destekleme birim fiyatları artırılabacaktır.

2018 yılında Bakanlığımızca yetkilendirilmiş 44 toprak analiz laboratuvarına 62.080 analiz için 2.483.200 TL ödeme yapılmıştır.

2015 yılında artış gösteren terör hadiselerinden sonra gübrelerin üreticiden/ithalatçıdan son kullanıcıya kadar takibinin yapılması amacıyla Gübre Takip Sistemi (GTS) Nitratlü gübrelerde 01.01. 2018 tarihi ve diğer gübrelerde 01.07.2018 tarihi itibarıyla devreye alınmıştır.

Nitratlı gübrelerin El Yapımı Patlayıcı (EYP) yapımında kullanılması durumunda hem kullanılan gübrenin tespitinde hem de suçluya erişimde kolaylık sağlayacaktır. Bunun yanında, gübrelere her türlü kayıp ve kaçak tespit edilecek ve kayıt dışı satışların tespiti de mümkün olabilecektir. Ayrıca, bu sistemle sahte, taklit ve tağşiş gübrelere tespit yapılabileceğinden üretici firmalar ile çiftçilerin korunması da sağlanmış olacaktır.

9. Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli

- Milli Tarım Projesi Havza Bazlı Destekleme Modeli kapsamında stratejik öneme haiz arz açığı olan, insan ve hayvan beslenmesi açısından önemli 21 ürün ekolojik ve ekonomik olarak uygun olduğu tarım havzasında destekleme kapsamına alınmıştır. Böylelikle 2019 yılında 945 havzada desteklenecek ürün desenleri ortaya çıkarılmıştır.
- 2018 Yılı Bitkisel Üretim Desteklemelerine dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmıştır.
- 10. Kalkınma Planı Tarımda Suyun Etkinleştirilmesi Programı Kapsamında 2015-2018 Yılları arasında yapılması planlanan faaliyetler belirlenmiş, bütçelendirilmiş ve bu kapsamda çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda 2018 üretim yılında da tarımsal yeraltı su kısıtı görülen ilçelerde çok su tüketen bitkilerden olan dane mısır ekilen alanların fark ödemesi desteği damlama sulama şartına bağlanmış, bu alanlarda ekilişi yapılan az su tüketen nohut, mercimek, fiğ, macar fiğ, burçak ve mürdümük için % 50 ilave destek verilmesi uygulaması devam ettirilmiştir.
- Havza Bazlı Destekleme Modeli kapsamında performans programında yer alan 10 ürünün iklim, toprak, topografya özellikleri açısından ülkesel bazda en uygun yetiştirilme alanlarını belirlemek üzere ürün uygunluk haritaları çıkarılmıştır.
- 2017 yılından itibaren başlanılan ekim nöbetinin (münavebe) desteklemelerin bir şartı olması uygulaması devam ettirilmiştir.
- Genel Müdürlüğümüz görev alanına giren konularda, Çevre- Tarım etkileşimi çerçevesinde; sektörel su tahsis planları, nehir havza yönetim planları, çölleşme, erozyon ve tarımsal kuraklıkla mücadele, iklim değişikliği, arazi ve toprak bozulmasının önlenmesi v.b konularda, ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak ulusal ve uluslararası sözleşmeler, strateji belgeleri ve eylem planları ile ilgili iş ve işlemleri yürütülmüş ve takip edilmiştir.

C. HAYVANCILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Islaha Yönelik Çalışmalar

2018 yılı suni tohumlama çalışmaları kapsamında; kamu ve özel sektör uygulamaları ile Aralık 2018 ayı itibarı ile 2.918.762 adet suni tohumlama yapılmıştır. E-ıslah veri tabanına suni tohumlama girişleri devam etmektedir. Son rakam Mart ayında belirlenecektir. Yıl içerisinde 2.115.610 doz sperma üretimi gerçekleşmiş olup, ithal izni verilen sperma miktarı 6.028.148 dozdur. 188 doz da embriyo ithalat izni verilmiştir. Toplam 6.028.336 doz üreme ürününe izin verilmiştir. Bununla birlikte mevzuata uygun olarak ülkemiz genelinde 64 adet suni tohumlama kursu düzenlenmiştir. Eğitimini tamamlayan 1.045 teknik personele (veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri ve teknisyeni) sertifikaları verilmiştir. 2018 yılında e- ıslah veri tabanında kayıtlı 7.184 suni tohumlama uygulayıcısı mevcuttur.

Besi Materyali Üretim ve Jersey Irkı Geliştirmesine Yönelik Faaliyetler

Hayvancılık Genel Müdürlüğü ve Lalahan Uluslararası Hayvancılık Araştırma ve Eğitim Merkezi Müdürlüğü arasında 2014 yılında iş birliğiyle başlatılan faaliyetin amacı; yerli veya melez ırk dışı hayvanlara etçi ırk sperma ile tohumlayarak bölgenin et kalitesini ve miktarını artırarak kalkınmasına ve Karadeniz Bölgesinde Jersey ırkının saf olarak geliştirilmesini ve yetiştirilmesine yardımcı olmaktır. Bu faaliyet DAP, GAP, KOP ve DOKAP bölgelerindeki 41 ilde yürütülmekte olup, 2018 yılında 114.425 doz sperma dağıtımı yapılmıştır.

Sperma İthalatı ve Üretimine Yönelik Kaliteyi Artırıcı Önlemler

Bakanlığımız tarafından çıkarılan “Dondurulmuş Spermadan Numune Alma Esasları Hakkında Tebliğ” hükümlerine göre; ithal edilen dondurulmuş spermanın ithalat esnasında giriş gümrüklerinden kalite kontrol amacı ile numune alınmaktadır. Alınan bu numuneler belirlenen laboratuvarlarda motilite ve DNA analizleri yapılmaktadır.

2015 yılında Kalkınma Bakanlığına teklif edilen ve 2016 yılı itibari ile başlayan «Damızlık Değer Tespiti Projesi» ile ilgili çalışmalarda 2017 yılında 5.000 baş damızlık değeri yüksek Siyah Alaca ırkı hayvanın kan analizleri tamamlanmış, 2018 yılında 5.000 baş aynı ırk hayvandan kan örneği alınarak izolasyon çalışmaları tamamlanmış olup, genotipleme çalışmaları devam etmektedir. 2019 yılında da referans populasyon oluşturma çalışmaları devam edecektir.

Islah Faaliyetleri

Ülkemizde kültür hayvan sayısını artırmak ve hayvanların verim kayıtlarının tutulması için 2000 yılından itibaren 81 ilimizde “Soy kütüğü ve Ön soy kütüğü” ile “Döl Kontrolü” projeleri uygulanmaktadır.

Döl Kontrolü Faaliyetleri

Döl Kontrolü çalışmaları kapsamında, İzmir Menemen Suni Tohumlama Laboratuvarında sperma üretimi yapılmaktadır. 2018 yılı sonu itibarı ile 197 baş siyah alaca, 16 baş simmental, 9 baş ise esmer ırkı olmak üzere toplam 222 baş boğa satın alınmıştır. Bunların içerisinde sperma üretimi için uygun görülen 138 baş boğadan 5 milyon doz sperma üretilmiş olup, 4 milyon dozun sahaya dağıtımı sağlanmıştır. Menemen Suni Tohumlama laboratuvarı bünyesinde 611.000 doz sperma stoku mevcut bulunmaktadır.

Ön Soy Kütüğü ve Soy Kütüğü Faaliyetleri

Soy kütüğüne kayıtlı sığır sayısının artırılması, tohumlanan sığır sayısı varlığımızın tespiti, suni tohumlama faaliyetlerinin disipline edilmesi, tohumlama kayıtlarının planlamalarda kullanılabilir hale getirilmesi, hayvan hareketlerinin takip edilmesine yönelik “Ön Soy Kütüğü Sistemi” geliştirilmiştir. Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği ile işbirliği yapılarak, 81 ilde faaliyetlere devam edilmektedir. 2018 yılı sonu itibarıyla, 1.121.763 işletmede 5.722.101 baş dişi hayvan ön soy kütüğünde kayıtlı bulunmaktadır.

Ülkemiz şartlarına adapte olmuş, hastalıklara dayanıklı, yüksek verimli hayvanların önceden planlanıp elde edilebilmesi amacıyla oluşturulmuş olan soy kütüğü sistemine, 2018 yılı sonu itibarıyla 140.031 işletmede 3.339.825 baş dişi hayvan kayıtlı bulunmaktadır. Soy kütüğü faaliyetleri, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliğine üye 81 ildeki birlikler vasıtası ile yürütülmektedir.

Diğer taraftan sığır türünde 8 ilde İslah amaçlı süt kalitesinin desteklenmesi uygulanmaktadır. Bu proje ile süt içeriği tespit edilerek (yağ, protein) genetik İslah çalışmalarına yön verilmektedir.

Manda türünde soy kütüğü ve ön soy kütüğü kayıtlarının yer aldığı Manda İslah Sistemi (MIS) 2016 yılından beri kullanılmakta olup, ön soy kütüğünde 1.455 işletmede 9.349, soy kütüğünde 1.241 işletmede 18.981 olmak üzere toplam 2.696 işletmede 28.330 baş dişi manda bulunmaktadır. Halen soy kütüğü yürütme yetkisi alan il birliği sayısı 24 tür.

Küçükbaş Hayvan İslahı ve Kayıt Altına Almaya Yönelik Faaliyetler

Birlik üyelerinin desteklemeye yönelik anaç küçükbaş hayvan kayıt bilgileri Koyun Keçi Bilgi Sisteminde (KKBS) Bakanlığımız kontrolünde devam etmektedir. Destekleme ile ilgili olarak 11.09.2018 – 03.10.2018 tarihleri arasında İzmir, Kars, Şırnak, Konya, Mersin, Samsun ve Bursa illerinde çalışmalar yapılmıştır.

Koyun ve keçitüründe İslah çalışmalarına 2017 yılında başlanmıştır. Ülkesel düzeyde koyun-keçi türü hayvanların İslahına yönelik kayıtların tutulması amacıyla yeniden yazılımı yapılan Soy Kütüğü ve Ön Soy kütüğü (SOYBİS) veri tabanının test edilmesi için Genel Müdürlüğümüz ile Türkiye Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Merkez Birliği ve 9 ilin Damızlık İl Birlikleri arasında toplantı yapılmıştır. Küçükbaş hayvanlarda soy kütüğü kayıtları için talep eden 27 il birliğine soy kütüğü yürütme yetkisi verilmiştir. Halen çalışmalar devam etmektedir.

Anaç koyun keçi desteklemeleri 2018 yılında da birlik üyesi olanlara 25 TL/baş ödenmesi kararlaştırılmıştır. Destekleme çalışmaları devam etmektedir.

Koyun ve Keçilerde verimliliği Artırma Projesi

Bakanlığımızca, Hayvancılığı Geliştirme Projesi altında yürütülmekte olan 'Koyun ve Keçilerde verimliliğin Artırılması Projesi' kapsamında koç/teke dağıtımı yapılmaktadır.

Proje ile yetiştiricilerin elinde bulunan koyun ve keçi sürülerine yüksek vasıflı erkek damızlıkların katılımıyla kan değişiminin sağlanarak akrabalı yetiştiricilikten kaynaklanan olumsuzlukların önlenmesi, işletmelerin mevcut verimliliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

Proje kapsamında 2018 yılında Afyonkarahisar, Amasya, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Edirne, Eskişehir, Hatay, Isparta, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kırıkkale, Kırşehir, Kütahya, Manisa, Mersin, Muğla, Osmaniye, Sinop, Yalova, Tekirdağ ve Zonguldak olmak üzere toplam 30 ilde yetiştiricilere yaklaşık 2.300 baş damızlık koç-teke dağıtılmıştır.

2. Örgütlenmeye Yönelik Çalışmalar

Ulusal Süt Konseyi

Süt sektörünün içinde bulunan üretici, özel sektör ve kamu sektörlerinin katılımları ile 2009 yılı içerisinde kurulmuş olan Ulusal Süt Konseyi sayesinde süt üreticilerinin sıkıntıları yakın takip edilmekte ve çiğ süt fiyatında istikrara katkı sağlanmaktadır.

Ulusal Kırmızı Et Konseyi

Et sektörünün içinde bulunan üretici, özel sektör ve kamu sektörlerinin katılımları ile 2010 yılı içerisinde kurulmuş olan Ulusal Et Konseyi sayesinde et üreticilerinin sıkıntıları yakın takip edilmekte ve kırmızı et fiyatı oluşumunda istikrara katkı sağlanmaktadır.

3. Okul Sütü Programı

Geleceğin yetişkinleri olacak anasınıfları ve ilkokul çağındaki öğrencilerimize süt içme alışkanlığını kazandırmak, yeterli ve dengeli beslenmelerine katkıda bulunarak sağlıklı büyüme ve gelişmelerini sağlamak için. Bakanlığımız koordinasyonunda, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığınca ortaklaşa olarak ülkesel ölçekte 2011-2012 eğitim öğretim yılından itibaren 7 yıldır başarıyla uygulanan Okul Sütü Programı kapsamında;

Okul Sütü Programı Uygulama Esasları Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı (2015/7837) ve Okul Sütü Programı Uygulama Tebliği (2017/28) gereğince 5 Şubat 2018 tarihinde başlamış olup Program kapsamında yaklaşık 32.128 okulda 5.961.546 öğrenciye 241.569.118 adet Okul Sütü dağıtımı yapılmıştır.

4. Hayvancılığın Desteklenmesine Yönelik Çalışmalar

Hayvancılığın Geliştirilmesi Amacı ile Yürütülen Destekleme Çalışmaları

Hayvancılık desteklemeleri ile ilgili 05.06.2017 tarih ve 10465 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2017/10465 sayılı karar ile üreticilerimize; buzağı/malak, çiğ süt, çiğ sütün değerlendirilmesi, besilik erkek sığır, sürü yöneticisi istihdamı, damızlık koyun-keçi, tiftik keçisi yetiştiriciliği, kaba yem üretimi, tazminatlı hayvan hastalıkları, atık desteği, hayvan hastalıkları ile mücadele, hastalıktan arı işletme, gen kaynaklarının korunması konularında destek verilmiştir.

İndirimli Kredi Uygulamaları

Tarımsal üretime yönelik düşük faizli yatırım ve işletme kredisi kullandırılmasına yönelik uygulama esasları tebliğ kapsamında, 2018 yılında Hayvancılık konularında yeni yatırım yapan veya kurulu işletmesinin kapasitesini arttırmak isteyen yetiştiricilere finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığı ile düşük faizli (%25-100 oranında) işletme ve yatırım kredisi kullandırılmaktadır.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu Projesi Kapsamındaki İllerde Kurulacak Damızlık Sığır İşletmesi Yatırımlarının Desteklenmesi ve Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Konya Ovası ve Doğu Karadeniz Projeleri Kapsamındaki İllerde Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesi Çalışmaları

Projeler Kapsamındaki İllerde Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Uygulama Esasları Tebliği (Tebliğ No:2017/2)'ne göre bölge illerinde sığırcılığın geliştirilmesi, modern işletmelerin kurulması, hayvansal üretimde verimliliğin ve kalitenin artırılması ile bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Projenin uygulandığı illerde Büyükbaş işletmelerinde alt sınır 10 baş üst sınır 49 baş, küçükbaş işletmelerinde ise alt sınır 100 baş üst sınır 200 baştır. İşletme kapasitesi büyükbaş işletmelerde 49 baştan, küçükbaş işletmelerde ise 200 baştan büyük olan gerçek ve tüzel kişilere ayrılan ödenekle projeler kapsamında bulunan illerde söz konusu çalışmalar ile 2018 yılı sonu itibariyle toplam 11.436 adet proje tamamlanmıştır.

2018 yılında ise proje kapsamındaki illerde 1.073 proje tamamlanmıştır. 2018 yılı sonu itibariyle 568 projenin ise yatırım faaliyetleri devam etmekte olup bölge illerinde; 492 baş damızlık boğa, 579 adet yeni ahır/ ağıl yapımı ile 2 adet ahır/ağıl tadilatı gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında 77.692.508 TL ve toplamda ise 265.850.13 TL harcama gerçekleştirilmiştir.

Çoban (Sürü Yöneticisi) İstihdam Desteği

Ülkemizde nitelikli çoban ihtiyacının karşılanması çobanların sosyal güvence altına alınmalarını teşvik etmek gibi amaçlarla Sürü Yöneticisi İstihdamı Desteklemesi hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda 2018 yılında 5.372 işletmeye ödeme yapılmıştır. 26.860.000 TL ödeme yapılmıştır.

Damızlık Düve Yetiştiriciliğinin Desteklenmesi Projesi

Bu proje ile damızlık düve yetiştiriciliği yapan büyükbaş hayvancılık işletmelerinin kurulması, ülkemizin ihtiyaç duyduğu damızlık gebe düvelerin yurt içinden karşılanması, et ve süt üretiminde verimlilik ile kalitenin artırılması, sermayenin ülke içerisinde kalmasını sağlayacak yatırımların desteklenmesi amaçlanmıştır.

Bu kapsamda; belirlenen 35 ilde Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye, TÜRKVET sistemine en az 3 yıl kayıtlı aktif sığır işletmesi olan gerçek ve tüzel kişi üreticilerin, bireysel veya bir arada yapacakları, 500 baş kapasiteye sahip, projeli sütçü, etçi veya kombine saf ırk damızlık düve üretimi ve ticari gebe düve satışı için sağlık sertifikasına sahip yeni işletme kurulması veya mevcut işletmelerin kapasitelerinin 500 baş üzeri olacak şekilde artırılması ve bu işletmelerin rehabilitasyon yatırımlarını kapsamaktadır.

2018 yılı sonu itibarıyla gerçekleştirmeler aşağıdaki tabloda sunulmuş olup, Hayvan İçin 18.260.150 TL, İnşaat İçin 8.681.575 TL, Makina İçin 603.627 TL, Desteklenen Düve Sayısı 8.000 Baş olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 55: Projeler

Damızlık Düve (500 baş)	Uygulanan İl ve Proje Sayısı				Projelerin Gerçekleşme Durumu			
	İl	Planlanan	Onaylanan		Ahır + Hayvan		Hayvan Alımı	
			Ahır + Hayvan	Sadece Hayvan Alımı	Tamamlanan	Devam Eden	Tamamlanan	Devam Eden
	35	36	21	15	16	5	9	6

Damızlık Manda Düvesi Yetiştiriciliğinin Desteklenmesi Projesi

Proje kapsamındaki (Afyonkarahisar, Bartın, Bitlis, Diyarbakır, Düzce, İstanbul, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Muş, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Tokat ve Zonguldak illeri) illerinde damızlık manda yetiştiriciliği yapan modern büyükbaş hayvancılık işletmelerinin kurulması, ülkenin damızlık manda ihtiyacının karşılanması, son yıllarda azalan manda sayısının artırılması, et ve süt üretiminde verimlilik ile kalitenin artırılması, kırsal alanlarda istihdamın geliştirilmesini sağlamak amacıyla ahır inşaatı (150 baş kapasiteli) yapımına, alet-ekipman alımına ve damızlık manda düvesi ile manda boğası alımına 2017-2019 yılları arasında % 50 hibe uygulanmaktadır.

Bu kapsamda başvuru yapılan illerde il komisyonlarınca uygun görülen başvurular Bakanlığımıza gönderilerek 8 ilden (Bartın, Bitlis, Diyarbakır, İstanbul, Muş, Samsun, Tekirdağ ve Tokat) toplam hibe tutarı 5.100.000 TL olan 1'er adet başvuru Bakanlığımız Merkez Proje Değerlendirme Komisyonu tarafından onaylanmış ve proje süreçleri başlatılmıştır.

Düve Alım Desteği

Proje kapsamındaki 40 il de (Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Çankırı, Çorum, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Malatya, Muş, Ordu, Rize, Samsun, Sivas, Şırnak, Tokat, Trabzon, Tunceli, Van, Yozgat) Bakanlıkça belirlenen (Adıyaman, Aksaray, Amasya, Hakkâri, Kahramanmaraş, Kırıkkale, Nevşehir, Osmaniye, Sinop ve Şanlıurfa) mera, iklim yapısı, yetiştirici kültürü uygun illerde uygulanmaktadır. TÜRKVET'e kayıtlı sığır işletmesi olan yetiştiricilere, damızlık gebe düve alımı ve 8-15 aylık damızlık dişi sığır alımı için en az 20 baş, en çok 100 baş olmak üzere Bakanlığımızca belirlenen alım bedelinin %30'u oranında hibe verilmektedir.

Bu kapsamda 2018 yılı içerisinde 2163 baş gebe düve için 6.189.000 TL, 100 baş dişi dana için 180.000 TL olmak üzere toplam 2163 baş hayvana 6.369.000 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Tiftik keçisi yetiştiriciliğinin ve tiftik üretiminin desteklenmesi

Üretmiş oldukları tiftiği, 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna göre kurulmuş Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Tiftikbirlik) veya (2016 yılından itibaren) Damızlık Koyun Keçi Birliklerine satan ve Tiftik Kayıt Sistemi (TKS) veri tabanına kaydettiren üreticilere, 2018 üretim yılı için kilo başına 30 TL den 8 ilimizde (Afyonkarahisar, Ankara, Bolu, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Kırıkkale, Konya) 370 yetiştiriciye 180 ton tiftik için 5.4 Milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Damızlık Koç Teke Yatırımlarının Desteklenmesi

2018 yılında yapılan çalışmaları;

Proje kapsamına alınan iller;

Kırklareli, Tekirdağ, Bursa, Balıkesir, Eskişehir, Uşak, Afyonkarahisar, Antalya, Konya, Karaman, Mersin, Kırıkkale, Ordu, Sivas, Erzincan, Elazığ, Şanlıurfa, Erzurum, Bingöl, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Şırnak, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkari, Çanakkale, Batman, Kahramanmaraş, Tokat, Manisa, Çorum, Muş, Burdur, Yozgat, Samsun, Adana, Isparta, Kırşehir, Kütahya, Nevşehir, Edirne, Artvin illeri olmak üzere 44 il proje kapsamındadır.

Destekleme Ödemeleri ;

Manisa İli: 250.000 TL inşaat, 35.492,59 TL Makine-Ekipman Desteği hakkedişi olmak üzere toplam 285.492,59 TL ödenmiştir.

Tokat İli: 250.000 TL inşaat, 30.000 TL, Makine-Ekipman Desteği hakkedişi 115.200 TL hayvan alımı desteklemesi olmak üzere toplam 395.200 TL ödenmiştir.

Merkez Proje Değerlendirme Komisyonu (MPDK) tarafından projesi onaylanan Elazığ ve Bingöl illerimizde çalışmalar devam etmektedir.

5. Arıcılık ve İpekböcekçiliğine Yönelik Çalışmalar

Arıcılık Geliştirme Faaliyetleri

Bakanlığımızca 2018 yılında, Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Karar kapsamında Arıcılık Kayıt Sistemine (AKS) kayıtlı 52.741 arıcı 70.511.740 TL arılı kovan destekleme ödemesi ile 1.999 arıcı 1.402.525 TL tutarında ana arı/damızlık ana arı destekleme ödemesinden yararlandırılmış olup ödemeler 2019 yılının ilk aylarında gerçekleştirilecektir.

Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararına istinaden "Arıcılık, İpekböcekçiliği, Kaz ve Hindi Yetiştiriciliği Yatırımlarının Desteklenmesi" kapsamında %60 hibe şeklinde (arıcılık malzeme ve ekipman desteği olarak 34 ilimizde) desteklenmiş olup 4.821.488 TL ödeme 2018 yılında gerçekleştirilmiştir.

2018 yılında ana arı üreticilerinin izin talepleri değerlendirilerek, alt yapısı uygun üreticilere "Ana Arı Üretim İzni" verilmesine ve daha önce izin alan üreticilerin denetlenmesine devam edilmiştir. 2018 yılı için Damızlık Ana Arı ve Ana Arı Üretim İzinlerine sahip 139 işletmenin yıllık üretim kapasitesi 480.400 adet/yıldır.

Diğer yandan, yerli genotiplerin tespiti ve ıslahı konulu çalışmalar, Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Ordu Arıcılık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü ve Kafkas Arısı Üretim, Eğitim ve Gen Merkezi Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Bakanlığımız İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Üniversiteler ve Arı Yetiştirici Birliği tarafından ortaklaşa yürütülen araştırmalar sonucunda Kırklareli İlindeki Trakya Arısı, Düzce İlindeki Yığılca Arısı, Muğla İlindeki Ege Arısı, Çorum İlindeki Orta Anadolu Arısı, Zonguldak İlindeki Batı Karadeniz Arısı ve Hatay İlindeki Suriye Arısı Ülkemizin gen kaynağı olarak tespit edilmiştir. Bu arı ekotiplerinin bölgelerinde saflığının korunması, Ülke arı genetik zenginliğinin sürdürülmesi ve yapılacak ıslah çalışmalarında öz kaynak olarak kullanılması, uzun yıllar bölge ve ülke arıcılığının damızlık talebine katkı sağlamasında önemli rol oynayacaktır.

Bakanlığımızca Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Karar kapsamında, 2018 yılında arıcılara % 50 düşük faizli yatırım ve işletme kredisi kullanılmıştır.

2018 yılında farklı illerde Ana Arı Yetiştiriciliği eğitimleri düzenlenerek başarılı olan arıcılara Ana Arı Yetiştiriciliği Sertifikaları verilmiştir.

İpekböcekçiliğini Koruma ve Geliştirme Faaliyetleri

Tarihi ve kültürel faaliyetimiz olan İpekböceği Yetiştiriciliği Bakanlığımızca; 2006 yılından itibaren "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Karar" Kapsamında, tohum ve yaş koza bazında desteklenmektedir. Bu güne kadar 35 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır. 46 tona kadar düşerek yok olmaya yüz tutmuş olan yaş koza üretimimiz yıllar itibariyle kademeli olarak artmış olup, 2018 yılında 93,7 ton yaş koza üretilmiştir.

2018 yılında "Hayvancılık Desteklemeleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ve ilgili tebliğ kapsamında 2.210 üreticiye 6.237 kutu ipekböceği tohumu ücretsiz olarak dağıtılmış 93.695 kg yaş koza üretilmiştir.

Hayvancılık Bilgi sistemi kapsamında ipekböceği yetiştiriciliği destekleme ödemesine esas üretim verilerinin kayıt altına alındığı İpek kayıt sistemi 5 yıl önce tamamlanmış olup, 2014-2015-2016-2017-2018 yılları yaş koza ve tohum dağıtımına ilişkin destekleme ödemesi sistem kayıtları üzerinden yapılmıştır.

Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararına istinaden "Arıcılık İpekböcekçiliği, Kaz ve Hindi Yetiştiriciliği Yatırımlarının Desteklenmesi" kapsamında %100 hibe Bursa ilinde 10 kullanıcı toplu besleme evi ve dut bahçesi projesi yatırımına ilişkin Kozabirlik ile protokol yapılmış olup, 2019 yılı sonunda tamamlanacaktır.

6. Kanatlı Sektörüne Yönelik Çalışmalar

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2016 yılı verilerine göre; Dünya üretimi ile kıyaslandığında Ülkemiz, tavuk eti üretiminde 10. sırada, tavuk yumurtası üretiminde 9. sırada yer almıştır. Avrupa'da ise tavuk eti ve yumurtası üretiminde 2. sırada yer almaktadır.

Kanatlı sektöründe 2017 yılı verilerine göre; 10.280 kuluçkahane, kombina-kesimhane, damızlık, etlik ve yumurtacı işletme ile 18.819 adet kümes bulunmaktadır. Mevcut işletme ve kümeslerde kapasite kullanım oranının %85-90 civarındadır.

2017 yılı verilerine göre toplam tavuk eti üretim miktarı 2.136.734 ton iken 2018 yılı üretim miktarı 2.156.669 ton olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılı toplam yumurta üretim miktarı 19.281.000.000 adet iken 2018 üretim miktarı 19.643.711.000 adet olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz ticari tavuk eti ve ticari tavuk yumurtası üretiminde kendine yeter olup, üretim fazlasını ihraç etmektedir.

2018 yılı kanatlı eti ve sakatatı ihracatımız 626.225.426 \$ olarak gerçekleşmiş olup 2017 yılı ihracat değeri (572.489.767 \$) ile kıyaslandığında % 9.38 oranında artış gerçekleşmiştir. 2018 yılı yumurta ihracat değerimiz 430.272.606 \$ olarak gerçekleşmiş olup bu değer 2017 yılı (376.607.869 \$) ile kıyaslandığında %14'lük artış sağlanmıştır.

Kanatlı sektöründe; damızlık grand parent stock civciv (büyük ebeveyn) ihtiyacının tamamı, damızlık parent stock (ebeveyn) civciv ve damızlık kuluçkalık yumurta ihtiyacının ise önemli bir kısmı yurt dışından ithalat yoluyla temin edilmekte olup bir kısmı da ülkemizde üretilmektedir.

Kanatlı Sektörüne Yönelik Destekler

Bakanlığımız sektörü desteklemek amacıyla Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Karar kapsamında, gerçek ve/veya tüzel kişi üreticilere düşük faizli yatırım ve işletme kredisi kullanılmak suretiyle tarımsal üreticilerin finansman ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kanatlı Sektöründe

damızlık yetiştiriciliği yapacaklara hem yatırım hem de işletme kredilerinde %100, ticari kanatlı yetiştiriciliği yapacaklara yatırım kredilerinde %50 işletme kredisinde %25, Hindi Besiciliği yapacaklara yatırım için %50 işletme için %75 faiz indirimli kredi kullanılmaktadır.

14.06.2005 tarihinde çıkarılan 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamına kümes hayvanları da dâhil edilmiş, üreticinin sigorta priminin % 50 si Tarım Sigortaları Havuzuna aktararak, üreticilerimize önemli bir destek sağlanmıştır.

İhracatın artırılması ve sektöre gerekli desteğin sağlanması amacıyla 28.12.2016 tarih ve 29932 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, Tarımsal Ürünlerde İhracat İadesi Yardımları İle İlgili Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulunun 26.12.2016 Tarihli 2016/16 sayılı Kararına istinaden ihracat iadesi ödemeleri yapılmaktadır.

Tarımsal üretimde girdi maliyetlerinin düşürülmesi için, hayvan yem ve yem hammaddelerindeki KDV oranları 01 Ocak 2016 tarih ve 29580 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2015/8353 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile %8'den %1'e, 10 Şubat 2016 tarih ve 29620 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6663 sayılı "Gelir vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile de hayvan yem ve yem hammaddelerindeki KDV sıfıra düşürülmüştür.

09/01/2017 tarihli ve 2017/9760 sayılı Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararına istinaden çıkarılan "Arıcılık İpekböcekçiliği, Kaz ve Hindi Yetiştiriciliği Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Uygulama Esasları Tebliği" kapsamında, 2017 yılında Kars ilinde 1000 adet kapasiteli damızlık kaz, Kars, Ardahan ve Muş İllerinde 500'er adet kapasiteli ticari kaz ve Bingöl ilinde 1.000 adet kapasiteli ticari hindi yetiştiriciliği işletmelerine yönelik olarak verilen hibe desteği damızlık kaz işletmelerinde, yeni kümes ve kuluçkahane inşaatı, makine, alet ve ekipman alımını, ticari kaz ve hindi işletmelerinde ise yeni kümes yapımı, alet ve ekipman alımını içermekte olup hibe oranı %75'dir.

Hayvancılık Destekleri

2018 yılında Bakanlığımız hayvancılığa 3 Milyar 745 Milyon TL ödeme yapılmıştır. Hayvancılık Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen desteklemeler kapsamında aşağıda belirtilen ödemeler gerçekleştirilmiştir.

- Çiğ Süt Desteği 694.949 bin TL,
- Buzağı Desteği 1.338.662 bin TL,
- Arıcılık ve Bal Desteği 68.219 bin TL,
- Islah Amaçlı Küçükbaş Hayvan Yetiştirici Birliği
- Destekleri (Anaç Koyun - Keçi Desteği) 542.733 bin TL,
- Tiftik Üretimi Desteği 5.401 bin TL,
- İpekböceği Desteği 5.132 bin TL
- Besi (Büyükbaş erkek hayvan) Desteği 105.844 bin TL,
- Çiğ Sütün Değerlendirilmesi Desteği 57.428 bin TL,
- Sürü Yöneticisi İstihdamı Desteği 26.919 bin TL,
- Büyükbaş Damızlık Hayvan Alımı 10.557 bin TL,

D. BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Su Ürünleri Üretimini Geliştirme Projesi

Su ürünleri üretiminde sürdürülebilirliğin sağlanması, çevrenin korunması, yatırımların planlı bir şekilde gerçekleşmesi, getirilen düzenlemelere uyumun denetlenmesi amacıyla planlanmıştır.

Su Ürünleri Yetiştiricilik Faaliyetleri

İç su ve deniz alanlarında su ürünleri yetiştiriciliği yapmaya uygun potansiyel kaynaklar değerlendirilmiştir. Çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda halka su ürünleri orjinli güvenilir gıda teminine, sağlıklı beslenmeye, istihdam ve ekonomiye katkı sağlamak amacıyla yetiştiricilik faaliyetlerine ilişkin hizmetler mevzuat çerçevesinde yürütülmüştür.

Yeni türlerin deneme çalışmalarına devam edilmiş; kurbağa, tıbbi sülük, salyangoz ve karabalık gibi yeni türlerin yetiştiriciliğine izin verilmiştir.

Yetiştiricilikte yeni üretim tekniklerinin uygulama çalışmalarına devam edilmiştir. Kapalı devre yetiştiricilik sistemi teşvik edilerek; çevrenin korunması, su tasarrufu, birim alanda daha fazla üretim sağlanması amaçlanmıştır.

Yapay Resif İzleme Projesi

Edremit Körfezi'nde yapay resiflerin deniz ekosistemi, balıkçılık üzerindeki etkilerinin kapsamlı olarak izlenmesi ve ülkemiz kaynaklarında yapay resif uygulamalarının gerçekleştirilmesine ışık tutması amacıyla "Yapay Resifleri İzleme Projesi" 2013-2017 yılları arasında yürütülmüş, 18-19 Aralık 2018 tarihlerinde izleme çalışmaları değerlendirilmiş ve "I. Yapay Resif Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir.

Su Kaynaklarının Balıklandırılması Projesi

Su ürünleri kaynaklarımızda stoklarının takviyesi ve balık üretiminin artırılması amacıyla yürütülen "Su Kaynaklarının Balıklandırılması Projesi" ve balıklandırma programı kapsamında 2018 yılında üretimi gerçekleştirilen 6.000.000 adet sazan yavrusu 60 ilde 685 adet göl ve göletlere, 30.000 adet granyöz, 300.000 adet çipura ve 300.000 levrek yavrusu denizlerimize bırakılmıştır.

Bu çalışmalarda son on yılda toplam 51.000.000 adet sazan balığı, 10.000 adet mersin, 103.000 adet kalkan, 5000 adet karadeniz alabalığı, 628.000 adet çipura-levrek ve 30.000 adet granyöz yavrusu ile su ürünleri kaynaklarına balıklandırma yapılmıştır.

Su Ürünleri İstihsal Hakkı Kiralaması

Ülkemiz göl ve baraj göllerinde sürdürülebilir su ürünleri avcılık faaliyetinin yürütülmesinin sağlanması amacıyla su ürünleri istihsal hakkı kiraya verilmekte olup 2018 yılı sonu itibarıyla kiraya verilen istihsal sahası sayısı 144 adete ulaşmıştır. 15 adet lagünde su ürünleri istihsal hakkı kiralanmıştır.

Alıcı Ortam Su Kalitesi İzlemesi

Su kaynaklarının korunması ve su ürünlerinin sürdürülebilir kullanımının temini amacıyla alıcı ortamlarda su kalitesi izlemesi yapılmaktadır. 2018 yılında 81 ilde SUBİS e kayıtlı 855 istasyonda 14 parametrede alıcı ortam izleme çalışmaları yapılmıştır.

2. Su Ürünleri Sektöründe Kaynak Yönetiminin Geliştirilmesi Projesi

Kontrol Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu uyarınca su ürünleri avcılığına ilişkin düzenleme ve denetim yapma yetki ve sorumluluğu Bakanlığımıza verilmiştir. Getirilen bu düzenlemelerin amacına ulaşması için; denizler, iç sular,

karaya çıkış noktaları, nakil güzergâhları, balıkçı gemileri, balık halleri, balık unu-yağı fabrikaları ve perakende satış yerlerinde Bakanlığımız personeline, denetimler yapılmaktadır.

Denetimler il müdürlüklerince hazırlanan "Yıllık Denetim Programı" çerçevesinde yapılmaktadır. Bunun yanı sıra ihbar ve şikâyetlere dayalı olarak anlık denetimler de yapılmaktadır. Ayrıca her yıl ayda 1-2 kez olmak üzere eş zamanlı çapraz denetimler yapılmaktadır. Bu denetimler farklı il Müdürlüklerinde su ürünleri kontrol görevi yapan personelden oluşmakta ve denetim yapılan ilin su ürünleri potansiyeli ve avcılık faaliyetleri dikkate alınarak 15- 40 personelin katılımı ile gerçekleştirilmektedir.

Bakanlığımızca denetim hizmetleri yanı sıra gerek personele gerekse balıkçı ve balıkçı esnafına su ürünleri mevzuatı ve denetimler konusunda eğitim ve bilgilendirme yapılmaktadır.

Bu bağlamda 2018 yılında; İzmir, Çanakkale, Yalova, Samsun, Giresun, Sinop, Ordu, Bartın, Bursa, Düzce, Kastamonu, Kocaeli, Zonguldak, Antalya, Mersin, İstanbul, Konya ve Ankara İllerinde eş zamanlı çapraz denetimler yapılmıştır. Çapraz denetimler esnasında denetime katılacak personel ile balıkçı ve balıkçı esnafına eğitim çalışması yapılmaktadır.

Bakanlığımızca 2018 yılında toplam 105.755 adet denetim yapılmış olup, 739 ton su ürününe ve 2.099 adet av aracına el konulmuştur. Bunlardan dolayı 4.072 işyeri/kişiyeye 5.780.640 TL idari para cezası uygulanmıştır. Ayrıca 46 balıkçı gemisinin vizesiz çalışması, 4 balıkçı gemisinin ise aynı suçu 2 yıl içerisinde 3'üncü kez işlemekten ruhsatları iptal edilmiştir. Kamuoyunda farkındalık yaratmak amacıyla balık boy afişleri hazırlanmış ve bunlar başta okullar olmak üzere balıkçılardan tüketicilere kadar dağıtımı yapılmıştır. İl/ilçe Müdürlüklerinde Denetim ve Kontrol Hizmetlerinde çalışan 193 personele eğitimler verilmiştir. Denetim ve Kontrol Hizmetlerinin daha bilinçli olarak yapılmasını sağlanmıştır.

Denizlerde ve iç sularda kontrol tekneleri ile yapılan su ürünleri denetimlerinin daha etkin yapılabilmesi için Sahil Güvenlik Komutanlığında 30 personelimize "Süratli Bot Kullanma Kursu" verilmiş olup, 2019 yılında 30 personelimizin daha aynı eğitimi alması planlanmıştır.

Kontrol Teknesi Alımı Projesi

Denizlerimizde ve iç sularımızda her türlü hava koşulunda, yılın 12 ayında 24 saat görev yapabilecek nitelikte ve donanımına sahip kontrol ve araştırma gemileri alımı planlanmıştır. 2018 yılında İstanbul, Çanakkale ve Kocaeli illeri için planlanan kontrol teknesi alımı tamamlanmıştır. Bursa, Sinop ve Ordu illeri için alınması planlanan gemilerin ihale işlemleri devam etmektedir. Ayrıca Adana İlimize kontrol teknesi alınması için ilgili bütçe kaleminden 1.000.000 (bir milyon) TL aktarılmıştır.

İdari Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi

Bakanlığımızca su ürünleri sektörünün ihtiyaçlarına cevap vermek ve AB mevzuatına uyum ve balıkçılık kontrolü ve denetimi amacıyla avcılık sonrası balıkçı gemilerinin ürünlerini boşaltacağı, avcılığa ilişkin verilerin kayıt altına alınacağı, balıkçılara doğrudan resmi hizmetlerin verileceği, karaya çıkış noktalarına yeni balıkçılık idari binalarının yapılması etkin balıkçılık yönetimi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda 2018 yılı içerisinde 2 İlde (Mersin-Erdemli ve Bartın-Tarlaağzı) inşası tamamlanan Balıkçılık İdari Binaları ile birlikte balıkçılık idari binalarının sayısı 50'ye ulaşmıştır. Mevcut idari binaların bakım ve onarımı için 9 İl Müdürlüğüne (Muğla, İstanbul, Trabzon, Rize, Samsun, İzmir, Giresun, Hatay, Sinop) ödenek aktarılmıştır.

2018 Yılı bütçesinden yeni balıkçılık idari binası inşasında kullanılmak üzere Trabzon, Kocaeli ve Hatay İllerine (Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına) toplamda 504.000 TL tutarında ödenek gönderilmiştir.

Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SUBİS)

- Gemi ruhsatlarına ait işlemler, ticari ve amatör ruhsatlara ilişkin işlemler SUBİS üzerinden gerçekleştirilmiştir.
- Su kaynaklarının korunması ve su ürünlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla alıcı ortamda 14 parametrede SUBİS üzerinde izlemesi yapılmaktadır.
- Avcılık faaliyetlerine ilişkin seyir defteri, nakil belgesi, kota uygulamaları, özel avcılık izinlerine ilişkin işlemler SUBİS üzerinden yürütülmüştür.

- ICCAT kapsamında kotaya tabi olarak avcılığı yapılan orkinos balığı av verilerinin SUBİS üzerinden takip ve kontrolü yapılmıştır.
- SUBİS bilgileri bilgi alış-verişi kapsamında TÜİK, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi kuruluşlarla paylaşılmıştır.
- Orkinos yetiştiriciliği yapan firmaların, akaryakıt dağıtımı yapan şirketlerin ve gemi sahiplerinin ihtiyaç duydukları bilgilere SUBİS üzerinden erişim imkânı sağlanmıştır.
- Tarım Bilgi Sistemi kapsamında yeniden yazılan SUBİS alt yapısında sorgulama ve raporlama işlemlerinin geliştirilmesi çalışmaları yürütülmüştür.
- Yetiştiricilik, iç su avcılığı, deniz avcılığı ile ilgili anket formları ile illerden toplanan su ürünleri istatistiklerinin üçer aylık periyotlar halinde SUBİS'e kayıt edilmesine ve veri toplanmasına devam edilmiştir.
- Avcılık kontrol formu girişleri SUBİS üzerinden yapılmış ve mevcut raporlamalar geliştirilmiştir.
- SUBİS kullanımına yönelik illerde çalışan personele eğitim verilmiştir.

Balıkçı Gemilerinin İzlenmesi

- Balıkçı Gemilerini İzleme Sistemi (BAGİS) kapsamında bulunan 12 metre ve üzeri boylardaki deniz balıkçı gemilerinin av faaliyetleri izlenmekte ve avcılıkla ilgili veriler toplanmaktadır.
- BAGİS sisteminin izleme yazılımında iyileştirme ve güncellemeler yapılmıştır.
- Elektronik Seyir Defteri (ESD) yazılımı güncellenmiş ve balıkçılar tarafından daha kolay kullanılabilir hale getirilmiştir.
- ICCAT kapsamında Orkinos avcılığı ve taşımacılığı yapan gemilerin faaliyetleri izlenmiştir.

Su Ürünleri Coğrafi Bilgi Sistemi (SubisCBS)

- Su ürünleri üretim kaynaklarının haritalanması için geliştirilen Su Ürünleri Coğrafi Bilgi Sistemi'nin (Subiscbs) Tarım Bilgi Sistemi'ne (TBS) aktararak geliştirilmesi çalışmalarına devam edilmiştir.

Su Ürünleri veri Toplama Faaliyetleri

- Su ürünleri yetiştiriciliği, iç su ürünleri avcılığı ve deniz ürünleri avcılığı üretim miktar ve fiyat verileri üçer aylık dönemler halinde illerden toplanarak veri tabanına kaydedilmiştir.
- Toplanan su ürünleri istatistikleri değerlendirilerek raporlanmıştır.
- Su ürünleri istatistik verileri bilgi alış-verişi kapsamında TÜİK'le paylaşılmıştır.
- "Ulusal Balıkçılık veri Toplama Programı" kapsamında deniz avcılığına yönelik verilerin aylık toplanması amacıyla başlatılan veri toplama çalışmalarına devam edilmiştir.
- Hamsi ve lüfer avcılığına ilişkin biyolojik ölçüm çalışması yapılarak veriler toplanmıştır.
- Sardalya avcılığına ilişkin biyolojik ölçüm çalışması başlatılmıştır.
- Kılıç balıkları avcılığına ilişkin aylık veri toplama çalışması başlatılmıştır.
- Deniz balıkçılığı istatistiklerinin toplanması çalışmasında TÜİK ile işbirliği yapılarak anket çalışmaları sezonluk ve aylık periyotlarda ve iki kurum personeli tarafından yürütülmüştür.
- Balıkçı gemilerinin seyir defteri ve nakil belgelerinde yer alan üretim ve satış miktarları il müdürlükleri tarafından SUBİS'e girilmiş ve çeşitli raporlamalar yapılmıştır.

Su Ürünleri Ticaretine İlişkin İşlemler

- CITES kapsamında takibi yapılan nesli tehlike altında olan türlerin ticaretiyle ilgili ithalat - ihracat belgelerine ilişkin iş ve işlemler yürütülmüştür. CITES kapsamında yer alan türler için 2018 yılında toplam 132 adet ithalat, 74 adet ihracat belgesi düzenlenmiştir.
- Yılan balığı ihracat kotası belirlenerek Bakanlık web sayfasında yayımlanmıştır.
- Dış ticarete konu olan su ürünlerine ait veriler aylık olarak TÜİK veri tabanları üzerinden temin edilmiştir.
- Balık hallerinde satılan su ürünlerinin miktarı ve fiyatları düzenli olarak takip edilmiştir.
- Balık yemi fiyatları haftalık olarak takip edilmiştir.
- Ülkemizin diğer ülkelerle ilişkilerine ilişkin hazırlanan raporlarda kullanılmak üzere FAO kayıtlarından diğer ülkelerin su ürünleri üretim ve ticaret verileri sürekli takip edilerek raporlanmıştır.

Diğer İşlemler

- BİMER kapsamında Genel Müdürlüğümüz görev alanına giren konularda gelen bilgi-belge talepleri karşılanmıştır.
- TÜİK, FAO, Eurostat gibi kurumların yayınladığı su ürünleri istatistikleri düzenli olarak toplanarak veri tabanları güncellenmiştir.
- Yürütülen hizmetlerle ilgili illerde su ürünleri hizmetlerinde görev yapan personele yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir.
- *Genel Müdürlüğümüzce IPA kapsamında yürütülen "Türk Balıkçılık Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi - Reinforcement of the Turkish Fisheries Management System" isimli Avrupa Birliği (AB) eşleştirme projesi çalışmaları başlatılmıştır. Proje kapsamında su ürünleri avcılığının denetim, kontrol ve izlenmesi, yasadışı avcılığın önlenmesi, veri toplama ve değerlendirme konularında çeşitli uzman ziyaretleri, eğitim çalışmaları, değerlendirme toplantıları, teknik gemi ve çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.
- Çeşitli ülkeler ile ülkemiz arasında yürütülen serbest ticaret antlaşmaları ve hükümetler arası karma ekonomik toplantılarına ilişkin hazırlık çalışmaları için ülke raporları hazırlanmıştır.
- Su ürünleri ile ilgili olarak basında çıkan haberler takip edilerek, haberlerin konusuna ilişkin raporlar ve cevaplar hazırlanmıştır.
- Genel Müdürlük ve Bakanlık web sayfasındaki istatistiki veriler güncellenmiştir.
- TÜİK, FAO, GFCM, ICCAT ve OECD gibi kuruluşlarca gönderilen su ürünlerine ilişkin çeşitli formlar doldurularak ilgili kurumlara iletilmiştir.

Denizlerin Terkedilmiş Av Araçlarından Temizlenmesi Projesi

- Proje, 2014 yılında uygulamaya konulmuş olup, 2014-2020 yılları arasında uygulanacak olan proje kapsamında 2018 yılında;
- Hatay, Adana, Muğla, Çanakkale ve Konya illerinde 67 lokasyonda, 40.697 dekar alan taramış ve 59.750 m² ağ ve 2.120 adet sepet çıkarılmıştır.
- Proje süresince ise toplamda yaklaşık 575 lokasyonda, 63.697 dekar alan taramış ve 448.750 m² ağ ve 4.420 adet sepet çıkarılmıştır.
- Çıkarılan av araçları gerekli ölçüm, fotoğraflama ve video çekimlerinden sonra bertaraf edilmiştir.

3. Su Ürünleri Desteklemeleri

Su Ürünleri Yetiştiricilerine verilen Desteklemeler

2017 yılı su ürünleri yetiştiriciliği desteklemeleri kapsamında Su ürünleri yetiştiriciliği yapan üreticilere, alabalık 0,75 TL/kg, yeni türler 1 TL/kg ve midye 0,05 TL/kg kapalı sistem üretim yapan üreticilere 0,5TL/kg destekleme ödemesi yapılmaktadır. Bir işletmenin desteklemeden faydalanabileceği en fazla miktar yılda 500.000 kg ile sınırlıdır.

Bu kapsamda, 69 ilde su ürünleri yetiştiriciliği yapmakta olan 683 üreticiye 2017 yılı su ürünleri yetiştiriciliği desteklemelerine esas olarak 2018 yılında 51.891.388,78 TL toplam hak ediş ödemesi yapılmıştır.

10 m ve Üzeri Balıkçı Gemilerine verilen Desteklemeler

Filomuzdaki gemi sayısına bağlı av gücünün artışından dolayı stokların korunması, av baskısının azaltılması ve sürdürülebilir şekilde işletilebilmesi için filodaki gemi sayısında azaltılmaya gidilmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Stoklar üzerindeki aşırı av baskısını azaltmak ve hem balıkçılığın ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamak, hem de kaynakların sürdürülebilir işletilmesinin temini amacıyla balıkçı filosundan gönüllülük esasına göre balıkçı gemisini avcılıktan çekenlere 2012 yılında gemi boyuna göre destekleme uygulaması başlatılmıştır.

Bu kapsamda; "Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak 2017/35 No'lu Destekleme Tebliği " gereği 2018 yılında 39 balıkçı gemisi avcılık filomuzdan çıkartılmış ve balıkçılara 4.087.057,00 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınmasına verilen Desteklenmeler

Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "2018 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar (2018/11460)" gereğince, içsularda faaliyet gösteren balıkçı gemilerinin tamamı ile denizlerde faaliyet gösteren 10 m'den küçük balıkçı gemileri destekleme kapsamına alınmıştır.

Desteklemeye ilişkin iş ve işlemleri düzenleyen "Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınması ve Desteklenmesi Tebliği (Tebliğ No: 2018/25)" 29.06.2018 tarih ve 30435 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Buna göre; 0-4,9 m arasında boya sahip gemiler için 500 TL, 5-7,9 m arasındaki gemiler için 750 TL, 8 - 9,9 m arasındaki deniz gemileri ile 8 m'den büyük içsu gemileri için 1000 TL gemi başına destekleme ödemesi yapılmaktadır.

2017 yılında, destekleme şartlarını sağlayan 8.763 balıkçı gemisi sahibine 7 milyon TL destekleme ödemesi yapılmışken, 2018 yılında 10.297 balıkçı gemisi sahibine, 8,2 milyon TL ödenmiştir.

E. TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Tarım Arazileri Değerlendirme Çalışmaları

Arazi Kullanım Planlaması Projesi

Arazi Toplulaştırma ve TİGH projeleri kapsamında 2018 yılında 56719 ha alanda Toprak Puanı, ve Tarımsal Arazi Kullanım Uygunluk haritaları çalışmaları ve kontrol işlemleri yapılmıştır.

2018 yılında çeşitli illerden İller Bankası İmar planları, Karayolları Genel Müdürlüğünün yol projeleri ve diğer Kamu Kurumlarının yatırım Projelerini kapsayan 48 adet imar ve yatırım projesi için arazi sınıflama çalışması yapılarak kurum görüşü verilmiştir.

TAD Portal çalışmaları tamamlanarak 81 ilde kullanıma açılmıştır.

FAO Teknik Destek Programı kapsamında;

- “Küresel Toprak Ortaklığı Kapsamında Tarımsal Alt Yapı Hizmetlerinin Güçlendirilmesi Projesi” Genel Müdürlüğümüz ve FAO ortaklığında imzalanan sözleşme ile 1 Eylül 2017 tarihinde başlamıştır. 31 Ağustos 2019 tarihinde bitirilmesi planlanmaktadır.
- Bu proje ile Tarımsal Alt Yapı Hizmetleri kapsamında Toprak Kaynaklarının Yönetimi ve bununla ilgili Bilgi Sistemleri Altyapısının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Proje kapsamında;

- İç paydaşlarımızın katılımı ile 20 Haziran 2018 de Ankara’da bir çalıştay düzenlenmiştir.
- Bakanlığımızdan 30 kişiye, her bir proje çıktısı ile ilgili olarak eğitim verilmiştir.

İstanbul İli, Şile İlçesi Arazi Kullanım Planlaması Çalışmaları

İstanbul İli, Şile İlçesinde “Arazi Kullanım Planlaması” çalışmasının yapılması ile ilgili olarak Genel Müdürlüğümüz ve Şile Belediyesi Başkanlığı arasında 16 Haziran 2017 tarihinde “Protokol” yapılmıştır.

Ayaş İlçesi (Ankara) Arazi Kullanım Projesi

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu kapsamında Ayaş İlçesi sınırları içindeki su potansiyeli, toprak veri tabanı ile haritaları esas alınarak, kırsal alanlarda yer alan tarım arazilerinin korunması, kullanımının planlanması, sürdürülebilir tarımsal üretimin güven altına alınması ve kırsal kalkınmasının sağlanması için toprağın niteliği, arazi yeteneği ve diğer arazi özellikleri gözetilerek arazilerin akılcı kullanımına dayalı arazi politikalarının hazırlanması ve bu politikaları uygulayacak bir arazi kullanım planlamasının yapılması, ülkesel ve bölgesel planlamalara temel oluşturması, diğer fiziki planlamalara veri teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşları ile Bakanlığımızın bütün birimlerinden Ayaş İlçesinde planlanan ve/veya yürütülen çalışmalarına ait bilgi, belge görüş talebinde bulunulmuştur.

Küçük Menderes Havzası’nı kapsayan “Ödemiş Büyük Ovası” Arazi Kullanım Planlanması

Bakanlığımız Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ve Ege Üniversitesi arasında 01/02/2018 tarihinde protokol imzalanmıştır.

Tarım Bilgi Sistemi (TBS) İle İlgili Yapılan İşler

Gübre Tavsiyesi Modülünün Oluşturulması

Tarım Bilgi Sisteminden (TBS) önce ücretli uygulamalarla ve rastgele yapılan gübre tavsiyesi TBS sistemi ile birlikte yeniden oluşturulmuştur. Oluşturulan gübre tavsiyesi modülü ile tüm Türkiye’yi kapsayacak şekilde, illere göre özel, ücretsiz gübre tavsiyesi yapılabilir. Böylece gübre tavsiyesinde standardizasyon sağlanmıştır.

Gübre Tavsiyesi Modülünün Güncellenmesi

Gübre tavsiyesi modülü illerden gelen talepler doğrultusunda sürekli güncellenmekte ve yeni ürünlere ait gübre bilgileri sisteme girilmektedir. 2018 yılı Ocak ayından itibaren 44 adet ürüne ait gübreleme bilgileri tek tek araştırılarak sisteme girişleri yapılmıştır.

Yetki Belgesi Oluşturma, Evraklarının Kontrolü ve Gönderilmesi

Tarım Bilgi Sistemi üzerinde laboratuvarlara ait yetki belgeleri hazırlanabilmektedir. İl Müdürlükleri tarafından laboratuvarlara ait yetkilendirme evrakları incelenip değerlendirilerek, Tarım Bilgi Sistemi üzerinde, laboratuvarın kapsam talebine göre, Yetki Belgesi basılarak ilgili İl Müdürlükleri'ne gönderilmektedir.

Şifre İşlemleri

Laboratuvarlarda sisteme veri ve analiz girişleri yapan laboratuvar sorumlularının, İl Müdürlükleri'nde görevli laboratuvarlardan sorumlu personellerin sisteme kimlik bilgilerinin girişi ve şifre işlemleri, daha önceden verilmiş ancak kaybedilmiş şifrelerin, talep üzerine sistem üzerinden verilmesi birimimiz tarafından yapılmaktadır.

Merkez Laboratuvarımızda Yapılan Analizler ve Laboratuvarların Yaptığı Analizlerin TBS Üzerinden Kontrolü

Merkez laboratuvarımızda 2018 yılında 294 numunede, 7 parametre olmak üzere 2058 işlem yapılmıştır. 2018 yılı başından beri yetkili laboratuvarlar tarafından sisteme girilen 317.333 adet analiz birimimiz tarafından sistem üzerinden kontrolleri yapılmış ve sistem üzerinden kontroller devam etmektedir.

Tarım Bilgi Sisteminin (TBS) Yeni Tebliğe Göre Güncellenmesi

Tarım Bilgi Sistemi (TBS), BÜGEM tarafından yayınlanan, Bitkisel Üretim Desteklenmesine Dair tebliğe uygun hale getirilerek, koordinat belirleyen Data-Logger cihazı ile alınan toprak numunelerine ait koordinatların sisteme girişleri sağlanmaktadır.

Ayrıca TBS sistemi ile ilgili olarak değiştirilmesi gereken hususlar ile ilgili TBS destek platformunda talep oluşturularak çözüm sağlanmıştır.

Yeterlilik Testleri

Yetkili tüm laboratuvarların yeterlilik testlerine katılımı sağlanmış, sonuçların değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Akreditasyon İşleri

Laboratuvarımız Kasım 2016'da 5 parametre analizden akredite olmuştur ve belgesini almıştır. Akreditasyonun gerektirdiği (cihazların kalibrasyonlarının ve bakım onarımlarının yaptırılması ve kayıtların güncel tutulması, iç tetkikler, yönetim gözden geçirme toplantısı, ara kontroller, kalite kontrol kartlarının güncellenmesi, ölçüm belirsizliği ve validasyon çalışmaları, eğitimlerin takibi ve katılım sağlanması vb.) çalışmalar devam etmektedir. Eylül 2018'de TÜRKAK tarafından yapılacak yıllık denetime girilmiş ve başarı ile sonuçlanmıştır.

TUBİTAK UME ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen yeterlilik/karşılaştırma testlerine katılım sağlanmış ve başarılı olunmuştur.

3083 sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Hazineye ait tarım arazisine yönelik olarak yapılan tahsis ve satış ile özel mülkiyete ait tarım arazisinin satış ve vasıf değişikliği taleplerinin değerlendirilmesi ve bahse konu taleplere yönelik yapılan yazışmalar, laboratuvar birimimizce yürütülmektedir.

Toprak Sınıfları Tespit Çalışmaları

- 2018 yılında 237543 ha alanda toplulaştırma projeleri kapsamında yapılan detaylı toprak etüt ve haritaları onaylandı.

- 2018 yılında 87 adet parselin AKK (Arazi Kullanım Kabiliyet) sınıfları belirlendi.
- İl Tarım ve Orman Müdürlüklerine arazi çalışmalarında kullanılmak üzere 66 adet Klizimetre (eğimölçer) ve 96 adet Toprak Burgusu dağıtıldı.
- 12 İl Tarım ve Orman Müdürlüklerinde Klizimetre ve Toprak Bilgisi eğitimi verildi.
- Toprak Sınıflaması Teknik Şartnamesi güncellendi.
- 5 Aralık Dünya Toprak Günü çeşitli etkinliklerle Mehmet Akif Ersoy salonunda kutlandı.

“5403 sayılı toprak koruma ve arazi kullanımı kanunu” na göre, tarımsal amaçlarla arazi kullanım taleplerinin değerlendirilmesi çalışmaları

Bu Kanun çerçevesinde, 2018 yılı içerisinde;

Ülke genelinde Büyük Ova Koruma Alanı içerisinde, toplam 814 adet tarımsal amaçlı yapıya kullanım izni verilmiştir.

Bu Kanununun 19. maddesi kapsamında, kullanım izni verilen alanların, amaçları doğrultusunda denetimlerine başlanması için gerekli hazırlıklar yapılmaktadır.

TAD Portale veri aktarımı ve yazılım geliştirme işlemine devam edilmiştir.

“3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu” na Göre Yapılan Taleplerin Değerlendirilmesi Çalışmaları

Uygulama alanlarında bulunan toplam 200 (da) alandan oluşan özel mülkiyetteki tarım arazilerine, tarım dışı amaçlarla kullanımlarına izin verilmiştir.

Uygulama alanlarında bulunan toplam 307 (da) alandan oluşan Hazine arazileri, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına tahsis edilmeleri amacıyla Hazinesinin tasarrufuna bırakılmıştır.

Uygulama alanlarında bulunan toplam 490 (da) alandan oluşan Hazine arazileri, satılmaları amacıyla Hazinesinin tasarrufuna bırakılmıştır.

Uygulama alanlarında ve Şahıs mülkiyetinde bulunan toplam 138.466 (da) arazide vasıf değişikliği (cins tashihi) işlemleri yapılmıştır.

“5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu” Na Göre, Tarım Dışı Amaçlarla Arazi Kullanım Taleplerinin Değerlendirilmesi Çalışmaları

2018 yılı içerisinde “5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu” na göre Tarım Dışı Amaçlarla Arazi Kullanım Taleplerinin Değerlendirilmesi Çalışmalarına devam edilmiştir.

Diğer taraftan; 5403 sayılı Kanun kapsamında Valiliklerce verilen kararlara ve hazırlanan etüt raporlarına yapılan itirazlar, Genel Müdürlüğümüz tarafından değerlendirilmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra; Kültür ve Turizm Alanları ile uzun devreli gelişme planları konularında Bakanlığımız birimleri arasında koordinasyon sağlanarak Bakanlığımız görüşlerinin ilgili Bakanlıklara ulaştırılması çalışmalarına devam edilmiştir.

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu uygulamaları değerlendirme toplantısı ve Tarım Arazileri Değerlendirme Bilgi Sistemi (TAD Portal) Kullanıcı Eğitimi düzenlenmiştir. 66 adet büyük ova koruma alanı belirlenmiş ve Resmi Gazetede yayımlanarak uygulamaya girmiştir.

5403 sayılı Kanun ile 3083 sayılı Kanun kapsamında yapılan tarım arazilerinin tarım dışı kullanımının değerlendirilmesi, izin verilmesi ve takip sisteminin kurulması için geliştirilen WEB (Tad Portal) tabanlı yazılım programına yeni modüller eklendi. Tarım arazilerini tarımsal amaçlı yapılar içi ve tarım dışı kullanım talepleri için yapılan tüm talepler sistem üzerinden değerlendirilerek sonuçlandırılmaktadır.

2. Proje ve Kesin Hesap Çalışmaları

- Proje, Birim Fiyat ve Kesin Hesap Çalışmaları
- Yeni Birim Fiyat Çalışmaları (28 Nisan 2018 itibari ile)
- 44 adet proje ait 350 YBF talep edilmiş,
- 29 adet proje ait 116 adet YBF onaylanmış,
- 15 adet proje ait 234 adet YBF iade edilmiş.
- 21 adet proje Kesin Hesap Dosyası Onaylanmış,
- 13 adet proje Kesin Hesap Dosyası eksiklikler veya 7139 sayılı Kanun gereği,
- 1 adet OSB Dosyası incelenerek, iade edilmiş.

3. Arazi Islahı ve Sulama Sistemleri Çalışmaları

Sulama Altyapısı

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Projesi Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Daire Başkanlığı koordinatörlüğünde yürütüldüğünden sadece "Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi" ile ilgili bilgi verilmiştir.

Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi

2018 yılında; Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi (Tebliğ No 2017/48) çerçevesinde, 69 ilde 9.091 proje için 199 milyon TL hibe ödemesi yapılarak 864 bin dekar alanda basınçlı sulama sistemi kurulumu sağlanmıştır.

2019 yılında Bireysel Sulama Sistemi, Bakan Oluru ile hibe desteklerine devam edilecektir.

4. Arazi Edindirme ve Yönetimi Çalışmaları

Arazi Değerleme Çalışmaları

6537 sayılı Kanun ile 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'nda yapılan değişiklik gereğince; Ülke genelinde mülkiyetten kaynaklanan ihtilafların ya da sahiplerince ekonomik olarak işletilmesi mümkün olmayacak şekilde parçalanmış, hisselenmiş ya da üretim dışında tutulan tarım arazilerinin değerlendirilmesi ve yeter gelirli arazi büyüklüğüne çıkarılması amacıyla gerekli tedbirleri almaya yönelik çalışmalar yapılması planlanmıştır.

Tarımsal Arazi Edindirme ve Değerleme Projesi ile ilgili olarak 2016 yılında ihaleye çıkılmıştır. Tarımsal Arazi Edindirme ve Değerleme İşinin 2017 yılında sözleşmesi yapılmış ve bu kapsamda 7 bölgede 17 yerleşim biriminde arazi edindirme ve değerlendirme faaliyetlerine ilişkin çalışmalara başlanmıştır. Değerlemesi yapılan arazilerin bilgisayar ortamına aktarılması için yazılım portalı geliştirilmesi işlemi de ihalenin içinde bulunmaktadır.

Arazi İzleme Çalışmaları

- Mülkiyeti Hazineye ait Bakanlığımıza tahsisli arazi ve işletmelerin tarımsal faaliyetlerde kullanılması amacıyla değerlendirilmesi, yatırımcılara tahsisi ve izlenmesi,
- 3083 sayılı Kanun ile uygulayıcı kuruluşun tasarrufuna geçen ve bu kapsamda kullanılmayan arazilerin değerlendirilmesi faaliyetleri yürütülmesi,

- 3083 sayılı Kanun ile topraksız ve az topraklı çiftçi ailelerinin topraklandırılmasına yönelik yapılan Arazi Dağıtım Projelerinin yürütülmesi,
- Tarım Reformu Uygulama Alanlarında Hazine Arazilerinin kiralama çalışmalarının yürütülmesi,
- Tarımsal arazilerin kiralanmasında uygulanacak yıllık kira bedellerinin belirlenmesi,
- Daire Başkanlığının Bütçe teklifi ve takibine yönelik işlemler,

Yabancıların Türkiye’de Tarım Arazisi Edinim Çalışmaları

Kanunun yürürlüğe girdiği 03.05.2012 tarihinden itibaren 2018 yılı sonuna kadar edinim izni kapsamında; 32 yabancı ülkeden 164 yabancı uyruklu kişi, 26 ilde 3.909 dekar tarımsal arazi edinmişlerdir.

Süresi içinde tarımsal proje getirmeyen 13 ilde 14 ülkeden 53 yabancıların 687 dekarlık tarımsal arazisinin tasfiyesi için ilgili tapu müdürlüklerine bildirimde bulunulmuştur.

2018 yılında edinim izni kapsamında; 14 yabancı ülkeden 37 yabancı uyruklu kişi, 16 ilde 1.221 dekar tarımsal arazi edinimi için izinlendirme yapılmıştır.

Yabancıların Türkiye’de Tarım Arazisi Edinim Şartları

- Tapu Kanununun 35. Maddesinde 2012 yılında yapılan değişiklikle, yabancı gerçek kişiler, ilçe bazında özel mülkiyete konu arazilerin % 10’unu geçemeyecek şekilde 30 hektara kadar tarım arazisi edinebilecektir.
- Tarım arazisinin yabancı kişiye ediniminde öncelikle Bakanlığımızın uygun görüşü aranacaktır.
- Edinilen tarım arazisi için, yabancı kişi tarafından 2 yıl içerisinde Bakanlığımıza tarımsal proje teklifi sunulacaktır.
- Bakanlıkça uygun görülen projenin gerçekleşmemesi ve amaç dışı kullanım halinde, arazi Maliye Bakanlığınca bedele çevrilerek tasfiyeye gidilecektir.
- Mevzuat çerçevesinde İl müdürlüklerimizce, yabancıların arazi edinim izinleri ve proje takipleri yürütülmektedir.

Arazi Edindirme Çalışmaları

Arazi Edindirme

Tarımsal Arazi Edindirme İş ve İşlemler Hakkındaki Yönetmelik 12/04/2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu yönetmelik tarımsal arazi edindirme iş ve işlemlerine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Yönetmeliğe bağlı olarak teknik talimat hazırlıkları yapılmış olup görüş aşamasındadır.

Arazi edindirmede temel amaç; bir çiftçi ailesinin işlediği tarımsal arazi miktarının, yeni tarımsal arazileri satın alması ya da kiralama vb. yöntemlerle artırılması, tarım yapılmayacak ölçüde hisselenmiş, küçülmüş arazilerin ise, işletme ölçeğini büyütme isteyen tarımsal işletmelere devirlerinin sağlanmasıdır. Bir diğer ifade ile işletme ölçeğinin yeter geliri tarımsal arazi büyüklüğüne ulaştırılmasıdır. Bu şekilde ekonomik olarak kullanılması mümkün olmayacak ölçüde küçülmüş, parçalanmış tarımsal arazilerin sahiplendirilmesi, üretime yönlendirilmesi ve işletme ölçeğinin büyütülmesi sağlanmış olacaktır.

Arazi İadesi Çalışmaları

3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanununun geçici 5. Maddesi ile Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım reformu Kanunu hükümlerine göre yapılan uygulamalar nedeniyle kendilerinde kamulaştırılan ancak kamulaştırma bedelleri maliklerine ödenmeyen arazilerin iadesi çalışmalarında;

Bu güne kadar 72 eski malik adına 70.000 da hazine arazisinin iade işlemleri tamamlanarak tescilleri sağlanmıştır. Geriye kalan maliklerle ilgili çalışmalar halen devam etmektedir.

Arazi Dağıtım Projesi

Hazine arazilerinin topraksız ve az topraklı çiftçi ailelerine dağıtımı çalışmaları kapsamında, bu güne kadar, Aksaray, Ankara, Eskişehir, Çankırı, Aydın, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli, Konya, Karaman, Mersin, Şanlıurfa, Yozgat, Kayseri ve Iğdır illerinde 195 köyde, 15.951 çiftçi ailesine, 1.027.782 dekar hazine arazisinin dağıtımı yapılmıştır.

Hazine Arazi Kiralama Çalışmaları

3083 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliğinin 60. maddesine istinaden Genel Müdürlüğün tasarrufuna geçen Hazine Arazisi, dağıtım, toplulaştırma, tahsis, değiştirme, iskan gibi işlemler tamamlanmaya kadar, dağıtımda hak sahiplerinde aranacak şartlara sahip çiftçilere, çiftçilik yapmak şartıyla kiralanmaktadır.

2018 yılında 5 ilde, 573 köyde, 10714 kişiye, 560.757,74 da hazine arazisinin 15.999.978,36 TL kira tutarı ile kiralama faaliyetleri yürütülmüştür.

Arazi Yönetimi Çalışmaları

6537 sayılı Kanunla değişik 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanununun 8. maddesi ve 31.12.2014 tarih ve 29222 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Tarımsal Arazilerin Mülkiyetinin Devrine İlişkin Yönetmelik uygulamaları kapsamında; tarım arazilerinin miras yolu ile Kanuna uygun bir şekilde intikallerinin yapılabilmesi için, Tarım Arazileri Yönetimi (TAY Portal) otomasyonunun geliştirilmesi yazılım çalışmaları devam etmektedir. İl Müdürlüklerimizde konu ile ilgili çalışan Arazi Toplulaştırma ve Tarımsal Alt Yapı Şube Müdürleri ile teknik personele yönelik olarak yıl içerisinde farklı zamanlarda miras, arazi devri ve dış kaynaklı projeler konularında muhtelif illerde toplantılar yapılmıştır.

Kendisine tarımsal arazilerin mülkiyeti devredilen mirasçılardan, diğer mirasçıların paylarının karşılığını öz kaynakları ile ödeyemeyecek durumda olanlar için kredi sağlanabilmesi amacı ile yeter gelirli arazi büyüklüğü oluşturan tarım arazilerinde, düşük faizli kredi desteği verilmesi çalışmaları devam etmektedir.

Bu çalışmalarla birlikte, ayrıca Tarım Arazileri Yönetim Projesi yürütülmektedir.

Ülkemizde, tarım arazilerinin mirasa konu olması sebebiyle tarım arazileri sürekli parçalanmış, bölünmüş ve bugün ortalama işletme büyüklüğü 5,9 hektara kadar düşmüştür. Böyle bir yapı içerisinde verimli bir tarımsal üretim yapmak ve gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmek oldukça güçtür.

Kanun Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Tarım arazilerinin miras yolu ile intikal işlemlerine ilişkin olarak Bakanlığımız il ve ilçe müdürlüklerine gelen talepler değerlendirilerek sonuçlandırılmaktadır. Kanun uygulamalarında bugüne kadar toplam 709.067 hektar tarım alanının satış yolu ile bölünmesi engellenmiştir.

Kanunun yayımı tarihinden itibaren 30 Mart 2018 tarihine kadar geçen süre içinde ülkemizde 1.447.043 kişi vefat etmiş, bunlardan 694.757 muris üzerinde tarımsal arazi varlığı tespit edilerek Bakanlığımız tarafından takibe alınmıştır. Ülkemizde bir yıl içinde vefat eden kişilerden tarımsal araziye malik olanların oranı % 48 olarak gerçekleşmiştir. Kanun uygulamaları kapsamında, toplam 5.004.671 adet tarım parselinin bölünmeksizin mirasçılara intikali sağlanmıştır.

Kanunun yayımı tarihinden sonra vefat eden ve üzerinde tarımsal arazi mülkiyeti bulunmasına rağmen bir yıl içinde devir işlemlerini tamamlamayan 116.311 murisin 586.380 mirasçısına tebligat gönderilerek 3 ay içinde intikallerin tamamlanması talep edilmiştir. Tebligat sonrasında, 56.070 murisin üzerindeki tarımsal arazilerin intikalleri mirasçıları tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kanun uygulamalarının daha etkin ve hızlı bir şekilde yapılabilmesi için, satış ve miras intikal işlemlerinin 5403 Sayılı Kanun hükümleri kapsamında TAKBİS sistemi ile entegre edilerek online olarak hızlı ve doğru bir şekilde yapılmasını sağlamak amacı ile "Tarım Arazileri Devir Takip Sistemi" kurulması planlanmıştır. Sistemin kurulması amacı ile 2018 yılında ihale süreci tamamlanmış ve yazılım çalışmalarına başlanılmıştır.

Dış Kaynaklı Projeler

Ardahan-Kars-Artvin Kalkınma Projesi

Kırsal Altyapı

- Kars İli Sarıkamış ve Selim İlçeleri, Ardahan İli Hanak ve Posof İlçeleri ile Artvin ili Ardanuç İlçesi olmak üzere 5 adet hayvan pazarının inşaatları tamamlanmıştır.
- İl Özel İdareleri ile ortaklaşa düzenlenen çalışmalarda 32 köyde hayvan içme suyu projeleri tamamlandı.
- Ardahan İl özel İdaresi ile yapılan protokol kapsamında Damal Bebek Yapım Atölyesi ve Sergi Salonu inşaatına finansal katkı sağlanmış olup, Ardahan Valiliği tarafından yapımı devam eden tesisin hizmete açılışı 2019 yılında gerçekleştirilecektir.

Hayvancılık Yapıları

- 86 adet mobil çoban barınağı imalatı tamamlanarak Ardahan, Kars ve Artvin illeri proje köylerinde dağıtımı yapılmıştır.
- 86 köy yaylasında, 2016 ve 2017 yıllarında sözleşmesi imzalanan yayla kümeleme çitlerinin kurulumu tamamlanmıştır.

Bütçe:

- 2018 Yılı Bütçesi: 15.800.000,00 TL (3.000.000,00 TL'lik 2018 yılı Proje bütçesine ek olarak UNDP Proje bütçesinde yer alan tutardan kullanım yapılmıştır.)
- 2018 Yılı Harcama: 15.800.000,00 TL
- 2010-2018 Arası Toplam Harcama: 64.800.000,00 TL

Çoruh Nehri Havzası Rehabilitasyon Projesi

Proje uygulama sahasında yer alan Erzurum İlinde Oltu, Olur, Şenkaya, Tortum Kuzey, İspir, İspir Kuzey, Uzundere İlçelerinde gelir getirici faaliyetler başlığı altında; orman dışı mera rehabilitasyonu, hayvancılığın geliştirilmesi, meyveciliğin geliştirilmesi, sebzeçiliğin geliştirilmesi, demonstrasyon faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Projenin uygulanması ile 2018 yılında;

Orman Dışı Mera Rehabilitasyonu:

- 11 adet çoban barınağı, 15 adet gölgelik, 1 adet güneş enerji sistemi

Meyvecilik Geliştirme:

- 36.400 meyve fidanı dağıtımı, 27 adet damla sulama sistemli kapama meyve bahçesi

Sebzeçilik Geliştirme:

- 195.000 sebze fidesi dağıtımı

Hayvancılığın Geliştirilmesi:

- Yem Bitkileri Üretiminin Artırılması: 78.883 kg yem bitkisi tohumu dağıtımı
- Ahır Şartlarının İyileştirilmesi: 164 adet süt sağım makinası, 2517 adet otomatik suluk, 900 adet kauçuk altlık dağıtımı

Demonstrasyon:

- 14 adet 48 m² lik sera yapımı gerçekleştirilmiştir.

Bütçe:

- 2018 Yılı Bütçesi: 4.500.000,00 TL
- 2018 Yılı Harcama: 4.156.125,00 TL
- 2010-2018 Arası Toplam Harcama: 15.181.900,00 TL

Göksu Taşeli Havzası Kalkınma Projesi

Projenin uygulanması ile 2018 yılında;

Hibeler:

%70-80 Hibe desteği verilerek Konya ve Karaman İllerinde 49 adet Üzüm Bağı Kurulumu, 58 adet Sebze Serası Kurulumu, 7 adet Kiraz Bahçesi Kurulumu, 8 adet Çilek Bahçesi Kurulumu, 87 adet Yaban Domuzlarına karşı Elektrikli Çit, 42 adet Jeomembran Havuz Yapımı, 17 adet Bağ Rehabilitasyonu, 19 adet Çiftlik İçi Kurutma Ekipman ve Araçları, 57 adet Mantar Seraları Kurulumu için hibeye çıkılmış ve çiftçilerle sözleşme aşamasına gelinmiştir.

Demonstrasyonlar:

- Karaman İlinde 6 adet Yaban Domuzlarına karşı Elektrikli Çit ve 9 adet Çilek Bahçesi kurulmuştur.
- Konya İlinde 1 adet Çilek Bahçesi ve 5 adet Sebze Serası kurulumu gerçekleştirilmiştir.
- Yem Bitkisi Üretimi Desteği:
- %100 Hibe Desteği verilerek Macar Fiği Üretimine Yaygınlaştırılması amacıyla Konya İlinde 28.585 kg ve Karaman İlinde 14.500 kg tohum ekilişi yapıldı.

Baklagil Üretim Desteği:

- %100 Hibe Desteği verilerek Antraknoza dayanıklı nohut tohumları üretiminin geliştirilmesi amacıyla 385 kişiye Konya İlinde 17.000 kg ve Karaman İlinde 18.600 kg tohum ekilişi yapıldı.

Eğitim-Teknik Gezi-Çalıştaylar:

- Karaman İl Proje Yönetim Birimi tarafından Çiftçilerin Örnek Ziyaretleri, Kadın Girişimi, Üretimi, İşletmesi ve Çiftçi Destek Ekipleri Eğitimi kapsamında 62 çiftçi ve 30 teknik personele ziyaretler ve eğitimler gerçekleştirilmiştir.
- Konya İl Proje Yönetim Birimi tarafından Çiftçilerin Örnek Ziyaretleri kapsamında 49 çiftçiye Mantar Yetiştiriciliği ve Sebze Yetiştiriciliği ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.
- Karaman İli Başkışla İlçesinde Çilek Demonstrasyonu etkinliğinin artırılması amacıyla çilek tarla günü düzenlenmiştir.
- Merkez Proje Yönetim Birimi, Konya ve Karaman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü katılımı ile Proje Döngüsü Yönetimi Eğitimi yapılmıştır.

Araç Ekipman Alımı:

- Konya ve Karaman İl Proje Yönetim Birimleri ve Çiftçi Destek Ekipleri personelleri için IT Ekipmanlar (laptop,yazıcı,projeksiyon cihazı vb.) ve Ofis Malzemeleri (yönetici koltuğu,sandalye,masa vb.) satın alınmıştır.
- Konya Çiftçi Destek Ekipleri için 6 adet ve Karaman Çiftçi Destek Ekipleri için 7 adet araç kiralaması yapılmıştır.

Kırsal Dezavantajlı Alanlar Kalkınma Projesi

Merkez Bankasında Projeye ait özel hesaplar açıldı. İlk avans işlemlerinin yapılması için imza sirküleri oluşturuldu. Kredi Garanti Fonu ile protokol imzalanması yönünde taslak protokol çalışmasına başlandı. Proje Uygulama Rehberi son aşamaya getirildi, onay bekleniyor. Hibe Kılavuzu hazırlıkları devam etmektedir. Sinevizyon çekimi tamamlanmış olup, montaj aşamasındadır.

5. Tarımsal Çevre ve Doğal Kaynakları Koruma Faaliyetleri

Tarımsal Kirliliğin Kontrolü ve Yönetimi Çalışmaları

Türkiye’de Nitrat Direktifi Uygulamalarını geliştirmek ve devamlılığını sağlamak amacıyla Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Kirliliğin Kontrolü Projesi çerçevesinde tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliğinin izlenmesi ve önlenmesine yönelik çalışmalara devam edilmiştir.

2018 yılında tarım alanları içerisinde yüzey ve yeraltı sularında numune alma noktaları ülke genelini temsil edecek şekilde artırılarak kirlenmiş ya da kirlenme tehdidi altındaki suların belirlenmesi amacıyla 4737 su numune alma noktasına ulaşan izleme ağında sularda tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği izleme çalışmaları yürütülmüştür.

Tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğinin tespiti amacıyla yapılan izleme çalışmalarının 40 ilde 20 adet Mobil Laboratuvar ve 41 ilde mobil kullanıma uygun laboratuvar cihazları ile yerinde yapılması sağlanmıştır.

İklim şartlarından kaynaklanan numune alımında karşılaşılan sorunların azaltılması amacıyla 10 adet (4x4 pikap) Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliği İzleme ve Denetim Aracı Bakanlığımız tarafından alınarak iklim koşulları, ilin yüzölçümü ve numune alım istasyon sayısı dikkate alınarak İzmir, Muğla, Elazığ, Mersin, Amasya, Sivas, Sakarya, Balıkesir, Hakkari ve Erzincan İl Müdürlüklerine tahsis edilmiştir.

İhale çalışmaları kapsamında; laboratuvar altyapısını güçlendirmek ve mobil laboratuvarların iş yükünü azaltmak amacıyla İzmir, Mersin, Kırşehir, Bolu, Isparta, Denizli, Amasya, Batman, Kırklareli, Bayburt, Bilecik, Kilis, Osmaniye, Nevşehir, Karaman, Elazığ, Siirt, Ordu, Adıyaman ve Bitlis illerinde kullanılmak üzere 20 adet spektrofotometre ve 21 adet multiparametre ölçer cihazlarının ihale süreci devam etmektedir.

İzleme sonuçlarına bağlı olarak belirlenen taslak Nitrata Hassas Bölgelerin nihai hale getirilmesi çalışmalarına devam edilmiştir. Tarımsal kaynaklı nitrat kirliliğinin izlenmesi, değerlendirilmesi ve kirliliği önlemeye yönelik tedbirlerin takibi amacı ile geliştirilen Nitrat Bilgi Sistemi(NİBİS) tamamlanarak kullanıma sunulmuştur.

Nitrat Bilgi Sisteminde izleme verileri kullanılarak Nitrata Hassas Bölgeler belirlenerek online olarak izlenecek ve sularda nitrat kirliliğinin önlenmesine yönelik uygulanan tarımsal eylem planlarının etkinliği değerlendirilecektir. NİBİS’te oluşturulan numune takip sistemi ile su numunelerinin doğru zamanda, doğru yerden alınması ve analizlerin zamanında yapılması kontrol edilmektedir .

Tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kirliliğin izlenmesi ve İyi Tarım Uygulamaları Kodu konularında İl Müdürlüklerinden toplam 300 teknik personele kapasite geliştirmeye yönelik 2 adet hizmet içi eğitim verilmiştir.

Tarımsal faaliyetlerden kaynaklı kirliliğin kontrolü çalışmaları kapsamında kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla 1 adet kamu spotu hazırlanarak ulusal televizyon kanallarında yayınlanması sağlanmıştır.

Tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ve iklim değişikliğine uyum konularında çiftçi eğitim ve yayım faaliyetlerinde kullanılmak üzere 10.000 adet kitapçık, 30.000 adet afiş, 10.000 adet broşür ve 20.000 adet liflet basımı sağlanarak İl Müdürlüklerimize gönderilmiştir.

2017 yılında başlatılan "Türk Tarım Sistemi'nin Avrupa Yeşil Tarım Kurallarına Yakınlaştırılması İçin Kapasite Artırımı ve AB Nitrat Direktifi Uygulamalarının İyileştirilmesi Amaçlı Teknik Destek Projesi", AB Delegasyonunun proje finansmanını karşılamayacağını bildirmesi nedeniyle 29.06.2018 tarihinde kapatılmıştır. Projenin tasfiye süreci devam etmektedir.

25 nehir havzasında Nitrat Hassas Bölgelerin yönetilebilir en küçük idari birimler bazında belirlenmesi, tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliğinin önlenmesi için gerekli tedbirleri içeren hassas bölgeye özgü Tarımsal Eylem Planlarının hazırlanması ile karar verme sürecine ve oluşturulacak destekleme modellerine katkı sağlamak amacıyla uygulanacak tedbirlerin fayda maliyetinin belirlenmesi için Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Marmara Araştırma Merkezi (TÜBİTAK MAM) ile çalışmalara başlanmıştır. Çalışmalar 1080 gün içerisinde tamamlanacaktır.

Daire Başkanlığı aylık faaliyet raporları düzenli olarak hazırlanmıştır. Tarımsal çevre ve iklim değişikliği konularına ilişkin soru önergesi ve görüş taleplerine gerekli cevap ve görüşler verilmiştir. 10. Kalkınma Planı ve Bakanlığımız Stratejik Planı ve Yıllık Programda Daire Başkanlığımız sorumluluğunda bulunan eylem, gösterge ve tedbirlere ilişkin gerçekleştirmeler düzenli olarak ilgili takip sistemlerine kaydedilmiştir.

İklim Değişikliğine Uyum Çalışmaları

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) 1992 yılında yapılan BM Çevre ve Kalkınma Rio Konferansında imzaya açılmıştır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 21 Mart 1994 yürürlüğe girmiş ve taraf olan ülkeler 3 gruba ayrılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Ek-1 de yer alan ülkeler arasındadır.

Bu doğrultuda Bakanlığımızca İklim değişikliği ile ilgili olarak çalışmalar yürütülmektedir. 2018 yılı içerisinde ise Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi' ne ilişkin yapılan Uluslararası çalışmalara Bakanlığımızca katılım sağlanmıştır.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından üye ülkelerin çevre sektöründe kaydettiği gelişmeleri ortaya koymak amacıyla periyodik olarak çevresel performans inceleme çalışmaları gerçekleştirilerek ülke raporları hazırlanmaktadır. Ülkemiz için de düzenlenen bu raporların üçüncüsü 2017 yılı itibari ile hazırlanmaya başlanmış ve 2018 yılı içerisinde Genel Müdürlüğümüzün de katkıları ile tamamlanmıştır. 2019 yılı ilk çeyreğinde raporun yayımlanması beklenmektedir.

Avrupa Çevre Ajansı (AÇA) ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağı (EIONET) kapsamında yapılan çalışmalar Çevre Şehircilik Bakanlığı ile koordineli olarak yürütülmüştür.

Ayrıca Başbakanlık Genelgesiyle 2004 yılında İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu (IDKK) kurulmuş ve bünyesinde 7 çalışma grubu oluşturulmuştur. Sera gazı emisyon envanteri, 7 çalışma grubundan biri olup Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişikliği ve Ormancılık (AKAKDO) bu çalışma grubu içerisinde yer almaktadır. İklim değişikliği çerçevesinde AKAKDO kapsamında sera gazı emisyon hesapları yıllar itibariyle yapılmakta ve raporlanmaktadır.

AKAKDO çalışmalarda IPCC kılavuzuna göre 6 temel arazi kullanım kategorisi belirlenmiştir. Bu doğrultuda; orman alanları dışındaki tarım arazileri, meralar ve otlaklar, sulak alanlar, yerleşim alanları ve diğer alanlar hesaplanmakta ve raporlanmaktadır. Bu bağlamda 2018 Yılı Ulusal Seragazi Emisyon Envanteri kapsamında AKAKDO sektörü için emisyon ve yutak hesaplamaları yapılarak Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) iletilmiştir.

Ülkemizde yaşanması muhtemel tarımsal kuraklıkla ilgili olarak 2018-2022 Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Koordinasyon Kurulu içerisinde yer alan İzleme, Erken Uyarı Tahmin Komitesi ile Risk Değerlendirme Komiteleri ve Tarımsal Kuraklık İl Kriz Merkezi mevcut olup, her ay düzenli olarak bu komitelere ilişkin toplantılar yapılarak olabilecek tarımsal kuraklıklarla ilgili izleme çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca Bakanlığımız İl Müdürlüklerince hazırlanan 2018-2022 dönemini kapsayan 5 yıllık İl Kuraklık Eylem Planları çerçevesinde faaliyetlerine devam etmektedir.

Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişiklikleri ve Ormancılık (AKAKDO) Sektörü İçin Analitik Temel Geliştirme Projesi (2017-2019)

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen iki yıl süreli (2017-2019) toplam bütçesi 2 milyon Euro olan, yürütücülüğünü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yaptığı, Bakanlığımızın paydaşı olduğu "Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişikliği ve Ormancılık (AKAKDO) Sektörü İçin Analitik Temel Geliştirme Teknik Destek Projesi" 2017 yılında başlamıştır.

Avrupa Birliği'nin düşük karbon gelişimine yönelik iklim politikası ve mevzuatı ile uyumlu olarak, kısa ve orta dönemli iklim faaliyetlerinin hazırlanması için ulusal ve bölgesel kapasitenin artırılması projenin genel hedefidir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ile AB'nin AKAKDO sektörü için aldığı kararlar ile uyumlu olarak, karbon stoklarının hesaplanması, AKAKDO sektöründen kaynaklanan salınımların ve Sera Gazı Emisyonlarının raporlanması için bilgi ve kapasitenin artmasına yönelik olarak Türkiye'ye teknik destek verilmesi amaçlanmaktadır.

Projeden beklenen 5 sonuç;

- İhtiyaç analiz raporunun hazırlanması (şu anki raporlama sistemindeki eksiklikler, hesaplamalarda karşılaşılan sorunlar ve belirlenen diğer açıklar),
- İlgili teknik personele AKAKDO sektörü hakkında ve IPPC rehberinin nasıl kullanılacağı hakkında teknik eğitim verilmesi,
- AKAKDO sektöründen kaynaklı sera gazı emisyon ve salınımları tahmini ve raporlanmasına ilişkin olarak Türkiye'nin kapasitesinin artırılması için bir çalışma programının uygulanması ve geliştirilmesi,
- Alansal kesin değerlendirme yapılabilmesi için arazi kullanım değişimi ve arazi kullanım matrisinin oluşturulması,
- Arazi kullanım, arazi kullanım değişimin izlenmesi ve raporlama için sisteminin kurulmasıdır.

Proje kapsamında; 08 Ocak 2018–27 Kasım 2018 tarihleri arasında 11 adet çalıştay ve teknik ziyaretler düzenlenmiştir.

"Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişikliği ve Ormancılık" sektöründen kaynaklanan emisyon ve yutak hesaplamaları yapılarak TÜİK'e iletilmektedir. 2018 yılı Ulusal Seragazı Emisyon Envanteri 15 Nisan 2018 tarihinde Birleşmiş Milletlere sunulmuştur. 2019 yılı Ulusal Seragazı Emisyon Envanteri Nisan 2019 da Birleşmiş Milletlere sunulmak üzere TÜİK'e gönderilecektir.

Düşük Karbon Salımı İçin Çözümsel Tabanlı Strateji ve Eylem Geliştirilmesi Projesi (2017-2020)

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen iki yıl süreli (2017-2020) toplam bütçesi 4,5 milyon Euro olan, yürütücülüğünü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yaptığı, Bakanlığımızın paydaşı olduğu proje, 2017 yılında başlamıştır.

Tarım, ulaştırma, inşaat, hizmetler ve şehirleşme gibi alanlarda düşük karbonlu büyüme fırsatlarının değerlendirilerek, çevreye duyarlı ekonomik büyümeyi sağlayan yeni iş alanları, Ar-Ge ve yenilikçi yaklaşımların ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Projede beklenen sonuçlar;

- Paris İklim Anlaşması'nın ülkemiz için uygulanmaya başlanması,
- Ülkemizdeki 2020 sonrasında tarım sektörü için iklim değişikliği politika çerçevesinin netleştirilmesi ve tarımsal sera gazı emisyonlarının gerçek tahmininin yapılması,
- Sera gazı azaltımına ilişkin ülkemize uygun bir model hazırlanmasıdır.
- 2018 yılı içerisinde Proje kapsamında birçok çalıştay ve eğitim yapılmıştır. Ayrıca; Durum Raporu, Talep Durum Raporu, Boşluk Analizi Raporu, Engeller ve Fırsatlar Raporu, Temel Rapor gibi ülkemiz için raporlar hazırlanmış ve yayınlanmıştır.

Bozkır Ekosistemlerinde İklim Değişikliğine Ekosistem Tabanlı Uyum (EBA) için Tarım Uygulamaları Projesi

Tarımsal uygulamalarda iklim değişikliğinin etkilerine uyum kapasitesinin artırılması ile bozkır ekosistemlerinin korunması ve bu alandaki insanların refah düzeyinin iyileştirilmesini amaçlayan bozkır ekosistemlerinin iklim değişikliğine uyumu için tarımsal uygulamalar projesinin kapanış toplantısı 19.12.2018 tarihinde yapılmıştır.

Proje kapsamında; 10 adet konu başlığında Ankara, Konya, Erzurum ve İstanbul illerinde olmak üzere toplam 1000 kişinin katılımıyla 8 adet çalıştay yapılmıştır. Proje ile 39 ilde toplam 32 milyon hektar alana sahip Anadolu Bozkır Ekosistem Haritası oluşturulmuştur.

Ayrıca hassasiyet ve ekosistem haritaları da tamamlanmış ve bu haritalara ek olarak IPCC'nin 4 senaryosuna göre 2020, 2050 ve 2080 yıllarına ait Kuraklık Projeksiyonu ile Tarımsal Ekolojik Zon Haritaları oluşturulmuştur.

Bu haritalar ışığında iklim değişikliğine etkin bir uyum kapasitesi geliştirmek amacıyla su, toprak, biyoçeşitlilik ile tarım ve ekosistemler arasında ki ilişkiyi güçlendirmek üzere dört temel hassasiyet belirlenmiştir.

Belirlenen bu hassasiyetlerin ekosistem hizmetleri kullanılarak iyileştirilmesi ve böylece ekosistemlerin tarım üzerine pozitif bir etki yaratması anlayışından yola çıkarak projenin ikinci sonucu olan İklim değişikliğine Ekosistem Tabanlı Uyumun (EBA) Anadolu Bozkırlarında yaygınlaştırılması için EBA stratejisi elde edilmiştir. Geliştirilen stratejinin hedefi ise iklim değişikliğine uyumun sağlanarak çiftçi gelirinin artırılması ve tarımsal üretimin sürdürülebilir kılınmasıdır.

Yine proje ile pilot uygulama alanı olarak seçilen Konya ili Kadınhanı ve Ilgın ilçelerinde koruyucu tarım uygulamalarında kullanılmak üzere çeşitli evsafa tarım makineleri, gübre ve tohumluk dağıtılmış ve arazide uygulamalar yapılmıştır.

Proje pilot alanında (Konya-Kadınhanı ve Ilgın İlçeleri) 5.000 adet ceviz ve 5.000 adet badem fidanı olmak üzere toplam 10.000 adet fidan 55 çiftçimize dağıtılmıştır.

Bununla birlikte uygulama alanı olan Kadınhanı ve Ilgın ilçelerine 100 m³ kapasiteli olmak üzere 4 adet jeo-membran gölet ve 500 m²'lik 10 adet sera yapımına başlanmıştır.

Proje kapsamında bozkır alanlarında doğrudan ekim metodlarının yayımı için Yozgat, Çorum, Tokat, Malatya, Kayseri, Karabük, Adıyaman, Kırşehir, Karaman ile Afyonkarahisar illerinde eğitim, yayım ve demonstrasyon çalışmaları yapılmıştır.

Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Uygulamaları (GEF) Projesi

Arazi bozulumu, iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin korunması, tarım ve orman alanlarının verimli kullanımı çerçevesinde düşük karbon salımı teknolojilerinin adaptasyonu ve yaygınlaştırılması sureti ile tarım ve orman alanları arazi kullanımı yönetiminin sürdürülebilirliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Proje üç başlık altında faaliyet göstermektedir.

- Bozulmuş Orman ve Meraların Rehabilitasyonu
- İklim Dostu Tarım
- Sürdürülebilir arazi yönetimi ve kolaylaştırıcı ortamın kolaylaştırılması

İklim Dostu Tarım Uygulamaları kapsamında özel çiftliklerde koruyucu tarım demonstrasyonları için modeller geliştirilmesi tarımsal atıklardan metan alınması ve elektrik üretimi için biyolojik çürütücülere pilot ölçekte yatırım yapılması, bu anlamda 2 adet Konya ve 2 adet Karaman da olmak üzere 4 adet 100 büyükbaş kapasiteli hayvancılık işletmesi biyogaz tesisi kurulması için ihale yapılmıştır.

İşletmeye alınacak biyogaz tesisleri ile günlük 816 kw/saat, toplamda ise yıllık 293.760 kw/saat elektrik üretimi gerçekleştirilecektir. Projenin toplam maliyeti 2.247.000 TL'dir. 2019 yılı içerisinde faaliyete geçirecektir.

Aynı proje ile damla sulama sistemleri tesis edilerek Konya ve Karaman illerinde elma bahçesi, şekerpancarı ve mısır için toplam 40 parsel de 840 dekar alanda demonstrasyon çalışmaları için çiftçiler ve alanlar belirlenmiş olup çalışmalara başlanılacaktır.

Proje kapsamında ekosistem bütünlüğünün sürdürülmesi risklerin azaltılması konularında çiftçi ve çiftlik sahiplerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla çiftçilerimize ve ilgili paydaşlara 09-12 Ekim 2018 tarihleri arasında eğitim verilmiştir. Ayrıca proje süresince geniş katımlı farkındalık eğitimi ve çalıştaylar düzenlenecektir.

Proje kapsamında İklim Dostu Tarım Uygulamaları ile ilgili olarak çiftçilere çeşitli alet ve ekipmanlar verilerek demonstrasyon uygulamaları yapılmıştır.

6. Teşkilatlanma Faaliyetleri

Tarımsal Amaçlı Kooperatifler ve Üst Birliklerinin Kurulması

Bakanlığımızca konu bazında, belirlenen bölgelerde tarım, çay, ormancılık, hayvancılık, sulama ve su ürünlerinde faaliyet gösteren 100 adet kooperatif bölge birliği ile 06.10.1988 tarih ve 3476 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce tüzel kişilik kazanmış olan Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatif Birlikleri (çok amaçlı) 14 adet ve Pancar Ekicileri Kooperatifler Birliği (1 adet) olmak üzere toplam 115 adet Kooperatifler Bölge Birliği kurulu olarak bulunmaktadır. Söz konusu kooperatif birliklerine kayıtlı ortak kooperatif sayısı ise 5.649'dur.

5330 sayılı Kanunla Değişik 1581 sayılı Kanun kapsamında belirlenen bölgelerde ise, 17 adet Tarım Kredi Kooperatifleri Bölge Birliği kurulu bulunmaktadır. Tarım kredi kooperatiflerinin bölge birliklerine katılımı %100'dür.

1163 sayılı Kanuna göre 7 adet (7 konuda), 1581 sayılı Kanuna göre 1 adet olmak üzere, ulusal düzeyde kurulan 8 adet Kooperatif Merkez Birliği mevcuttur.

2018 yılı içerisinde;

- 1163 sayılı Kanun kapsamında; Bakanlık İl Müdürlüklerince toplam 115 birim kooperatifin kuruluşu işlemleri tamamlanmıştır.
- Bakanlığımızca daha önceden kuruluşuna onay/izin verilen, 1 adet Tarım Kooperatifleri Bölge Birliğinin kuruluşu tamamlanmıştır.

Tarımsal Üretici Birlikleri ve Üretici Merkez Birliklerinin Kurulması

Asgari ilçe düzeyinde, 573 adet hayvansal üretim, 252 adet bitkisel üretim, 30 adet su ürünleri ve 30 adet organik ürünler ile ilgili ürün ve ürün gruplarında toplam 885 adet üretici birliği mevcut olup, bu birliklerin bünyesindeki üye çiftçi/üretici sayısı ise 351.973'dür.

Tarımsal Üretici Birliklerinin ürün ve ürün grubu bazında dikey örgütlenmesine yönelik olarak; Süt, Kırmızı Et, Kanatlı Hayvan Eti, Yumurta, Bal, Meyve, Tarla Bitkileri, Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Deniz Ürünleri Avcıları ile ilgili olmak üzere 9 adet Üretici Merkez Birliği kurulu bulunmakta olup, bu üretici merkez birliklerine üye toplam Üretici birliği sayısı 601, bu birliklerdeki üye sayısı ise 277.017'dir.

2018 yılı içerisinde;

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu ve bu Kanun kapsamında çıkarılan Tarımsal Üretici Birliklerinin kuruluş usul ve esaslarına ilişkin yönetmeliğe göre, asgari ilçe düzeyinde, Hayvansal üretim ile ilgili ürün ve ürün grubu bazında (üretici birliği sayısı:4, üye sayısı: 1079, Bitkisel ürün grubunda üretici birliği: 3, üye sayısı: 242 dir. 2018 yılı içerisinde hayvansal ve bitkisel ürün grubunda toplam 7 adet üretici birliği kurulmuştur. Su Ürünleri ürün grubunda ve organik ürün grubunda 2018 yılı içerisinde üretici birliği kuruluşu gerçekleştirilememiştir.

Genel Kurullarında fesih kararı almaları ve/veya Kanunen münfesi duruma düşmeleri nedeniyle ilgili mahkemece feshine karar verilmesi sonucu, fesih işlemleri tamamlanan toplam 24 adet üretici birliği mevcuttur.

Islah amaçlı Yetiştirici Birlikleri ve Merkez Birliklerinin Kurulması

Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği, Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliği, Tavuk Yetiştiricileri Birliği ve Arı Yetiştiricileri Birliği olmak üzere toplam 5 türde 276 adet Islah Amaçlı Yetiştirici İl Birliği (üye sayısı: 572.329) ile 4 türde de ulusal düzeyde Islah Amaçlı Yetiştirici Merkez Birliği kurulu bulunmaktadır. 2018 yılı içerisinde; Bakanlık İl Müdürlüklerince (Şanlıurfa ve Aydın) 2 adet Damızlık Manda Yetiştiricileri Birliğinin kuruluşu gerçekleştirilmiştir.

Üretici Örgütlerinin Genel Kurul İşlemleri

1163 Sayılı Kanun kapsamındaki Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği (1 adet), Tarımsal Amaçlı Kooperatif Merkez Birlikleri (5 adet) ile 5200 Sayılı Kanun kapsamındaki Üretici Merkez Birliklerine (9 adet) Olağan Genel Kurullarına Bakanlık Temsilcisi görevlendirilmesi ile ilgili iş ve işlemler yürütülmüştür.

Üretici Örgütleri veri Tabanı

2018 yılı içerisinde, yürürlükteki Genelge ve Talimatlar gereği, Bakanlık İl Müdürlüklerinden istenen Tarımsal Amaçlı Kooperatifler ve Diğer Çiftçi Organizasyonları (yılda 1 defa), Üretici Örgütleri veri Tabanı (yılda 2 defa) ve diğer Dönem Bilgi formlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalar sürdürülmüştür.

Bakanlığımızın sorumluluk alanında bulunan ve Tarım Bilgi Sisteminde yer alacak Üretici Örgütleri ve Üst Kuruluşlarından, birim Tarımsal Amaçlı Kooperatifler, Tarımsal Üretici Birlikleri, Islah Amaçlı Yetiştirici Birliklerine ait verilerin kayıt sistemine girilme işlemleri tamamlanmış olup, bu üretici örgütlerinin ortak/üyeleri ile ilgili bilgilerin kayıt işlemleri ise sürdürülmektedir.

Üretici Örgütlerinin AB Uyumu

Bakanlığımız İl müdürlükleri ve su ürünleri üretici örgütlerine yönelik, "Su Ürünleri Örgütleri ile Bakanlık İl müdürlüklerinin AB Ortak Balıkçılık Politikasının(OBP) Ortak Piyasa Düzeni(OPD) ile Uyumlu Olarak Kapasitesinin Geliştirilmesi" isimli Eşleştirme (Twinning) Projesi, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Tarım ve Balıkçılık Sektörü kapsamında, Avrupa Birliği Katılım Öncesi Aracı-IPA 2016 yılı programlamasına alınmıştır. Projenin toplam bütçesi 1.600.000,00 Euro olup; 1.000.000 Euro Eşleştirme Bileşeni + 600.000 Euro Teknik Yardım Bileşeni için ayrılmıştır.

Projenin amacı;

- Pilot çalışmalar düzeyinde, örgütlenmiş balıkçı ve su ürünleri yetiştiricilerinin ve Bakanlık il müdürlüğü ile merkez personelinin Avrupa Birliği (AB) Ortak Balıkçılık Politikasının (OBP) Ortak Piyasa Düzeni (OPD)

kapsamında mesleki kapasite gelişimlerini sağlamak ve farkındalık oluşturmaya yönelik eğitimler yapmak, belirli su ürünleri türleri üzerinde değer zinciri ve pazar analizi yapmak, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği örgütlerinde avcılık, üretim, pazarlama ve tüketim verilerinin istikrarlı olarak toplanması ve yayınlanması için bir veri tabanı oluşturularak daha şeffaf piyasalar oluşturmaya yönelik çalışmaların yapılması, izlenebilirlik, kalitenin korunması ve pazarlamada etkin rol oynayabilecek balıkçılık ve su ürünleri örgütlerinin içinde olabileceği bazı sistemlerin teorik çerçevesinin oluşturulmasıdır.

- Projenin Eşleştirme Bileşenine ait Proje Fişi hazırlanarak Avrupa Birliği ülkeleri arasında ikinci dolaşım sürecini tamamlamıştır ve gelen teklif değerlendirme aşamasındadır. Teknik Yardım Bileşeninin ise Taslak İş Tanımının geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.
- AB Eşleştirme Projesi ile ilgili yurt içinde yapılacak çalışma ziyaretleri ve faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla da ulusal bütçe kaynaklı "Su Ürünleri Örgütleri ile Bakanlık İl Müdürlüklerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi" hazırlanmıştır. Bu proje, Avrupa Birliği Eşleştirme Projesinin uygulanmaya başlaması ile birlikte eş zamanlı olarak başlatılacaktır.
- Avrupa Birliği uyum faaliyetleri kapsamında yapılmış olan diğer bir çalışma ise; Bakanlığımız ve TAIEX (Avrupa Birliği Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü'ne bağlı Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Ofisi) işbirliği ile Ankara'da 26-27 Haziran 2018 tarihinde "Avrupa Birliği'nin 2013 Yılı Ortak Tarım Politikası (OTP) Reformundan Sonra Üretici Örgütlerinin Rolü" konulu 2 gün süren çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştay; Türkiye, Belçika, Bulgaristan, Polonya ve Slovakya'dan gelen uzmanların katılımları ile üretici örgütleri ve ilgili paydaşlara yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

Üretici Örgütlenmesi Alanında Uluslararası İlişkiler ile İlgili Faaliyetler

AB ülkeleri, Balkan ülkeleri, Orta Doğu ülkeleri, Orta Asya ülkeleri, Kuzey Afrika- Akdeniz ülkeleri, Karadeniz ülkeleri, G20 ülkeleri ile ülkemiz arasındaki Tarım Alanındaki İşbirliği Anlaşmaları, üst düzey yöneticilerin yurtdışı ziyaretleri ve Tarım Yürütme Toplantılarına yönelik olarak görüşler verilmiştir. DTÖ, OECD, Dünya Bankası, BM, FAO, ISEDAK gibi Uluslararası Kuruluşların tarım teşkilatlarının her biriyle Ülkemizde mevcut olan üretici örgütlenmesi ile ilgili hususlarda yazışmalar yapılmıştır.

7. Avrupa Birliği Yapısal Uyum Yönetim Otoritesi Çalışmaları

IPARD Programının hazırlanması ve gerektiği durumlarda değişikliklerin yapılması, tanıtımı, IPARD İzleme komitesinin sekreteryası, Yıllık Uygulama Raporu, İzleme Değerlendirme ve Raporlama, IPA Danışmanlık Projesi, Kırsal Turizm Konsepti ve Ulusal Kırsal Kalkınma alanlarında aşağıdaki faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

2018 yılında yapılanlar

Dairemizce yürütülen 257.000 € iç kaynak ve 769.000 € AB hibesi olmak üzere toplam 1.025.100 Avro bütçeli "IPARD II Programı Danışmanlık Hizmetleri Tedbiri İçin Kapasite Kullanım Projesi" 2018 yılı içerisinde Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen ihale süreci tamamlanmıştır.

Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Ajansları uzmanlarına yönelik IPARD II Bilgilendirme Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıya 32 kişi katılmıştır.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği, Kırmızı Et Üreticileri Birliği, Türkiye Süt Üreticileri Merkez Birliği, Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği ve Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliğine olmak üzere toplamda 680 kişiye "IPARD II Proje Hazırlama Eğitimi" verilmiştir.

IPARD II Programı sektörel bilgilendirme toplantılarının IPARD değerlendirme verilerine göre düşük fon emiliminin olduğu bölgelerde tanıtım toplantıları düzenlendi. Toplantılar, toplamda 920 katılımcı ile Trabzon, Elazığ, Malatya, Hatay, Isparta, Manisa, Çanakkale ve Balıkesir illerinde gerçekleştirildi.

Daha önce çekiminin yapıldığı 10 adet IPARD faydalanıcı tanıtım filmleri Bereket TV, Kon TV, Kanalurfa, Çay TV, Köy TV'de yaklaşık 2,5 saat süreyle yayınlanmıştır.

18.000 adet basılı IPARD II tanıtım broşürü 42 İl Tarım ve Orman Müdürlükleri, TKDK İl Koordinatörlükleri, TKDK ve Yönetim Otoritesine dağıtımı yapılmıştır. 2018 yılında biri Haziran diğeri Kasım ayında olmak üzere AB Komisyonu ve ilgili paydaşlar ile iki adet IPARD II İzleme Komitesi gerçekleştirilmiştir.

IPARD Programının değerlendirilmesi kapsamında 18 - 20 Aralık 2018 tarihleri arasında Yönetim Otoritesinin değerlendirme konusundaki kapasitesini güçlendirmek ve farklı AB Üye Ülkelerindeki mevcut değerlendirme yöntemlerini ve ilgili mevzuatı gözden geçirmek için bir TAIEX çalıştay gerçekleştirilmiştir.

IPARD Programı "Tarım-Çevre, İklim ve Organik Tarım" Tedbiri kapsamındaki "Toprak örtüsü yönetimi ve toprak erozyonu kontrolü" alt-tedbiri için 7 Eylül 2018 tarihi itibarıyla Dördüncü Başvuru Çağrı İlanına çıkmıştır. Alt-tedbirin uygulanması kapsamında şu faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

- Çiftçiler için tanıtım faaliyeti (8-9 Kasım 2018)
- Danışmanların eğitimi (13 Kasım 2018)
- Çiftçilerin eğitimi (14 Kasım 2018)
- Açılış toplantısı (20 Kasım 2018)

Biyoçeşitlilik alt-tedbirinin uygulanması ve revizyonuna yönelik çalışmalar kapsamında ise 2018 Mayıs-Ağustos ayları arasında bir Teknik Destek projesi uygulanmıştır. Bu proje kapsamında Polatlı'daki toy kuşu popülasyonunun tespiti için kuş gözlemcisi uzmanlarca çalışma yapılmış ve ayrıca çeşitli görünürlük materyalleri (liflet, broşür, poster ve video) hazırlanmıştır.

IPARD kapsamında 2 adet İzleme Raporu, İzleme Komitesinde sunulmuştur.

IPARD II kapsamında yapılan üçüncü ve dördüncü Program değişiklikleri (Modifikasyonlar), sırasıyla 21 Haziran ve 22 Kasım 2018 tarihlerinde İzleme Komitesi tarafından onaylanmıştır

Yüksek Planlama Kurulu (YPK)'nın 31.12.2014 tarihli ve 2014/45 sayılı kararıyla kabul edilen Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (UKKS) (2014-2020) çerçevesinde hazırlanan, yine Kurulun 31.12.2015 tarihli ve 2015/63 sayılı kararıyla kabul edilen Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2015-2018)'nin 2018 yılı sonu itibarıyla süresinin dolacak olması nedeniyle, bahsi geçen Eylem Planı 2019-2020 dönemini kapsayacak şekilde yeniden hazırlanmış ve 22.06.2018 tarihli ve 90735061-602.05-E1842778 sayılı yazımızla onaylanmak üzere Yüksek Planlama Kurulu Sekreteriyasına gönderilmiştir.

12.10.2018 tarihli ve 90735061-602.05-E2927625 sayılı yazımızla, taslak Kırsal Kalkınma Eylem Planının (2019-2020) onay süreci ve kurumumuza düşen görevler hakkında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığından bilgi talep edilmiş olup, konuyla ilgili olarak henüz resmi bir cevap alınamamıştır.

25 Aralık 2018 tarihinde gerçekleştirilen Kırsal Kalkınma Planı 10. İzleme Komitesi toplantısında, taslak 2019-2020 Dönemi Kırsal Kalkınma Eylem Planının onay süreci Komite gündemine alınmış ve Komite bu konuda bilgilendirilmiştir. Kırsal Kalkınma Planı İzleme Komite Toplantısında mevcut durumun Cumhurbaşkanlığı Makamına bildirilmesi ile ilgili karar alınmıştır.

2018 yılı içerisinde altı ayda bir olmak üzere 2 adet Kırsal Kalkınma Planı İzleme Komite toplantısı gerçekleştirilmiştir.

8. Kırsal Kalkınma ve Kredilendirme Faaliyetleri

Ekonomik Yatırımlar ve Makine Ekipman Desteklemeleri

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kapsamında; 2018 yılı sonu itibarıyla 2.178 adet tarıma dayalı ekonomik yatırım tamamlanarak 548 Milyon TL hibe ödemesi yapılmıştır. Projenin

uygulamaya başlamasından 2018 yılı sonuna kadarki süreçte ise toplu basınçlı sulama yatırımları dahil toplam 11.258 tarıma dayalı ekonomik yatırım tesisi tamamlanmış ve devam eden projeler de dahil olmak üzere toplamda 2,76 Milyar TL hibe ödemesi yapılmıştır. Ayrıca 2014 yılı sonuna kadar program kapsamında 261.147 adet makine ekipman desteği sağlanarak ödenen toplam hibe tutarı ise 993 milyon TL'dir. 2014 yıl sonuna kadar devam eden makine ekipman desteklemeleri 2014 yıl sonu itibarıyla bitirilmiştir.

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında Arazi Islahı ve Sulama, Sulama Sistemleri Daire Başkanlığı tarafından yürütülen bireysel basınçlı sulama sistemleri yatırımları için toplamda 26.081 Adet yatırıma karşılık 456 milyon TL hibe ödemesi gerçekleştirilmiştir. 2018 yılı sonuna kadar genel toplamda yapılan hibe ödemesi tutarı 4,2 milyar TL'dir.

Sonuç olarak;

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) 22/2/2016 tarihli ve 2016/8541 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2020 yılı sonuna kadar devam edecektir.

Tablo 56: Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı

2005 - 2018 Ekonomik Yatırımlar	Proje sayısı (Adet)	Hibe (TL)
Ekonomik Yatırımlar Biten	9.628	2.537.000.000
Ekonomik Yatırımlar Devam Eden	1.608	127.000.000
Toplu Basınçlı Sulama	630	99.000.000
Toplam	11.866	2.763.000.000
2005 – 2018 Bireysel Basınçlı Sulama Sistemleri ve Makine Ekipman Yatırımları	Proje sayısı (Adet)	Hibe (TL)
Bireysel Basınçlı Sulama Sistemleri	26.081	456.000.000
Makine Ekipman	261.147	993.000.000
Toplam	287.228	1.449.000.000

Takip Faaliyetleri

6736 sayılı Kanundan faydalanarak borçlarını yeniden yapılandıran kooperatif ortağı sayısı 13.784 adet, yapılandıran anapara 421.751.000 TL Ödenen anapara tahsilatı 41.427.825 TL dir. 7020 sayılı Kanundan faydalanarak borçlarını yeniden yapılandıran kooperatif ortağı sayısı 1.917 adet, yapılandıran anapara 68.772.072 TL dir. Yeniden yapılandırılan borç sahiplerinden 1.044 ortaktan 3.373.895 TL tahsilatı gerçekleştirilmiştir.

Genç Çiftçilerin Desteklenmesi Projesi

Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesine İlişkin; 18-40 yaş arası proje uygulayan genç çiftçilere 30 bin TL. hibe desteği kazanan hak sahibi vatandaşlara projelerini tamamlamaları karşılığında ödemeler yapılmaktadır. İcmaller İl Müdürlüklerimizden geldikçe bütçe imkânları dâhilinde hibe tutarları çiftçilerimizin hesabına aktarılmaktadır. Proje yılsonu itibarıyla bitmiştir.

Tablo 57: Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi Programı Uygulamaları

Proje Konusu	2017		2018		TOPLAM	
	Sayı (Kişi)	TOPLAM	Sayı (Kişi)	TOPLAM	Sayı (Kişi)	TOPLAM
Büyükbaş	9.184	275.520.000	9.236	277.080.000	26.934	808.020.000
Küçükbaş	3.724	111.720.000	3.894	116.820.000	10.298	308.940.000
Arcılık ve Kanatlı	1.425	42.750.000	2.062	61.860.000	5.751	172.530.000
Bitkisel Üretim	1.734	52.020.000	1.538	46.140.000	4.792	143.510.297
GENEL TOPLAM	16.067	482.010.000	16.730	501.900.000	47.775	1.433.000.297

Kırmızı Et Üretim ve İşlenmesinde İşbirliği Süreçlerinin Analizi

Program ve Gerçekleşme Durumu

Kırmızı et üretim ve işlenmesinde işbirliği süreçleri analiz çalışmasının 2. yılında kümelenme işbirliği kapsamında öncelikle kümelenme konusunda teknik hizmet alımı yapılmıştır. Erzurum Kırmızı Et Kümesi yönetim yapısı kapsamında Küme Üyeleri, Destekleyici Kurumlar ve Çalışma grupları sınıflandırılmasına gidilmiştir. Kümenin öncelikli gelişim alanlarına göre 3 adet çalışma grubu tanımlanmıştır. Çalışma Grupları küme yönetim yapısının önemli unsurlarıdır ve eylem planlarının hazırlanması ve faaliyetlerin hayata geçirilmesinden sorumludur.

Bu çalışmalar ışığında eğitim modülleri ve fizibilite çalışmaları konularında toplantılar yapılmıştır. Ayrıca Küme Rekabetçilik Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Eğitim ve Ar-Ge Çalışma Grubu davet edilerek küme için eğitim programının oluşturulması çalışmaları yapılmıştır. Bayburt da Avrupa Birliği projesi olan Doğal Taş Üretim ve Pazarlama Destek Merkezi örnek olarak incelenmiştir. KUDAKA ziyareti, Örnek köy projesi saha çalışması için küme paydaşımız Çiftlik Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Alaca Tarımsal Kalkınma Kooperatifi örneği incelenmiştir. Kırmızı Et sektörü paydaşlarının yurtdışı teknik ziyaret, Pazar bulma eylemleri için Ekonomi Bakanlığının UR-GE çalışmaları hazırlıkları tamamlanmıştır. Çalışma Gruplarının Çalışma Usul ve Esasları hazırlanmıştır. Çalışma El Kitabı Oluşturulmuştur. 2019 yılı eylem planları tasarlanmıştır. Kırmızı Et Küme Yönetim yapısının tanımlanması ve işler hale getirilmesi amacıyla Yönetim Kurulu 3 adet Toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Erzurum Valiliği, Atatürk Üniversitesi, Erzurum Büyükşehir Belediyesi, Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası, Erzurum Ticaret Borsası, Erzurum Ziraat Odası, KUDAKA Erzurum YDO, Erzurum Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Erzurum Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği, Alaca Tarımsal Kalkınma Kooperatifi katılmıştır.

Kurumların kırmızı et sektörüne yönelik 2018 yılının kalan kısmında gerçekleştirecekleri faaliyetleri ve 2019 yılında gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri anlatılmıştır.

9. Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Çalışmaları

Entegre idare ve kontrol sistemi çalışmalarının ana başlıkları aşağıda yer almaktadır.

1. Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Kurulması Çalışmaları
2. Çiftlik Muhasebe veri Ağrı Çalışmaları
3. Tarım Bilgi Sistemi Çalışmaları

4. Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi (TÜKAS)
5. Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) Çalışmaları
6. Dış Kurumlar ile Protokol Çalışmaları
7. E- Devlet Çalışmaları
8. Yeni Sistem Analiz Çalışmaları

Yukarıdaki bu çalışmalar 4 ana grup altında toplanmıştır.

1. Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Çalışmaları
2. Çiftlik Muhasebe veri Ağı Çalışmaları
3. Tarım Bilgi Sistemi, Projeler ve Bütçe Çalışmaları
4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Çalışmaları

Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Çalışmaları

Arazi Parsel Tanımlama Sisteminin kurulması yoluyla AB müktesebatı ile uyumlu alan bazlı destek sisteminin kurulması ve desteklemelerin sevk ve idaresinin sağlanarak tarımsal desteklerin doğru yönetilmesi ve denetimi için oluşturulan mekanizmalar ile çiftçilere yapılacak ödemelerin doğruluğunu güvenlik altına alıp yanlış bildirimleri önlemek ve özellikle arazisini eken gerçek çiftçilerin arazilerine göre destek almasını sağlamaktadır.

Bu kapsamda 2018 yılında tamamlanan ve yürütülmekte olan alt projeler aşağıda açıklanmıştır.

Çapraz Uyum Kurallarının Uyumlaştırılması Projesi

Çapraz Uyum, arazinin iyi tarım ve çevre koşulunda korunması şartı yanında çevre, gıda güvenliği, hayvan ve bitki sağlığı, hayvan refahı konusundaki temel standartlara çiftçinin uyumu ile doğrudan ödemeleri ve bazı kırsal kalkınma tedbirlerini ilişkilendiren bir mekanizmadır. Çapraz Uyum kuralları, tarımsal desteklemelerden faydalanabilmek için her bir çiftçinin uyması gereken kurallar bütünüdür.

Türkiye'nin OTP politikası ve AB destekleme mekanizması ile uyumlu hale gelebilmesi için Entegre İdare ve Kontrol Sistemi çalışmaları ile ilişkili olan "Çapraz Uyum Kurallarının Uyumlaştırılması" projesi 2016 yılı Ekim ayında başlamış ve 15 Mayıs 2018 tarihinde başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. Proje ile alan bazlı desteklemelerin uygulanabilmesi için gerekli koşullar belirlenecektir. Çapraz Uyum Projesi 3 ana bileşenden oluşmaktadır.

- 1- AB Müktesebatıyla Uyumlu Yasal Çerçeve oluşturulması
- 2- Çapraz Uyum Eylem Planının hazırlanması
- 3- Kapasite Artırımına Yönelik Eğitimler

Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Yazılımının Geliştirilmesi ve Yerinde Kontroller İle Risk Analizi Eğitimi Projesi

Tarımsal desteklemelerin sevk ve idaresini sağlayacak olan Entegre İdare ve Kontrol Sistemi kurulma çalışmalarına 22 Ağustos 2017 Eylül itibari ile başlamıştır. Avrupa Birliği projesi 24 ay sürecek ve proje kapsamında IACS yazılımı geliştirilerek bu yazılım aracılığı ile de 3.600 Bakanlık personeline yerinde kontroller ve risk analizi eğitimi verilecektir. Proje iki ana bileşenden oluşmaktadır.

- IACS Master Planının oluşturulması ve IACS yazılımının geliştirilmesi
- Kapasite oluşturma

Yazılımın illerde kullanılması ve 3600 Bakanlık personelinin eğitilmesi amacıyla 105 eğitimcilerin eğitimi yapılacaktır. Çapraz uyum kurallarının işlerliği sağlanacak, bunun için etki değerlendirme çalışmaları ve işletme danışmanlık sisteminin güçlendirilme çalışmaları yapılacaktır.

Çiftlik Danışmanlık Sisteminin Oluşturulması Projesi

Çapraz uyum kurallarının çiftçiler tarafından anlaşılması ve uygulanabilmesi için AB üye ülkelerinde kullanılan "Çiftlik Danışmanlık Sistemi"nin ülkemizde de kurulması için hazırlanan AB projesi 2017 Kasım ayı içerisinde başlamıştır. Projenin bütçesi 2 milyon avro süresi ise 18 aydır.

Proje kapsamında;

Çiftlik danışmanlık sistemine ilişkin farkındalık çalışmaları yapılmaktadır. Mevcut danışmanlık sistemi ile AB danışmanlık sistemi karşılaştırılıp boşluk analizi oluşturulmuştur. Çapraz uyum kurallarının uygulanabilmesi için Bakanlık personeline, STK'lara ve çiftçilere yönelik bölgesel eğitimler Eylül 2018 itibari ile başlamıştır. Bu eğitimlere yönelik gerekli eğitim materyalleri hazırlanmıştır. Türkiye genelinde 12 farklı bölge dahilinde planlanan eğitimlerin 2018 yılı sonuna kadar 9 tanesi tamamlanmıştır.

Oluşturulmuş olan Türkiye'de Çiftlik Danışmanlık Sistemi web sayfası ile çiftçilerin sorularına cevap alabilmeleri sağlanacaktır. E-learning sisteminin kurulması ile ilgili materyallerin hazırlanması çalışmaları devam etmiştir.

2019 yılı itibari ile Çiftlik Danışmanlık Sisteminin uygulama süreci devam edecektir. Çiftlik Danışmanlık Sisteminin IACS ile entegrasyonu sağlanacaktır. Çiftlik Danışmanlık Hizmetleri yasal idari şartlar ile iyi tarım ve çevre koşulları konularını kapsayacak şekilde düzenlenecek ve her çiftçinin çapraz uyum, iyi tarım ve çevre koşulları ile ilgili olarak tavsiye alabileceğini garanti edecek şekilde tasarlanması planlanmaktadır.

Üretimden Bağımsız Tarımsal Desteklemeyi Düzenleyici Etki Analizi (DEA) Hazırlanmasına Yönelik Kapasite Geliştirme ve Teknik Yardım Projesi

Bakanlığımız Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Dairesi Başkanlığınca 23 Ağustos 2017 tarihinde başlayan "Üretimden Bağımsız Tarımsal Desteklemeyi Düzenleyici Etki Analizi (DEA) Hazırlanmasına Yönelik Kapasite Geliştirme ve Teknik Yardım" projesinin bütçesi 1 milyon avro olup 15 ay sürmüş ve kapanış toplantısı 20 Kasım 2018 tarihinde yapılmıştır.

Projenin hedefi; Alan bazlı ve doğrudan ödemelerin tarım sektörümüze ekonomik ve sosyal etkilerinin analiz edilmesi, Avrupa Birliği müzakereleri çerçevesinde 11. Tarım ve Kırsal Kalkınma Faslı kapsamında açılış kriterlerinden birisi olan "Tarımda Üretimden Bağımsız Doğrudan Destek Strateji Belgesi"nin tamamlanması, Bakanlığımızda Düzenleyici Etki Değerlendirme kapasitesinin oluşturulmasıdır. Bu kapsamda Bakanlığımızda mevzuat çıkaran birimlerde çalışan personeli de kapsayan 15 kişilik bir Düzenleyici Etki Değerlendirme çalışma grubu oluşturulmuş ve bu çalışma grubuna yönelik eğitimler verilmiştir. Böylelikle Bakanlık bünyesinde ileriki dönemlerde de mevzuat hazırlıkları çerçevesinde görev yapacak olan RIA çalışma grubu oluşturulmuştur.

Projenin ilk yılında RIA çalışma grubu oluşturulmuştur. İlgili kurum ve kuruluşlarla (Bakanlığımız Genel Müdürlükleri, FAO Ankara Temsilciliği, TMO, Dünya Bankası) istişareler yapılmıştır. Bakanlığımızca yürütülen ilgili diğer projelerle (IACS Yazılımı projesi, Çapraz Uyum projesi) bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Sosyal ve ekonomik etki analizi ile ilgili çalışmalar yapılmış ve Ankara'nın 3 farklı ilçesinde bu çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Üretimden bağımsız desteklemeler için taslak mevzuat hazırlanmıştır. Projenin ikinci yılında ise oluşturulmuş olan DEA grubuna gerekli eğitimler verilmiş ve örnek DEA çalışmaları yaptırılmıştır. 2018 Eylül ayında 100 kişilik Bakanlık personeli için eğitim verilmiştir.

Çiftlik Muhasebe veri Ağı Çalışmaları

Ülkemizde ÇMVA uygulamaları 22 Ocak 2009 tarihli ve 27118 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Çiftlik Muhasebe veri Ağı Sisteminin Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” uyarınca devam etmektedir.

Veri girişleri yazılım marifetiyle yapılmaktadır. Yazılım web ve mobil kullanım olarak 2 yönlü çalışmaktadır. veri toplayıcılar tablet bilgisayar ile sahada veri girişi yapabilmekte veya kağıt ortamında alınan verileri İl Müdürlüğünde web ortamına aktarılabilirler.

Yazılım ayrıca mobil olarak girilen verilerin internet ortamında web ortamına entegrasyonuna imkan tanımaktadır.

2018 yılında yazılımın AB standartlarına uyumu sağlanmış, web arayüzleri ve tablet kullanımı ile ilgili uygulama tamamlanmış olup, veriler İl Müdürlüğündeki uzman personeller tarafından tabletler aracılığıyla toplanmaktadır. Web tabanlı uygulama ile senkronize edilen tabletlerle anlık veri toplanabilmekte ve Bakanlık merkez personeli tarafından da bu veriler izlenmekte, gerekli analiz ve doğrulama çalışmaları yapılmaktadır. 2018 yılı itibarıyla arazi varlığı, hayvan varlığı, destekleme verileri, ilgili idari kayıt sistemlerinden çapraz sorguya olanak vermektedir.

ÇMVA sisteminde yer alan, 81 ildeki 6.000 gönüllü işletmeden örneklem planına göre işletmelerin fiziksel ve ekonomik verileri toplanmıştır. Toplanan veriler doğrulanmış ve 5.734 işletmeye toplamda 3.440.400 lira destekleme ödemesi yapılmıştır.

2019 yılı içerisinde başlayacak olan ÇMVA: Hedef 2020 isimli 18 ay sürecek olan AB projesinin teknik şartnamesi hazırlanarak Merkezi Finans ve İhale Birimine gönderilmiştir. Proje ile sistemin geliştirilerek personelin veri analizi yapabilme konusunda kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir.

2019 yılı içerisinde ÇMVA sistemine dahil edilecek işletmelerin seçilebilmesi amacıyla, TÜİK ile işbirliği içerisinde bir örneklem planı hazırlanması için çalışmalar başlatılmış olup bu plana göre çalışmalar yürütülecek ve veri toplanacak işletme sayısı tespit edilecektir.

Tarım Bilgi Sistemi, Projeler ve Bütçe Çalışmaları

Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi (TARBİL) projesi çalışmaları organize edilmektedir. TARBİL ülkesel bazda tarımsal aktivitelere ait bilgi, belge ve süreçlerin faaliyet türlerine göre gruplandırıldığı, takibinin sağlandığı, kurumsal yetkilendirme ve denetleme süreçlerinin yapılabildiği, ilgili tüm süreçlere ait veri envanterinin takip edilebildiği ve veri tabanlarının yönetiminin sağlandığı entegre bilgi sistemidir. Bu kapsamda TARBİL'in fiziki bileşenleri olan Tarımsal Gözlem İstasyonları ve yazılım bileşenleri olan Tarım Bilgi Sistemi (TBS) çalışmaları yapılmış ve sürdürülmektedir.

Tarımsal Gözlem İstasyonları

Tarımsal kuraklığın daha etkin olarak izlenebilmesi, geleceğe yönelik rekolte tahminlerinin toplanan ekolojik verilere dayalı olarak tahmin edilmesi ve bu yönde ülkesel politikalar geliştirilebilmesi için TARBİL kapsamında çalışan 440 tarımsal meteoroloji ve tarımsal veri istasyonunun bakımlarının yapılarak ülkesel bazda yeni istasyonların kurulması yönünde gerekli planlama ve bütçeleme konusunda çalışmalar yapılmıştır.

Tarım Bilgi Sistemi (TBS) Çalışmaları

Aşağıda yer alan yazılımlar ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmiş olup ilgili Genel Müdürlüklerden ve ilgili Daire Başkanlıklarından gelen yeni yazılım talepleri değerlendirilmeye alınmıştır. Gelen talepler üzerine analiz ekipleri önce ilgili idarenin görüşleri doğrultusunda iş süreçlerini çıkardıktan sonra yazılım aşamasına geçmiştir. Yazılım süreci içerisinde de gelinen noktalar tek tek ilgili idareye iletilerek beraber yol alınmıştır.

Tablo 58: TBS Çalışmaları

Genel Müdürlük	Modül	Kullanım Amacı
Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü	Çevre Amaçlı Tarım Arazileri Koruma Programı (ÇATAK)	Toprak ve su kalitesinin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilirliği, erozyonun önlenmesi ve tarımın olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olan ÇATAK'a dâhil olan üreticilerin takip edilmesi ve desteklenmesi
	İyi Tarım Uygulamaları Bilgi Sistemi (ITUBİS)	İyi tarım uygulamaları sırasındaki kontrol ve sertifikasyon çalışmalarının gerçekleştirilmesi
	Organik Tarım Bilgi Sistemi (OTBİS)	Bitkisel amaçlı organik tarım yapan işletmelerin takip edilmesi
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü	Bitki Koruma Ürünleri Takip Sistemi (BKTS)	Bitki koruma ürünlerinin takip ve kontrol edilmesi
	Hayvan ve Hayvansal Ürünler İthalat - İhracat Kayıt Sistemi	Ülkeye girecek ve ülkeden çıkacak olan hayvan ve hayvansal ürünlerin takip ve kontrolünün sağlanması
	Hayvansal Yan Ürünler Takip Sistemi	Üretilen hayvansal yan ürünlerin takibi
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	Lisanslı Depolarda İlave Kira, Nakliye ve Analiz Ücreti Desteği	Koşulları sağlayan lisanslı depolar, üreticiler ve üretici örgütlerine ilave destek verilmesinin sağlanması
	Tarımsal Örgüt Takip Sistemi	Tarımsal örgütlerin bilgilerinin girilmesi ve takip edilmesi
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	BİP Küpe Sorgulama Servisi	Kurban Bayramı öncesi vatandaşlara yönelik Turkcell işbirliği ile küpe numarası üzerinden kurbanlık hayvanın bilgilerinin sunulduğu sistem devreye alınmıştır.
TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Yazılımı	IPART kapsamında çağrıya çıkılabilmesi ve AB'den gelecek yaklaşık €16.000.000'nun kendi çiftçimize dağıtılabilmesi için TKDK'nın talepleri doğrultusunda yazılım geliştirilmiştir.
Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü	Subis/SubisCBS	Su ürünleri üretim kaynaklarının haritalandırılması
	Balıkçı Gemileri İzleme Sistemi (BAGİS Mobil)	Balıkçılık gemileri ve avlanma kriterleri ile av bilgilerini tutulması

LOG ve veri Kayıtlarının Alınması

İdare birimlerinin veri Tabanı üzerinden istediği veri ve log talepleri istedikleri formatta hazırlanarak verilmektedir.

Ayrıca yazılımlarımızdan elde edilen veriler doğrultusunda WEB tabanlı genel istatistiklerin gösterildiği bir raporlama arayüzü geliştirilmiştir. Bu arayüz ile TBS'ye kayıtlı Türkiye Geneli, İl, İlçe ve kişi bazlı işletme ve hayvan verileri sunulmaktadır. Ayrıca karar vericilerin ve kullanıcıların Tarım Bilgi Sistemi, Hayvan Bilgi Sistemi gibi temel veri tabanlarından sorgulama yapabilmeleri için veri ambarı kurma çalışmalarında sona gelmiştir.

Özel Yazılımlar

İç Denetim Başkanlığına Sürekli Denetim Merkezi Uygulaması adı altında özel bir yazılım geliştirilmiştir. Bu yazılım denetim faaliyetlerine, tek noktadan, sürekli ve anlık olarak yapılabilmesine olanak sağlayan yapay zekâ ile güçlendirilmiş karar desteği ve erken uyarı sağlayan sistemdir. Sistemin geliştirilmesine başlanılmış olup bu sistem ile;

- Yapay zekâ desteği ile makine öğrenimine imkân sağlarken kendi kendine uyarı ve hatta karar verebilme yetisine sahip olacaktır,
- Erken uyarı sistemi ile denetlenmesi gereken olası işlemleri henüz gerçekleşmeden, uyarı verecektir.
- Karar destek mekanizması ile kişisel verimliliği arttıracak; karar verme sürecini hızlandırırken organizasyonel kontrolün gelişimini sağlayacaktır.

Şeker Kurumunun, Pancar ekim alanlarını fabrika ve çiftçi bazlı takibini sağlayan, münavebe gibi toprak ve Türk tarımı için çok önemli uygulamanın takibini sağlayan, verim takibi ve kota takibi gibi temel fonksiyonları olan bir yazılım geliştirilmiştir. Coğrafi Bilgi Sistemi tabanlı olan yazılım Şeker Kurumu ve Karar vericilere karar desteği sağlayacak niteliktedir.

Çiftçi Portalı hazırlanmıştır. Çiftçilerin kendi tarımsal varlıklarını görebilecekleri bir yapı geliştirilmiştir.

Tek Nokta Oturum Merkezi devreye alınması ile Bakanlığımız tarım bilgi sistemlerine bağlı programlar için tekil bir oturum merkezi oluşturulmuştur. Bu sayede bakanlık personelleri tek bir noktadan yetkili oldukları bilgi sistemlerine giriş sağlamaktadırlar.

Devlet Çalışmaları

Tarım ve Orman Bakanlığı'na ait hizmetlerden 138 tanesi, Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Daire Başkanlığı tarafından devreye alınmıştır. Devreye alınma tarihlerine göre hizmet sayılarının tablosu, aşağıdaki gibidir.

Tablo 59: Devreye Alınma Tarihleri ve Hizmet Sayıları

Devreye Alınma Tarihi	Devreye Alınan Hizmet Sayısı	Hizmetten Yararlananlar
15.06.2018	37 adet	Vatandaş
01.08.2018	1 adet	Vatandaş
15.08.2018	78 adet	Vatandaş
30.10.2018	4 adet	Vatandaş
30.11.2018	18 adet	Kamu

E-Devlet çalışmaları kapsamında toplam 120 adet vatandaşın (G2C) ve 18 adet kamunun (G2G) kullanabileceği hizmet devreye alınmıştır. Devreye alınan E-Devlet hizmet kapısı ayrıntıları aşağıdaki gibidir:

- Tarımsal Faaliyetlerin Tümü : 1 Hizmet Kapısı
- ALO 174 İşlemleri: 3 Hizmet Kapısı
- Tarım İşlemleri: 19 Hizmet Kapısı
- İşletme İşlemleri : 26 Hizmet Kapısı
- Hayvancılık İşlemleri : 33 Hizmet Kapısı
- Başvuru İşlemleri: 38 Hizmet Kapısı

Bu kapsamda; taahhüt edilen e-devlet entegrasyonları Cumhurbaşkanlığının koyduğu hedefler doğrultusunda devam etmektedir.

WEB Servis Çalışmaları

Yazılım faaliyetlerimizi yerli ve milli boyuta taşımak, iş ve işlemlerimizi modern yazılım mimarisine uygun bir şekilde yürütebilmek adına ESB katmanı yazılmıştır. Bakanlık bünyesinde geliştirilen sistem Api Gateway olarak adlandırılmıştır. Bakanlığımızın alt birimleri ve diğer kurum-kuruluşlar ile başta ülke güvenliği gibi konularda hızlı ve pratik bir şekilde veri paylaşımı ortamı sağlanmış olup, bu paylaşımlar sırasında KVKK dikkat edilerek Api Gateway üzerinden Web Servis teknoloji kullanılarak devam etmektedir.

Kalite Yönetimi Çalışmaları, ISO 27001

Yazılım faaliyetleri ve bu faaliyetlere bağlı çalışmalar ISO 27001 kapsamına göre yapılmaktadır. Tüm toplantılar kayıt altına alınarak erişilebilir şekilde dokümanite edilerek paylaşılmaktadır.

Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi (TÜKAS) Çalışmaları

TÜKAS ile ülkemizde faaliyet gösteren tüm tarımsal işletmelerin tarımsal varlık bilgilerinin tamliğinin sağlanması ve güncellenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, TÜKAS Yönetmeliği 18.02.2014 tarih ve 28917 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sistemde tüm tarımsal işletmelerin tarımsal üretimleri, arazi bilgileri, hayvan varlıkları, alet ve ekipman bilgileri, sulama durumları ve mevsimlik işçilere ilişkin bilgilerin kayıt altına alınması temel amaçtır.

Tarımsal işletmelerin temel değişkenlerinin elde edilmesine yönelik, 2014 yılı içerisinde sahada “tarım envanteri” oluşturulması amacıyla sayım gerçekleştirmiştir. Bu uygulama, ülkesel bazda bu konuda görevlendirilen personele dağıtılan mobil uygulama yazılımı yüklenmiş tabletler aracılığı ile yapılmış ve elde edilen veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK’e iletilmiştir. Söz konusu verilere göre, tüm tarım alanlarının %70’i sisteme kaydedilmiştir. Bu kapsamda, yeni dönemde ülkesel bazda kayıtların yapılması için gerekli planlama çalışmaları yapılmıştır.

TÜKAS yönetmeliği gereği, Çiftçi Kayıt Sistemi’ne kaydı yapılamayan organik tarım, tohum-fide fidan işletmeleri ile gübre ve tarımsal ilaç kullanan işletmelerin bu kapsamdaki arazilerinin kayıtları, TBS sistemi içerisinde yer alan TÜKAS sistemine yapılmaktadır.

Bakanlığımız ile İçişleri Bakanlığı arasında 23.10.2018 tarihinde veri Paylaşımına Esas Protokol imzalanmıştır.

Coğrafi Bilgi Sistemi Çalışmaları

Tarım Parselleri Sayısallaştırılması Projesi

Proje kapsamında; kadastro parsel sınırları içerisinde kalan ve salt tarım amaçlı kullanılan tarım parselleri ile ileride tarım parseli olabilecek ham topraklar tarım parseli olarak tanımlanmış ve sayısallaştırılmıştır.

Verim Hesaplama Çalışmaları

Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi Projesi’nden temin edilen kadastral parseller baz alınarak yeni tarımsal destek uygulaması için parametrelere dayalı, doğru verim miktarına göre desteklerin ödenmesi ve istatistik kalitesinin iyileştirilmesi için parsel bazlı verim hesaplama çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmaların hepsi Açık Kaynak Kodlu Web Tabanlı CBS Yazılımına aktarılarak il ve ilçelerde kullanıma açılmıştır.

Yeni tarımsal destek uygulaması ile parametrelere dayalı doğru verim miktarına göre desteklerin ödenmesi sağlanmaktadır. Bu yöntem ile her türlü itiraz; gerçek, doğru ve konumsal verilerle ispatlanarak cevaplandırılabilir. Bu yöntem ile her türlü itiraz; gerçek, doğru ve konumsal verilerle ispatlanarak cevaplandırılabilir.

Kadastro parselleri ile ÇKS parsellerinin entegre çalışması ile ÇKS'ye sahte mükerrer tapular ile destekleme alınmasının önüne geçilmiştir. Bunun yanısıra ÇKS'de gerçek dışı ürün beyanlarının önüne geçilmiştir.

Yapılan çalışmaların hepsi "Açık Kaynak Kodlu Web Tabanlı CBS Yazılımına" aktarılarak il ve ilçelerde kullanıma açılmıştır.

Güncelleme yapılan parseller için katsayı ve verim değerleri yeniden hesaplanmakta olduğundan çalışma devam etmektedir.

Açık Kaynak Kodlu Web Edit Uygulaması

Tarım parsellerinin il ve ilçelerde aktif olarak kullanılması, kontrolü ve güncellenmesi çalışması için Açık Kaynak Kodlu Web Tabanlı bir CBS Yazılımı geliştirilmiştir. Bu yazılım Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi (TÜKAS) ve Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS)'nin il ve ilçelere açılarak parsel düzenlemelerine imkan tanımakta ve tarım sayımında mobil uygulama olarak kullanılmaktadır.

Uygulama Parsel bölme, birleştirme, taşıma, düzenleme, otomatik alan kapatma gibi temel güncellenme fonksiyonlarına sahiptir.

Öznelik sorgulama özelliği ile veri tabanından sorgulama yapmaya imkan sağlamaktadır. ÇKS'den destek alan parseller ürün bazında gösterilmektedir. Ürün lejantı da uygulama üzerinden görüntülenebilmektedir.

Proje kapsamında kurulan yardım masası ekibi illerden gelen sorunları çözmeye yönelik olan çalışmalarına devam etmektedirler.

10. İstatistik ve Değerlendirme Çalışmaları

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile Bakanlığımızı ilgilendiren hususlar bakımından yakın iletişim sağlanması ve iş ve işlemlerin sağlıklı yürütülmesi amacıyla, Projemizle bütünleşik hususlarda işbirliğinin geliştirilebilmesine yönelik olarak görüşmeler yapılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Tarım İstatistikleri Daire Başkanlığı'nın projeye aktif katılımı konusunda mutabakat sağlanmıştır.

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü ve Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü ile toplantılar gerçekleştirilmiştir.

İlgili üniversitelerin istatistik ve tarım ekonomisi bölümleri ile görüşmeler yapılmıştır.

Birleşmiş Milletler, Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO) ile tarımsal istatistik alanında işbirliği imkanları amacıyla görüşmelerde bulunulmuştur. Yerinde ziyaretler ile ortak uygulamalar yapılmasına yönelik incelemeler yapılmıştır.

İstatistiki analiz programlarını kullanımına yönelik, burada derlenen verilerden anlamlı sonuçların çıkarılması, karar alıcılara politika oluşturmada yardımcı olabilecek analiz sonuçlarının elde edilmesi amacıyla "Veri Madenciliği Yazılım Lisansı" satın alımı gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Başkanlığımız personeline sistemin kullanımına yönelik sertifikalı eğitimler verilmiştir.

İVA ile ilçe bazında derlenen Bitkisel Üretim İstatistiklerinin Rekolte Tahmin Toplantıları 3 kez yapılmıştır.

Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı; Başkanlığımız talebi doğrultusunda "Yeni İstatistik veri Ağı" Sistemi Yazılımı yapmaktadır. Söz konusu yazılımın taşraya tanıtım eğitimi 4-6 Aralık tarihlerinde gerçekleşmiş olup Toplam:187 (165 taşra+22 merkez) personel katılım sağlamıştır. Başkanlığımız ve Bilgi İşlem Dairesi "Yeni İstatistik veri Ağı Sistemi Yazılımı" çalışmalarına devam etmektedir.

TÜİK tarafından açıklanan ülkemiz dış ticaret istatistikleri aylık olarak izlenmekte olup, aynı zamanda makama bilgi notu olarak sunulmaktadır. Bu kapsamda; aylık olarak hazırlanan bilgi notunda; genel dış ticaret, tarım ürünleri dış ticareti, tarımsal ihracatta ve ithalatta ilk 10 ülke, fasıllara ve aylara göre ihracat, fasıllara ve

aylara göre ithalat ve farklı sınıflandırmalara ve yıllara göre tarımsal dış ticaret dengesi verileri yer almaktadır. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ile ilgili toplantılara katılım sağlanarak, çalışmalar Genel Müdürlüğümüz koordinatörlüğünde devam etmektedir.

Tarımsal Ürünler Maliyet Sistemi (TAMSİS), Türkiye genelinde il ve ilçe düzeyinde bitkisel ürünlerin maliyetlerinin ve birim alandan elde edilen net gelir değerlerinin hesaplanmasının yapıldığı sistemdir. Sistemde tarla, sebze, meyve ve süs bitkilerinin maliyet verileri ürünlerin üretim tiplerine göre sisteme girilmektedir. Ürün maliyetlerinin ve ürünlerin birim alandan elde edilen net gelir değerlerinin il, ilçe, ve ülke geneli ortalaması; ekim alanı ve üretim miktarı değerleri dikkate alınarak ağırlıklı ortalama ile hesaplanmaktadır. Türkiye ortalamaları başta olmak üzere, il ve ilçe kıyaslamaları, ürün maliyetini etkileyen unsurların tamamının kıyaslanabildiği raporlama özelliği sistemde yer almaktadır.

Tarım istatistikleri gerek Ülkemiz gerekse Ülkemizin AB'ne uyumu açısından da oldukça önem arz etmekte, Ülkemizin AB'ye uyum sürecinde "Tarım ve Kırsal Kalkınma (11.Fasıl)" faslına ait açılış ile "İstatistik (18.Fasıl)" faslına ait kapanış kriterleri arasında yer almaktadır.

11. Tarımsal Desteklemeler

Tablo 60: Tarımsal Desteklemeler

DESTEK KONUSU	2018 Yılı
Alan Bazlı Tarımsal Destekler	3.561.106.000
Fark Ödemesi Destekleri	3.623.511.000
Hayvancılık Destekleri	3.745.241.000
Tarımsal Sigorta Hizmetleri	1.060.565.000
Telafi Edici Ödemeler Kapsamındaki Destekler	206.119.000
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler	849.637.000
Kırsal Kalkınma Amaçlı Destekler	685.652.000
Genç Çiftçi Proje Desteği	502.904.000
Kırsal Kalkınma Yatırımları (Gap illeri) (sermaye transferi)	71.977.000
Kırsal Kalkınma Kurumu (Ipard)	217.653.000
GENEL TOPLAM	14.524.365.000

Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) bağlı olarak

- Yurtiçi Sertifikalı Tohum Kullanımı Desteklemesi,
- Yurtiçi Sertifikalı Tohum Üretimi Desteklemesi,
- Yurtiçi Sertifikalı Fidan/Çilek Fidesi ve Standart Fidan Kullanımı Desteklemesi,
- Fark Ödemeleri Desteği (yağlı tohumlu bitkiler; kütlü pamuk, yağlık ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola, aspir, zeytinyağı, dane mısır, hububat-baklagil pirimi; buğday, arpa, çavdar, tritikale, yulaf, çeltik, kuru fasulye, nohut ve mercimek)
- Mazot, Kimyevi Gübre ve Toprak Analizi Desteği,
- Yem Bitkileri Desteklemesi,

- ÇATAK Desteği,
- Organik Tarım Desteği,
- Doğal Afet (Borç Erteleme),
- Biyolojik Mücadele Desteği,
- Patates Siğili,
- Fındık Alan Bazlı Desteği,
- Fındık Alternatif Ürün-Söküm Destekleme uygulamaları yürütülmüştür.

Yukarıda adı geçen destekler ile ilgili modüllerin hazırlanması sağlanarak, veri girişi için İl/İlçe Müdürlüklerine yetki tanımlaması yapılmaktadır. Ödemeye esas icmaller oluşturulmaktadır.

ÇKS veri güvenliğine yönelik pilot illerde Log kayıtlarının çapraz kontrolü çalışması yapılmıştır. Mevzuat gereği ÇKS'de derlenen bilgileri kullanan Kurum ve Kuruluşlara web servis hizmeti verilmektedir.

2018 üretim yılı Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) başvuruları 01/12/2018 tarihli ve 30612 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik değişikliği ile 31/12/2018 tarihine kadar uzatılmıştır.

12. Organize Tarım ve Hayvancılık Bölgeleri Çalışmaları

Genel Müdürlüğümüz tarafından yürütülen; tarım ve sanayi sektörünün entegrasyonuna katkı sağlanması amacıyla, tarıma dayalı sanayi girdisini oluşturan bitkisel ve hayvansal üretim yapan işletmelerin ve bu ürünlerin işlenmesine yönelik sanayi tesislerinin yer aldığı mal ve hizmet bölgesi olan Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinin kurulması çalışmaları devam etmektedir.

Tarıma Dayalı İhtisas OSB Projeleri

- Amasya-Suluova TDİ (Besi) OSB
- Ankara-Çubuk TDİ (Besi) OSB
- Eskişehir-Beylikova TDİ (Besi) OSB
- Yalova-Çiftlikköy TDİ (Çiçekçilik) OSB
- Denizli-Sarayköy TDİ (Sera) OSB
- Hatay-Altınözü-Enek TDİ (Süt) OSB
- Kars TDİ (Besi) OSB
- Ağrı-Diyadin TDİ (Sera) OSB
- Şanlıurfa TDİ (Besi) OSB
- Diyarbakır TDİ (Besi) OSB
- Elazığ TDİ (Hayvansal Ürünler) OSB
- Gaziantep-Oğuzeli TDİ (Besi) OSB
- Samsun-Bafra TDİ (Sera) OSB

TDİOSB Projelerine 2018 yılı yatırım programda 9 adet proje için, 2018 yılı yatırım programıyla 16.808.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup, altyapı inşaatları devam eden projeler için 18 milyon TL ek ödenek sağlanmış ve toplam 34.808.000,00 TL ödenek ile;

Denizli Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB'de 72 ha alanda kurulan bölgede jeotermal kaynakla ısıtılan 13 adet sera işletmesi faaliyet gösterebilmesi için altyapı inşaatlarına devam edilmiş ve yılsonu itibariyle tamamlanmıştır. Altyapı imalatları (yol, kullanma suyu şebekesi, elektrik şebekesi ve kanalizasyon şebekesi) ve jeotermal kaynak ısıtma sistemleri test aşamasına gelmiştir.

Şanlıurfa Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de 855 hektar alanda kurulacak 532 adet besi işletmesi faaliyet gösterecek olup, 3 etap halinde devam eden altyapı inşaatları yılsonu itibariyle tamamlanmıştır.

Kars Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de 147 hektar alanda 115 adet besi işletmesi faaliyet gösterecek olup, altyapı inşaatları devam edilmiştir. Altyapı inşaatlarının 2019 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Yalova Tarıma Dayalı İhtisas Çiçekçilik OSB ve Hatay-Altınözü Tarıma Dayalı İhtisas (Süt) OSB'nin genel yerleşim, imar ve parselasyon planları ile altyapı proje çalışmalarına başlanmış ve devam ettirilmiştir.

Samsun-Bafra Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB'de 119,4 hektar alanda kurulacak bölgede 53 adet sera işletmesi faaliyet gösterecek olup, alandaki şahıs parselleri için kamulaştırma çalışmaları yapılmış ve tamamlanmıştır. Genel yerleşim, imar ve parselasyon planları ile altyapı inşaat projeleri hazırlanmıştır.

Ağrı-Diyadin Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB'de 129,7 hektar alanda kurulan bölgede jeotermal kaynakla ısıtılan 36 adet sera işletmesi faaliyet gösterebilmesi için altyapı yapım işine ait projeler hazırlandı. Altyapı yapım işinin (altyapı inşaat, ısıtma ve elektrik şebekesi yapım işi) ihalesi hazırlandı. İhale 2019 yılında yapılacak ve işe başlanılacaktır.

Eskişehir-Beylikova Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'nin altyapı inşaatları tamamlandı. Altyapı inşaatlarının geçici kabul işlemleri yapıldı. Besi işletmeleri yatırımcılara tahsis edilmekte olup, üstyapılara başlanmıştır.

Diyarbakır Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de besi işletmeleri yatırımcılara tahsis edilmiş ve tahsis yapılan üreticilerden 55'i ahırlarını tamamladı ve üretime geçti. Bölgede 8000 civarında besi hayvanı bulunmaktadır. Biyogaz tesisi tamamlanmış olup, bölgede 200 kişi istihdam edilmektedir.

Amasya-Suluova Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de besi parsellerinin tamamı yatırımcılara tahsis edildi. Yatırımcılar işletmelerini tamamladı, bölgede 5000 civarında besi hayvanı bulunmaktadır. Et entegre tesisi ve biyogaz tesisi de faaliyette olup, bölgede 600 kişi istihdam edilmektedir. Ankara-Çubuk Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de besi işletmeleri, et entegre ve biyogaz parselleri yatırımcılara tahsis edilmekte olup, üstyapılara başlanmıştır.

Yeni Tarıma Dayalı İhtisas OSB Projeleri

Zonguldak-Çaycuma Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB'de 52,5 hektar alanda kurulacak bölgede 30 adet sera işletmesi faaliyet gösterecek olup, yer seçimi kesinleştirilmiş ve tüzel kişilik kazanmıştır. Fizibilite çalışmaları tamamlanan projenin yılı yatırım programına alınması için fizibilite raporları Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına gönderilmiştir. Genel yerleşim planı, üstyapı modül projeleri, imar ve parselasyon planları ile altyapı inşaat projeleri hazırlanmaktadır.

Malatya-Yazıhan Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de 312,8 hektar alanda kurulacak bölgede 165 adet besi işletmesi faaliyet gösterecek olup, yer seçimi kesinleştirilmiş ve tüzel kişilik kazanmıştır. Projenin yılı yatırım programına alınmaları için fizibilite çalışmaları yapılmaktadır.

Erzincan Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de yer seçimi kesinleştirilmiş ve tüzel kişilik kazanmıştır. Projenin yılı yatırım programına alınmaları için fizibilite çalışmaları yapılmaktadır.

Adana-Karataş Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB'de 306 hektar alanda kurulacak bölgede 85 adet sera işletmesi faaliyet gösterecek olup, yer seçimi kesinleştirilmiş ve tüzel kişilik kazanmıştır. Genel yerleşim planı, üstyapı modül projeleri, imar ve parselasyon planları ile altyapı inşaat projeleri hazırlanmaktadır.

Adana-Karataş Tarıma Dayalı İhtisas Su Ürünleri OSB'de 635 hektar alanda kurulacak bölgede 25 dekarlık 215 adet havuzlarda tatlı ve tuzlu suda çeşitli balık yetiştiriciliği ve karides yetiştiriciliği ve bunların işleneceği sanayi tesisleri ile yeni türlerin geliştirilmesi için teknokent kurulacaktır. Projeleri hazırlanmaktadır.

Sivas-Şarkışla Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB'de 227 hektar alanda kurulacak bölgede 140 adet besi işletmesi faaliyet gösterecek olup, yer seçimi kesinleştirilmiştir.

Afyonkarahisar-Bolvadin, Çorum-Alaca, Gümüşhane-Kelkit, Kahramanmaraş-Elbistan Tarıma Dayalı İhtisas Besi OSB projelerinin, yer seçiminin kesinleştirilmesi için çalışmalar devam etmektedir. Yer seçimlerinin kesinleştirilmesi, tüzel kişiliklerinin onaylanması ve proje çalışmalarına başlanması planlanmaktadır.

Van, Konya-Kadınhanı, Kastamonu-Devrekani, Balıkesir-Edremit, Yozgat-Sorgun Tarıma Dayalı İhtisas OSB projelerinin başvuruları yapılmış ve başvuru dosyalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi devam etmektedir. Yer seçim çalışmaları yapılmaktadır.

Bakanlığımızca Jeotermal Enerji kaynağı ile ısıtılan Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB'lerin yaygınlaştırılması amacıyla İzmir, Manisa ve Aydın illerinde proje çalışmalarına başlanmıştır. İzmir'in Dikili ilçesinde, Aydın'ın merkez ilçe Efeler Kadıköy ve Manisa'nın Alaşehir ilçesinde jeotermal seracılık TDİOSB kurulacak alanlar belirlenmiş ve yer seçimi tamamlanmıştır. Proje ve fizibilite çalışmaları yapılmaktadır. Yine İzmir'in menderes ilçesinde süs bitkileri üretimi yapılması planlanan Tarıma Dayalı İhtisas Sera OSB kurulması amacıyla alan belirlenmiş ve yer seçimi tamamlanmıştır. Proje ve fizibilite çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca İzmir'in tire, torbalı, ödemiş ve diğer ilçelerinde de hayvansal ve bitkisel üretime yönelik Tarıma Dayalı İhtisas OSB kurulması amacıyla çalışmalar devam etmektedir.

Diğer Projeler (Ar-Ge) ve Çalışmaları

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri İhtiyaç Analizi Projesi;

Bu proje ile öncelikli olarak Ülkemiz genelinde mevcut tarımsal kapasitenin tespit edilmesi, Tarıma Dayalı İhtisas OSB'lerin mekânsal analizleri, ihtiyaç ve kaynak planlaması yapılarak, Bitkisel ve Hayvansal üretim potansiyeli olan bölgelerin belirlenmesi sağlanacaktır. Proje kapsamında TÜBİTAK ve çeşitli üniversiteler ile görüşmeler yapılarak bilgi alış verişinde bulunulmuştur. Bu kapsamda projeye ilişkin teknik şartname ve sözleşme hazırlanarak danışmanlık hizmeti alınmak üzere ihale hazırlıkları yapılmıştır. 2019 yılında ihalesi yapılarak proje başlanması planlanmaktadır.

Mevzuat Çalışmaları

4562 Sayılı OSB Kanunu kapsamında;

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri Yönetmeliği hazırlandı, 25.11.2017 tarihli ve 30251 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri Kredi Yönetmeliği,

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerindeki Parsellerin Tahsisine Dair Yönetmelik ve

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri İhale Yönetmeliği, hazırlama çalışmaları devam etmektedir.

13. Tarım Sigortaları ve Doğal Afetlerle İlgili Çalışmalar

Tarım Sigortaları Çalışmaları

5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesinde kurulan Türkiye Tarım Sigortaları Sistemi Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) ile Bakanlığımız Kayıt Sistemlerine kayıtlı olan üretici ve yetiştiricilerin, isteğe bağlı olarak tarımsal varlıklarını teminat altına almaları sağlanmaktadır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

05 Ocak 2018 tarih ve 30292 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2017/11094 sayılı mülga Bakanlar Kurulu Kararı ile 2018 yılında;

Devlet Destekli İlçe Bazlı Kuraklık verim Sigortası ile 2017 yılında kapsama alınan kuru alanlarda üretimi yapılan buğday ürünü ve sertifikalı tohumluğuna ilave olarak, 2018 yılında ülke genelinde ilk defa kuru alanlarda üretimi yapılan "arpa, çavdar, yulaf ve tritikale ürünleri ile bu ürünlerin sertifikalı tohumluklarında", "kuraklık, don, sıcak rüzgar, sıcak hava dalgası, aşırı nem, aşırı yağış" gibi risklerin neden olduğu verim azalışları da teminat kapsamına alınmıştır.

Meyve bahçeleri ve bağlarda dolu ağı ve örtü sistemlerine ilave olarak; meyve bahçeleri ve bağlarda destek (telli terbiye) sistemleri ile bu sistemlerin altında bulunan ürünler, meyve ağaçları, asmalar ve fidanlar için dolu ağırlığı ve taşıt çarpması riskleri teminat kapsamına alınmıştır.

Hayvan Hayat Sigortaları kapsamına, Büyükbaş, Küçükbaş ve Kümes hayvanlarıyla ilgili epidemik yeni hastalıklar da ilave ederek teminat kapsamı genişletilmiştir.

Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortasındaki prim fiyatını % 8'den % 7'ye düşürülmüştür.

Arıcılık (Arılı Kovan) Sigortasında prim fiyatları; sabit arıcılıkta % 0,9'dan % 0,8'e, gezginci arıcılıkta ise % 1,4'ten % 1,3'e düşürülmüştür.

Kadın çiftçilerimize ve genç çiftçilerimize için tüm sigorta branşlarında oluşan primin % 5'i oranında indirim yapılmıştır.

Kiraz meyvesinde yağmur teminatı için uygulanan muafiyet oranını ise % 20'den %10'a indirilmiştir.

Devlet Destekli İlçe Bazlı Kuraklık verim Sigortası ile 2018 yılı içerisinde 87.159 adet poliçe tanzim edilmiş, kesilen poliçeler karşılığında 15.708.563 TL Devlet prim desteği ödemesi ve 5.075.106 TL hasar tazminatı ödemesi yapılmıştır.

2018 yılı içerisinde 81 ilde; kapsam dahilindeki tüm branşlarda toplam 1.756.428 adet Devlet destekli tarım sigortası poliçesi kesilmiş, kesilen poliçeler karşılığında 1,1 Milyar TL Devlet prim desteği ödemesi ve 1,1 Milyar TL hasar tazminatı ödemesi yapılmıştır. 2018 yılında sigortalanan alan 24,7 milyon dekara, hayvan sayısı ise yaklaşık 3,6 milyon başa ulaşmıştır.

Devlet Destekli Tarım Sigortaları uygulamasının başladığı 1 Haziran 2006 tarihinden 31 Aralık 2018 tarihine kadar tüm branşlarda toplam;

- 10.650.045 adet tarım sigortası poliçesi tanzim edilmiş,
- 4,5 Milyar TL Devlet prim desteği sağlanmış,
- 5,1 Milyar TL hasar tazminatı ödemesi yapılmıştır.

2018 yılı Devlet Destekli Tarım Sigortaları uygulamalarına ilave olarak 2019 Yılında;

Bitkisel ürün sigortasında; Dolu ana riski ile birlikte; fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, sel ve su baskını ek risklerine ilave olarak,

İncir ve Üzüm ürünlerinde "yağmur riskinin" verdiği zararlar teminat kapsamına alınmıştır.

Elma, Armut ve Ayva ürünlerinde teminat başlangıcı "pembe/beyaz tomurcuk dönemine" çekilmiştir.

İlçe Bazlı Kuraklık verim Sigortasında; 2019 yılında hububat ürünlerine "nohut, kırmızı mercimek ve yeşil mercimek" gibi baklagil ürünleri de ilave edilerek, bu ürünlerin kuraklık başta olmak üzere; don, sıcak rüzgâr ve sıcak hava dalgası, aşırı nem, aşırı yağış gibi risklerden oluşan kayıplarının telafi edilmesi amaçlanmıştır.

Sera Sigortasında; Sera sigortalarında, kapsamda olan Sera ve Yüksek Tünellere ilave olarak, Örtü Altı Kayıt Sistemine (ÖKS) kayıtlı “Alçak Tüneller” ve “Saksılı Süs Bitkileri” teminat kapsamına alınmıştır.

Büyükbaş Hayvan Hayat Sigortasında; “terör riski” ile teminat kapsamına alınmıştır.

Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortasında; yetiştirici talepleri doğrultusunda “yavru atma riski” teminat kapsamına alınmıştır.

Arıcılık (Arılı Kovan) Sigortasında; Sigorta bedelinin tazminat oranları yeniden belirlenerek (Arılı kovan sigorta bedelinin % 45’i Kovanı, % 40’ı Arı Kolonisini, % 15’i Balı teşkil edecek şekilde), Bal ürünü de teminat kapsamına alınmıştır.

Tarım sigortası branşlarında muafiyet-müşterek sigorta oranları ile tarife fiyat düzenlemelerine gidilerek, üretici lehine iyileştirmeler yapılmıştır.

Doğal Afetlerle İlgili Çalışmalar

Ülke genelinde meydana gelen doğal afetler nedeniyle; 24 Haziran 2018 tarih ve 30458 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2018/11983 sayılı mülga Bakanlar Kurulu Kararı ile 01/01/2018 tarihinden 31/12/2018 tarihleri arasında çeşitli afetlerden zarar gören üreticilerimizin T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan düşük faizli zirai borçlarının ertelenmesi için İl-İlçe Hasar Tespit Komisyonlarının çalışmaları devam etmektedir.

14. Pazarlama Çalışmaları

Piyasa İzleme, Değerlendirme ve İstatistik ile ilgili çalışmalar

Gıda ve tarımsal ürün piyasalarında karar alıcıların karar alma mekanizmalarını daha kolaylaştırılabileceği, şeffaf, izlenebilir ve istikrar içinde sürdürülebilir fiyat izleme sisteminin kurularak üreticiden tüketiciye fiyatların takibinin sağlanması amacıyla Bakanlığımız Tarım Bilgi Sistemi (TBS), kapsamında oluşturulan Tarım Ürünleri Fiyat izleme Sistemi (TÜFİS), 20.02.2017 tarihinden itibaren 81 il/ilçe Müdürlükleri ile beraber HAYGEM, BÜGEM, GKGM, TMO ve ESK sisteme veri girişlerine başlamıştır.

Üretici ve aracıda 29, hal ve pazar da 14 markette 25 ürünün fiyatları (kırılımıyla birlikte 70 adet tarımsal ürün) İl Müdürlükleri vasıtasıyla, Genel Müdürlüğümüz tarafından izlenmektedir.

TÜFİS verileri, Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesinin gündem ve konularına yönelik çalışmalarda kullanılmak üzere Merkez Bankası ile paylaşılmaktadır.

Tarımsal Ürünlerin 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu Çerçevesinde Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilmesi Halinde Kira Destekleme Ödemesi Yapılmasına İlişkin 30.09.2014 tarih ve 2014/6849 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden “Lisanslı Depolarda Ürün Depolama Kira Desteği” faaliyeti yürütülmektedir.

Ödemeler, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından gönderilen icmallere doğrultusunda üçer aylık dönemler halinde yapılmakta olup, 2018 yılında, 59 adet lisanslı depo işletmesine 41.710.513,84 TL kira destekleme ödemesi gerçekleştirilmiştir.

Mevcut kira desteğinin yanı sıra, ürünlerini lisanslı depolarda muhafaza eden üreticiler ve üretici örgütlerine ilave kira, nakliye ve analiz ücreti destekleme ödemesi yapılmasına ilişkin uygulama, 2018/38 sayılı Tebliğin 27.10.2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile başlamıştır.

Tarımsal Pazarlama ve Değer Analizi ile İlgili Çalışmalar

2015-2020 dönemini kapsayan ‘Tarımsal Örgütlerin Pazarlama Kabiliyetlerinin Geliştirilmesi Projesi’ kapsamında; Isparta ve İzmir illerinin de dahil edilmesiyle 9 (Dokuz) olan pilot İl sayısı 11 (Onbir)’e

2018 YILI FAALİYET RAPORU

çıkarılmıştır.15.02.2018 tarihinde Bakanlığımız 10.kat toplantı salonunda yapılan “2018 yılı Planlama Toplantısı” pilot illerden gelen ikişer personelin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Tarımsal Örgütlerin Pazarlama Kabiliyetlerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında üretici örgütlerinin pazarlama faaliyetlerine yönelik anket formatı ve içeriği yenilenmiş olup, bu anketleri gerçekleştirmek ve örnek çalışmalarda bulunmak amacıyla aşağıda belirtilen tarihlerde pilot illere ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Kahramanmaraş 02-06 Nisan 2018, İzmir 09-13 Nisan 2018, Trabzon 24-28 Nisan 2018, Manisa 07-11 Mayıs 2018, Tekirdağ 09-10 Mayıs 2018, Erzurum 09-12 Temmuz 2018, Amasya 17-20 Temmuz 2018, Ankara 26 Eylül 2018, Kayseri 20-23 Kasım 2018, Şanlıurfa 14-16 Kasım 2018 ve Isparta 03-07 Aralık 2018 tarihleri arasında gidilerek, bu illerde yer alan kooperatifler yerinde ziyaret edilmiş, üretim yaptıkları ürünlerin piyasada tutulması ve satılması, pazarlama bileşenlerinin planlanması amacıyla içeriği yenilenmiş anket formları doldurulmuştur.

12-13 Mart 2018 tarihinde Daire Başkanlığımızca; Coğrafi İşaret veri tabanı, coğrafi işaretli ürünlerin pazarlanması, coğrafi işaretlerde üretici örgütlerinin rolü ve önemi konusunda TAİEX workshop çalışması gerçekleştirilmiştir.

02-05 Mayıs 2018 Başkanlığımızca yürütülmekte olan “Coğrafi İşaretlerde Farkındalığın Artırılması Projesi” kapsamında Bakanlığımızın birimlerince yürütülen coğrafi işaretli ürünlerin tescil prosedürlerine ilişkin süreçlere yönelik olarak karşılaşılan sorunların ve yönetim konularının karşılıklı olarak görüşüldüğü ortak akıl toplantısı yapılmıştır.

Dünya Bankasıyla ortak İzmir, Ankara, İstanbul, Antalya illerinde 15-24 Şubat 2018 Tarımsal Örgütlerin Değer Zincirindeki Rollerinin Güçlendirilerek Tarımsal Pazarlamadaki Etkinliklerinin Artırılması konulu misyon ve saha ziyareti çalışmaları gerçekleştirilmiştir

15-17 Ocak 2018 tarihlerinde TAİEX Ofisi tarafından “Su Ürünleri Üretici Örgütlerinin Tanınma Kriterleri” konulu misyon toplantısına katılım sağlanmıştır.

01-03 Mart 2018 tarihinde Balıkesir Edremit’te düzenlenen Zeytin ve Zeytinyağı Çalıştayına katılım sağlanmıştır.

19-23 Mart 2018 tarihlerinde Cenevre’de WIPO tarafından düzenlenen Fikri Mülkiyet ve Genetik Kaynaklar, Geleneksel Bilgi ve Kültürel İfade Biçimleri Hükümetler Arası Komitesi (IGC) 35. Oturumuna katılım sağlanmıştır.

27 Nisan 2018 tarihinde İstanbul’da Metro Market tarafından düzenlenen Coğrafi İşaret Zirvesi’ne katılım sağlanmıştır.

3 Mayıs 2018 CFCU koordinatörlüğünde Ankara’da düzenlenen Ortak Piyasa Düzeni Gerekliliklerine Uyum İçin Strateji geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi kapsamında Avrupa Birliğinde Coğrafi İşaretler ve Şarap Sektöründe OPD konulu eğitime katılım sağlanmıştır.

4 Mayıs 2018 Bozok Üniversitesi tarafından Yozgat’ta düzenlenen 3. Uluslararası Bozok Sempozyumu’na katılım sağlanarak Türkiye ve Avrupa birliğinde Coğrafi İşaretli Ürünler konulu bildiri sunulmuştur.

Kayseri ilinde düzenlenen Kayseri Pastırması konulu teknik çalışmaya Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü; Türk Patent ve Marka Kurumundan uzmanları katılım sağlamıştır.

Muğla ili Milas ilçesinde Milas Zeytinyağı konulu teknik çalışmaya Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü; Türk Patent ve Marka Kurumundan uzmanları katılım sağlamıştır.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Organizasyonu (FAO), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Bursa Uludağ Üniversitesi tarafından 4 Aralık 2018 tarihinde Bursa’da “Türkiye’de Coğrafi İşaretler Bursa Yükseliyor” konulu seminerine katılım sağlanmıştır.

Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) tarafından Bakanlığımıza gelen coğrafi işaret başvuruları Genel Müdürlüklerden gelen görüşler doğrultusunda hazırlanarak TÜRKPATENT’e iletilmektedir. Bu kapsamda 2018 yılında 91 tarım ve gıda ürünü ile ilgili Bakanlık görüşü Türk Patent ve Marka Kurumu’na iletilmiştir.

Ülkemizde toplamda 391 adet ürüne coğrafi işaret tescili verilmiştir. 422 adet başvuru bulunmaktadır.

Avrupa Birliğinde tescil alan 3 ürünümüz bulunmaktadır: (Antep Baklavası, Aydın İnciri, Malatya Kayısı.) Avrupa Birliği'ne başvuru aşamasında olan 14 ürünümüz bulunmaktadır. AB düzeyinde tescilli ürünlerimizin artması için ilgili kurum/kuruluşlar ile çalışmalar sürdürülmektedir.

“Geographical Indications Trade and Economic Value Added in EU Level” konulu TAİEX Çalıştayı Avrupa Birliği Komisyonunca onay almıştır.

“Geographical Indications and Controlling Systems” konulu TAİEX study visit (çalışma ziyareti) ve expert mision (uzman değişimi) Avrupa Birliği Komisyonunca onay almıştır. Çalışmalar sürdürülmektedir.

15. Denetleme Faaliyetleri

2018 yılında;

Cumhuriyet Başsavcılıkları, İl Müdürlükleri, BİMER ve CİMER'den gelen şikâyetler üzerine 46 ilde,

- 85 adet tarımsal kalkınma kooperatifi,
- 13 adet su ürünleri kooperatifi,
- 11 adet süt üreticileri birliği,
- 7 adet damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliği,
- 3 adet damızlık sığır yetiştiricileri birliği,
- 1 adet mantar üreticileri birliği,
- 1 adet arı yetiştiricileri birliği,
- 2 adet hayvancılık kooperatifleri birliği,
- 3 adet kırmızı et üreticileri birliği,
- 1 adet tarım kooperatifleri birliği,
- 1 adet deniz ürün avcılar üretici birliği,
- 1 adet yumurta üreticileri birliği olmak üzere;

Toplam 129 adet tarımsal örgütte yapılan denetim sonucu; toplam 109 adet rapor düzenlenmiştir. 20 adet rapor ise yazım/raportör aşamasında olup, yapılan denetimler sonucu tespit edilen idari, mali ve hukuki eksiklikler, idari ve tazmin tedbirleri olarak il müdürlükleri aracılığıyla muhataplarına bildirilmiştir.

16. İdari İşler ve Koordinasyon Faaliyetleri

- Bakanlığımızın, 2013-2018 yıllarını kapsayan Stratejik Planı kapsamında Genel Müdürlüğümüzün orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarının plana yansıtılması için birimler arası koordinasyon çalışmaları yürütülmüştür.
- Yatırım programı ve performans programını hazırlamak üzere birimler arası koordinasyon sağlanmıştır.
- Performans programı, kalkınma plan ve programları ile stratejik plan çerçevesinde Genel Müdürlüğümüz 2018 yılı bütçe tasarısı hazırlanmış olup, 2019 Yılı Bütçesi 3.677.392.000 TL olarak belirlenmiştir.
- Bütçe Kanunu ile verilen ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılması koordine edilmiştir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- Yürütülen hizmetlerle ilgili genel müdürlük içi, bakanlık içi, yurtiçi ve yurtdışı kurum ve kuruluşlarla koordinasyon sağlanmaktadır.
- 11.883 adet BİMER-CİMER yazışması cevaplandırılmıştır.
- Birimimizin, görev alanına giren konulardaki mevzuat teklifleri hazırlanarak tasarılar hakkında ve diğer kurumlardan gelen kanun, yönetmelik gibi mevzuata ilişkin düzenlemelerle ilgili genel müdürlük görüşü oluşturulmuştur.
- Aylık Faaliyet Raporları ve 5018 sayılı kanunun 41. maddesine istinaden hazırlanması gereken Yıllık Faaliyet Raporu, birimlerden alınan bilgilere göre hazırlanarak Strateji Geliştirme Başkanlığına gönderilmektedir.
- Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü ile ilgili çalışmalar kapsamında uluslararası kuruluşlarla koordinasyon sağlanmış, Karma Ekonomik Komisyon (KEK), Tarım Yürütme Komitesi, Serbest Ticaret Anlaşması (STA) vb. konularda görüş oluşturmuş, teknik işbirliği anlaşmalarında (Protokoller, Mutabakat Zaptı) öngörülen hususların gerçekleştirilmesi için Bakanlığın ilgili birimi ile koordineli çalışılmıştır.
- Periyodik süreçlerde, yatırım gerçekleşme raporları ve dönemsel mali raporların koordinasyonu sağlanmıştır.
- Bakanlık ve genel müdürlüğümüz çalışma alanları kapsamında 81 ile yönelik il bilgileri hazırlanarak, istendiğinde ilgili makamlara sunulmuştur.
- Genel Müdürlüğümüz iç kontrol sisteminin kurulması çalışmalarına devam edilmiştir.
- Hizmetiçi Eğitim Bilgi Sistemi (HİEBİS); Hizmetiçi eğitim ile ilgili olarak personelin teknik ve bilişim konularında eğitim alması sağlanmış olup, daire başkanlığımızca yıl içinde yapacakları eğitimler sisteme giriş yapıldıktan sonra Bakanlığımız Eğitim Yayın ve Yayınlar Daire Başkanlığına gönderilmektedir.
- Bilgi Yönetim sistemi (BİLSİS) Bakanlığımız günlük faaliyet ve toplantı bilgilerinin tek bir platform üzerinden takibinin yapılarak, Cumhurbaşkanlığına gönderilmek üzere raporlanabildiği bir Faaliyet Takip Sistemi olan BİLSİS'e sabah 09:15 ve akşam 16:00 saatlerinde olmak üzere günde iki defa veri girişi yapılmaktadır.
- Bakanlık Koordinasyon Sistemi; Bakanlık Koordinasyon toplantılarında, Bakanımız tarafından talimatlandırılan konuların sistem üzerinden girişleri yapılmaktadır.
- Bilgi Notu Yazılımı; Makama sunulmak üzere, aylık haftalık ve yıllık oluşabilecek değişiklikler ve güncellemelerle birlikte Daire Başkanlığımızca kısa ve öz olacak şekilde güncel hazırlanan bilgi notlarının sisteme girişi yapılmaktadır.
- Genel Müdürlüğümüz personeli tarafından kullanılan bilgisayar ve çevre donanımlarının işleyişini sağlamak üzere bilgisayarların arıza tespit ve onarım işlemi yapılmıştır.
- Genel Müdürlüğün taşınır kayıt ve kontrol işlemleri yapılarak yılsonu taşınır icmalleri hazırlanmış ve hesaplar kapatılmıştır.
- Personel atama, terfi, intibak, disiplin, görevlendirme, izin, mal bildirim ve emeklilik işlemleri rutin olarak gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda 2018 yılında 78 adet personel ataması gerçekleştirilmiştir.
- Genel Müdürlüğümüz birimlerinin muhtelif demirbaş büro malzemesi, kırtasiye ve temizlik malzeme ihtiyacı bütçe imkanları dâhilinde karşılanmıştır.
- Genel Müdürlüğümüze yıl içerisinde gelen toplam 42.747 adet evrak girişi, 34.071 adet evrak çıkışı yapılmış olup, bu evraklar taranarak dijital ortama aktarılmıştır.

F. TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Tarla Bitkileri Araştırmaları

Çeşit Geliştirme Çalışmaları

Gıda güvenliğinin ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi ve artan dünya nüfusu için verim ve kalitenin artırılması, ve bu alanda bitki ıslahı, çeşit geliştirme ve tohum bilimi ile tohum teknolojileri alanında araştırma geliştirme (AR-GE) çalışmalarının yapılması ve bunun için de sertifikalı tohumluk üretimi ve kullanımının artırılması tartışılmaz olup vazgeçilmez önemdedir.

2018 yılında Daire Başkanlığımızda ıslah, yetiştirme tekniği ve teknoloji geliştirme projeleri faaliyetlerine devam edildi. Bu kapsamda Proje Değerlendirme Toplantısı'nda toplam 484 adet Tarla Bitkileri projesi görüşülmüş ve toplantıya yaklaşık 520 kişi katılım sağlamıştır. Yapılan toplantıda Endüstri Bitkileri çalışma grubunda 107 adet, Serin İklim Tahılları grubunda 91 adet, Biyoçeşitlilik ve Genetik Kaynaklar grubunda 84 adet, Yemeklik Tane Baklagiller grubunda 63 adet, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler grubunda 53 adet proje, Çayır Mera ve Yem Bitkileri grubunda 49 tane, Sıcak İklim Tahılları grubunda 37 adet proje görüşülmüş ve değerlendirilmiştir.

Genel Müdürlük olarak gelecek projeksiyonumuz da ortaya koyduğumuz en önemli hedef yerli olarak yaptığımız üretimi, milletimizin sahip olduğu milli çeşitlerle yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda her yıl olduğu gibi bu yılda yürütülen bu projeler sonucunda 2018 yılında araştırma enstitülerinde tarla bitkileri türlerinde toplam 44 çeşit tescil ettirilmiş, 9 çeşit adayı içinde üretim izni alınmıştır.

Tablo 61: Tescil Edilen Tarla Bitkileri Grubuna Ait Çeşit Sayıları

Serin İklim Tahılları	18 (9 ekmeklik buğday, 2 makarnalık buğday, 5 arpa, 1 tritikale, 1 yulaf)
Sıcak İklim Tahılları	7 çeltik
Endüstri Bitkileri	6 (3 soya, 2 aspir, 1 yer fıstığı)
Çayır Mera ve Yem Bitkileri	3 (2 italyan çimi, 1 yem bezelyesi)
Tıbbi ve Aromatik Bitkiler	9 (3 kekik, 3 adaçayı, 1 ekinezya, 1 oğulotu, 1 şevketi bostan)
Yemeklik Tane Baklagiller	1 nohut

Günümüzde dünyada kabul gören anlayış, tarımsal AR-GE faaliyetlerinin unsurları olan bitki ıslahı, çeşit tescili, sertifikalı tohumluk üretimi gibi faaliyetlerin, bitkisel üretimin etkinliğini, miktarını ve kalitesini artırmaya yönelik faaliyetler olduğudur. Daire Başkanlığı olarak 2018 yılında Tarla Bitkileri alanında tarımsal verimi arttırmak için;

IMI grubu herbisitlere dirençli çeşit geliştirilmesi,

Son ürün eldesine yönelik tıbbi ve aromatik bitki çalışmaları, doğal boyar maddelerden boya elde edilmesine yönelik araştırmalar,

Bitkisel ve mikrobiyal aktif madde tespit, sentez ve üretimi,

Pamukta yerli çeşit geliştirme, geliştirilen çeşitlerin tanıtımı ve yaygınlaştırılması,

Yağlı tohumlu ve yem bitkilerinde yerli çeşitlerin geliştirilmesi ve üretime kazandırılması;

ile ilgili 9 tane Özel Sektör AR-GE projesi desteklenmiştir.

Ayrıca 2018 yılında desteklenen 6 adet Özel Sektör AR-GE projesi sonuçlanmıştır. Bunlardan önemli olanlarından "Helichrysum stoechas ssp. Barellieri Bitkisinden İdrar Yolları Taş Hastalığına (Ürolithiasis) Karşı Katma Değeri Yüksek Farmasötik Ürün Geliştirilmesi" projesi kapsamında ülkemizin doğal kaynaklarından biri olan Helichrysum stoechas ssp. barellieri bitkisinden katma değeri yüksek, farmasötik formda, idrar taşı oluşumunu engelleyen ve oluşmuş taşları tedavi etmeye yardımcı olarak kullanılabilir kapsül ve tabletler elde edilmiştir. Ayrıca "Türkiye Yerel Çeltik Çeşitlerinin Agronomik ve Moleküler Karakterizasyonu, Üretimdeki Çeşitleri Ayırt Edici Markırların Belirlenmesi" projesi ile Türkiye'deki yerel çeltik çeşitlerinin agronomik ve moleküler karakterizasyonunu yapmak ve pazara sunulan pirinçlerde çeşit karışıklılığının ayırt edecek moleküler genetik markırların belirlenmesi amacıyla yürütülen proje 2018 yılında tamamlanmıştır.

Daire Başkanlığımızda, bitki ıslahı çalışmaları yaptığımız Ar-Ge çalışmalarının büyük bir kısmını kapsamaktadır. Özellikle ekonomik önemi yüksek olan bitki türlerinde yapılan ıslah çalışmaları ile sektörün talepleri doğrultusunda yeni hat çeşitler geliştirilme çalışmalarına 2018 yılında da devam edilmiştir. Özellikle tarla bitkileri türlerinde yoğunlaşan çalışmalar yüksek verim, kalite, biyotik ve abiyotik stres faktörleri birlikte ele alınarak yürütülmektedir.

2018 yılında tescil ettirilen 2 patates çeşidi ile toplam 8 adet yerli ve milli patates çeşidi ülke tarımına kazandırılmıştır. Onaran 2015, Ünlünen ve Nam isimli çeşitlerimiz Niğde'de bir firmaya verilmiştir. Bu 3 çeşidin tohumluk çoğaltım çalışmaları devam etmektedir. Nahita isimli çeşidimiz ise Türkiye'de en fazla tohumluk üreten firmalardan birine verilmiştir. Ayrıca Nahita çeşidimizin 15 ülkede (Avusturya, Hollanda, Fransa, Belçika, İtalya, İspanya, Romanya, Polonya, Hırvatistan, Fas, Kenya, Brezilya, Almanya, İngiltere ve Danimarka) dikimleri yapılarak ilk defa yurt dışına gönderilen bir Türk çeşidi ünvanını alacaktır. Bu çeşidin ileri kademede tohumluk üretimi ve sertifikasyon çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca 4 adet yerli ve milli patates çeşit adayı tescile sunulmuştur.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından desteklenen "Bisküvilik Kalitesi Yüksek Buğday Genotiplerinin Geliştirilmesi ve Yerel Popülasyonların Bisküvilik Kalitesi Bakımından Taranması" projesi kapsamında kuru ve sulu koşullara ve bisküvi sektörünün isteklerine uygun, yüksek verimli yeni buğday hatları geliştirilmiş ve 2018 yılında kuru 1 sulu koşullara uygun 1 hat çeşit tesciline gönderilmiştir ve böylelikle sektörün önemli bir ihtiyacı karşılanacak ve ülke tarımına önemli katkı sağlanacaktır.

"İnsan Beslenmesine Uygun Yulaf Çeşitlerinin Geliştirilmesi" projesi de TÜBİTAK tarafından desteklenmiş 2018 yılında tamamlanmıştır. Proje kapsamında 3 çeşit tescile verilmiş ve 1 çeşit tescil ettirilmiştir. Tane verimi ve incelenen kalite özellikleri yönünden öne çıkan Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından daha önce tescil ettirilen Kahraman çeşidi insan beslemesine en uygun çeşit olarak belirlenmiştir.

Genetik Kaynaklar Çalışmaları

Türkiye'nin bitki örtüsü, önemli kültür bitkilerini ve bunların yabani akrabalarını kapsamaktadır. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin bitki örtüsünde ekonomik açıdan da önemli olabilecek birçok ağaç türü, tıbbi ve aromatik bitkiler ile sanayi ve süs bitkileri de yer almaktadır. Bu anlamda Türkiye, biyolojik çeşitlilik ve bitki genetik kaynakları bakımından oldukça zengindir.

Türkiye'nin bitki genetik kaynaklarının korunması, uzun süreli muhafazası, sürdürülebilirliği, bilimsel araştırmalarda kullanımı ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi son derece önemlidir. Biyolojik çeşitliliğin muhafazası kapsamında saklanan örneklerin biyolojilerine bağlı olarak exsitu veya insitu muhafaza stratejileri uygulanmaktadır.

Bu kapsamda TAGEM'e bağlı iki Tohum Gen Bankası ve vegetatif materyalin muhafaza edildiği Arazi Gen Bankası ile ex-situ koruma faaliyetlerini sürdürülmektedir. Ulusal Tohum Gen Bankasında 2018 yılı sonu itibarı ile yaklaşık 3339 türe ait 54.268 tohum örneği, Türkiye Tohum Gen Bankasında 866 türe ait 65.278 tohum örneği muhafaza altındadır. Tohum olarak saklanması mümkün olmayan meyve ve asma gen kaynakları, arazi gen bankalarında muhafaza edilmektedir. Araştırma Enstitülerimiz bünyesinde yer alan 17 adet Arazi

Gen Bankasında 107 türe ait 9.750 canlı örnek mevcut olup, 6 Araştırma Enstitümüzde de 900 türde 100.000 soğanlı ve yumrulu doğal süs bitkisi (geofit) muhafaza ve kayıt altına alınmıştır.

Tohum gen bankalarında aynı zamanda ülkemize ait tarımsal değere sahip 50 türe ait 143 farklı yerel tohum çeşidi de bulunmakta olup, bu bitkiler temel olarak tahıllar, baklagiller (yemelik dane), endüstri bitkileri (yağ ve enerji bitkileri), sebze ve yem bitkileridir. Yerel çeşitlerin korunması ve sürdürülebilirliğine yönelik olarak Genel Müdürlüğümüz ve Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü işbirliği ile "Türkiye Bitkisel Yerel Çeşit Genetik Kaynaklarının Belirlenmesi ve Envanterinin Çıkarılması" projesi hazırlıklarına 2018 yılında başlanmış olup, bu proje ile gelecekteki survey ve toplamaların daha verimli bir şekilde yürütmek, yerel çeşitlerin sistematik in situ ve ex situ korunmasını ortaya koymak, değişiklikleri izlemek (genetik erozyonun değerlendirilmesi dahil), gıda güvenliğini ve değişen pazar taleplerinin karşılanmasında kullanımlarını artırmak için gerekli temel verilerin sağlanması hedeflenmektedir.

Yerel Tohum Buluşmaları kapsamında Türkiye Tohum Gen Bankasına bağışlanan ve değişik türlere ait 430 çeşit çoğaltılmak üzere TİGEM'e verilmiştir. Bu çeşitlerden ilkbahar aylarından itibaren başlanarak 389 farklı tür ve çeşit TİGEM'e bağlı Bursa/Karacabey, Ankara /Polatlı, Eskişehir/Anadolu, Şanlıurfa/Ceylanpınar işletmelerinde ekimi tamamlanmış, geriye kalan 41 hububat çeşidi ise 2018 sonbahar döneminde Polatlı Tarım İşletmesinde ekimi yapılacaktır. Söz konusu çeşitlere ait tanımlama işlemleri Araştırma Enstitüsü uzman personelimiz tarafından yapılmaktadır.

Genetik kaynaklara erişimin kolaylaştırılması amacıyla "Genetik Kaynakları veri Tabanı ve İş Süreçleri Yönetim Sistemi" projesi ile TAGEM Enstitüleri tarafından çalışılan genetik kaynaklar bilgilerinin bir veri tabanında birleştirilmesi faaliyetleri başlamıştır. Bu kapsamda Bitki, Evcil Hayvan, Sucul, Mikroorganizma ve Omurgasız Genetik Kaynaklarında veri tabanı çalışmaları devam etmektedir.

Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

Bölgesel Tahıl Pas Hastalıkları Araştırma Merkezini açtık.

Kuzey Afrika'dan Orta Asya'ya kadar olan bölgede Buğday pas hastalıklarını gözlemlemek, pas popülasyonundaki gelişmeler ve değişimleri belirlemek, çalışmalar sonucunda olası pas hastalığı tehditlerine karşı erken önleme tedbirlerini almak amacıyla İzmir'de Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü bünyesinde Bölgesel Tahıl Pas Hastalıkları Araştırma Merkezi açılmış ve çalışmalarına başlamıştır.

Hububat Referans Materyal Merkezi kuruyoruz.

Gerek ülke içi ticarete gerekse ihracatta büyük eksikliği hissedilen, hububatta fiziksel analizlerden başlayarak kimyasal, fizikokimyasal, reolojik ve son üründe tekstürel analizlere kadar olan tüm süreçlerde akredite olmuş, güvenilir, doğru ve tekrarlanabilir sonuçlar üreten hububatta referans materyal hazırlayacak bir merkezin kurulması amacıyla çalışmalara 2018 yılında devam edilmiştir.

Suriyeli Mültecilerin Mahsül Üretimine Destek Amaçlı Acil Yardım Projesi kapsamında sera kurduk.

Osmaniye Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ile Birleşmiş Milletler Gıda Tarım Örgütü (FAO) ile Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü arasında "Osmaniye Kampındaki Suriyeli Mültecilerin Mahsül Üretimine Destek Amaçlı Acil Yardım Projesi" sözleşmesi imzalanmıştır. Bu proje kapsamında yapılan seranın açılışı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 150 Suriyeli Mülteciye, Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsünden 6 teknik personel tarafından eğitim verilmektedir.

Yürütülen Uluslararası Projeler

GEF Projeleri

Gıda ve beslenme için uygun biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımını sağlayarak; hedef kullanıcıların refahını arttırmak ve gıda güvenliğinin iyileştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla Genel

Müdürlüğümüz Koordinatörlüğünde “Beslenme ve Gıda için Biyoçeşitlilik Projesi” Küresel Çevre Fonu’ndan (GEF) sağlanan hibe desteği ile Nisan 2012 yılında başlamış olup, proje Aralık 2018 yılında tamamlanmıştır. Küresel koordinasyonu Bioversity International tarafından yapılan proje, Türkiye, Brezilya, Kenya, Sri-Lanka’da yürütülmüş, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından desteklenmiştir.

3 pilot alanda (Karadeniz, Akdeniz ve Ege Bölgesi’nden toplam 10 il) yürütülen projede; seçilen bölgelerde, yenilebilir doğal bitkiler, doğa mantarları ve yöresel beslenmede öne çıkan siyez buğdayı, börülce ve gölevez gibi yerel çeşitler olmak üzere 43 tür üzerinde çalışılmıştır. Bu türlere ait mevcut veriler, anket yöntemi ile elde edilerek, besin değerlerini belirlemek amacıyla da gıda analizleri yapılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında gerekli politika ve mevzuat hazırlıkları yapılarak, paydaşlarla birlikte farkındalığı artırma faaliyetleri gerçekleştirilmiş ve sürdürülebilir kullanımını güçlendirecek çalışmalar yürütülmüştür.

Kullanılmayan tarımsal atıklar ve artıkların biyoenerji dönüşümünün sağlanarak ekonomiye kazandırılması amacıyla “Türkiye’nin ekonomisinin yeşil büyümeye doğru gelişmesine yardımcı olmak için biyolojik kütleinin sürdürülebilir kullanımı (Sustainable use of biomass to assist the development of Turkey’s economy towards green growth)” başlıklı projenin GEF işbirliğini UNIDO ajansı, Türkiye işbirliğini ise Türkiye tarafında Bakanlığımız Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) üstlenmiştir ve proje 2018 yılında başlamıştır.

Projenin en önemli çıktısı modern biyoenerji projelerinin desteklenmesi ve pilot tesis olarak kurulması, biyoenerji tesislerinin artması için yasal düzenlemelerin oluşturulması, biyoenerji konusunda etkin rol oynayacak paydaşların bilgilendirilmesi ve pazarın etkinleştirilmesi ve projenin amacına uygun biçimde yürümesinin sağlanması için izlenmesi ve değerlendirilmesidir.

KKTC ile Yürütülen İşbirliği Projeleri

Kuzey Kıbrıs Koşullarına Uygun Arpa Çeşitlerinin Geliştirilmesi, Yetiştiriciliği ve Kademeli Tohumluk Üretim Sisteminin Oluşturulması Projesi Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğünden danışmanlığında 2018 yılında çalışmalarına devam etmiştir ve çeşit adayları tescile verilmiştir.

IWWIP (Uluslararası Kışlık Buğday Geliştirme Programı) Programı

Türkiye-ICARDA-CIMMYT ortaklığında CWANA (Orta, Batı Asya ve Kuzey Afrika) bölgesi ve talep eden diğer ülkelere ıslah materyali temin etmek amacıyla devam eden IWWIP programı kapsamında 2018 yılına kadar 88 çeşit geliştirilmiş olup bunun 35 tanesi ülkemiz için geliştirilen çeşitlerdir. Programda Türkiye’nin ve ilişkili olduğu ülkelerin agroekolojik farklılıklarından ve özelliklerinden faydalanılmakta olup, program içerisinde Tarla Bitkileri Daire Başkanlığına bağlı 12 Enstitü yer almakta ve programa destek vermektedir. Örneğin hastalığa dayanıklılık çalışmaları hastalığın doğal olarak yoğun olduğu yerlerde (Ankara, Konya, İzmir, Sakarya, Edirne, Samsun) yapılmakta olup, kurağa dayanıklılık çalışmaları Konya’da, soğuğa tolerans çalışmaları Erzurum’da, tuzluluğa tolerans çalışmaları Özbekistan’da, Ug99 karapas ırkına dayanıklılık çalışmaları ise Kenya’da yapılmaktadır.

Gerçekleştirilen Faaliyetler

- Küresel Çevre Fonu (GEF) destekli Beslenme ve Gıda için Biyoçeşitlilik Projesi kapsamında “Eğitmenlerin Eğitimi”, 29-30 Mart 2018, Antalya
- “1. Uluslararası Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Kongresi ve Fuarı” 19-22 Nisan 2018, İstanbul.
- “Endüstriyel Kenevir Gerçeği Paneli” 02-03 Mayıs 2018, Samsun
- “Y Virüsü: Patates Yetiştiriciliğinde Süregelen Problem ve Kontrol Yönetimi Çalıştayı” 3-4 Mayıs 2018, Niğde

- GEF destekli “Türkiye Ekonomisinin Yeşil Büyüme Yolunda Kalkınmasını Desteklemek Amacıyla Sürdürülebilir Biyokütle Kullanımı” Projesinin Başlangıç Çalıştayı, 9 Mayıs 2018, Ankara
- “İnsan Beslenmesine Uygun Yulaf Çeşitlerinin Geliştirilmesi Çalıştayı” 25 Mayıs 2018, Ankara
- “Bisküvilik Buğday Çalıştayı” 20 Haziran 2018, Eskişehir
- “2. Uluslararası Tritikale Biyoloji, İslah ve Üretim Konferansı” 24-28 Haziran 2018, Erzurum
- GEF destekli Beslenme ve Gıda için Biyoçeşitlilik Projesi’nin “7. Uluslararası Yürütme Komitesi Toplantısı ve Proje Çalıştayı”, 29 Ekim - 3 Kasım 2018, Nevşehir
- Yerli ve Milli tohumculuğu desteklemek, çeşitlerimizin tanıtımı ve yaygınlaştırılması için 2018 yılı içerisinde tarla günleri, eğitimler ve tanıtım faaliyetleri yayınlamıştır.

2. Bahçe Bitkileri Araştırmaları

Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

Üzüm ve Teknolojileri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi projesi kapsamında; Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitü Müdürlüğü: 2018 yılının haziran ayında zemin etüdü yapılmıştır. Ayrıca aplikasyon ölçümleri ve haritaları oluşturulmuş olup, ihale işlemleri devam etmektedir. Manisa Bağcılık Araştırma Enstitü Müdürlüğü: 17.01.2018 tarihinde ihaleye çıkılmış, yüklenici firma ile 09.02.2018 tarihinde sözleşme imzalanmış, yapı ruhsatından sonra 29.03.2018 tarihinde yer teslimi gerçekleştirilmiştir. İhale iş planına göre inşaat süreci devam etmektedir.

BATEM (Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü) Merkezi Laboratuvar ve Eğitim Kompleksi projesi kapsamında; 2018 yılında inşaat ihalesi (25 milyon TL bütçe ile) tamamlanmış olup, inşaat alanındaki eski binalar yıkılmış ve yeni inşaatlar için temel atma çalışmaları başlamıştır.

Türkiye Geofit Bahçesi projesi kapsamında Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü (Yalova) bünyesinde yapılacak olan Geofit Ar-Ge ve Eğitim Merkezi proje çalışmaları 2018 yılında devam etmiş olup, inşaat için ihale aşamasına gelmiştir.

Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitüsü (Adıyaman) 2017/9979 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Adıyaman’da kurulan Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitüsü’ne arazi tahsisi Maliye Bakanlığı’nın 13.12.2017 tarih ve 33685449-310.90-(33.07-20455)-36320 sayılı yazıları ile bildirilmiştir. 2017 yılında Enstitü yönetimi atanmıştır ve Enstitü şu an çalışmalarına Tarım İl Müdürlüğü bünyesinde devam etmektedir. Enstitü binası ve tesisleri ile ilgili proje çalışmaları 2018 yılında yapılmıştır. Ancak tasarruf tedbirleri sebebiyle ödenek aktarılamadığından ihale aşamasına geçilememiştir.

Hatay Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı proje çalışmaları 2018 yılında devam etmiştir. Ancak tasarruf tedbirleri sebebiyle ödenek aktarılamadığından ihale aşamasına geçilememiştir.

Fındık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Alt Yapı Geliştirme projesi kapsamında yeni hizmet binası ve laboratuvarlarının inşaat ihalesi yapılmış olup, inşaat çalışmaları 2018 yılında devam etmiştir.

3. Dünya Zeytin Koleksiyon Bahçesi Oluşturulması (İzmir)

Uluslararası Zeytin Konseyi ile yürütülen çalışmalar neticesinde İspanya ve Fas’tan sonra Dünya 3. Zeytin Koleksiyon Bahçesinin Türkiye’de kurulması kararlaştırılmıştır. Kuruluş çalışmaları 2018 yılı boyunca devam etmiştir. 3. Dünya Zeytin Koleksiyon Bahçesi “Cumhurbaşkanlığı İkinci 100 Günlük Eylem Planı”nda yer almakta olup, açılışa hazırdır.

Çeşit Geliştirme Çalışmaları

1965 yılından beri devam etmekte olan Türkiye Asma Genetik Kaynakları Projesi çerçevesinde ülkemizin Malatya ve Bolu ilinden seçilerek ıslah edilen ve yüksek kaliteli şaraplık çeşidi olan "Karamenüş" ve "Yayla" üzüm çeşitleri Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü tarafından 2018 yılında tescil ettirilmiştir.

Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü'nde kivi ıslah çalışmalarına 2008 yılında başlanmış olup, 2011 yılında projelendirilerek devam edilmiştir. Bu ıslah çalışmaları sonucunda selekte edilen çeşit adaylarından birisi tescile sunularak 2016 ve 2017 yıllarında tescil denemeleri yürütülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda 2018 yılında ilk yerli kivi çeşidi olan "İlkaltın" çeşidi tescil edilmiş ve ülkemiz tarımına kazandırılmıştır.

Araştırma Enstitülerimizce sebzeler ve süs bitkilerinde biyotik (hastalık ve zararlılar) ve abiyotik (yüksek/düşük sıcaklık, kuraklık, tuzluluk vb. gibi) stress koşullarına dayanıklılık, sanayiye uygunluk, süs bitkileri sektöründe kullanılmaya uygunluk gibi farklı amaçlara yönelik olarak yürütülmekte olan ıslah çalışmaları ile geliştirilen çeşitlerimizden sebze 6 farklı sebze türünde; 3 kavun (Hasan Bey 1, Kırkağaç 589, Kırkağaç 637), 1 domates (Mass 1001), 1 biber (Karizma), 1 kestane kabağı (Balkız), 4 çerezlik kabak (Çağlayan, Gökselbey, Mertbey, Sena Hanım), 1 beyaz lahanası (Samsa) ve 1 taze fasulye (Tatlıca) olmak üzere 2018 yılında enstitülerimiz adına 12 yeni sebze çeşidi tescil edilmiştir.

Süs bitkilerinden özellikle kesme çiçek olarak büyük öneme sahip karanfil ıslahı projemiz kapsamında geliştirilen, ülkemizin ilk yerli karanfili "Likya" çeşidi 2018 yılında tescil edilmiş ve sektörün kullanımına sunulmuştur.

Bakanlığımız özel AR-GE destek programı kapsamında 2018 yılında; yerel sebze çeşidi geliştirilmeye yönelik AR-GE projeleri kapsamında 4 domates çeşidi tescil edilmiş olup, abiyotik stres koşullarına tolerant 2 domates çeşit adayı ile biyotik stress koşullarına tolerant 2 biber çeşit adayı geliştirilmiştir. Sektöre yeni süs bitkisi çeşitlerinin kazandırılması amacıyla yürütülmekte olan AR-GE projeleri kapsamında ise 1 süs biberi çeşidi tescil edilmiştir.

Ayrıca TUBİTAK KAMAG 1007 programı kapsamında açılan çağrıya sunulan "Kışlık Sebze Yetiştiriciliğinde Hat ve Çeşit Geliştirme" projesi 13 Aralık 2018 tarihi itibarıyla kabul edilerek TÜBİTAK tarafından desteklenmesine karar verilmiştir. Yeni başlayan bu proje ile kışlık sebze türlerinden ülkemizin sebze üretiminde ilk 10 sebze türü içinde yer alan ve yetiştiriciliğinde yabancı kökenli hibritlerin yoğun olarak kullanıldığı soğan, havuç, marul ve lahanagillerden kırmızı baş lahanası ve brokolide gen havuzlarının genişletilmesi ve amaca uygun yeni hat ve/veya çeşitlerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bakanlığımıza bağlı birimlerden TİGEM ve TAGEM işbirliği ile TİGEM işletmelerinde "Yerli Sebze Tohumculuğunun Geliştirilmesi" projesi kapsamında; enstitülerimiz tarafından geliştirilerek tescil edilmiş olan domates, biber, patlıcan, hıyar ve kavun çeşitlerinde üretimler başlatılmıştır. Bu proje ile ülkemiz sebzecilik sektörünün en önemli girdilerinden olan yerli sebze tohumu ihtiyacının büyük ölçüde yurtiçi üretimlerinden karşılanması hedeflenmektedir. Söz konusu proje kapsamında yapılan tohum üretim seralarının açılışı "Cumhurbaşkanlığı İkinci 100 Günlük Eylem Planı"nda yer almakta olup, seralar açılışa hazırdır.

Araştırma enstitülerimizde meyvecilikte 2018 yılında sürdürülen ıslah çalışmaları sonucunda 7 farklı meyve türünde 11 adet yeni meyve çeşidi geliştirilmiş ve tescil ettirilmiştir. Geliştirilen çeşitler Turanbey ve Kadı 77 armut çeşitleri, Mor 77, Müslüme ve Misk 77 elma çeşitleri, Çeliks Frenk Üzümlü çeşidi, Nero Aronya çeşidi, Dürdane 1003 incir çeşidi, Bloody Mary ve Cosmic Charlie Pitaya çeşitleri, Possum Purple pasiflora çeşitleridir. Modern meyveciliğin ülkemizde yaygınlaştırılmasına yönelik Bakanlığımız araştırma kuruluşlarının öncülüğünde bodur meyvecilikte önemli mesafeler kaydedilmiştir. 2023 yılında kendi çeşitlerimizin sayılarını daha da artırarak, ülkemizi dünyada meyvecilikte söz sahibi bir ülke konumuna getirmek hedeflenmektedir.

Toplantı ve Faaliyetler

Her yıl düzenli olarak yapılan Proje Değerlendirme Toplantıları bu yıl Bahçe Bitkileri projelerinin görüşülmesi amacıyla 11-17 Şubat 2018 tarihinde Antalya'da gerçekleştirilmiştir.

2018 yılında bir adet çalışma grubu toplantısı gerçekleştirilmiştir. İki yılda bir düzenli olarak yapılmakta olan Ulusal Antepfıstığı Badem Çalışma Grubu'nun 7. Toplantısı, 25-26 Eylül 2018 tarihlerinde, Batman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir.

Projeler

Uluslararası Projeler

AB 7. Çerçeve Programı kapsamındaki bir ERANET projesine Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) olarak ortak olduğumuz ARIMNet2 projesi kapsamında 2017 yılında açılmış olan 3.çağrıya ülkemizden 7 proje başvurusu yapılmıştır. Bu projelerden ülkemizin de proje ortağı olduğu 2 adet araştırma projesi kabul edilmiş olup, bu projelerden OLIVEN projesi 2018 yılı Haziran ayında İspanya'da, PYRODIGEST projesi ise 2018 yılı Kasım ayında Fransa'da proje konsorsiyumu ile yapılan başlangıç toplantıları ile resmen başlamıştır.

AB 7. Çerçeve Programı kapsamında 01 Aralık 2013 tarihinde resmen başlayan CORE ORGANIC PLUS projesi kapsamında 2018 yılında yayınlanan 2. çağrısında ülkemizin proje ortağı olduğu 3 adet araştırma projesi (GrazyDaiSy, FreeBirds, ProRefine) kabul edilerek, resmen yürürlüğe girmiştir. AB'ye bu 3 proje için toplam 239.200 €, resmen taahhüt edilmiştir. CORE ORGANIC PLUS projesi koordinatörlüğü söz konusu projeler için AB Komisyonu tarafından toplam 25.997 Euro hibe desteği sağlanacağını garanti etmiştir.

CORE ORGANIC COFUND projesi, Araştırma semineri ve Yönetim Kurulu (Governing Board) toplantıları, 9-11 Ekim 2018 tarihlerinde Fransa'nın Paris kentinde yapılmış ve toplantılara katılım sağlanmıştır

TAGEM Projeleri

2018 yılı Proje Değerlendirme Toplantısında 56 adet Bağcılık projesi, 83 adet Sebzeçilik ve Süs Bitkileri projesi, 87 adet Subtropik Meyveler projesi ve 94 adet Ilıman İklim Meyveleri projesi olmak üzere toplam 320 proje görüşülmüştür. Bağcılık grubunda 7 adet, Sebzeçilik ve Süs Bitkileri grubunda 7 adet, Ilıman İklim Meyveleri grubunda 12 adet ve Subtropik Meyveler grubunda 14 adet olmak üzere toplam 40 adet proje desteklenmiştir. Bağcılık grubunda 33 adet, Sebzeçilik ve Süs Bitkileri grubunda 48 adet, Ilıman İklim Meyveleri grubunda 76 adet, Subtropik Meyveler grubunda 69 adet, olmak üzere toplam 226 adet proje çalışmalarına devam etmektedir.

AR-GE Projeleri

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ar-Ge Destek Programı 13. Çağrısı kapsamında 2018 yılında sebzeçilik araştırma alanında 1 adet, süs bitkileri araştırma alanında 1 adet ve meyvecilik araştırma alanında 2 adet ve olmak üzere Bahçe Bitkileri araştırmaları alanında toplam 4 adet proje desteklenmiş olup, faaliyetlerine başlamıştır. Ayrıca 21 adet proje çalışmalarına devam etmektedir.

2018 yılında desteklenen projeler:

- Tarımsal Ürünler İçin Kontrollü Atmosfer Muhafazası Kasası Takip ve Bilgi Sistemi
- Ülkemizde Doğal Olarak Yetişen Primula acaulis (Çuha çiçeği) Türünde Gen Havuzunun Oluşturulması, Klasik ve Biyoteknolojik Yöntemlerle Ümitvar Genotiplerin Geliştirilmesi
- Potyvirus Hastalıklarına Karşı CRISPR-Cas9 Teknolojisiyle Transgenik Olmayan Dayanıklı Hıyar Geliştirme
- Prunus'larda Türler Arası Klasik Melezleme ve Plum Pox Virus (Ppv)'e Dayanıklı Bireylerin Markör Destekli Seleksiyonu

KKTC Projeleri

Bakanlığımız ve KKTC Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı arasında "Araştırmalar Alanında İşbirliği" Protokolü kapsamında; bahçe bitkileri altındaki gruplarda 2018 yılında devam eden projeler aşağıda yer almaktadır.

Bağcılık grubu;

- KKTC Asma Genetik Kaynakları
- KKTC'de Yetiştirilen verigo Üzüm Çeşidinde Klon Seleksiyonu Çalışmaları

Süs Bitkileri grubu;

- KKTC Florasında Bulunan Potansiyel Süs Bitkilerinin Saptanması, Tanımlanması, Muhafaza Edilmesi, Kültüre Alınması ve Etkin Değerlendirilmesi

Subtropik Meyveler grubu;

- KKTC Koşullarında, Bazı Zeytin Çeşitlerinin Adaptasyon Durumlarının Araştırılması ve Yerli Zeytin Tipinin Karakterizasyonu
- KKTC Yabani Zeytin Popülasyonlarından Seleksiyon Yolu ile Yeni Çeşit Geliştirilmesi
- KKTC'de Turunçgillerde Virüslerden Arındırma ve Çeşit Geliştirme Projesi (Doku Kültürü)
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde İncir "Ficus carica L." Seleksiyonu ve Muhafazası

Söz konusu projelere Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü, Bornova Zeytincilik Araştırma Enstitüsü ve Erbeyli İncir Araştırma Enstitüsü Müdürlüklerinden konu uzmanları tarafından teknik destek verilmektedir.

Genetik Kaynakların Korunması

Geofit Araştırma Merkezi'nde yürütülen çalışmalarla ülkemiz florasında bulunan 900'den fazla tür doğal soğanlı ve yumru süs bitkisinden oluşan genetik kaynağımız 350 bin km yol kat edilerek toplanmış ve kayıt altına alınmış olup, bir veri tabanı oluşturulmuştur. Ekonomik potansiyeli olan geofit türleri üzerine kültüre alma çalışmaları devam etmektedir. Diğer yandan nesli tehlike altında olan türler belirlenerek yerinde (in-sitü) muhafaza için Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne 2018 yılında başvuru yapılmış olup, türlerin koruma projeleri uygulama aşamasındadır.

3. Bitki Sağlığı Araştırmaları

Bitki Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Araştırmaları Projesi

Ülkemizde mevcut hastalıklar, zararlılar ve yabancı otlar ile mücadelede, başta biyolojik mücadele olmak üzere alternatif mücadele metotlarının kullanılmasına öncelik vermek ve zirai mücadele ilaçlarının kullanımını asgariye indirmek suretiyle, zirai mücadelenin ekonomik ve etkili bir şekilde yapılabilmesini sağlamak, diğer taraftan pestisit kalıntısı olmayan güvenilir ürünler elde etmek, çevreyi ve doğal dengeyi korumak amacıyla söz konusu proje çalışmaları yürütülmektedir.

Faaliyetler

Proje kapsamında 2018 yılında Bitki Sağlığı Araştırmaları Proje Değerlendirme toplantıları yapılmış; Bitki Zararlıları Araştırmaları Değerlendirme Toplantısında 101 adet, Bitki Hastalıkları Araştırmaları Değerlendirme Toplantısında 130 adet, İlaç Alet, Toksikoloji ve Yabancı Ot Araştırmaları Değerlendirme Toplantısında 45 adet proje olmak üzere toplam 271 adet proje görüşülmüştür.

Ülkemizde zararlı organizmalara karşı yürütülen faaliyetlerde esas alınan ve araştırma sonuçlarına göre 36 adet Zirai Mücadele Teknik Talimatı hazırlanmıştır. Ayrıca 22 adet üründe 19 adet Entegre Mücadele Teknik talimatı revize edilmiş bir kısmı da yeniden hazırlanmıştır.

Zararlı organizmaların mücadelesinde kullanılacak Bitki Koruma Ürünlerinin ruhsatlandırılması aşamasında yapılması zorunlu olan denemeler için oluşturulan 19 adet Standart İlaç Deneme Metodu hazırlanmıştır.

Zirai mücadele ve biyolojik mücadele konularından sorumlu enstitü müdürlüklerince araştırmalar haricinde yürütülen faaliyetlerin bazılarının konusu ve sayısı tabloda yer almaktadır.

Tablo 62: Bitki Sağlığı Faaliyetleri

Faaliyetin Konusu	Sayısı
Bitki Sağlığı Kliniği Analizler	28.851
Bitki Koruma Ürünleri Analizleri	1364
Hizmet İçi Eğitim	65
Yan Etki Denemeleri	7

Biyolojik Mücadele Ajanı (Faydalı Böcek) Salımı

Tablo 63: Salımı Yapılan Biyolojik Mücadele Etmenlerine Ait Bazı Bilgiler

Üretim Yeri	Biyolojik Mücadele Etmeni	Salım Miktarı	Neye Karşı Kullanıldığı
Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü - Antalya	Cryptolaemus montrouzieri (Predatör)	717.000	Turunçgil Unlubiti (Planococcus citri)
	Leptomastix dactylopii (Parazitoit)	1.734.000	Turunçgil Unlubiti (Planococcus citri)
Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü- Bornova/ İzmir	Trichogramma euproctidis (Parazitoit)	125.000	Bağda salkım güvesi (Lobesia botrana)
Biyolojik Mücadele Araştırma Enstitüsü- Adana	Trichogramma evanescens (Parazitoit)	5.000.000	Elma ve Cevizde İçkurdu (Cydia pomonella)
	Trissolcus semistriatus (Parazitoit)	738.800	Süne (Eurygaster spp.)
	Chrysoperla carnea (Predatör)	5100	Genel predatör
	Aphydius colemani (Parazitoit)	4150	Yaprakbitine
	Orius niger (Predatör)	2950	Yaprakbiti, Thrips ve Psyllide
	Anagyrus psedococci (Parazitoit)	440	Yan etki denemesinde, Turuncgil unlubitine
	Chilocorus bipustulatus (Predatör)	7.440	Yan etki denemesinde ve Turuncgilde Kırmızı kabuklubite
	Amblyseius swirskii (Predatör)	440	Yan etki denemesinde
TOPLAM		6.748.668	

Ar-Ge Projeleri

Tarım ve Orman Bakanlığı Ar-Ge Destek Programı 13. Çağrısı kapsamında 2018 yılında Bitki Sağlığı Araştırma alanında iki adet adet proje desteklenmiştir ve 1 adet proje de sonuçlanmıştır. 2018 yıl sonu itibariyle toplam 8 adet proje devam etmektedir.

2018 Yılında Desteklenen Ar-Ge Projeleri

- Herbisit Etkili Benfluralin Etken Maddesinin Sentezi, Üretimi ve Formülasyon Çalışmaları
- Yerel Tarımsal Kaynaklardan Biyoteknolojik Ürünlerin Geliştirilmesi

2018 Yılında Sonuçlanan Ar-Ge Projeleri

Doğrudan Ekim Yapılan Mısır Alanlarında Örtücü Bitkilerin Yabancı Otlarla Mücadelede Etkinliğinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi

Toplantılar

- Her yıl düzenli olarak yapılan Proje Değerlendirme Toplantıları Kapsamında Bitki Sağlığı Proje Değerlendirme Toplantıları 19–24 Şubat 2018 tarihlerinde Antalya’da gerçekleştirilmiştir.
- Zirai Mücadele Teknik talimatları ve Standart İlaç Deneme Metotları Toplantıları 19-24 Şubat 2018 tarihlerinde Antalya ve 17-20 Aralık 2018 tarihlerinde Şanlıurfa’da yapılmıştır.
- Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü’nün katkı sağladığı ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi tarafından düzenlenen, kiraz yetiştiriciliğinde ve sonrasında Tarımsal Mücadele yöntemlerinin ön plana çıktığı Kiraz Çalıştayı 9 Ekim 2018 tarihinde Burdur’da gerçekleştirilmiştir.
- “8. Uluslararası Pestisitlerin Kullanımının Azaltılmasına Yönelik Alternatif Yöntemler” konulu bir eğitim 15-19 Ekim 2018 tarihlerinde düzenlenmiş olup 6 ülkeden 15 kişi katılım sağlamıştır.

4. Hayvancılık ve Su Ürünleri Araştırmaları

Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

- Eskişehir Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsü bünyesinde “Damızlık Etçi Tavuk Geliştirme Merkezi’nin büyük kısmı kurulmuş olup, söz konusu merkezi tamamlama çalışmaları devam etmektedir.
- Balıkesir’de Koyunculuk Araştırma Enstitüsü bünyesinde “Bandırma Biyoteknoloji Merkezi” Mayıs 2018’de Sayın Bakanımız tarafından hizmete açılmıştır.
- Ankara Lalahan’da bulunan Uluslararası Hayvancılık Araştırma ve Eğitim Merkezi’nin kurumsal kapasitesinin artırılması amacıyla “Uluslararası Hayvancılık Araştırma Eğitim Merkezi” kurulması için ihale işlemi gerçekleştirilmiş olup eski binaların yıkımı gerçekleştirilmiştir.
- Trabzon’da Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü bünyesinde 2016 yılında yapımına başlanan “Türkiye Su Ürünleri Gen Bankası ve Biyoteknoloji Merkezi” kalan işler için 2018 yılında yeniden ihale yapılmıştır. Merkezin 2019 yılında faaliyete geçirilmesi hedeflenmektedir.
- Akdeniz Su Ürünleri Araştırma Üretim ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü’nün Antalya Beymelek’te bulunan birimi Su Ürünleri İleri Araştırma ve Geliştirme Merkezi olarak yeniden organize edilerek yeni balık türlerinin kültürü alanında kapalı devre sistemler ile Ege ve Akdeniz’de balıkçılık araştırmalarının yapılmasına yönelik alt yapı oluşturulacaktır.
- Eğirdir Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü bünyesinde Isparta, Eğirdir’de kurulacak olan “Limnolojik Araştırmalar Merkezi”nin yapım ihalesi gerçekleştirilmiş, Göl Koruma alanı çerçevesinde arsa tahsisi kaldırıldığı için, 2018 yılında Isparta Valiliği tarafından inşaat çalışmaları durdurulan merkezin başka bir bölgede kurulması planlanmaktadır.

Anadolu Alacası Geliştirme Projesi

Embriyo Transfer Çalışmaları

- 2018 yılında 12 adet taze embriyo transferi yapılmış olup, 6 baş buzağının doğumu gerçekleşmiştir.
- 127 adet dondurulmuş ticari embriyo üretilmiştir.
- 11 baş donör için üretim izni alınmıştır, 13 baş donör için üretim izni alınacaktır, 13 baş kullanılabilir donör bulunmaktadır. Kullanılabilir taşıyıcı sayısı 100 baş olup gebeliği devam eden 35 baş düve/inek bulunmaktadır.
- Projede kullanılacak donör ve dondurulmuş sperma üretiminde aday boğa temini amacıyla sürüde taze embriyo transferi çalışmalarına devam edilmiştir.
- Aday boğa işletmesine ari işletme belgesi alınmıştır. İşletmede 32 baş aday boğa mevcuttur.
- Proje kapsamındaki hayvanlarla ilgili tüm bilgiler (Kimlik, Gelişim, Hastalık, Kızgınlık, Aşım, Doğum, Laktasyon ve Operasyon Kayıtları) ile proje kapsamındaki embriyo transferi çalışmaları bilgisayar ortamında kayıt altına alınmakta ve sistematik olarak takip edilmektedir.

Hayvan Sağlığı Çalışmaları

- Altı aylık periyotlarda IBR, BVD, BT, BL, Leptospirosis ve Brucellosis taraması,
- Yıllık Tüberkülozis taraması ve LEPTOSPIROZİS aşısı
- Periyodik olarak iç parazit, insektisit ve fare mücadelesi,
- Dört aylık periyotta ŞAP aşısı,
- Altı aylık periyotta IBR marker ve ÇİÇEK (LSD) aşısı yapılmıştır.
- Tüberkülozis taramalarında; 17.05.2018 tarihinde 14 (pozitif), 12.10.2018 tarihinde 15 (pozitif) ve 14 (şüpheli), 21.12.2018 tarihinde 24 (pozitif) hayvan tespit edilmiş ve sürü karantinaya alınmıştır ve taramalar devam etmektedir. Son iki testte negatif sonuç alınmaya kadar taramalar devam edecek ve negatif sonuca ulaşıncaya kadar karantina kaldırılacaktır.

Hayvansal Üretim Araştırmaları Projesi

- Karacabey Merinosu toplam sürü mevcudu 2018 yılında 721 baş elit ve 356 baş taban sürü olmak üzere toplam (1077 baş dişi ve 47 baş erkek) 1124 baştır, ayrıca 550 baş kuzu doğumu gerçekleşmiştir, doğumlar devam etmektedir ve ortalama 800 baş daha kuzu doğumu beklenmektedir. Proje sürü mevcudundan 2018 yılında 350 baş satışı gerçekleştirmek üzere ve 70 baş Enstitü ihtiyacı için erkek toklu ve 450 baş dişi toklu olmak üzere toplam 870 baş Damızlık seçimi yapılmıştır.
- Orta Anadolu Merinosunun toplam sürü mevcudu 316 baş elit ve 500 taban sürü olmak üzere (816 baş dişi ve 32 baş erkek) 848 baştır, ayrıca 2018 doğum sezonunda 1002 baş kuzu doğumu gerçekleşmiştir. 2018 yılında doğan kuzulardan 210 baş erkek ve 260 baş dişi materyal 470 baş damızlık olarak seçilerek Proje sürü mevcuduna dahil edilmiştir. (2018 yılında içinde toplamda 225 erkek ve 80 dişi materyal damızlık olarak satışı gerçekleştirilmiştir.)
- Halk Elinde Küçükbaş Hayvan Islahı Ülkesel Projesi kapsamında 2018 yılında 60 ilde, 176 alt proje yürütülmüş olup, 7.350 yetiştirici elinde yaklaşık 1.200.000 baş hayvanda verim kaydı alınmış ve yetiştiricilere yaklaşık 87 Milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır.
- Mandaların Islahı ile mandacılıktan elde edilen gelirin artırılması, üstün damızlık manda boğası yetiştirilmesi amacı ile yürütülen Halk Elinde Anadolu Mandasının Islahı Projesi kapsamında 2018 yılında

18 ilde, 326 manda yetiştiricisine ait verim kaydı alınmış 28.308 manda ve 7.844 baş damızlığa seçilmek üzere ayrılan manda yavrusu için, yetiştiricilere yaklaşık 25,6 Milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

- UHAEM’de malağın büyüme verileri ve anasının süt verimine göre Damızlık olarak seçilen 2 baş boğadan sperma üretilmeye başlanmış ve 3000 doz dondurulmuş sperma ticari olarak satışa sunulmuştur.

Evcil Hayvan Genetik Kaynaklarının Korunması ve Tescil Çalışmaları

- Enstitüde Koruma kapsamında; 4 sığır, 4 koyun, 1 keçi, 2 tavuk ve 1 arı ırkı ile 2 ipekböceği hattı koruma altına alınmıştır ve tanımlama çalışmaları sürdürülmektedir.
- Halk Elinde Koruma çalışmaları kapsamında; sığır, manda, koyun, keçi ve arı türlerinde toplam 21 ırkta, 11.681 baş hayvan ile 9.629 arı kolonisi 25 ilde 610 yetiştirici elinde korumaya alınmıştır. Bu amaçla 4.222.460 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.
- Gen Bankasında Koruma çalışmaları kapsamında; Lalahan HMAE ve TÜBİTAK-MAM GMBE de olmak üzere iki adet gen bankası oluşturulmuştur. 18 küçükbaş, 7 büyükbaş, 5 at ve 2 tavuk ırkına ait DNA, hücre, doku, embriyo ve sperma dondurularak muhafaza altına alınmış ve moleküler düzeyde ön tanımlamalar yapılmıştır.

Türkiye Patentli Büyük Ebeveyn ve Ebeveyn Geliştirme Projesi

Yumurtacı Damızlık Geliştirme Projesi

Islah çalışmaları sonunda geliştirilerek Atabey, Atak, Atak-S ismi verilen yerli yumurtacı damızlıkların enstitüdeki sayısı arttırılarak, sektöre sunulan yerli yumurtacı ebeveyn ve hibrit miktarının arttırılması ve hibritlerin kullanımının yaygınlaştırılması sağlanmıştır.

Bu kapsamda;

- Damızlık kümes yemlik, suluk, folluklar ve havalandırma sistemi yenilenip faaliyete geçirilerek Enstitünün damızlık üretim kapasitesi arttırıldı.
- Bazı kümeslerde ıslah amacına yönelik bir takım modernizasyonlar yapılmıştır.
- 2018’de 117.500 adet ebeveyn civciv satışı yapılmıştır.
- Yeni geliştirilen beyaz yumurtacı Hibrit ile ilgili çalışmalar nihayetine ermek üzere olup, yakın bir tarihte tescili söz konusu olacaktır.
- Projenin, süreklilik arz eden ıslah çalışmalarına devam edilmiştir.

Etçi Damızlık Geliştirme Projesi

Eskişehir Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsünde yürütülen proje ile yurt içinde kendi etçi ebeveynlerimizi elde etmek suretiyle dışa bağımlılığın sakıncalarından kurtulup, yabancı hibritlerle rekabet edebilecek daha ucuza yerli hibritler piyasaya sunulmuş olacaktır.

Proje kapsamında;

- Piyasaya verilecek damızlık ebeveyn materyalinin üretimi için mevcut test kümesleri, damızlık kümes olarak revize edildi.
- Yeni bir depo yapıldı 800 mt.
- 40 kişilik hijyen binası yapıldı.
- İdari bina, ebeveyn ve damızlık kümesler, kuluçkahane, laboratuvarlar ve atölyeler yapılmıştır.
- Laboratuvarda kullanılacak alet ve ekipmanlar satın alınmıştır.

- Yurt dışından getirilen hayvan materyali ile melezleme çalışmaları devam etmekte olup, şu an sadece ikili melezlemeler yapılmıştır. İlerleyen zamanlarda dörtlü melezlemelere geçilecektir.
- Anadolu T adını verdiğimiz ilk yerli etçi damızlığını elde edilmiş ve 2018'de piyasaya sürülmüştür.
- Ocak 2018 itibariyle özel sektöre damızlık civciv verilmeye başlandı.
- Projedeki değerli hatların yedeklemesi için Tokat ve Konya'da yedekleme ünitelerinin kurulma iş ve işlemleri başlatılmış ve Konyadaki inşaat bitmek üzere olup, Tokat'ta proje çizim işlemleri devam etmektedir.

Arı ve İpek Böceği Alt Yapı Geliştirme Projesi

Kurulacak olan tesis ile ilgili inşaat çalışmaları için hazırlıklar devam etmektedir. Makine teçhizat alımı için firmalarla görüşmeler yapılmakta ve kurulacak olan tesis ile ilgili inşaat çalışmaları için hazırlıklar devam etmektedir. Dut bahçesinde tutmayan fideler yerine yenilerinin alımı yapıp dikildi ve kurulacak olan tesis ile ilgili inşaat çalışmaları için hazırlıklar devam etmekte, makine teçhizat alımı için firmalarla görüşmeler yapılmaktadır.

Kurulacak olan tesis ile ilgili inşaat çalışmaları için ihale 31 Mayıs 2017 de sonuçlanmış ve makine teçhizat alımı için firmalarla görüşmeler devam etmektedir. Eylül ayında Kalkınma Bakanlığından inceleme yapmak üzere heyet gelmiş ve yapılacak alanlarla ilgili görüşülmüş ayrıca makine teçhizat alımı için firmalarla görüşmeler devam etmektedir. Kurulacak olan laboratuvarlarla ilgili makine için Bursa Kozabirlik'te inceleme yapıldı. Bursa da makineleri yapabilecek firmalarla görüşüldü. Aralık 2018'de ipek böceğinin yapılacağı binanın inşaat çalışmalarına başlandı.

Arıcılık Araştırma, Geliştirme ve İnovasyon Merkezi

Projemiz ile ülkemizdeki arıcılık faaliyetlerinin bilimsel yaklaşım ve araştırmalarla dünya standartlarına ulaştırmak, arı ürünleri üretimini hem nitelik hemde nicelik bakımından artırılmasını sağlamak, bu ürünlerin tanımlanmasına katkı sağlamak, üreticilerin yaşadığı sorunları bilimsel verilerle ortadan kaldırmak ve arıcılıkla ilgili olarak yapılacak araştırmalarda hem yol gösterici hem de destek olmak genel hedef olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda proje işleri bitmiş ve inşaat çalışmaları hızla devam etmekte olup, Mart 2019 gibi merkezin açılışının yapılması planlanmaktadır.

Su Ürünleri Araştırma Kapasitesinin Desteklenmesi Projesi

Su ürünleri araştırmaları beş farklı program altında yürütülmektedir. 2018 yılı içinde, Balıkçılık Yönetimi Programı kapsamında 17 adet, Su Ürünleri Islah ve Yetiştiriciliği Programı kapsamında 14 adet, Su Ürünleri Genetik Kaynakları Programı kapsamında 3 adet, Kaynak Yönetimi ve Çevre programı kapsamında 6 adet, olmak üzere toplam 40 adet proje devam etmektedir. 2018 yılında 18 adet proje sonuçlanmıştır.

"Su Ürünleri Islah ve Yetiştiriciliği" Programı kapsamında ticari değeri yüksek yeni türlerin üretimi ve ıslah hatları oluşturulmasını sağlamak, denizlerde potansiyel su ürünleri yetiştiricilik alanlarının belirlenmesi ve yetiştiricilik işletmelerinin çevresel etkilerinin belirlenmesi gibi konular çalışılmaktadır. Bu kapsamda Mersin Balığı, Deniz Alabalığı, Avrupa Yılan Balığı, Siraz, Yağ Balığı ve Kefal gibi türleri üzerine alt projeler yürütülmeye devam etmektedir. Moleküler destekli çalışmalarla soğukta hızlı büyüyen pullu sazan (Cyprinus carpio) ıslahı ve balıklandırmanın sazan türüne genetik etkisi konusunda araştırmalar başlatılmıştır. Ticari üretimi yapılan türlerde ve yeni kültür çalışması yapılan türlerin besleme özelliklerinin belirlenmesi ve türe özgü yem rasyonu oluşturulması için bir dizi çalışma yürütülmektedir. Yoğun balık yetiştiriciliği yapılan bölgelerde çevreye etkinin belirlenmesi ve taşıma kapasiteleri konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

"Balıkçılık Yönetimi" Programında, deniz ve içsularında yapılan balıkçılık yönetimi, stok çalışmaları ve çevresel izleme konularında alt proje çalışmaları yürütülmüştür. Bu projelerle denizlerimizde ve iç sularımızdaki ekonomik demersal ve pelajik balık türlerinin popülasyon yapısı ve stok büyüklüklerinin tahmini çalışmaları yapılmaktadır.

Gırgır avcılığıyla yakalanan pelajik türlerin (Hamsi, çaça, istavrit, palamut, lüfer/çinekop) temel populasyon parametreleri (boy-frekans dağılımı, boy-ağırlık-cinsiyet-yaş vb.) ve karaya çıkarılan avın özellikleri (birim av gücü, avcılık hareketleri, avın dağılımı, göç vb.) ile balıkçı filosuna ait bilgilerin toplanarak uzun süreli veri seti oluşturulması çalışmaları devam etmiştir.

Karadeniz’de ticari öneme sahip pelajik balık stoklarının izlenmesi Sürat Araştırma I ve ODTÜ Deniz Bilimleri BİLİM Gemisi ile akustik olarak izlenmektedir. 2018 yılında üç dönem deniz sörveyi yürütülmüştür.

Dip balıkları (Demersal: mezgit, barbunya, kalkan vb) balık stoklarının izlenmesi amacıyla Akdeniz ve Doğu Karadenizde sörvey çalışmaları devam etmekte olup, Marmara Denizinde üç yıl süreli çalışma sonuçlandırılmıştır.

İçsularda ticari su ürünleri stoklarının izlenmesi kapsamında Van Gölü İnci Kefali stokları akustik olarak 2018 yılında mevsimsel olarak izlenmiş, İç ve Batı Anadolu da bulunan göl ve baraj göllerinde stokların izlenmesi amacıyla güdümlü proje başlatılmıştır.

Ayrıca son yıllarda Ege ve Akdeniz kıyılarında yayılım gösteren ve Kızıl Deniz kökenli istilacı yabancı tür olan Balon Balığı ve Aslan Balığının ülkemiz kıyılarında yayılım alanlarının, belirlenmesi, olası mücadele yöntemlerinin araştırılması konusunda da bir proje yürütülmektedir.

“Su Ürünleri Genetik Kaynakları” Programında, Bakanlığa bağlı su ürünleri araştırma enstitüleri tarafından ülke genelinde su ürünleri genetik kaynaklarımızın envanteri çıkarılmaya başlanmıştır. Önemli ticari balık türleri ile nesli tehlike altında olan türler Bakanlık adına tescil edilmektedir.

Bu proje balık gen kaynaklarımızı koruma altına alacak “Ulusal Su Ürünleri Gen Bankası” için materyal oluşturulmasını, türlerimizin karakterize edilerek tescil çalışmalarında yararlanılmasını, elde edilecek veri/bilgi/materyalin bütünleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir.

Diğer alt projelerde ise kerevit, barbun, kalkan ve sazan balığının genetik özellikleri ile eDNA kullanılarak balık populasyon büyüklüğü tahmini konusunda çalışmalar 2018 yılına devam etmiştir. Balık türlerinin doğal ortamda tür ve yoğunluk tespiti konusunda yeni bir teknik olarak DNA ile stok tespiti konulu proje başlatılmıştır. Halen ticari değeri olan su ürünleri türlerinden Barbun, Pisi ve Tıbbi Sülük türü Bakanlığımız adına tescil edilmiştir.

“Kaynak Yönetimi ve Çevre” Programında denizlerimiz ve iç sularda stok çalışmalarını izleme projeleri ile kirlilik çalışmaları ile ilgili faaliyetler uzun soluklu çalışmalar olduğu için devam etmektedir. Bu kapsamda 2018 yılında 11 proje yürütülmüştür.

“Su Ürünleri Teknoloji” programında 2018 yılında yeni proje yürütülmemiştir.

Su Ürünleri Genetik Kaynakları Tescil Çalışmaları: “Su Ürünleri Tescil Ulusal Komitesi” Olağan Toplantısı 26.12.2018 tarihinde TAGEM ev sahipliğinde Genel Müdür Yardımcısı Doç. Dr. İlhan AYDIN başkanlığında yapılmış olup, Tıbbi Sülük (Hirudo verbana), Barbunya Balığı (Mullus barbatus) ve Karadeniz Pisi Balığı (Platichthys flesus)’nın tescil edilmiş, lüfer, palamut, istavrit vb. önemli ticari türlerin tescili için çalışma başlatılmasına karar verilmiştir.

Güdümlü Projeler

Bakanlık stratejik planında yer alan hedefler uyarınca deniz ve iç sularda yetiştiriciliğe uygun alanların belirlenmesi için ulusal düzeyde çalışma başlatılmış, 2018 yılında Akdeniz ve Orta ve Doğu Karadeniz kıyı şeridinde çevresel parametreler belirlenmiş, araştırma gemileri ile 500 m derinliğe kadar su kalite ve dip yapısı ölçümleri yapılarak “taşıma kapasitesi”ne ilişkin veriler elde edilmiştir. 2018 yılında 9 ayrı baraj gölünde su ürünleri yetiştiricilik taşıma kapasitesi belirlenmiştir.

Çift Kabuklu Yumuşakça Üretim Alanlarında İzleme Programının Revizyonu ve Kapasite Artırma Projesi: Avrupa Birliği tarafında çift kabuklu yumuşakça üretim alanları ve ilişkili su toplama havzaları ile kıyı sularının sağlık sörveyleri yapılmadığı öne sürülerek ihracat yasağı getirilmiştir. Proje ile çift kabuklu yumuşakça

yetiştiricilik alanlarında izleme programıyla toplanan veri setinin Sağlık Sörvey Raporları ile Toksik Alg ve Toksin Durum Raporlarına dönüştürülmesi ve raporlama formatının/altyapısının geliştirilmesi, izleme programının ve izleme personelinin altyapı ve teknik kapasitesinin iyileştirilmesi amaçlanmıştır. 2017 yılında başlatılan projede 8-10 Ekim 2018 tarihleri arasında 1. ULUSAL ÇİFT KABUKLU ÇALIŞTAYI yapılmış ve ülkemizde kısa ve orta vadede çift kabuklu yetiştiriciliği sektörünün gelişmesine ve girişimcilerin sorunlarının çözümüne yardımcı olacak eylemler konusunda sunum ve tartışmalar gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası Projeler: COFASP (Cooperation in Fisheries, Aquaculture and Seafood Processing) akronimi ile sunulan AB projesinde 3 alt projemiz desteklenmiştir. 16 ülkeden 27 araştırma kuruluşunun ve ülkemizden TAGEM'in dahil olduğu COFASP projesinde araştırma kuruluşları arasında işbirliğini geliştirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda enstitülerimizin dahil olduğu projeler 2018 yılında da devam etmiştir.

TAGEM Su Ürünleri Araştırmaları koordinatörlüğü tarafından AB Katılım öncesi fonlara (IPA) sunulan "Balıkçılık Faaliyetlerinde Stok Değerlendirmenin Uygulanması" başlıklı proje kabul edilerek 2017 yılında başlatılmıştır. 6.290.000 Euro bütçeli bu proje ile teknik yardım bileşeninde elde edilen veriler ve eğitimler sonucunda Türkiye denizlerin de balık stoklarının tespitine yönelik cihazlar yerleştirilecektir. Bu cihazlardan gelen bilgiler ışığında Genel Müdürlüğümüz bünyesinde UBSİBİM (Ulusal Balık Stoklarını İzleme Merkezi) oluşturulacak, burada çevrimiçi olarak denizlerimize kurulacak sistemlerden veri akışı sağlanacaktır.

5. Tarım Ekonomisi Araştırmaları

Tarım Ekonomisi Araştırmaları, Sektör Politika Belgeleri ve Ürün Raporları

Tarım Ekonomisi alanında Enstitülerimizden gelen proje başvuruları (TAGEM Projeleri) Program Değerlendirme Toplantıları ve sonrasında yapılan Araştırma Yönetim Komitesi toplantısı sonucuna göre değerlendirmeye alınmakta ve desteklenecek projeler belirlenmektedir. Söz konusu proje başvurularının alınmasında, Genel Müdürlüklerimizin görüşleri alınarak oluşturulan öncelikli konular esas alınmaktadır. Ayrıca Bakanlığımız uygulayıcı birimleri tarafından araştırılması talep edilen konularda da Enstitülerdeki araştırmacılarımız ve araştırmayı talep eden Genel Müdürlük uzmanları ile koordinasyon halinde GÜDÜMLÜ Projeler yürütülmekte ve proje sonuçları ilgili birimlerle paylaşarak makama arz edilmektedir.

Bu kapsamda 2018 yılı içerisinde, aşağıda isimleri verilen, 10 adet TAGEM projesi, 5 adet GÜDÜMLÜ Proje sonuçlanmış olup proje sonuçları Bakanlığımızın ilgili birimlerine sunulmak ve makama arz edilmek üzere raporlanmıştır.

2018 Yılında Sonuçlanan TAGEM Projeleri

- Diyarbakır İlinde Pestisit Kullanımında Üreticilerin Bilgi Düzeyinin Belirlenmesi
- Türkiye Bağcılığında Araştırma-Yayım- Çiftçi İlişkilerinin Belirlenmesi
- Bağcılık Yönetmeliği'nin Uygulama Sorunlarının Belirlenmesi ve Öneriler Geliştirilmesi
- Türkiye Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Sektör Analizi
- Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesinde Balıkçıların Gemilerini Avcılıktan Çıkarma Karar Süreci ve Destekleme Politikasının Etkileri
- Doğu Akdeniz Bölgesinde Turunçgil Üretiminde Tür ve Çeşit Seçiminde Üretici Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi
- Bölgesel Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin Tarım Ürünleri Dış Ticaretine Olası Etkilerinin Analizi
- Herbisitlere Karşı Dayanıklılığın Yönetiminde Buğday Üreticilerinin Davranışlarının Belirlenmesi: Ankara İli Örneği

- Erzurum İlinde Tıbbi ve Aromatik Bitkilere Yönelik Tüketici Alışkanlıklarının Belirlenmesi
- Yağlık Zeytin Üretimine Yönelik Politikaların Etki Değerleme Analizi- İzmir Örneği

2018 Yılında Sonuçlanan Güdümlü Projeler

- Genç Çiftçi Desteklerine Kriter Olacak Parametrelerin ve Gençlerin Tarımda Kalma Eğilimlerinin Belirlenmesi
- Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları Desteklemelerinin Etki Analizi
- Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteklemelerinin Etki Analizi
- Türkiye’de Şap Hastalığı Kontrol ve Eradikasyon Programının Etkisinin Değerlendirilmesi
- Tarımsal Desteklerden Yararlanan Çiftçilerin Desteklere İlişkin Algı ve Beklentilerinin Belirlenmesi

Diğer yandan, 2018 yılı içerisinde, ülkemiz tarım politikalarının belirlenmesi ve uygulanması kapsamında alt sektörlerin mevcut durumunu ve gelecek eğilimlerini belirlemek ve alt sektörler bazında karar vericiler için alternatif politika önerileri geliştirmek amacıyla; Bakanlığımızın ilgili tüm birimleri ve ilgili Bakanlıkların görüşleri alınarak, Süt, Kanatlı Hayvancılık, Tohumculuk, Gübre ve Tarımsal Mekanizasyon alt sektörlerine ilişkin 5 adet “Sektör Politika Belgesi” hazırlanmış ve her bir sektör politika belgesi için ayrı ayrı düzenlenen çalıştaylarda tüm sektör paydaşlarının görüşleri alınarak oluşturulan nihai raporlar makama arz edilmiştir.

Ayrıca ülkemiz açısından stratejik öneme sahip 25 üründe (buğday, arpa, mısır, pamuk, ayçiçeği, soya, nohut, mercimek, kuru fasulye, kayısı, limon, portakal, incir, fındık, üzüm, şekerpancarı, patates, domates, zeytinyağı, çeltik, çay, kırmızı et, tavuk eti, süt, su ürünleri) ürün raporları hazırlanmıştır.

Ar-Ge Destek Programı Projeleri Çalışmaları

Sekretarya hizmetleri tarafımızdan yürütülen Bakanlık Ar-Ge Destek Programı kapsamında 2018 yılı içerisinde 13. ve 14. proje çağrılarında çıkmış ve proje kabulleri yapılmıştır. Programa 190 yeni proje teklifi gelmiş olup Sekretarya, Daire Başkanlığı, Uzman ve Değerlendirme Kurulu tarafından uygun görülen 60 proje ile sözleşme yapılmıştır. Program kapsamında önceki yıllarda kabul edilmiş projelerden 2018 yılı içerisinde 57 proje sonuçlanmıştır. Hali hazırda ise 137 proje devam etmektedir.

Bakanlık Ar-Ge Destek Programı kapsamında desteklenen projelerden tarım ekonomisi konularındaki projelerin gelişme ile sonuç raporlarının değerlendirilmesi yapılmış, yerinde izleme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Program kapsamında 2018 yılında tarım ekonomisi konularında halen 6 proje devam etmektedir. Bakanlık Ar-Ge Destek Programı projelerine 2018 yılında 9,4 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

İç Kaynaklı Projeler

Projelerin elektronik olarak yönetilmesi için Proje Takip Sistemi uygulanmaya devam etmekte olup Enstitü Projeleri müracaatları bu sistem üzerinden alınmıştır. Böylece proje arşivi elektronik olarak oluşturulmaktadır. Projelerin takibi bu sistem üzerinden yapılmaktadır. Böylece benzer projelerin tekrar yapılması engellenmekte ve kaynak israfı önlenmektedir.

TÜBİTAK Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programı (1007 programı) kapsamında Bakanlığımızın ihtiyaç analiz dokümanının oluşturulması çalışmaları ve projelerinin Sekretarya hizmetleri yapılmaktadır. Program kapsamında 89,7 milyon TL bütçeli toplam 40 proje yürütülmektedir. Bu projelerin 38’i sonuçlanmıştır. 2 proje ise devam etmektedir.

Ayrıca Bakanlığımızın Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) Sekretarya hizmetleri de yürütülmektedir.

Dış Kaynaklı Projeler

Genel Müdürlüğümüzün uluslararası düzeyde üyeliği ve işbirliği bulunan kuruluşlar ve katılım sağladığı programlar (DTÖ, OECD, CGIAR ve alt kuruluşları, FAO, SCAR, G20, D8, EİT, IFAD, İİT, MAYZEM, AARINENA, AMIS/MED-AMIN, ISEDAK, Horizon2020, KEİ, PRIMA¹ takip ve koordine edilmektedir.

Uluslararası Kuruluşlar ile ilgili olarak Genel Müdürlüğümüzün diğer Teknik Daireleriyle işbirliği yapılmaktadır.

CGIAR Batı Asya ve Kuzey Afrika (WANA) Bölge Temsilciliği Süreci

Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu olarak bilinen CGIAR, informal bir Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu olarak bilinen CGIAR, informal bir kamu-özel sektör ağı olup uluslararası tarımsal araştırmanın yaygınlaştırılması ve geliştirmekte olan ülkelerde tarımsal gelişmenin desteklenmesini amaçlamaktadır.

Ülkemiz, 2016 yılında gerçekleştirilen müzakereler neticesinde, 2018 Temmuz ayına kadar CGIAR Sistem Konseyi nezdinde Batı Asya ve Kuzey Afrika bölgesi üye ülkelerini (Mısır, İran, Lübnan, Libya, Fas, Suriye ve Türkiye) temsil etmiştir. Söz konusu tarihten sonra ise bu görev iki yıl süre ile İran'a devredilmiştir.

CGIAR Sistem Konseyi 7. Toplantısı 15,16 Kasım 2018 tarihlerinde Seattle Washington'da gerçekleştirilmiştir. İran'ın temsilcilerinin yaşadığı vize problemleri sebebiyle bu toplantıya WANA bölgesini temsil etmek üzere Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürü Dr. Fatih Özdemir katılım sağlamıştır.

CGIAR Enstitüleri ile İşbirliğinin İlerletilmesi

CGIAR'a bağlı Araştırma Merkezleri ile ülkemiz arasında işbirliğini arttırmak arzusu ile 2016 yılının başında Genel Müdürlüğümüz tarafından çalışmalar başlatılmıştır. Bu minvalde, ülkemiz ile CGIAR'a bağlı 15 Araştırma Merkezi arasında kapsamlı işbirliğine olanak tanınması, ayrıca ülkemizde halihazırda yerleşik Merkezlerin ofisleri ile işbirliğinin derinleştirilmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde, CGIAR Ofisi tarafından bir Ev Sahibi Ülke Anlaşması (Host Country Agreement) taslak metni hazırlanmış olup, söz konusu metne son şeklinin verilmesi amacıyla çalışmalar devam etmektedir.

CGIAR Ev Sahibi Ülke Anlaşması çalışmaları ile eş zamanlı olarak, özellikle Genel Müdürlüğümüz bünyesinde kapasite geliştirme çalışmalarına hız vermek amacıyla, yine CGIAR enstitülerinden biri olan ve ABD/ Washington DC' de yerleşik Uluslararası Gıda Politikaları Araştırma Enstitüsü (IFPRI) ile ortak diyaloglara başlanmış ve bu kapsamda IFPRI'den bir uzman Genel Müdürlüğümüzü ziyaret etmiştir. Açlık ve yoksulluğun ortadan kaldırılması amacıyla araştırma temelli politika çözümleri üzerine uzmanlaşan IFPRI enstitüsü ile Bakanlığımız nezdinde kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülmesinin yanı sıra özellikle sürdürülebilir gıda üretimi ve piyasaların güçlendirilmesi ile ticaretin iyileştirilmesine yönelik işbirliği amaçlanmaktadır. Taraflar arasında gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde ikili işbirliğine olanak tanıyacak bir iyi niyet anlaşmasının imzalanması hususunda mutabık kalınmıştır. Söz konusu anlaşmanın imzalanması için çalışmalar devam etmekte olup, bu anlaşma ile ülkemizde bir IFPRI bölgesel ofisinin kurulmasının da önü açılacaktır.

FAO FTTP II. (FAO Türkiye Ortaklık Programı)

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) -Türkiye Ortaklık Programı (FTTP) II. Dönemi (2016-2020) için hazırlanan ve kavram notları tamamlanan iki proje önerisi 2018 yılı içerisinde teklif edilmiştir.

HORIZON 2020 Programı (2014-2020)

Çerçeve Programlarının devamı niteliğinde olan H2020 Programı Avrupa'nın en büyük bütçeli AR-GE programı olmakla birlikte, bu programın altında yer alan Gıda Güvenliği, Sürdürülebilir Tarım ve Ormanlık, Denizcilik Araştırmaları, Biyoekonomi ve Biyoekonomi (SC2) Tematik Alanı Genel Müdürlüğümüzün ağırlıklı

olarak projelerde yer aldığı alandır. Horizon-2020'de bugüne kadar 722.105,75 € bütçeli 11 projemiz desteklenmektedir.

Horizon 2020 Programı kapsamında 2019 yılında Genel Müdürlüğümüzün yer alacağı 3 adet proje ile ilgili hazırlık çalışmaları 2018 yürütülerek sunulma aşamasına getirilmiştir.

Horizon-2020 Marie-Curie Aksiyonu:

Tübitak AB komisyonu ortaklığı ile nitelikli araştırmacıların dolaşımını destekleyen Co-Brain Circulation çağrısına tarafımızca, kurumumuza 24 aylık bir süre ile gelmek isteyen bir araştırmacı ile işbirliği halinde bir proje önerisi sunulmuştur. Proje 2018 yılında sunulmuş olup değerlendirme süreci devam etmektedir. Değerlendirme sürecinin 2019 yılı Şubat ayı itibarıyla tamamlanması beklenmektedir.

MAYZEM

Milletlerarası Akdeniz Yüksek Ziraî Etütler Merkezi (MAYZEM), OECD ve Avrupa Konseyi'nin ortak girişimi ile 1962'de kurulmuştur. Akdeniz ülkeleri arasında tarım, gıda, balıkçılık ve kırsal kalkınma konularında ekonomik ve teknik anlamda bütünleyici bir eğitim sağlamak ve bu ülkelerde tarım alanında etkin kişiler arasında uluslararası işbirliği yaklaşımı tesis etmek amacıyla kurulmuştur. MAYZEM, dört üye ülkede yer alan bağlı Enstitüleri aracılığı ile eğitim, araştırma ve bölgesel işbirliği faaliyetlerini yürütmektedir. Bu Enstitüler; Fransa-Montpellier (IAMM), İtalya-Bari (IAMB), İspanya-Zaragoza (IAMZ) ve Yunanistan-Hanya'dır (IAMC).

Stratejik politikaların yeniden belirlenmesi sürecinde oluşturulan 2025 Akdeniz Eylem Planı (CAPMED 2025) kapsamında, 5 Bölgesel Temel Girişimden biri olan "Avrupa Komşuluk Politikası" yer almaktadır. Bu politika belgesine somut bir katkı sağlamak üzere MAYZEM'in bölgede kurumsal ve stratejik ilişkilerini geliştirmek ve kurumsal ağını genişletmek amacıyla "Bağlı Merkez" statüsünde organizasyonların işlev görmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda; Bakanlığımız Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'ne (TAGEM) bağlı İzmir Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi ve Şanlıurfa GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri "Bağlı Merkez" olarak MAYZEM'e teklif edilmiştir. 2018 yılında "Bağlı Merkez" statüsü için değerlendirme süreci devam etmiştir.

SCAR

Tarımsal Araştırmalar Daimi Komitesi (SCAR - Standing Committee on Agricultural Research) AB Konseyi Tüzüğü ile 1974 yılında kurulmuş olup, Avrupa'daki tarımsal araştırmaların koordinasyonu ile ilgili Avrupa Komisyonu ve Üye Devletlere tavsiyelerde bulunmakla görevlidir. SCAR'da 28 üye ülke ile birlikte 11 aday ve işbirliği yapılan ülkeler bulunmaktadır. SCAR'ın çalışma alanı bu üyelerin oluşturduğu Avrupa Araştırma Alanını (ERA) kapsamaktadır. Ülkemiz de SCAR'da yer almaktadır. SCAR AB araştırma programlarında (Horizon-2020) araştırma önceliklerinin belirlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Katılımcı ülkeler temel olarak programa kendi ulusal önceliklerini dahil etmeye çalışıp ülkelerinden çağrılara verilecek proje sayısını artırarak ortak fon havuzundan daha fazla kaynak elde etmeye yönelik bir politika izlerler. Ülkemizde bu programın ulusal düzeyde koordinasyon görevi TÜBİTAK tarafından yerine getirilmekte ve 2015-2020 döneminde yürürlükte olacak Horizon-2020 programına ülkemiz 450 milyon EUR kaynak aktaracağını taahhüt etmiştir.

Ülkemizin SCAR'a üye olması, araştırmada öncelikli konularımızın SCAR aracılığıyla çalışma programlarına dahil edilmesi ve böylelikle programdan projeler aracılığıyla daha fazla kaynak elde edebilmek amacıyla SCAR tarafından yürütülen faaliyetlerin yakından takip edilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda Genel Müdür düzeyinde Haziran ve Aralık 2018'de SCAR Genel Kurul Toplantılarında ülkemiz temsil edilmiştir.

SCAR faaliyetlerini desteklemek amaçlı yürütülen, Ortak Tarım ve Daha Yaygın Biyoekonomi için Araştırma Gündemi Destek Eylemi (Support Action to a common agricultural and wider bioeconomy research agenda- CASA-CSA) Projesi kapsamında 19-20 Şubat 2018 tarihlerinde yabancı bir uzman getirilerek SCAR ile ilgili Danışma toplantısı gerçekleştirilmiş olup ayrıca yaklaşık 500 Kişiye SCAR ve Biyoekonomi konuları ile ilgili sunum yapılmıştır.

6. Toprak ve Su Kaynakları Araştırmaları

Tarımsal Sulama ve Arazi Islahı Araştırmaları

Ülkesel Projeler

Ülkesel Projeler TAGEM, X. Kalkınma Planındaki “Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Programı” altında 2015-2018 dönemi için “Sulamada yeni tekniklere ilişkin Ar-Ge Çalışmalarının ve yeni uygulamaların artırılması”, Suyun Bilinçli Kullanımı İçin Tarım Üreticilerine Yönelik Eğitim ve Yayımın Artırılması”, Destekleme politikalarının geliştirilmesinde bölgesel su kısıtı ve çevrenin korunması unsurlarının göz önüne alınması” politikaları ve uygulamalarında sorumlu ve ilgili kuruluş olarak yer almıştır. Bu kapsamda 2018 yılı ülkesel ve bölgesel araştırma faaliyetleri ve eğitimler yapılmıştır. Sınırlı olan su kaynaklarının tasarrufu ve verimliliğinin artırılması için geliştirilebilecek tüm yöntemlerin değerlendirilmesi amacıyla “Kısıtlı Su Koşullarında Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Yöntemlerine Göre Bitki Sulama Programlarının Oluşturulması” ülkesel projesi yürütülmekte olup, farklı bölge ve ürünlerde “Yüzey Altı Damla Sulama Sistemleri Üzerine” yürütülen araştırmalardan 2018 yılında 3 proje sonuçlanmıştır. Bu çalışmalar neticesinde elde edilen sonuçlara dayandırılarak son yıllarda uygulaması yaygınlaşmakta olan “Yüzey Altı Damla Sulama Sistemleri”, Bakanlığımızca yayınlanmakta olan 2016 – 2020 Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi tebliğ içerisinde yer almıştır. Ayrıca ilgili tebliğ Uygulama Rehberinde Tarla içi yüzeyaltı damla sulama sistemi kurulması başvurularında dikkate alınacak hususlar Ar-Ge çalışmalarımız sonuçlarından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Suyun etkin kullanımına yönelik ileri teknik ve teknolojilerin sulamada kullanım stratejilerinin oluşturulması ve uygulanması çalışmalarıyla Yenilenebilir enerji kaynaklarının basınçlı sulama sistemleriyle entegrasyonu kapsamında Mobil güneş pillerinin Tarımsal sulamada Kullanımı ve yaygınlaştırılması çalışmalarına devam edilmiştir. Sistem tüm sulama sezonunda Şanlıurfa’da yağmurlama ve yüzeyaltı damla sulama sistemlerinde kullanılmıştır.

Güdümlü Proje Bakanlığımız koordinatörlüğünde “Türkiye’de Kullanılan Damla Sulama Sistemlerinin Teknik Performanslarının Belirlenmesi ve Damla Sulama Desteklerinin Etki Analizi” ülkesel projesi yürütülmüştür. 2018 yılı itibariyle Türkiye’nin farklı bölgelerinde ve farklı ürün gruplarında damla sulama sistemlerinin performansını belirlemede arazi çalışmaları tamamlanmıştır. Proje çıktıları ile Türkiye’de devlet tarafından etkin su kullanımını özendirmek için verilen karşılıksız kredi olanaklarının da desteğiyle artan oranda kullanım alanı bulan damla sulama sistemlerinin performansı ortaya konulmaktadır. Elde edilen sonuçlar, proje etkinliklerinin iyileştirilmesi ve yönetim kademelerine geleceğe yönelik planlama, programlama ve karar verme yönünden yardımcı olunmasında kullanılacaktır. Proje ile Türkiye’de kurulmuş damla sulama sistemlerinin, amaca ne ölçüde hizmet ettiği veya ilk proje değerlerinin uygunluğu/ doğruluğu saptanmaya çalışılmıştır. Bu durum, ulusal ekonomiye ve bağlı olarak toplumsal refaha katkılar sağlarken, devlet tarafından yapılan destekleme programlarına yön vermektedir.

Sulama suyu kalitesi izleme ve değerlendirme çalışmaları ile ilgili olarak; 10. Kalkınma Planı Programında Düşük Kaliteli ve Artırılmış Suların Sulamada Kullanılması eylemi altında yer alan “Trakya Bölgesi Su Kaynakları Kalitesinin ve Tarımsal Açından Kullanılabilirliğinin Belirlenmesi Projesi” arazi çalışmaları tamamlanmıştır. Kırklareli ilinde 2018 yılında 3 adet baraj, 11 adet dere, 10 adet gölet ve 13 YAS’da 24 adet kuyudan aylık bazda su örneklemeleri yapılmıştır. Alınan örneklerin sulama suyu ve kıtaçi yerüstü su kaynaklarının sınıflarına göre kalite kriterleri belirlenmiştir.

Ülkesel sulama rehberlerinin hazırlanması “Türkiye’de Sulanan Bitkilerin Bitki Su Tüketimleri” ve “Türkiye’de Yetiştirilen Kültür Bitkilerinin Sulama Teknikleri Rehberi” nin dağıtımı yapılmıştır. Bitki Su Tüketim Rehberi basılı ve internet ortamında 2018 yılında uygulama birimlerinin (Kamu, Üniversite, Sulama Birlik ve Koop vb) hizmetlerine sunulmuştur. DSİ uygulamaları ve Su Yönetimi Genel Müdürlüğü Su Tahsisleri (Seyhan, Akarçay Konya, Gediz ve Menderes Havzaları) Projelerinde kullanılmıştır.

Türkiye’de sulanan bitkilerin en uygun sulama programları, kısıntılı sulama uygulamaları, performans çalışmalarını kapsayan araştırma sonuçları uygulamaya dönük olarak hazırlanan Sulama Teknikleri Rehberi ise, tarım paydaşlarının hizmetine sunulmuştur. Üniversite, Tarım il ve ilçe Müdürlükleri ve çiftçi örgütleri pratik olarak rehberden faydalanabilmektedir.

Arazi Islah Çalışmaları Toprak ve Su Kaynakları Araştırmaları kapsamında, ülkemiz tarım arazilerinde yanlış sulamayla başlayan çoraklık veya tuzluluk sorunlarına çözüm aramak, yüksek taban suyu soruna sahip tarım arazilerinin iyileştirilmesi ve tuzlulaşmanın önlenmesi için drenaj alt yapılarının hidrolik parametrelerini belirlemek ve sorunlu alanları tarım topraklarına kazandırmak üzere Ar-Ge çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda 2 proje sonuçlandırılmıştır.

Drenaj ve Arazi Islahı çalışmaları kapsamında “Aşağı Seyhan Ovası (ASO) Sulama Proje Alanı Kapalı Drenaj Sistemlerinde Boru ve Zarf Malzemeleri Etkinliğinin Belirlenmesi” projesi kabul edilmiş 2018 yılı itibariyle arazi çalışmaları başlamıştır. İlgili proje TRGM işbirliği ile yürütülmektedir.

Strateji Belgeleri, Kalkınma ve Eylem Planları

2023 vizyonu doğrultusunda Ülkemizin kalkınma hedeflerini, strateji ve eylemlerle hayata geçirecek olan ve 2019-2023 dönemini kapsayan On Birinci Kalkınma Planı Hazırlık çalışmalarında yer alan özel ihtisas komisyonlarında yer alınmıştır. “Tarımda Toprak ve Suyun Sürdürülebilir Kullanımı Özel İhtisas Komisyonu” çalışmaları kapsamında, ülke olarak odaklanacağımız kritik önemdeki yapısal dönüşüm alanlarını ve bunlara ilişkin hedef ve stratejileri de ortaya koyacak temel politika belgesine katkı sağlanmıştır. Su kaynaklarının havza ölçeğinde paylaşımının sağlanması, özellikle kurak dönemler dikkate alınarak geleceğe yönelik ve her sektörün ihtiyacı olan suyun adil, verimli ve planlı bir şekilde karşılanması maksadıyla Sektörel Su Tahsis Planlama çalışmaları yürütülmektedir. Suyu kullanan paydaşlar açısından, maksimum sosyal, ekonomik ve ekolojik faydanın elde edilmesi, adil paylaşımın sağlanabilmesi amacıyla yapılan bu çalışmalarda Tarım sektöründeki gelişmeleri takip etmek ve katkı vermek üzere Genel Müdürlük olarak Yönlendirme Komitelerinde yer alınmıştır. TAGEM olarak devam etmekte olan ve süreç içerisinde toplantı çalıştay ve komite üyeliklerine Merkez ve ilgili Bölgede yer alan Araştırma Enstitüden uzmanlar katılım sağlamıştır.

Eğitim ve Yayım

Tarımda etkin su kullanımını sağlayan araç ve tekniklerin yaygınlaştırılması amacıyla ülke genelinde AR-GE çalışmalarını yürütmekte, sonuçları uygulayıcı birimler ile paylaşılmaktadır. Doğrudan çiftçi uygulamalarına dönük projeler seçilerek Tarımsal Yeniliklerin Yaygınlaştırılması Yayım Projesi olarak 2-3 er yıllık projelere dönüştürülmektedir. Bu kapsamda gündüz-gece eğitimleri, çiftçi toplantıları ve tarla günü ile yayımı yapılarak çiftçiye daha kolay ulaşabilmekte ve farkındalık yaratabilmektedir. Bu kapsamda Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsü/ESKİŞEHİR ve Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi/Menemen-İZMİR de Tarımsal sulamada modern basınçlı sulama tekniklerinin kullanımı ve yaygınlaştırılması kapsamında yayım projeleri yürütülmüştür.

7. Toprak Yönetimi ve Tarımsal Mekanizasyon Araştırmaları

Bitki Besleme ve Toprak Araştırmaları

Ülkesel Coğrafi Toprak verimliliği Bilgi Yönetim Sistemi

Tarım topraklarımızın sürdürülebilir kullanımı için Toprak veri Tabanı oluşturulmuştur. Tarım ve mera topraklarının verimliliği etkileyen başta organik karbon olmak üzere tüm toprak özelliklerini kapsayan veriler TRGM ile paylaşılmıştır. Ayrıca veri tabanına BOREN işbirliği çerçevesinde yapılan tarama çalışmaları ile 6500 örnek girişi yapılmış ve toplam 15.400 örnek ile “Türkiye Toprakları Bor Haritası” Güncellenmiştir.

Aynı kapsamda, toprak verilerinin örnek sayısı artırılarak daha doğru sonuca ulaşması amacıyla, 17 Araştırma Enstitümüz tarafından, 50.000 adet toprak örneğinin alınıp analiz edildiği “Toprak veri Tabanının Oluşturulması ve Haritalanması” Ülkesel Projesi çalışmaları sürdürülmektedir.

Bu projelerin verileri birleştirilerek, tarım topraklarının verileri yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde güncellenebilir ve sorgulanabilir nitelikte 1/100000 ölçekli "Toprak Haritaları" elde edilecek ve yeni noktasal veriler mevcut sisteme dahil edilecektir. Hazırlanan toprak bilgi yönetim sistemi ve üretilen veriler, toprak bozulmasının önlenmesi, iklim değişikliğine adaptasyon ve bölgesel eylem planlarının etkin olarak yürütülmesine ayrıca katkı sağlayacaktır.

Biyolojik Gübrelerin Geliştirilmesi

Son yıllarda biyolojik gübrelerin kullanımı artma eğilimindedir. Bu gübrelerin üretilmesi için yerel kaynaklarımızdan izolasyonları, etkinliklerinin saptanması ve geliştirilmesi amacıyla "Biyolojik Gübrelerin Geliştirilmesi ve Kullanımının Yaygınlaştırılması" Ülkesel projesi altında araştırma projeleri yürütülmektedir. Projede azotobakter, mikoriza ve fosfor çözücü bakterilerle çalışılmaktadır.

Son on yılda ülkemizde biyolojik gübre (Rhizobium spp) üretiminin yapılabildiği tek Merkez olan Bakanlığımıza bağlı Toprak Gübre ve Su Kaynakları Merkez Araştırma Enstitüsü tarafından 34 bin kg biyolojik gübre üretilerek yaklaşık 340 bin dekar tarla aşılınmış, baklagil üretiminde yaklaşık 10 bin ton azotlu gübreden tasarruf edilmiştir. Baklagil ekim alanlarında (Yaklaşık 800.000 ha.) bakteri kültürü kullanıldığı takdirde kimyevi gübreden sağlanacak ekonomik kazanç 85 milyon TL olabilecektir.

Çeşitli bakteri ve mantarlarla ilgili olarak laboratuvar, sera ve tarla koşullarında araştırma projeleri devam etmektedir. Biyolojik gübrelerin çiftçilere benimsetilmesi kapsamında demonstrasyon çalışmaları, tarla günleri ve eğitimler devam etmektedir. Proje sonunda gübre üretimi için "Biyolojik Gübre Gen Bankası" oluşacak, gübre üreticilerine başlangıç kültürü sağlanacaktır. Yerel kaynaklarımızdan üretilen mikrobiyal gübreler ile gübre ithalini azaltılırken, toprak verimliliği artırılacak ve çevre dostu sağlıklı üretim sağlanmış olacaktır.

Stratejik Önemdeki Doğal Kaynak Borun Tarımda Kullanılması

Tarım sektöründe girdi ithalatını azaltmak, bor gibi stratejik öneme sahip doğal kaynakları tarımda kullanmak amacıyla müşteri odaklı araştırma programları devam etmektedir. Bu kapsamda, tarımda bor kullanımına yönelik araştırma projeleri BOREN (Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü) işbirliğinde devam etmektedir. Bu projeler kapsamında toprak ve bitki örneklemeleri ile survey çalışmaları da yapılmaktadır. Bu verilerin veri tabanına yüklenmesi sonucunda "Türkiye Toprakları Bor Haritası" güncellenmiştir. Haritaya göre bor eksikliği görülen alanlarda "Tarımda Bor Araştırma Projeleri" devam etmektedir. Bu Ülkesel projede yürütülen 13 proje tamamlanmış ve 2 proje devam etmektedir. 2017 yılı itibarıyla şimdiye kadar 2,15 milyon TL araştırma desteği sağlanmıştır. Araştırma sonuçları 26-27 Aralık 2017 tarihinde düzenlenen "3. BOREN Proje Günlerinde" proje sonuçları tarım sektöründeki temsilcilerle paylaşılmıştır.

Organik atık ve artıkların tarım alanlarında toprak sağlığını artırmak ve korumak amacıyla kullanımını yaygınlaştırmak için "Organik Atık ve Artık Yönetimi" Ülkesel Projesi yürütülmektedir. Bu kapsamda çeşitli atık ve artıkların değerlendirilmesi, kompostlama teknikleri, çeşitli tesislerden çıkan organik materyallerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Böylece yerel kaynakların kullanılması, ucuz organik gübre üretimi ile kimyasal gübre kullanımının azaltılması, atık ve artıkların değerlendirilmesi ve çevre dostu üretim sağlanacaktır. Toprakta karbon bütçesinin artırılması konusunda organik artıkların biyokömürlere çevrilerek toprağa kazandırılması araştırmaları başlatılmıştır. Ayrıca Türkiye'deki atık ve artık potansiyeli de ortaya konmaya çalışılacaktır.

Tarım Makinaları ve Teknolojileri Çalışmaları

Tarımsal Mekanizasyon Alt Yapı Geliştirme

TAGEM'e bağlı Araştırma Enstitüsü Müdürlüklerinde tarımsal mekanizasyon düzeyinde dünya teknolojilerini yakalamak, seviyeyi yükseltmek, edinilen teknolojik bilgiyle yeniden üretebilme/tasarımlama yeteneğini kazanmak için, 2 Araştırma Enstitü Müdürlüğünün tarım makinaları konusunda uzmanlaşması planlanmıştır.

Kalkınma Bakanlığı tarafından desteklenen proje toplam bütçesi 3 yıl için 7.500.000 TL'dir. Ayrıca ve Aydın/ Söke Zirai Üretim İşletmesi Tarımsal Yayım ve Hizmetiçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün mevcut tarım makinaları ve teknolojileri konusunda eğitim alt yapısı da geliştirilecektir. Amacı;

- Biyolojik malzeme ve tasarlanan makina – ekipman testlerinin yapılarak doğruluğunu bilimsel olarak kanıtlanacaktır.
- Çevre dostu ve enerji tasarrufu sağlayıcı teknolojilerde araştırmalar yapmaktır.
- Tarım makinaları ve teknolojileri konusunda eğitim kapasitesinin artırılması planlanmaktadır.
- Enstitülerde gerekli olan makina-teçhizat iyileştirilmesi için bakım onarım, iş ve işlemlerini gerçekleştirmektir.

Koruyucu Toprak İşleme Çalışmaları

Koruyucu tarım, insanlığın beslenme gereksinimlerini karşılamak amacıyla yapılan üretim faaliyetlerinin çevre ve diğer canlı türleri üzerindeki uzun vadeli etkilerini dikkate alarak, doğru üretim yapma yöntemleridir.

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Toprak ve Su Kaynakları Daire Başkanlığı Toprak Yönetimi ve Tarımsal Mekanizasyon Çalışma Grubu bünyesinde ise geleneksel toprak işlemeye alternatif olabilecek koruyucu toprak işleme ve doğrudan ekim sistemlerinin araştırılması ve bunlara uygun alet ve makinelerin belirlenmesi amacıyla Koruyucu toprak işleme (azaltılmış toprak işleme, doğrudan ekim, sırta ekim) çalışmaları devam etmektedir. 2018 de devam eden projeler aşağıdaki gibidir.

Tablo 64: Projede Yer Alan Enstitüler ve Çalışacakları Bitkiler

Enstitü	Çalışılacak Bitki	Proje İsmi
Bağcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	Papazkarası Üzüm	Tekirdağ Yöresi Papazkarası Üzüm Çeşidinde Farklı Toprak İşleme Uygulamalarının Toprak Özellikleri, verim ve Kaliteye Etkileri
Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	Elma	Koruyucu Toprak İşleme Kapsamında Yalova Yöresi Elma Bahçelerinde Sıra Üzeri Yabancı Ot Mücadele Yöntemlerinin Karşılaştırılması
Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü	Soya	Farklı Toprak İşleme ve Sulama Düzeylerinin Soya Bitkisinin verim ve verim Kriterleri Üzerine Etkisinin Belirlenmesi
Doğu Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü	Buğday	Iğdır yöresi Tuzlu-Alkali Tarım Alanlarında Farklı Toprak İşleme-Ekim Yöntemlerinin Toprak Özellikleri ve Buğday verimine Etkileri
Orta Karadeniz Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsü	Arpa+Fiğ – II.Ürün Silajlık Mısır Buğday – II.Ürün Silajlık Mısır	Tokat Yöresi'nde Koruyucu Toprak İşleme ve Doğrudan Ekim Araştırmaları, Uygulamaları ve Yaygınlaştırılması
GAP Tarımsal Araştırma Enstitüsü	Buğday – Mısır	Geleneksel Toprak İşleme Sistemine Alternatif Olarak Doğrudan Anıza Ekim Sisteminin Uygulanabilirliğinin Araştırılması (Şanlıurfa Örneği)

Hassas Tarım Teknolojileri Araştırmaları

Dünyadaki tarıma elverişli alanların ve kullanılabilir su kaynaklarının sınırlı olması, gıda üretiminin arttırılabilmesi karşısında birer engel olarak duruyorlar. Tüm bu veriler dışında tarımda klasik yöntemlerin geçimlik üretim yapan çiftçilere bırakıp, son teknolojik unsurları içinde barındıran yeni yöntemlere geçilmesi" sonucuna ulaşılmaktadır. Makinaların giderek daha kapasiteli ve deyim yerindeyse "akıllı" hale geldiği bir dönemde, kısa, orta ve uzun vadeli bir "tarımsal mekanizasyon politikası" olmalıdır.

Tarımsal girdinin etkin kullanımı ve verimliliği artırmak, gübre kullanımında yaklaşık % 30 tasarruf sağlayan çevre dostu Hassas Tarım Teknolojileri konusunu enstitü ve üniversite işbirliği ile yaygınlaştırılması amacıyla Bitkisel Üretimde Hassas Tarım Uygulamalarının Planlanması, Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması Entegre Projesi hazırlanmıştır. Bu proje 2 enstitüde yürütülmektedir. 2018 yılı itibariyle Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü ve Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü- Toprak Su ve Çölleşme ile Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü olmak üzere Ankara ve Konya illerinde yürütülmektedir.

Bu çalışma sonucunda tarımsal mekanizasyon konusunda uzmanlaşacak enstitüler ile birlikte arazi büyüklüğü ve makine alt yapısı yeterli olan Aydın/Söke Ziraî Üretim İşletmesi Tarımsal Yayım ve Hizmetiçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü de Hassas tarım projesinin yaygınlaşması için önemli bir rol oynayacaktır.

Akıllı Tarım Ar-Ge Çalışmaları

Dünyanın Smart Farming (Akıllı Tarım) olarak tanımladığı uygulamalar Daire Başkanlığımız ve bağlı Enstitüler tarafından yakından takip edilerek ülkemize uyarlanması ve teknoloji seviyesinin arttırılmasına bu sayede tarımsal girdilerin optimize edilerek karlılık oranının arttırılması hedeflenmektedir. Yapılan tüm bu çalışmalara bakıldığında IPOL (Directore – General For Internal Policies/Policy Department Structural and Cohesion Policies – Precision Farming) 2014 – 2020 raporu ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Buğday Hasadında Dane Kayıplarının İzlenmesi ve Takibine Yönelik Sistemin Geliştirilmesi Biçerdövere monte edilen sensörler ve GPS sistemi ile bir ana modüle bağlı GSM/GPRS sistemi üzerinden uzaktan izleme merkezine veri aktarımı gerçekleştirilmiştir. Sistem internet tabanlı uygulaması olacak şekilde, entegre olarak veri iletişimi ve veri tabanı uygulaması bir merkezden hizmet verecek şekilde hazırlanmıştır. Tamamlanan bu projenin ardından devamı niteliğinde olan "Bulut Tabanlı verim Görüntüleme, Haritalama ve Takip Sisteminin (Ülkemizde Kullanılan Biçerdöverler için) Geliştirilmesi Projesi" Başkanlığımızda yürütülmektedir.

Akıllı Tarım Çalışmaları kapsamında konsorsiyumuna dahil olduğumuz ICT AGRI Projesi: (Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Tarımda Uygulanması) adlı AB 7. Çerçeve Programı ERA-NET Projesi 01.05.2009 tarihi itibariyle başlamıştır. ERA GAS SUS-an ile ortak "Hayvansal Üretim Sistemlerinin Sera Gazı Yoğunluğunu Azaltmak İçin Yeni Teknolojiler, Çözümler ve Sistemler" başlıklı çağrıya 2018 yılında çikılmıştır.

Hayvancılıkta Mekanizasyon Çalışmaları

Gezen Hibrit Sağımçı, küçükbaş hayvan sağımında çiğ süt kalitesini artırmak, sağım işini kolaylaştırmak, aynı makine ile birçok üreticiye hizmet etmek, önemli oranda yenilenebilir enerji destekli olmasıyla da işletme giderlerinin azaltılması, sistemdeki soğutma ünitesiyle sütün sağım yerlerinden süt işleme merkezlerine taşınmasına olanak sağlayarak üreticinin daha yüksek gelir elde etmesi amaçlanmıştır. 1x24 üniteli sağım sisteminin üretimi tamamlanmış ve Aydın'da bulunan Vodafone Akıllı Köy projesi kapsamında saha denemelerini yapmak üzere bölgeye nakli gerçekleştirilmiş. Aydın Kasaplar köyünde küçükbaş hayvancılık yapan üreticiler arasında ortak makina kullanımı söz konusu makina ile hayata geçmiş olacaktır. 1x12 üniteli hibrit sağım makinasının atölye çalışmaları tamamlanmış olup, bir sonraki sağım dönemi olan 2019 Mart ayında Uluslararası Hayvancılık Araştırma ve Eğitim Merkezine nakli gerçekleştirilecektir.

Fotovoltaik Pil Destekli Küçükbaş Mobil Süt Sağım Makinası, Yayla ve mera'da elle yapılan sağımlarda sütün %75-85'nin memede kaldığı, ekonomiye kazandırılmadığı tespit edilmiştir ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki küçükbaş süt hayvancılığı ile uğraşan göçerlerin sağım sorunlarını çözmeye ve sütün ekonomiye kazandırılmasına yönelik yayla veya konar-göçerlerce çayır-mera'da otlatılan küçükbaş hayvanlar için depolanmış solar enerji ile çalışan mobil süt sağım makinası tasarlanarak prototipi oluşturulmuştur.

Küçükbaş Hayvan Islahına Yönelik Akıllı Ölçüm Platformu Prototipinin Geliştirilmesi, projesi 2018 yılında başlamıştır. Küçükbaş hayvanların kimliklendirilerek izlenmesi, ağırlık ve vücut ölçüleri gibi hayvan ıslahına yönelik verilerin bir kayıt sistemi oluşturularak toplanması amacı doğrultusunda tamamen yerli akıllı ölçüm platformu prototipi geliştirilecektir. Geliştirilecek sistemde, hayvanların en az irritasyonla ve güvenilir olarak özelliklerinin belirlenmesi ve bu özelliklerin kayıt altına alınması hedeflenmiştir.

Yapılan çalışmalar ile hayvancılıkta mekanizasyon seviyesini arttırarak yerli ve milli yazılım sistemleri ile hayvancılıkta akıllı tarım uygulamalarına geçiş sağlanması hedeflenmektedir.

Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Tarımda Etkin Kullanımı

Güneş Pili Sulama Kanalı Pilot Projesi 2016 yılı sonu itibariyle başlamış ve şuan kurulumu devam etmektedir. Yeni başlayan projede; GAPTAEM Koruklu İşletmenin tüm tarımsal sulamadaki elektrik ihtiyacının güneş pili sistemiyle karşılanmasıyla GAP Bölgesinde uygulamaya dönük ilk solar tarımsal işletme kurulmuş olacaktır. Yaklaşık 2,5 da alana kurulu olan 160 kW gücündeki güneş pilleri ile şebekeye elektrik aktara bilecek ve elektrik kesildiğinde ise istasyonda bulunan 2 adet pompayı çalıştıracaktır. Çalıştırılacak olan pompalar derin kuyu ve santrifüj pompalardır. Çalıştıklarında yaklaşık 500 da alandaki bulunan tarla ve bahçeleri; yağmurlama, damlama, yeraltı damlama ve mini sprink yağmurlama sistemleri gibi modern sulama sistemleriyle sulayacaklardır.

Güneş Pili Center Pivot Sulama Sistemi Proje kapsamında mevcut olan center pivota güneş pilleri entegre edilmesi amaçlanmıştır. Burada güneş pilinin varlığı birim alana harcanan enerji maliyetini azaltacak ve tarımda alternatif enerji kaynaklarının kullanımı konularından güneş pili destekli sulama konusu islenmiş olacaktır. Sistemin tarlaya kurulmasıyla güneş enerjisinin şebekeden bağımsız ve akü olmadan kullanımında en büyük örnek tesislerden biri olması beklenmektedir. Ayrıca güneş pili sisteminin modern sulama sistemlerinden biri olan Center pivot sistemine adapte edilmesiyle bir ilk gerçekleştirilecektir.

Sulama Pompalarında Enerji verimliliğinin Arttırılması Pilot Projesi proje ile alınacak çıktılar araştırma yapılan bölgedeki pompaj sistemlerinin mevcut verimliliğini ortaya koyarken verimliliği nasıl artırılabilceğine dair önerilerde ortaya çıkacaktır. Bu bilgiler ışığında bölge şartlarına en uygun yöntemler belirlenerek pompaj sistemlerindeki gerekli değişikliklerin başlatılmasını sağlamak ve gereken önemi vurgulamak için bir örnek oluşturulacaktır.

Tarımsal Sulama Amaçlı RES ve Güneş Pili Destekli Elektrik Enerjisi Üretimi ve Kullanım Olanaklarının Araştırılması (Eskişehir Örneği) projede, GES ve RES arasında sistemlerin birbirlerine göre performans üstünlüklerinin Eskişehir koşulları için tespit edilmesi, RES ve GES sistemlerden elde edilen 1 kWh'lik enerjinin elde edilmiş maliyetinin hesaplanması, sistemlerin karşılaştırılması ve buradan uygulamada hangi sistemin kendisini ne kadar sürede amorti edeceğinin tespit edilmesi, tarımsal İşletmeler için bitki sulama, ürün kurutma, ürün depolama, ısınma, soğutma, aydınlatma v.b. gibi işlerde kullanılan enerjinin elde edilerek, Enstitünün tarımsal sulamalar için harcadığı elektrik enerjisinin elde edilmesi ve elde edilecek olan tüm bu sonuçlar doğrultusunda bölge şartlarında tarımsal sulama için en verimli sistemin belirlenerek çiftçilere önerilmesi sağlanacaktır.

Toprak ve Su Laboratuvarları Akreditasyonu ve Laboratuvar Eğitimleri: Toprak, gübre, bitki ve sulama suyu analizlerinin ülkesel seviyede bir standarda getirilmesi, analiz metotlarında birliktelik, analiz kalitesinin doğruluğu ve güvenilirliği açısından laboratuvar akreditasyonu önemlidir. Bu kapsamda Toprak Gübre ve Su Kaynakları Merkez Araştırma Enstitüsü ve Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Laboratuvarları akredite olmuştur. TAGEM olarak TRGM'nün işbirliği ile Toprak, Bitki ve Su Analizlerini yapan 7 Araştırma Enstitüsünün (Mersin, Antalya, Menemen, İzmir, Konya, Yalova, Eskişehir) TS EN 17025 Standardında Akreditasyonu için gereksinim duyulan eğitim, bilgilendirme ve kapasite geliştirilmesi çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca toprak ve su analizlerinde, laboratuvarların yetkilendirilmesi, kontrolü ve denetimleri Genel Müdürlüğümüze bağlı 20 adet araştırma enstitümüzün bilimsel katkılarıyla 2017 yılında da yürütülmüştür.

Toprak, Gübre, Bitki ve Su analizleri konusunda Referans Enstitü olan Merkez Araştırma Enstitümüz özel sektör, STK ve kamu Laboratuvarlarına sürekli Eğitimler düzenlemektedir. Toprak-Bitki-Su Analiz Laboratuvarlarımız alt yapısı ile bölgede konu ile ilgili çalışan Üretici, Çiftçi, Kamu, Üniversite, Özel-Tüzel Kurum ve Kuruluşlara yönelik uluslararası kalite güvenliğinde hizmet vermeye devam etmektedir.

Toplantılar

TAGEM-ARGE İnovasyon Buluşması düzenlenmiştir. Gıda ve Tarımsal alanda Kamu Özel Sektör temsilcileri ile yapılan toplantıya makine, gübre, ilaç, gıda, tohum vs konularda çalışan firmalar davet edilmiş, araştırma fırsatları değerlendirilmiş ve 600 kişinin katılımı gerçekleşmiştir. Bu kapsamda hem firmalar hem Enstitüler kendi çalışmalarını Fusya alanında sergileme fırsatı bulmuş ve işbirliği konuları değerlendirilmiştir.

Tarımsal Mekanizasyon Kurulu: Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğüne her yıl düzenlen Kurulun Olağan toplantısına Genel Müdürlüğümüz adına çalışmalarımız hakkında bilgilendirmek amaçlı katılım sağlanmıştır. Tarımsal mekanizasyon politikalarına yön vermek amacıyla enstitülerde bu konu da çalışan uzmanların görüşleri doğrultusunda bir rapor hazırlanmış ve bu rapor toplantıda sunulmuştur.

Tarımsal Mekanizasyonda Ar-Ge Proje Destekleri

Bu kapsamda tarım teknolojileri geliştirilmesi alanında Aselsan ile 3 ayrı proje yürütülmüş ve 2017 yılında tamamlanmıştır.

Çiftlik Yönetim Sistemi (ÇYS)

Ar-Ge destek programında, traktör üzerinde ve çiftlik merkezinde entegre çalışan bir sistem geliştirilmiştir. Tarım yönetim sistemi, tarım araçları üzerindeki uluslararası ISO 11783 standartı arayüzünden toplanan mesajların kablosuz haberleşme linki üzerinden uzak mesafeye aktarılarak haberleşmesine, toplanan verilerin harita üzerinde işlenip analiz edilmesine imkan sağlamaktadır.

Otomatik Dümenleme ve Kontrol Sistemi (OTAK), traktörün direksiyonunun, kullanıcı tarafından istenilen arazi konturuna ve profiline bağlı olarak, otomatik olarak kontrol edilmesini sağlayan bir otomatik dümenleme sistemidir. OTAK ile tarım arazilerinin işleme sürelerini kısaltmak, kötü hava koşullarında bile tarım faaliyetlerinin sürdürülmesi ve yüksek seviyede verim alınması için geliştirilmiştir.

İnsansız Hava Aracı ile Görüntü İşleme Temelli Hassas Tarım Uygulamaları, daha teknolojik ve objektif yöntemlere dayalı, kaliteli ve güvenilir analizlerin uzaktan algılama yöntemleriyle yapılabilmesi için İnsansız Hava Aracı ve üzerinde kullanılacak faydalı yükler ile hassas tarım uygulamalarına yönelik bir sistem geliştirilmesi ve bitkisel üretimde kullanılması amaçlanmıştır.

Uluslararası Projeler

ICT AGRİ PROJESİ: TAGEM ve TÜBİTAK'ın ortak olduğu ICT-AGRI (Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Tarımda Uygulanması) adlı AB 7. Çerçeve Programı ERA-NET Projesi 01.05.2009 tarihi itibarıyla başlamıştır. Amacı, Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin ulusal ve bölgesel araştırma kurumlarının karşılıklı olarak tanıtılması ve bu araştırma aktivitelerinin network ağının kurulmasıdır. Projenin ilk aşaması 2014 Eylül sonu itibarıyla tamamlanmıştır. ICT-AGRI koordinasyonu projenin 2.dilimi için Avrupa Komisyonunda onaylanmıştır. TAGEM, Avrupa düzeyinde gelişmeleri yakından takip edebilmek ve araştırmacıların uluslararası projelerde yer alabilmesini sağlayabilmek için ICT AGRİ 2'ye devam etme kararı almıştır. ICT AGRİ 2 altında çıkılan çağrılarda "Smart Good Agricultural Practices" Toprak Su Kaynakları ve Tarımsal Meteoroloji Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Namık Kemal Ziraat Fakültesi katılımıyla tamamlanmıştır. "Variable Rate Operations for Orchards" projesi ise Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü, Namık Kemal Üniversitesi -Tekirdağ, Ankara Üniversitesi-Ankara, ve Ege Üniversitesi, İzmir katılımıyla devam etmektedir.

Toprak ve Su Laboratuvarları Akreditasyonu ve Laboratuvar Eğitimleri

Toprak, gübre, bitki ve sulama suyu analizlerinin ülkesel seviyede bir standarda getirilmesi, analiz metotlarında birliktelik, analiz kalitesinin doğruluğu ve güvenilirliği açısından laboratuvar akreditasyonu önemlidir. Bu kapsamda Toprak Gübre ve Su Kaynakları Merkez Araştırma Enstitüsü ve Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Laboratuvarları akredite olmuştur. TRGM işbirliği ile Toprak, Bitki ve Su Analizlerini yapan 7 Araştırma Enstitüsünün (Mersin, Antalya, Menemen, İzmir, Konya, Yalova, Eskişehir) TS EN 17025 Standardında

Akreditasyonu için gereksinim duyulan eğitim, bilgilendirme ve kapasite geliştirilmesi çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca toprak ve su analizlerinde, laboratuvarların yetkilendirilmesi, kontrolü ve denetimleri 20 adet araştırma enstitümüzün bilimsel katkılarıyla 2017 yılında da yürütülmüştür.

Toprak, Gübre, Bitki ve Su analizleri konusunda Referans Enstitü olan Merkez Araştırma Enstitümüz özel sektör, STK ve kamu Laboratuvarlarına sürekli Eğitimler düzenlemektedir. Toprak-Bitki-Su Analiz Laboratuvarlarımız alt yapısı ile bölgede konu ile ilgili çalışan Üretici, Çiftçi, Kamu, Üniversite, Özel-Tüzel Kurum ve Kuruluşlara yönelik uluslararası kalite güvenliğinde hizmet vermeye devam etmektedir.

Toplantılar

TAGEM- ARGE İnovasyon Buluşması düzenlenmiştir. Gıda ve Tarımsal alanda Kamu Özel Sektör temsilcileri ile yapılan toplantıya makine, gübre, ilaç, gıda, tohum vs konularda çalışan firmalar davet edilmiş, araştırma fırsatları değerlendirilmiş ve 600 kişinin katılımı gerçekleşmiştir. Bu kapsamda hem firmalar hem Enstitüler kendi çalışmalarını Fusya alanında sergileme fırsatı bulmuş ve işbirliği konuları değerlendirilmiştir.

Tarımsal Mekanizasyon Kurulu: Tarımsal mekanizasyon politikalarına yön vermek amacıyla enstitülerde bu konu da çalışan uzmanların görüşleri doğrultusunda bir rapor hazırlanmış ve bu rapor toplantıda sunulmuştur.

İklim Değişikliği ve Havza Araştırmaları

İklim Değişikliğinin Tarımsal Üretime Etkileri

Bakanlığımız Stratejik Plan (2013-2017) ve Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı (2011-2023) çerçevesinde; Küresel İklim değişikliğinin ülkemizde tarım üzerindeki etkilerini ortaya koymak, sürdürülebilir tarımsal üretim için iklim değişikliğine uyum ve tarımsal kaynaklı atmosfere salınan sera gazı miktarını belirlemek, izlemek ve salımı azaltmak amaçlı projeler yürütülmektedir. Buğday, mısır ve pamuk bitkilerinde üretimden kaynaklanan üretim dönemi ile bitkisiz topraktan kaynaklanan sera gazı salımı ölçme ve izleme çalışmaları Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, farklı toprak işleme faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı ölçüm ve izleme çalışmaları Ege Bölgesinde yürütülmektedir. İç Anadolu Bölgesinde farklı dozlarda gübre kullanımından kaynaklanan nitroz oksit sera gazı salımları ölçüm çalışmaları ile tarımsal sulamadan kaynaklanan karbondioksit ölçüm ve izleme çalışmalarına 2018 yılında devam edilmiştir. Ölçümler ile tarım topraklarından atmosfere salınan ve tutulan karbon miktarı belirlenmiş olacaktır. Elde edilen veriler ülkesel sera gazı bütçesinin hesaplanmasında kullanılacaktır.

Ayrıca "İklim Değişikliğinin Tarıma Üzerine Etkileri" isimli entegre proje kapsamında küresel iklim değişikliğinin tarım ekosistemleri üzerindeki etkilerini izlemek üzere buğday, ayçiçeği, domates, incir, zeytin gibi katma değeri yüksek olan ürünlerde iklim değişkenliğinin olumlu/olumsuz etkilerini iklim-atmosferik modeller ve farklı iklim senaryoları kullanılarak başta Trakya, Seyhan Ovası ve Ege olmak üzere farklı bölgelerdeki çalışmalar yürütülmektedir. Seyhan Bölgesinde domates bitkisinde yürütülen çalışma 2018 yılında sonuçlandırılmış ve gelecekte farklı iklim senaryolarına göre verim tahmin değerleri ile ekim ve hasat zamanında meydana gelebilecek tarih değişimleri raporda belirtilmiştir. Diğer projelerden de elde edilecek sonuçlar ile de bölge üreticilerine tarımsal üretimde iklim değişikliğine uyum için ekim, dikim, sulama ve verim konularında önemli bilgiler aktarılacaktır. Tarımsal ürünlere ait altyapı çalışmalarını hazırlamak, planlı üretim faaliyetlerinde bulunarak verim ve kaliteyi arttırmak amaçlı, stratejik önemi olan tarımsal ürünler için iklim, fenoloji ve topoğrafya veri tabanı coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak oluşturulmuştur. veri tabanının kullanılabilmesi için web sayfası yazılım çalışmaları devam etmektedir. veri tabanı bitki gelişim modelleri çalışacak kullanıcılara önemli kolaylıklar sağlayacaktır.

Tarımsal Kuraklık Belirleme ve İzleme

Küresel ısınmanın ülkemiz tarımı üzerinde en olumsuz etkilerinden birisi olan tarımsal kuraklığın belirlenmesi ve izlenmesine yönelik programlara 2018 yılında da devam edilmiştir Bakanlığımız Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Strateji ve Eylem Planı (2018-2022) çerçevesinde; sürdürülebilir tarım ve verimin korunması

amacıyla kuraklık indisleri kullanılarak tarımsal kuraklığın belirlenmesi ve izlenmesi çalışmaları bölgesel devam etmektedir.

Tarımsal Kuraklığa Hassas Olan Alanların Belirlenmesi ve Risk Haritalarının Oluşturulması; Mekânsal ve Zamansal Çözünürlüklü Toprak Nem Tahmini, Tarımsal Kuraklığın İzlenmesi projeleri özellikle başta İç Anadolu Bölgesi olmak üzere, Ege, Akdeniz ve Marmara Bölgelerinde uygulamaya alınan projelerden Akdeniz bölgesinde ve İç Anadolu Bölgesinde yürütülen iki adet proje 2018 yılında sonuçlanmıştır. Marmara Bölgesi ve Ege Bölgesinde çalışmalar devam etmektedir. Trakya Bölgesinde Edirne, Tekirdağ, Kırklareli illerini kapsayacak şekilde tarımsal kuraklığın tahmin edilmesi ve izlenmesi için gerekli ölçüm istasyonları kurulmuş, toprak örnekleri alınmış ve veri analizleri ile kuraklık indisleri belirlenerek 2018 yılı için bölge için yağış, toprak nemi haritaları oluşturulmuştur. veriler Türkiye Tarımsal Kuraklık Eylem Planı için altlık olarak kullanılacaktır. Tarımsal kuraklık izleme çalışmalarımız ayrıca; uzaktan algılama yöntemleri ve bitki gelişim indisleri ile (NDVI) iklim şartlarının bitki örtüsü üzerindeki etkisi belirlenerek ve aylık NDVI ve anamoli haritaları hazırlanıp yayınlanarak da 2018 yılında devam edilmiştir.

Kuraklıkla Mücadelede Su Hasadı Teknikleri

Kurak ve Yarı kurak bölgelerde suyun kısıtlı olduğu bölgelerde tarımsal üretimin sağlanması için yağmur suyunun yönetimi ve toprakta nemin tutulması amacıyla başlatılan; bölgelerin ekonomik olarak önem kazanmış ürünleri dikkate alınarak hazırlanan ve ekonomik analizlerle desteklenen Su Hasadı Projeleri yürütülmektedir. Bu kapsamda; başta İç Anadolu ve GAP Bölgesi olmak üzere, Ege Bölgesinde ve Doğu Anadolu Bölgeleri ile Geçit Bölgelerinde 8 adet su hasadı araştırma projesi geçmiş yıllarda programa alınmıştır. Bu projelerden Doğu Anadolu meralarında su hasadı teknikleri 2018 yılında sonuçlanmıştır. Proje ile meralarda suyun muhafazası için bölgeye özgü su hasadı teknikleri ve karşılaştırmalı ekonomik analizleri verilmiştir.

Arazi Bozulumu ve Erozyon

Küresel ısınmaya bağlı olarak oluşan iklim değişimi ve bozulan yağış dengesi, olağandışı meteorolojik olayların görülme sıklığını arttırmıştır. Bu da ülkemizin etkilenebilirliği yüksek olan bölgelerinde tarım alanlarında arazi bozulumu ve erozyon riskini daha da yükseltmiştir.

Bu çerçevede; rüzgar erozyonunun en fazla görüldüğü Konya- Karapınar bölgesinde rüzgar erozyonu, Akdeniz, Ege ve İç Anadolu ile Karadeniz Geçit Bölgelerinde tarım topraklarında arazi korunumu ve erozyonu önleyici toprak işleme ve koruyucu örtü projeleri ile farklı arazi kullanımında arazi bozulumu eğilimleri- bitki örtüsü değişimleri, rüzgar erozyonun etkilerini içeren 12 adet proje 2018 yılı programında yürütülmektedir.

Ürün verim Tahmin ve İzleme

Çeşitli ürünlere ait ekim alanlarının, üretim miktarı ve verimlerinin zamanında belirlenip tahmin edilmesi tarımsal planlama için önemlidir. Ürün tahmini, ürün verimlerini ve üretim miktarlarını hasat gerçekleşmeden genellikle birkaç ay önceden belirlemeyi sağlamaktadır.

Bu amaçla; ülkemiz için önemli olan buğday, ayçiçeği ve mısır için agrometeorolojik modeller ve uzaktan algılama yöntemleri kullanılarak izleme ve verim-rekolte tahmin geliştirilmesi için Ülkesel Ürün verim Tahmin ve İzleme Projesi 2016 yılında başlatılmış ve 2018 yılı itibarıyla 8 enstitüde ve yukarıda belirtilen üç adet üründe olmak üzere yürütülmekte olup ileride ürün miktarı geliştirilerek yaygınlaştırılması planlanmıştır. Bu çalışma ile hasattan önce verim tahmin öngörülerini ile tarımsal politika ve planlamaların oluşturulmasına katkı sağlanacaktır.

Uluslararası Projeler ve Çalışmalar

FAO ve Küresel Çevre Fonu (GEF) desteğiyle yürütülmekte olan "Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Sistemleri" projesi Çölleşme ve Erozyon Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Tarım Reformu

Genel Müdürlüğü ile işbirliği ile 2018 yılında devam etmiştir. Projenin önemli çıktılarından olan İç Anadolu Bölgesi Konya ovası topraklarının karbon içeriği toprak analiz ve saha çalışmaları ile belirlenerek karbon haritası TAGEM tarafından hazırlanmış ve 2018 yılında proje paydaşı FAO'ya sunulmuştur.

Avrupa Birliği Horizon 2020 kapsamında "Tarım ve ormancılık kaynaklı sera gazlarının izlenmesi ve zararlarının azaltılması" başlıklı bir ERA-NET Era-Gas Cofund Proje kapsamında Sera Gazı Emisyonları çağrısı Enstitü ve Üniversite ortaklı olarak TAGEM den çağrıya çıkmıştır. Tarım, Orman ve Diğer Arazi Kullanımındaki Avrupa sera gazı emisyonlarını azaltmak ve karbon yutaklarını artırıcı tedbirleri ve yenilikçiliği desteklemek, tarımda sera gazı envanter bilgilerini güncellemek ve Avrupa'daki belirsizliği azaltmak, FACCE-JPI ve diğer Avrupa ve uluslararası kuruluşlarla birlikte daha fazla araştırma faaliyetleri koordine etmek, bu ERA-NET Cofund Projesinin özel amaçları arasındadır. ERA GAS'ın da paydaş olduğu "Hayvansal Üretim Sistemlerinin Sera Gazı Yoğunluğunu Azaltmak İçin Yeni Teknolojiler, Çözümler ve Sistemler" başlıklı çağrıya 2018 yılında çıkmıştır.

Strateji Belgeleri, Kalkınma ve Eylem Planları

İklim Değişikliği ve Havza Araştırmaları Grubunca yürütülmekte olan arazi bozulumu ve erozyon belirleme ile havza ölçekli toprak ve su kaynaklarının korunumu araştırma faaliyetleri Çölleşme ve Erozyon Strateji ve Eylem Planı (2015-2023) ve Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı (2013-2023) planlarında altı aylık dönemlerde yer almıştır.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sekreteryasına sunulan Ulusal İklim Değişikliği 7. Bildiriminde yürütmekte olduğumuz projeler ve faaliyetlerimiz 2018 yılında raporlanmıştır.

Türkiye Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı (2013-2017) nin 2018 yılında sürdürülen Risk Yönetimi toplantılarına aktif katılım sağlanmıştır.

Bakanlığımız Tarımsal Kuraklıkla Mücadele ve Strateji Stratejik Eylem Planlarının (2018-2022) 2018 gerçekleştirilen güncellenmiş yeni planına TAGEM proje ve faaliyetlerinin yer alması çalışmaları tamamlanmıştır.

8. Hayvan Sağlığı, Gıda ve Yem Araştırmaları

Hayvan Hastalık ve Zararlıları Araştırma Kapasitesinin Desteklenmesi Projesi

Proje kapsamında, Tarımsal Araştırma Master Planında belirtilen hayvan sağlığı araştırma programlarına ait olan araştırma projeleri desteklenmektedir. Projeler hayvan sağlığı araştırmaları alanında faaliyet gösteren Etlik veteriner Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü, Ankara Şap Enstitüsü, İstanbul -Pendik, İzmir – Bornova, Adana, Elazığ, Erzurum, Konya ve Samsun veteriner Kontrol Enstitülerinde ve Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Ordu Arıcılık Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Su Ürünleri Araştırma Enstitülerinin hayvan sağlığı bölümlerinde yürütülmektedir. Proje kapsamında Şubat 2018'de gerçekleştirilen hayvan sağlığı araştırmaları proje değerlendirme toplantısında görüşülen projelerden, 14 araştırma projesinin sonuç raporunun kabulüne, 41 araştırma projesinin devamına ve yeni teklif edilen 14 araştırma projesinin desteklenmesine, Araştırma Yönetim Komitesinde karar verilmiştir.

Tarımsal Araştırma Master Planında belirlenen öncelikler çerçevesinde; araştırmalar üç ana başlık altında yürütülmektedir. Bahsi geçen başlıklar; epidemiyolojik araştırmalar, teşhis metotları, aşı ve biyolojik ürünler araştırmalarıdır. Araştırmalar ile programlı aşılamalarda kullanılan aşuların etkinliklerinin artırılması, ortaya çıkan hastalıklarının teşhisinde hızlı ve güvenilir metotların geliştirilmesi ve epidemiyolojik araştırmalar ile hastalıklarla mücadele stratejilerinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde programlı olarak kullanılan Şap, Koyun Keçi vebası, Mavi Dil gibi aşuların etkinliklerinin artırılması, balık hastalıklarının hızlı teşhisi ve hastalık epidemiyolojilerine yönelik araştırmalar sonuçlandırılmıştır.

TAGEM tarafından desteklenen ve Şap Enstitüsü tarafından yürütülen araştırma projeleri ile geliştirilen şap aşısı, ülkemizi şap aşısında ithalatçı konumdan ihracatçı konuma getirmiştir.

Ülkesel Gıda ve Yem Araştırmaları Programı

Gıda ve yem konusu Dünya da ve Ülkemizde canlılığını ve güncelliğini korumaktadır. Son üründe gıda ve yem güvenilirliği için herhangi bir sorun oluşmayacak şekilde üretim zincirini tamamlayabilmek, gelişen teknolojileri takip etmek, oluşabilecek riskleri öngörüp bertaraf edebilmek yeni araştırmaların yapılması ile mümkün olacaktır. Ülkemizde güvenli gıdanın üretilmesi ve yine güvenli olarak tüketime sunulmasını sağlamak için, gıda ve yem alanında araştırma yapan kamu kurumları, üniversiteler ve özel sektör tarafından hazırlanarak bir kısmının özel sektör tarafından finanse edildiği gıda ve yem konulu araştırma projelerine finansal destek sağlanması amaçlanmıştır.

Bursa Gıda ve Yem Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü başta olmak üzere Genel Müdürlüğümüze bağlı Araştırma Enstitüleri ile araştırma yetkisine sahip İl Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüklerinde, Tarımsal Araştırma Master Planında belirtilen konularda yürütülen gıda ve yem araştırma projeleri desteklenmektedir. Bu program kapsamında 2018 yılı içerisinde; 28 adet sonuçlanan araştırma projesinin yayınlanmasına, 70 adet bitkisel ve hayvansal gıda ile yem alt projelerinin devamına karar verilmiştir. Ayrıca 2019 yılında 37 adet yeni gıda ve yem projesinin başlatılması kararlaştırılmıştır.

Devam eden ve başlatılacak projeler ile genel anlamda gıda ve yemlerin fiziksel ve kimyasal özelliklerinin belirlenmesi, kalite ve gıda güvenilirliği yönünden araştırmalar yapılması, yeni üretim teknolojileri ve ürün geliştirilmesi, gıda ve yem sanayi atık ve artıklarının değerlendirilerek ülke ekonomisine kazandırılması hedeflenmektedir.

Güdümlü Projeler

Ulusal veteriner Antibiyotik Direnç İzleme Projesi; 01.07.2017 - 01.05.2020 tarihleri arasında yürütülmesi planlanan proje kapsamında ülkemizde gıda değeri olan hayvanlarda ve gıdalarda ulusal ölçekte antimikrobiyal direncin boyutları belirlenerek sürdürülebilir bir izleme programının oluşturulması hedeflenmektedir.

Türkiye’de Önemli vektör Kaynaklı Viral Hayvan Hastalıklarının (Mavi dil- BT, Epizootik Hemorajik Ateş-EHD, Üç Gün Hastalığı-BEF ve AKABANE) Teşhisi, vektörlerin Tespiti ve Erken Uyarı Sisteminin Oluşturulması Projesi; Söz konusu hastalıklar için erken uyarı sisteminin oluşturulması hedefi ile 01.01.2015 - 01.01.2020 tarihleri arasında yürütülmesi planlanan proje devam etmektedir.

Ülkemizde arı kolonilerinde kayıplara neden olan, aynı zamanda arıcılık sektörünü büyük oranda etkileyen arı hastalıkları varlığının, enfeksiyon oranlarının ve dağılımının araştırılması amacıyla “Türkiye’de Bal Arıları ve Bazı Yabani Arılarda Ölümlere Neden Olan Hastalıkların ve Toksikolojik Etkenlerin Araştırılması” isimli proje 2018 yılında başlatılmış ve 2021 yılında bitirilmesi planlanmaktadır.

Türkiye’de Üretilen Çam Balının Fiziksel, Kimyasal ve Mineral Madde Profili Projesi; Ülkemizde üretilen çam balının kimyasal, fiziksel ve mineral madde içeriği ile ilgili bilgilere ve Türk Gıda Kodeksi Bal Tebliğinde bulunan C4 değeri ile ilgili tereddütlerin ortadan kalkması ya da yeniden değerlendirilmesi çalışmalarına katkı sağlanması amacıyla yürütülerek 2018 yılında analiz aşamaları tamamlanmıştır. Elde edilen analiz sonuçları Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü ile paylaşılmıştır. Araştırma sonuçları göz önünde bulundurularak Türk Gıda Kodeksi Bal Alt Komisyonu tarafından Salgı Ballarında Sakkaroz miktarının 10 g/100g’dan 5 g/100g’a düşürülmesi yönünde karar alınmıştır. Yine proje sonuçları doğrultusunda Salgı Ballarında protein ve ham bal delta Cl3 değerleri arasındaki fark ve C4 parametrelerinin Bal Tebliğinden kaldırılması yönünde karar verilmiştir.

Ülkemizde Farklı Bölgelerde Yetiştirilen Zeytinlerden Elde Edilen Zeytinyağlarının İklimsel Koşullara Göre Değişen Kalite ve Safılık Özelliklerinin Belirlenmesi Projesinde; Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü’nün ihtiyacı doğrultusunda zeytinyağı ile ilgili ulusal verilerin oluşturulması amaçlanmıştır. Proje kapsamında ülkemizde zeytinyağı üretiminin yoğun olarak yapıldığı Marmara Bölgesi, Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden zeytin örnekleri, belirlenecek olan 33 bahçeden toplandıktan sonra Bornova Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü’nde zeytinyağları elde edilecektir. Elde edilen zeytinyağlarına ait kalite ve

saflık kriterleri projede yer alan laboratuvarlarda belirlenecek ve ilgili paydaşlara raporlanacaktır. Projenin ilk yılında Ayvalık, Memecik, Gemlik, Kilis Yağlık ve Nizip Yağlık zeytin çeşitlerinden toplam 39 adet zeytin hasadı yapılarak zeytinyağları elde edilmiş ve ara rapor ilgili birimlerle paylaşılmıştır. Projenin analizleri planlandığı şekilde devam etmektedir.

Uluslararası Projeler

Sürdürülebilir Gıda Üretimi ve Tüketimi; AB Horizon 2020 programı kapsamında yürütülen bir Era-Net Cofund projesidir. 2017-2021 yılları arasında yürütülmesi planlanan projede 16 ülkeden 25 fonlayıcı kuruluş yer almaktadır. Genel Müdürlüğümüzün projede "Yürütme Kurulu Üyeliği ve İş Paketi Lider Yardımcılığı" görevleri bulunmaktadır. Proje kapsamında 2017 Ocak ayında çağrıya çıkılmış ve değerlendirmeler sonucunda 12 projenin destek kapsamına alınarak ortak fonlama modeli ile desteklenmesine karar verilmiştir. Söz konusu projelerden birinde Gıda ve Yem Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü'nün proje ortaklığı bulunmaktadır. Bahsi geçen proje 2018 yılında başlatılmıştır.

Ekmek Sektöründe Gençlerin İstihdam Edilebilirliğinin Artırılması Projesi; AB Erasmus+ Stratejik Ortaklıklar Programı kapsamında desteklenmektedir. Koordinatörlüğünü Bursa Büyükşehir Belediyesi (BESAŞ AŞ)'nin yaptığı projede, Ülkemizden TAGEM, Gıda ve Yem Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü, Bursa İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü; yurtdışından ise Gıda ve Fermantasyon Teknolojileri Merkezi (TFTAK, Estonya) ile Ulusal Gıda Biyokaynakları Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü (IBA, Romanya) yer almaktadır. 01.11.2017 tarihinde Bursa'da gerçekleşen Açılış Konferansı ile başlatılan 18 aylık proje kapsamında, fırıncılık sektörüyle ilgili ücretsiz ve yenilikçi eğitim materyalleri vasıtasıyla gençlerin eğitilmesi ve istihdam edilebilirliğinin artırılması hedeflenmektedir. Bu amaçla hazırlanmış eğitim materyalleri ve e-öğrenme modülü projeye ait <https://www.eyebreadproject.com/tr> internet adresi üzerinden paylaşımına açılmıştır. Ayrıca, proje ortağı Gıda ve Yem Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde düzenlenen seminer ile hedef kitle olan gençlere söz konusu eğitim materyalleri hakkında bilgi verilmiştir.

Gıda Zincirindeki Hasat Sonrası Kayıpları Azaltmak İçin Yenilikçi Yaklaşımlar Projesi; AB Erasmus+ Stratejik Ortaklıklar Programı kapsamında desteklenmektedir. Koordinatörlüğünü Gıda ve Yem Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü'nün yaptığı projede ülkemizden TAGEM, Gaziantep Üniversitesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi (TARIM AŞ), Bursa Ticaret Borsası; yurtdışından ise Gıda ve Konservelik Ulusal Teknoloji Merkezi (CTC, İspanya), Dunarea De Jos Üniversitesi (UDJ, Romanya) ve ISEKI Gıda Derneği (IFA, Avusturya) yer almaktadır. 16.01.2018 tarihinde Bursa'da gerçekleşen Açılış Konferansı ile başlayan ve 24 ay sürmesi planlanan proje kapsamında bahçecilik ürünlerinin kalite, emniyet ve pazarlanabilirliğini arttırmak için hasat sonrası sektörlerde (gıda tedarik zinciri) mesleki eğitim gereksinimlerini karşılayacak bir eğitim paketi geliştirilerek hasat sonrası kayıplarının azaltılması amaçlanmaktadır. Proje partnerleri tarafından hazırlanan söz konusu eğitim materyallerine <http://www.postharvestproject.com/> internet sitesi üzerinden ulaşmak mümkündür.

TÜBİTAK Projeleri

TÜBİTAK KAMAG 1007 Programı kapsamında, yerli ürün kaynaklarından (yoğurt, beyaz peynir ve kaşar peyniri) seçilen bakteriler ile ticarileşebilir, yerli starter kültürlerin ve üretim teknolojilerinin bir Türk firması tarafından geliştirilmesi amacıyla "Ülkemize Özgü Yoğurt, Peynir Kültürü Geliştirilmesi ve Pilot Ölçekte Üretimi" isimli proje başlatılmıştır. Yürütücülüğünü Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş.'nin yaptığı projede Gıda ve Yem Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü ve TÜBİTAK MAM Gıda Enstitüsü proje ortağı olarak yer almaktadır. Proje starter kültür konusunda yaşanan döviz ve ürün kayıplarının önlenmesi, ihracat ve istihdamın artırılması, akademik ve teknik elemanların yetiştirilmesi ve standart, yüksek kaliteli yoğurt ve peynir üretimlerinin sağlanması anlamında önem arz etmektedir. Ayrıca projeden edinilen bilgi birikimi diğer gıdalarımızın kalitesini iyileştirmek için yeni starter kültürler geliştirilmesine temel oluşturacak ve gıdalarımıza özgü, starter kültür koleksiyonu Gıda ve Yem Kontrol Merkez Araştırma Enstitüsü'nde bulunan Ulusal Starter Kültür Gen Bankası'nda kurulacaktır.

G. ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Çölleşme ile Mücadele

Türkiye genelinde çölleşme ile daha etkin mücadele etmek, uzun vadeli kararlara ve yatırım programlarına rehberlik sağlamak, farklı kurumlarca yürütülecek çalışmaların eşgüdümlü ve bütünleşik olarak gerçekleşmesi gayesiyle "Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2023)" oluşturulmuştur. Çölleşmeyle mücadelenin en önemli unsurlarından birisi ülke genelinde çölleşmeyi izleyerek, öncelikli ve hassas alanları tespit etmektir. Bu doğrultuda, "Türkiye Çölleşme Modeli ve Risk Haritası" projesi kapsamında ülkemizde çölleşme ile ilgili 7 kriter ve 48 gösterge tespit edilmiştir. Ülkemize uygun CBS tabanlı çölleşme modeli oluşturulmuş ve ulusal ölçekte çölleşme açısından sıcak noktalar tespit edilerek "Türkiye Çölleşme Risk Haritası" üretilmiştir.

2018 yılında Çanakkale-Balıkesir, Tekirdağ-Kırıkkale, Iğdır-Kars ve Erzurum-Artvin illerini kapsayan Susurluk havzası, Meriç-Ergene havzası, Çoruh havzası ve Aras havzasında olmak üzere toplamda 4 adet saha çalışması gerçekleştirilmiştir. 2018 yılı sonu itibarıyla, saha çalışmaları doğrultusunda Türkiye Çölleşme Modeli kalibrasyon çalışmaları gerçekleştirilmiş ve kalibrasyon raporu hazırlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi Raporlama Çalışmaları

Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi yükümlülükleri arasında yer alan ve ülkemizin çölleşme ile mücadele kapsamında yapmış olduğu çalışmalar her iki yılda bir ara rapor ve 4 yılda bir ana rapor olarak BMÇMS Sekretaryasına-PRAIS Sistemi üzerinden raporlanmaktadır. 2018 yılı ülke raporu hazırlanarak BMÇMS Sekretaryasına iletilmiştir.

Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Planı Değerlendirme Raporu

Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı kapsamında kurum/ kuruluşların yapmış oldukları faaliyetlerin etkin şekilde çevrimiçi toplanması ve raporlanabilmesi için web tabanlı izleme, değerlendirme ve raporlama sistemi hazırlanmış ve hayata geçirilmiştir.. 2018 yılı içerisinde, "Çölleşme ile Mücadele Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2023)" 2017 yılı ilerleme raporu hazırlanmış ve yayınlanmıştır.

Arazi Tahribatının Dengelenmesi (ATD)

Arazi tahribatının dengelenmesi; tahribatın durdurulması, geriye çevrilmesi, yapılan iyileştirmeler ile ulusal ve küresel düzeyde net tahrip olan alan miktarına karşılık, yeniden kazanılan alan miktarının dengesinin sağlanmasıdır.

ATD'nin izleme göstergeleri şunlardır;

- Arazi kapallığı ve bitki örtüsünün değişimi,
- Arazi verimliliği,
- Toprak üstü ve toprak altı karbon stok değişimi.

Türkiye Toprak Organik Karbonu Modeli ve Haritalanması Projesi;

Arazi Tahribatının Dengelenmesi kriterlerinden biri olan toprak organik karbon miktarının belirlenmesi ve izlenmesine hizmet edecek "Türkiye Toprak Organik Karbonu Modeli ve Haritalanması Projesi" kapsamında;

- Literatür araştırmasına yönelik çalışmalar yapıldı,
- Karbon biyocoğrafya alanları oluşturuldu,
- Mevcut karbon noktaları incelendi,
- Boşluk ve belirsizlik analizleri yapıldı,

- Tüm paydaşların katıldığı TOK Çalıştay'ı Afyonkarahisar'da gerçekleştirildi.

Bu doğrultuda, Türkiye Toprak Organik Karbon Modeli ve Haritası oluşturuldu. Türkiye toprakları (0-30 cm) için 3,516 milyon ton organik karbon stoku hesaplanmıştır.

Türkiye Arazi Tahribatının Dengelenmesi Ulusal Raporu

Arazi Tahribatının Dengelenmesi (ATD) Ulusal Hedefleri arasında;

2030 yılına kadar 1 milyon ha ağaçlandırma, 750. 000 ha mera ıslahı, 2.200.000 ha kuru tarım alanının sulamaya açılması ve 2.000.000 ha tarım alanlarının ıslahı, 2030 yılına kadar orman varlığını %30 düzeyine ulaştırmak başlıca hedefler arasında yer almaktadır.

Arazi Tahribatının Dengelenmesi (ATD) Yukarı Sakarya Projesi

Yukarı Sakarya Havzasında orman, mera ve tarım alanlarında arazi bozulmasının iyileştirilmesi, dengelenmesi ve ülke geneline yaygınlaştırılması amacıyla proje başlatılmıştır. Küresel anlamda transformatif proje (kalıcı etkilere sahip olan) olarak adlandırılan bu proje tüm dünyaya örnek olacaktır.

Orta Asya ve Türkiye'de Kurak Alanlarında Entegre Doğal Kaynak Yönetimi Projesi (CACILM - II)

Proje ortağı ülkelerin tecrübelerini ve iyi uygulamalarının yaygınlaştırılması, ülkeler arası işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Proje ortağı ülkeler: Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'dır.

Proje 2017-2021 yılları arasında uygulanacaktır.

2018 yılı içinde proje kapsamında:

- 23-27 Nisan 2018 tarihleri arasında İtalya, Roma'da bölgesel eğitim programı düzenlendi.
- 24 Mayıs 2018 tarihlerinde Ankara da ulusal başlangıç çalıştay yapılmıştır.
- 28-30 Mayıs 2018 tarihlerinde Kazakistan/Almata'da projenin bölgesel başlangıç çalıştay yapıldı.
- 11-16 Temmuz 2018 yılında Konya-Mersin'de gerçekleşen uluslararası çölleşme ile mücadele eğitimine CACILM II proje ülkelerinden katılım sağlandı.
- 15-18 Ekim 2018 tarihinde Özbekistan'ın Semerkant şehrinde "Orta Asya'da iklimle dayanıklı tarım ve gıda güvenliği için ürün çeşitlendirme ve modelleme" konulu bir seminer düzenlendi.
- 12-15 Kasım 2018 Tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Toz ve Kum Fırtınaları Uluslararası Çalıştayına CACILM projesi ülkeleri de, her ülkeden iki kişi olmak kaydı ile katılım sağlandı.
- 26-30 Kasım 2018 tarihleri arasında İzmir UTAEM'de LADA/SHARP/ COLLECT EARTH eğitimi yapıldı.

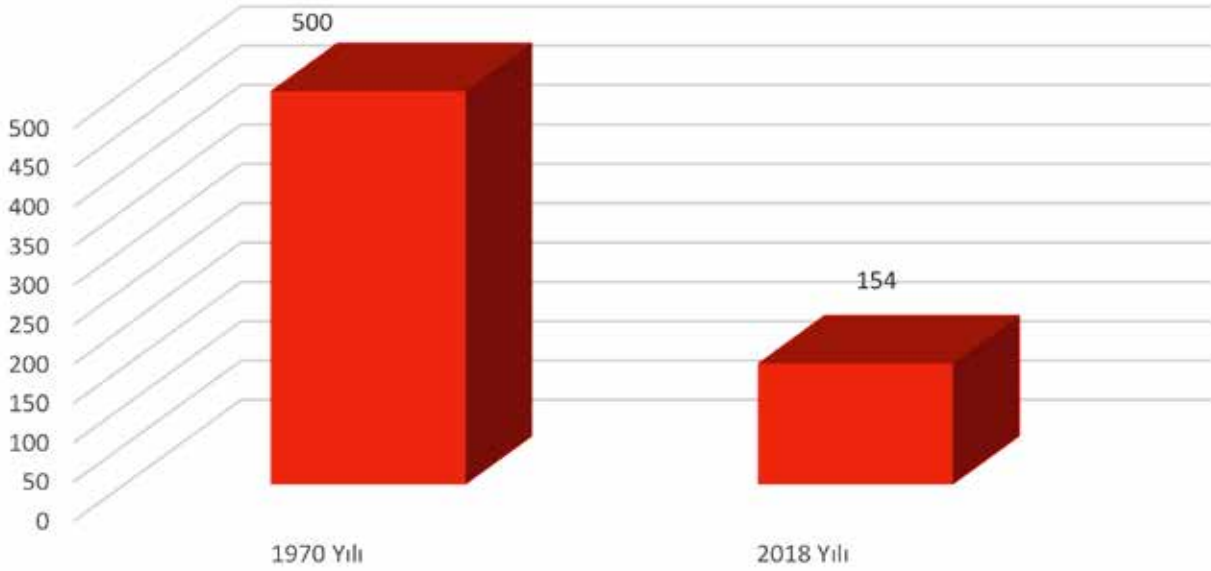
Erozyon ile Mücadele

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 44. Maddesi "Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır" hükmünü içermektedir. Başta 6831 Sayılı Orman Kanunu ve 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu olmak üzere, birçok kanun erozyonla mücadele konusunda hükümler içermektedir.

- Dünya'da orman alanlarındaki azalma geçtiğimiz 10 yıl içinde yıllık ortalama 5,2 milyon hektar olurken, Türkiye son 10 yılda yaptığı ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve rehabilitasyon çalışmaları ile orman varlığını artıran ülkeler arasında üst sıralarda yer almıştır. Bu çerçevede, Türkiye, son 30 yılda orman alanını %6, orman servetini ise %40 artırmayı başarmıştır

Ülkemiz dünyada en fazla ağaçlandırma yapan ilk üç ülke arasında yer almıştır. Tüm bu faaliyetlerimize bağlı olarak 1970'li yıllarda Türkiye'de erozyonla taşınan toprak miktarı yılda 500 milyon ton iken yapılan ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları, baraj havzalarının ağaçlandırılması, meraların iyileştirilmesi, aşırı otlatmanın önüne geçilmesi, zirai alanlarda gelişmiş sulama teknolojilerinin uygulanması neticesinde bu rakam 2018 yılı itibariyle 154 milyon tona indirilmiştir.

Şekil 4: Erozyonla Taşınan Toprak Miktarı (Ton/Yıl)

Eylem Planları

Toprakların korunması, tabii kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve gıda güvenliğinin sağlanması için erozyon ve çölleşme ile mücadele edilmesi zorunludur. Bu maksatla eylem planları hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

Erozyonla Mücadele Eylem Planı (2013-2019)

Ülkemizde erozyona maruz alanlarda Bakanlığımızın koordinatörlüğünde ilgili kurum ve kuruluşlar ile birlikte 2013-2019 yıllarını kapsayan Erozyonla Mücadele Eylem Planı hazırlanmıştır.

Plan kapsamında 5 yıllık süre içerisinde 1.400.000 hektar alanda erozyonla mücadele gayesiyle ağaçlandırma, iyileştirme, erozyon kontrolü, mera ıslahı çalışmaları ile geçmişte yapılan ağaçlandırma ve erozyon kontrolü sahalarında 2.287.000 hektar bakım çalışmalarının yapılması planlanmıştır.

Bakanlığımız Gelişim Planlarına da uygun olacak şekilde Bakanlık Makamından alınan 12.02.2018 tarih ve 1076 sayılı Olur ile söz konusu "Erozyonla Mücadele Eylem Planı" 2019 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

Bu kapsamda "Erozyonla Mücadele Eylem Planı" hedefi 1.4000.000 hektardan, 1.966.348 hektara revize edilmiştir. Bugüne kadar yapılan çalışmalar ile erozyonla oluşan toprak kayıplarının azaltılmasında çok büyük fayda sağlanmıştır.

2. İzleme Sistemleri

Türkiye Dinamik Erozyon Modeli ve İzleme Sistemi (DEMİS)

Ülkemizin su erozyonu sonucu kaybettiği toprak miktarının tam olarak hesaplanabilmesi için 2015 yılın Yağışın Aşındırma Gücü Etmeni, 2016 yılında Bitki Örtüsü ve Arazi Kullanım Durumu Etmeni, 2017 yılında Toprağın Erozyona Duyarlılığı Etmeni güncellenerek 2018 yılında ülkemizin su erozyonu haritası elde edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları e-devlet üzerinden kullanıma açılmıştır.

Dinamik Erozyon Modeli ve İzleme Sistemi sonucu elde edilen verilere göre Ülkemizde her yıl maksimum 642 milyon ton toprak su erozyonu sonucu harekete geçmektedir. Ortalama hektarda 8,24 ton toprak her yıl su erozyonu sonucu yer değiştirmektedir. Bu miktar ülkemiz yüzölçümünün % 60,28'sinde Çok Hafif, %19,13'ünde Hafif, %7,93'ünde Orta, %5,97'sinde Şiddetli ve %6,7'sinde Çok Şiddetli olarak dağılım göstermektedir.

Ulusal Dinamik Rüzgâr Erozyonu Modeli ve İzleme Sistemi (UDREMİS)

Literatürde tanımlanan pek çok model bulunmakla birlikte bu modeller toprak kayıplarını tahmin etmek için bazı parametreleri kullanmaktadır. Bu parametreler doğrudan veya dolaylı olarak toprak kaybı ve toprakların rüzgâr erozyonuna karşı gösterdiği duyarlılık üzerine etki eden iklim, toprak, topoğrafya ve arazi örtüsünden oluşmaktadır.

Bu maksatla rüzgâr erozyonu izleme sistemi olan Ulusal Dinamik Rüzgâr Erozyonu Modeli İzleme Sistemi (UDREMİS) kurulmuştur.

2018 yılı sonunda modelin tüm parametreleri güncellenerek ulusal ölçekte rüzgâr erozyonu sonucu taşınan sediment miktarı ve rüzgâr erozyonu potansiyeline sahip alanlar gerçeğe yakın bir şekilde ortaya konulmuş ve kalibrasyon, validasyon çalışmalarına geçilmiştir.

3. Ar-Ge Projeleri

Ülkemizin %65'ini içeren kurak ve yarı kurak alanların sürdürülebilir yönetimi, sürdürülebilir arazi kullanımı, arazi bozulmasının önlenmesi ve iklim değişikliğine uyum sağlanması için Ar-Ge projeleri yapılmaktadır.

Farklı Orman Tipleri ve Diğer Arazi Kullanımındaki Alanlarda Yüzeysel Akış Miktarı, Akış Katsayılarının ve Toprak Kayıplarının Belirlenmesi (Çamlıdere, Erdemli ve Kastamonu) Örneği

Ülkesel, bölgesel ve havza bazında toprak ve su kayıplarını değerlendirmek için kullanılabilen yaklaşımlardan birisi de yüzey akış parselleridir. Proje ile farklı kapalılıklarda yağışa bağlı olarak akış kat sayısının ve taşınan toprak miktarının ortaya konması hedeflenmektedir. Proje sahaları 2013 yılında Ankara ilinde Sarıçam, 2014 yılında Mersin ilinde Kızılçam, 2017 yılında da Kastamonu ilinde Karaçam meşcerelerinde araştırma alanları tesis edilmiştir.

Kuraklık ve Ekstrem Şartlara Dayanıklı Türlerin Tespiti ve Adaptasyonu Projesi

Proje ile kuraklık, tuzluluk ve çoraklık meselelerinin yaygın olduğu Orta Anadolu Bölgesinde yapılan ağaçlandırmalarda, rüzgâr perdelerinde ve galeri ağaçlandırmalarında tuzluluğa dayanıklı türlerin tespiti gayesi ile hafif tuzlu, tuzlu ve alkali topraklarda yetiştirilebilecek kavak tür ve /veya klonlarının bulunması hedeflenmektedir. Projeler; Kırşehir ve Aksaray illerinde yürütülmektedir.

Rüzgâr Erozyonu Risk Değerlendirmesi: Konya Altınova-Gözlü Tarım İşletmeleri Örnek Çalışma Projesi

Proje kapsamında Altınova ve Gözlü Tarım İşletmesi arazisinde bulunan hububat ekili, nadasa bırakılmış, mera vasıflı ve rüzgâr perdesi ile korunan alan olmak üzere 4 farklı arazi kullanımında rüzgâr erozyonu riskinin doğrudan ölçümlerle belirlenmiştir.

Humik Asit Yapıştırılmış Klinoptilolit Madenin Rüzgâr Perdelerinde Kullanılabilecek Bazı Bitki Türleri Gelişimi Üzerine Etkisi Projesi

Proje çalışma alanı Konya ili Karapınar ilçesidir. Proje kapsamında deneme maksatlı ve rüzgâr perdelerinde kullanılan 4 tür (mavi servi, karaçam, mahlep ve iğde) ile deneme deseni oluşturulmuştur.

Burdur, Gediz ve Büyük Menderes Havzalarında Oyuntuların Oluşumu ve Rehabilitasyonu Projesi

Jeomorfolojik evrim dikkate alınarak araştırma sahasındaki oyuntuların nasıl oluştuğunun ortaya çıkarılması ve oyuntuların boyutlarına göre sınıflandırılmasının amaçlandığı projede, oyuntularda erozyonun asgari düzeye indirilmesi için gereken sınaî tesislerin projelendirilmesi ve ağaçlandırılacak alanlarda tür seçimi belirlenmesi konusunda öneriler ortaya koyulacaktır.

Tuzlu ve Alkali Alanlarda Kullanılabilecek Bazı Bitki Türlerinin Tespiti ve Adaptasyonu Projesi

Bu tür topraklarda tuzluluğa dayanıklı, hayvan beslenmesinde yem olarak kullanılan, boş toprağı örterek erozyonu ve çölleşmeyi önleyen, kökleriyle derine inen ve taban suyu seviyesini düşüren tuzcul yem bitkileri ve tuza dayanıklı çalimsı formdaki bitki ve ağaççıkların yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Tuzluluk ve alkaliliğe sahip alanlarda yetişebilecek bazı bitkilerin tespiti gayesiyle; 2014 yılında Kırşehir İli, Malya (TİGEM) arazisinde tuzluluk oranları birbirinden farklı olan 12 dekarlık 2 adet arazide, Ilgın (Tamarix ramossisima), Mahlep (Cerasus mahaleb), Dört Yapraklı Tuz Çalısı (Atriplex canescens), Ebu Cehil Çalısı (Polygonaceae), Kayısı Aşısız-Zerdali (Prunus armeniaca) ve Kuş İğdesi (Elaeagnus angustifolis) türleri ile deneme desenleri oluşturulmuştur.

Deneme sonucunda tespit edilecek olan başarılı türler, çorak arazilerin iyileştirilmesi ve çölleşmenin engellenebilmesi için kullanılabilecektir. Ayrıca yapılacak olan araştırma faaliyetleri sonucunda tuzlu (çorak) alanların günümüzde önemli bir girdi olan yem ham maddesi ve yakacak (odun) hammaddesi üretimi maksatlı kullanılabilirliğinin sağlanması uzun dönem hedefler arasında yer almaktadır.

“Ahlat ve Alıç Genetik Kaynaklarının Korunması, İri Meyveli ve Kuraklığa Dayanıklı Türlerin Tespiti Projeleri”

Projeler ile

- Değişik kullanım alanlarına hizmet edecek geniş çaplı bir ahlat ve alıç genetik havuzunun oluşturulması,
- Daha iri ve kaliteli meyvelere sahip olan ve vejetatif olarak daha kolay çoğaltılabilen ahlat ve alıç tiplerinin ortaya konularak, kurak-yarı kurak sahaların ağaçlandırılmasında kullanma imkânlarının belirlenmesi, orman köylüleri ile kırsal alanlarda yaşayan yöre halkına da ekonomik katkı sağlaması,
- Toplanan ahlat ve alıçlar arasındaki genetik varyasyon düzeylerinin ve popülasyon yapısının belirlenerek genetik olarak tanımlanmış koleksiyonun bilim dünyasına kazandırılması hedeflenmektedir.

Yarı Kurak İklim Bölgesinde Farklı Sulama Seviyelerinde, İki Biyogübre ve Mikoriza'nın Bazı Gelir Getirici Türler Üzerine Etkisinin Belirlenmesi Projesi (Ankara-Ayaş)

Proje ile farklı sulama seviyeleri, biyo gübre, mikoriza işlemlerinin fidanların gelişmesi üzerine olası etkileri belirlenecektir. Projede materyal olarak; ceviz, badem ve kurt üzümü (goji berry) türleri kullanılmıştır.

Yarı Kurak Yetiştirme Ortamında Farklı Toprak İşleme Metotlarında Toprak Nemi İzlenmesi Projesi

Bu projede, yarı kurak bir ekosistemde erozyon kontrolü ve ağaçlandırma çalışmalarında ekolojik, ekonomik ve yüksek başarıyı sağlamak için uygulanan farklı toprak işleme yöntemlerindeki 0-20, 21-40, 41-90 cm derinlik kademelerinde tutulan su miktarının belirlenmesi ve topraktaki nem değişiminin izlenmesi hedeflenmektedir.

Bu proje kapsamında yarı kurak bir ekosistemde, farklı toprak işleme yöntemlerinin toprakta su depolama kapasiteleri incelenerek, en uygun toprak hazırlığı yöntemi belirlenmeye çalışılacaktır.

Marjinal (Tuzlu-Alkali) ve Rüzgâr Erozyonundan Etkilenmiş Alanlarda Bazı Baklagiller ve Buğdaygil Yem Bitkilerinin Adaptasyonu Projesi

Projede alanında, yem değeri yüksek erozyonu önleme potansiyeli yüksek olan buğdaygil ve baklagil yem bitkilerinden: Otlak arpası (Elymus junceus), Korunga (Onobrychis sativa), Otlak ayrığı (Agropyron cristatum), Patlangaç (Colutea arborescens), Mavi ayrık (Agrapyron intermedium), Sariçiçekli gazal boynuzu (Lotus corniculatus), Yonca (Medicago sativa) bitkileri kullanılmıştır.

Hümkik Asit'in Kurak ve Yarı Kurak Bölgelerde Fidanlar Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi Araştırma ve Uygulama Projesi

Kurak ve yarı kurak, bitki besin maddesi içeriği açısından fakir topraklarda ağaçlandırmaların başarısını arttırmak gayesi ile hümkik asit ve leonarditin bitki gelişimi üzerindeki etkilerinin tespiti gayesiyle proje başlatılmıştır. Proje sahasına; Karaçam, Kızılcıam, Mahlep, Meşe ve Badem türleri kullanılmıştır.

Deneme sonucunda fidanlarının 4 yıllık boy uzunlukları ve çaplarındaki gelişme birlikte dikkate alındığında 150 ml TKİ-Hümas uygulamalarının ön plana çıktığı görülmüştür.

Karapınar Erozyonla Mücadele Sahasında Bitki Türlerinin Tespiti ve Bitki Müzesinin Oluşturulması Projesi

Karapınar Rüzgâr Erozyonu ile Mücadele Sahasında Araştırma İstasyonu ve Herbaryum Kurulumu Projesi kapsamında Deneme Alanı ve Bitki Müzesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda bitki örneklerinin toplanması, teşhis edilmesi ve sergileye hazır hale getirilmesi işlemleri sürdürülmüştür. Alanda şu ana kadar yaklaşık 270 tür tespiti gerçekleştirilmiştir Bitki örneklerinin sergilenmesi gayesiyle çerçeve, karton ve etiket alımı gerçekleştirilmiştir.

Erozyon ve Sel Kontrolü Eğitim Model Uygulama Projeleri

Ulusal ve Uluslararası eğitim gayesi ile Dünya'da ve Türkiye'de uygulanan tüm erozyon ve sel kontrolü tekniklerinin görülebileceği model uygulama alanları tesis edilmiştir.

4. Etüt ve Proje faaliyetleri

Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırma Eylem Planı (2013-2019)

Baraj havzalarının ağaçlandırılması gayesi ile ÇEM, OGM, DSİ Genel Müdürlükleri tarafından işletmede ve proje aşamasında olan 1.077 adet baraj ve göletin 400'nde çalışılması planlanmıştır. 2013-2017 yıllarını kapsayan "Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırma Eylem Planı" 2019 yılı sonuna uzatılmıştır.

Eylem Planı ile erozyonun ve sedimentasyonun önlenmesi, su miktarının ve kalitesinin artırılması, yeni rekreasyon ve turizm alanlarının oluşturulması, yaban hayatı için yeni yaşam alanları meydana getirilmesi, yapılacak olan ağaçlandırmalarda gelir getirici türler kullanılarak yöre halkı ekonomisine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Bu Eylem Planı kapsamında 2019 yılı sonu itibariyle 568 adet Baraj ve Gölet Havzasında ağaçlandırma çalışmaları tamamlanacaktır.

Yukarı Havza Sel Kontrolü Eylem Planı (2013-2019)

Son yıllarda artan sel ve taşkınlarla mücadele gayesi ile ÇEM, OGM ve DSİ Genel Müdürlükleri tarafından 25 ana nehir havzasında, 227 adet öncelikli çalışılacak sel havzası belirlenmiş ve 2013 – 2017 yıllarını kapsayan "Yukarı Havza Sel Kontrolü Eylem Planı" hazırlanmıştır. Bu eylem planı 2019 yılı sonuna uzatılmıştır.

Bu Eylem Planı kapsamında 2019 yılı sonu itibariyle 360 adet sel havzasında çalışma tamamlanacaktır.

Maden Sahaları Rehabilitasyonu Eylem Planı" (2014-2018)

Bu eylem planı ile madencilğe bağlı olarak bozulan ve etkilenen alanların ekolojik ve ekonomik değerlerinin mümkün olduğu ölçüde geri kazandırılması hedeflenmiştir. İslah edilecek sahada; yeniden sahanın kazanılması, arazinin güzel bir peyzaj görünümüne sahip olması yanında bu sahalardan ekonomik olarak faydalanmak da hedeflenmektedir.

2018 yılı sonu itibariyle Bakanlığımız Bakanlığımız Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğünce toplam 8 adet Maden Sahası Rehabilitasyon Projesi hazırlanmıştır.

Heyelan Kontrol, Çığ Kontrolü ve Taş ve Kaya Yuvarlanmaları Kontrol Projeleri

Doğu Karadeniz Bölgesinde yanlış arazi kullanımından kaynaklı sık sık heyelan ve sel olayları yaşanmaktadır. Meydana gelen heyelan, selin tahrip edici gücünü, can ve mal kayıplarını arttırmaktadır. Bu sebeple havzada model olabilecek heyelan kontrol projeleri yapılmaktadır. Heyelan projeleri ile tarım, mera ve yerleşim alanları gibi yerlerin heyelan ve selden korunması hedeflenmektedir.

Bu kapsamda 2018 yılı sonu itibariyle toplam 14 adet Heyelan Kontrol Uygulama Projesi hazırlanmıştır.

5. Çığ Kontrolü Projeleri

Çığdan etkilenen alanlardaki maddi kayıpları karşılayamayan insanların bölgeden göç etmesi de bir sosyal sonuçtur. Ekonomik açıdan bakıldığında ise, bölgede çığların verdiği hasarların kısa sürede telafi edilememesinin getirdiği zorluklar sebebi ile oluşan üretim ve iş gücü kayıpları giderek artmakta ve bazı bölgelerin turizm potansiyeli dolaylı olarak etkilenmektedir.

Çığ afetlerinin yol açabileceği zararların asgariye indirilmesi gayesiyle Bakanlığımız Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğüne 2018 yılı sonu itibariyle 16 adet Çığ Kontrol Projesi hazırlanmıştır.

Potansiyel Çığ Başlama Bölgelerinin Belirlenmesi Çalışmaları

Bakanlığımız Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü tarafından 2018 yılı içerisinde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da bulunan 10 adet İl'de çığ haritalama çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar kapsamında 5x5 m çözünürlüklü sayısal yükseklik modeli üzerinde belirtilen alanlarda topografik analizler yapılmış ve meteorolojik veriler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler neticesinde potansiyel çığ başlama bölgeleri belirlenmiş ve 1/25.000 ölçekli paftalarda gösterimi sağlanmıştır.

Taş ve Kaya Yuvarlanmaları Kontrol Projeleri

Bazı bölgelerimizin sahip oldukları iklimatik, jeolojik ve topoğrafik özellikleri sebebiyle taş-kaya yuvarlanmaları hadisei sıklıkla yaşanmaktadır. Taş-kaya yuvarlanması özellikle yerleşim yerleri ve karayollarında ciddi tehlikeler oluşturmaktadır. Taş-kaya yuvarlanması zararlarını azaltmak gayesiyle projelendirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Havza Planlama ve Arazi Islahı Faaliyetleri

Entegre MikroHavza Rehabilitasyon Projeleri

Havza Rehabilitasyonu; toprak, su ve bitki örtüsü arasında tabii dengeyi sağlamaya yönelik teknik, kültürel ve idari tedbirlerin alınması çalışmalarıdır. Bu çalışmalar havzada yaşayan halkın sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmalarının sağlanmasını hedeflemektedir.

Su havzası bazında bütün sektörlerin müşterek çabalarıyla ekolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları içeren katılımcı bir anlayışla "Entegre Havza Rehabilitasyonu Plan ve Projeleri" uygulanmaktadır. Bu kapsamda 2018 yılında 4 adet olmak üzere toplamda 15 adet entegre havza rehabilitasyon projesi hazırlanmıştır.

Havza İzleme ve Değerlendirme Sistemi (HİDS)

Doğal kaynakların etkin kullanımı ile sürdürülebilir havza yönetiminin sağlanabilmesi ve Türkiye'de havzada faaliyet gösteren kurumlarla koordineli olarak belirlenen veri temalarının izlenebileceği bir izleme sistemi altyapısının kurularak coğrafi tabanlı olarak geliştirilen Havza İzleme ve Değerlendirme Sistemi'nin, izlemeye yönelik maliyetin azaltılmasına, hızlı ve güncel izleme yapılarak gerekli önlemlerin alınmasına, havzada yürütülen projelerin etkin bir şekilde izlenebilmesi sayesinde yatırımların başarıya ulaşmasına ve doğal kaynakların dengeli kullanılması ve korunmasına yönelik önemli kazanımlar sağlanması amacı ile;

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- Havzaların bütüncül olarak izlenmesine olanak veren “Havza İzleme ve Değerlendirme sistemi Sunum ve Yetkilendirme Modülleri” tamamlanmıştır.
- Türkiye’de ilk defa Türkiye Çölleşme Modeli tamamlanmış, 7 kriter ve 56 gösterge ile birlikte ulusal ölçekte çölleşmeye duyarlı alanlar tespit edilerek Türkiye Çölleşme Risk Haritası oluşturulmuştur.
- Türkiye Çölleşme Modülünün güncel veriler ile tekrar çalıştırılmasına ve mevcut veriler ile farklı senaryolar oluşturulmasına olanak sağlaya “Analiz Modülü” masaüstü yazılımı tamamlanmıştır.
- Ayrıca proje kapsamında kapsamında “Temel CBS eğitimi”, “İleri Düzey CBS eğitimi” ve “Sunum, Yetkilendirme ve Analiz Modülleri kullanıcı Eğitimleri” yapılmıştır.
- Türkiye Çölleşme Modelinin; 2017 yılında 2, 2018 yılında 2 olmak üzere toplamda 4 bölgede doğrulama ve kalibrasyon çalışmaları tamamlanmıştır.
- HİDS temalarında biri olan “Toprak Erozyonu ve Kütle Hareketleri” Teması kapsamında Erozyon Risk Haritası üretilerek sisteme entegrasyonu tamamlanmıştır.

Toprak Bilgi Sistemi

Başta tarım ve ormancılık sektörleri olmak üzere pek çok sektöre toprak verisi sağlamak, mükerrer toprak çalışmalarının önüne geçmek ve “Türkiye Ulusal Toprak Bilgi Sistemi”nin oluşturulma hedefine destek olmak amacıyla Bakanlığımız Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü “Toprak Bilgi Sistemi”ni geliştirmiştir. Toprak Bilgi Sistemi aşağıdaki alt sistem ve projelerden oluşmaktadır:

Toprak veritabanı: 2018 yılı içerisinde Toprak Bilgi Sistemi Projesi kapsamında toprak veritabanında bulunan 500 adet projeye ait verilerin tutarlılık ve topoloji kontrolü yapılmıştır.

Mobil Cihazlarla Araziden veri Toplama Sistemi (ARAZİmobil): 2018 yılı içerisinde sistemin güncellenmesi ve geliştirilmesi çalışmalarına devam edilmiştir.

Laboratuvar Kayıt Sistemi: 2018 yılı içerisinde Eskişehir Orman Toprak ve Ekoloji Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü için geliştirilmiş olan Laboratuvar Kayıt Sistemi “Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma”, “Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma”, “Ege Ormancılık Araştırma”, “Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma”, “Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma” Enstitüsü Müdürlüğü’ne kurulmuş ve sistemin test aşamasına devam edilmiştir.

Toprak Portalı: 2018 yılı içerisinde kurum personelinin talepleri ve yazılımsal gelişmeler doğrultusunda güncelleme çalışmalarına devam edilmiştir. Wageningen Üniversitesi kampüsünde yer alan ISRIC (Uluslararası Toprak Referans ve Bilgi Merkezi) ile Soil Museum (Toprak Müzesi) daki toprak profilleri ve ‘SoilGrid Toprak Bilgi Sistemi’ hakkında bilgiler alınmış olup, Müze’deki toprak verileri ile Toprak Portalı’ndaki verilerin karşılaştırılması ve entegrasyonun sağlanması konusunda işbirliği görüşmeleri yapılmıştır. ISRIC – Toprak Müzesi ziyareti sonrası Wageningen Üniversitesi ile eğitim işbirliği yapılması, toprak bilgi sistemi üzerine birlikte çalışılması konularında görüş birliğine varılmıştır. Benzer Toprak Bilgi Sistemi’nin ülkemizde de kurulması çalışmalarına başlanmıştır.

Toprak Harita ve Etüt Karnelerinin Sayısallaştırılması Projesi: Mülga Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü ile Orman Genel Müdürlüğü arşivlerinde bulunan yaklaşık 3000 adet projeye (ağaçlandırma, erozyon kontrol, rehabilitasyon, mera vb.) ait toprak harita ve etüt karneleri ile analiz raporları sayısallaştırılarak veri tabanına aktarılmıştır. Güncel projeler ile Bölge Müdürlükleri arşivlerinde yer alan geçmiş yıllarda yapılagelmiş projelere ait toprak harita ve etüt karneleri ve analiz raporları sayısallaştırılarak veri tabanına aktarılması devam etmektedir.

Potansiyel Ormancılık Faaliyet Sahalarının Belirlenmesi (POS)

“Potansiyel Ağaçlandırma veritabanı Oluşturulması Model Projesi(PAS)” kapsamında Gediz Havzasında belirlenen beş alt havzada uygulanan projenin yüksek oranda doğrulukta olduğu arazi çalışmaları ile belirlenmiş ve modelin uygulanabilirliği Bakanlığımız ÇEM Genel Müdürlüğümüzce kabul edilmiştir. 2014

yılında CBS tabanlı Potansiyel Ormancılık Faaliyet Sahalarının belirlenmesine yönelik veri ve yazılım tabanlı kurulması projesi gerçekleştirilmiş ve Sakarya havzasının 461.128 hektarlık kısmında model çalışmaları tamamlanmıştır. 2015 yılında ise kurum personeli modelde kullanılan verileri güncelleyerek sahada doğrulamasını yapmıştır. 2018 yılında Kırıkkale Orman İşletme Müdürlüğü sınırlarını kapsayan alanda da model çalıştırılarak potansiyel alanlar haritası üretilmiştir.

Yukarı Havzalarda Hidrolojik Sel Modellemesi Projesi

2018 yılında “Sel Kontrol Faaliyet” modülü geliştirilmiştir. Yapılacak projenin maliyet hesabı için sel kontrol faaliyetlerine ait birim fiyatlar 2018 yılı fiyat cetveline göre model veri tabanında güncellenmiştir. Sel kontrol tesislerinin yapılmış olduğu farklı bir havza da modeli çalıştırılmak üzere hazırlıklar tamamlanmıştır. 2018 Aralık ayı itibari ile yazılım güncellemeleri tamamlanmıştır.

Murat Nehri Havzası Rehabilitasyon Projesi:

2018 yılı içerisinde “Entegre Havza Rehabilitasyon Projeleri İzleme ve Değerlendirme Sistemi Yazılımı” tamamlanmış, CBS veri Yönetim Uzmanı aracılığıyla proje alanındaki bitki örtüsü değişimi ortaya koyulmuş, mikrohavza köylerinde 300’ü proje faydalanıcısı ve 150’si proje faydalanıcısı olmayan 450 hane ile izlemeye yönelik olarak Yıllık Sonuç anketi çalışması gerçekleştirilmiş, Proje kapsamında kurulan sediment ölçüm istasyonları, yüzeysel akış parselleri ve siltasyon havuzlarından erozyon izlemeye yönelik ölçümlerden oluşan Erozyon İzleme Raporu oluşturulmuş, Elazığ İlinde yerleşik olarak işlenilen İzleme ve Değerlendirme Uzmanı görevine devam etmiş ve sözleşmesi yenilenmiş, Hollanda’ya bir teknik ziyaret düzenlenerek görüşmeler sonunda Twente Üniversitesi ITC Fakültesi ile İşbirliği Protokolü imzalanmış, Wageningen Üniversitesi ile imzalanacak bir protokol için görüşmeler başlatılmıştır.

Ulusal Arazi Örtüsü Sınıflandırma ve İzleme Sistemi (UASİS) Projesi

Bu proje, paydaş kurumlar tarafından kabul görmüş ve ilgili çalışmalarında kullanacakları, ulusal ölçekte hassas çalışmalar yapabilmeyi sağlayacak, ülkemiz ihtiyaçlarına uygun alt sınıflar belirlenmiş ve arazi örtüsündeki değişimleri yarı-otomatik olarak izleyebilecek ve üst seviye sınıflar için veri (uydu/hava platformlarından gelen görüntüler vb.) geldikçe çalışan ve yarı otomatik olarak değişimi/ anomali durumlarını raporlayan bir sistem ön tasarımı oluşturulmuştur. Ayrıca, üretilen 4 seviye Arazi örtüsü kullanılarak, belirlenecek bir algoritma ile, Bakanlığımızın 6 yıllık dönemlerde Avrupa Çevre Ajansına (EEA) sunmak ile yükümlü olduğu CORINE 3. seviye Arazi Örtüsü verisi de ayrıca bir maliyet ve iş gücüne gerek olmaksızın üretilerek raporlama yapılacaktır. 2017 yılı sonunda fizibilitesi tamamlanan projenin 2018 yılında Teknik şartname, İş Tanım Dokümanı ve Sözleşme çalışmaları tamamlanmış olup 12.12.2018 tarihinde projeye başlanılmıştır. Proje kapsamında “Proje Yönetim Planı, Doğrulama ve Geçerleme Planı, Konfigürasyon Yönetim Planı, Kalite Güvence Planı ve Ekleri” hazırlanmıştır.

Arazi Kapalılığı ve Bitki Örtüsünün Değişimi Trendinin İzlenmesi Projesi

Herhangi bir alanda arazi örtüsünde meydana gelen değişimlerin uydu teknolojileri kullanılarak izlenebilmesini sağlayan 1984 yılından günümüze kadar olan zaman dilimine ait uydu verilerine sahip olan Google veri tabanlarını kullanılmaktadır. Geniş ve çok değişken bir topoğrafik yapıya sahip ülkemizde şehirleşme, ormancılık ve tarımsal faaliyetlerin etkisinin uzaktan algılama yöntemleri ile hızlı bir şekilde değerlendirilerek yeşillenme eğilimleri tespit etmek amacıyla farklı ölçeklerde ve farklı bölgelerde izleme çalışmaları yapılmıştır.

Bu kapsamda;

2015 yılında, Türkiye’de 3.950 adet noktada, Ortadoğu ülkelerinde ise 15.000 adet noktada, Fırat-Dicle havzasının Irak ve Suriye sınırları içerisinde yer sultanabilir tarım alanlarında 8.200 noktada 1. Seviye izleme,

2017 yılında Türkiye genelinde, 61.685 noktada, Fırat-Dicle nehirlerini besleyen İran, Irak ve Suriye sınırları içerisinde yer alan havzalarda 74.757 noktada daha detaylı inceleme yapılmıştır.

Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Projesi

2018 yılı içerisinde Proje kapsamında kurumlarca rehabilitasyon faaliyetleri yürütülmüş, Toy Kuşu Koruma, FSC Sertifikasyonu, Biyolojik Çeşitlilik Envanteri ve Yönetim Planı, Ereğli Model Arazi Yönetim Planı, Çiftçi Okulları ve Müfredatı, Ekosistem Hizmetlerinin Kıymetlendirilmesi gibi konularda bir dizi çalıştay düzenlenmiş, biyogaz tesisleri kurulumu başlamış, demonstrasyon alanlarında uygulamalar gerçekleştirilmiştir. 1 adet Solar enerjili dalgıç pompa derin kuyu sistemi , 20 adet Solar enerjili pompa keson kuyu sistemi ve 4 adet 4kWp Off-Grid fotovoltaik sistem kurulmuştur.

6. Uluslararası Faaliyetler

Cop 12 Dönem Başkanlığı Müddetince Yapılan Faaliyetler

Ankara Girişimi

Türkiye, COP 12 kararlarının uygulanmasına katkı sağlamak üzere COP 12 esnasında “Ankara Girişimi” adı altında girişim başlatmıştır.

Ankara Girişimi ile destek verilen faaliyetler şunlardır:

- 2 personel (biri Sekretarya 'da diğeri Küresel Mekanizma 'da olmak üzere) Bonn'da 2 yıllık süreyle geçici olarak görevlendirildi.
- UNCCD ile birlikte Eylem Planı hazırlandı.
- Afrika Ülkelerine Yönelik ATD Hedef Belirleme Çalıştayı yapıldı.
- Orta ve Doğu Avrupa ile Orta Asya Ülkelerine Yönelik Uluslararası Çölleşmeyle Mücadele Eğitimi verildi.
- Büyük Yeşil PanAfrika Ajansı Ülkelerine Yönelik Çölleşmeyle Mücadele Eğitimi verildi.
- Orta ve Doğu Avrupa ile Orta Asya Ülkelerine Yönelik ATD Ulusal Hedefleri Belirleme Çalıştayı yapıldı.
- Uluslararası Kum ve Toz Fırtınaları Çalıştayı gerçekleştirildi.
- Afrika Kuraklık Konferansına destek verildi.
- 3S Girişimi (Sürdürülebilirlik, Güvenlik, Kalkınma)'ne destek verildi.
- Arazi mülkiyeti, cinsiyet ve yerel yönetimler konusunda politika oluşturulmasına katkı sağlandı.
- Kolombiya'nın kapsamlı kuraklık erken uyarı sistemleri geliştirme çalışmalarına destek verildi.

Türkiye'nin Afrika Açılımı

FAO-Türkiye Ormancılık Ortaklık Programı (FTFP)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Arasında “FAO-Türkiye Ormancılık Ortaklık Programı Anlaşması (FTFP)” imzalanmıştır.

5 yıllık dönem için toplam 10 Milyon \$ katkı payının, 3 Milyon \$'ı BRIDGES– Türkiye'den Afrika'ya KÖPRÜLER Projesine ayrılmış ve proje dokümanı hazırlanmıştır. PAN Afrika Büyük Yeşil Duvar kapsamında Moritanya, Sudan ve Eritre'de proje uygulanacaktır. Üç yıl sürecek olan proje kapsamında toplam 5.000 ha alanda (Sudan'da 2.000 ha, Moritanya'da 2.000 ha ve Eritre'de 1.000 ha) restorasyon faaliyetleri yapılacak, odun dışı orman ürünlerinin geliştirilmesi, izleme sistemlerinin kurulması, bilgi yönetimi, farkındalık oluşturma/iletişim ve görünürlük faaliyetleri gerçekleştirilecektir. 2 Milyon \$'ı Orta Asya'da “Bozulan Ormanların ve Diğer Alanların Restorasyonu” projesine ayrılmış ve proje konsept notu hazırlanmıştır. Projenin kalan bütçesi 5 milyon \$ olup, yeni proje önerilerine ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Uluslararası Çölleşme ile Mücadele Eğitimi:

2018 yılında; 3 Adet Uluslararası Çölleşme ile Mücadele Eğitimi gerçekleştirilmiştir.

Afrika Ülkeleri'ne yönelik eğitim Mayıs 2018 tarihinde 15 ülkeden 26 uzmanın katılımıyla Konya ve Mersin illerinde gerçekleştirilmiştir. Katılım sağlayan ülkeler: Benin, Fildişi Sahilleri, Gambiya, Gana, Güney Afrika Cumhuriyeti, Madagaskar, Mauritius, Moritanya, Mozambik, Nijer, Sudan, Togo, Uganda, Zambiya, Zimbabve.

Orta ve Doğu Avrupa ile Orta Asya Ülkeleri'ne yönelik eğitim Temmuz 2018 tarihinde 15 ülkeden 29 uzmanın katılımıyla Konya ve Mersin illerinde gerçekleştirilmiştir. Katılım sağlayan ülkeler: Azerbaycan, Beyaz Rusya, Bosna-Hersek, Karadağ, Kosova, Makedonya, Özbekistan, Pakistan, Romanya, Sırbistan, Tacikistan, Ukrayna, Kazakistan Kırgızistan, Türkmenistan.

PanAfrika Büyük Yeşil Duvar Ajansı Üye Ülkeleri'ne yönelik eğitimler Ekim 2018 tarihinde 14 ülkeden 24 uzmanın katılımıyla Konya ve Mersin illerinde gerçekleştirilmiştir. Katılım sağlayan ülkeler: Cezayir, Cibuti, Fas, Komor Adaları, Moritanya, Somali, Sudan, Tunus, Burkina Faso, Çad, Etiyopya, Nijer, Senegal, Güney Afrika.

Sürdürülebilir Arazi Yönetiminin Yaygınlaştırılması için Karar Destek Sistemi Projesi (DS-SLM)

Proje kapsamında 2018 yılında, projenin başlangıç çalıştayını yapıldı, proje örnek sahası arazi etütleri ve değerlendirmeleri yapıldı, iyi uygulamaların raporlanması (WOCAT) eğitimi gerçekleştirildi.

17 Haziran 2018 Dünya Çölleşmeyle Mücadele Günü Merasimi

Çölleşme tehlikesine karşı kamuoyunun dikkatini çekmek, bilgilendirmek ve farkındalık oluşturmak amacıyla her yıl değişik etkinliklerle kutlanan "17 Haziran Dünya Çölleşme ile Mücadele Günü" bu yıl da tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Orman Genel Müdürlüğü Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi.

Uluslararası Kum ve Toz Fırtınaları Çalıştayı

Ankara Deklerasyonu ile başlayan çevre, hava kalitesinin yönetimi, meteoroloji ve çölleşmeyle mücadele, ormancılık, toprak ıslahı ve toprak erozyonunun kontrolü ile toz, kum, fırtına azaltımı konularında birlikte çalışılmasını, bilgi ve deneyimlerinin paylaşılması gayesi ile Kum ve Toz Fırtınaları Çalıştayları yapılmaktadır.

2018 yılında VI. Uluslararası Kum ve Toz Fırtınaları Çalıştayı 12-15 Kasım 2018 tarihinde; Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü ile Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün organizasyonları ve TİKA, WMO, UNCCD Sekreteryası ile UNEP'in destekleri ile 16 ülkeden 35 yabancı uzmanın katılımı ve üniversitelerimizden akademisyenlerinde içerisinde bulunduğu 87 kişinin katılımıyla İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

H. DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Geliştirilmesi Faaliyetleri

Ülke genelinde biyolojik çeşitliliğimizin ortaya konulması amacı ile “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi” hazırlanmış ve 2013 yılında il bazında biyolojik çeşitlilik envanter çalışmaları başlatılmış olup, 2018 yılı sonu itibarıyla de 74 ilin çalışmaları tamamlanmıştır.

Her bir il için izleme göstergeleri tür/popülasyon, habitat/ekosistem ve bölgesel düzeyde belirlenmiş, izleme planları oluşturulmuştur.

- Proje kapsamında en önemli kısımlardan biri de bakanlığımız tarafından 2007 yılında hizmete giren “Nuh’un Gemisi Ulusal Biyolojik Çeşitlilik veri Tabanı”, “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi” ile flora, fauna, habitat ve özellikli alan verileri ile Nuh’un Gemisi Ulusal Biyolojik Çeşitlilik veri Tabanında kayıtlı veri sayısı 1 milyon 700 bin’i aşmıştır.

Ulusal Biyolojik Çeşitlilik veri Tabanı Nuh’un Gemisi veri Girişleri (adet)

Toplamda 13.231 adet takson tespiti yapılmıştır. 11.815 adet flora taksonu, 1.416 adet de fauna taksonu tespit edilmiştir. 539 lokal endemik 4.305 adet de endemik takson tespit edilmiştir. Endemizm oranı % 30,6 olmuştur.

Biyolojik Çeşitliliğe Dayalı Geleneksel Bilginin Kayıt Altına Alınması Projesi

Proje halen 12 ilde yürütülmekte olup, tüm illerde yürütülmek üzere 2023 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

2. Tabiat Turizmi Çalışmaları

Doğa turizmi master planlarıyla ülkemizin tabiat turizmi Potansiyeli ortaya çıkarılarak uygulama eylem planları ve illerin doğa turizmi haritaları tamamlanmıştır. Doğa turizmi uygulama eylem planlarıyla; 581 adet korunan alanımızda, tabiat turizmi aktivitelerine uygun 2.044 adet alan belirlenmiştir. 2018 yılında ziyaretçi sayısı 35 milyonu aşarak ziyaretçilerin tabiatla buluşması sağlanmıştır.

2018 yılı içerisinde; 81 ilin doğa turizmi master planları ve uygulama eylem planları revize edilmiştir. 81 il’deki tabiat yürüyüşü, bisiklet, dağ bisikleti, dağcılık, jeep ve foto safari, tarih ve kültür rotaları vb. Belirlenerek illerimize gelecek ziyaretçilerin web, cep vb. uygulamalardan kolay ulaşabilmesi için illerimizin sayısal doğa turizm faaliyet haritaları hazırlanmıştır. Tüm bu plan ve haritaların CBS tabanlı bir yazılım kullanılarak Tabiat Turizmi Bilgi Sistemleri (TATBİS) oluşturulacak; web/mobil uygulama aracılığı ile sistemin idarece kullanımı, güncellenmesi, yönetilmesi ve ziyaretçiye sunulabilmesi sağlanmış olacaktır.

TATBİS ile ziyaretçilerin 81 ildeki Tabiat Yürüyüşü, Bisiklet, Dağ Bisikleti, Dağcılık, Jeep ve Foto Safari, Tarih ve Kültür rotalar, alanlardaki etkinlikler, korunan alanlardaki tesisler (çadır/ı/karavan kamp alanları, kır lokantası, orman köşkleri, otel, idare ziyaretçi ve tanıtım merkezleri vb.) hakkında bilgi edinebilmeleri, ülkemizin turizm potansiyelinin ulusal ve uluslararası reklam ve tanıtımı ile turizm gelirinin artırılması amaçlanmıştır.

3. Hassas Alanlarda Yürütülen Çalışmaları

Ülkemizin ulusal düzeyde öneme sahip müstesna köşelerinin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması, bu sahalarımıza olan farklı kullanım taleplerinin kontrollü ve planlı bir şekilde karşılanabilmesi ve buraların koruma-kullanma dengesi gözetilerek gelecek kuşaklara milli bir miras olarak bırakılması hedeflenmektedir.

Korunan Alan Sayısı

Bakanlığımız Milli Parklar ve Doğa Koruma Genel Müdürlüğüne 2018 yılı içerisinde 30 adet sahada etüt çalışması yapılmış ve bu sahalar içerisinde Bakanlığımızca uygun görülen 2 adet milli park, 20 adet tabiat parkı, 1 adet tabiat anıtı ve 4 adet sulak alan ilan edilmiştir.

Sulak Alan Etüt Çalışmaları

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 2016 yılında tamamlanan "Ulusal Sulak Alan Envanter Projesi"nin ikinci aşaması başlamış olup, 2018 yılı sonunda projenin ikinci aşaması tamamlanmıştır.

Sulak Alan Yönetim Planları

2018 yılı içerisinde aşağıda isimleri yer alan 14 adet sulak alan yönetim planı projeleri tamamlanmış olup, 2019 yılında uygulamaya başlanacaktır.

Sulak Alan Tescil Çalışmaları

2018 yılında Efteni Gölü, İznik Gölü ve Kocaçay Deltası olmak üzere 3 adet sulak alanın tescil süreçleri tamamlanarak Ulusal Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiştir.

2018 yılında Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlar

2018 yılında 1 adet sulak alan (Erzurum Bataklıkları) Mahalli Sulak Alan Komisyonlarının teklifleri ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğümüz tarafında Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiştir.

Kuş Cennetleri Projesi Yatırımları

Sulak Alanların ekoturizm alanında daha etkin kullanılması ve tanıtılması maksadı ile Bakanlığımızca ekoturizme dayalı tesisler yapılmakta olup, bu kapsamda 2018 yılında 9 adet yeni tesis inşa edilerek sulak alanlara kazandırılmıştır.

Tablo 65: 2018 Yılında Yeni Tesis İnşa Edilerek Kazandırılan Sulak Alanlar

Sıra No	Sulak Alan Adı	İli
1	Büyük Akgöl	Sakarya
2	Gediz Deltası	İzmir
3	Yeniçağa Gölü	Bolu
4	Seyfe Gölü	Kırşehir
5	Ladik Gölü	Samsun
6	Çıldır Gölü	Ardahan
7	Yarıklı Gölü	Burdur
8	Uluabat Gölü	Bursa
9	Eber Gölü	Afyonkarahisar

Sulak Alan Faaliyet İzin ve Denetimleri

2018 yılında sulak alan koruma bölgeleri içerisinde 410 adet faaliyete izin belgesi düzenlenmiştir.

Natura 2000

IPA 2011 Programına sunulan ve NATURA 2000'in Gerekliliklerinin Uygulanabilmesi İçin Ulusal Doğa Koruma Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Avrupa Birliği Komisyonunda 2012 yılında kabul edilmiş olup, 2015 yılı ilk yarısında projenin ihale süreci tamamlanmış olup, 36 ay süreli olan proje 2018 yılında tamamlanmıştır. Toplam bütçesi 6.429.789 Avro'dur. Bu bütçenin 5.763.090 Avrosu Hizmet Alımı, 666.699 Avrosu ise Mal Alımı işleri için ayrılmıştır.

Projenin önemli çıktıları: Ülkemizde bulunan tür ve habitatların listesi, Türkiye'ye özgü "Habitat Yorumlama Kılavuzu", Natura 2000 alanlarının seçimine yönelik yeni "Sistemik Koruma Planlaması" metodolojisi, İç Anadolu Ekolojik Bölgesinde belirlenen 34 adet potansiyel Natura 2000 alanının listesi ve kitapçık, Potansiyel alanlar için hazırlanmış "Standart veri Formları", Natura 2000 ile ilgili bir "Kurumsal İhtiyaç Analizi" raporu, AB ile uyumlu bir yeni Natura 2000 veri tabanı ve Nuh'un Gemisi veritabanı'nın yeni Natura 2000 veri tabanına entegre edilmesidir.

Türkiye Denizel Biyolojik Çeşitliliği

Türkiye'yi çevreleyen denizlerin farklı özelliklere sahip olması içinde bulundurduğu biyoçeşitliliğin de farklılaşmasını sağlamıştır. Kıyı şeridinde yaklaşık, 3 bin bitki ve hayvan türü yaşamaktadır. Türkiye denizlerinde toplam 472 tür balık yaşamaktadır.

Türkiye Denizlerinde Bulunan Deniz Memelileri

Türkiye sularında deniz memelileri önemli deniz canlıları gruplarından biridir. Türkiye sularında 10 tane deniz memelileri türü bulunmaktadır. Akdeniz'de düzenli veya ara sıra Akdeniz'e giren 21 tane deniz memeli türü yaşamasına karşın, Karadeniz'de ise sadece 3 tanesi yaşamaktadır.

Türkiye'deki En Tehlikeli İstilacı Yabancı Türler

Dünya Koruma Birliği (IUCN) tarafından yayınlanan dünyanın en kötü 100 istilacı yabancı türlerinden 14 tanesi Türkiye'de bulunmaktadır

Önemli Denizel Biyoçeşitlilik Alanlarında İstilacı Yabancı Türlerin Oluşturduğu Tehditlerin Değerlendirilmesi GEF VI Projesi

Proje 18 Ağustos 2018 tarihinde başlamış olup, özellikle son yıllarda denizlerimizde görülmeye başlayan hem balıkçılığa hem de insan sağlığına olumsuz etkileri olan aslan balığı, balon balığı ve zehirli deniz anaları vb yabancı türlerin çalışılacağı, bunların etkilerinin azaltılması yönünde hazırlanmış olan GEF hibesi 3,344.654 Amerikan Doları olan bu proje ile önemli denizel biyoçeşitlilik alanlarında istilacı yabancı türler belirlenerek etkilerinin azaltılması veya yok edilmesi, doğal türler ve habitatlar üzerinde baskı olmaktan çıkarılması ve izlenmesi amaçlanmaktadır.

Peyzaj Koruma Çalışmaları

Avrupa Peyzaj Sözleşme gereğince, peyzajların korunması, planlanması ve yönetilmesinde özel önlemlerin alınmasını sağlayan genel ilkelerin belirlenmesi, ulusal peyzaj politikalarının oluşturulması ve ulusal peyzaj strateji ve eylem planının hazırlanması gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak, 2018-2021 yılları arasında Büyük Menderes Havzası Peyzaj Atlası projesi gerçekleştirilecektir. 2018 yılı içinde sözkonusu projenin ihalesi yapılarak, çalışma programı aşaması tamamlanmış olup, etüt-envanter aşamasına geçilmiştir. 2019 yılı içinde etüt-envanter aşaması tamamlanarak ön değerlendirme aşamasına geçilecektir.

4. Korunan Alanlarda Yapılan Çalışmalar

Ülkemizin biyolojik çeşitliliğini korumak ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanları ve Tabiat Anıtları ilan edilmektedir. Hâlihazırda 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu çerçevesinde belirlenen ve yönetilen; korunan alan sayısı her geçen yıl artış göstermektedir. Bu alanlarda ulusal mevzuat, planlar ile birlikte ulusal ve uluslararası politika, yaklaşım ve gelişmeler de dikkate alınarak koruma, bilgilendirme, tanıtım, yatırım ve uygulama faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

İlgili mevzuat çerçevesinde korunan alanlarda yönetsel etkinliğin güçlendirilmesi maksadıyla "Uzun Devreli Gelişme Planı", "Gelişme Planı" ve "Yönetim Planları" hazırlanmaktadır.

Tüm korunan alanlarda imar planları, mimari ve peyzaj projeleri hazırlanarak ziyaretçi merkezi, giriş-kontrol ünitesi, kuş gözlem üniteleri, bilgilendirme ve yönlendirme tabelaları ile doğa eğitim merkezleri, yağmur barınakları, manzara seyir terasları vb. destek üniteleri tesis edilmektedir.

Gerçekleştirilen uygulamalar sonrasında yönetim etkinliğindeki ve buna bağlı olarak ziyaretçi memnuniyetindeki artışlar düzenli olarak izlenmektedir.

Ayrıca sahip olduğu tarihi değerleri nedeniyle ilan edilen Tarihi Milli Parklarda alanın sahip olduğu tarihi kaynak değerlerinin basılı yayın materyalleri ile tanıtımının yapılarak milli kültür bilinci konusunda farkındalık oluşturulması ve etkin bir ziyaretçi yönetimi sağlanması ile kaynak değerlerinin sürdürülebilirliği hedeflenmektedir.

Tarihi Milli Parklarımız;

- Malazgirt Meydan Muharebesi Milli Parkı
- Sakarya Meydan Muharebesi Milli Parkı
- Sarıkamış Allahu-Ekber Dağları Tarihi Milli Parkı
- Kop Dağı Müdafaası Tarihi Milli Parkı
- Nene Hatun Tarihi Milli Parkı
- Başkomutan Tarihi Milli Parkı
- İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı

Son olarak İstiklal Yolu Kastamonu ve Çankırı illeri sınırları içerisinde 235,7 hektarlık alana sahip alanda tarihi ve kültürel dokunun korunması amacıyla 02 Kasım 2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Tarihi Milli Park olarak ilan edilmiştir.

Korunan Alanlarda Planlama Çalışmaları

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında ilan edilen Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtları ve Tabiatı Koruma Alanlarında kaynak değerlerinin korunması öncelikli olarak sürdürülebilir yönetimi için sırasıyla Uzun Devreli Gelişme Planı, Gelişme Planı ve Yönetim Planları yapılmaktadır.

Plan Durumu	Korunan Alan Sayısı	Onaylı Plan Sayısı	Plan Çalışması Devam Eden	2018 Yılında Onaylanan
Milli Park	44	39	5	3
Tabiat Parkı	243	162	81	35
Tabiat Anıtı	112	34	68	34

Korunan Alanlarda Plan durumu

2018 yılında 3 adet Milli Parkımızın Uzun Devreli Gelişme Planı tamamlanmış olup, 5 adedi devam etmektedir. Söz konusu çalışmalar 2019 yılında tamamlanması hedeflenmektedir.

2018 yılında 243 adet Tabiat Parkımızdan 35'inin gelişme planı hazırlanarak yürürlüğe konmuş olup, 81 tabiat parkımızın gelişme planları hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

2018 yılında 112 tabiat anıtımızın 34'ünün yönetim planı yapılmış olup, 68'inin yönetim planı hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Anıt ağaç karakterindeki tabiat anıtlarımızdan 10'u özel mülkiyet alanında kaldığından söz konusu tabiat anıtları için herhangi bir yönetim planı hazırlık çalışması yürütülmektedir.

Korunan Alanlarda Yapılan Proje Çalışmaları ve Uygulamaları

2018 yılı içerisinde;

- 10 alanda imar planı onaylanmış olup 28 alanda imar planı çalışması devam etmektedir.
- 60 adet peyzaj ve mimari proje çalışması tamamlanmıştır.

Plan ve Proje çalışmaları sonrasında ziyaretçilerimizin hizmetine sunulmak üzere;

- İdare ve ziyaretçi merkezleri, tabiat eğitim merkezleri,
- Günöbirlik kullanım alanları,
- Konaklama tesisleri, seyir terasları,
- Giriş kapısı, taklar, toplanma meydanı,
- Tur güzergahları, mola noktası, bilgilendirme ve yönlendirme tabelaları yapılmaktadır.

Alan Kılavuzluğu Uygulamaları

Alan Kılavuzluğu için yapılan test ve uygulama sınavları sonucunda "Alan Kılavuzluğu Sertifikası" ve "Alan Kılavuzluğu Kimliği" almaya 84 aday hak kazanmıştır.

Korunan Alan Yönetim Etkinliğinin İzlenmesi

2018 yılı Korunan Alanlarda Yönetim Etkinliğinin İzlenmesi (METT) çalışmalarında hedefimiz olan 50 korunan alanda değerlendirme yapılmıştır.

Ziyaretçi Memnuniyeti

Yapılan Anket Çalışmalarında:

- 2016 yılında ziyaretçi memnuniyet oranımız; %75 iken,
- 2017 yılında hedefimiz olan %76'yı geçerek %80 olmuştur.
- 2018 yılı Performans programı hedefimiz %77 olarak belirlenmiş olup yılsonu itibariyle yapılan değerlendirmeler sonucu memnuniyet oranı %85 olarak ölçülmüştür.

5. Tarihi Milli Parklar

Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı

Muş ili, Malazgirt ilçesinde yer alan 238 ha alana sahip milli park 17.03.2018 tarihinde ilan edilmiştir. Muharebenin günümüze intikal etmiş izlerini yansıtan anıtlar (Anadolu'nun kapılarını simgeleyen ve 1989 yılında yapımı bitirilen Zafer Anıtı), Merasim ve Muharebe Alanları ile genel peyzaj dokusu alanın ana kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı sınırları içerisinde imar planı çalışmalarına başlanılmış olup, çalışmalar devam etmektedir. Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkına için yapısal ve bitkisel vaziyet planları 05.06.2018 tarihinde tamamlanmıştır.

Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı Yapım İşi

Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı yapım işi 1. etabı 2018 yılı içerisinde; Fetih Yolu, Merasim ve Hitabet Alanı, Toplanma Alanı, Namazgâh ve Şadırvanlar, Makam Dinlenme, Helikopter Pisti, Giriş Kontrol Ünitesi, Çevre Düzenleme ve Tuvaletler, Altyapı Üniteleri ve Otopark Yapımı gerçekleştirilerek 26 Ağustos 2018 tarihinde yapılan etkinliklere yetiştirilmiştir.

Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı

Erzurum ili Şenkaya ilçesi ve Kars ili Sarıkamış ilçesi sınırları dahilinde yer alan 22.519 hektarlık alan 19.11.2004 tarihinde ilan edilmiştir. Allahuekber Dağlarında 1914-1915 yıllarında Sarıkamış Harekatı olarak bilinen harekatta yaklaşık 90 bin Türk Askerinin donarak öldüğü Şehitlik abidelerinin bulunmasıdır. Çeşitli kaynaklardan alınan bilgilere göre; Sarıkamış Harekatında şehit olan askerlerimize ait 20 tane şehitlik bulunmaktadır. Bu şehitliklerden sadece 8 tanesi bir Abideye sahiptir. Geri kalanlar sınırları belirsiz alanlar şeklindedir. Sarıkamış harekatının gelecek nesillere aktarılması için Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı İdare ve Ziyaretçi Merkezi (Sarıkamış Kafkas Cephesi Tanıtım ve Araştırma Merkezi) yapımı devam etmektedir. Ayrıca Sarıkamış Kafkas Cephesi Tanıtım ve Araştırma Merkezi Sergileme Alanı ve Panorama Yapım Çalışmaları da eş zamanlı olarak devam etmektedir.

Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı İdare ve Ziyaretçi Merkezi

Proje; hilal biçiminde olan ana sergileme aksı, bu aksa eklenen farklı işlevlere sahip 5 adet kümbet şeklinde yapı ve hilalin ortasında yer alan eliptik şeffaf fuaye alanından oluşmaktadır. Hilal formlu sergileme alanı içerisinde Sarıkamış Harekât Yolu ile Hilal yapıya eklenen kümbet formlu yapılarda İdari Bina, Kafkas Cephesi Araştırma Merkezi Binası (sergileme alanı ve Kafkas Cephesi Araştırmaları Kütüphanesi), Konferans Salonu Binası (yaklaşık 350 kişilik), Panorama 1915 Binası (3 boyutlu nesnelere sergileneceği alan ve panoramik salon) ve Mescit Binası yer almaktadır. Projede tüm binalarda genel olarak çelik, betonarme işleri, çatı kapatmaları ve cephe kaplamaları tamamlanmıştır. Fuaye alanındaki cam kaplama ve çevre düzenlemesi ile ihata duvarı imalatları %80 oranında tamamlanmıştır. İç mekanlardaki sanatsal çalışmaların; Uzman Tarihi Raporu, İç Mimari Projeler, Elektrik, Aydınlatma ve Data Projeleri, Müze Sergileme Alanları ve Resimlerin Senaryoları, Sarıkamış Harekâtı Diaroma ve Ermeni Mezalimi Salonu Resim Eskiz ve Kurguları ile Zeve Katliamı Panoramalarının Eskiz ve Kurguları tamamlanmış olup, diğer sanatsal çalışmalar devam etmektedir. 2019 yılı içerisinde tamamlanması planlanmaktadır.

Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı

Milli Park teklifi Bakanlar Kurulunda imzalanmış, 08.02.2015 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak milli park ilan edilmiştir. Ankara İli Polatlı ve Haymana İlçeleri sınırlarında 75 km.lik bir cepheyi kapsamaktadır. Toplam 13.850 ha. alanı ve 14 parçadan oluşmaktadır. Sakarya Meydan Muharebesinde savunma hattının tamamını kapsayan Tarihi Milli Parkı alanında yer alan anıtlar, şehitlikler, siperler, lojistik üsler sahanın kaynak değerlerini oluşturmaktadır.

Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı SMM Tanıtım Merkezi Yapım İş:

Tanıtım Merkezi, Türklerin, Orta Asya'dan başlayarak siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan zamanımıza nasıl geldiklerini ziyaretçilere kavratacak ve ziyaretçilerin Türkiye'nin 1000 yıllık geçmişi ile geleceğini sentezleyebilmesini sağlayacaktır. Sakarya Meydan Muharebesi Tanıtım Merkezinde; sergileme alanları ve binayı çevreleyen helisel rampada mahalle göre tablo, heykel, resim, interaktif sergi masaları, LCD ekranlarla ile bilgilendirmeler yapılacaktır. Binada toplantı salonu, satış birimi, kafeterya, mescit vb. hizmet birimlerini bulunmaktadır. Binanın inşaatı tamamlanmış olup sanatsal çalışmalar ile gösteri salonlarında elektronik aksam imalatları devam etmektedir. 2019 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Ankara'da Haymana ve Polatlı ilçelerini kapsayan Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı'nda Sakarya Meydan Muharebelerinin zaferle neticelenmesinin 97. Yılı kutlanmıştır. Zaferin 97. Yılı için Duatepe'de yapılan törene çeşitli kurum ve kuruluş temsilcileri, gaziler, STK temsilcileri ve çok sayıda vatandaş katılmıştır.

Türkiye'nin 17. milli parkı olarak 1981 yılında ilan edilmiştir Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü sınırları içerisinde bulunan Giresunlular Şehitliğine Bekçi evi yapımı tamamlanmıştır. Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesi Tınaztepe Günübürlük kullanım alanı yapımı tamamlanmıştır. Milli Park sınırları içerisinde tur güzegağı olan Küçük Kalecik-Kayadibi köyü arası yol yapım işi tamamlanmıştır. Çiğiltepe Şehitliğine su isale hattı, su deposu ve güneş enerjili pompa yapımı gerçekleştirilmiştir. Başkomutan Tarihi Milli Parkı Çiğiltepe, Tınaztepe, Kurtkayası Tepe ve Kara Tepe de bulunan siperlerin ihya çalışmaları tamamlanmıştır.

Troya Tarihi Milli Parkı

Troya antik kenti ve çevresi 96/8676 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 30.09.1996 tarihinde "Troya Tarihi Milli Parkı" olarak belirlenmiş ve 07.11.1996 tarih ve 22810 sayılı Resmi Gazete de ilan edilmiştir. Söz konusu Milli Park 135.172 da. büyüklüğe sahip olup, içerisinde 6 adet köy bulunmaktadır.

Troya'nın UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde alınışının 20. Yıldönümü olan 2018 yılının, Kültür Turizm Bakanlığınca Troya Yılı olarak ilan edilmesi nedeniyle 2018 – 2020 yıllarını kapsayacak şekilde "Troya Tarihi Milli Parkı Geliştirme Projesi" hazırlanmış olup Bakanlığımızca onaylanmıştır.

Troya Tarihi Milli Parkı Yeniköy Köyü 1188 parsel İmar Planı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bakanlığının 27.04.2018 tarih ve 76152 sayılı Olur'u ile onaylanmıştır.

Troya Tarihi Milli Parkı Yeniköy Günöbirlik ve Kamp Alanları toplam 13,5 hektardır. Günöbirlik gelen turist ve ziyaretçiler alanın manzara açısından en hakim noktasında bulunan günöbirlik kullanım alanı olarak belirlenen bölgede ahşap seyir platformunun da bulunduğu bir kır lokantası projelendirilmiştir. Bu alanı kullanacak ziyaretçiler için giriş noktasında 58 araç, 5 minibüs ve 4 otobüsün park edebileceği bir otopark düzenlenmesi yapılmıştır. Sahil kısmında yer alan ikinci günöbirlik kullanım alanında da ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kır lokantası, tuvalet ve çadırli kamp alanında ise sıhhi tesis birimi projeleri tamamlanmıştır.

Troya Tarihi Milli Parkı Geliştirme Projesi kapsamında 2018 yılı içerisinde, projeleri 2017 yılında hazırlanan Yeniköy Plajı Kır Lokantaları ve Sıhhi Tesis Kompleksi Yapımı tamamlanmıştır.

Yine 2018 yılında Milli Park içerisinde kalan köylerden imar planı bulunmayan Çıplak ve Kalafat Köylerinin imar planlarına esas "Fotogrametrik Halihazır Haritaları" hazırlanmıştır.

Ayrıca Troya Tarihi Milli Parkı Geliştirme Projesi içerisinde bulunmayan ancak şehir merkezinden Milli Park sahasına ve Troya Ören Yerine alternatif ulaşım açısından önemli bir ihtiyaç olan ve Uzun Devreli Gelişme Planında yapımı ön görölen yürüyüş ve bisiklet tur güzergahları için atıl vaziyette olan Karanlık Liman Yolunun Rehabilitasyon halen devam etmektedir. Yolun tamamlanmasına müteakip söz konusu yürüyüş ve bisiklet tur güzergahları ile bu alanlara ait peyzaj düzenlemeleri projelendirilerek Güney Marmara Kalkınma Ajansına sunulmuş olup, ajansın inceleme çalışmaları devam etmektedir.

Turizm faaliyetlerinin tüm alana yayılması ve yapılan yatırımlar sonucunda ziyaretçi sayısının artması ile yöre halkının turizmden elde edeceği gelirin büyümesi hedeflenmektedir.

6. Milli parklar

Munzur Vadisi Milli Parkı

Munzur Vadisi Milli Parkı Doğu Anadolu Bölgesi, Tunceli İli, Merkez, Ovacık İlçeleri ve Erzincan İli, Çağlayan İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır. Munzur Vadisi, bünyesinde barındırdığı doğal ve kültürel değerleri ve bu değerlerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması amacı ile 21 Aralık 1971 ilan edilmiş olup, yaklaşık 42.674 hektarlık alanıyla Türkiye'nin en büyük milli parklarından olan Munzur Vadisi, Tunceli-Ovacık karayolunun 7. km'sinden başlayarak kuzeye, Ovacık ve Mercan Dağları'na doğru yayılarak devam etmektedir. Munzur Vadisi Milli Parkı Orman, Akarsu, Step, Kaya, Mera gibi birçok ekosistemi ihtiva etmesi ve bu ekosistemlerin iç içe girerek bir bütün teşkil etmesi bakımından Türkiye'deki milli parklar içerisindeki en önemlilerinden biridir. En zengin 10 familyanın toplam türlere oranı % 62' dir. Geri kalan 69 familyaya dağılmış türlerin oranı ise % 38' dir.

2018 yılı yatırımı olarak Munzur Vadisi Milli Parkı içerisinde hizmet ünitesi kapsamında 4 adet sosyal tesis (orman köşkü) yapılmıştır.

Uludağ Milli Parkı

Bursa şehir merkezinin güneyinde yer alan Uludağ, 11.338 ha'lık bir alanda 20 Eylül 1961 tarihinde Milli Park olarak ilan edilmiş olup daha sonra Milli Park alanı 1996 yılında 12.762 ha'a çıkarılmıştır. 12.762 ha'lık alana sahip olan Uludağ Milli Parkı'nın % 71'i orman, % 28'i çayırılık ve kayalık alanlar, % 0,4'ü açık alanlar, % 0,1'i su ile kaplı alanlar, % 0,8'i ise yerleşim alanlarıdır. Uludağ, ormanlık alanlar, makilik, turbalıklar, subalpin fundalıklar, alpin sarp kayalıklar ve açık alanlar gibi çok zengin bir habitat çeşitliliğine sahiptir. Bitkisel çeşitlilik merkezi olan Uludağ'da, 1.320 bitki türü bulunmakta olup, bunlardan 33'ü Uludağ, 138'i Türkiye endemiği olmak üzere toplam 171 endemik türe ev sahipliği yapmaktadır. Küresel ölçekte nesli tehlike altında olan 3 Avrupa ölçeğinde ise 54 türün yaşam alanını oluşturmakta olup Nadir Tür Sayısı 16'dır. Uludağ Milli Parkı'nda mevcut tesislerin oluşturduğu kimliksiz yapılaşmanın ortadan kaldırılarak nitelikli bir yapılaşmaya gidilebilmesi amacıyla dönüşüm başlamıştır. 75 adet orman köşkü, 200 adet orman evi ve Milli Parkın tanıtımına katkı sağlayacak ve çeşitli hizmetler sunacak 2. Yönetim Merkezi hizmet binası tamamlanmıştır. Uludağ Milli Parkı Yönetim Merkezi-3 tesisi bünyesinde Karayolları Kar Mücadele Tesisi, İtfaiye-AFAD Tesisi ve Sağlık Tesisi merkezlerini barındırmaktadır. Tesislerin inşaatı tamamlanmıştır.

1.Gelişim Bölgesi Yenileniyor

Uludağ Milli Parkı Dönüşüm Projesi kapsamında 1. Gelişim Bölgesi'nde yer alan parseller için dönüşüm projeleri hazırlanmış 9 turizm tesisi ve 3 günübirlik tesis projesi onaylanmıştır. 2, 4, 6, 7, 8 ve 14 nolu parseller için yapı ruhsatı alınmış olup, onaylanan diğer parseller için yapı ruhsatı işlemleri devam etmektedir. 6 ve 15 nolu turizm tesislerinin temeli atılarak yapım çalışmalarına başlanmıştır.

Uludağ Milli Parkı Yönetim Merkezi-3 Yapım İşi

09.06.2017 tarihinde başlayan yapım işi kapsamında Uludağ Milli Parkında idaremiz ve diğer kurumlar daha iyi hizmet verebilmeleri için 3 adet bina planlanmıştır. Bunlar; Sağlık Tesisi, İtfaiye-AFAD Tesisi ve Karayolları Kar Mücadele Tesisidir. Söz konusu yapım işi tamamlanmış olup geçici kabulü yapılmıştır.

Uludağ Yaşam Boyu Eğitim Merkezi Yapım İşi

Uludağ Milli Parkı Kirazlıyayla Mevkiinde bulunan ve 1948 yılında Sanatoryum Tesisleri olarak yapılan tesisler ve içinde bulunduğu 143.452, 00 m² alan, "tesislerin büyük onarımlarının yapılması ve işletilmesi" şartı ile yatırıma dayalı olarak, 14.08.2014 tarihinde Bursa Ticaret ve Sanayii Odasına 2886 sayılı DİK'na göre ihale edilerek sözleşme imzalanmıştır. Ana bina çatı imalatı % 75'i tamamlanmıştır. Otopark kaba inşaatı ve konferans salonu dış cephe kaplama tamamlanmış olup tesisin 2019 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Spil Dağı Milli Parkı

Spil Dağı; 22.04.1968 tarihinde 6831 Sayılı Orman Kanununun 25. maddesine göre Bakanlık Olur'u ile Milli Park olarak ilan edilmiştir. Milli Park alanı; değişik jeolojik oluşumlar, zengin flora ile tarihi ve mitolojik özelliklerin bir arada bulunduğu, doğal ve kültürel peyzajın en güzel örneklerinin sergilendiği bir sahadır. Spil Dağı Milli Parkı Atalanı Mevkii Büyük Otel ve Küçük Otel projeleri hazırlanmış olup Büyük Otel inşaatı devam etmektedir.

Yedigöller Milli Parkı

Bolu İli, Mengen İlçesinde yer alan 16.231 dekarlık saha 29.04.1965 tarihinde Milli Park ilan edilmiştir.

Milli Parkın sahip olduğu biyolojik (flora ve fauna) ve ekolojik yapı, jeomorfolojik, jeolojik, doğal ve kültürel peyzaj sahanın önemli kaynak değerleridir. Alanda 34 adet kullanılabilir yapı ve tesisimiz bulunmaktadır. Bunlar bungalovlar, tuvaletler, mescit, idare ziyaretçi tanıtım merkezi, giriş kontrol kulübeleri, kır lokantası ve bekçi evleridir. Yedigöller Milli Parkı İdare Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi, Destek Birimi ve Güvenlik Tesisi 2018 yılında tamamlanmıştır.

Yozgat Çamlığı Milli Parkı

İç Anadolu'da insan etkisi ile meydana gelen (antropojen) step içerisinde yer alan Yozgat Çamlığı İl Merkezine 2 km. uzaklıkta bulunan Soğukoluk tepesinin kuzey yamaçlarında 264 ha. büyüklüğündeki sahayı kaplayan Türkiye'nin ilk Milli Parkı ünvanına sahip orman alanıdır. 05.02.1958 tarihinde Milli Park ilan edilmiştir.

Yozgat Çamlığı Milli Parkı İdare Ziyaretçi ve Tanıtım Merkezi Kompleksi ve Çevre Düzeni

Her yaştan ziyaretçinin doğanın içinde bulunarak türleri ve habitatları tanımalarını sağlayacak bir eğitim, araştırma, Alanın idare ve yönetim merkezi oluşturmak maksadıyla yapılmıştır. Proje yöre mimarisine uygun olarak tasarlanmış ve yapılmıştır.

Aladağlar Milli Parkı

Aladağlar Milli Parkı Kayseri bölümünde, Yahyalı İlçesi, Kapuzbaşı Şelalelerinin kuzeyinde, Ulupınar köyü yakınlarında 14 adet orman köşkü yapımı tamamlanmıştır. Milli Parkın doğal yapısı bozulmamış görsel ve fiziksel peyzaj değerleri, orman ekosistemi, manzara güzellikleri, ekoturizm, yaban hayatı, rekreasyonel potansiyele sahip alanlarında sahaya gelen ziyaretçilere yönelik konaklama imkanı sağlanması amaçlanmıştır.

Ilgaz Dağı Milli Parkı

1088,61 hektar büyüklüğündeki Ilgaz Dağı Milli Parkı 02.06.1976 tarihinde ilan edilmiş olup, Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Çankırı ve Kastamonu illeri sınırları içinde yer almaktadır. Milli Park'ın; Topografik yapısı, zengin orman ve bitki örtüsü, Yüksek yaban hayatı potansiyeli, Eşsiz manzara güzellikleri, Zengin rekreasyon kaynakları, Kış turizmi olanakları ve İnsan sağlığına faydalı atmosferi, alanın ana kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı'nda Oteller Bölgesi İmar Planı çalışmaları Bakanlığımızca yürütülmekte olup çalışmaları devam etmektedir. Planlama alanı Milli Park alanı içerisinde kış turizmine yönelik kayak tesisleri ve turizm tesislerini içine alan yaklaşık 8,5 hektarlık alandan oluşmaktadır. Kış turizmi olanakları, zengin orman ve bitki örtüsü, eşsiz manzara güzellikleri, yaban hayatı kaynak değerleri ile bölgesel ve ülkesel ölçekte önemli bir konumda olan Ilgaz Dağı Milli Parkı sınırları içerisinde kalan Oteller Bölgesi'nde faaliyet gösteren konaklama ve eğitim tesislerinin sorunlarını çözmek; ziyaretçilerin ihtiyacını karşılayacak nitelikli turizm tesisleri ile etkin alan kullanımı oluşturmak maksadıyla Oteller Bölgesinde bir dönüşüme ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda imar planı tamamlanmış olup onaylanmak üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilmiştir. Çalışmalarının tamamlanması ile Ilgaz Dağı Oteller Bölgesi bölgesel ve ülkesel ölçekte faaliyet gösteren bir Kayak Merkezine dönüşümü için önemli bir adım atılmış olacaktır.

Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı

Dünyada bir örneği daha olmayan, bir yandan Akdeniz'den Kafkasya'ya kadar kıyılarda yayılım gösteren neredeyse tüm bitkilerin doğal olarak bir arada görüldüğü botanik bahçesi, yırtıcı kuşları ve vahşi hayvanlarıyla bir doğal kara alanı ve onu çevreleyen sualtı zenginlikleri, diğer yandan da yüzlerce kuş türünü barındıran, zengin balık çeşitleriyle bir delta ve bütün bunları çevreleyen tarihi ve kültürel zenginliklere sahip bir doğa harikası olan ve Aydın ili sınırları içerisinde toplam 27.598 hektar bir alana sahip olan Milli Park Kuşadası, Söke ve Didim ilçe sınırlarında kalmaktadır.

Bu alanın 10.908 hektarı 1966 yılında Milli Park ilan edilen Dilek Yarımadası'na aittir. Yarımadanın güneyine bitişik Büyük Menderes Deltası 1994 yılında Milli Park'a dahil edilmiş olup; 16.690 hektar büyüklüğündedir. Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası ulusal açıdan önemli olduğu kadar uluslararası açıdan da önem taşımaktadır. Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Biogenetik Rezervleri Şeması'nda 'Flora Biogenetik Rezerv Alanı' olarak kabul edilmiştir. 20.04.2018 tarihinde Ekoköy Programı kapsamında Geleneksel Dalyan Balıkçılığın Desteklenmesi amacıyla Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Lagünlerde Su Ürünleri Üretimini Geliştirilmesi Projesi hayata geçirilmiş olup çalışmalar tamamlanma aşamasına gelmiştir. Bölgesel olarak hem ekolojik hem de ekonomik olarak değere sahip Karine Dalyanın bölge insanlarına hizmet

ediyor olması biyoçeşitlilik bakımından da canlılığını koruyor olması, bu alanda yapılacak bazı iyileştirme çalışması sonucunda tekrar verimliliğini yakalayabileceği öngörülmektedir.

Küre Dağları Milli Parkı

Karadeniz Bölgesi'nin batısında, Küre Dağları üzerinde ve Bartın ile Kastamonu il sınırları içinde yer alan Küre Dağları Milli Parkı 07.07.2000 tarihinde Milli Park ilan edilerek koruma altına alınmıştır. 37.753 hektarlık yüzölçüme sahip Milli Parkın çevresindeki tampon bölge ile birlikte 134.366 hektardır. Milli Park, Türkiye'nin kanyon ve mağaralar açısından en zengin yerlerinden birisidir. Milli Parkın en önemli kaynak değerlerinden biri de, eşsiz güzellikte ve yüksek peyzaj değerine sahip kanyonlardır. Doğal yaşlı ve bakir ormanları, habitat ve peyzaj zenginliği, dünyaca önemli kanyon ve mağaraları, şelaleleri, jeolojik/jeomorfolojik özellikleri, bitki çeşitliliği, yaban hayatı zenginliği, kültürel ve mimari özelliklere sahip milli park, Türkiye'nin en önemli ekoturizm merkezlerinden biridir. Küre Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı, milli park ilan gerekçelerini oluşturan kaynak değerlerinin devamlılığını sağlayacak stratejileri de içermektedir. Uzun Devreli Gelişme Planının amacı ve hedeflerine ulaşılabilmesi için belirlenen stratejiler ve stratejilerin gerçekleştirilmesi için yapılması gerekli faaliyetler tanımlanarak Küre Dağları Milli Park Projesi yapılmıştır. Küre Dağları Milli Park Projesi kapsamında 2018 yılı içerisinde Küre Dağları Milli Parkı Ilıca Şelalesi Günübürlük Kullanım Alanı Çevre Düzenleme Yapım işi kapsamında 1 adet çeşme, 16 adet bank, 13 adet çöp kovası, 3 adet pergola, 3 adet piknik masası, 3 adet teras, 2 adet bilgilendirme panosu, 1 adet yağmur barınağı, 2 adet köprü ve çevre düzenlemesi işi yapılmıştır. Küre Dağları Milli Parkı Bartın Bölümünde Karapınar Günübürlük Kullanım Alanı Hizmet Ünitesi Yapım ve Tur Güzergâhı işi kapsamında 50 adet piknik masası, 8 adet ahşap bank, 1 adet giriş kontrol kulubesi, 12 adet çöp kovası, 6 adet yağmur barınağı, 10 adet ahşap çeşme, 17 adet yönlendirme ve bilgi panosu, 3 adet yöresel ürün satış standı, 3765 m yol, 26 adet yeni menfez işi tamamlanmıştır.

Küre Dağları Milli Parkı Kastamonu Bölümünde Sorkun Yaylası Günübürlük Kullanım Alanı Hizmet Ünitesi Yapım işi kapsamında 55 adet piknik masası, 16 adet ahşap bank, 1 adet giriş takı, 1 adet giriş kontrol kulubesi, 2 adet çocuk oyun elamanları, 36 adet çöp kovası, 4 adet yağmur barınağı, 3 adet ahşap çeşme, 3 adet tanıtım ve bilgi panosu, 6 adet ahşap servis masası, 45 adet ahşap kütük oturma, çevre düzenlemesi işi tamamlanmıştır. Küre Dağları Milli Park Projesi kapsamında 2016 yılında başlayan Kızılcasu Özel Proje alanı yapım işi kapsamında İdari Bina ve Kır Lokantası, Otopark, Doğa Eğitim Merkezi, 12 Adet Orman Köşkü, Arberetum, Çevre Düzenleme ve trafo İşleri tamamlanmıştır. Küre Dağları Milli Parkı Yürüyüş-Gezinti Yolu ve Manzara Seyir Noktaları Düzenleme Yapım İşleri kapsamında 1 adet seyir terası, 1 adet yağmur barınağı, 1 adet bilgilendirme tabelası, çevre düzenlemesi, korkuluklar yapımı, geçici tuvalet, çeşme, 1.000 mt yürüyüş yolu işi tamamlanmıştır.

7. Tabiat Parkları

Akyokuş Tabiat Parkı

Konya ilimizde yer alan Akyokuş Tabiat Parkı 21 ha alana sahip olup 11.07.2011 tarihinde ilan edilmiştir. Genellikle sık dokuda ancak yer yer seyrek dokuda asli tür olan karaçam (Pinus nigra) ve badem (Prunus dulcis) alt örtüde ise Graminea türü bitki yer almaktadır. Konya şehir merkezine 6 km uzaklıkta olan Akyokuş Tabiat Parkı için gelen ziyaretçilerimizin rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla; kır lokantası, kır kahvesi, çocuk ve yetişkinler için açık hava oyun alanları, çocuk parkı, piknik masaları, flora tanıtım alanı, otopark alanları, yürüyüş yolları, manzara seyir noktaları, çeşmeler, mescit, tuvaletler, hizmet binası ve büfeler projelendirilerek 29.06.2018 tarihinde tamamlanmıştır. Projenin tamamında doğayla uyumlu malzemeler kullanılmıştır.

Isırlık Tabiat Parkı

Rize ilimizde yer alan 12 ha'lık saha 02.04.2015 tarihinde Isırlık Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Tabiat Parkı sınırları içinde karasal ekosistemler hüküm sürmekte olup, Tabiat Parkı'nın tamamını orman ekosistemi (kızılağaç-kestane, orman toprağı) oluşturmaktadır. 2017 yılında tabiat parkında Peyzaj Projesi hazırlanmış

olup bu kapsamda; 34 adet Çatılı Piknik Ünitesi, yaklaşık 6500 m³ Taş Duvar, WC ve Bebek Bakım Ünitesi, 34 adet Barbekü, 6 adet Çeşme, 1600 m Ahşap Korkuluk, Yaklaşık 2500 m² Yürüyüş Yolu Kayrak Taş Döşeme 1. Etap altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Tabiat Parkının Çevre Düzenleme Yapım İşİ 2. Etap inşaat çalışmaları devam etmektedir.

Isırlık Tabiat Parkı Çevre Düzenleme 2. Etap Yapım İşİ

Isırlık Tabiat Parkı Çevre Düzenleme Yapım İşinin 2.Etabı kapsamında 1 adet Kır Lokantası, 1 adet Kır Kahvesi, 1 adet Mescit, 2 adet Yöresel Ürün Tanıtım ve Satış Birimi, 1 adet WC-Bebek Bakım Ünitesi, 1 adet Spor Alanı, 2 adet Çocuk Oyun Alanı, 1 adet Otopark (58 otomobil, 5 otobüs), 1 adet Cep Otoparkı (15 araç), 1 adet Meydan Çeşmesi, 40 adet Barbekü, 4 adet Seyir Terası, Yürüyüş ve Araç Yolu Tanzimi, Çevre Aydınlatma, Elektrik ve Su Altyapısı çalışmaları ile Peyzaj Düzenlemesi yapılacaktır.

Kır lokantası, ürün satış ünitesi ve mescidin betonarme karkası, çatısı ve duvarları, Kır kahvesinin temeli ile seyir terasları yapılmış olup tesisin 2019 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Handüzü Tabiat Parkı

Rize ilimizde yer alan 4,5 ha'lık saha 02.12.2014 tarihinde Handüzü Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Handüzü Tabiat Parkında 14 adet Orman Köşkü ile Çevre Düzenlemeleri ve 4 adet Seyir Terası Yapımı 2017-2018 yıllarına sari olarak tamamlanmıştır. Yol sanat yapıları faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

Hemşin Şelaleleri Tabiat Parkı

Rize ilimizde yer alan 0,5 ha'lık saha 25.08.2014 tarihinde ilan edilmiştir. Hemşin Şelaleleri Tabiat Parkında 950 m kayraktaş döşeme yürüyüş yolu, 150 m çelik platform üzerine oturtulmuş ahşap zeminli yürüyüş yolu, 18 m çelik konstrüksiyon ahşap kaplama köprü, İstinat duvarı ve Kır Lokantası Yapımı 2017-2018 yıllarına sari olarak tamamlanmıştır.

Kuzalan Tabiat Parkı

Giresun ilimizde yer alan 5 ha'lık saha 09.05.2013 tarihinde Kuzalan Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Kuzalan Tabiat Parkında 2018 yılında 600 m yol, otopark, 80 m kargir duvar, 9 m çelik ahşap kaplama köprü, 600 m ahşap korkuluk, 2 adet seyir terası, giriş takı ve yürüyüş yolu yapımı tamamlanmıştır.

Sarıkayalar Tabiat Parkı

Mersin İli Çamlıyayla İlçesi Sarıkayalar Tabiat Parkı sınırları içerisinde bir adet "Yaban Hayatı Eğitim Merkezi" yapımı tamamlanmıştır. Yatırım ile Av turizmi potansiyelinin ortaya çıkartılması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

Belemedik Tabiat Parkı

Adana İli Pozantı İlçesi Belemedik Tabiat Parkı sınırları içerisinde bir adet "Yaban Hayatı Eğitim Merkezi" yapımı tamamlanmıştır. Yatırım ile Av turizmi potansiyelinin ortaya çıkartılması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır..

26 Ağustos Tabiat Parkı

Afyon ili, Sinanpaşa ilçesinde yer alan tabiat parkı 67 ha alana sahip olup, 03.04.2008 tarihinde ilan edilmiştir. Sahanın hemen doğusunda Büyük Taarruz Şehitliği ve Başkomutan Mustafa Kemal Anıtı yer almaktadır. Ayrıca saha içerisinde yer alan gözetleme kulesinden Başkomutan Meydan Muharebesinin ve Büyük Taarruz Harekâtının geçtiği topraklar izlenebilmektedir.

26 Ağustos Tabiat Parkına Sosyal Tesis Yapım İşİ

Afyonkarahisar 26 Ağustos Tabiat Parkına Sosyal Tesis Yapım İşİ kapsamında 6 adet Yöresel Ürün Satış Binası, Kafeterya, Cami, Şadırvan yapılacak olup 2018 yılında Kafeterya binası ve Ürün Satış Birimlerinin kaba inşaat

tamamlanmış, ince imalatlar yapılmaktadır. Mescidin ise betonarme karkası ve çatısı yapılmış olup tesisin 2019 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Akdağ Tabiat Parkı

Akdağ Tabiat Parkı 14781 ha büyüklüğünde olup 8.535,5 ha'ı Afyon ili Sandıklı ilçesinde ve 6.245,5 ha'ı Denizli İli Çivril İlçesinde kalmaktadır. Akdağ Tabiat Parkı 29.06.2000 tarihinde ilan edilmiştir. Akdağ ve çevresinin içerdiği rekreasyon potansiyeli, yaban hayatı zenginliği, ilgi çekici güzel manzara açımları nedenlerinden dolayı tabiat parkı olarak ayrılmıştır. Akdağ Tabiat parkında Sandıklı ilçesi Menteş kasabası ve Çamoğlu köyü arasında yer alan orman yolu kilit parke taşı ile döşenmesine ve sanat yapıları tamamlanmıştır. Ayrıca Akdağ Tabiat Parkına 10 adet kır evi, idare ziyaretçi merkezi, istinat duvarı, çeşme yapımı, Kamelya, çocuk oyun grubu, Kır Lokantası, WC, fosseptik yapımı gerçekleştirilmiştir. Akdağ Tabiat Parkına Çevre düzenleme kapsamında yol onarımı, abdest alma yeri, 40 adet çatılı ormancı masası ve piknik masası alımı gerçekleştirilmiştir.

Salda Gölü Tabiat Parkı

Burdur ilimizde yer alan Salda Gölü Tabiat Parkı 12 hektar alana sahip olup 2011 yılında ilan edilmiştir. Salda Gölü 184 m. derinliği ile Türkiye'nin en derin gölü olup, temiz, oligotrofik özellikte, az tuzlu, yüksek alkalın değerine sahip, Dünyada Mars gezegeninin yüzey özelliklerini taşıyan 2 bölgeden biridir. 2018 yatırım yılı içerisinde de alanımıza idare ve ziyaretçi tanıtım merkezi yapılarak halkımızın hizmetine sunulmuştur.

Vezirsuyu Tabiat Parkı

Samsun İli, vezirköprü İlçemiz sınırları dahilindeki 288 ha alana sahip vezirsuyu Tabiat Parkı Kızılırmak sularının tutulduğu Altinkaya Baraj Gölü bitişiğinde yer yer almaktadır. Doğal ve rekreasyonel değerleri ile öne çıkan Tabiat Parkımızın tarihi ve kültürel değerlere sahip vezirköprü ilçemiz mülki sınırlarında yer alması, ziyaretçilerine hem doğa ile iç içe olma hem de kültürel hizmet sunma noktasında vezirsuyu Tabiat Parkı'na bir vizyon yüklemiştir. Bu amaçla hem yörenin kültürünü daha iyi tanıtmaya hem de mevcut doğal değer ve güzelliklerini halkımıza sunmak için, 2018 yılı yatırım programı kapsamında yöresel mimariye uygun giriş takı yapımı yapımına başlanarak tamamlanmıştır. Yine 2018 yılında Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın (OKA) başlatmış olduğu Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Küçük Ölçekli Altyapı Yatırımlarına Mali Destek Programı kapsamında vezirsuyu Tabiat Parkında Yöreyle Ait Doğal, Kültürel ve Tarihi Değerlerin Tanıtılması ve Korunması Projesi ile Ziyaretçi Bilgilendirme ve Tanıtım Merkezi, Yeşilirmak Havzası Bölgesel Markalaşma ve Destinasyon Projesi ile yöresel mimariye uygun olarak 10 adet Geleneksel ve Yöresel Ürünler Satış Birimi yapımı destek almaya hak kazanmış olup; Ziyaretçi Bilgilendirme ve Tanıtım Merkezi Yapımı İşinin ihalesi yapılmış ve 2019 yılında yapımı tamamlanması öngörülmüştür.

Ulugöl Tabiat Parkı

Ordu İli, Gökçöy İlçe sınırlarımızda, 26,56 Ha alana sahip Ulugöl Tabiat Parkı, doğal orman ekosistemi ile yaban hayatı açısından korunmuş bir coğrafya içindedir. Ayrıca, bulunduğu coğrafik alan itibari ile zoocoğrafik, biyolojik çeşitlilik ve yaban hayatı açısından önemli rolü olan bir alandır. Tabiat Parkımızın bu değerleri ile yöresel kültür çizgilerini birleştirerek ve koruyarak halkımızın istifadesine sunmak gayesi ile 2018 yılı yatırım programı kapsamında, ziyaretçilerimiz için de önemli bir ihtiyaç haline gelen tarihi çivisiz camii benzerinde şadırvanı ile birlikte ahşap mescit inşa edilerek halkımızın hizmetine sunulmuştur.

Dumanlı Tabiat Parkı

Erzincan ili, Refahiye ilçesinde yer alan tabiat parkı 681 ha'lık alana sahip olup, 03.08.2017 tarihinde ilan edilmiştir. Tabiat Parkı içerisinde Tanıtım Merkezi, Kır Lokantası, Günübürlük Kullanım Alanları, Orman Köşkü Kamp Alanı, Çadırılı Kamp Alanı, İdare ve Konuk Evi proje çalışmaları bitirilmiş ve yapım çalışmaları başlamıştır.

Dumanlı Tabiat Parkı Peyzaj Uygulama Projeleri Yapım İşi

Dumanlı Tabiat Parkı Peyzaj Uygulama Projesinin amacı; Tabiat Parkı içerisinde yer alan kontrollü kullanım bölgesi içerisinde; çadırılı kamp alanı, kır evleri kamp alanı, günübürlük kullanım alanı ile idare ve konuk evinin

yer aldığı alan üzerinde yapılacak olan peyzaj projesinin hazırlanması ile doğal yapıya zarar vermeden alanın halkın rekreasyonel kullanımları ve konaklamaları için düzenlenmesidir. (Kır Lokantası, Tanıtım Birimi, Mescit betonarme imatları tamamlanmıştır. Giriş Kontrol Noktası Betonarme imatları devam etmektedir.)

(Orman Köşkleri temel betonarme imatları tamamlanmıştır. İdare ve Konukevi ile Hizmet Birimi 1-2 betonarme imatları devam etmektedir. Stabilize yol çalışmaları ve granit küptaş döşeme için yol genişletme çalışmaları yapılmaktadır.)

Yakupabdal Tabiat Parkı

Yakupabdal Tabiat Parkı, Bayburt ili, Demirözü ilçesi sınırları içerisinde 208 ha alan içerisinde doğal ekosistem ile rekreasyonel faaliyetleri açısından önemli bir korunan alanımızdır. 2017 yılında peyzaj uygulama projeleri tamamlanmış olup, 2018 yılında ihalesi yapılarak çalışmalara başlanmıştır.

Beydağı Tabiat Parkı

Beydağı TP, Malatya İli Battalgazi İlçesi sınırlarında 73,40 ha alan içerisinde doğal peyzaj kaynağı açısından önemli bir korunan alanımızdır.

2018 yılı yatırım ödenekleri ile alanın peyzaj uygulama projeleri tamamlanarak Tabiat Parkının 1. Etabı çevre düzenleme faaliyeti kapsamında mescit, wc, büfe, çocuk oyun alanı, çeşme, kamelya, barbekü, fitness, doğalgaz hattı çekimi, ahşap ve andezit kaplama malzemesi alımı ve altyapı çalışmaları 02.11.2018 tarihinde tamamlanmıştır.

Kır lokantası, wc, idare binası, kamelya, çeşme, otopark, çevre/alan düzenleme, altyapı ve yol yapım çalışmaları başlamış, büyük kısmı tamamlanmış, kalan imatlarla ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Eğil Peygamberler Tabiat Parkı

Diyarbakır İli Eğil ilçesi sınırlarında 134,1 ha alana sahip olup, yanında bulunan Dicle Baraj Gölünün manzarası, Peygamber türbeleri, kaya mezarları ile tarihi yapıların oluşturduğu doku ve vadi alanı önemli kaynak değerleridir. 2018 yılı yatırım programı kapsamında alanın peyzaj ve uygulama projeleri tamamlanmıştır. 1. Eapta yapılacak imatlarla ilgili sari ihale (2018-2019) yapılarak çalışmalara başlanmıştır.

İhale kapsamında 2018 yılında idare ve ziyaretçi tanıtım merkezi, enerji nakil hattı, mescit, fosseptik, altyapı, rekreasyon üniteleri, alan düzenleme ve büfe yapımı çalışmalarına başlamıştır.

Yavşan Yaylası Tabiat Parkı

Projede günübirlik kullanım alanında giriş kulübesi, kır lokantası, büfe, otopark, tuvalet, mescit, yöresel ürünler satış birimi, çocuk oyun alanı, yağmur barınağı, piknik masası, kamelya, çeşme (bulaşık yıkama ünitesi), tanıtım ve bilgilendirme tabelaları yer almaktadır. Kır evleri kamp alanında ise kır evlerinin yanı sıra hizmet binası, otopark, yürüyüş yolları, piknik masaları, yağmur barınağı, çocuk oyun alanı, tanıtım ve bilgilendirme tabelaları yer almaktadır.

Neşetsuyu Tabiat Parkı

Faaliyet alanlarımızı tanıtmak, bu alanlarda yapılan ve yapılacak olan faaliyetlerle ilgili ziyaretçilerimizi doğayla etkileşim sağlayarak bilgilendirmek, ormanlarımızın önemini vurgulayarak çevre bilincini ve bilgisini arttırmak, bilinçli kararlar alma ve doğal alanlar içerisinde becerilerini geliştirmek, çevre ve yaşam kalitesini koruyup sürdürmek için kişisel sorumluluk almayı teşvik etmek amacıyla Neşetsuyu Tabiat Parkı içinde Tabiat Eğitim Merkezi ve Çevre Düzenleme Projesi 26.03.2018 tarihinde tamamlanmıştır.

Yakamanastır Tabiat Parkı

Tabiat Parkı içerisinde mevcut kır lokantası talebi karşılamadığından ihtiyaç doğrultusunda yeni bir Kır Lokantası projesi hazırlanmıştır. Günübirlik Kullanım Alanı ve Kır Evleri Kamp Alanı proje çalışmaları tamamlanmıştır.

Hamsilos Tabiat Parkı

Hamsilos TP, Sinop İli Merkez İlçesi sınırlarında 67.9 ha'lık alana sahip olup, 24.08.2007 tarihinde ilan edilmiştir. Hamsilos denizinin bir nehir gibi kara içine girdiği Karadeniz'deki ria tipi kıyı oluşumunun en güzel örneklerinden biridir. Hamsilos Koyu ile Akliman Koyu iki eşsiz güzellikteki doğal limanı, bataklık-kumuldeniz ve ormanlık alanları ile zengin biyolojik çeşitliliği bir arada barındıran, doğal peyzaj kaynağı açısından önemli bir korunan alanımızdır. 2018 yılındaki ödenekler ile alanda çevre düzenleme kapsamında; Seyir Terası, Yağmur Barınakları ve Korkuluk Yapımı, Ağaçlandırma ve Çimlendirme ve toprak dolgu işleri, Tel İhata ve Küp Taş Döşeme işleri yapılmıştır.

Eriklitepe Tabiat Parkı

Kocaeli ili Gölcük ilçesi sınırlarında içerisindeki 63 ha'lık ormanlık alan 11.07.2011 tarihinde Eriklitepe Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Burada ağaç, ağaçcık ve otsu bitkilerden oluşan vejetasyon sayısı çok fazladır. Yörede kayın, ardıç, kocayemiş, böğürtlen, laden, çayırotları türü flora bulunmaktadır. Kayın ağaçları ile kaplı saha görülmeye değerdir. 30.07.2017 tarihinde temeli atılan 15 adet orman köşkü, kır lokantası, 2 adet idari bina, sıhhi tesis, çadırli kamp alanı, yürüyüş yolu, manzara seyir kulesi, büfe, enerji nakil hattı, macera parkı, mahalli ürün satış ünitelerinin yapımı ve tabiat parkına ulaşım sağlayan 6 km'lik toprak yolun yapımı 2018 yılı içerisinde tamamlanmıştır.

Uzuntarla Tabiat Parkı

Kocaeli ili Kartepe ilçesi sınırlarında içerisindeki 189 ha'lık ormanlık alan 11.07.2011 tarihinde Uzuntarla Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Uzuntarla Tabiat Parkı rekreasyonel kullanıma uygun topoğrafik yapısı tam kapalı ve boylu meşe ağaçlarıyla kaplı yeşil dokusu, Sapanca gölüne doğru güzel manzara açımlarına sahiptir. Ayrıca, İstanbul, Sakarya ve Kocaeli il merkezlerine yakınlığı, ulaşım kolaylıkları, çevrede rekreasyonel kullanıma uygun orman alanlarının azlığı, tam kapalı meşe ağaçlarından oluşan orman dokusu, bilhassa yaz aylarında serinletici rüzgârları alabilmesi ile yüksek rekreasyonel potansiyele sahiptir. Uzuntarla Tabiat Parkı'nda 2017 yılı içerisinde yapımına başlanılan Doğal Yaşam Parkı yapımı 2018 yılı içerisinde tamamlanmıştır. Proje içerisinde; çocuk hayvanat bahçesi, klinik ve karantina binası, idari bina, mescit, wc, kır lokantası, stres parkuru, tıbbi ve aromatik bitki yolu, lemur evi, egzotik kuş evi, çocuk oyun alanı, macera parkı, sergi salonu, otopark, sundurmalar, göletler, çevre düzenleme, ahşap seyir platformları ve barınaklar bulunmaktadır.

Gökçetepe Tabiat Parkı

Gökçetepe TP, Edirne İli Keşan İlçesi sınırlarında 61,84 ha alan içerisinde doğal peyzaj kaynağı açısından önemli bir korunan alanımızdır. 2018 yılı yatırım ödenekleri ile alan içerisinde uyarı, ikaz ve yönlendirme tabelaları ile piknik üniteleri yapılmıştır. TRAGEP kapsamında müstecir tarafından Altyapı tesisleri ve çevre düzenleme kapsamında Biyolojik Arıtma, Elektrik, su ve fiberoptik kablo döşenmesi; 4 adet mescitli tuvalet yapımı; tel ihata yapılması; asfalt yol yapımı; teknik servis alanı yapımı; Üstyapı ve Tesisler kapsamında İdare Ziyaretçi Merkezi ve Hizmet Binası yapımı gerçekleştirilmiştir. 2019 yılında Müstecir tarafından Üstyapı ve Tesisler kapsamında 2018 yılında yapımına başlanan 28 adet Orman Köşkü yapımı gerçekleştirilecektir.

Suuçtu Tabiat Parkı

Bursa İli Mustafakemalpaşa İlçesi sınırları içinde yer alan 100 dekarlık saha 11.07.2011 tarihinde tabiat parkı ilan edilmiştir. Gelişme Planı mevcuttur. 1. Derece Tabii Sit alanıdır. Tabiat parkı içerisinde yer alan şelalenin yüksekliği 36 metredir. Giriş kontrol merkezi, seyir terası, kır lokantası, tanıtım ve uyarı tabelaları yapılmıştır. Tabiat parkı alt yapı, tesis ve çevre düzenleme çalışmaları tamamlanmıştır.

Küçükelmali Tabiat Parkı

Bilecik İli Pazaryeri İlçesi, Küçükelmali Köyü sınırlarında yer alan Küçükelmali TP 11.07.2011 tarihinde 10,3 ha'lık alanıyla tabiat parkı olarak ilan edilmiş, 02.11.2015 tarihinde sınırları genişletilerek 61,9 ha'a çıkartılmıştır. 2018 yılı yatırım ödenekleri ile altyapı (yolların bakım ve onarımı, elektrik hattı, su isale hattı, fosseptik ve su deposu yapımı) çalışmaları yapılmıştır.

Delmece Yaylası Tabiat Parkı

Delmece Yaylası Tabiat Parkı Çınarcık İlçesi, Teşvikiye Beldesi ile Armutlu İlçesi, Selimiye Köyü arasındaki köy yolu güzergâhında bulunmakta olup 19,76 ha. dır. Delmece Yaylası Tabiat Parkı'nda işletmeci tarafından yürüyüş parkurları ve manzara seyir terasları yapımı, Giriş Kontrol Binası, Orman Köşk Evleri (20 adet), Çadırli Kamp Yeri, Doğa Sporları Alanları, WC, Mescit, Kır Kahvesi ve Otopark yapımı gerçekleştirilecektir. Yapılacak orman köşklerinin 2 adedi engelli bireylerin kalabileceği şekilde olacak ayrıca bütün üst ve altyapı tesisleri engelli bireylerin kullanımına uygun inşa edilecektir. Ayrıca Doğu Marmara Kalkınma Ajansı tarafından açılan Teknik Destek Programı kapsamında 'Tabiatı Sporla Keşfet' adlı projesiyle 2018 yılında Delmece Yaylası Tabiat Parkı'nda oryantiring haritası çizimi gerçekleştirilmiştir.

Gölpınar Tabiat Parkı

Gölpınar TP, Şanlıurfa İli Karaköprü İlçesi sınırlarında 212,6 ha alan içerisinde doğal peyzaj kaynağı Kızılçam olan ve Şanlıurfa açısından önemli bir korunan alanımızdır.

2018 yılı yatırım ödenekleri ile İçme Suyu, Kanalizasyon, Su Deposu, Taş İstinat Duvarı, Yeraltı Ag-Og Hattı ve Aydınlatma Yapım İşi 20.12.2018 tarihinde tamamlanmıştır. 03.05.2018 tarihinde yer teslimi yapılan işin toplam yapım süresi 204 gündür. İş süresi içerisinde Gölpınar TP içerisindeki mevcut elektrik, içme suyu ve kanalizasyon hatları kapasitesi arttırılarak ve modernize edilerek yenilenmiştir. Bu kapsamda 1600m içme suyu boru hattı, 1800 m elektrik Ag ve Og hattı, 1800 m kanalizasyon hattı yapılmış olup ayrıca giriş noktasına şehir şebekesine bağlanmak üzere 50 ton su deposu yapılmıştır ve 20.12.2018 tarihinde tamamlanmıştır.

Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı

Adıyaman'ın 63 km uzaklığında bulunan Gölbaşı ilçesindedir. Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı: Adıyaman İli, Gölbaşı İlçesi sınırlarında bulunan Gölbaşı, İneklı ve Azaplı göllerini kapsayan 2080 ha.'lık alan 12.05.2008 tarihinde "Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı" olarak ilan edilmiştir. Uzun Devreli Gelişme Planı Mart 2011 tarihinde onaylanmıştır. Sulak alan ekosistem vasfındadır. 2018 yılı yatırım programı kapsamında Çevre düzenleme çalışmaları yapılmıştır. 500 metre uzunluğunda 2 metre genişliğinde küp taş ile yürüyüş yolları 2 adet aydınlatma direği, 1 adet iskele yapımı, 4.500 metrekare çim alan ve sulama sisteminin oluşturulması, 5 adet çeşme ve bulaşık yıkama alanı ile gölde yaşayan canlılar için üstü ahşap demir profilden 4 ada, 1 adet. 7 metre ahşap köprü, 8 adet kamelya tamirati, 1 adet kamelya yapımı, 6 adet ahşap köprü tamiratları tamamlanmıştır.

Hisar Çamlığı Tabiat Parkı

Hisar Çamlığı Tabiat Parkı: Hisar köyü Cevizlik mevkiinde yer alan 161 dekar saha 05.07.2011 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilmiştir. 30.10.2013 tarihinde gelişme planı yapılmıştır ve 31.12.2015 tarihinde onaylanmıştır. Alanı 161 dekadır. Kilis İl Merkezine 40 km mesafede ve yolun tamamı asfaltdır. Sahada, ilginç jeolojik ve jeomorfolojik yapı, eşsiz peyzaj güzellikleri, zengin faunası, florası ile rekreasyon potansiyeli yüksek bir alandır. 2018 yılı yatırımı Hisar Çamlığı Tabiat Parkı Duvar, Bent ve Merdiven Yapım İşi tamamlanmıştır.

8. Yaban Hayatı Çalışmaları

Yaban hayatı geliştirme sahaları

1.172.420 hektar alana sahip 81 adet yaban hayatı geliştirme sahası mevcut olup bu sahaların tamamının yönetim ve gelişme planı bulunmaktadır. 2018 yılında 4 adet sahanın yönetim ve gelişme planı revize edilmiştir. 4 adet sahanın plan revizyonu 2019 yılında yapılması planlanmaktadır.

Tür Koruma Eylem Planları Çalışmaları

Bugüne kadar 79 adet Tür Koruma Eylem Planı yapılmıştır. 2019 Yılı Aralık sonunda tamamlanacak 21 eylem planı ile birlikte 2019 sonunda 100 tür için eylem planı tamamlanmış olacaktır. Tamamlanan eylem planları 5 er yıllık sürelerle izlenmektedir.

Deniz Kaplumbağaları

2018 yılı çalışmalar neticesinde 143.7 km sahil şeridimizde 5379 adet Caretta Caretta yuvası ve 3.622 adet Chelonia Mydas yuva sayısı tespit edilmiştir. Tespit edilmiş olan yuvalara Caretta caretta 376.530 ve 362.200 Chelonia mydas yumurta bırakmıştır. Bu yumurtalardan 301.224 adet Caretta caretta yavrusu ve 289.760 adet Chelonia Mydas yavrusu sahillerimizden uğurlanarak denizlerle buluşturulmuştur.

Yaban Hayvanları Yemleme Çalışmaları

Ağır kış şartlarında yaban hayvanlarının desteklenmesi maksadıyla 2017-2018 kış sezonunda tabiata 307.383 kg yem bırakılmıştır.

Yaban Hayvanı Üretim Çalışmaları

13 adet yaban hayvanı üretme istasyonumuz mevcut olup 2018 yılı içerisinde; 171 memeli yaban hayvanı ve, 56 kelaynak yavrusu popülasyona katılmıştır.

Üretim İstasyonlarında 2018 yıl sonu itibarı ile yaban hayvanı sayıları	
Alageyik	120
Yaban Koyunu	530
Kızıl Geyik	126
Ceylan	195
Kelaynak	264

Yaban Hayvanları İzleme Çalışmaları

2018 Yılı YHGS Envanter Sonuçları;

Tür/Yıl	2018
Kızıl Geyik	1.885
Karaca	1.615
Alageyik	120
Yaban Keçisi	18.626
Yaban Koyunu	654
Ceylan	351
Sırtlan	24
Dağ Horozu	224
Toy	18
Kelaynak	264
ÇBDK	51
Kara Akbaba	13
Sülün	13

2018 YILI FAALİYET RAPORU

2019 Yılı Kış Ortası Su Kuşu Sayım (KOSKS) Sonuçları;

Türkiye genelinde 2018 yılı sayımlarında 153 alanda sayım yapılmıştır. Yapılan bu sayımlarda 103 kuş türünden 1.718.675 su kuşu sayılmıştır.

İzleme çalışmalarında kullanılan GPS-GSM tasmalar ile;

- Türlerin mevsimler hareketliliği
- Alan seçimi
- Su ve beslenme ihtiyacını karşıladığı bölgeler tespit edilerek koruma stratejisi belirlenmektedir.

Ayrıca;

- Yaban hayvanlarının hayatta kalma başarılarını,
- İnsan-yaban hayvanı çatışmasında risk faktörleri,
- Yırtıcı yaban hayvanları ile bunların avı konumundaki yaban hayvanları arasındaki etkileşimin ortaya konulması hedeflenmektedir.

2018 yılında GPS-GSM Tasma takılan türler	
Vaşak	1
Yaban Keçisi	7
Boz Ayı	1
Alageyik	2
Tepeli Pelikan	3
Şah Kartal	8
Turna	5
Yaban Domuzu	3
TOPLAM	30

Kuş Halkalama Çalışmaları

Hâlihazırda ülkemizde 4 adet kuş halkalama istasyonu bulunmakta olup bunlardan 2 tanesi aktif olarak halkalama çalışması gerçekleştirmektedir. Aktif Kuş Halkalama İstasyonları; Cernek (Samsun) ve Aras (Iğdır), Pasif İstasyon; Kuyucuk (Kars) ve Boğazkent(Antalya) 'tir. Ayrıca Eymir (Ankara) Kuş Halkalama İstasyonu kurulma aşamasında olup ilkbahar ve sonbahar göç dönemlerinde deneme çalışmaları yürütülmüştür.

Diğer Halkalama Çalışmaları

Genel Müdürlüğümüzce halkalama istasyonları faaliyetlerinin dışında yapılan kuş araştırma çalışmalarında da koordinasyon ve işbirliği yapılmaktadır. Ülkemizde 2018 yılında gerçekleştirilen halkalama çalışmaları sonucunda toplamda 163 türden 20.145 birey halkalanmıştır. Halkalama raporları o yılın ilkbahar ve sonbahar göç dönemlerinde yapılan halkalama sonuçları, tedavi ve rehabilitasyon sonucu doğaya salınan kuşların raporları, bilimsel çalışmalar için verilen halkalara ait raporlar ve Genel Müdürlüğümüzün yıl içerisinde yapmış olduğu turna, şah kartal ve kelaynak türlerine yönelik halkalama çalışmalarına ait raporlar derlenerek oluşturulmaktadır. 2018 yılına ait rapor Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü internet sayfasında yayınlanmıştır.

Tabiatta Zarar Gören Hayvanların Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmaları

Bakanlığımızca tabiatta çeşitli nedenlerle zarar gören yaban hayvanları Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezlerimizde tedavi ve rehabilite edilerek tekrar tabii yaşam alanlarına bırakılmaktadır. 2018 yılı sonu itibariyle 11.456 yaban hayvanı zarar görmüş bunların 5.358 tanesi tekrar tabii yaşam alanlarına bırakılmıştır. İlki 2010 yılında tesis edilen Yaban Hayvanı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi sayısının artırılması için Bakanlığımızca çalışmalar devam etmektedir. Bu yıla kadar Bursa, Şanlıurfa, Çankırı, Mersin, Kars, Van, Sinop ve Hatay illerinde Kurtarma Merkezleri kurulmuş olup 2019 yılında 4 ilde daha kurulması planlanmaktadır.

9. Sokak Hayvanları Rehabilitasyon Çalışmaları

2009 yılından günümüze sahipsiz hayvanlar için bakımevi yapımı maksadıyla belediyelere toplam 31.513.315 TL mali destek sağlanmıştır. Hayvan bakımevi yapımı için 2018 yılında 6 yerel yönetime toplam 672.000 TL mali destek sağlanmıştır.

2018 yılında sahipsiz hayvanların kayıt altına alınması, beslenmesi ve barınması maksadıyla;

Sahipsiz hayvanların mikroçip ve kulak küpesi ile kayıt altına alınması, kedi evi ve köpek kulübesi temin edilmesi, sabit mama ve su kabı temini için Bölge Müdürlüklerine 744.293 TL ödenek tahsis edilmiştir. 2018 yılında yerel yönetimler tarafından kısırlaştırılarak Hayvanları Koruma Bilgi Sistemine girilen yaklaşık 47.000 sahipsiz hayvan için 3.070.820 TL ödenek aktarılmıştır.

CITES Çalışmaları

Bakanlığımızca 1 Ocak 2016 tarihinde kullanıma açılan CITES Yönetim Bilgi Sistemi aracılığı ile CITES Sözleşmesi kapsamındaki yabancı türlerin uluslararası dolaşımı için e-izin verilmektedir. e-devlet üzerinden de veri tabanına ulaşım sağlanmaktadır. Yapılan bu sistem ile denetim etkinliği artırılmakta ve vatandaşa sunulan hizmet daha kısa sürede sonuçlandırılmaktadır. (citesbasvuru.tarimorman.gov.tr) 2018 yılında 2098 adet CITES izin belgesi düzenlenmiştir. CITES ve Uygunluk (İthalat ve İhracata Uygunluk) Belgelerinden toplam 2 milyon TL gelir elde edilmiştir. Bakanlığımızca 1 Ocak 2016 tarihinde kullanıma açılan CITES Yönetim Bilgi Sistemi aracılığı ile CITES Sözleşmesi kapsamındaki yabancı türlerin uluslararası dolaşımı için e-izin verilmektedir. E-devlet üzerinden de veri tabanına ulaşım sağlanmaktadır. Yapılan bu sistem ile denetim etkinliği artırılmakta ve vatandaşa sunulan hizmet daha kısa sürede sonuçlandırılmaktadır. (citesbasvuru.tarimorman.gov.tr) 2018 yılında 2098 adet CITES izin belgesi düzenlenmiştir. CITES ve Uygunluk (İthalat ve İhracata Uygunluk) Belgelerinden toplam 2 milyon TL gelir elde edilmiştir. 2006-2018 yılları arasında 19.395 adet CITES izin belgesi, 17.550 adet Kapsam dışı izin belgesi verilmiş ve toplamda 13.631.727 TL gelir elde edilmiştir.

10. Av Yönetimi Faaliyetleri

Yapılan çalışmalar neticesinde, yurdumuzdaki yaban hayvanı sayısı 761 olarak tespit edilmiştir. Bunlardan 150 türün memeli, 481 türün kuş ve 130 türün sürüngen olduğu kayıt altına alınmıştır (Ek I). Yaban hayvanı türleri içinde yer alan 121 memeli, 378 kuş ve 130 sürüngen olmak üzere toplam 629 tür Bakanlığımızca koruma altına alınmış (Ek III), 10 memeli ve 103 kuş olmak üzere toplam 113 tür av hayvanı olarak belirlenmiştir (Ek II). Ülke genelinde sürdürülebilir avcılığın düzenlenmesi amacıyla; 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanununun 3 üncü maddesi kapsamında yaban hayatı ile ilgili kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, STK'ların da katılımı ile 21 üyeden oluşan Merkez Av Komisyonu teşkil ettirilmekte, komisyon her yıl Mayıs Ayı içerisinde toplanarak o av dönemine ait avlanma süreleri, zamanı, avın açılış ve kapanı tarihleri, ava açık/kapalı avlaklar, populasyon durumuna göre avına izin verilecek/yasaklanacak av hayvanı türlerini belirlenmesi ve günlük avcı başına avlanacak av hayvanı limitleri gibi konular karara bağlanmaktadır.

Av hayvanlarının ve hayat ortamlarının etüt ve envanter çalışmaları, tesis edilen avlaklarda Bakanlıkça koruma altında olan türler ile Merkez Av Komisyonu kararıyla avına izin verilen türlerin avlanma planları yapılarak, avlakların tesisi, tescili ve işletilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütülmektedir. Av koruma, kontrol ve denetim faaliyetleri ile kaçak avcılıkla mücadele edilmekte; Avcılık eğitimi, avcılık belgelerinin düzenlenmesi,

vizesi, iptali, avlanma izin ücretleri, av turizmi uygulamaları ve fahri av müfettişleri ile ilgili iş ve işlemler yürütülmektedir.

Av turizmi kapsamında av organizasyonları sonucu elde edilen gelirlerden avlaklarda sahası bulunan belde belediyesi ve köy tüzel kişiliği ile büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyelerine katılım payı aktarılmaktadır.

Kanatlı Av Hayvanı ve Alabalık Üretim Çalışmaları

Sürdürülebilir av ve yaban hayatı ile av turizminin geliştirilmesi için kanatlı av hayvanı ve alabalık üretme merkezlerinde her yıl üretilen hayvanlar doğaya salınarak doğal popülasyonları desteklenmektedir. 2018 yılında 97.500 kanatlı (keklik, sülün) ve 3.900.000 alabalık doğaya salınmıştır. 2019 yılında da 95.000 kanatlı (keklik, sülün) ve 3.700.000 alabalık üretilerek doğanın desteklenmesine devam edilecektir.

Yıllara Göre Tabiata Salınan Keklik-Sülün Sayısı

2003-2018 yılları arasında toplam 794.552 adet kanatlı (keklik, sülün) üretilerek tabiata bırakılmıştır.

Yıllara Göre Tabiata Salınan Alabalık Sayısı

Orman içi sularında yaşayan ve nesilleri tehlikede olan alabalık türlerinin doğal popülasyonlarının desteklenerek gen kaynaklarımızın korunması hedeflenmiştir. Doğal alabalık üretimi, yetiştirilmesi ve orman içi suların balıklandırılması çalışmaları devam etmektedir. 2003-2018 yılları arasında bugüne kadar 21.369.420 adet alabalık üretilerek derelere salınmıştır.

Avcı Eğitimi Çalışmaları

Ülkemizde 2003-2018 yılları arasında 461.462 avcı adayına avcılık eğitimi verilmiştir.

Yasadışı Avcılıkla Mücadele Çalışmaları

2018 yılında 153.665 adet avlanma izin kartı satılmış olup, elde edilen gelir 16.435.474,00 TL olmuştur. Avcılık hizmetlerinden elde edilen gelirlerin tamamı 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu 10 uncu maddesi gereği, sürdürülebilir yaban hayatı için harcanmaktadır. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu hükümleri çerçevesinde avcılık hizmeti Planlı ve Kotalı avcılık olarak ilan edilen avlaklarda yapılmaktadır. Avcının hangi avlakta hangi türü avlayacağına dair izin alması gerekmektedir. İzin işlemi, web ara yüzü program (AVBİS) ile akıllı telefon uygulaması (AVA) ve 0850 888 06 06 numaralı Çağrı Merkezi üzerinden yapılmaktadır. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanununa muhalefetten 2018 yılında 6.670 kişi hakkında kanuni işlem yapılarak 6.259.307 TL idari para cezası kesilmiştir.

Av Turizmi

Av turizmi faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden yaban hayatı kaynaklarının korunması karşılığında köy tüzel kişiliklerine katılım payı verilmektedir.

I. SU YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Havza Koruma Eylem Planları

Bakanlığımız tarafından suyun kalite ve miktar olarak daha verimli yönetilmesini sağlamak amacıyla 2013 yılında Ülkemizdeki 25 havza için Havza Koruma Eylem Planları hazırlanmıştır. Bu planlarda su kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesi için kısa, orta ve uzun vadede alınması gerekli tedbirler, bu hususta kurum ve kuruluşların görevleri ile üstlenecekleri sorumluluklar belirlenmiş olup alınacak tedbirler için öncelik sıralaması ve iş planları yapılarak uygulanmasına geçilmiştir.

Söz konusu planlar, su kirliliğinin önlenmesinden su yapılarının yapılmasına ve ağaçlandırmaya kadar 15 eylemden oluşuyor ve 2023 yılına kadar yapılacak eylemleri ihtiva ediyor. 2013 yılında Ülkemizde 302 kentsel atıksu arıtma tesisi bulunmakta iken 2018 yılında 722'ye yükselmiş, ancak gecikme durumu 437'dir. Katı atık düzenli depolama sayısı 2013 yılında 64 iken 2018 yılında 88'e yükselmiş, ancak eylem planlarına göre gecikme durumu 38'dir.

Endüstrilerden kaynaklı atıksuların yönetiminde 101 OSB atıksularını arıtırken 127 OSB'nin atıksuları ya arıtılmadan alıcı ortama deşarj edilmektedir ya da belediye kanalizasyonuna bağlıdır.

Katı Atık Yönetimi eylem başlığı altında düzenli depolama tesislerinin inşası ve düzensiz depolama sahalarının rehabilitasyonu konusunda gecikmeler yaşanmaktadır. Hâlihazırda, Ülkemizde 88 adet katı atık düzenli depolama tesisi bulunmakta iken, rehabilite edilmesi gereken 1216 adet düzensiz depolama sahası bulunmaktadır.

Ergene Havza Koruma Eylem Planı

Bir havzada görülmesi muhtemel bütün problemlerin bütün boyutlarıyla hissedildiği havzaların başında Ergene Havzası gelmektedir. Bu sebeple, Bakanlığımızca hazırlanmış ve uygulamasına başlanmış eylem planlarından birisi de "Ergene Havzası Koruma Eylem Planı"dır. Bu planla, kısa vadede alınması gereken aşağıdaki 15 eylem belirlenmiştir. Bu eylemlerden 8 adedi tamamlanmış, 4 eylemde tamamlanma aşamasına gelinmiş, 3 eylem ise sürekli olarak takip edilmektedir.

- Eylem 1: Dere yataklarının temizlenmesi tamamlandı.
- Eylem 2: Belediye AAT'lerinin DSİ tarafından inşa edilmesi tamamlandı.
- Eylem 3: Ergene Havzası Organize Bölge Sanayi bölgelerinin kurulması tamamlandı.
- Eylem 4: Organize sanayi bölgeleri için müşterek AAT İnşa Edilmesi ve Marmara Derin Deniz Der.Sis. işi devam ediyor.
- Eylem 5: Sanayide daha az su, daha az kirlitici hammadde kullanımına geçilmesi sürekli olarak yapılacaktır.
- Eylem 6: Ergene Havzası'nın ağaçlandırılması, erozyonla mücadele edilmesi tamamlandı.
- Eylem 7: Ergene'de planlı döneme geçilmesi, 1/25.000'lik planların uygulamaya girmesi tamamlandı.
- Eylem 8: Katı ve tehlikeli atık işleme geri kazanım ve bertaraf tesislerinin kurulması devam ediyor.
- Eylem 9: Zirai kaynaklı kirliliğin kontrol edilmesi sürekli olarak yapılacaktır.
- Eylem 10: Ergene Nehri'nin gerçek zamanlı sürekli izlenmesi tamamlandı.
- Eylem 11: Sıkı denetim yapılması sürekli olarak yapılacaktır.
- Eylem 12: Deşarj standartlarının sıkılaştırılması tamamlandı.
- Eylem 13: Havzaya Taşkın Erken Uyarı Sisteminin kurulması tamamlandı.
- Eylem 14: Yeraltı suyu kullanımının kontrol altına alınması devam ediyor.
- Eylem 15: Trakya'da barajlar, göletler, sulama tesislerinin inşa edilmesi devam ediyor.

Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu, Havza Yönetim Heyetleri, Havza Yönetimi Merkez Kurulu ve İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulları

Su kaynaklarının bütüncül havza yönetimi anlayışı çerçevesinde korunması için gereken tedbirleri belirlemek, etkili bir su yönetimi için sektörler arası koordinasyonu, işbirliğini ve su yatırımlarının hızlandırılmasını sağlamak, ulusal ve uluslararası belgelerde yer alan hedeflerin gerçekleştirilmesi için strateji, plan ve politika geliştirmek, havza planlarında kamu kurum ve kuruluşlarınca yerine getirilmesi gereken hususların uygulanmasını değerlendirmek, üst düzeyde koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak üzere 2012/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile "Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu" kurulmuştur. Bakanlığımız koordinatörlüğünde ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla 2010 yılından bu yana tam bir işbirliği ve mutabakat içerisinde hazırlanan Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2014-2023), Yüksek Planlama Kurulu'nun 13/6/2014 tarihli ve 2014/11 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve 4/7/2014 tarihli ve 29050 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Havza ölçekli yönetim planlarının hazırlanması, uygulanması ve izlenmesi, kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve uygulamaların takibi maksadıyla, 20 Mayıs 2015 tarihinde "Havza Yönetim Heyetlerinin Teşekkülü, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ" yayımlanarak Havza Yönetim Heyetleri, Havza Yönetimi Merkez Kurulu ve İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulları kurulmuştur. Söz konusu tebliğ 18 Ocak 2019 tarihli ve 30659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Havza Yönetimi Merkez Kurulu, Havza Yönetim Heyetleri ve İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurullarının Teşekkülü, Görevleri, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Tebliğ" ile yürürlükten kaldırılmış olup bu tarihten itibaren heyet ve kurullar bahse konu yeni tebliğe göre çalışmalarını yürütmektedir.

2018 yılı içerisinde 81 İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu, 28 Havza Yönetim Heyeti ile bir kere Havza Yönetimi Merkez Kurulu toplantısı gerçekleştirilmiştir.

İçme Suyu Havzalarında Özel Hüküm Belirleme Çalışmaları

İçme ve kullanma suyu temin edilen su kaynaklarının, koruma alanlarının yeniden tanımlanarak havzanın su kalitesi ve miktarının havza bazında korunması ve iyileştirilmesi sağlanmaktadır. Bu maksatla sosyal, ekonomik, fiziki, jeolojik, hidrojeolojik, hidromorfolojik, ekolojik ve kimyasal özellikleri bilimsel verilere dayalı olarak tespit edilmekte ve su kaynakları koruma-kullanma dengesi çerçevesinde içme suyu havzalarına özgü içme suyu havzası koruma planları yapılmaktadır. Bugüne kadar 11 adet içme suyu havzası koruma planı yayınlanmış olup bu planların takibi yapılmaktadır. 4 adet içme suyu havzası koruma planı tamamlanarak onay aşamasına getirilmiştir. İlavenen, 4 adet içme suyu havzasında planlama çalışmaları Bakanlığımız koordinasyonunda devam etmektedir.

Nehir Havza Yönetim Planları

Su Çerçeve Direktifi doğrultusunda, Havza Koruma Eylem Planlarının Nehir Havzası Yönetim Planlarına Dönüştürülmesi Projesi, IPA Programlamasına sunulmuş ve kabul görmüştür. 4 havzada (Susurluk, Meriç-Ergene, Konya Kapalı, Büyük Menderes) "Nehir Havza Yönetim Planları" hazırlanması işine 29 Aralık 2014 tarihinde başlanmış olup, 2018 yılı sonunda tamamlanmıştır.

Ulusal bütçe ile Gediz Nehir Havzası Yönetim Planının Hazırlanması Projesine 10 Temmuz 2016 yılında başlamış olup, 2018 yılı sonunda tamamlanmıştır. Küçük Menderes ve Kuzey Ege Nehir Havza Yönetim Planı Hazırlanması Projeleri 2019 yılında, Burdur Nehir Havza Yönetim Planı Hazırlanması Projesi 2020 yılında tamamlanacaktır.

IPA-1 bileşeni kapsamında yürütülen Batı Akdeniz, Akarçay ve Yeşilirmak Nehir Havzaları Yönetim Planları Kapsamında Ekonomik Analiz ve Su verimliliği Çalışmaları İçin Teknik Asistanlık Alımı Projesi, işine 29 Mayıs 2017 tarihinde başlanmış olup, 2020 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

Havza Ölçeğinde Su Tahsis Çalışmaları

Konuyla ilgili, havza su tahsisi, kalkınma ve su kullanım ilişkisine katkıda bulunan; su kaynaklarının dengeli ve verimli kullanımına yönelik sosyal, çevresel ve ekonomik koşulların analizlerini içeren, gelecekteki suyun

sürdürülebilirliğini sağlayan planlama yaklaşımıdır. Ülkemizde ilk defa Sektörel su tahsisi çalışması Seyhan Havzasında yapılmıştır.

Akarçay ve Konya Havzası Sektörel Su Tahsis Planı çalışmaları 2018 yılında tamamlanmıştır. 2017 yılında başlayan Gediz ve Küçük Menderes Havzaları Sektörel Su Tahsis Planı ise 2019'da tamamlanacaktır

Hazırlanan Sektörel Su Tahsis Planları içme-kullanma suyu, çevresel akış, tarım, enerji ve sanayi sektörleri başta olmak üzere her bir sektör için ve her bir alt havzada gerçekleştirilmiştir. Planların hazırlanma sürecinde öncelikle su kaynakları potansiyelinin mevcut şartlardaki mekânsal değişimi tespit edilmiştir. Bunu takiben kuraklık ve iklim değişikliğine uyum çalışmalarının neticeleri esas alınarak havzalardaki normal, hafif kurak, orta kurak ve şiddetli kurak şartlar ile su kaynakları potansiyelinin zamansal (1, 5, 10 ve yıllık) ve mekânsal (alt havzalar) değişimi belirlenmiştir. Havzaların fiziki, ekonomik ve sosyal durumları dikkate alınarak kullanılan uygun su tahsis modelleri ile su kaynaklarındaki kullanıma bağlı olarak oluşması öngörülen faydaların optimizasyonu yapılarak, ekonomik katma değerleri tespit edilmiştir.

Milli Su Yönetimi Sistemi (MSYS) Hazırlanması Projesi

Projenin temel maksadı su kaynaklarımızın havza bazında miktar ve kalite olarak bütüncül yönetimini sağlamaktır. SCADA tabanlı ve yazılım destekli bir sistem olarak tasarlanan Projenin ilk aşamasında Seyhan Havzasını esas alan fizibilite çalışması 2018 yılında gerçekleştirilmiştir.

Su Kayıplarının Azaltılması

Ülkemizde su idareleri ve belediyelerin su kayıp oranlarını; büyükşehir ve il belediyelerinde 5 yıl içerisinde en fazla %30, takip eden 4 yıl içerisinde ise en fazla %25 düzeyine; diğer belediyelerde 9 yıl içerisinde en fazla %30, takip eden 5 yıl içerisinde ise en fazla %25 düzeyine indirmeleri hedeflenmiştir. Belediyelerin su kayıp miktarlarını ve sebeplerini tespit ve takip etmek maksadıyla konuyla ilgili yürürlükte bulunan Yönetmelik ekinde verilen "İçme suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıpları Yıllık Raporu" formatı Tebliğ ile genişletilerek daha ayrıntılı hale getirilmiştir. Bu raporun her yıl, takip eden Şubat ayı sonuna kadar Bakanlığa sunulması hükmü getirilmiştir. Böylece tüm belediyeler ve su idarelerinin içme-kullanma suyu sistemine ve su kayıplarına dair detaylı bir envanter sistemi oluşturulması amaçlanmıştır. Söz konusu yıllık raporların istenen kalitede olmaması sebebiyle idarelerin ve belediyelerin eğitim ihtiyacı gündeme gelmiştir. 2018 yılında 12 Büyükşehir ve 51 il belediyesi ile nüfusu 20.000'den büyük olan 72 ilçe belediyesi için Gaziantep'te olmak üzere, teknik ve idari düzeydeki personellerin katıldığı eğitimler düzenlenmiştir. Ayrıca idarelere rehber olması amacıyla "İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü El Kitabı" ve yıllık formların doldurulmasında kullanılacak "Standart Su Dengesi Programı" hazırlanarak idarelere dağıtılmış ve elektronik olarak web sayfamızda kullanıcıların istifadelerine sunulmuştur.

2. Su Hukuku ve Su Mevzuatı Çalışmaları

Sınıraşan sular konusunda bütün sınıraşan havzalarımıza yönelik güncel gelişmelerin takibi yakinen sağlamakla beraber bu çalışmalarda özellikle Fırat-Dicle Havzası'na yoğunlaşmıştır. Güncel gelişmelerin de etkisiyle siyasi istikrarsızlık, terör olayları ve bunun neticesinde oluşan demografik değişimler, iklim değişikliğine bağlı su potansiyelinde düşüş gözlenen Fırat-Dicle Havzası için daha çetrefilli bir sürece sebep olmuştur. Nüfus artışı, kırsaldan şehirlere doğru artan göç ve gıda güvenliği, sosyo-ekonomik değişimler, tarımsal, evsel ve sanayi kaynaklı kirlilik, küresel iklim değişikliği sonucu değişen yağış rejimlerinin de tetiklemesiyle Havzada bulunan su kaynakları üzerinde baskı daha fazla artmıştır. Bunun sonucu Havzada kıyıdaşlarından olan Irak ve İran tarafından özellikle ülkemizi ve ülkemiz tarafından inşa edilen barajları hedef alan politika ve söylemler uluslararası basın ve platformlarda daha sık yer almaya başlamıştır. Bu meyanda Su Yönetimi Genel Müdürlüğünce konu yakından takip edilerek ülkemize yöneltilen suçlamaları çürütecek nitelikte, bilimsel verilere dayalı İran ve Irak ülke raporları hazırlanmış, konu bazında uluslararası raporlara katkı verilmiş; çeşitli argüman ve mülakatlar hazırlanmıştır. Konu ile ilgili bir diğer husus olan Ilisu Barajı inşası esasında teşkil olunan "Ilisu Bilim Komitesi" çalışmaları da Su Yönetimi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda devam etmektedir.

2018 yılında aşağıdaki mevzuat çalışmaları

- Havza Yönetim Planlarının Hazırlanması, Uygulanması ve Takibi Yönetmeliğinde revizyona gidilmiş olup Resmi Gazete’de yayımlanması için Cumhurbaşkanlığı’na gönderilmiştir.
- Havza Yönetimi Merkez Kurulu, Havza Yönetim Heyetleri ve İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurullarının Teşekkülü, Görevleri, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Tebliğ ile İçme - Kullanma Suyu Havzası Koruma Planı Hazırlanmasına Dair Usul ve Esaslar Tebliği hazırlanarak Resmi Gazete’de yayımlanması için Cumhurbaşkanlığı’na gönderilmiştir.
- Gökçe Baraj Gölü Havzası ile Kurtdere Derivasyonu Özel Hükümleri ve Koruma Planı mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın 04/07/2018 tarih ve 431 sayılı Makam Olur’u ile onaylanmış olup; 18/07/2018 tarihinde Yalova Haberci Gazetesinde ve 20/07/2018 tarihinde ise Bursa Olay Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Su Kalitesi Yönetimi ve İzlenmesi

Türkiye Ulusal Su Bilgi Sisteminin (USBS) Kurulması

Cumhurbaşkanlığı’nın 1 Nolu Kararnamesi 421. Maddesi (ç) bendinde “Ulusal Su veri Tabanını oluşturmak” görevi Su Yönetimi Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir. Bu kapsamda paydaş kurum ve kuruluşları kapsayacak şekilde bütüncül ve sürdürülebilir su yönetimini Ülkemizde tesis etmektensadıyla Ulusal Su Bilgi Sistemi (USBS) geliştirme çalışmaları Su Yönetimi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ve sorumluluğunda devam etmektedir. Ülkemizde su ile ilgili verilerin tek çatı altında yönetimi ve paylaşımını amaçlayan USBS’nin 2017 yılı sonu itibari ile kurulumu tamamlanmıştır. USBS yaygınlaştırma ve sürdürülebilirlik çalışmaları kapsamında; 2018 yılı itibari ile Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdareleri ile veri paylaşımı ve aktarımına yönelik işbirliği çalışmaları yürütülmektedir.

3. Yerüstü Su Kalitesi Yönetimi Çalışmaları

“Endokrin Bozucu Kimyasallar ve Arıtma Teknolojilerinin Araştırılması Projesi ile su kaynaklarımızda bulunan endokrin bozucu kimyasallar belirlenmiş, bu kimyasalların kaynakları ile alıcı ortam ve atıksu deşarjlarındaki seviyeleri ortaya konulmuş ve endokrin bozucu kimyasalların giderimine ilişkin arıtma teknolojilerinin araştırılması maksadıyla laboratuvar ölçekli çalışmalar gerçekleştirilmiş olup, ayrıca, söz konusu kimyasallar için çevresel kalite standartları geliştirilmiştir. Proje sonucunda, ulusal belirli kirletici listesine eklenmesi önerilen endokrin bozucu kimyasallar belirlenmiştir.

Yerüstü, Kıyı ve Geçiş Suları için Çevresel Hedeflerin Belirlenmesine Yönelik Metodolojinin Geliştirilmesi: Büyük Menderes Havzası Pilot Çalışması Projesi ile biyolojik, hidromorfolojik, fizikokimyasal ve kimyasal izleme çalışmaları sonucunda pilot havzada yer alan yerüstü su kütlelerinin mevcut durumları ve su kalite sınıfları belirlenmiş, iyi kalite durumuna ulaşma koşullarının ortaya konulması, yerüstü, kıyı ve geçiş suları için, su kütlelerinin kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi maksadıyla uygulamaya yönelik çevresel hedefler AB Su Çerçeve Direktifi ile uyumlu biçimde belirlenmiştir. Proje TÜBİTAK- KAMAG Programı kapsamında tamamlanmış olup, Proje Sonuçları Uygulama Planı kapsamında çalışmalar devam etmektedir. Tüm havzalarda ortak uygulamanın sağlanabilmesi maksadıyla su kalitesinin sınıflandırılması ve çevresel hedeflerin belirlenmesine yönelik iki adet Kılavuz doküman hazırlanmıştır.

Türkiyedeki İçme Suyu Kaynaklarının ve Arıtma Tesislerinin Değerlendirilmesi Proje kapsamında; Türkiye’deki içme suyu sektörü için yasal ve kurumsal durum incelendi. Bütün içme suyu arıtma tesisleri ziyaret edilerek, içme suyu kaynaklarında, arıtma tesisi giriş ve çıkışında ‘İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik’ kapsamında 44 parametre ve buna ilave 89 mikrokirletici parametreler için analiz yapılmıştır. İçme suyu giriş ve çıkış suyu kalite sonuçları ve arıtma tesisleri için toplanan verilerin girişinin yapılacağı veri tabanı oluşturulmuş, içme suyu arıtma tesislerinde kullanılan kimyasalların ve etkileri değerlendirilerek kimyasal kullanımının azaltılması için öneriler sunulmuş

olup, revizyon ihtiyacı olan 5 arıtma tesisi için Avan Proje hazırlanmıştır. Proje 2017 yılında tamamlanmıştır. Proje çıktıları doğrultusunda 2018 yılı sonu itibariyle kurum görüşleri alınmıştır.

Durgun Sularda Özümleme Kapasitesinin Belirlenmesi ve Su Kalitesinin İyileştirilmesi Projesi Proje kapsamında durgun suların miktar ve kalitesinin iyileştirilmesi ve su kaynaklarının sürdürülebilir yönetiminin sağlanması amacıyla Akarçay, Büyük Menderes, Ceyhan, Meriç-Ergene, Gediz, Kızılırmak, Küçük Menderes, Konya Kapalı, Sakarya, Susurluk ve Yeşilirmak Havzaları dahilindeki 422 durgun suda izleme çalışmaları gerçekleştirilmiş, batimetri haritaları oluşturulmuştur. Noktasal ve yayılı baskı unsurları tespit edilerek kirlilik yükleri hesaplanmıştır. Proje kapsamında su bütçesinin hesaplanması, özümleme kapasitesinin belirlenmesi ve tedbirlerin oluşturulmasına ilişkin çalışmalar tamamlanmıştır.

Öncelikli Sulak Alanların Envanter Çalışmasının Yapılması Projesi: Proje kapsamında 14 Havza (Antalya, Aras, Asi, Batı Akdeniz, Batı Karadeniz, Ceyhan, Çoruh, Doğu Akdeniz, Doğu Karadeniz, Fırat-Dicle, Marmara, Seyhan, Susurluk, Van Gölü), 14 Ramsar alanı ve 4 içme suyu kaynağı [Eğirdir Gölü, Balık Gölü, Büyükçekmece Gölü, Terkos Gölü] olmak üzere toplam 168 su kütlelerinde çalışmalar tamamlanmıştır. Proje ile su kütlelerini besleyen ve su kütlelerinden çıkan kolların isim, koordinat, koruma statüleri, kullanım amaçları ve drenaj alanları, su kütlelerinin sulu ve kuru yüzey alanları, sürekli/mevsimsel akış özellikleri, su kütlelerini temsil edebilecek meteoroloji istasyonları ve su kütlelerine ulaşım durumları ile numune alma açısından uygunluk durumları belirlenmiştir.

Kullanılmış Suyun Tekrar Kullanımı

GAP Bölgesi'nde Sulamadan Dönen Suların Kontrolü ve Yeniden Kullanımı için İyileştirilmesinin Araştırılması Proje ile, sulamadan dönen sulara ilişkin yasal, teknik ve idari boşluk analizi yapılmış, proje sahasının mevcut durumu ve çevresel şartları araştırılmış, GAP Bölgesinde hâlihazırda sulanan alanlardaki sulama suyu ihtiyacı ve sulama alanları tespit edilmiş, sulamadan dönen suların kalitesi ve içerdiği kirleticilerin araştırılmış ve bu suların kalitesinin iyileştirilmesi için uygun metotlar belirlenmiş olup, mevcut kalitesinin iyileştirilmesinin ardından yeniden sulamada kullanılabilirliği ortaya konmuş olup, projenin kapanış toplantısı ve çalışmayı 2018 yılı sonunda gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, Kullanılmış Suların Yeniden Kullanım Alternatiflerinin Değerlendirilmesi Projesi 2017 yılında başlamış olup 2019 yılında tamamlanacaktır. Projede kullanılmış sular, kentsel ve evsel atıksu arıtma tesisleri çıkış suları, tarımdan dönen drenaj suları, soğutma suları ve yağmur suları olmak üzere dört başlık altında değerlendirilmektedir. Bu kullanılmış su kaynaklarının içme ve kullanma suyu (baraj/gölet/yeraltı suyu/sulak alan besleme), tarımsal sulama, park bahçe sulaması, sanayide kullanım vb. gibi yeniden kullanım alternatifleri değerlendirilmekte olup havza bazında ön fizibilite raporlarının oluşturulması çalışmaları devam etmektedir.

İçme Suyu Kaynaklarının Kalite Sınıflarının Belirlenmesi

29.06.2012 tarihli ve 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik kapsamında içme suyu temin edilen yerüstü kaynaklarının kalite kategorisi ve arıtma sınıfı belirleme çalışmaları devam etmektedir.

Ülkemizdeki Kirlenmiş Su Kaynakları İçin İyileştirme Eylem Planları Hazırlanması

Uluabat Gölü Alt Havzası Su Kalitesi Eylem Planı: Uluabat Gölü'nün ekolojik önemini yitirmemesi ve su kalitesinin iyileştirilmesine yönelik Uluabat Gölü Alt Havzası Su Kalitesi Eylem Planı hazırlanmıştır. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

İlgın (Çavuşçu) Gölü Alt Havzası Su Kalitesi Eylem Planı: Ilgın (Çavuşçu) Gölü'nde ortaya çıkan su kalitesi sorunlarının kontrol altına alınması ve giderilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

Mogan - Eymir Gölü Havzası Eylem Planı: Mogan ve Eymir Gölleri'nde ortaya çıkan su kalitesi sorunlarının kontrol altına alınması ve giderilmesine ilişkin gerekli tedbirlerin belirlenmesi ve uygulanması maksadıyla hazırlanan Eylem Planı'nda çeşitli kurum ve kuruluşların konuya ilişkin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

Boğazköy Baraj Gölü Alt Havzası Su Kalitesi Eylem Planı: Bursa İli sınırları içerisinde yer alan Yenişehir Ovası'nın sulanması amacıyla inşa edilmiş olan Boğazköy baraj havzasında su kalitesinin iyileştirilmesine ve sulama suyu niteliğinin yeniden kazandırılmasına yönelik tedbirlerin alınmasının sağlanması maksadıyla hazırlanmıştır. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

Nilüfer Çayı Alt Havzası Su Kalitesi Eylem Planı: Bursa'nın önemli su kaynaklarından biri olan Nilüfer Çayı'nda ortaya çıkan su kalitesi sorunlarının giderilmesi maksadıyla hazırlanmıştır. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

Melen Alt Havzası Su Kalitesi Eylem Planı: Melen Çayı Alt Havzası Su Kalitesi Eylem Planı hazırlanmamıştır. Söz konusu Eylem Planı'nda, 15 eylem belirlenmiş olup, uygulamaların takibi titizlikle yapılmaktadır.

Nizip Çayı ve Sacır Deresi Su Kalitesinin İyileştirilmesi Eylem Planı: Gaziantep İli sınırları içerisinde yer alan Sacır Deresi ve Nizip Çayı'nda ortaya çıkan su kalitesi sorunlarının giderilmesi maksadıyla Bakanlığımız koordinasyonunda "Sacır Deresi ve Nizip Çayı Su Kalitesinin İyileştirilmesi Eylem Planı" hazırlanmıştır. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

Burdur Gölü Alt Havzası Eylem Planı

Ülkemizin 135 uluslararası öneme sahip sulak alanından ve 14 Ramsar alanından biri olan Burdur Gölü'nün su kalitesi ve miktarını bütüncül ve sürdürülebilir bir şekilde koruma-kullanma dengesi gözeterek muhafaza etmeyi amaçlamaktadır. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

Burdur Gölü'nde Buharlaştırmanın Azaltılması ARGE Projesi

"Burdur Gölü Alt Havzası Eylem Planı"nda Burdur Gölü su seviyesindeki düşüşün sebeplerinin araştırılması ve çözüme yönelik olarak yer alan "Burdur Gölü su dengesinin kontrol altına alınması" eylemi kapsamında su seviyesindeki düşüşün ana nedenlerinden birinin göl aynasındaki buharlaşma olduğu değerlendirilerek, "Buharlaşma Miktarlarının Azaltılması için Çalışmaların Yapılması" eylem adımı çerçevesinde buharlaştırmanın azaltılarak su dengesinin kontrol altına alınması maksadıyla "Burdur Gölü'nde Buharlaştırmanın Azaltılması ARGE Çalışması" başlatılmıştır. Çalışma kapsamında DSİ, Meteoroloji, Doğa Koruma ve Milli Parklar ve Su Yönetimi Genel Müdürlüğü personelinden oluşan bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Söz konusu çalışmada; göl kenarında seçilen alanda inşa edilen havuzlara göl suyu doldurulduktan sonra buharlaşma azaltımı alternatiflerinden olan gölge topu, monolayer ve güneş panelleri yöntemleri uygulanarak buharlaştırmanın azaltılmasına etkileri değerlendirilecektir.

Göller ve Sulak Alanlar Eylem Planı

Ülkemizde doğal ve/veya insan kaynaklı ekolojik ve hidrolojik olarak olumsuz etkilere maruz kalan kritik göl ve sulak alanların belirlenmesi, belirlenen göl ve sulak alanlar üzerindeki etkilerin tespit edilerek; öncelikle mevcut durumlarının korunması ve daha iyi ekolojik duruma getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan telafi edici önlemlerin alınması, doğal göllerimiz ile ilgili envanter, su kalitesi ve su bütçesi çalışmaları konularında eksikliklerin giderilmesi, su kalitesinin tespiti ve alınması gerekli önlemlerin belirlenebilmesi maksadıyla

elem planı hazırlanmıştır. Konuyla ilgili 302 göl ve sulak alan için eylem adımları, sorumlu kurumları ve eylem takvimleri belirlenmiştir. Eylem Planı'nda yer alan eylemlere yönelik kaydedilen gelişmelerin eylemden sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından belirli periyotlarda Bakanlığımıza raporlanması suretiyle takibi yapılmaktadır.

Işıklı Gölü Su Kalitesi Eylem Planı

Büyük Menderes Havzasında, Denizli'nin Çivril ilçesi sınırları içerisinde kalan Işıklı Gölü kentsel ve endüstriyel atıksu deşarjları, göl hidrolojik sınırında yer alan düzensiz katı atık depolama alanları, aşırı vejetasyon artışı, yanlış balıklandırma, otlama sorunu ve saz kesimi, hidromorfolojik baskılar ve tarımsal faaliyetler gibi baskı unsurlarından yoğun bir şekilde etkilenmektedir. Bu çerçevede, kirliliğin önlenmesi, su kalitesinin iyileştirilmesi ve belirlenen tedbirlerin sorumlu ve ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde yürütülmesinin sağlanması amacıyla Işıklı Gölü Su Kalitesi Eylem Planı hazırlanmıştır.

Azaplı Gölü Su Kalitesi Eylem Planı

Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde yer alan Azaplı Gölü, son yıllarda tarımsal faaliyetler ve yerleşim alanlarından kaynaklanan kirleticiler sebebiyle kirlilik tehdidi altında olup; gölün ekolojik yapısını bozabilecek her türlü etkiye karşı korunabilmesi ve su kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla 2018 yılında "Azaplı Gölü Su Kalitesi Eylem Planı" hazırlanmıştır.

İnekli Gölü Su Kalitesi Eylem Planı

Adıyaman ili Gölbaşı ilçesinde yer alan İnekli Gölü, son yıllarda yoğun hayvancılık faaliyetleri, tarımsal faaliyetler ve yerleşim alanlarından kaynaklanan kirleticiler sebebiyle kirlilik tehdidi altında olup; gölün ekolojik yapısını bozabilecek her türlü etkiye karşı korunabilmesi ve su kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla 2018 yılında "İnekli Gölü Su Kalitesi Eylem Planı" hazırlanmıştır.

4. Yeraltı Suyu Yönetimi Çalışmaları

Türkiye'de Yeraltı Suyu Yönetimi Konusundaki Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi

Türkiye'de Yeraltı Suyu Direktifi (2006/118/EC) ve Su Çerçeve Direktifi'nin yeraltı suyu ile ilgili hususları konuları hakkında ilk uygulamaların yapılması amacıyla kapasite geliştirilmesini hedefleyen "Türkiye'de Yeraltı Suyu Yönetimi Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi" Sakarya ve Akarçay havzalarında uygulanmıştır. AB'nin ESEI Programı kapsamında yürütülen projenin sözleşme tutarı 2.050.000 Avro olup bunun %90'ı AB tarafından, %10'u ise ulusal kaynaklardan karşılanmaktadır.

Proje ile Türkiye'de Avrupa Birliği Yeraltı Suyu Direktifi (YSD) ve Su Çerçeve Direktifi (SÇD)'nin yeraltı suyuna ilişkin hükümlerinin uygulanması konusunda kapasite geliştirilmesi amacıyla ilgili birim, kurum ve kuruluşları katılımı ile temel eğitimler (6 adet), vaka çalışmaları (3 adet) ve AB ne Üye üç ülkeye Çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Akarçay ve Sakarya havzalarında kütle belirleme, karakterizasyon, izleme programının oluşturulması, yeraltı suyu kütlelerinin 4 dönem izlenmesi, baskı-etki analizi, koruma alanlarının belirlenmesi, yeraltı suyu kullanımının ekonomik analizinin yapılması, risk değerlendirmesi, iletişim stratejisinin oluşturulması, veri tabanının taranması, kurumsal kapasitenin değerlendirilmesi çalışmaları tamamlanmıştır. Proje kapsamında eşik değer belirleme, yeraltı suyu kütlelerinin miktar ve kalite durumlarının belirlenmesi ve tedbirler programının oluşturulması hedeflenmiştir.

Yeşilirmak Havzasında Yeraltı Sularının Miktar ve Kalite Özelliklerinin Ortaya Konması ve Değerlendirilmesi Projesi

"Yeşilirmak, Havzasında Yeraltı Sularının Miktar ve Kalite Özelliklerinin Ortaya Konması ve Değerlendirilmesi Projesi"nin çalışmaları 2017 yılında başlamıştır. Söz konusu projede yeraltı suyu kütlelerinin belirlenmesi, yeraltı suyu kütlelerinin başlangıç ve ileri karakterizasyonları, baskı-etki, risk değerlendirme çalışmaları, hazırlanacak

olan izleme programları ile yeraltı suyu miktar ve kalite izleme çalışmaları, kirletici parametrelerin doğal arka plan seviyeleri, kriter değerleri akabinde eşik değerleri, yeraltı suyu kütlelerinin durum değerlendirme çalışmaları ve Tedbirler Programı hazırlanması çalışmalarının gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Proje kapsamında, Yeşilirmak Havzasında 54 adet yeraltı suyu kütlesi belirlenmiş, yeraltı suyu kütlelerinin başlangıç ve ileri karakterizasyonları yapılmış, baskı-etki ve risk değerlendirme çalışmaları tamamlanmış olup havzada 3 dönem miktar ve kalite izleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Projenin kalan adımlarının tamamlanması için çalışmalar devam etmektedir.

Burdur ve Batı Akdeniz Havzalarında Yeraltı Sularının Miktar ve Kalite Özelliklerinin Ortaya Konması ve Değerlendirilmesi Projesi

“Burdur ve Batı Akdeniz Havzalarında Yeraltı Sularının Miktar ve Kalite Özelliklerinin Ortaya Konması ve Değerlendirilmesi Projesi”nin çalışmaları 2017 yılında başlamıştır. Söz konusu projede yeraltı suyu kütlelerinin belirlenmesi, yeraltı suyu kütlelerinin başlangıç ve ileri karakterizasyonları, baskı-etki, risk değerlendirme çalışmaları, hazırlanacak olan izleme programları ile yeraltı suyu miktar ve kalite izleme çalışmaları, kirletici parametrelerin doğal arka plan seviyeleri, kriter değerleri akabinde eşik değerleri, yeraltı suyu kütlelerinin durum değerlendirme çalışmaları ve Tedbirler Programı hazırlanması çalışmalarının gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Proje kapsamında, Burdur Havzasında 27, Batı Akdeniz Havzasında 67 adet yeraltı suyu kütlesi belirlenmiş yeraltı suyu kütlelerinin başlangıç ve ileri karakterizasyonları yapılmış, baskı-etki ve risk değerlendirme çalışmaları tamamlanmış olup iki havzada 3 dönem miktar ve kalite izleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Projenin kalan adımlarının tamamlanması için çalışmalar devam etmektedir.

5. İzleme Çalışmaları

Ülkemiz genelinde 25 havza için hazırlanan Havza İzleme Programları hassas su kütleleri ve belirlenecek olan yeni su kütleleri de dikkate alınarak revize edilmiş olup, izleme çalışmalarının yürütülmesi maksadıyla DSİ Genel Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. DSİ Genel Müdürlüğü'nce yürütülen izleme çalışmaları neticesinde elde edilen veriler değerlendirilmek üzere Su Yönetimi Genel Müdürlüğü'ne gönderilmekte olup, verilerin değerlendirilmesi neticesinde havzaların su kalitesi açısından mevcut durumu orta konulmaktadır.

Bakanlığımız Su Yönetimi Genel Müdürlüğü'nce Büyük Menderes Havzası'nda “Su Kalitesi İzleme Konusunda Kapasite Geliştirme Eşleştirme Projesi”nin Malzeme Temini Bileşeni kapsamında 4 adet, Meriç-Ergene Havzası'nda da “Otomatik Sürekli Ölçüm İstasyonlarının Kurulması Projesi” kapsamında 5 adet olmak üzere 9 adet gerçek zamanlı izleme istasyonu kurulmuştur. Söz konusu istasyonlar 2015 yılında işletilmek üzere DSİ'ye devredilmiş olup, veriler Su Yönetimi Genel Müdürlüğü'nce haftalık olarak takip edilmekte, Bakanlığımız DSİ Genel Müdürlüğü üst düzey temsilcilerinin de yer aldığı Makama raporlanmaktadır.

Ülkemiz genelinde sıcak noktaların belirlenmesi ve söz konusu havzalarda kirliliğin anlık olarak tespitinin yapılabilmesi amacıyla “Baskı ve Etkilerin Yoğun Olduğu Havzalarda Gerçek Zamanlı Ölçüm İstasyonları Kurulması” çalışmaları yapılmıştır. Söz konusu çalışmada Sakarya, Susurluk, Gediz, Kızılırmak, Marmara, Seyhan, Ceyhan, Akarçay, K.Menderes Havzaları öncelikli havza olarak belirlenmiştir. Çalışma akabinde Gediz Havzası pilot havza olarak seçilmiş olup, havzada arazi çalışması neticesinde kurulması planlanan istasyonlar belirlenmiştir. İstasyon kurulum çalışmalarının gerçekleştirilmesi için istasyon yerleri ve ölçülecek parametreler DSİ Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

2018 yılında Konya, Meriç-Ergene, Marmara, Gediz ve K. Menderes havzaları izleme programlarının revizyonu gerçekleştirilmiştir.

“Türkiye’de Referans İzleme Ağının Kurulması Projesi” kapsamında ise 2018 yılı sonu itibarıyla 17 havzada (Konya Kapalı, B.Akdeniz, Antalya, K. Menderes, B. Menderes, Gediz, Susurluk, K. Ege, Sakarya, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Marmara, Meriç- Ergene, Akarçay, Yeşilirmak, Kızılırmak ve Burdur havzaları)

izleme çalışmaları yürütülerek referans noktalar belirlenmiştir. 2019 yılında ise 8 havzada (Doğu Akdeniz, Seyhan, Asi, Ceyhan, Fırat-Dicle, Çoruh, Aras, Van Gölü Havzaları) izleme çalışmaları yürütülecek olup, referans noktalar belirlenecektir.

6. Taşkın ve Kuraklık Yönetimi Projeleri

Taşkın Risk Yönetim Planlarının Hazırlanması Projesi

Taşkın Yönetim Planları ile taşkın tehlike haritaları ve taşkın risk haritaları hazırlanmakta ve bu haritalar kullanılarak taşkın öncesinde, taşkın esnasında ve taşkın sonrasında iyileştirme ve müdahale etme gibi çalışmaların planlanması ve yönlendirilmesini sağlanmaktadır.

2018 yılında; 3 havzada (Sakarya, Susurluk ve Ceyhan) Taşkın Yönetim Planı tamamlanmıştır, 12 havzanın (Aras, Doğu Akdeniz, Kızılırmak, Büyük Menderes, Akarçay, Batı Akdeniz, Burdur, Kuzey Ege, Küçük Menderes, Gediz, Batı Karadeniz, Fırat – Dicle) Taşkın Yönetim Planı çalışmaları ise sürdürülmüştür. 6 havzanın (Asi, Seyhan, Doğu Karadeniz, Çoruh, Konya ve Van Gölü) Taşkın Yönetim Planının hazırlanması çalışmalarına 2018 yılında başlanmıştır.

2021 yılına kadar ülkemizde yer alan 25 havzanın tamamı için taşkın yönetim planlarının hazırlanması hedeflenmektedir.

2018 yılında, önceki yıllarda Taşkın Yönetim Planı tamamlanmış olan 2 havzada (Yeşilirmak ve Antalya) planlarda yer alan tedbirlerin uygulamasının takibi 6 aylık 2 dönem halinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Taşkın ve Kuraklık Yönetim Planları Takip Web Uygulaması hazırlanarak hizmete alınmıştır. Takip sonuçlarına göre; iki yönetim planında yer alan toplam 156 tedbirden 11'i tamamlanmış, 62 tedbirde ilerleme kaydedilmiş, 36 tedbirde çalışmalara başlanmış ancak ilerleme kaydedilmemiş, 22 tedbir ile ilgili çalışmalara başlanmamıştır.

Kurak Dönem Yönetim ve Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi

Kuraklık Yönetim Planları ile kuraklık analizleri, iklimsel ve hidrolojik çalışmalar, sektörel etkilenebilirlik analizleri ile hazırlanacak kuraklık haritaları kullanılarak muhtemel kuraklık risklerinin olumsuz etkilerinin azaltılması ve kuraklık problemlerinin çözümüne yönelik olarak kuraklık öncesinde, esnasında ve sonrasında iyileştirme ve müdahale etme gibi çalışmaların planlanması ve yönlendirilebilmesini hedeflenmektedir.

2018 yılında; 7 havzanın (Doğu Akdeniz, Kuzey Ege, Küçük Menderes, Van Gölü, Antalya ve Burdur, Batı Akdeniz havzaları) Kuraklık Yönetim Planı Hazırlanması Projeleri tamamlanmıştır; 6 havzanın Kuraklık Yönetim Planı (Seyhan, Ceyhan ve Asi, Gediz ve Büyük Menderes, Fırat-Dicle havzaları) çalışmaları sürdürülmüştür.

2023 yılına kadar ülkemizde yer alan 25 havzanın tamamı için kuraklık yönetim planlarının hazırlanması hedeflenmektedir.

7. İklim Değişikliğinin Su Kaynaklarına Etkileri ve Uyum Çalışmaları

İklim değişikliğinin su kaynaklarımızı havzalar özelinde nasıl ve ne miktarda etkileyeceği çalışmalarının İklim Değişikliğinin Su Kaynaklarına Etkisi Projesi'nde tamamlanmasından sonra Ülkemiz için hidro-politik öneme sahip Fırat Dicle Havzası özelinde gelecek dönem projeksiyonlarının hazırlanması çalışmalarına başlanmıştır.

Fırat Dicle Havzası akımlarının büyük çoğunluğu iklim değişikliğinden olumsuz etkilenecek olan kar erimelerinden kaynaklanmaktadır. İklim Değişikliğinin Kar Erimelerine ve Akımlarına Etkisinin Belirlenmesi Projesi ile büyük barajların yer aldığı Keban Barajı Havzası'nda (Yukarı Fırat Alt Havzası), iklim değişikliğinin kar yükü ve erimelerine etkisinin ve bu erimelerin akarsu akımlarında meydana getireceği değişimlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Projeye 2018 yılında başlanmıştır.

İklim değişikliğinin kuraklık ve taşkın afetlerinin süresini, şiddetini ve sıklığını arttıran olumsuz etkileri nedeniyle, iklim değişikliğine uyum sağlamak amacıyla, kuraklık yönetim planları, su tahsis planları, havza yönetim planları gibi planlama çalışmalarında iklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi projeksiyonları kullanılmaktadır.

J. AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. İkili İlişkiler

Sayın Bakanımızın; Yurtdışı Seyahatleri

- **(Almanya)** 19-21 Ocak 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Almanya Küresel Gıda ve Tarım Fuarı ve 10. Berlin Tarım Bakanları Toplantısında kapsamında Almanya'yı ziyaret etmiştir.
- **(Arjantin)** 17-19 Mart 2018 tarihleri arasında Sayın Bakanımız, Arjantin–G20 Zirvesi kapsamında Arjantin'i ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında Almanya Gıda ve Tarım Federal Bakanı ile görüşmüştür.
- **(Katar)** Sayın Bakanımız, 6. Uluslararası Katar Tarım Fuarı'na katılmak üzere 19-21 Mart 2018 tarihinde Katar'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.
- **(İspanya)** Sayın Bakanımız, Türkiye-İspanya Hükümetler arası 6. Zirvesi kapsamında, 24 Nisan 2018'de Sayın Başbakanımızın ziyaretine iştirak etmiştir.
- **(Fransa)** 21 Haziran 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Fransa'yı ziyaret etmiştir.
- **(Sudan)** 8-11 Eylül 2018 tarihleri arasında Sayın Bakanımız, bir TİGEM projesi kapsamında görüşmelerde bulunmak üzere Hartum/Sudan'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.
- **(İran)** 2-3 Ekim 2018 tarihinde Sayın Bakanımızın başkanlığındaki heyet, İran'ı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında, Türkiye- İran Tarım Yürütme Komitesi 7. Dönem Toplantısı Bakan Yardımcımız ile İran Tarım Seferberliği Bakan Yardımcısının eş başkanlığında, Tahran'da gerçekleştirilmiştir.
- **(Fransa)** 04 Ekim 2018 tarihinde tarihleri arasında Sayın Bakanımız Fransa'yı ziyaret etmiştir.
- **(Rusya)** Sayın Bakanımız, 10-11 Ekim 2018 tarihleri arasında Moskova'da her yıl düzenlenen ve Rusya'nın önde gelen tarım fuarlarından biri olan ve bu yıl 20. gerçekleştirilen "Altın Sonbahar Fuarı"na katılım sağlamıştır. Sayın Bakanımız, Fuar kapsamında Rusya Başbakan Yardımcısı; Rusya Tarım Bakanı ve Katar Belediye ve Çevre Bakanı ile ikili görüşmeler gerçekleştirmiştir. Sayın Bakanımız, Fuar kapsamında düzenlenen Tarım İş Forumu'nda konuşmacı olarak yer almıştır. Sayın Bakanımızın ziyareti kapsamında, Bakan Yardımcımızın başkanlığında Türkiye-Rusya Tarım Yürütme Komitesi 2. Dönem Toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- **(Sudan)** 19-21 Kasım 2018 tarihleri arasında Sayın Bakanımız Türkiye-Sudan 14. Dönem KEK kapsamında Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız başkanlığında bir heyetle Hartum/Sudan'ı ziyaret etmiştir.
- **(Ukrayna)** 03-04 Aralık 2018 tarihleri arasında Sayın Bakanımız, Ukrayna'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Söz konusu ziyaret kapsamında, Ukrayna Başbakan Yardımcısı ve Ukrayna Tarımsal Politika ve Gıda Bakan vekili ile ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Akabinde, Türkiye-Ukrayna Tarım Çalışma Grubu 4. Dönem Toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- **(Azerbaycan)** 09-11 Aralık 2018 tarihleri arasında Sayın Bakanımız, Tarımsal Teknoloji ve Yeşil Enerji Forumu ve İş Forumu kapsamında, Bakü/Azerbaycan'ı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında, Azerbaycan Cumhurbaşkanı ve Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve Gıda Güvenliği Ajansı Başkanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(KKTC)** 25-26 Aralık 2018 tarihinde Sayın Bakanımız KKTC'yi ziyaret etmiş ve bu kapsamda KKTC Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı, Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı ile ikili görüşmeler gerçekleştirmiştir. Türkiye'den KKTC'ye Su Temini Projesi kapsamında Sulama İletim Tüneli'nin temel atma törenine katılım sağlamıştır. Ziyaret esnasında, Türkiye ile KKTC arasında "Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri ve KKTC Zirai Levazım, Makine ve Gıda Pazarlama Kooperatifi Arasındaki İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır.

Sayın Bakanımızın Kabul ve Ziyaretleri

- **(Somali)** 12 Ocak 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Somali Balıkçılık ve Su Kaynakları Bakanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Almanya)** Sayın Bakanımız 19-21 Ocak 2018 tarihlerinde, Uluslararası Yeşil Hafta Fuarı, Küresel Gıda ve Tarım Forumu (GFFA) ile GFFA kapsamındaki 10. Berlin Tarım Bakanları Konferansı'na katılım sağlamıştır. Ziyaret kapsamında; Katar Çevre ve Şehircilik Bakanı, FAO Genel Direktörü, Özbekistan Tarım ve Su Kaynakları Bakan Yardımcısı, Avrupa Birliği Tarım ve Kırsal Kalkınma Komiseri ve Almanya Federal Cumhuriyeti Tarım ve Gıda Bakanı ile ikili görüşmeler gerçekleştirmiştir. Ayrıca 10. Berlin Tarım Bakanları Konferansı sırasında; Bulgaristan Tarım, Gıda ve Orman Bakanı, Somali Tarım ve Sulama Bakanı, Kosova Tarım, Ormancılık ve Kırsal Kalkınma Bakanı, Bosna Hersek Tarım Su Yönetimi ve Ormancılık Bakanı ile görüşmüştür.
- **(Avustralya)** 25 Ocak 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Avustralya'nın Ankara Büyükelçisi ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Suudi Arabistan)** 26 Ocak 2018 tarihinde S. Arabistan'ın Ankara Büyükelçisi Sayın Bakanımıza nezaket ziyareti gerçekleştirmiştir.
- **(Venezuela)** 31 Ocak 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, venezuela Ekonomiden Sorumlu Devlet Başkan Yardımcısı ve Üretken Tarım ve Araziler Bakanı ve Ekonomi ve Finans Bakanı ve beraberindeki heyet ile görüşmüştür.
- **(Kosova)** 01 Şubat 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, İzmir Enternasyonel Fuarı kapsamında, Kosova Tarım Ormancılık ve Kırsal Kalkınma Bakanı ile görüşmüştür.
- **(İrlanda)** 01 Şubat 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, İrlanda Bakanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Ürdün)** 08 Mart 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Ürdün Büyükelçisini kabul etmiştir.
- **(Romanya)** 01-02 Şubat 2018 tarihlerinde Sayın Bakanımız, Romanya İzmir 13. Agro-Expo Fuarı kapsamında, Bakan Yardımcısı ile ikili bir görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Ürdün)** 02 Şubat 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Agroexpo İzmir Fuarı kapsamında, Ürdün Bakanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Somali)** 16 Mart 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Somali Balıkçılık ve Su Kaynakları Bakanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Rusya)** 03 Nisan 2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde gerçekleştirilen Türkiye-Rusya 7. Üst Düzey İşbirliği Konseyi (ÜDİK) Toplantısı'na Sayın Bakanımız katılım sağlamıştır.
- **(Kırgızistan)** 09 Nisan 2018 tarihinde Kırgızistan Cumhurbaşkanı ve heyetinin Sayın Cumhurbaşkanımızı ziyareti vesilesiyle, Sayın Bakanımız, Kırgızistan Tarım Bakanı ile görüşmüştür. Anılan ziyaret esnasında, iki ülke arasında "Türkiye-Kırgızistan Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır.
- **(KKTC)** 25 Nisan 2018 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı, Sayın Bakanımızı ziyaret etmiştir.
- **(Sırbistan)** 07 Mayıs 2018 tarihinde Sırbistan Cumhurbaşkanı başkanlığındaki heyetin Sayın Cumhurbaşkanımızı ziyareti vesilesiyle, Bakanlar bir araya gelmiştir. Sayın Bakanımız, heyette yer alan Sırbistan Tarım Bakanı ile görüşmüştür. Akabinde, "Türkiye-Sırbistan veterinerlik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır.
- **(Brezilya)** 09 Mayıs 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Brezilya Tarım Bakanı ile görüşmüştür.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- **(Zimbabve)** 09 Mayıs 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Zimbabve Arazi, Tarım ve Kırsal Yerleşim Bakanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Azerbaycan)** 18-19 Mayıs 2018 tarihleri arasında Azerbaycan Tarım Bakanı ve beraberindeki heyet ülkemizi ziyaret etmiştir.
- **(Sudan)** 24 Temmuz 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Sudan'ın Ankara Büyükelçisini kabul etmiştir.
- **(Cibuti)** 01 Ağustos 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Cibuti'nin Ankara Büyükelçisini kabul etmiştir.
- **(Sırbistan)** 01 Ağustos 2018 tarihinde Sırbistan Başbakan Yardımcısı ve Ticaret, Turizm ve Telekomünikasyon Bakanı ve Tarım, Orman ve Su Yönetimi Bakanı ile Sayın Bakanımız ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Katar)** 2 Ağustos 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Katar'ın Ankara Büyükelçisini kabul etmiştir.
- **(Venezuela)** 05 Ağustos 2018 tarihinde venezuela Üretken Tarım ve Araziler Bakanı, Sayın Bakanımızı makamında ziyaret etmiştir.
- **(KKTC)** 8 Ağustos 2018 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı, Sayın Bakanımızı ziyaret etmiştir.
- **(Zimbabve) (Zambiya)** 12 Ağustos 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Zambiya Toprak ve Doğal Kaynaklar Bakanı ve beraberindeki heyeti kabul etmiştir.
- **(Irak)** 14 Ağustos 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Irak Su Kaynakları Bakanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Sudan)** 15 Ağustos 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Sudan Dışişleri Bakanını kabul etmiştir.
- **(Avustralya)** 25 Eylül 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Avustralya'nın Ankara Büyükelçisi ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Ürdün)** 25 Eylül 2018 tarihinde Sayın Bakanımız Ürdün Büyükelçisini kabul etmiştir.
- **(Kanada)** 12 Ekim 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Kanada'nın Ankara Büyükelçisini kabul etmiştir.
- **(Irak)** 15 Ekim 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Irak'ın Ankara Büyükelçisini makamında kabul etmiştir.
- **(Kamboçya)** 21 Ekim 2018 tarihinde "Türkiye-Kamboçya Tarım Alanında İş Birliği Konulu Mutabakat Zaptı" ve "Türkiye-Kamboçya Su Alanında İşbirliği Anlaşması" İstanbul'da Sayın Bakanımız tarafından imzalanmıştır.
- **(Filistin)** 25 Ekim 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Türkiye-Filistin Ortak Komite Toplantısı iştiraki ile Filistin Tarım Bakanı ile ikili görüşme gerçekleştirmiş olup; "Türkiye-Filistin Tarım Alanında İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır.
- **(Yeni Zelanda)** 09 Kasım 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Yeni Zelanda'nın Ankara Büyükelçisi ile ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Belarus)** 09 Kasım 2018 tarihinde Belarus'un Ankara Büyükelçisi, Sayın Bakanımıza nezaket ziyareti gerçekleştirmiştir.
- **(Azerbaycan)** 12 Kasım 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Azerbaycan'ın Ankara Büyükelçisini makamında kabul etmiştir.
- **(Almanya)** 14 Kasım 2018 tarihinde Almanya Ankara Büyükelçisi, Sayın Bakanımızı nezaket ziyaretinde bulunmuştur.

- **(Sırbistan)** 05 Aralık 2018 tarihinde Sırbistan Tarım, Orman ve Su Yönetimi Bakanı ile Sayın Bakanımız ikili görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Sudan)** 19-21 Aralık 2018 tarihleri arasında, Türkiye-Sudan Karma Ekonomik Komisyon 14. Dönem Toplantı tutanağının imza töreni, Türk tarafı eş başkanı Sayın Bakanımız ve Sudan tarafı eş başkanı Tarım ve Ormanlık Bakanının katılımıyla Ankara'da gerçekleştirilmiştir.
- **(İran)** 20 Aralık 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, İran Enerji Bakanı ile görüşmüştür.
- **(Romanya)** 27 Aralık 2018 tarihinde Sayın Bakanımız, Romanya Tarım, Gıda ve Ormanlık Bakanı ile 9. Uluslararası İşbirliği Boğaz Buluşması çerçevesinde ikili bir görüşme gerçekleştirmiştir.
- **(Ukrayna)** 12 Ocak 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Ukrayna'nın Bakan Yardımcısı ve heyetini kabul etmiştir.
- **(İtalya)** 17 Ocak 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Uluslararası İtalyan Ferrero firması üst düzey yetkililerini kabul etmiştir.
- **(ÇHC)** 07 Şubat 2018 tarihinde Sayın Müsteşarımız, ÇHC heyeti ile görüşmüştür.
- **(İran)** 07 Şubat 2018 tarihinde Sayın Müsteşar Yardımcımız, İran Sağlık Bakanlığı heyetini kabul etmiştir.
- **(Belarus)** 14 Şubat 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız Sayın Başbakanımız heyetine iştiraki ile Belarus'u ziyaret etmiştir.
- **(Kolombiya)** 19 Şubat 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Tarım ve Hayvancılıktan Sorumlu Bakan Yardımcısını kabul etmiştir. Türkiye-Kolombiya TYK 1. Dönem Toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- **(Bulgaristan)** 21 Şubat 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Bulgaristan Ormanlık Bakan Yardımcısı ile görüşmüştür.
- **(Özbekistan)** 15-16 Mart 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımız, Özbekistan'ı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında, SERKONDER üyeleri ile seracılık konulu bir toplantı gerçekleştirilmiştir.
- **(Fransa)** 15-18 Mart 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımızın başkanlığındaki heyet, "Rungis International Market"e inceleme kapsamında, Fransa'yı ziyaret etmiştir.
- **(Rusya)** 26 Mart 2018 tarihinde Müsteşar Yardımcımız, Rusya Tarım Bakan Yardımcısı başkanlığındaki heyeti Rusya'yı kabul etmiştir.
- **(Slovenya)** 26 Mart 2018 tarihinde Müsteşar Yardımcımız başkanlığındaki Bakanlığımız heyeti Slovenya'yı ziyaret etmiştir.
- **(Kenya)** 29 Mart 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Kenya Hayvancılıktan Sorumlu Müsteşar Yardımcısı başkanlığındaki heyeti kabul etmiştir.
- **(İran)** 10 Nisan 2018 tarihinde Müsteşar Yardımcımız, İran M.H. SALİMNEJAD başkanlığındaki heyeti kabul etmiştir.
- **(Ukrayna)** 12 Nisan 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Ukrayna'nın Ankara Büyükelçisi ve heyetini kabul etmiştir.
- **(Zambiya)** 12 Nisan 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Zambiya'nın Ankara Büyükelçiliği Elçi Müsteşarı başkanlığındaki heyeti kabul etmiştir.
- **(Özbekistan)** 19-20 Nisan 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımız Özbekistan'ı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında, TYK 2.Dönem Toplantısı, Eylem Planı ve Sera Çalıştayı'na katılım sağlanmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- **(Fas)** 22-24 Nisan 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımızın başkanlığındaki heyet Fas'ı ziyaret etmiştir. Bahse konu ziyaret kapsamında, 10. Fas Tarım Konferansı ve 13. Uluslararası Tarım Fuarı'na katılım sağlanmıştır.
- **(Ürdün)** 25-26 Nisan 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımız başkanlığındaki heyet Ürdün'ü ziyaret etmiştir.
- **(Moğolistan)** 08 Mayıs 2018 tarihinde Müsteşar Yardımcımız, Moğolistan'ın Ankara Büyükelçisi ve heyetini kabul etmiştir.
- **(ÇHC)** 15-18 Mayıs 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımızın başkanlığındaki heyet, ÇHC Sınırışan Hayvan Hastalıkları Konulu Toplantıya katılım sağlamıştır.
- **(ÇHC)** 15-20 Mayıs 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımız başkanlığındaki heyet, ÇHC Uluslararası Çay Fuarı'na katılım sağlamıştır.
- **(ÇHC)** 31 Mayıs 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımız, ÇHC Qinghai Eyaleti Başkanı ve heyetini kabul etmiştir.
- **(ÇHC)** 10-12 Haziran 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımız, ÇHC Qinghai Eyaleti Başkanı ve TYK heyetini kabul etmiştir. Görüşmede, gerçekleştirilen Türkiye – ÇHC TYK 2. Dönem Toplantısı ile Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü ile Çin Halk Cumhuriyeti Tarım Kimyasalları Enstitüsü arasında "Pestisit Yönetimi Konulu Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır.
- **(Tunus)** 25 Haziran 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız başkanlığındaki heyet, "Tunus'ta Sürdürülebilir Tarımın Kalkındırılması Projesi" çerçevesinde, Tunus'u ziyaret etmiştir.
- **(Kazakistan)** 03 Eylül 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Kazakistan Bakan Yardımcısı başkanlığındaki heyeti kabul etmiştir. "Türkiye- Kazakistan Tarımsal İşbirliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır.
- **(Brezilya)** 07 Eylül 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Brezilya Bakan Yardımcısı ile ikili görüşme yapmıştır.
- **(Bulgaristan)** 28 Eylül 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız, Bulgaristan Ormancılık Bakan Yardımcısı ile görüşmüştür.
- **(Rusya)** 9-11 Ekim 2018 tarihleri arasında Sayın Bakan Yardımcımız başkanlığındaki heyet, Rusya'yı ziyaret etmiştir.
- **(ÇHC)** 22 Ekim 2018 tarihinde ÇHC Gümrükler Genel İdaresi Bakan Yardımcısı ile Sayın Bakan Yardımcımız Ankara'da ikili bir görüşme gerçekleştirmiştir. Ziyaret akabinde teknik düzeyli görüşmeler gerçekleşmiştir.
- **(İngiltere)** 25 Kasım-1 Aralık 2018 tarihlerinde Uluslararası Şeker Örgütü Semineri'ne ve 30 Kasım 2018 tarihinde Uluslararası Şeker Konseyi 54. Toplantısı'na, Sayın Bakan Yardımcımız katılım sağlanmıştır.

Yapılan Toplantılar

Tablo 66: Tarım Yürütme Komitesi Tarım İş Toplantıları

Toplantı Tarihi	Ülkeler	Dönem	Toplantıların Yapıldığı Yer	Katılımcı
19 Şubat 2018	Türkiye- Kolombiya	1. Dönem	Ankara	Kolombiya Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı, Tarım ve Hayvancılık Bakan Yardımcısı ve Heyeti
19-20 Nisan 2018	Türkiye-Özbekistan	2.Dönem	Buhara	Bakan Yardımcımız ve heyeti, Özbek Tarım Bakan Yardımcısı ve heyeti
10-12 Haziran 2018	Türkiye- Çin Halk Cumhuriyeti	2. Dönem	Ankara	Bakan Yardımcıları düzeyinde
2-3 Ekim 2018	Türkiye-İran İslam Cumhuriyeti	7. Dönem	Tahran	Bakan Yardımcıları düzeyinde
9-11 Ekim 2018	Türkiye-Rusya	2. Dönem	Moskova	Bakan Yardımcımız ve heyeti
4 Aralık 2018	Türkiye-Ukrayna	2. Dönem	Kiev	Sayın Bakanımız Başkanlığındaki Heyet ve Ukrayna Heyeti
11 Aralık 2018	Türkiye- Azerbaycan İş Forumu	2.Dönem	Bakü	Sayın Bakanımız ve heyeti, DEİK Azerbaycan İş Konseyi ve iş adamları
20 Aralık 2018	Türkiye- Endonezya	2. Dönem	Ankara	Bakanlığımız Heyeti ve Endonezya Heyeti
20 Aralık 2018	Türkiye-Benin	1. Dönem	Ankara	Genel Müdür Yardımcısı Düzeyinde

Tablo 67: Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) Toplantıları

Toplantıların Yapıldığı Tarih	Ülkeler	Dönem	Toplantıların Yapıldığı Yer
18-19 Ocak 2018	Türkiye-Mali	3. Dönem	Bamako
5-6 Şubat 2018	Türkiye-Filipinler	1.Dönem	Ekonomi Bakanlığı
4-6 Nisan 2018	Türkiye-Sudan	13. Dönem	Ankara
26 Mayıs 2018	Türkiye-İrak	18.Dönem	Ankara
19-21 Kasım 2018	Türkiye-Sudan	14. Dönem	Hartum

Tablo 68: Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Komisyonu (YDSK) Toplantıları ve Diğerler

Toplantıların Yapıldığı Tarih	Ülkeler	Dönem	Toplantıların Yapıldığı Yer
26 Mayıs 2018	Türkiye-Azerbaycan	8. Dönem	Ankara
25 Ekim 2018	Filistin Ortak Komite Toplantısı	1. Dönem	Ankara
20 Aralık 2018	Türkiye-İran	5. Dönem	Ankara

2018 Yılı İtibari İle İmzalanan Uluslararası Anlaşmalar

Tablo 69: Uluslararası Anlaşmalar

İmzalandığı Tarih	Ülkeler	Anlaşma/Protokol/Adı	Anlaşmaların İmzalandığı Yer
12 Ocak 2018	Türkiye-Somali	Balıkçılık Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	Ankara
26 Şubat 2018	Türkiye-Cezayir	Tarım Alanında İşbirliği Protokolü	Cezayir
09 Nisan 2018	Türkiye-Kırgızistan	Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	Ankara
07 Mayıs 2018	Türkiye-Sırbistan	Veterinerlik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	Ankara
28 Temmuz 2018	Türkiye-Zambiya	Ormancılık Anlaşması	Lusaka/Zambiya
28 Temmuz 2018	Türkiye-Zambiya	Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	Lusaka/Zambiya
28 Temmuz 2018	Türkiye-Zambiya	Balıkçılık ve Hayvancılık Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	Lusaka/Zambiya
03 Eylül 2013	Türkiye-Kazakistan	Tarımsal İşbirliği Mutabakat Zaptı	Ankara
2 Ekim 2018	Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti	Bitki Karantinası Alanında Mutabakat Zaptı	Ankara
21 Ekim 2018	Türkiye-Kamboçya	Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	İstanbul
21 Ekim 2018	Türkiye-Kamboçya	Su Alanında İşbirliği Anlaşması	İstanbul
25 Ekim 2018	Türkiye-Filistin	Tarım Alanında İşbirliği Anlaşması	Ankara
10 Aralık 2018	Türkiye-Azerbaycan	Tarım Sigortaları Alanında İşbirliği İy Niyet Beyanı	Bakü/ Azerbaycan

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığınca Yapılan Faaliyetler

İşbirliği Anlaşmaları

Ülkemizin dış politikası doğrultusunda, yabancı ülkeler ile işbirliğimizi artırmak ve Bakanlığımızın görev ve faaliyet alanına giren konularda ülkemizin deneyimlerini paylaşmak üzere 2018 yılında imzalanmak üzere 19 adet anlaşma hazırlanmıştır.

Karma Ekonomik Komisyon (KEK) Toplantıları

Ekonomi Bakanlığı koordinasyonunda düzenlenen KEK toplantıları kapsamında, Sayın Bakanımızın KEK Eşbaşkanı olduğu ülkeler başta olmak üzere, Bakanlığımızın görev ve sorumluluğuna giren konularda Bakanlık birimleri ve bağlı kuruluşları ile koordinasyon sağlamak suretiyle söz konusu toplantılara dair bilgi notları hazırlanmış ve toplantı sonunda imzalanan Mutabakat Zabitlerinde yer alan hususlardan Bakanlığımızın görev ve faaliyet alanına giren konular takip edilmiştir.

Makam İkili Görüşmeleri

Yabancı ülke temsilcilerinin Bakanlık Makamını ziyaretleri ile ilgili olarak; görüşme öncesinde bahse konu ülke ile ülkemiz arasındaki işbirliğine dair bilgi notları Bakanlığımız birimleri ve bağlı kuruluşlarından temin edilerek düzenlenmiş, gerçekleşen ikili görüşmelere ilişkin "Görüşme Tutanakları" tanzim edilmek suretiyle Bakanlığımızın ilgili birimlerine resmi şekilde iletilmiş ve "Görüşme Tutanakları"nda yer alan talimatların akıbeti takip edilmiştir.

Takip Edilen Diğer Süreçler

Dışişleri Bakanlığının koordinasyonunda düzenli olarak gerçekleştirilmekte olan Afrika Stratejisi Eşgüdüm Komitesi Toplantıları takip edilmiştir.

Ülkemizin aktif ve çok yönlü dış politikası çerçevesinde yabancı ülkelerle gelişen ikili işbirliği kapsamında; yabancı ülke temsilcileri ile gerçekleştirilen üst düzey görüşmelerin hazırlıklarında yararlanılmak üzere Dışişleri Bakanlığımızın talebine binaen ikili işbirliği bilgi dosyaları hazırlanmıştır.

2. Uluslararası Kuruluşlar ile İlişkiler

- İSEDAK-İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi Tarım Çalışma Grubu 11. Toplantısı, "Tarımsal Piyasa Performansının İyileştirilmesi Tarımsal Piyasa Bilgi Sistemlerinin Geliştirilmesi" temasıyla 22 Şubat 2018 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiş olup, konuyla ilgili Ülkemiz sunumu Bakanlığımız ve TOBB tarafından yapılmıştır.
- İSEDAK 6. Teklif çağrısı döneminde teklif edilmesi planlanan projelerle ilgili Bakanlığımız bünyesinde koordinasyon çalışmaları yürütülmüş ve Genel Müdürlüğümüzce de gıda kayıp ve israflarının azaltılması konusunda halen değerlendirme aşamasında bulunan bir proje teklifi yapılmıştır.
- İslam İşbirliği Teşkilatı'nın bir kuruluşu olan İslam Gıda Güvenliği Örgütü (IOFS) ile ilgili koordinasyon çalışmaları yürütülmüştür.
- 2 Şubat 2018 tarihinde Ankara'da KEİ Sekretaryası ve Bakanlığımız temsilcileri ile Bakanlığımız ve KEİ arasında daha fazla işbirliği ve KEİ Fon mekanizmaları konusunda bir toplantı gerçekleştirilmiştir.
- Mart 2018'de Brezilya'da düzenlenen 8. Dünya Su Forumu'na Sayın Bakan Yardımcımız başkanlığında ve Bakanlığımız ilgili birim temsilcilerinin yer aldığı bir heyetle katılım sağlanmıştır. Forum kapsamında stant açılmış, ikili görüşmeler gerçekleştirilmiş ve üst düzeyli bölüme iştirak edilmiştir.
- FAO – Türkiye Ormanlık Ortaklık Programı Anlaşması Birinci Yönlendirme Komitesi Toplantısı 15 Mart 2018 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir.
- FAO – Türkiye Ormanlık Ortaklık Programı Anlaşması kapsamında Orta Asya'da geliştirilecek projelere altlık teşkil edecek öncelik alanlarının belirlenebilmesini teminen 24-26 Nisan 2018 tarihlerinde Özbekistan'ın Semerkant kentinde FTFP Planlama Çalıştayı düzenlenmiştir.
- FAO'nun teknik desteğiyle; 1. Aşaması Nisan ve 2. Aşaması Mayıs ayında olmak üzere, Antalya ilinde Bakanlık personeline yönelik Proje Döngü Yönetimi Eğitimi düzenlenmiştir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- OECD Türkiye 3. Çevresel Performans Değerlendirmesi Raporu süreci hâlihazırda devam etmekte olup, raporlamaya dair ilk misyon toplantısı Nisan 2018'de Ankara'da düzenlenmiştir.
- 16-18 Mayıs 2018 tarihlerinde Voronej/RUSYA'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 31. Avrupa Bölgesel Konferansı'na, Bakanlığımız heyeti katılım sağlamıştır.
- 17-18 Nisan 2018 tarihlerinde Brüksel/BELÇİKA'da "NATO CEPC Müşterek Sağlık Tarım ve Gıda Grubu (JHAFG) İlkbahar Çalışma Toplantısı"na katılım sağlanmış ve bir sunum yapılmıştır.
- CGIAR Sistem Konseyinin 6. Toplantısı, 16-17 Mayıs 2018 tarihlerinde Berlin/ALMANYA'da yapılmıştır.
- CGIAR ile ülkemiz arasında bir ev sahibi anlaşması yapılması gündemde olup, söz konusu Anlaşma hukuki açıdan incelenmesi için Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir.
- Uluslararası Gıda Politikası Araştırma Enstitüsü (IFPRI) ile Bakanlığımız arasında işbirliğine yönelik bir Mutabakat Zaptı hazırlanmış olup, halihazırda bu konu, TAGEM tarafından takip edilmektedir.
- Her yıl 20 Mayıs tarihinde düzenlenecek "Dünya Arı Günü" etkinlikleriyle, arıların ve diğer tozlayıcıların insanlık ve dünyamız için taşıdıkları önemin hatırlanması ve bu konuda bir farkındalık oluşturulması, ayrıca düzenlenecek etkinliklerle Birleşmiş Milletler 2030 Gündeminde tanımlanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin başarılmasına da katkı sağlayan biyoçeşitliliğin ve ekosistemin korunmasına dikkat çekilmesi hedefiyle, 20 Mayıs 2018 Dünya Arı Günü etkinlikleri bağlamında Bakanlık bünyesinde ve ülkemiz çapında düzenlenen etkinlikler için gerekli koordinasyon çalışmaları yürütülmüştür.
- 2018 yılı Haziran ayında Sayın Bakan Yardımcımız başkanlığındaki Bakanlığımız heyeti UNESCO Uluslararası Hidroloji Programı Hükümetlerarası Konseyi 23. Oturumuna katılım sağlamışlardır.
- Tacikistan'da 2018 yılı Haziran ayında gerçekleştirilen "2018-2028 Uluslararası Su On Yılı Konferansı"na Müsteşar Yardımcısı başkanlığında bir heyet ile iştirak edilmiştir.
- 3-5 Temmuz 2018 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen "İSEDAK Yıllık Odak Noktaları 6. Toplantısı"na ülkemiz adına Bakanlığımızca katılım ve katkı sağlanmıştır.
- Birleşmiş Milletler Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) ile Hükümetimiz adına Bakanlığımız arasında, Türkiye'de Ülke Ofisi kurulmasına yönelik 03 Temmuz 2017 tarihinde imzalanan "Ev Sahibi Ülke Anlaşması", Ülke Ofisi'nin "Orta Asya ve Doğu Avrupa Merkezi" (Central Asian and Eastern European Hub) olarak daha kapsamlı bir şekilde İstanbul'da kurulması hususunda iki tarafın mutabık kalmaları neticesinde revize edilerek, 05 Kasım 2018 tarihinde Sayın Bakan Yardımcımız ile IFAD Program Yönetiminden Sorumlu Başkan Yardımcısı tarafından Ankara'da imzalanmıştır.
- 15-20 Temmuz 2018 tarihlerinde FAO Genel Merkezi'nde gerçekleştirilen FAO Ormançılık Komitesi 24. Oturumuna Bakanlığımız heyeti iştirak etmiştir. Söz konusu Oturum marjında 18 Temmuz 2018 tarihinde FTFP Yan Etkinliği düzenlenmiştir.
- İSEDAKTarım Çalışma Grubu 12. Toplantısı, "İT Üyesi Ülkeler Arasında Tarımsal Gıda Ticaret Ağlarının Teşviki İçin Tarımsal Gıda Ticaret Yapılarının Analizi" temasıyla 20 Eylül 2018 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiş; ülkemiz sunumu Bakanlığımız koordinasyonu ile Ticaret Bakanlığımız tarafından yapılmıştır.
- 14-16 Ekim 2018 tarihleri arasında Kahire/MISIR'da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Sudan Sorumlu Bakanlar Konferansı 4. Toplantısına Sayın Bakan Yardımcımız başkanlığında bir heyetle katılım sağlanmıştır.
- 16 Ekim 2018 tarihinde, Dünya Gıda Günü vesilesi ile Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü ve tutuklulara yönelik "Gıda Kayıp ve İsraflarının Azaltılması" konulu bir konferans verilmiştir.
- 15-19 Ekim 2018 tarihlerinde Roma/İTALYA'da BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) merkezinde düzenlenen (FAO) Gıda Güvenliği Komitesi'nin (CFS) 45. Toplantısı (CFS45) "Making a Difference in Food Security and Nutrition" özel temasıyla gerçekleştirilmiş olup, toplantı ile ilgili Bakanlık bünyesinde koordinasyon

çalışmaları yürütülerek Ülkemiz görüşleri hazırlanmıştır.

- 15-16 Ekim 2018 tarihlerinde Brüksel/BELÇİKA'da NATO CEPC/JHAFG Tarım ve Gıda Alt Grubunun Sonbahar mutad toplantısına katılım sağlanmıştır.
- Bakanlığımız Adana İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) Proje Finansmanı (COMCEC Project Funding) Programı çerçevesinde 5. Teklif Çağrısı döneminde mali destek almaya hak kazanan 2017-TURAGRIC-436 referans numaralı "Tarımsal Sulama Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesi (Improving Agricultural Irrigation Extension Service)" isimli proje uygulanmıştır. Bu kapsamda, 24-29 Eylül 2018 tarihleri arasında Tunus ve Fas Tarım Bakanlıklarına düzenlenen çalışma ziyaretine katılım sağlanmıştır. Aynı zamanda, söz konusu proje faaliyetleri çerçevesinde, 21-22 Ekim 2018 tarihlerinde Adana'da proje paydaşlarının iştirakiyle yapılan toplantının açılışına katılım sağlanmıştır.
- 23 Ekim 2018 tarihinde KEİ Sekreteryasında (İstanbul) düzenlenen KEİ Tarım ve Tarımsal Sanayi Çalışma Grubu Toplantısı'nda (Informal Meeting of the BSEC Working Group on Agriculture and Agro-Industry), Ülkemiz masası Bakanlığımızca temsil edilmiş ve toplantı yönetimi Bakanlığımızca gerçekleştirilmiştir.
- 06-08 Kasım 2018 tarihlerinde Fransa'nın Paris kentinde gerçekleştirilen OECD Çevresel Performans Çalışma Grubu Toplantısı kapsamında Türkiye'nin Üçüncü Çevresel Performans İnceleme Raporu'nun görüşmelerine Bakanlığımızdan bir heyetle katılım sağlanmıştır.
- 17-29 Kasım 2018 tarihlerinde Şarm el Şeyh/MISIR'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 14. Taraflar Konferansı'na Bakanlığımızdan bir heyetle katılım sağlanmıştır.
- 26 Kasım 2018 tarihinde Ankara'da FAO-Türkiye Gıda ve Tarım Ortaklık Programı Birinci Yönlendirme Komitesi Toplantısı ve FAO-Türkiye Ormançılık Ortaklık Programı İkinci Yönlendirme Komitesi Toplantısı yapılmış ve diğer gündem maddeleri yanında desteklenmesi uygun görülen proje teklifleri değerlendirilmiştir.
- Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'ın başkanı oldukları İSEDAK -İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin 34. Toplantısı, 26-29 Kasım 2018 tarihlerinde İstanbul'da İstanbul Kongre Merkezi'nde gerçekleştirilmiş olup, toplantıya Bakanlığımızı temsilen İSEDAK Milli Koordinasyon Komitesi Üyesi Sayın Bakan Yardımcımız ve beraberindeki heyet tarafından katılım ve katkı sağlanmıştır.
- 26-29 Kasım 2018 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen 6. İİT Helal Expo Fuarı'na katılım sağlanmıştır.
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ) Tarım ve Tarımsal Sanayi Çalışma Grubu koordinatörlüğü ülkemiz adına Bakanlığımız tarafından yerine getirilmiş ve bu kapsamda, ülkemizin koordinatörlük görevi 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla son bulmuştur. Bu kapsamda, ülkemiz tarafından (Bakanlığımız adına Genel Müdürlüğümüz tarafından) FAO-Türkiye Gıda ve Tarım Ortaklık Programı II. Fazı kapsamında daha entegre, sürdürülebilir ve etkin ulusal ve bölgesel gıda sistemleri geliştirilmesinde artan işbirliğini teşvik etmek yoluyla KEİ bölgesinde daha sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi teşvik etmek amacıyla ülkemizce teklif edilen KEİ Sürdürülebilir Gıda Sistemleri Bölgesel İşbirliği Merkezi projesi kabul edilmiştir. Bu çabaların sonucunda, 14 Aralık 2018 tarihinde Bakü'de düzenlenen KEİ 39'ncü Dışişleri Bakanları Konsey Toplantısında, Bakanlığımız tarafından önerilen Sürdürülebilir Gıda Sistemleri Bölgesel İşbirliği Merkezi'nin kurulması hususunda merkezin kurulmasının KEİ üyesi ülkeler tarafından memnuniyetle karşılanacağı belirtilmiştir.
- 17-20 Aralık 2018 tarihleri arasında Tahran/İRAN'da gerçekleştirilen Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) 29. Bölgesel Planlama Konseyi (BPK) Toplantısına katılım sağlanmıştır.
- FAO-SEC ve Bakanlığımızı temsilen Genel Müdürlüğümüz bünyesinde FAO – Türkiye Ortaklık Programı II. Dönemi ve FAO Türkiye Ormançılık Ortaklık Programı Operasyonel Çerçeveleri ile ilgili çalışma grubu oluşturulmuş ve uygulama için revizyon çalışmaları başlatılmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- Genel Müdürlüğümüzce hazırlanmış AB ve Tarım Alanında Faaliyet Gösteren Uluslararası Kuruluşlar Kitabı güncellenmiş olup, Genel Müdürlüğümüzün internet sitesinde ilgili bölümleri yayımlanmaya başlamıştır.
- Bakanlığımız haber metinleri çeviri işlemleri yapılarak, güncel haliyle İngilizce olarak yayımlanmıştır.
- İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) alt kuruluşu olan İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi'nin (SESRIK) yürütmekte olduğu "İİT Kapasite Geliştirme Programı" kapsamında düzenlenen eğitimlere ilişkin talep üzerine Bakanlığımızca destek verilmiş ve gerekli koordinasyon çalışmaları yürütülmüştür. Ayrıca aynı kurumun talebi üzerine İslam İşbirliği Teşkilatı Uluslararası Staj Programının uygulanmasına ilişkin Bakanlığımız bünyesinde koordinasyon ve değerlendirme çalışmaları yürütülmüştür.
- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü FAO ile Tarım ve Orman Bakanlığı işbirliğinde "Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini Uyumlaştırma ve Uygulamada Tarım ve Orman Bakanlığına Destek Projesi" açılış etkinliği Ankara'da gerçekleştirilmiştir.
- Uluslararası kuruluşlara Bakanlığımız birimlerinin üyelik aidatları ile ilgili gerekli koordinasyon çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda, temel amacı dünya şeker konularına ilişkin uluslararası işbirliğini artırmak ve dünya şeker ekonomilerini güçlendirme yollarını ortaya koymak olan 1968 Uluslararası Şeker Anlaşması ile ilgili 2018 yılı üyelik aidatı konusunda Şeker Dairesi Başkanlığı ile işbirliği içinde koordinasyon çalışmaları yürütülmüştür.
- Ülkemizde Suriyeli Sığınmacılara yönelik Avrupa Birliği (AB) Sığınmacı Mali Yardım Aracının 2. dönemi (FRIT II) kapsamında Bakanlık bünyesinde takip ve koordinasyon işlemleri ve proje fikirlerinin alınması ve Cumhurbaşkanlığı Makamına proje fikirlerinin sunuma hazır hale getirilmesiyle ilgili gerekli koordinasyon çalışmaları ile diğer iş ve işlemler yürütülmüştür.
- Bakanlığımızın tarım ve ormancılık alanında yürüttüğü çalışmalar ile ülkemizin tarım ve ormancılık durumunu ortaya koyan kitapçık hazırlık çalışmaları sürdürülmüştür.
- 10-11 Aralık 2018 tarihlerinde Brüksel'de NATO Sivil Uzmanlarına yönelik olarak yapılan CEPC Sektörlerarası Bağımlılık Sivil Hazırlık Seminerine katılım sağlanmıştır.
- Tarım ve Orman Bakanlığı ile Uluslararası Tarımsal Araştırmalar Danışma Grubu (CGIAR) arasında yapılması planlanan Ev Sahibi Ülke Anlaşması'nın imzalanmasına ilişkin gerekli çalışmalar yürütülmüştür.
- Boğaziçi Üniversitesi Yaşamboyu Eğitim Merkezi ve Argüden Governance Academy tarafından verilen "Kamuda İyi Yönetişim Sertifika Programı"na Genel Müdürlüğümüzden üç personelin katılımı sağlanmıştır.
- ABD Savunma Bakanlığı'nın, Savunma Tehdit Azaltımı Ajansı (DTRA) Biyolojik Tehdit Azaltımı Programı (BTRP) tarafından yürütülecek projelere ilişkin GKGGM'de program yetkilileri ile yapılan görüşmenin ve akabinde devam eden çalışmaların koordinasyonu sağlanmıştır.
- Milletlerarası Akdeniz Yüksek Ziraî Etütler Merkezi (MAYZEM) Yönetim Kurulu'nda, Bakanlığımızdan temsilciler yer almakta olup, en son yapılan görev değişikliği ile MAYZEM Yönetim Kurulu üyesi olarak Müsteşar Yardımcısı Bakanlığımızı temsilen görevlendirilmiştir. 20-21 Aralık 2018 tarihinde düzenlenen MAYZEM Yönetim Kurulu toplantısına MAYZEM Yönetim Kurulu Başkanı Doç.Dr. Masum Burak ve Yönetim Kurulu üyesi Dr. Nihat PAKDİL katılım sağlamıştır.
- 27-28 Temmuz 2018 tarihlerine Buenos Aires/ARJANTİN'de Sayın Bakanımızın heyet başkanlığını yaptığı heyet G20 toplantısına katılım sağlamışlardır. Toplantı sonucunda çıkan Deklarasyona Bakanlığımız da katkıda bulunmuştur.
- 17-20 Aralık 2018 tarihlerinde Tahran/İRAN'da düzenlenen ECO-RPC (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Bölgesel Planlama Konseyi) Toplantısına katılım sağlanmış olup toplantı sonucunda alınan kararlar genel müdürlüğümüzce takip edilmektedir.

3. Avrupa Birliği ile İlişkiler ve Müzakere Süreci

Fasıl 11 Tarım ve Kırsal Kalkınma Faslı Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Ek Protokolün (Kıbrıs Şartı) tam olarak uygulanması Şartına bağlı olarak askıya alınan fasıllardan biridir. Fasıl 11'in fiili müzakerelere açılabilmesi için "Kıbrıs Şartı" dışında beş tane kriter belirlenmiştir. Fasıldaki çalışmalar temel olarak bu kriterler bazında yürütülmektedir.

11. Fasıl kapsamına giren konularda AB müktesebatı ve uyum politikalarımız izlenmiş, bunların uyumu ve uygulanması için gerekli idari ve kurumsal tedbirlerin alınmasını sağlamak yönünde çalışmalar yürütülmüş ve bu kapsamda diğer ilgili birimlerce yürütülen çalışmalara katılım sağlanmıştır.

Genel Müdürlüğümüz tarafından IPA II programlaması kapsamında 23 Kasım 2017 tarihinde uygulanmaya başlamış olan "AB Ortak Piyasa Düzenine Uyum İçin Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi" 22 Kasım 2018 tarihinde sona ermiştir. 1 yıllık süre zarfında, söz konusu proje kapsamında OPD'ye uyuma yönelik bir strateji belgesi hazırlanmış, farkındalığı ve kurumsal kapasiteyi artırıcı çalışmalar (eğitimler, çalışma ziyaretleri vb.) yapılmıştır.

Genel Müdürlüğümüzce yürütülen "Ortak Piyasa Düzeni Stratejisi Hazırlıkları Kapsamında Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Projesi" çerçevesinde; Sivil Toplum Kuruluşlarına OPD konusundaki AB projemiz hakkında bilgi verilmesi ve OPD konusunun ana hatları ile açıklanması amacıyla 12 Şubat 2018 tarihinde Mövenpick Otel'de bir toplantı düzenlenmiştir.

Bakanlığımız ilgili birimleri ve Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından, Türkiye-AB ikili işbirliği kapsamında AB nezdinde tanımaya konu olabilecek ve önem taşıyan coğrafi işaretli ürünlerimize ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Yine, coğrafi işaretler alanında ileri düzeydeki işbirliği çalışmaları kapsamında Avrupa Birliği (AB) Komisyonu yetkilileriyle 27-28 Kasım 2018 tarihlerinde Türk Patent ve Marka Kurumunda iki günlük bir teknik çalışma yürütülmüştür.

Siğir ve koyun karkaslarının sınıflandırılmasına ilişkin olarak GKGM, HAYGEM, ESK ve Genel Müdürlüğümüz temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan alt çalışma grubunun çalışmaları devam etmiş ve konuyla ilgili üst düzey toplantılar yapılmıştır.

29 Kasım 2018 tarihinde Genel Müdürlüğümüzde Genel Müdürümüz başkanlığında 1/98 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı kapsamındaki et kotalarına ilişkin taahhütlerimizin ele alındığı bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

AB Komisyonu tarafından her yıl yayınlanan Türkiye Raporu'na katkı niteliğinde, ilgili Bakanlık birimlerimizden 2018 yılına ilişkin olarak alınan tüm faaliyet ve ilerlemeler değerlendirilerek Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı'na iletilmiştir.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik için aday ülke statüsü çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı tarafından her yıl hazırlanan ve AB Komisyonuna iletilen Ekonomik Reform Programı (ERP) kapsamında 2019-2021 yılları için Bakanlığımız ilgili birimlerinden alınan metin katkısı ve tedbir önerisi Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'na iletilmiştir.

Avrupa Birliği Ziyaretçi Programı kapsamında Bakanlığımız görev alanına giren konularda Avrupa Birliği kurumlarını ziyaret etmek ve karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmak amacıyla 17-21 Eylül 2018 tarihleri arasında Brüksel'e Uzman düzeyinde bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda AB'nin Ortak Tarım Politikası ile ilgili çalışmaları hakkında, özellikle tarımsal destekler, tarım istatistikleri, Ortak Piyasa Düzeni, genişleme politikası ve OTP'nin geleceği hakkında çeşitli düzeyden temsilcilerle görüşmeler yapılmıştır.

Fasıl 12 Gıda Güvenliği, veterinerlik, Bitki Sağlığı Faslı Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Fasıl 12 için açılış kriterlerinin Türkiye tarafından karşılandığının AB tarafınca resmen onaylanmasının ardından İspanya Dönem Başkanlığı'nda, 30 Haziran 2010 tarihinde Brüksel'de düzenlenen 9. Hükümetlerarası Katılım

Konferansında 12. Fasil fiili müzakerelere açılmıştır. Bu konferansta tarafımıza sunulan Avrupa Birliği Ortak Tutum Belgesi'nde biri siyasi, diğerleri teknik olmak üzere yedi adet kapanış kriteri belirlenmiştir. Bu kapanış kriterleri çerçevesinde son bir yıl içerisinde aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır:

- 12. Fasil kapsamına giren konularda AB müktesebatı ve uyum politikalarımız izlenmiş, bunların uyumu ve uygulanması için gerekli idari ve kurumsal tedbirlerin alınmasını sağlamak yönünde çalışmalar yürütülmüş ve bu kapsamda diğer ilgili birimlerce yürütülen çalışmalara katılım sağlanmıştır.
- 28 Kasım 2018 tarihinde, Brüksel'de düzenlenen Türkiye-AB 126. Ortaklık Komitesi Toplantısı hazırlıkları kapsamında Bakanlık içi koordinasyon sağlanmış, bilgi notu ve konuşma notları hazırlanmış, senaryo metnine katkıda bulunulmuştur.
- 16-17 Mayıs 2018 tarihlerinde, Ankara'da düzenlenen 35. Dönem Türkiye-AB Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK) Toplantısı hazırlıkları kapsamında Bakanlık içi koordinasyon sağlanmış, bilgi notu hazırlanmış ve toplantıya katılım sağlanmıştır. Toplantıda, AB'ye ihracatı yapılan bazı ürünlerde Maksimum Kalıntı Limiti (MRL) değerinin düşürülmesi, Türkiye menşeli bazı ürünlerin 669/2009 ve 884/2014 sayılı yönetmeliklerin kapsamından çıkarılması, Türk taze meyve ve sebze ihracatçılarının Kapitan Andrevo gümrük kapısında karşılaştıkları sorunlar, Türk tarım ürünlerinin ihracatında Kipi gümrük kapısı ile bazı Ege Adaları gümrüklerinde yaşanan sorunlar, Türk menşeli çift kabuklu yumuşakçaların AB'ye ihracatına ilişkin olarak uygulanan yasak, Türkiye'den AB'ye ısıtılmış kanatlı eti ihracatında karşılaşılan sorunlar, Türkiye'de görülen Glanders hastalığına ilişkin ithalat kısıtlamaları, AB'den canlı hayvan ve et ithalatı konuları ele alınmıştır.
- 2019 yılı Türkiye Raporuna esas teşkil edecek ülke katkımızın hazırlıkları çerçevesinde, Fasil 12 (Gıda Güvenilirliği, veterinerlik ve Bitki Sağlığı) kapsamında Bakanlık görüşümüz oluşturulmuştur.

Fasil 13 Balıkçılık Faslı Kapsamında Yapılan Çalışmalar

- Avrupa Birliği balıkçılık müktesebatı, Ortak Balıkçılık Politikası'ndaki gelişmeler ve Bakanlığımızdaki uyum çalışmaları izlenmiş; AB'deki ilerlemeler ve Bakanlığımız çalışmaları ile ilgili hususlarda bilgi notları ve raporlar hazırlanmış, ilgili Genel Müdürlükler bilgilendirilmiş; ayrıca ilgili birimlerce yürütülen diğer çalışmalara katılım sağlanmıştır.
- Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecek olan Balıkçılık Faaliyetlerinde Stok Değerlendirmenin Uygulanması Avrupa Birliği projesinin teknik yardım ile ilgili dokümanlarının hazırlanmasında teknik destek sağlanmıştır.
- Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği kapsamında Türkiye-İspanya ortaklığında, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğünce yürütülmekte olan "Türk Balıkçılık Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi" başlıklı eşleştirme projesinin belirli faaliyetlerine katılım sağlanmıştır.
- Ortak Balıkçılık Politikasının Ortak Piyasa Düzeni Bileşeni Kapsamında Balıkçılık Üretici Örgütleri ve İl Tarım Müdürlükleri için Kurumsal Kapasite Oluşturulması Projesi'nin fişinin hazırlanması sürecine teknik destek sağlanmıştır.
- "Karadeniz'de Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği"ne ilişkin Bakanlar Konferansı 6-7 Haziran 2018 tarihlerinde Sofya/Bulgaristan'da gerçekleşmiştir. Konferans Bildirisi ülkemiz adına Bakan Yardımcımız tarafından imzalanmıştır.
- 2011 yılında kurulmuş olan Türkiye-AB Balıkçılık Diyalog Çalışma Grubu çalışmalarına devam etmektedir. Son toplantısını 28 Eylül 2018 tarihinde Ankara'da gerçekleştirmiştir.
- İlgili Genel Müdürlüklerden talep edilen Fasil 13 ilerleme raporu katkısı gözden geçirilerek Dışişleri Bakanlığı'na iletilmiştir.

- Balıkçılık faslı konularında başvuru yapılabilecek TAİEX başlıkları üzerinde çalışılmış ve sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi konusunda TAİEX etkinliği düzenlenmesi üzerine hazırlıklar yürütülmüştür.
- “Su Ürünleri Üretici Örgütleri Tanınma Kriterleri” konulu TAİEX uzman çalışması 15-17 Ocak 2018 tarihinde Genel Müdürlüğümüzce Ankara’da düzenlenmiştir.
- Diğer kurumlar tarafından gerçekleştirilen TAİEX faaliyetlerine katılım sağlanmıştır.

Bunlar:

- “Yasadışı, Kayıtdışı ve Düzenlenmemiş (IUU) Balıkçılık” konulu Çok Ülkeli TAİEX Çalıştayı, 19-20 Şubat 2018, Podgorica/Karadağ
- Avrupa Birliği’nde Su Ürünleri Ruhsat Tezkereleri Uygulamaları” konulu TAİEX Çalıştayı, 19-21 Mart 2018, Antalya

Avrupa Birliği Projeleri Kapsamında Yapılan Çalışmalar

- Ocak 2018 tarihlerinde Bakanlığımız İç Denetim Birimi tarafından IPA Birimine bir denetim ziyareti gerçekleştirilmiştir. Söz konusu denetim ziyaretini müteakip sunulan iç denetim raporuna cevaben İç Denetim Eylem Planı IPA Birimi tarafından hazırlanmıştır.
- 15 Şubat 2018 tarihinde AB Bakanlığı bünyesinde, NIPAC, Delegasyon, CFCU, IPA Birimi, proje yararlanıcısı Bakanlığımız birimleri katılımı ile İzleme Değerlendirme Toplantısı (IRM) gerçekleştirilmiştir.
- 04 Mayıs 2018 tarihinde AB Bakanlığı bünyesinde, NIPAC, Delegasyon, CFCU, IPA Birimi, proje yararlanıcısı Bakanlığımız birimleri katılımı ile İzleme Değerlendirme Toplantısı (IRM) gerçekleştirilmiştir.
- 2-6 Haziran 2018 Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) II Biriminin Manuel Klavuzları Konusunda Kurumsal Kapasitesini Artırma Misyonu kapsamında TAİEX aracılığı ile IPA Birimi personeli eğitim almıştır.
- 16-20 Temmuz 2018 tarihleri arasında Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) II Projeleri için İzleme Planlarının Hazırlanması Konusunda TAİEX kapsamında IPA Birimi personeli eğitim almıştır.
- 19 Eylül 2018 tarihinde Dış İşleri Bakanlığı, AB Başkanlığı bünyesinde, NIPAC, Delegasyon, CFCU, IPA Birimi, proje yararlanıcısı Bakanlığımız birimleri katılımı ile İzleme Değerlendirme Toplantısı (IRM) gerçekleştirilmiştir.
- Her ay IPA Birimi tarafından İhale Belgeleri Zaman Çizelgeleri hazırlanarak Ulusal Yetkilendirme Görevlisine (Hazine ve Maliye Bakanlığı) iletilmiştir.
- Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) II. dönemi kapsamında yer alan Tarım ve Kırsal Kalkınma Sektörü - Kurumsal Kapasite Geliştirme Alt Sektörü’nün Dördüncü Sektörel İzleme Komitesi toplantısı Avrupa Birliği ve Dış ilişkiler Genel Müdürü Sayın Esin NACAR ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Ticaret ve Diğer AB Politikaları Bölüm Başkanı Sayın Laura ZAMPETTI eş başkanlığında, Avrupa Birliği Bakanlığı, Ulusal Yetkilendirme Görevlisi Ofisi (Hazine Müsteşarlığı), Merkezi Finans ve İhale Birimi ve diğer ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile Bakanlığımız IPA Birimi tarafından 5 Haziran 2018 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı Küçük Ev Toplantı Salonunda gerçekleştirilmiştir.
- Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) II. dönemi kapsamında yer alan Tarım ve Kırsal Kalkınma Sektörü - Kurumsal Kapasite Geliştirme Alt Sektörü’nün Beşinci Sektörel İzleme Komitesi toplantısı Genel Müdürlüğümüz ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Ticaret ve Diğer AB Politikaları Bölüm Başkanı Sayın Giulio Francesco GENTILE eş başkanlığında, Avrupa Birliği Bakanlığı, Ulusal Yetkilendirme Görevlisi Ofisi (Mülga Hazine Müsteşarlığı), Merkezi Finans ve İhale Birimi ve diğer ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile Bakanlığımız IPA Birimi tarafından 26 Kasım 2018 tarihinde Tarım ve Orman Bakanlığı Küçük Ev Toplantı Salonunda gerçekleştirilmiştir.

- 2014, 2015 ve 2016 yılı programlarına dahil edilmiş olan Ortak Piyasa Düzenine Uyum İçin Bir Stratejinin Hazırlanması, Türkiye’de IPARD II Programının “Danışmanlık Hizmetleri” Tedbiri İçin Kapasite Oluşturma, Türkiye’de Çiftlik Danışmanlık Sistemi’nin Kurulması, Yumrulu Deri Hastalığı’nın (LSD) Kontrolü ve Önlenmesi, Türkiye’de Kuduz’a Karşı Ağızdan Aşılama, Balıkçılık Faaliyetlerinde Stok Değerlendirmenin Uygulanması, AB Çevre ve Hijyen Standartları ve IPARD Desteği Konusunda Gıda İşleme Sektörü ve Çiftçilerin Farkındalığının Artırılması, Ortak Balıkçılık Politikasının Ortak Piyasa Düzeni Bileşeni Kapsamında İl Tarım Müdürlükleri ve Üretici Örgütleri için Kurumsal Kapasite Oluşturulması, TKDK’nın Risk Yönetimi ve Kontrol Faaliyetlerini Uygulama Kapasitesinin Güçlendirilmesi, Çiftlik Muhasebe veri Ağı Hedef 2020 isimli projelerin uygulama ve ihaleleri ile ilgili süreçleri izlenmiş, ihale belgeleri hazırlama süreçlerine katkıda bulunulmuştur.

Genel Müdürlüğümüzce Yürütülen ve Katkı Sağlanan Diğer Hususlar

Çevre Faslı ile ilgili olarak;

Avrupa Birliği (AB) Su Çerçeve Direktifi kapsamında, Çevre Faslı Su Sektörünün, Su Kalitesi Alt Sektörüne ait koordinasyonunun sağlanması amacıyla su sektörü temsilci listelerinin güncellenmesi çalışmaları yapılmıştır.

“AB’ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı 2016-2019” kapsamında Çevre Faslı Su Kalitesi Sektörü altında Bakanlığımızın sorumluluğunda yer alan birincil ve ikincil düzenlemeler ile kurumsal yapılanma/diğer çalışmalara yönelik kaydedilen gelişmelere ilişkin belgelerin güncellenmesi çalışmaları yapılmıştır.

Ülkemizin AB’ye katılım yolunda kaydettiği gelişmelerin değerlendirdiği “İlerleme Raporuna” ülkemiz katkısını sunmak üzere Komisyon tarafından iletilen sorular doğrultusunda “27. Çevre ve İklim Değişikliği Faslı” metni üzerinde su kalitesi kapsamında gerekli güncellemeler yapılmıştır.

Avrupa Komisyonu Teknik Destek ve Bilgi Değişim Mekanizması (TAIEX) ile ilgili olarak;

TAIEX faaliyetlerinin planlanması ve koordinasyonunu sağlayan Eğitim İrtibat Yetkilisi görevi kapsamında; yıl içerisinde ilgili Genel Müdürlük/Daire Başkanlıklarından alınan bireysel başvurular; AB müktesebatı, strateji belgeleri ve uyum durumu gözetilerek değerlendirilmekte ve TAIEX ofisine iletilmek üzere Dışişleri Bakanlığı (AB Başkanlığı)’na iletilmektedir. Bireysel başvuruların dışında her yılın sonbahar döneminde Tarım ve Kırsal Kalkınma ile Balıkçılık, veterinerlik, Gıda Güvenilirliği ve Bitki Sağlığı konularında o yıla ait eğitim haritaları hazırlık çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Bilgilendirme ve Dokümantasyon Faaliyetleri;

- Uzman Gözüyle AB Bülteni (3 aylık)
- AB’ye ilişkin güncel gelişmeler ile ilgili bilgilendirme çalışmaları

4. Ekonomik ve Ticari Konular

Serbest Ticaret Anlaşmaları, Tercihli Ticaret Anlaşmaları, Ekonomik ve Ticari Ortaklık Anlaşmaları (JETCO)

STA’lar çerçevesinde; yürütülen müzakerelerde ve imzalanan STA’lar bünyesinde kurulan Ortak Komite ve Alt Komitelerde Bakanlığımızın temsili, STA müzakereleri ve Komite toplantıları öncesinde Ekonomi Bakanlığı’nda düzenlenen Hazırlık Toplantılarına katılım sağlanması, STA müzakereleri ve Komite toplantılarına hazırlık amacıyla Bakanlığımız ilgili birimlerinin katılımı ile hazırlık toplantısı düzenlenmesi, konu ile ilgili yazışmaların yapılması, konuya ilişkin istatistiki verilerin temini ile diğer araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve bu çalışmalar sonucunda Bakanlık görüşünün Ekonomi Bakanlığı’na iletilmesi ve toplantılarda dile getirilmesi, STA toplantılarının bitiminin ardından toplantı tutanaklarının hazırlanması, Ekonomi Bakanlığı’ndan alınan Toplantı Notu ve toplantılara ilişkin diğer belgelerin ilgili Bakanlık birimlerine iletilmesi faaliyetleri yürütülmektedir. 2018 yılında bu görevler yerine getirilerek takip edilen Anlaşmalar şunlardır:

- Türkiye-Endonezya Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması I. Tur Müzakereleri,
- Türkiye-Ukrayna Serbest Ticaret Anlaşması X. Tur Müzakereleri,
- Türkiye-Endonezya Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması II. Tur Müzakereleri,
- Türkiye-Karadağ Serbest Ticaret Anlaşması'nın Kapsamının Genişletilmesi I. ve II. Tur Müzakereleri,
- Türkiye-Ukrayna Ara Tur Müzakereleri, Türkiye-Japonya Ekonomik Ortaklık Anlaşması VIII. IX. X.ve XI. Tur Müzakereleri

Dünya Ticaret Örgütü

DTÖ Genel

- Kanada Sınır Hizmetleri İdaresi (CBSA) tarafından, Kanadalı üreticilerin yaptığı başvuru üzerine 28 Aralık 2017 tarihinde ülkemiz menşeli "Makarna" ithalatına karşı başlatılan telafi edici vergi soruşturması kapsamında Bakanlığımız tarafından cevaplanması gereken soru formu, ilgili Genel Müdürlüklerimize iletilmiş; oluşturulan Bakanlığımız cevapları 31.01.2018 tarihinde Ticaret Bakanlığı'na iletilmiştir. Bu çerçevede ihracatçı ülke hükümeti tarafından ülkemiz tarafından yazılı olarak iletilen cevapların ve sunulan dokümanların, programları doğrudan yürüten kamu kurumları vasıtasıyla doğruluklarını teyit etmek amacıyla 17-18 Nisan 2018 tarihlerinde Ticaret Bakanlığı ev sahipliğinde bir yerinde inceleme ziyareti gerçekleştirilmiştir. Anılan toplantıya katılım sağlanmış; TMO'nun genel yapısı, işleyişi, bütçesi gibi konularda Kanada tarafının soruları cevaplandırılmıştır.
- Avrupa Birliği Komisyonu tarafından 2014 yılında ülkemiz menşeli "Gökkuşluğu Alabalıkları" ithalatına ilişkin, ülkemiz tarafından anılan sektöre yönelik verilen sübvansiyonların kendi pazarlarına zarar verdiği iddiasına dayanarak açılan soruşturma kapsamında 11 Aralık 2017 tarihinde gerçekleştirilen yerinde inceleme ziyaretinin ardından Ticaret Bakanlığı ile koordinasyon içerisinde gerekli yazışmalar takip edilmiştir. 21 Şubat 2018 tarihinde Komisyon tarafından yayımlanan "Nihai Karara Esas Oluşturacak Bulgular Raporu" çerçevesinde Komisyonca halen uygulanan önlemin yürürlükte kalmasının uygun görüldüğü belirtilmiş; nihayetinde mezkur gözden geçirme soruşturmasına halihazırda uygulanan önlemlerde değişiklik yapılmaksızın son verildiği bildirilmiştir. Genel Müdürlüğümüzce konu kapsamlı olarak takip edilmiş; gerekli koordinasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

DTÖ Tarım Anlaşması

- 20-21 Şubat 2018 tarihlerinde İsviçre'de düzenlenen DTÖ Tarım Komitesi'nin 86. Toplantısı'na katılım sağlanarak DTÖ üyeleri tarafından ülkemize yöneltilen sorular yanıtlanmıştır.
- 11-14 Haziran 2018 tarihlerinde İsviçre'de düzenlenen DTÖ Tarım Komitesi'nin 87. Toplantısı ve dünya tarım ürünleri ticaretine ilişkin sempozyuma katılım sağlanarak DTÖ üyeleri tarafından ülkemize yöneltilen sorular yanıtlanmıştır.
- 25-26 Eylül 2018 tarihlerinde İsviçre'de düzenlenen DTÖ Tarım Komitesi'nin 88. Toplantısı'na katılım sağlanarak DTÖ üyeleri tarafından ülkemize yöneltilen sorular yanıtlanmıştır.
- 26-27 Kasım 2018 tarihlerinde İsviçre'de düzenlenen DTÖ Tarım Komitesi'nin 89. Toplantısı'na katılım sağlanarak DTÖ üyeleri tarafından ülkemize yöneltilen sorular yanıtlanmış ve 2005-2009 yıllarını kapsayan iç destek bildirimlerimizin DTÖ Sekreteriyasına iletilmiş olduğu açıklanmıştır.

Balıkçılık Sübvansiyonları Müzakereleri

- 11-14 Haziran 2018 tarihlerinde Cenevre/İSVİÇRE'de gerçekleştirilmiş olan DTÖ Balıkçılık Sübvansiyonları Müzakerelerine katılım sağlanmıştır.

- 23-25 Temmuz 2018 tarihlerinde Cenevre/İSVİÇRE’de gerçekleştirilmiş olan DTÖ Balıkçılık Sübvansiyonları Müzakerelerine katılım sağlanmıştır.
- 13 Temmuz 2018 tarihinde TN/RL/W/274/Rev.4 simgeli belgenin ve Balıkçılık Sübvansiyonları Müzakerelerine dair pozisyonumuzun belirlenmesi adına Bakanlığımız birimleri, Dışişleri Bakanlığı ve mülga Ekonomi Bakanlığı yetkililerinin katılımları ile bir değerlendirme toplantısı düzenlenmiştir.

DTÖ Sağlık ve Bitki Sağlığı (SPS) Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma

- Ülkemizin dış ticaretinde DTÖ nezdindeki haklarımızın kullanılması ve ticareti engelleyici unsurların öngörülerek gerekli önlemlerin alınabilmesi çerçevesinde, DTÖ üyesi ülkelerce yapılmış SPS bildirimleri haftalık olarak takip edilmiş; çevrileri yapılarak tablolar halinde Genel Müdürlüklerimize iletilmiştir. Bahse konu bildirimlerin incelenerek, ilave bilgi talebi veya yorumların olması durumunda, ilgili SPS bildirim otoritelerinden cevaplarının temin edilmesi amacıyla konunun koordinasyonu yapılmıştır.
- Bakanlığımız ilgili yetkilileri ile kurulan DTÖ Komitesi altında yer alan “SPS Alt Komitesi” 29 Haziran 2018 ve 18 Ekim 2018 tarihlerinde toplanmış ve gerçekleştirilecek SPS toplantılarında gündeme getirilecek konular tartışılmıştır.
- DTÖ SPS Önlemleri Komitesi’nin 1-2 Mart 2018 tarihlerinde Cenevre’de gerçekleştirilen 71. Olağan Toplantısına katılım sağlanmıştır. Söz konusu toplantı öncesinde 28 Şubat 2018 tarihinde gerçekleştirilen gayri resmi hazırlık toplantısına katılım sağlanmıştır. Ayrıca toplantı vesilesiyle ABD, AB ile Fransa ve Suudi Arabistan yetkilileriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- 12-13 Temmuz 2018 tarihlerinde Cenevre/İsviçre’de gerçekleştirilen 72. SPS Komitesi Toplantısına katılım sağlanmıştır. Toplantı öncesinde ayrıca 9-10 Temmuz 2018 tarihlerinde “SPS Anlaşması’nın C Eki - Kontrol, Denetim ve Onay Prosedürleri” konusunda bir de tematik çalıştay gerçekleştirilmiş olup, söz konusu çalıştayda Bakanlığımızca “Canlı Hayvan ve Hayvansal Ürünler İthalatında Ülkemizin Deneyimleri” konusunda bir de sunum gerçekleştirilmiştir.
- Söz konusu toplantı öncesinde 11 Temmuz 2018 tarihinde gerçekleştirilen gayri resmi hazırlık toplantısına katılım sağlanmıştır. SPS Komite Toplantısı vesilesiyle ayrıca, Avrupa Birliği, Rusya, Endonezya, Gürcistan ve Kanada yetkilileriyle ticarete yaşadığımız sorunlarla ilgili görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ticari sorunların aşılabilmesi için atılabilecek adımlar konusunda görüş alışverişi sağlanmıştır.
- 1-2 Kasım 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen DTÖ SPS 73. Komite Toplantısına, katılım sağlanmıştır. Söz konusu toplantı vesilesiyle ayrıca Rusya, Arjantin, Bulgaristan, ABD ve Suudi Arabistan yetkilileriyle gayri resmi görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

5. Eğitim ve Bilgilendirme

Dış Kaynaklı Burslar

Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı tarafından koordine edilen Ülkemizin Avrupa Birliğine tam üyelik hedefi çerçevesinde, AB müktesebatı konusunda bilgi sahibi personel sayısının artırılması amacıyla, AB tarafından finanse edilen Jean Monnet Burs Programı’na 2018-2019 Akademik Yılı için Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilatından 5 personel farklı konularda ve farklı ülkelerde 1 yıl süre ile görevlendirilmiştir.

Yurt Dışı Geçici Görevlendirilme Olurları

Merkez ve Taşra Teşkilatlarından gelen görevlendirme tekliflerine istinaden, Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilatlarında görev yapan personelin, Yurtdışında eğitim, seminer, çalıştay, toplantı v.b. konularda görevlendirilmesi için 600 adet Bakanlık ve Bakan Yardımcısı Makamından Yurtdışı Görevlendirme Olurları Hazırlanarak Makam Onay’ı alınmıştır.

K. PERSONEL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Açıkta Atama

2018 yılı içerisinde Bakanlığımıza KPSS, EKPSS, Terörle Mücadele Kanunu, 2828 sayılı Kanun, 6360 sayılı KHK, 696 sayılı KHK, 703 sayılı KHK ve yürürlükteki diğer mevzuat çerçevesinde 4275 personelin ataması yapılmıştır.

Bu doğrultuda 2018 yılı içerisinde;

- 92 kadroya KPSS ve EKPSS sonucu açıktan yerleştirme işlemi yapılmıştır.
- İstifa sonrası açıktan atama yoluyla 657 sayılı Kanununun 59., 92., ve 61/A maddeleri ile Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi vb. gereği 16, 2005/25 sayılı Genelge gereği yurt dışı bursu olan öğrencilerin 1416 sayılı Kanun gereği atama yoluyla 44 olmak üzere toplam 60 kadroya atama işlemi gerçekleştirilmiştir.
- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu gereği, Devlet Personel Başkanlığınca 180 kişinin yerleştirme işlemleri yapılmıştır.
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu gereği, Devlet Personel Başkanlığınca 301 memur 43 işçi personel olmak üzere toplam 344 personelin ataması yapılmıştır.
- 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre 28, 696 sayılı KHK gereği 2729, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun Geçici 66. Maddesi gereğince ise 19 olmak üzere 2776 işçi personel ile diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde 823 personelin atama işlemi yapılmıştır.

2. Naklen Geçiş

- Çeşitli kurumlardan değişik unvanlarda kurumlar arası naklen atama yoluyla toplam 100 kadroya atama işlemi gerçekleştirilmiş olup, halen atama işlemleri devam edenler bulunmaktadır.
- 4046 sayılı Kanun gereği; özelleştirilen ve özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlardaki istihdam fazlası personelden Devlet Personel Başkanlığınca Bakanlığımıza intikal ettirilen çeşitli unvanlarda toplam 56 personelin, Bakanlığımız Merkez ve Taşra teşkilatına atama işlemleri tamamlanmıştır.
- 6360 sayılı Kanunun Geçici 1 nci maddesinin dokuzuncu fıkrası ile belediyelerden ihtiyaç fazlası devredilen ve Devlet Personel Başkanlığınca Bakanlığımıza intikal ettirilen çeşitli unvanlarda 1 memur, 17 işçi personel olmak üzere toplam 18 personelin atama işlemleri yapılmıştır.

3. Hizmet İçi Eğitim Programları

Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı ve Genel Müdürlüğümüz öz kaynaklarıyla ortaklaşa yazılımı yapılan Personel ve Bilgi Yönetim Sistemi (PBYS) kullanımını anlatmak üzere 16-19 Aralık 2018 tarihleri arasında Antalya/Kemer Double Tree By Hilton Otel'de düzenlenen eğitim, İl Müdürlüklerinde görevli iki (2), Bölge Müdürlüklerinde görevli iki (2) ve Kuruluş Müdürlüklerinde görevli bir (1) personel olmak üzere toplamda 360 personelin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

4. Unvan Değişikliği Sınavı

2018 yılı içerisinde farklı ünvanlarda 4385 kadro için açılan ve 6 Ekim 2018 tarihinde gerçekleştirilen Unvan Değişikliği Yazılı Sınavına katılan 2270 personelden 2051'i sözlü sınava katılmaya hak kazanmıştır. Sözlü Sınava katılan ve başarılı olan 2047 personelin unvan değişikliği atama işlemleri yapılmıştır.

5. 703 Sayılı Khk Hükümleri Gereğince Gerçekleştirilen İşlemler

Mülga iki Bakanlığın personeli ile özlük, sicil ve mal bildirimleri, adli-idari davalar ve disiplin kayıtlarını içeren yaklaşık 200.000 dosyanın arşiv birleştirme işlemleri ile bütçe ve demirbaş devirleri yapılmıştır.

248 Bakanlık Müşavirinin yeni unvanlarına atama işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Mülga iki Bakanlığın birleştirilmesinden dolayı görevi sona eren birimlerin üst kademe yöneticilerinin atama işlemleri yapılmıştır.

Cumhurbaşkanımızca açıklanan 100 günlük Eylem Planı içinde yer alan üst kademe yöneticisi ve yardımcılarının atama işlemleri yapılmıştır.

Mülga Başbakanlıktan Bakanlığımıza re'sen atanan 115 personelin (61 memur, 54 işçi) işlemleri yapılmıştır.

6. Mali Hak Konusunda Gerçekleştirilen İşlemleri

Merkez ve taşra teşkilatında görev yapan teknik personelden 1953 personel Büyük Proje Tazminatı ödemesinden faydalandırılmıştır.

Bakanlığımız ve yetkili memur sendika temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen ve 46.528 memur personelin taleplerini içeren Kurum İdari Kurulu (KİK) Toplantısının ilki Nisan ayında yapılmış olup, ikincisi ise 30.10.2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

L. HUKUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 10/7/2018 tarihli ve 3074 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 423/A maddesi ile 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname hükümleri çerçevesinde hizmet vermektedir.

Gelen - Giden Evrak Sayısı

Konularına göre tasnif edilmeksizin salt sayısal olarak Genel Müdürlükte 2018 yılı içerisinde işlem gören evrak miktarı şöyledir:

Tablo 70: 2018 Yılı Evrak Sayıları

Gelen Evrak Sayısı (adet)	Giden Evrak Sayısı (adet)	Toplam
42.805	30.489	73.294

2. Dava Takipleri

Adli Davalar

Bakanlığımızın taraf olduğu adli her türlü dava ve takip işleri ile diğer görevler, 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 4 üncü ve 6 ncı maddeleri gereğince, yerine getirilmektedir.

İdarî Davalar

Genel Müdürlüğün iş hacminin önemli bir kısmını, Bakanlığımızca tesis edilen idarî işlemler ile Bakanlığımızca yayımlanan yönetmelik, tebliğ, genelge gibi düzenleyici işlemlerin iptali için açılan davalar ve Bakanlığımız eylem ve işlemlerinden dolayı açılan tam yargı davalarının takibi oluşturmaktadır.

Görüş Talepleri

Bakanlığımız birimlerinde hizmetin ifası esnasında tereddüt duyulan hukukî konularda uygulamaya yön verecek Genel Müdürlüğümüzün görüşlerine sıkça başvurulmakta olup, her bir mesele ayrıca tetkik edilerek hukukun genel ilkeleri, mer'î mevzuat hükümleri ve konuya dair bilgi ve belgeler çerçevesinde hukukî mütalâa verilmektedir.

Toplantılara İştirak

Gerek kurum içi gerekse kurum dışında yapılan pek çok toplantıya katılım sağlanmıştır.

Mevzuat hazırlamaya ve koordinasyonuna ilişkin toplantılara,

Bakanlık birimleri tarafından Genel Müdürlüğümüz görüş ve desteğine ihtiyaç duyulan hususlarla ilgili olarak tertiplenen toplantılara,

Birimlerce gerçekleştirilen hizmet içi eğitim çalışmalarına eğitici sıfatıyla, iştirak edilmiştir.

Duruşmalara İştirak

Adli ve idari yargı mercilerinde gerçekleştirilen duruşmalara 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü ve 6 ncı maddeleri hükmü uyarınca iştirak edilmektedir.

Mevzuat Geliştirme ve Koordinasyon Çalışmaları

Bakanlığımız mevzuatı geliştirme ve yayın faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin görevler Genel Müdürlüğümüz mevzuat birimince gerçekleştirilmektedir.

Tablo 71: Dosya Sayıları

DOSYA TÜRLERİ	TAPDK- 2017	OSİB-2017	GTHB-2017	2018 TOPLAM
ADLİ DAVALAR	2.617	550	789	3.908
İDARİ DAVALAR	84	524	1.339	2.049
İCRA DOSYALARI	-	361	746	1.036
MEVZUAT	15	136	158	206
MÜTALAA	300	131	518	607
ARABULUCULUK/SULH	-	16	-	89
ÇEŞİTLİ	-	88	187	323

M. REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI

Bakanlık teşkilatıyla Bakanlığın yönetim, denetim ve gözetimi altında bulunan bütün bağlı, ilgili veya ilişkili kurum ve kuruluşların merkez ve taşra birimlerinin bütün faaliyetleri, alınan Bakan Onayları çerçevesinde Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca denetlenmektedir. Rehberlik ve Teftiş Bakanlığının temel faaliyetleri yukarıda sunulan hizmetler bölümünde kısaca açıklamaları verilen teftiş, inceleme, soruşturma, eğitim ve rehberlik faaliyetleridir. Aşağıda, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı 2018 faaliyetlerine ilişkin temel veriler yer almaktadır.

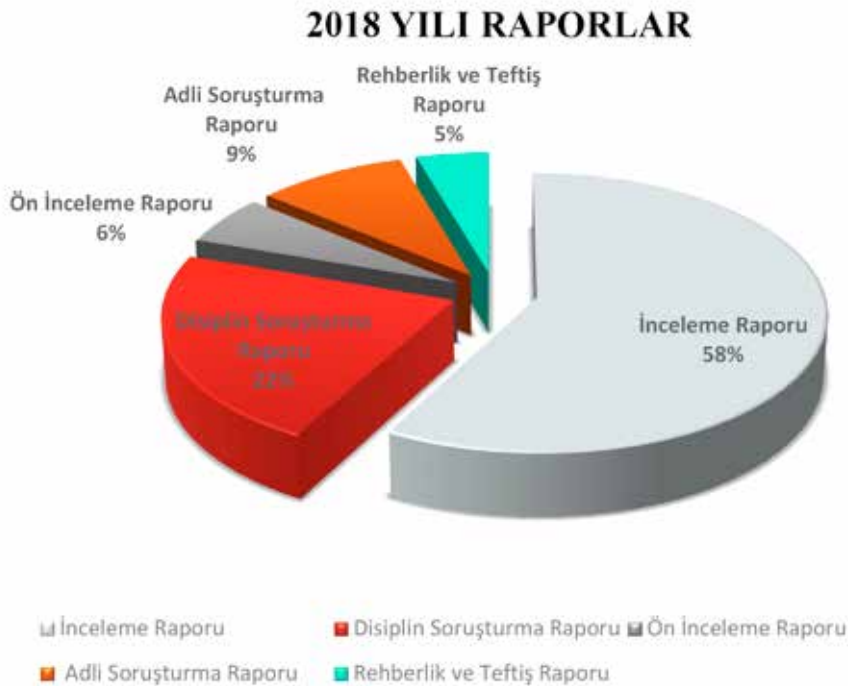
Tablo 72: 2018 Yılı Rapor Sayıları (Mülga GTHB)

RAPOR CİNSİ	SAYISI (Adet)
İnceleme Raporu	191
Disiplin Soruşturma Raporu	74
Adli Soruşturma Raporu	27
Ön İnceleme Raporu	19
Rehberlik ve Teftiş Raporu	15
Soruşturma Raporu	4
Toplam	330

2018 yılında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca düzenlenen raporların dağılımı Tablo 72 ve şekil 5' de görülmektedir. Tabloda da görüleceği üzere 2018 yılında Başkanlığımız müfettişlerince düzenlenmiş 330 raporun yarısından fazlası (%58) inceleme raporudur.

2018 yılında Başkanlığımız tarafından Bakanlık Makamının Oluru gereğince normal denetim çalışmalarına da devam edilmiş olup bu denetimler doğrultusunda 15 rapor düzenlenmiştir. 2018 yılında şikâyet ve ihbarlar üzerine yürütülecek inceleme ve soruşturma çalışmalarının gerçekleşeceği ön görüşü yanında, Bakanlığımız merkez teşkilatı ile taşra teşkilatının normal denetim çalışmaları için planlama yapılmıştır.

Şekil 5: Raporlarının Rapor Çeşitlerine Göre Grafikselleştirilmesi (GTHB)

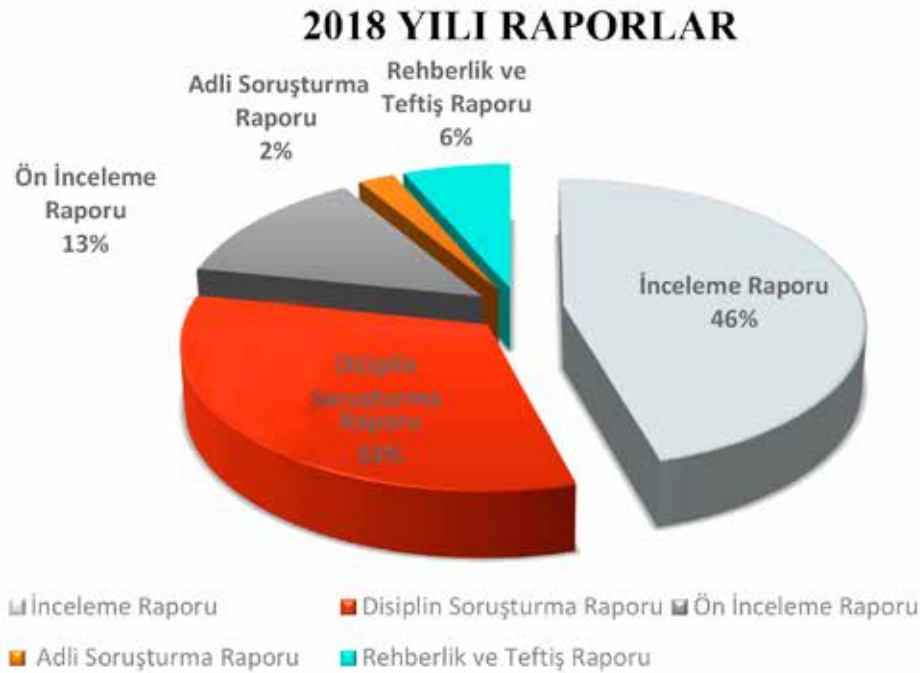

Tablo 73: 2018 Yılı Rapor Sayıları (Mülga OSİB)

RAPOR CİNSİ	SAYISI (Adet)
İnceleme Raporu	21
Disiplin Soruşturma Raporu	15
Adli Soruşturma Raporu	1
Ön İnceleme Raporu	6
Rehberlik ve Teftiş Raporu	3
Toplam	46

2018 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca düzenlenen raporların dağılımı Tablo 73 ve Şekil 6'da görülmektedir. Tabloda da görüleceği üzere 2018 yılında Başkanlığımız müfettişlerince düzenlenmiş 46 raporun yarıya yakını (% 46) inceleme raporudur.

Şekil 6: Raporlarının Rapor Çeşitlerine Göre Grafikselle Dağılımı (OSİB)

Başkanlığımız tarafından yapılan Denetim Standartları oluşturma çalışmaları kapsamında, Uluslararası ve Ulusal Denetim Standartları çerçevesinde uygulama standartları geliştirilmekte olup, bu doğrultuda Rehberlik ve Teftiş Rehberi çalışmaları sürdürülerek rehberlik ve denetim çalışmalarında yeni bakış açıları geliştirilmiştir.

Başkanlığımız, konu bazlı rehberlik çalışmalarını, döner sermaye işletmeleri gibi konularda gerçekleştirmiş olup, rehberlik çalışmalarında; Bakanlığımız stratejik amaç, hedef ve faaliyet konuları, AB öncelikli konular, kamuoyunun gündeminde olan konular, Başkanlığımıza faydalı olacağı düşünülen konular, Bakanlığımız birimlerinin teklif ettiği faaliyet konuları öncelikli olarak değerlendirilmeye alınacaktır.

Bakanlığımızca sunulan hizmetin kalite ve verimini artırmak amacıyla Bakanlığımız birimlerine verilen hizmet içi eğitim faaliyetlerine destek verilmiştir.

Bakanlığımızın uyguladığı projelerin değerlendirme toplantılarına katılmıştır.

Başkanlığımızın yürüttüğü ve içerisinde Müfettişlerin bulunacağı belirtilen kurul, komisyon ve komitelerde yer alınmıştır.

Bakanlık içi ve dışı mevzuat hazırlama ve değişiklikleri ile Başkanlığımız görüşleri istenilen konularda Başkanlığımız katılım, inceleme ve değerlendirmeleri gerçekleştirilmiştir.

Başkanlığımız tarafından yürütülen rehberlik, teftiş, soruşturma ve inceleme faaliyetleri sırasında bu faaliyetleri yürüten Başkanlık personelinin farklı bir bakış açısı geliştirmelerine, yürütülen çalışmanın detayları yanında genel bir perspektifle çalışmalarını yapmalarına destek olmak amacı ile gerek Bakanlığımız tarafından gerekse diğer Bakanlıklarca düzenlenen eğitim, seminer, çalıştay ve toplantılara 2018 yılında Müfettişlerin katılımı sağlanmıştır.

Başkanlığımız Müfettişlerinin eğitim, seminer, toplantı ve çalıştaylara 2019 yılında da katılımının sağlanmasına devam edilmesi planlanmaktadır.

Başkanlığımızca 2018 yılında da Müfettiş ve Müfettiş Yardımcılarının doktora, master ve yan dal eğitimlerine teşvik sağlanarak akademik seviyenin artırılması amaçlanmıştır.

N. STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI

1. Stratejik Yönetim Çalışmaları

Stratejik Plan

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2018-2022 Stratejik Planı ve Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2017-2021 Stratejik Planları ile vatandaşlarımızın ihtiyaç duyduğu hizmetleri, onların memnuniyetini esas alarak, yerinde, zamanında ve kaliteli bir şekilde sunmak temel ilke olarak benimsenmiştir. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Sisteminin getirdiği stratejik yönetim anlayışı ile ulusal kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılarak faaliyetlerin planlanması hedeflenmiştir.

Stratejik Planda, Türkiye'nin 2023 hedefleri doğrultusunda ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak şekilde, tüm iç ve dış paydaşların görüşlerine yer verilmiştir. Yapılan araştırmalar, fikir geliştirme toplantıları, iç ve dış paydaşlara yönelik analizlerde elde edilen bulgular ve bilgiler çerçevesinde, Bakanlığımızın Stratejik Planına temel oluşturacak konulara ilişkin ortaya çıkan fikirler değerlendirilmiştir. Bu kapsamda öncelikle misyon, vizyon, temel değerler, amaç ve hedefler belirlenerek bütçeleme çalışmaları yapılmıştır.

Kamu yönetimi alanındaki yeni gelişmeler ve eğilimler, kamu idarelerinin geleceklerini kurumsal bir stratejik plana dayalı olarak tasarlama ve gerektirmekte olup bu maksatla kamu kurumları 5018 sayılı Kanun kapsamında stratejik planlarını hazırlamakta hükümet değişikliklerinde veya teşkilat yapılarında köklü değişiklikler söz konusu olduğunda da planlarını yenilemektedirler. 9 Temmuz 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "3/6/2011 tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ve "29/6/2011 tarihli ve 645 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmış 10 Temmuz 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 1 No.lu Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuştur. Yeniden yapılanma kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı günümüzdeki politik, sosyal ve ekonomik gelişmeleri dikkate alarak 2019-2023 dönemi Stratejik Plan çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

İzleme ve Değerlendirme

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanmanın yanı sıra mali saydamlık ve hesap verebilirlik ilkelerini ön plana çıkarmıştır.

Kamu idareleri belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, Stratejik Planın izleme ve değerlendirme çalışmalarını yapmak ve yine performans programlarını da bu stratejik planlarına uygun olarak hazırlanmakla yükümlüdürler. Bu kapsamda mülga söz konusu iki Bakanlığın 2018 Yılı Performans Programı yayınlanmış ve Stratejik Planları ile birlikte uygulanması izlenmiş ve raporlanmıştır. Stratejik Planın 2018 yılı değerlendirme raporunun hazırlanması için çalışmalar devam etmekte olup hazırlanacak rapor Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına gönderilecektir.

2019 Yılı Performans Programı hazırlanmış olup, 2019-2023 Stratejik Planın yayınlanmasına müteakip kamuoyu bilgisine sunulacaktır.

İdareyi Geliştirme

Kalkınma bölgeleri ve diğer coğrafi bölgeler temel alınarak hazırlanan 10 adet Bölgesel Gelişim Projesi 2017 yılı gerçekleştirmelerine göre güncellenerek bastırılmıştır.

Ormancılık ve Su Şûrası Kararlarının Uygulanmasına Yönelik Eylem Planı'nın İzleme ve Değerlendirme çalışmaları tamamlanmıştır.

Yıllık Program

2018 Yılı Programı

2018 Yılı Programında Bakanlığımıza sorumluluğu verilen tedbirlerin ilgili birimlerce yapılan faaliyetleri üçer aylık dönemlerce izlemeleri elektronik ortamda yapılmış ve gerçekleştirmeleri Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına rapor edilmiştir.

2018 Yılı Programında Bakanlığımıza işbirliği görevi verilen tedbirlerin sorumluları belirlenmiş ve ilgili tedbirden sorumlu Bakanlıklar bilgilendirilmiştir.

Orta Vadeli Program (2017-2019) ve 2019 Yılı Programı

2019 Yılı Programı hazırlık çalışmaları yayınlanmış olan Orta Vadeli Programla (2017-2019) uyumlu olmak üzere sürdürülmüştür. Bu doğrultuda OVP esas olmak üzere önümüzdeki üç yıla yönelik temel amaç ve politika öncelikleri önerileri ve 2019 Yılı Programı için tedbir teklifleri Bakanlığımız birimleri ile koordine edilerek oluşturulmuş, birleştirme ve düzenlemeler sonrasında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı yıllık program izleme sistemine girişleri yapılarak iletilmiştir.

2019 Yılı Programında Bakanlığımız sorumluluğuna verilen 22 tedbir bulunmaktadır. Ayrıca işbirliği görevi verilen 16 tedbir de yer almaktadır.

2019 Yılı Programında Bakanlığımıza sorumluluğu verilen tedbirlerin ilgili birimlerdeki sorumluları belirlenmiş olup, tedbir süreç detaylarının oluşturulması sağlanmıştır. Tedbirlerin elektronik ortamdaki izleme programına girişleri yapılacaktır.

Diğer Faaliyetler

Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2017-2019)" 7 Temmuz 2017 tarihli ve 30117 sayılı mükerrer Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu kapsamda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının koordinasyonunda Aralık ayı içerisinde 6.İzleme ve Değerlendirme Kurulu toplantısına yönelik olarak Bakanlığımız sorumluluğunda bulunan tedbirlere ait 2018 yılı içerisinde yapılan çalışmalar gönderilmiş ve toplantıya katılım sağlanmıştır.

Uluslararası Kuruluşlar ile Tarım Alanında İşbirliği Faaliyetleri

Avrupa Birliği (EU), Dünya Ticaret Örgütü (WTO), İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (COMCEC), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (BSEC), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EIT), Yirmiler Grubu (G20) vs. Uluslararası Kuruluşların raporları, mevzuatları, eylem planları, strateji belgeleri, projeleri ve faaliyetleri incelenerek Başkanlık görev alanı çerçevesinde ilgili birimlere görüş bildirilmiş, ülke sunumları hazırlanmasına katkı sağlanmıştır.

DTÖ Tarım Komitesi, DTÖ Müzakere Komitesi, Tarım ve Balıkçılık Konseyi ve DTÖ 2002-2004 İç Destek Bildirimleri ile ilgili çalışmalara katılım ve katkıda bulunulmuştur.

Ayrıca Ülkeler ile gerçekleştirilen; Tarım Yürütme Komitesi (TYK), Karma Ekonomik Komisyon (KEK), Ticari ve Ekonomik İşbirliği Komisyonu (TEİK) Toplantıları, Ekonomik ve Ticari Ortaklık Komitesi (JETCO) ve Ülkelerle İkili Anlaşmalar, Mutabakat Zabıtları, Protokoller, Eylem Planları, Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) Hizmet Ticareti Müzakereleri, Başkanlığımız görev alanı kapsamında değerlendirilerek, özellikle tarımsal yatırımların geliştirilmesi ve işbirliği olanaklarının artırılması konularında ABDGM'ne teknik destek sağlanmıştır ve diğer genel konularda çeşitli tavsiye ve önerilerde bulunulmuştur.

Başkanlığımız ve ABDGM işbirliğinde yürütülen ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından finanse edilen "Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Uyumlaştırma ve Uygulama Desteği Teknik İşbirliği Projesi" çalışmalarına katılım ve katkı sağlanmıştır.

Bakanlığımızın yararlanıcısı olduğu "AB Ortak Piyasa Düzeni (OPD) Gerekliliklerine Uyum İçin Strateji Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi" eğitim ve faaliyetlerine katılım sağlanmıştır. Ayrıca proje kapsamında hazırlanan strateji belgelerinde de görev alınmıştır. Proje faaliyetlerini izlemek ve değerlendirmek üzere tesis edilen ve proje uygulama döneminde üç ayda bir toplanan Proje Yürütme Komitesi Toplantılarına katılım ve katkı sağlanmıştır.

Bakanlığımız ile FAO-SEC işbirliğinde yürütülen “Bozkır Ekosistemlerinde Ekosistem Tabanlı Adaptasyon İçin Tarımsal Uygulamalar Projesi” kapsamında gerçekleştirilen toplantılara katılım ve katkı sağlanmıştır.

Türkiye’de Siyasi Liderlikte ve Siyasi Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi” kapsamında gerçekleştirilen eğitim çalışmasına ve değerlendirme oturumlarına katılım sağlanmıştır.

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) Tarım ve Kırsal Kalkınma Sektörü – Kurumsal Kapasiteyi Geliştirme Alt Sektörü Sektörel İzleme Komitesi Toplantılarına katılım ve katkı sağlanmıştır.

Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi

TARYAT Ofisi tarafından tarımsal yatırımcılara, e-posta, telefon ve yüz yüze görüşme gibi birçok farklı kanaldan bilgi sunulmakta olup, 2012-2017 yılları arasında 16.114 kişi, 2018 yılında ise 5.206 kişi bilgilendirilmiştir. Ayrıca çeşitli konularda yabancı yatırımcılara gerçekleştirecekleri yatırım konularında teknik destek sağlanmıştır.

Yurtiçinde yatırım yapmak isteyen girişimcilere yönelik talep edilen konular kapsamında tarım alanında verilen destek, hibe ve teşvikler hakkında bilgi notları hazırlanmıştır.

81 ilimiz için ayrı ayrı hazırlanan İl Tarımsal Yatırım Rehberleri güncellenmiş olup, <http://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT> adresinde yayınlanmıştır.

Bakanlığımızca uygulanmakta olan tarımsal desteklemelere yönelik birim fiyatlar ve başvuru koşullarını içeren “Tarımsal Destekler Bülteni” 2018 yılı için güncellenmiştir.

Tarımsal Yatırımcılara sunulan hizmetlerin geliştirilmesi ve tarım alanında yabancı yatırımların daha da artırılması amacıyla Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi), Ekonomi Bakanlığı (Ticaret Bakanlığı), Ankara Kalkınma Ajansı ve Dünya Bankası ve ilgili diğer Bakanlıklar ve kurumlarla görüşmeler yapılmıştır.

Bakanlığımız Merkez ve Taşra Birimlerinde görev yapan personelin proje geliştirmesini, yeni fikirler ve öneriler üretmesini teşvik etmek, proje ve uygulamaların niteliğini artırmak ve izlenmesini sağlamak amacıyla; “Fikrin Varsa Söyle Fikir/ Proje Öneri Sistemi” kurulmuştur. Sistem çalışmalarının Strateji Geliştirme Başkanlığı Koordinasyonunda gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Tarım Sektörü Değerlendirme Toplantıları

Tarım sektörü ile ilgili yaşanan sorunların ve taleplerin yerinde değerlendirilmesi, yönetim kültürüyle çözüme kavuşturulması, Bakanlığımızın politikaları belirlenirken paydaşların da (Sektör, STK ve Üniversiteler) görüşlerinin alınarak politikaların oluşturulmasına katkı sağlanması, paydaşlarımıza uygulanan tarım politikaları hakkında yerinde bilgi ve sorumluluk verilmesi, Bakanlık ve tarım sektörü arasında işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla Tarım Sektörü Değerlendirme Toplantıları düzenlenmektedir.

Toplantılarda ortaya konan önerilerden uygulanabilir olanlar Eylem Planına dönüştürülmekte, ilgili birimler tarafından yapılan çalışmalar ve gerçekleştirmeler takip edilmektedir.

2018 yılında;

17 ilimizde (Adana, Adıyaman, Aydın, Afyonkarahisar, Burdur, Bursa, Diyarbakır, Elazığ, Hatay, İzmir, Kahramanmaraş, Konya, Malatya (2), Manisa (2), Niğde, Tokat, Konya) 19 adet Tarım Sektörü Değerlendirme Toplantısı düzenlenmiştir.

Tarım Sektörü Göstergeleri

Tarım sektörüne ait yayınlanan istatistiki veriler incelenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanması gerçekleştirilmiştir.

TÜİK tarafından her ay yayınlanan makroekonomik göstergelerin incelenmesi, analiz edilmesi, raporlanması ve bilgilendirmesi yapılmıştır. Bu kapsamda 2018 yılında; tarımsal nüfus ve istihdam, GSYH ve tarım alt sektörüne yönelik GSYH değerleri, TÜFE, ÜFE ve tarımsal ÜFE verileri ile tarımda sabit sermaye yatırım sonuçları değerlendirilmiştir. Ayrıca her ay ilgili birimlerden gelen veriler, Bakanlığımız web sayfasında Birimler başlığında yayınlanmıştır.

Gıda Komitesi Çalışmaları

2014/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kurulan Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi (Gıda Komitesi) yeniden yapılandırılarak 2016/30 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile takibi ve koordinasyonu Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na (TCMB) verilmiş, Bakanlığımızın da Gıda Komitesinde üye olarak yer alması uygun görülmüştür.

Buna bağlı olarak 10.11.2017 tarih ve 2017/2 sayılı Bakanlığımız Genelgesi ile Bakanlığımız ve TCMB arasında yapılacak çalışmaların Strateji Geliştirme Başkanlığı Koordinasyonunda yapılması uygun görülmüştür.

Gıda Komitesi toplantıları her ayın ilk yarısında yapılmaktadır.

2. Yönetim Bilgi Sistemleri Çalışmaları

Yazılı ve Sözlü Soru Önergelerinin Cevaplandırılması ile Makamın Bilgi Taleplerinin Karşlanması

- 2018 yılında TBMM/ Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık'tan gelen 1.113 adet yazılı soru önergesi, 104 adet sözlü soru önergesi, diğer kurumlardan 41 adet yazılı ve sözlü soru önergesi gelmiş olup, toplamda 737 soru önergesi cevaplandırılmıştır.
- Bakanlığımıza intikal eden soru önergeleri web tabanlı bir sistem üzerinden takip edilmektedir.
- 2018 yılında Makam tarafından, konu ve il bazlı bilgi talepleri karşılanmış, bu kapsamda ihtiyacı karşılayacak detaylı bilgi notları hazırlanarak makama sunulmuştur.
- Bakanlık Faaliyetlerine ilişkin Kitap ve Dokümanların Hazırlanması
- Bütçe görüşmelerinde kullanılmak üzere 2019 yılı Bütçe Sunuş Kitabı hazırlanmıştır.
- Bütçe görüşmeleri esnasında Bakanlık birimleri arasında koordinasyon çalışmaları yapılarak bilgi akış süreci yönetimi gerçekleştirilmiştir.
- Türkiye geneli ve 81 il bazında Bakanlığımız faaliyetlerinin yer aldığı il bilgi notları hazırlanmış ve güncelliği sağlanmıştır.
- Yıl içinde farklı tarihlerde gerçekleştirilen toplantı ve oturumlara katılım sağlanarak Bakanlığımız faaliyetlerine ilişkin bilgilendirme, brifing ve sunu çalışmalarına katkı sağlanmıştır.

Yönetici Bilgi Sistemine İlişkin Çalışmalar

- Bakanlığımız üst düzey yöneticilerinin ihtiyaç duyduğu güncel tarımsal verilere her ortamda kolay, etkin ve hızlı bir şekilde ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla, web tabanlı olarak geliştirilerek 2013 Mayıs ayından beri kullanılmakta olan Yönetici Bilgi Sistemi verilerinin güncelliği sağlanmıştır.
- İş Zekası Çalışmalarına ilişkin GEP raporlarının BI raporları olarak alınması için alt yapı çalışmalarına devam edilmiştir.
- GEP ve il bilgi notlarını bilgi.ormansu.gov.tr sisteminden elde edebilmek için Bağlı Kuruluş ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile görüşülerek sistemi ve sistemden alınacak rapor formatlarını güncelleme çalışmalarına devam edilmiştir.

- Yönetici Bilgi Sistemi temel çerçevede, tarım, hayvancılık ve gıda ile ilgili TÜİK tarafından yayınlanan istatistikleri ve Bakanlığımız birimleri tarafından sektöre yönelik yapılmış olan çalışmalara ilişkin verileri içermektedir.
- Sistemdeki veriler ilgili birimler tarafından önceden belirlenmiş takvime uygun olarak güncellenmektedir.

İstatistik ile İlgili Çalışmalar

Resmi İstatistik Programı kapsamında yayımlanan istatistiklerde aşağıda yer alan sınıflama ve kodlamalar kullanılmıştır. Aşağıda isimleri yazılı 2-3-5-6 ve 7 numarada yer alan sınıflama ve Kodlamalar Bakanlığımız tarafından geliştirilmiştir ve uygulamaya konulmuştur.

- İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS),
- Ulusal Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Ürünleri Sınıflaması (TAORBA),
- Orman Ürün Kodları (JQ1),
- Arazi Örtüsü Sınıflaması (CORINE),
- Ulusal Havza Kodlaması,
- Korunan Alan Ulusal Sınıflaması,
- Korunan Alanlar Ulusal Sınıflama Kodları

III. Resmi İstatistik Programı (2017-2021) kapsamındaki verilerin yayımlanmasını sağlayan 2018 yılı Ulusal veri Yayımlama Takvimi onaylanarak uygulamaya konuldu, bu takvim çerçevesinde ilgili birimler tarafından istatistikler yayımlandı ve izlenmesi tamamlandı.

İdari kayıtların tespiti, istatistiki ilke ve kuralları açısından uygun olanların resmi istatistiğe aktarılması çalışması "Veri Envanteri Projesi" kapsamında "Veri Sözlüğü" hazırlanmıştır.

Bu çerçevede,

- OGM den 5 tablo (30 değişken),
- DKMP Genel Müdürlüğü'nden 8 tablo (106 değişken),
- MGM'den 9 tablo (76 değişken),

Toplam 212 değişken tespit edilmiş olup bu tabloların istatistik ilke ve esasları kapsamında Resmi İstatistik Programına aktarılma çalışmaları devam etmektedir

III. Resmi İstatistik Programı kapsamında, Bakanlığımıza ait istatistik alt konu başlıklarının, 2018 yılında yayımlanan istatistiklere esas oluşturacak çerçevede metaverileri hazırlanarak, sorumlu birimin ilgili web adreslerinde ve Bakanlığımıza ait RİP portalinde yayımlanması sağlandı.

8 alt konu başlığı altında istatistiki veri üretimi yapılmaktadır. Kalite değerlendirme çalışmaları kapsamında 2018 yılı öncesinde, Bakanlığımız sorumluluğunda yer alan 3 adet alt konu başlığında üretilen istatistiklere yönelik kalite değerlendirme başvuruları yapılmış ve Ormancılık, İklim ve Su Kaynakları İstatistiklerine yönelik 3 adet "Resmi İstatistik Kalite Belgesi" alınmıştır. 2017 yılında başvurusu yapılan 2 alt konu başlığı olan CORİNE Arazi Örtüsü/Kullanımı ve Korunan Alan İstatistiklerine yönelik kalite değerlendirme süreci 2018 yılında tamamlanarak "Resmi İstatistik Kalite Belgesi" alınması TÜİK tarafından uygun bulunmuş olup, 2018 yılında yapılan "İstatistik Konseyinde" 2 adet Kalite Belgesi daha Bakanlığımıza takdim edilmiştir. 2018 yılı sonu itibariyle, 8 alt konu başlığının 5 alt konu başlığı kalite belgesi almıştır.

3. İç Kontrol Çalışmaları

İç Kontrol Sistemi

Bakanlık İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı doğrultusunda; etik değerler, süreç yönetimi, görev tanımları, iş akışları, insan kaynakları yönetimi, yetki devri, risk yönetimi ve bilgi-iletişim çalışmaları yapılmaktadır.

Risk Yönergesi kapsamında iş süreçlerini ve hedefleri etkileyen risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve kontrol önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanması çalışmaları devam etmektedir. İç Kontrol Sistemine yönelik olarak Bakanlığımız birimlerinden gelen eğitim talepleri doğrultusunda eğitimler düzenlenerek, özellikle risk ve hassas görevlerin belirlenmesine ilişkin çalıştaylar yapılmaktadır.

Bakanlık birimlerinden gelen Uyum Eylem Planı ve İç Kontrol Sisteminin uygulanmasının izlenilmesine devam edilmiştir.

Ön Mali Kontrol

Bakanlığımız Ön Mali Kontrol Yönergesi çerçevesinde ön mali kontrol faaliyetleri yürütülmüştür.

Bu kapsamda 2018 yılında Yönergede belirtilen limitler dâhilindeki mülga Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca 86 adet, Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığınca 14 adet taahhüt evrakı ve sözleşme tasarısı ön mali kontrole tabi tutulmuştur. Ayrıca kadro dağılım cetvelleri, seyahat kartı listeleri, seyyar görev tazminatı cetvelleri, yan ödeme ve özel hizmet cetvelleri, yurt dışı konaklama giderleri, avans ve kredi ödemesi ile ödeme emri belgeleri ön mali kontrol işlemleri yapılmıştır.

Kalite Yönetim Sistemi

Bakanlık Makamının 15.08.2017 tarihli talimatı ile Bakanlığımız süreçlerinin; Risk tabanlı olarak yeniden gözden geçirilmesi, iyileştirilmesi ve hizmetlerin ulusal ve uluslararası standartlarda sunulması amacı ile Bakanlık Merkez ve İl Müdürlüklerinde Kalite Yönetim Sistemi kurulum çalışmaları TSE ile yapılan protokol kapsamında başlatılmıştır.

TSE ile birlikte Merkez birimler dahil olmak üzere toplam 10 bölgede; 5 günlük eğitim, eğitimden 1 ay sonra da 3 er günlük çalıştaylar yapılmıştır.

Eğitimler sonucunda 330 personelimizin; Kalite Yönetim Sistemi Temel Eğitimi, Risk Tabanlı Proses Yönetimi Eğitimi, Kalite Yönetim Sistemi Dokümantasyon Eğitimi Kalite Yönetim Sistemi İç Tetkik Eğitimi Sertifikaları almaları sağlanmıştır.

68 İl Müdürlüğü Kalite Belgesini almıştır.

Mali Konuların Uygulanması

5018 sayılı Kanun ve Mali Konularda Görüş verilmesi Konulu 2013/1 sayılı Genelge kapsamında Bakanlık birimlerine mali konuların uygulanması hakkında danışmanlık desteği verilmektedir.

Bu kapsamda merkez ve taşra birimleri ile Bakanlığımız Hukuk Müşavirliğinden yargıya intikal eden konulara ilişkin savunmaya esas olmak üzere istenen görüş yazılarına cevap verilmiştir.

4. Bütçe Çalışmaları

Bütçelemeye İlişkin Çalışmalar

- Bakanlığımızın 2019-2021 Dönemine ait performans esaslı bütçesi hazırlanmıştır.
- Bakanlığımız bütçesinin merkez ve taşra birimlerine SGB.net sistemi üzerinden dağılımı yapılmıştır.
- Bakanlığımızın 2018 Yılı Bütçesinin Ayrıntılı Harcama Programı (AHP) hazırlanmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- 2018 Yılı Bütçe Uygulama Esasları ile Yatırım Programına ait Detay Programı hazırlanmıştır.
- 2018 yılında üçer aylık dönemler halinde ve muhtelif zamanlarda Bakanlık birimlerinin ödenek gönderme belgeleri tanzim edilmiştir.
- Bakanlığımız merkez ve taşra birimlerinin yıl içerisinde ek ödenek taleplerinin karşılanması, aktarma, serbest bırakma, revize, tenkis vb. işlemleri yapılmıştır.
- 2018 yılı yatırım projelerinin üçer aylık dönemler halinde Uygulama Raporları (Dönem Gerçekleşme Raporu) Kalkınma Bakanlığına gönderilmiştir.
- Genel Bütçe kapsamında Seyyar Görev Tazminatlarının ödenmesi ile ilgili merkez ve taşra birimlerinden talepler alınmış, Maliye Bakanlığında alınan vize çerçevesinde ödeneklerin gönderilmesi sağlanmıştır.
- Bakanlığımız merkez ve taşra birimlerinin 2018 yılı bütçesi ile ilgili Hazine Müsteşarlığı'nın portalına üçer aylık Nakit Akış Planlaması girilmiştir.
- 2018 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu hazırlanarak Bakanlığımız web sitesinde yayımlanmıştır.
- Bakanlığımız yatırım projeleri kapsamında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-Yapı İşleri Genel Müdürlüğüne ve İçişleri Bakanlığı- Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarınca (YİKOB) yapılacak inşaat ve diğer yatırım işlerinin ödenek aktarma işlemleri yapılmıştır.
- 2017 yılına ait Bakanlık Kesin Hesabı hazırlanmıştır.
- 2017 Yılı Yatırım Programı İzleme ve Değerlendirme Raporu; Sayıştay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığına gönderilmiştir.

Taşınır Mal Kayıt ve Konsolide İşlemleri

- Bakanlığımız merkez ve taşra birimlerine ait taşınır mal konsolide işlemleri yapılmıştır.
- Bakanlığımızın tüm birimlerindeki taşınırların devir, terkin ve hurda işlemleri gerçekleştirilmiştir.
- Bakanlığımız birimlerinde bulunan ihtiyaç fazlası taşınırlar takip edilerek, ihtiyacı olan birimlere ve Genel Yönetim kapsamındaki kamu idarelerine devir işlemleri yapılmıştır.

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Çalışmalar:

- Bakanlığımız merkez birimlerinin 2018 yılına ait kamu zararlarının takip ve tahsil işlemleri yapılmıştır.
- Tahsil işlemleri konusunda 102 adet alacak takip dosyası açılmış olup, 93 adet dosyanın işlemleri tamamlanarak kapatılmıştır. 2007 yılından bugüne kadar Hukuk Biriminde ve Tebliğ'de takip edilen dosya sayısı 66'dır. Bunların 59 adedi Hukuk Biriminde, 7 adedi tebliğ aşamasındadır.

5. Koordinasyon Çalışmaları

- 2017 yılı Bakanlık Faaliyet raporu hazırlanmıştır.
- Bakanlık birimlerinin doğrudan sorumlu olduğu görevleri dışında kalan ve koordinasyon gerektiren çalışmalar ilgili birimlerle işbirliği içinde yürütülmüştür.
- T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince tarımsal üretime dair düşük faizli yatırım ve işletme kredisi kullandırılmasına ilişkin uygulama esasları tebliğ çalışmaları Bakanlığımızın diğer birimleri ile koordinasyon sağlanarak hazırlanmıştır.
- Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı tarafından yürütülen "Elektronik Kamu Bilgi Yönetim Sistemi (KAYSİS)" kapsamında Bakanlığımız bünyesinde yapılan çalışmalara devam edilmiştir.

- Kadın İstihdamının Arttırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması ile ilgili 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi kapsamında, Bakanlığımız 2018 yılı faaliyet raporu ve 2019 yılı için planlanan faaliyetlerin çalışmaları devam etmektedir.
- Bakanlığımızın HİEBİS ile ilgili iş ve işlemlerinin koordinasyonu sağlanmaktadır.
- Muhtelif demirbaş büro malzemesi, kırtasiye ve temizlik malzeme ihtiyacı bütçe imkânları dahilinde karşılanmıştır.
- Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ile Bakanlığımız arasında kayıt dışı istihdamla mücadele amacıyla bilgi belge ve veri paylaşım protokolü imzalanmıştır.
- Bakanlığımızca verilen hizmetlerden etkin ve hızlı bir şekilde faydalanmayı sağlayarak hizmet alanların memnuniyetinin sağlanması ve bürokratik işlemlerin azaltılması ayrıca vatandaşlarımıza daha iyi hizmet verebilmek ve iletişimi kuvvetlendirmek amacıyla 2016 yılı içerisinde 81 İl Müdürlüğü bünyesinde “Yeşil Masa” uygulaması faaliyetine başlamış olup bu güne kadar toplam 13709 başvuru olup bunların 13600 ü cevaplandırılmıştır.
- Gökçeada ve Bozcaada İlçeleri Stratejik Gelişme Planlarının hazırlanması ve yürütülmesinde, Hatay İli Uygulama Planı, Bölücü Faaliyetlere Yönelik Eylem Planı konusunda Bakanlık birimleri ile İçişleri Bakanlığı arasındaki koordinasyon çalışmaları yürütülmektedir.
- Bilgi Edinme kapsamında 2018 yılı içinde yapılan 293 başvurunun 90’ı cevaplanmış olup, 203 tanesi ilgisi nedeniyle başka kurum ve kuruluşlara yönlendirilmiştir.
- Bakanlığımız tarafından düzenlenen, katılım sağlanan ve BİLSİS’e günlük girişleri yapılan her türlü faaliyet, toplantı, eğitim vb. çalışmalar sabah 10:30’ a kadar, faaliyet sonuçları ise saat 16.30’ a kadar rapor haline getirilerek Cumhurbaşkanlığı Tarım ve Orman masasına gönderilmektedir.
- Birlik Huzur ve Demokrasi Eylem Planı kapsamında bölücü faaliyetler ile ilgili, birimlerimiz tarafından yapılan işlem ve çalışmaların koordinasyonu sağlanarak haftalık rapor halinde İçişleri Bakanlığına gönderilmektedir.
- Görev alanımıza giren konulardaki mevzuat teklifleri hazırlanarak tasarılar hakkında ve diğer kurumlardan gelen kanun, yönetmelik gibi mevzuata ilişkin düzenlemelerle ilgili başkanlık görüşü oluşturulmuştur.
- Personel atama, terfi, intibak, disiplin, görevlendirme, izin, mal bildirim ve emeklilik işlemleri rutin olarak gerçekleştirilmektedir.
- 2018 yılında 22 tane Bakanlık Koordinasyon toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- Bakanlığımız Merkez, Bağlı, İlgili ve Taşra Birimlerinde kurulan birimler için İdari Birim Kodlarının verilmesi ve Kamu Elektronik Posta (KEP) adreslerinin sistem üzerinden (DETSİS) kaydı yapılmaktadır.
- Bakanlığımızın Standart Dosya Plan Kodlarının kontrol edilerek güncellenip, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğüne gönderilerek kaydı yapılmaktadır.
- Belgenet Sistemi içerisinde birim bilgilerinin tanımlanması güncellenmesi ve kontrol edilmesi birim klasörlerinin tanımlanması güncellenmesi kontrol edilmesi. Klasör erişim yetkilerinin tanımlanması güncellenmesi kontrol edilmesi. Kullanıcı bilgilerinin tanımlanması güncellenmesi kontrol edilmesi ve yeni kullanıcılara eğitim verilmesi işlemleri yapılmaktadır.
- Bakanlığımız ve bağlı kuruluşlarının yatırım dışı projeleri periyodik olarak izlenmiştir.
- Ulusal Bilim ve Teknoloji Yenilik Stratejisi (UBTYS) 2011-2016 kapsamında Bakanlığımız sorumluluğunda yürütülen eylem gelişmeleri ve tamamlanma durumları TÜBİTAK’a iletilmiştir.
- Bağlı Kuruluşların (DSİ-OGM-SUEN) talebi doğrultusunda hazine yardımı aktarılması işlemleri gerçekleştirildi.

O. İÇ DENETİM BİRİMİ BAŞKANLIĞI

1. Program Dönemi Faaliyetler

Denetim Programı Gerçekleşme Durumu

09.07.2018 tarihli Resmi Gazetenin Mükerrer sayısında yayımlanan 703 Sayılı KHK'nın 27 ve 28. Maddeleri hükmü gereğince, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı kuruluşlarına ilişkin Kanun Hükmünde Kararnameler yürürlükten kaldırılmış; 10.07.2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 410. Maddesi ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı birleştirilerek Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuştur. Bahse konu düzenlemeler nedeniyle her iki Bakanlığın İç Denetim Programlarının 09.07.2018 tarihi itibarıyla kesintiye uğraması, Tarım ve Orman Bakanlığı İç Denetim Birim Başkanlığı kuruluş ve birleşme sürecinden dolayı 2018 yılında Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İç Denetim Başkanlığında (2), Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı İç Denetim Birim Başkanlığında da (2) olmak üzere toplam 4 denetim görevi yılı içinde tamamlanarak ve raporları teslim edilmiştir. İç Denetim Başkanlıklarınca gerçekleştirilen denetim programı çerçevesinde 2018 yılındaki denetim faaliyetlerine ilişkin istatistik bilgileri Tablo 8'de yer almaktadır.

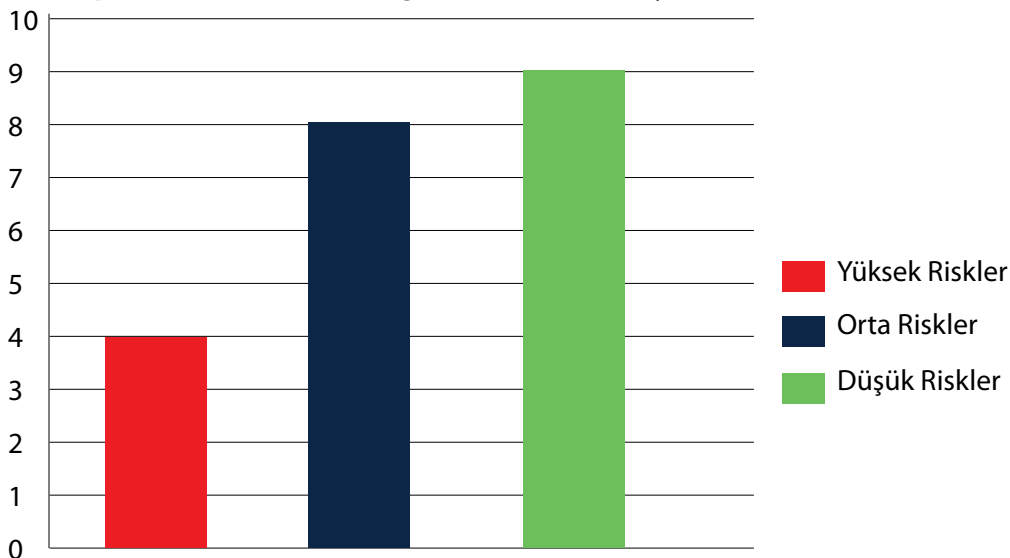
Tablo 74: Denetim Faaliyetleri

Denetimin Konusu	Bulgu Sayısı/Önem Düzeyi			
	Yüksek	Orta	Düşük	Toplam
Göreme Tarihi Milli Parkı Süreci (OSB)	3	1	-	4
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Süreci (OSB)	1	4	-	5
Ordu Arcılık Mal ve Hizmet Alımları Süreci(GTHB)	-	2	5	7
Tekirdağ İl Mal ve Hizmet Alımları Süreci(GTHB)	-	1	4	5
Toplam	4	8	9	21

Önem Düzeyi Kritik/Yüksek Bulgu ve Öneriler

2018 yılında yapılan denetimler neticesinde, 4 adet bulgunun yüksek önem düzeyinde olduğu, kritik önem düzeyinde bulgunun olmadığı anlaşılmıştır.

Şekil 7: Denetim Raporlarında Yer Alan Bulguların Önem Düzeyleri

Kabul Edilen Bulgular

2018 yılı içinde İç Denetim Başkanlıklarına teslim edilen 4 adet denetim raporunda yer alan 21 adet bulgu için İç Denetçilerce getirilen önerilerin tamamına denetlenen birimler katılmışlardır.

Kabul Edilmeyen Bulgular

Kabul edilmeyen bulgu bulunmamaktadır.

2. Plan Dönemi Faaliyetler

Plan Dönemi Gerçekleşme Durumu

Tablo 75: Plan Dönemi (2016-2018) Gerçekleşme Durumu (Mülga GTHB)

	2016		2017		2018	
	Planlanan	Gerçekleşen	Planlanan	Gerçekleşen	Planlanan	Gerçekleşen
Denetim Görevleri	14	14	10	10	12	2

Tablo 76: Plan Dönemi (2016-2018) Gerçekleşme Durumu (Mülga OSİB)

	2016		2017		2018	
	Planlanan	Gerçekleşen	Planlanan	Gerçekleşen	Planlanan	Gerçekleşen
Denetim Görevleri	10	10	12	12	7	2

Denetim Evrenine İlişkin Değerlendirme

Denetim evreninde olup çeşitli nedenlerle denetim planına alınamayan denetim alanlarının bir sonraki denetim planında değerlendirilmeye alınması düşünülmektedir.

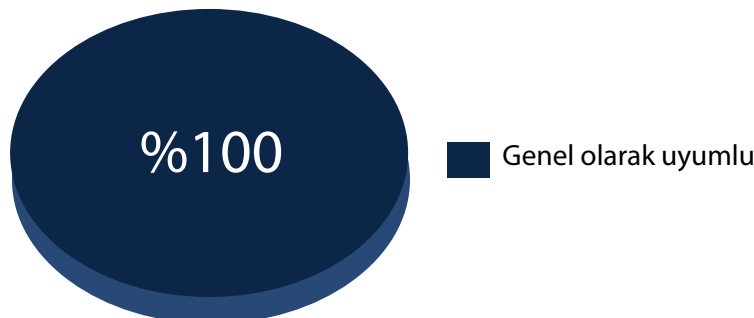
3. Kalite ve Güvence Programı Uygulama Sonuçları

İç Değerlendirme Sonuçları

2018 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı İç Denetim Başkanlığının faaliyetleri Kalite Güvence ve Geliştirme Programı çerçevesinde iç değerlendirmeye (dönemsel gözden geçirmeye) tabi tutulmuştur.

Kalite Güvence ve Geliştirme Programı ekinde yer alan "Temel Uygunluk Kriterleri" çerçevesinde yapılan testler neticesinde, İç Denetim Başkanlığının Kamu İç Denetim Standartları ve Meslek Ahlak Kurallarına uyum düzeyi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 77: Dönemsel Gözden Geçirme Sonuçları

Kamu İç Denetim Kalite Güvence ve Geliştirme Rehberi çerçevesinde, İç Denetim Başkanlığı uygulamalarının rehber ekinde yer alan "Standartlar ve Uygunluk Kriterleri" ile test edilmesi, elde edilen performans bilgileri, Üst Yönetici, İç Denetim Başkanı ve iç denetçilerle yapılan görüşmeler, uygulanan anketler ile denetlenen birimler tarafından düzenlenen anket formlarının değerlendirilmesi neticesinde, iç denetim faaliyetinin Kamu İç Denetim Standartları ve bu konudaki iyi uygulamalarla "GENEL OLARAK UYUMLU" olduğu belirlenmiştir.

Dış Değerlendirme Sonuçları

2018 yılında Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İç Denetim Başkanlığı ile Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı İç Denetim Birim Başkanlığı İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından dış değerlendirmeye tabi tutulmamıştır.

4. Program Dönemi Eğitim Faaliyetleri

Alınan Eğitimler

Program dönemi alınan eğitimler toplam 852 saat olup, Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 78:Alınan Eğitimler

Eğitimi Düzenleyen	Eğitim Programı	Saati	İç Denetçi Sayısı	Toplam (Saat)
01.01.2018 10.07.2018 GTHB	Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü-Ulusal Yetkilendirme Görevlisi Destek Daires	İç Denetim Birimlerinin Denetim Kapasitesinin Güçlendirilmesi için Teknik Yardım projesi	13	14
Tarım ve Orman Bakanlığı	İç Denetim Başkanlığı	İç Denetim Uygulamaları	18	24

5. Diğer Faaliyetler

İç Denetim Plan ve Programının Hazırlanması

10/7/2018 tarih ve 30474 sayılı Cumhurbaşkanlığı 1 no'lu Kararnamesi ile Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı yerine Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuştur. Bu nedenle İç Denetim Başkanlığınca 2018 yılı sonunda denetim evreni güncellenerek 2019-2021 yıllarını kapsayan Denetim Planı ile 2019 yılı Denetim Programı hazırlanmıştır.

İç Denetim Yönergesinin Revize Edilmesi

Tarım ve Orman Bakanlığında yapılacak güvence ve danışmanlık faaliyetlerini kapsayan iç denetim çalışmalarının planlanması, raporlanması, sonuçlarının izlenmesi ve kalitesinin değerlendirilmesinde ortak bir metodolojinin uygulanması ve oluşturulacak belgelerde uygulama birlikteliğinin sağlanması amacıyla hazırlanan İç Denetim Yönergesi hazırlanmış olup onay aşamasındadır.

Kalite Güvence Geliştirme Programının Hazırlanması

İç denetim faaliyetinden faydalanan taraflara makul bir güvence sağlamak amacıyla sürekli izleme ve dönemsel değerlendirmeleri kapsayan Kalite Güvence Geliştirme Programı 2018 yılı içerisinde güncellenmiştir. Bu kapsamda İç Değerlendirme çalışması Başkanlığımız bünyesinde yapılarak buna ilişkin Dönemsel Gözden Geçirme Raporu düzenlenerek onaylanmıştır.

Ayrıca 2018 yılı Denetim Programı döneminde planlanan ve gerçekleşen çalışmalara ilişkin uygulama sonuçları ile bu çalışmalar neticesinde tespit edilen ve Bakanlığımız faaliyetlerini etkileyebileceği düşünülen hususlar hakkında Bakanlık Makamını bilgilendirmek gayesiyle Dönemsel Rapor hazırlanmıştır.

P. TÜTÜN VE ALKOL DAİRESİ BAŞKANLIĞI

1. Tütün Tohumu

Tütün Tohumu İthalatı

Tütün tohumu ithalatı, Başkanlığımızın uygun görüşü alındıktan sonra Bakanlığımızın izni ile yapılmaktadır.

Tütün tohumu ithal edilerek gerçekleştirilecek tütün üretimi sayesinde uluslararası piyasalarda aranan menşelerin üretimi, ülkemize yeni pazar olanakları sağlayacaktır. Virginia tipi tütünlerin deneme üretimine 1938, Burley tipi tütünlerin deneme üretimine ise 1965 yılında başlanmıştır. 1984 yılından itibaren Virginia ve Burley tipi tütün üretimi yapılmasına rağmen, üretim miktarı ülkemiz ihtiyacını karşılayabilecek seviyenin çok altındadır.

İthal Edilen Tohum Miktarı

Tütün Ticareti Yetki Belgesine sahip 3 alıcı firmaya 2018 ürün yılında 5 adet tohum ithal izni verilmiş olup, firmalar ithal ettiği 45,50 kg tohumla sözleşmeli üretim yaptırmıştır. İthal edilen tohum miktarı ile ilgili bilgiler tabloda yer almaktadır.

Tablo 79: 2018 Ürün Yılında İthal Edilen Tohum Miktarı

TÜTÜN TİPİ	ÜRETİM MERKEZLERİ	İTHAL TOHUM MİKTARI (kg)
Burley	Batman (Kozluk, Merkez), Diyarbakır (Silvan), Siirt (Kurtalan)	0,50
Oriental	Araştırma Amaçlı	4
Prilep	Hatay (Altınöz, Antakya)	30
Virginia	Batman (Beşiri, Kozluk, Merkez, Sason), Diyarbakır (Silvan), Siirt (Kurtalan)	11
TOPLAM		45,50

2. Tütün Üretimi

2018 ürünü üretici tütünlerinin yazılı sözleşme esasına göre alım-satımında kullanılmak üzere firma talepleri doğrultusunda toplam 75.000 adet Tütün Üretim ve Alım-Satım Sözleşmesi bastırılarak 66.341 adet bedeli mukabilinde alıcılara dağıtılmıştır.

Firmalar, üreticilerle akdettikleri sözleşmelerin birer nüshasını 15/05/2018 tarihine kadar Başkanlığımıza göndermiş olup, bildirimlerin tetkiki neticesinde toplam 21 firmanın 51.392 üretici ile 915.573 dekar alanda 80.397.690 kg tütün üretirmek için sözleşme yaptığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de sözleşmeli tütün üretimine 2002 yılında başlanmıştır. Bu kapsamda üretilen tütünlerin fiyatları, tütün mamulleri üreticileri ve/veya alıcıları ile üreticiler ve/veya temsilcileri arasında varılan mutabakata göre belirlenmektedir.

2018 ürün yılında sözleşmeli olarak üretilen tütünlerin alımlarına 2019 yılının Ocak ayında başlanacaktır.

Tablo 80: Türkiye Genelinde 2018 Ürünü Bölgelere Göre Sözleşmeli Tütün Üretim Bildirimi

BÖLGE	ÜRETİCİ (Adet)	ÖNGÖRÜLEN ÜRETİM	
		ALANI (da)	MİKTARI (kg)
EGE	33.597	660.865	55.571.380
KARADENİZ	8.190	88.883	10.605.260
MARMARA	1.696	22.060	2.049.470
DOĞU ANADOLU	148	1.694	468.400
GÜNEYDOĞU ANADOLU	6.252	128.459	10.146.110
AKDENİZ	1.509	13.612	1.557.070
TOPLAM	51.392	915.573	80.397.690

Bildirimlere göre; 2018 ürün yılında öngörülen üretim miktarının %69,12'si ve üretici sayısının da %65,37'si Ege Bölgesindedir.

İzne Tabi Üretim

Alıcı firmalar, ülkemizde üretilmeyen veya üretimi az olup ihtiyaç duyulan bazı menşe tütünlerin, farklı mahallerde üretimini yapmak için Bakanlığımızdan izin almaktadırlar.

İzne tabi üretimlerden alınacak başarılı sonuçlar bu menşelerin daha yaygın üretilmesini sağlayacak ve bu sayede hem sigara harmanlarının ihtiyacı olan tütünler temin edilecek, hem de yapılacak ihracat sayesinde üreticilere, alıcı firmalara ve ülkemiz ekonomisine olumlu katkılar sağlanacaktır.

Bu kapsamda, 11 firmaya; 18 üretim merkezindeki, 618 köyde, 7.772 üretici ile 137.897 dekar alanda ve 10.876.650 kg öngörülen üretim miktarı ile faaliyette bulunmak üzere 19 adet üretim izni verilmiştir. İzne tabi üretim ile ilgili ayrıntılı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 81: 2018 Ürün Yılı İzne Tabi Tütün Üretimi

ÜRETİM MERKEZİ	MENŞE/TİP	KÖY SAYISI	ÜRETİCİ SAYISI	ÜRETİM ALANI (da)	ÖNG. ÜRETİM MİKTARI (kg)
Adıyaman (Besni, Kahta, Merkez, Samsat)	İzmir, Virginia	398	5.050	115.276	7.356.500
Afyonkarahisar (Hocalar)	İzmir	2	15	400	30.000
Batman (Beşiri, Kozluk, Merkez, Sason)	Burley, Virginia	99	728	4.719	1.540.800
Bursa (İnegöl, Orhaneli)	İzmir	4	40	300	40.000
Diyarbakır (Ergani, Lice, Silvan)	İzmir, Virginia	9	41	340	119.100
Hatay (Altınözü, Antakya, Yayladağı)	Basma, Prilep	103	1.842	16.435	1.662.150
Siirt (Kurtalan)	Burley, Virginia	3	56	427	128.100
TOPLAM		618	7.772	137.897	10.876.650

Türkiye’de Virginia ve Burley Tipi Tütün Üretimi

Ülkemizde, Virginia ve Burley tipi tütün üretiminin artırılması hedeflenmelidir. 2018 yılında 110.584 ton tütün 590.233.640 ABD Doları bedel karşılığında ithal edilerek sigara harmanlarında kullanılmıştır. Virginia ve Burley tipi tütünlerin ülkemizde üretilerek ithal ikamesi olanağı sağlanmalıdır. Bu tip tütünler için kullanılan kurutma tesislerinin ilk yatırım maliyetinin yüksek olması nedeni ile firmaların ve üreticilerin ivedi olarak kontrollü bir şekilde desteklenmesi gerekmektedir.

Tablo 82: Yıllar İtibari ile Virginia ve Burley Tipi Tütün Üretimi

ÜRÜN YILI	KÖY SAYISI	ÜRETİCİ SAYISI	ÜRETİM ALANI (da)	ÜRETİM MİKTARI (kg)
2011	99	645	7.934	1.536.621
2012	35	431	4.273	1.143.740
2013	50	546	4.932	1.168.584
2014	44	578	5.047	1.143.674
2015	62	698	7.609	1.990.482
2016	52	756	6.962	240.933
2017	70	1.263	8.583	2.155.569
2018 (*)	65	984	7.060	2.052.800

(*) Sözleşmeli üretim miktarı (Öngörülen üretim).

2018 yılında ülkemizde üretilen yabancı menşeli tütünler, toplam üretimin %2,73’ünü oluşturmaktadır. Virginia ve Burley tipi tütün üretimi ağırlıklı olarak Marmara ve Karadeniz Bölgelerinde üretilirken, son birkaç yıldır Virginia tipi tütün Sun-cured Virginia (SCV-Güneşte Kurutulan Virginia) olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde üretilmektedir. 2017 ürün yılında Burley tipi tütün üretimi yapılmamıştır. Virginia tipi tütün üretiminin tamamına yakını SCV olarak gerçekleştirilmiştir.

2018 yılı Virginia tipi tütün üretiminde, bir önceki yıla göre miktar bazında %794,67 oranında artış olmuştur. Türkiye’de yılda yaklaşık 45-50 milyon kg Virginia ve Burley tipi tütün ithal edilerek sigara harmanlarında kullanılmaktadır. Bu tip tütünler için kullanılan tesislerin ilk yatırım maliyetinin yüksek olması, üretimin artırılmasında önemli bir engel oluşturmaktadır.

3. Tütün Alımı

2017 ürünü tütünler 2018 yılında TTYB sahibi 19 firma tarafından satın alınmıştır. Alımlara ait bilgiler tabloda gösterilmiştir.

Alımı gerçekleştirilen tütünlerin miktar olarak %74,78’i Ege ve %11,34’ü Karadeniz Bölgesinde üretilen tütünlerdir.

Tablo 83: Türkiye Genelinde 2017 Ürünü Tütünlerin Alım Durumu

BÖLGE	ÜRETİCİ (Adet)	DENK (Adet)	MİKTAR (kg)	BEDEL (TL)
EGE	39.091	3.180.988	62.171.718	1.038.514.399
KARADENİZ	7.800	631.406	9.432.972	175.568.454
MARMARA	2.177	113.365	2.432.467	41.657.436
DOĞU	45	1.595	21.869	134.689
GÜNEYDOĞU	5.553	603.997	7.938.699	81.565.873
AKDENİZ	1.201	52.081	1.138.518	12.487.984
TOPLAM	55.867	4.583.432	83.136.243	1.349.928.835

2017 ürünü alımı yapılan tütünler, 6 bölgede, 24 il, 97 ilçe ve 1.890 köy/mahallede üretilen tütünlerden oluşmaktadır. İl, ilçe ve köy/mahalle sayıları tabloda gösterilmiştir.

Tablo 84: Yıllar Bazında Tütün Alımı Yapılan Bölge, İl, İlçe ve Köy/Mah. Sayıları

ÜRÜN YILI	BÖLGE	İL	İLÇE	KÖY/MAH.
2011	6	24	113	2.045
2012	6	25	115	2.228
2013	6	24	110	2.474
2014	6	22	100	2.080
2015	6	22	97	1.947
2016	5	20	93	1.844
2017	6	24	97	1.890
2018 (*)	6	24	99	1.901

(*) Öngörülen üretime ilişkin verilerdir.

2017 ürün yılı tütün alımında, bir önceki yıla oranla; miktar olarak %42,38, üretici sayısında %9,90 ve üreticilere ödenen toplam bedel de ise %39,19 oranında bir artış olduğu görülmüştür.

2017 ürün yılında toplam tütün üretiminin %97,27'si Türk tütünlerinden oluşmaktadır. Türk tütünlerinde üretici başına düşen toplam üretim miktarının 1.459 kg olduğu görülmüştür. Bu alıma ilişkin, il ve ilçe bazında ayrıntılı bilgiler tabloda gösterilmiştir.

Tablo 85: 2017 Ürün Yılı İl ve İlçe Bazında Tütün Alımı

İL	ÜRETİCİ SAYISI	NET AĞIRLIK (kg)	BEDEL (TL)
ADİYAMAN	0	0	0
AFYONKARAHİSAR	10	14.031	187.243
AMASYA	736	885.543	15.581.248
AYDIN	1.969	3.761.028	61.775.205
BALIKESİR	1.836	2.100.375	36.026.436
BATMAN	1.096	1.876.272	12.631.079
BİTLİS	9	8.571	52.997
BURSA	34	40.339	673.110
ÇANAKKALE	292	280.951	4.863.659
DENİZLİ	11.993	22.900.753	377.700.266
DİYARBAKIR	70	128.924	900.253
GAZİANTEP	11	7.265	31.065
HATAY	1.201	1.138.518	12.487.984
İZMİR	2.606	2.746.435	45.929.314
KIRKLARELİ	15	10.801	94.231
KÜTAHYA	90	105.850	1.857.456
MALATYA	1	1.154	6.924
MANİSA	16.619	21.035.221	357.275.759
MUĞLA	932	1.559.285	25.443.053
MUŞ	35	12.144	74.768
SAMSUN	6.052	6.684.611	127.640.548
SİİRT	81	144.188	1.036.677
TOKAT	1.012	1.862.819	32.346.658
UŞAK	4.872	10.049.114	168.346.103
TOPLAM	55.867	83.136.243	1.349.928.835

Anlaşmazlıkların Çözümü

Tütün Üretimi, İşlenmesi, İç ve Dış Ticareti İle İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Anlaşmazlıkların Çözümü" başlıklı 12 nci maddesi "Üretici ile alıcı arasında yazılı sözleşmeye göre yapılan tütün alım-satımında, alıcının tütün eksperleri tarafından yapılan ekspertiz sonucuna üretici veya temsilcisi tarafından itiraz edilebilir." hükmü yer almaktadır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Yönetmeliğin anılan maddesinin devamında “Bakanlığın yetkilendireceği bir tütün eksper i tirazı inceleyerek tarafları uzlaştırır.” hükmü yer almaktadır. Bu doğrultuda Daire Başkanlığı uzmanlarınca itirazlar yerinde incelenmiş olup tabloda görüldüğü gibi sonuçlandırılmıştır.

Tablo 86: 2017 Ürün Yılı Üretici İtiraz Sonuçları

2017 ÜRÜN YILI ÜRETİCİ İTİRAZ SONUÇLARI					
BÖLGE	ÜRETİM MERKEZİ	ÜRETİCİ SAYISI	BALYA/ DENK (Adet)	FİYATI DEĞİŞEN	UZLAŞMA ŞEKLİ
EGE	AYDIN	2	230	0	HEYET
	DENİZLİ	17	1.701	5	
	İZMİR	2	98	1	
	MANİSA	19	1.695	11	
	MUĞLA	1	25	0	
	UŞAK	6	487	3	
	TOPLAM	47	4.236	20	
KARADENİZ	SAMSUN	1	123	1	FİRMA
	TOPLAM	1	123	1	
GENEL TOPLAM		48	4.359	21	

Bakanlıktan 2 uzman, Ege üretim bölgesinin 7 ilinde, 14 işgünü çalışarak 48 üreticinin itirazını sonuçlandırmış olup, itirazlara ait bilgiler gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, itiraz eden üreticilerin yaklaşık %44’ünün itirazı haklı bulunmuştur.

Stok ve İşleme

Tütünlerin Depolanması

Tütün Üretimi, İşlenmesi, İç ve Dış Ticareti İle İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 25 inci maddesinde “Alıcı, stoklarında bulunan tütünlerin muhafazası veya bakımı amacıyla gerek kendisine ait, gerekse kiralık olarak tuttuğu depoları, tütün konulmadan önce Bakanlığa bildirmek zorundadır.” hükmüne istinaden, Alıcı firmalar tütün koymuş oldukları depoları Başkanlığımıza bildirmiştir.

Türkiye genelinde özel sektörün 510.341 m² alanlı, 302.097 ton kapasiteli 98 deposu bulunmaktadır.

Tütün İşleme Tesisleri

Tütün Üretimi, İşlenmesi, İç ve Dış Ticareti İle İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 20 nci maddesi gereğince Türkiye’de üretilen tütünlerin Türkiye’de işlenmesi şarttır. Türkiye’de, TTYB sahibi firmalara ait birisi homojenize tütün tesisi olmak üzere toplam 7 adet tütün işleme tesisi bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin günlük işleme kapasiteleri tek vardiyada 513 ton olup, bu tesislerde 2.184 kişi çalışmaktadır.

Tütün Ticareti Yetki Belgesine sahip gerçek ve tüzel kişilere ait 6 firmanın 7 adet işleme tesisi bulunmaktadır. Söz konusu işlemlerde çalışanların yaklaşık %25’i daimi ve %75’i ise geçici personel statüsünde çalışmaktadır.

Tütün Stokları

Alıcılar, tütün stoklarını her yıl haziran ve aralık ayları sonu itibariyle, takip eden ayın onbeşinci gününe kadar Başkanlığa bildirmek zorundadır. 2017 yılsonu itibariyle 51.710 ton olan ülke tütün stokları 2018 yılsonu itibariyle %14,76 oranında artarak 59.344 tona yükselmiştir. Tütün stokları ile ilgili ayrıntılı bilgiler tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 87: 31.12.2017 Tarihi İtibari İle Türkiye Tütün Stokları

ORIENTAL		DİĞER		TOPLAM
İŞLENMEMİŞ	İŞLENMİŞ	İŞLENMEMİŞ	İŞLENMİŞ	
7.038.152	35.460.045	1.693.762	15.151.561	59.343.520

5. Tütün Ticareti

Tütün Ticareti Yetki Belgesi

Tütün ticareti yapabilmek için Bakanlığımızdan Tütün Ticareti Yetki Belgesi (TTYB) almak gerekmektedir.

2018 yılında yapılan başvurular neticesinde 14 firmaya TTYB verilmiştir. Söz konusu TTYB ile bilgiler yer almaktadır.

Tablo 88: Yıllar İtibari İle Tütün Ticareti Yetki Belgesi Sayıları

YILLAR	YILBAŞI BELGE ADEDİ	VERİLEN BELGE ADEDİ	İPTAL EDİLEN BELGE ADEDİ	YILSONU BELGE ADEDİ
2010	51	2	3	50
2011	50	4	1	53
2012	53	0	1	52
2013	52	2	1	53
2014	53	1	0	54
2015	54	3	3	54
2016	54	3	0	57
2017	57	24	4	77
2018	77	14	0	91

Tütün İhracatı

Tütün ihraç etmek isteyen firmalar Başkanlığımızdan “İhracat Uygunluk Belgesi” almak zorundadır. Bu amaçla TTYB sahibi 15 firma tarafından 1.396 başvuru yapılmış, İzmir ve Gaziantep mahallerinde yapılan ekspertiz muayeneleri sonrası Ekspertiz Raporları düzenlenmiştir. Başvurular ve Ekspertiz Raporlarına dayanılarak 1.396 adet İhracat Uygunluk Belgesi verilmiştir.

İhracat Uygunluk Belgeleri dikkate alınarak derlenen verilere göre; 2018 yılında 50 ülkeye 387.364.891 \$ Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi (S.D.G.R.) ve 3.525.229 \$ Dahilde İşleme Rejimi (D.İ.R.) kapsamında olmak üzere, toplam 390.890.120 \$’lık ihracat gerçekleştirilmiştir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 89: İhracatın Rejim Bazında Dağılımı

SEKTÖR	MİKTAR (kg)	DEĞER (\$)
D.İ.R.	3.029.800	3.525.229
S.D.G.R.	59.768.876	387.364.891
TOPLAM	62.798.676	390.890.120

2018 yılı tütün ihracatı bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, miktar bazında %23,06 ve değer bazında ise %10,84 oranında bir artışın olduğu belirlenmiştir.

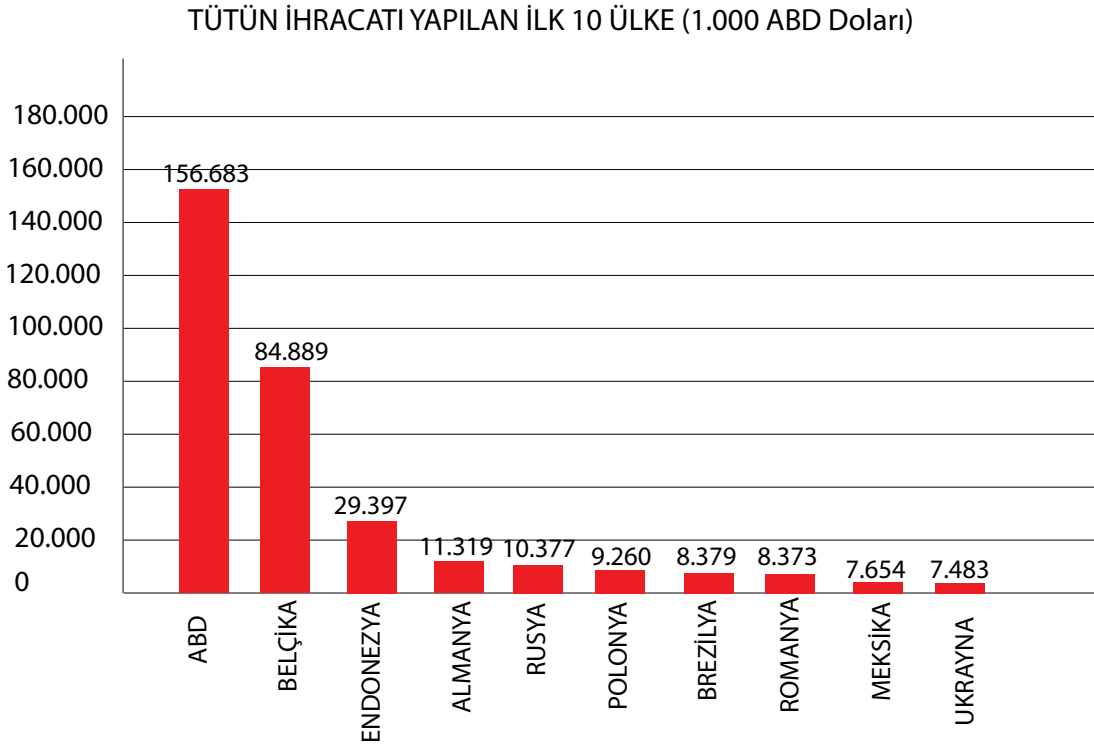
2018 yılı ihracatı ülkelere göre değer bazında değerlendirildiğinde, ilk sırada ABD'nin yer aldığı ve ABD'yi; Belçika, Endonezya, Almanya ve Rusya'nın takip ettiği görülmektedir. Bu beş ülkeye yapılan ihracat toplam ihracatın yaklaşık %75'ine tekabül etmektedir. 2018 yılı ihracatının ülkelere bazında ayrıntılı bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 90: İhracatın Ülkelere Göre Dağılımı

NO	ÜLKE	MİKTAR (kg)	DEĞER (\$)
1	ABD	21.709.973	156.682.998
2	ALMANYA	2.064.664	11.319.495
3	ARJANTİN	893.970	5.790.630
4	AZERBAYCAN	22.680	89.624
5	BELÇİKA	11.982.729	84.888.525
6	BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	377.950	1.270.070
7	BOLİVYA	10.080	44.957
8	BREZİLYA	1.089.488	8.379.306
9	BULGARİSTAN	218.991	643.859
10	ÇEK CUMHURİYETİ	526.050	2.877.298
11	DANİMARKA	20.790	189.397
12	DOMİNİK CUMHURİYETİ	20.160	122.169
13	ENDONEZYA	4.507.545	29.396.728
14	FAS	166.320	756.756
15	FİLİPİNLER	210.098	483.811
16	FRANSA	133.849	72.751
17	GÜNEY AFRİKA	145.530	896.465
18	GÜNEY KORE	766.360	6.574.870
19	HIRVATİSTAN	155.190	1.067.767
20	HİNDİSTAN	303.460	2.271.653

21	HOLLANDA	301.560	1.424.558
22	İSPANYA	7.680	6.144
23	İSVİÇRE	185.115	1.120.282
24	İTALYA	786.590	4.461.043
25	KAMBOÇYA	15.882	61.940
26	KAZAKİSTAN	206.640	1.097.977
27	KENYA	20.790	179.418
28	KOLOMBİYA	20.160	119.952
29	LAOS HALK CUMHURİYETİ	630	2.041
30	LİTVANYA	404.460	2.275.056
31	MACARİSTAN	434.560	1.999.258
32	MALEZYA	1.415.040	212.256
33	MEKSİKA	1.117.200	7.653.660
34	MISIR	834.090	2.777.517
35	NİJERYA	404.740	813.387
36	PAKİSTAN	10.920	101.195
37	PARAGUAY	161.799	419.527
38	POLONYA	2.123.730	9.259.822
39	PORTEKİZ	425.880	2.255.047
40	ROMANYA	2.210.845	8.372.535
41	RUSYA	2.233.467	10.377.024
42	SENEGAL	10.080	61.085
43	SİRBİSTAN	980.010	5.035.973
44	SİNGAPUR	159.670	1.330.418
45	ŞİLİ	312.060	2.595.495
46	TAYVAN	207.360	988.781
47	UKRAYNA	1.089.900	7.482.766
48	ÜRDÜN	896.399	2.013.241
49	VİETNAM	55.020	310.061
50	YUNANİSTAN	440.522	2.263.532
TOPLAM		62.798.676	390.890.120

Şekil 8: İhracat Yapılan İlk 10 Ülke

Tütün İthalatı

4733 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinin beşinci fıkrası "İşlendikten sonra ihraç amacıyla olsa dahi tütün ithali, ancak, üretim ihtiyaçlarıyla sınırlı olarak bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen tütün mamulleri üretenler tarafından yapılabilir." hükmünü getirmiş, sekizinci fıkrasında ise "Tütün ve tütün mamullerinin ithalatında Bakanlıktan uygunluk belgesi alınır" ifadesine yer verilmiştir.

Firmaların tütün ithalatı başvuru formu ile Başkanlığımıza müracaatlarını takiben, Daire Başkanlığı uzmanlarınca yapılan kontrol ve ekspertiz muayeneleri sonucu tütün ithalatı uygunluk belgesi verilmektedir. Bu kapsamda, 2018 yılı içinde 39 firmaya 21.400 adet Tütün İthalatı Uygunluk Belgesi verilmiştir.

Bu doğrultuda, 2018 yılında toplam 39 firma tarafından; S.D.G.R. kapsamında 388.494.199 \$, D.İ.R. kapsamında ise 201.739.441 \$ olmak üzere toplam 590.233.640 \$ bedelle tütün ithalatı gerçekleştirilmiştir.

Toplam ithalat değeri içinde; S.D.G.R. kapsamında gerçekleştirilen ithalatın payı %65,82 iken D.İ.R. kapsamında gerçekleştirilen ithalatın payı ise %34,18 olmuştur.

2018 yılı tütün ithalatı bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, miktar bazında %10,83 ve değer bazında ise %12,91 oranında bir artışın söz konusu olduğu saptanmıştır.

Tablo 91: 2018 Yılı Tütün İthalatının Rejim Bazında Dağılımı

2018 YILI İTHALATININ REJİM BAZINDA DAĞILIMI			
REJİM ADI	FİRMA ADEDİ	MİKTAR (kg)	DEĞER (\$)
S.D.G.R.	32	70.618.629	388.494.199
D.İ.R.	24	39.965.012	201.739.441
TOPLAM		110.583.641	590.233.640

Menş e ülkesi bazında, 2018 yılı ithalatını değer bazında değerlendirdiğimizde sırasıyla; Brezilya, Hollanda, Almanya, ABD, Mozambik, Hindistan, Arjantin, İngiltere, Rusya ve Tanzanya'nın ilk 10'da yer aldığı görölmektedir. Bu ilk 10 ülkenin toplamı %81,13'e tekabül etmektedir. İlk sırada yer alan Brezilya %18,69'luk bir paya sahiptir.

Tablo 92: 2018 Yılı İthalatın Menş e Ülkesine Göre Dağılımı

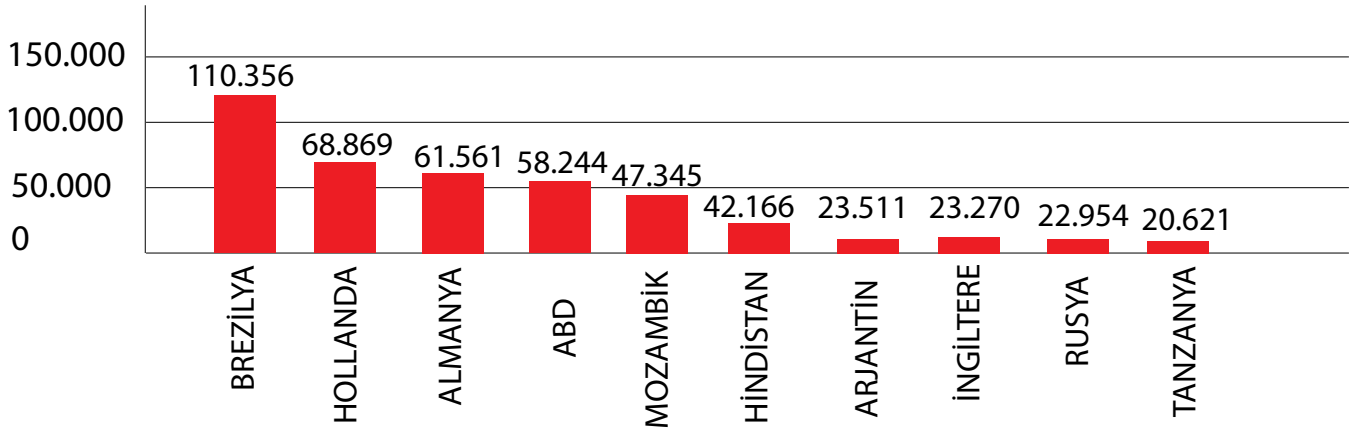
SIRA NO	MENŞ E ÜLKESİ	MİKTAR (kg)	DEğER (\$)
1	ABD	6.744.101	58.243.752
2	ALMANYA	7.961.556	61.560.600
3	ARJANTİN	4.928.711	23.511.160
4	ARNAVUTLUK	1.907	8.962
5	BANGLADEŞ	1.278.870	5.313.644
6	BELÇİKA	10.000	17.000
7	BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	5	5
8	BOSNA HERSEK	118.000	518.713
9	BREZİLYA	24.363.399	110.355.726
10	BULGARİSTAN	229.800	1.112.724
11	ÇEK CUMHURİYETİ	35.700	72.332
12	ÇİN	4.452.782	16.653.538
13	DANİMARKA	21.740	211.230
14	DOMİNİK CUMHURİYETİ	23.374	87.964
15	EKVATOR	4.091	42.956
16	ENDONEZYA	190.488	814.193
17	FİLİPİNLER	47.350	230.946
18	FRANSA	2.753.774	11.766.362
19	GUATEMALA	341.640	2.205.852
20	GÜNEY KORE	197.435	1.353.534
21	HİNDİSTAN	9.038.715	42.166.164
22	HOLLANDA	11.166.544	68.868.677
23	HONDURAS	9.471	211.080
24	İNGİLTERE	2.750.960	23.270.485

2018 YILI FAALİYET RAPORU

25	İRAN	10.507	7.576
26	İSPANYA	1.323.030	8.046.653
27	İTALYA	2.109.822	12.692.598
28	KANADA	17.200	155.445
29	KENYA	770.460	4.668.261
30	KOLOMBİYA	1.367	9.139
31	MACARİSTAN	153.000	670.061
32	MALAVİ	2.906.100	15.771.445
33	MALEZYA	1.096.800	2.508.554
34	MEKSİKA	66.480	492.870
35	MOZAMBİK	8.867.050	47.344.501
36	MYANMAR	67.320	259.182
37	NİKARAGUA	2.081	53.943
38	PARAGUAY	97	344
39	POLONYA	2.217.506	7.258.185
40	PORTEKİZ	726.500	1.733.536
41	RUSYA	5.128.406	22.953.789
42	SENEGAL	3.570	40.662
43	SİRBİSTAN	161.620	507.135
44	SİRİ LANKA	5.612	12.346
45	TANZANYA	4.358.600	20.620.731
46	TAYLAND	344.120	1.147.261
47	UGANDA	454.200	2.844.182
48	UKRAYNA	227.975	428.593
49	YUNANİSTAN	12.000	44.640
50	ZAMBİYA	285.690	2.256.512
51	ZİMBABVE	2.596.115	9.107.897
TOPLAM		110.583.641	590.233.640

Şekil 9: Menşei Ülkesi Bazında Tütün İthalatı Yapılan İlk 10 Ülke

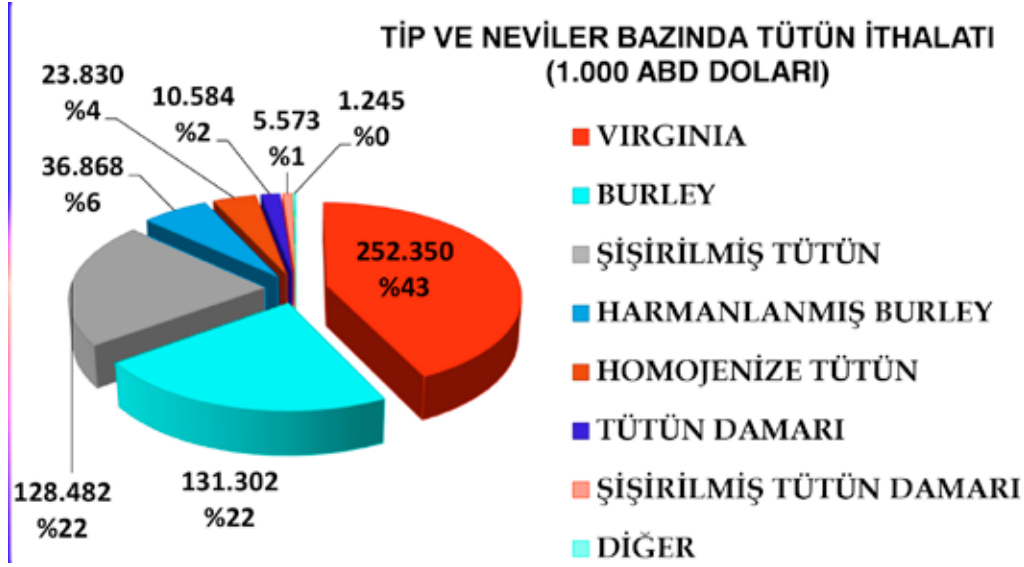

2018 yılı tütün ithalatı tip ve nevilere göre değer bazında değerlendirildiğinde sırasıyla; Virginia, Burley, Şişirilmiş tütün, Harmanlanmış Burley tipi tütün, Homojenize tütün, Tütün damarı ve Şişirilmiş tütün damarının ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Bu nevilerin toplam içerisindeki payları %99,78'e tekabül etmektedir. Bu toplamda Virginia tipi tütün %42,75'lik payı ile ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 93: İthalatın Tütün Tip ve Nevilere Göre Dağılımı

TİP VE NEVİ	MİKTAR (kg)	DEĞER (\$)
ATEŞTE KURUTULMUŞ TÜTÜN	28.202	246.435
BURLEY	22.622.038	131.301.766
GÖLGEDE KURUTULMUŞ KOYU RENKLİ TÜTÜN	15.360	88.623
HARMANLANMIŞ BURLEY TİPİ TÜTÜN	5.095.493	36.868.044
HOMOJENİZE TÜTÜN	8.964.447	23.830.094
KIRIK TÜTÜN	224.840	275.019
PUROLUK TÜTÜN	46.377	424.506
ŞİŞİRİLMİŞ TÜTÜN	16.357.042	128.482.238
ŞİŞİRİLMİŞ TÜTÜN DAMARI	2.833.345	5.573.044
TÜTÜN DAMARI	12.816.462	10.583.556
TÜTÜN TOZ VE DÖKÜNTÜSÜ	8.822	5.419
VIRGINIA	41.541.096	252.350.024
DİĞER	30.117	204.872
TOPLAM	110.583.641	590.233.640

Şekil 10: Tip ve Neviler Bazında Tütün İthalatı

6. Tesis Kurma İzni

Tütün Mamulü

Tütün mamulü üretim tesisi kurmak isteyenlere tesis kurma izni, 04/11/2010 tarihli ve 27749 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Tütün Mamullerinin Üretim ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" in (Üretim ve Ticaret Yönetmeliği) 6 ncı maddesi kapsamında verilmekte olup, izin verilenlere bu işlemleri yürütmesi için Tesis Kurma Uygunluk Belgesi düzenlenerek verilmektedir.

2018 yılı içinde 21 şirkete Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilmiştir.

Tablo 94: Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilen Şirketler

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	REVOSHİ	Nargilelik Tütün Mamulü	Akhisar/MANİSA	19/01/2018	47/01
2	AL AMASİ	Nargilelik Tütün Mamulü	Silivri/İSTANBUL	08/02/2018	48/01
3	BİLİR	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	Besni/ADIYAMAN	15/03/2018	49/01
4	CC TOBACCO	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	Yenişehir/DİYARBAKIR	19/03/2018	50/01
5	EMİR	Nargilelik Tütün Mamulü	Bayraklı/İZMİR	23/03/2018	51/01
6	ADIYAMAN ÇELİKHAH KOOPERATİF	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	MALATYA	27/06/2018	52/01
7	HOKUS	Nargilelik Tütün Mamulü	Dilovası/KOCAELİ	19/04/2018	53/01
8	İZ TÜTÜN	Nargilelik Tütün Mamulü	Kemalpaşa/İZMİR	09/05/2018	55/01
9	KHALİFA TÜTÜN	Nargilelik Tütün Mamulü	Esenyurt/İSTANBUL	11/05/2018	56/01
10	ŞİNDA	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	Çerkezköy/TEKİRDAĞ	23/05/2018	57/01

11	AL AFANDI	Nargilelik Tütün Mamulü	Tuzla/İSTANBUL	26/06/2018	58/01
12	AKNERGİS	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	ELAZIĞ	06/06/2018	59/01
13	ITM	Nargilelik Tütün Mamulü	Döşemealtı/ANTALYA	26/06/2018	60/01
14	SAHRA TOBACCO	Nargilelik Tütün Mamulü	Menderes/İZMİR	17/09/2018	61/01
15	KARFEYL	Nargilelik Tütün Mamulü	Bucak/BURDUR	27/08/2018	62/01
16	AHD TÜTÜN	Nargilelik Tütün Mamulü	Şehitkamil/GAZİANTEP	10/09/2018	63/01
17	ONA TOBACCO	Nargilelik Tütün Mamulü	Menderes/İZMİR	29/08/2018	64/01
18	TUMBAKİ	Nargilelik Tütün Mamulü	Çerkezköy/TEKİRDAĞ	27/08/2018	65/01
19	NKALIA	Nargilelik Tütün Mamulü	Torbalı/İZMİR	03/09/2018	66/01
20	LİVA	Nargilelik Tütün Mamulü	Çerkezköy/TEKİRDAĞ	04/12/2018	67/01
21	MEYFAR	Nargilelik Tütün Mamulü	Döşemealtı/ANTALYA	04/12/2018	68/01

Makaron

Makaron üretim tesisi kurmak isteyenlere tesis kurma izni, 28/06/2014 tarihli ve 29044 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak 26/09/2014 tarihinde yürürlüğe giren "Makaron Üretimi ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (Makaron Yönetmeliği) 6 ncı maddesi kapsamında verilmekte olup, izin verilenlere bu işlemleri yürütmesi için Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilmektedir.

2018 yılı içinde 1 şirkete Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilmiştir.

Tablo 95: Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilen Şirketler

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	MSC GRUP	Makaron	Çerkezköy/TEKİRDAĞ	11/12/2018	28-02/02

Yaprak Sigara Kağıdı

Yaprak Sigara Kağıdı üretim tesisi kurmak isteyenlere tesis kurma izni, 25/10/2016 tarihli ve 29868 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan "Yaprak Sigara Kağıdı Üretimi ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" (Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliği) 6 ncı maddesi kapsamında verilmekte olup, izin verilenlere bu işlemleri yürütmesi için Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilmektedir.

2018 yılı içinde 1 şirkete Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilmiştir.

Tablo 96: Tesis Kurma Uygunluk Belgesi verilen Şirketler

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	MSTÜTÜN	Yaprak Sigara Kağıdı	Sarıçam/ADANA	07/02/2018	203/01

7. Üretim ve Faaliyet İzni

Tütün Mamulü

Tütün mamulü üretimi için tesis kurma izni alan ve projesini gerçekleştirerek işletmesini üretime hazır hale getiren şirketlere, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin Üretim ve Faaliyet İzni başlıklı 7 nci maddesi kapsamında Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilmektedir.

Tütün mamulü üretimi için 2018 yılı içinde 15 firmaya Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilmiştir.

Tablo 97: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri verilen Firmalar

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	AL ŞAHA	Nargilelik Tütün Mamulü	Silivri/İSTANBUL	06/02/2018	39-01
2	TRUMAN	Nargilelik Tütün Mamulü	Çerkezköy/TEKİRDAĞ	08/02/2018	44-01
3	SHİSHA ROYAL	Nargilelik Tütün Mamulü	Çerkezköy/TEKİRDAĞ	21/02/2018	45-01
4	MS TÜTÜN	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	Sarıçam/ADANA	26/03/2018	43-01
5	JASMİRA TÜTÜN	Nargilelik Tütün Mamulü	Torbalı/İZMİR	19/04/2018	40-01
6	SULİMAN AL AOUF	Nargilelik Tütün Mamulü	Çerkezköy/TEKİRDAĞ	05/06/2018	36-01
7	AL AMASİ	Nargilelik Tütün Mamulü	Silivri/İSTANBUL	05/06/2018	48-01
8	EVİN TÜTÜN	Nargilelik Tütün Mamulü	Silivri/İSTANBUL	27/06/2018	42-01
9	REVOSHİ	Nargilelik Tütün Mamulü	Akhisar/MANİSA	28/06/2018	47-01
10	KENZİMEN	Nargilelik Tütün Mamulü	Kemalpaşa/İZMİR	24/07/2018	46-01
11	5KA Tütün	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	Sarıçam/ADANA	11/09/2018	54-02
12	HOOKUS	Nargilelik Tütün Mamulü	Dilovası/KOCAELİ	10/09/2018	53-01
13	KHALİFA	Nargilelik Tütün Mamulü	Esenyurt/İSTANBUL	03/10/2018	56-01
14	AL AFANDİ	Nargilelik Tütün Mamulü	Tuzla/İSTANBUL	14/11/2018	58-01
15	ITM	Nargilelik Tütün Mamulü	Döşemealtı/ANTALYA	26/12/2018	60-01

Diğer taraftan, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin Geçici Madde 4'ün üçüncü fıkrası kapsamında ise 2018 yılı içinde 1 firmanın Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi güncellenmiştir.

Tablo 98: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri Güncellenen Firmalar

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	5KA	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	Sarıçam/ADANA	11/09/2018	54-02

Makaron

Makaron üretimi için tesis kurma izni alan ve projesini gerçekleştirerek işletmesini üretime hazır hale getiren firmalara, Makaron Yönetmeliğinin “Üretim ve faaliyet izni” başlıklı 7 nci maddesi kapsamında Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilmektedir.

Makaron üretimi için 2018 yılı içinde Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilmemiştir.

Yaprak Sigara Kağıdı

Yaprak sigara kağıdı üretimi için tesis kurma izni alan ve projesini gerçekleştirerek işletmesini üretime hazır hale getiren firmalara, Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin “Üretim ve faaliyet izni” başlıklı 7 nci maddesi kapsamında Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilmektedir.

2018 yılı içinde yaprak sigara kağıdı üretimi için 2 Firmaya Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilmiştir.

Tablo 99: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi verilen Firmalar

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	CAGS	Yaprak Sigara Kağıdı	Babaeski/KIRKLARELİ	08/02/2018	202-01
2	MS TÜTÜN	Yaprak Sigara Kağıdı	Sarıçam/ADANA	26/03/2018	203-01

8. Üretim ve Faaliyet İzni Temdidi

Tütün Mamulü

Tesis kurma izni ve üretim ve faaliyet izni almak suretiyle faaliyetine devam eden ve yapılan incelemeler ve denetimler neticesinde şartlarını sağlamaya devam ettiği belirlenen firmaların Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri 5 yıllık süre sonunda, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin Üretim ve faaliyet izni temdidi başlıklı 8 inci maddesi kapsamında temdit edilmektedir.

2018 yılı içinde 6 firma için 6 adet Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi temdit işlemi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 100: Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi Temdit Edilen Firmalar

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	TEKA	Pipo	Tepeören-Tuzla/İSTANBUL	26/02/2018	04-03/04
2	KT&G	Sigara	Tire/İZMİR	10/04/2018	18-04
3	TEKA	Puro ve Sigarillo	Tepeören-Tuzla/İSTANBUL	30/04/2018	04-03/04
4	BAT	Sigara	Ondokuzmayıs/SAMSUN	17/06/2018	20-02/05
5	JTI	Sigara	Torbali/İZMİR	27/06/2018	03-01/05
6	PHILSA	Sigara	Torbali - İZMİR	10/07/2018	02-01/05

Makaron

Tesis kurma izni ve üretim ve faaliyet izni almak suretiyle faaliyetine devam eden ve yapılan incelemeler ve denetimler neticesinde şartlarını sağlamaya devam ettiği belirlenen firmaların Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri 5 yıllık süre sonunda, Makaron Yönetmeliğinin Üretim ve faaliyet izni temdidini başlıklı 8 inci maddesi kapsamında temdit edilmektedir.

2018 yılı içinde makaron üretimi için herhangi bir temdit işlemi gerçekleştirilmemiştir.

Yaprak Sigara Kağıdı

Tesis kurma izni ve üretim ve faaliyet izni almak suretiyle faaliyetine devam eden ve yapılan incelemeler ve denetimler neticesinde şartlarını sağlamaya devam ettiği belirlenen firmaların Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgeleri 5 yıllık süre sonunda, Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin Üretim ve faaliyet izni temdidini başlıklı 8 inci maddesi kapsamında temdit edilmektedir.

2018 yılı içinde yaprak sigara kağıdı üretimi için temdit işlemi gerçekleştirilmemiştir.

9. Proje Tadilat İşlemleri

Tütün Mamulü

Proje tadilat izinleri veya bildirim işleri Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 9 uncu maddesi kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Üretim kapasitesi artışı olan proje tadilatı işlemlerine, izin verilmesi halinde bu işlemlerin yürütülmesi için Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi verilmektedir.

2018 yılı içinde 8 firmaya 9 adet Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi verilmiştir.

Tablo 101: Proje Tadilatı Uygunluk Belgeleri

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	BAT	Sigara	Ondokuzmayıs - SAMSUN	06/06/2018	20-18/02
2	BAT	Sigara	Ondokuzmayıs - SAMSUN	13/09/2018	20-18/03
3	PHİLSA	Sigara	Torbalı/İZMİR	13/03/2018	02-18/01
4	JTI	Sigara	Torbalı/İZMİR	19/11/2018	03-18/01
5	TEKA	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulleri	Tepeören-Tuzla/İSTANBUL	17/04/2018	04-18/01
6	EUROPEAN	Sigara	Akdeniz/Mersin	13/07/2018	06-18/01
7	NİKOMEDYA	Nargilelik Tütün Mamulü	Başıskele/KOCAELİ	23/02/2018	24-18/01
8	HAS	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulleri	Sarıçam/ADANA	12/04/2018	27-18/01
9	ADALYA	Nargilelik Tütün Mamulü	Kemalpaşa/İZMİR	06/06/2018	30-18/01

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere 2018 yılı içinde 3 firmaya Proje Tadilatı kapsamında 5 adet izin verilmiştir.

Tablo 102: Proje Tadilatı İzinleri

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	BAT	Sigara	Ondokuzmayıs -SAMSUN	16/04/2018	E.1144261
2	BAT	Sigara	Ondokuzmayıs -SAMSUN	18/10/2018	E.3048261
3	PHİLSA	Sigara	Torbali/İZMİR	19/04/2018	E.1203026
4	PHİLSA	Sigara	Torbali/İZMİR	14/12/2018	E.3718402
5	JTI	Sigara	Torbali/İZMİR	25/05/2018	E.1612884

Makaron

Proje tadilat izinleri veya bildirim işleri Makaron Yönetmeliğinin 9 uncu maddesi kapsamında yürütülmektedir.

Üretim kapasitesi artışı olan proje tadilatı işlemlerine, izin verilmesi halinde bu işlemlerin yürütülmesi için Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi verilmektedir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere 2018 yılı içinde 2 firmaya Proje Tadilatı kapsamında 2 adet izin verilmiştir.

Tablo 103: Proje Tadilatı Uygunluk Belgeleri

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Belge	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	No'su
1	HAS	Makaron	Sarıçam/ADANA	02/03/2018	27-18/01
2	İPKON	Makaron	Ergene/TEKİRDAĞ	21/11/2018	104-18/01

Yaprak Sigara Kağıdı

Proje tadilat izinleri veya bildirim işleri Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin 9 uncu maddesi kapsamında yürütülmektedir.

Üretim kapasitesi artışı olan proje tadilatı işlemlerine, izin verilmesi halinde bu işlemlerin yürütülmesi için Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi verilmektedir.

2018 yılı içinde proje tadilatı işlemi gerçekleştirilmemiştir.

10. İthalat İzni**Tütün Mamulü**

Tütün Mamulleri İthalatı Uygunluk Belgesi, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 15 inci maddesi hükümleri çerçevesinde verilmektedir.

2018 yılında Tütün Mamulleri İthalatı Uygunluk Belgesi düzenlenmemiştir.

Makaron

Makaron İthalatı Uygunluk Belgesi, Makaron Yönetmeliğinin 15 inci maddesi hükümleri çerçevesinde verilmektedir.

2018 yılında Makaron İthalatı Uygunluk Belgesi düzenlenmemiştir.

Yaprak Sigara Kağıdı

Yaprak Sigara Kağıdı İthalatı Uygunluk Belgesi, Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin 15 inci maddesi hükümleri çerçevesinde verilmektedir.

2018 yılında Yaprak Sigara Kağıdı İthalatı Uygunluk Belgesi düzenlenmemiştir.

11. İhracat İşlemleri

Tütün Mamulü

Tütün mamulü ihracatına ilişkin işlemler, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 14 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

Ülkemizde tütün mamulleri ihracatı, çok az miktarda İhracat Rejimi kapsamında, tamamına yakını ise Dahilde İşleme Rejimi kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Dahilde İşleme Rejimi çerçevesinde ihraç edilecek kıyılmış tütün ve tütün mamulü için Dahilde İşleme İzin Belgesinin bir örneği, hammadde sarfiyat tablosu, tütün kullanım oranları tablosu, tütün mamulüne ilişkin üretim kodlaması veya benzeri işaretleme bilgisi ile marka bilgisi, ihraç edilecek ülke isimleri ile firma tarafından Başkanlığa başvurulması ve uygunluk belgesi alınması zorunludur.

Uygunluk Belgesi başvurusu, Başkanlığa beyan edilen bilgi ve belgeler, tesisin üretim kapasitesi de dikkate alınarak değerlendirilir ve uygun bulunanlara uygunluk belgesi verilir.

Kıyılmış tütün ve/veya tütün mamullerinin ihracatı, sadece üretimini gerçekleştiren firma tarafından yapılabilir.

Başkanlık, ihraç edilecek kıyılmış tütün ve/veya tütün mamulleri için; ithalat, üretim ve ihracat aşamalarında, numune almak dahil her türlü teknik denetim ve analizleri yapmaya veya yaptırmaya yetkilidir.

Dahilde İşleme İzin Belgesinin kapatılmasına esas teşkil eden ekspertiz raporu Başkanlık tarafından düzenlenir. Bu raporun hazırlanması için, ithalat, üretim ve ihracat işlemlerinin bitirilmesi ve belge süresi bitiminden en az otuz gün önce Başkanlığa müracaat edilmesi gerekmektedir.

Tablo 104: verilen Uygunluk Belgeleri

Sıra No	Firma	Verilen Uygunluk Belgesi		İhracat Süresi	İthalat Süresi	Döviz Kullanım Oranı (%)
		Tarihi	No			
1	NİKOMEDYA	08/01/2018	102	03/01/2019	03/01/2019	58,88
2	ADALYA	15/02/2018	1096	14/02/2019	14/02/2019	18,54
3	ADALYA	26/02/2018	1333	01/12/2018	01/12/2018	20,86
4	SMYRNA	07/03/2018	1596	06/03/2019	06/03/2019	29,17
5	AL ŞAHA	14/03/2018	1771	07/01/2019	07/01/2019	73,02
6	ROYAL	03/04/2018	2246	02/12/2018	02/12/2018	20,83
7	ŞERBETLİ	06/04/2018	2304	05/12/2018	05/12/2018	46,47
8	FORR TOBACCO	06/04/2018	2316	05/12/2018	05/12/2018	22,04
9	KTG	09/04/2018	2322	08/12/2018	08/12/2018	28,87

10	DAİM	15/05/2018	3067	14/01/2019	14/01/2019	30,32
11	SHİSHA ROYAL	18/05/2018	3181	17/01/2019	17/01/2019	16,85
12	ADALYA	06/07/2018	4251	05/03/2019	05/03/2019	16,97
13	REVOSHI	09/07/2018	4268	08/03/2019	08/03/2019	24,38
14	IMPERIAL	17/07/2018	4434	16/03/2019	16/03/2019	21,54
15	AL AMASİ	17/07/2018	4419	16/03/2019	16/03/2019	44,51
16	BAT	20/07/2018	4529	19/03/2019	19/03/2019	30,42
17	EVİN	09/08/2018	4946	08/04/2019	08/04/2019	53,77
18	PHILSA	29/08/2018	5212	28/04/2019	28/04/2019	18,88
19	KENZİMEN	19/09/2018	5678	18/05/2019	18/05/2019	47,71
20	JTİ	10/10/2018	6175	09/06/2019	09/06/2019	63,42
21	SMYRNA	13/11/2018	6921	12/07/2019	12/07/2019	29,17
22	İZ	19/11/2018	7038	18/07/2019	18/07/2019	66,92
23	ŞERBETLİ	06/12/2018	7440	05/08/2019	05/08/2019	50,67

2018 yılında DİR kapsamında 19 firmaya 23 adet uygunluk belgesi verilmiştir.

Makaron

Makaron ihracatı ile ilgili işlemler, Makaron Yönetmeliğinin 14 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

2018 yılında uygunluk belgesi düzenlenmemiştir.

Yaprak Sigara Kağıdı

Yaprak Sigara Kağıdı ihracatı ile ilgili işlemler Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin 14 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

2018 yılında uygunluk belgesi düzenlenmemiştir.

12. Piyasaya Arz İzni

Mevzuat ve Genel İşleyiş

- Söz konusu belge başvuruları;
- Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi,
- 4207 ve 4733 sayılı Kanunların ilgili hükümleri,
- Üretim ve Ticaret Yönetmeliği,
- Etiketleme Yönetmeliği,
- Makaron Yönetmeliği,
- Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliği,

2018 YILI FAALİYET RAPORU

- Puro ve Sigarillo Teknik Düzenleme Tebliği (Tütün Mamulleri Seri No:1),
- Nargilelik Tütün Mamulü Teknik Düzenleme Tebliği (Tütün Mamulleri Seri No: 2),
- Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü Teknik Düzenleme Tebliği (Tütün Mamulleri Seri No:3),
- Pipoluk Tütün Mamulü Teknik Düzenleme Tebliği (Tütün Mamulleri Seri No: 4)
- 25/05/2005 tarihli ve 1763 sayılı Kurul Kararı,
- 28/12/2005 tarihli ve 2337 sayılı Kurul Kararı,
- 08/02/2006 tarihli ve 2435 sayılı Kurul Kararı,
- 29/12/2010 tarihli ve 6091 sayılı Kurul Kararı,
- 04/05/2012 tarihli ve 6896 sayılı Kurul Kararı,
- 12/11/2012 tarihli ve 7055 sayılı Kurul Kararı,
- 22/04/2014 tarihli ve 7895 sayılı Kurul Kararı,
- 27/08/2014 tarihli ve 8164 sayılı Kurul Kararı,
- 17/05/2017 tarihli ve 13016 sayılı Kurul Kararı,

Kapsamında incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

Uygunluk Belgeleri, yapılan başvurular neticesinde Başkanlık tarafından piyasaya arz izni verilen nihai ürünlerin Tütün ve Tütün Mamulleri Daire Başkanlığı'na gönderilmesi ve gönderilen ürünlerin verilen izne uygunluklarının belirlenmesini müteakip verilmektedir.

Tütün Mamulü

Piyasaya arz izni ile ilgili işlemler, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 12 nci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

Tablo 105: Tütün Mamulleri Piyasaya Arz Uygunluk Belge Sayıları

Yılı	Sigara (Adet)	Diğer Tütün Mamulleri				Toplam (Adet)
		Nargilelik Tütün Mamulü (Adet)	Puro-Sigarillo (Adet)	Pipoluk Tütün Mamulü (Adet)	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü (Adet)	
2018	42	145	29	0	65	281

Makaron

Piyasaya arz izni ile ilgili işlemler, Makaron Yönetmeliğinin 12 nci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

Sektörde faaliyet gösteren firmalara ait 2018 yılında yapılan Piyasaya Arz Uygunluk Belgesi işlemleri aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 106: Makaron Piyasaya Arz Uygunluk Belge Sayıları

Yılı	Makaron (Adet)
2018	5

Yaprak Sigara Kağıdı

Piyasaya arz izni ile ilgili işlemler, Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin 12 nci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

Sektörde faaliyet gösteren firmalara ait 2018 yılında yapılan Piyasaya Arz Uygunluk Belgesi işlemleri aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 107: Yaprak Sigara Kağıdı Piyasaya Arz Uygunluk Belge Sayıları

Yılı	Yaprak Sigara Kağıdı (Adet)
2018	24

13. Piyasaya Arz İzni Güncellemeleri

Tütün Mamulü

Piyasaya arz izni güncellemesi ile ilgili işlemler, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 13 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

Sektörde faaliyet gösteren firmalara ait 2018 yılında yapılan piyasaya arz izni güncelleme işlemleri aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 108: Piyasaya Arz İzni Güncelleme Sayıları

Yılı	Sigara (Adet)	Diğer Tütün Mamulleri				Toplam (Adet)
		Nargilelik Tütün Mamulü (Adet)	Puro-Sigarillo (Adet)	Pipoluk Tütün Mamulü (Adet)	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü (Adet)	
2018	74	29	5	0	1	109

Makaron

Piyasaya arz izni güncellemesi ile ilgili işlemler, Makaron Yönetmeliğinin 13 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

Sektörde faaliyet gösteren firmalara ait 2018 yılında yapılan piyasaya arz izni güncelleme işlemleri aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 109: Piyasaya Arz İzni Güncelleme Sayıları

Yılı	Makaron (Adet)
2018	6

Yaprak Sigara Kağıdı

Piyasaya arz izni güncellemesi ile ilgili işlemler, Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin 13 üncü maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde yürütülmektedir.

2018 yılında yaprak sigara kağıdı üretimi için piyasaya arz izni güncellemesi yapılmamıştır.

14. Bandrol Hesaplarının Takibi ve İmhası

Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 16 ncı maddesi, Makaron Yönetmeliğinin 16 ncı maddesi ve Yaprak Sigara

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Kağıdı Yönetmeliğinin 16 ncı maddesi hükümleri çerçevesinde tütün mamulleri, makaron ve yaprak sigara kağıdı piyasasında bandrol hesapları, bedellerinin tahsili ve imhası işlemleri Tütün ve Tütün Mamulleri Daire Başkanlığınca takip edilmektedir.

Tesis Kurma Uygunluk Belgesi bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile firmaların bandrol talepleri, Bandrollü Ürün İzleme Sistemi genel tebliği ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yetkili firma tarafından karşılanmaktadır.

Aylık raporlarda belirtilen üretim miktarları üzerinden, üretilen tütün mamulleri, makaron ve yaprak sigara kağıdı birim ambalajı üzerinde kullanılan bandrole ilişkin olarak bandrol başına alınacak satış hizmet bedeli; firmalarca, müteakip ayın son gününe kadar Bakanlık hesabına yatırılmakta, belirtilen süre içinde yatırılmayan satış hizmet bedeli kanuni faizi ile birlikte tahsil edilmektedir.

İthal edilen tütün mamullerinde kullanılacak bandrol başına alınacak satış hizmet bedeli ise ithal edilen mamulatin gümrükte yapılacak ekspertiz muayenesinden önce Bakanlık hesabına yatırılmakta ve satış hizmet bedelinin yatırılmasına müteakip ekspertiz işlemleri yapılmaktadır.

Bandrol imha işlemleri, 23/12/2008 tarih ve 27089 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 5 Seri No'lu Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerde Bandrollü Ürün İzleme Sistemi Genel Tebliği hükümleri uyarınca, Gelir İdaresi Başkanlığı, Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı, yetkili firma ve üretici firma personelinin katılımı ile oluşturulacak komisyon tarafından, Tebliğ ekinde yer verilen EK-I.B Tütün Mamullerinde Fire Bandrolü Tespit ve İmha Tutanağı'nın düzenlenmesi suretiyle tespit edildikten sonra komisyon tarafından uygun görüldüğü şekilde imha edilmektedir.

Tablo 110: 2018 Yılında İmha Edilen Bandrol Miktarı

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Toplam (Adet)	Görevli Personel Sayısı	Tarih	Süre
1	JTI	100.000	1	25/01/2018	1
2	PHILSA	27.676.239	1	02-06/07/2018	5
3	JTI	11.470.875	1	15-17/08/2018	3
4	IMPERIAL	959.126	1	25-28/09/2018	4
5	BAT	15.563.092	1	01-05/10/2018	5
6	BAT	7.043.723	1	22-26/10/2018	5
7	JTI	308.978	1	14-16/11/2018	3
Genel Toplam		63.122.033	7		26

Tablodan görüleceği üzere Başkanlığımızdan 7 personel, 26 gün süresince 63.122.033 adet bandrolün tespiti ve imhası işlemlerine nezaret etmiştir.

15. Tütün ve Tütün Mamullerinin İmhası ile Tütünlerin Geri Kazanım İşlemleri

Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 24 maddesi gereğince tütün ve tütün mamullerinin imhası ile tütünlerin geri kazanım işlemleri Başkanlığımız izni ve gerektiğinde nezaretinde veya Başkanlığımızın tespiti sonrasında Çevre Kanunu ve diğer ilgili mevzuatına göre yapılmaktadır.

2018 yılında;

- 18 personel 18 gün süresince 9.504.521 adet sigaranın tespiti ve açımı işlemlerine,

- 8 personel 10 gün 3.477.078 adet sigaranın tespiti ve imhası işlemlerine,
- 20 personel 45 gün 745.271,64 kg tütün ve tütün tozu tespiti ve imhası işlemlerine,
- Nezaret etmiştir.
- Hizmet Bedellerinin Belirlenmesi

16. Tütün Mamulü

Hizmet bedelleri, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 23 üncü maddesi ile Puro ve Sigarillo İthalatı, Fiyatının Belirlenmesi ve Yurt İçinde Pazarlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar'ın 6 ncı maddesi kapsamında hesaplanmaktadır. 2018 yılına ait hizmet bedelleri, Bakanlığımızın 13/01/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2018/3 numaralı Tebliği çerçevesinde belirlenmiş olup, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 111: Hizmet Bedelleri Tablosu

Sıra No	Yıl	Tesis Kurma Uygunluk Belgesi		Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi		Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi		Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi		Bandrol Bedeli (1000 adet/TL)
		Sigara (*)	Diğer Tütün Mamulleri (**)	Sigara	Diğer Tütün Mamulleri	Sigara (*)	Diğer Tütün Mamulleri (**)	Yetki Belgesi Bedeli	Yetki Belgesi Yıllık Süre Uzatımı	Sigara
1	2017	12.838,57	155,74	(***)		12.838,57	155,74	74.553,05	6.258,87	2,41
2	2018	14.696	178			14.696	178	85.340	7.164	2,75

(*) : Her yüz milyon sigara üretim kapasitesi başına.

(**) : Her bir tonluk üretim kapasitesi başına.

(***) : Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi bedeli olarak; sigara ve diğer tütün mamulleri için ayrı ayrı olmak üzere bunlara ilişkin Tesis Kurma Uygunluk Belgesi bedellerinin iki katı alınır.

Makaron

Hizmet bedelleri, Makaron Yönetmeliğinin 23 üncü maddesi kapsamında hesaplanmaktadır.

2018 yılına ait hizmet bedelleri, Bakanlığımızın 13/01/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2018/3 numaralı Tebliği çerçevesinde belirlenmiş olup, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 112: Hizmet Bedelleri Tablosu

Sıra No	Yıl	Tesis Kurma Uygunluk Belgesi	Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi	Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi	Makaron		Bandrol Bedeli (1000 adet/TL)
		Makaron (*)	Makaron	Makaron (*)	Piyasaya Arz Uygunluk Belgesi	Makaron İthalatı Uygunluk Belgesi	Makaron
1	2017	12.838,57	(**)	2.404,70	2.413	2.413	12,06
2	2018	14.696		2.752	2.762	2.762	13,80

(*) : Her yüz milyon makaron üretim kapasitesi başına.

(**) : Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi bedeli olarak; makaron için Tesis Kurma Uygunluk Belgesi bedellerinin iki katı alınır.

Yaprak Sigara Kağıdı

Hizmet bedelleri, Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin 23 üncü maddesi kapsamında hesaplanmaktadır.

2018 yılına ait hizmet bedelleri, Bakanlığımızın 13/01/2018 tarihli ve 30300 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2018/3 numaralı Tebliği çerçevesinde belirlenmiş olup, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 113: Hizmet Bedelleri Tablosu

Sıra No	Yıl	Tesis Kurma Uygunluk Belgesi	Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi	Proje Tadilatı Uygunluk Belgesi	Yaprak Sigara Kağıdı		Bandrol Bedeli (1000 adet/TL)
		Yaprak Sigara Kağıdı (*)	Yaprak Sigara Kağıdı	Yaprak Sigara Kağıdı (*)	Piyasaya Arz Uygunluk Belgesi	Yaprak Sigara Kağıdı İthalatı Uygunluk Belgesi	Yaprak Sigara Kağıdı
1	2017	6.748	(**)	6.748	2.413	2.413	0,51
2	2018	7.725		7.725	2.762	2.762	0,58

(*) : Her yüz milyon Yaprak Sigara Kağıdı üretim kapasitesi başına.

(**) : Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi bedeli olarak; Yaprak Sigara Kağıdı için Tesis Kurma Uygunluk Belgesi bedellerinin iki katı alınır.

17. Tesis Kuruluş Yeri Değişikliği ve Devir

Tütün Mamulü

Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin; 17 nci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde tesisin kuruluş yeri değişikliği, 18 inci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde devir ile ilgili işlemler gerçekleştirilmektedir.

Anılan maddeler çerçevesinde 2018 yılı içinde 1 firmaya Tesis Kuruluş Yeri Değişikliği kapsamında 1 adet izin verilmiştir.

Tablo 114: Tesis Kuruluş Yeri Değişikliği İzni

Sıra No	Firma Ticaret Unvanı	Üretim Tesisinin		Makam Olur'u	
		Üretim Konusu	Yeri	Tarihi	Sayısı
1	5KA	Sarmalık Kıyılmış Tütün Mamulü	Sarıçam/ADANA	11/09/2018	E.2624673

Makaron

Makaron Yönetmeliğinin; 17 nci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde tesis kuruluş yeri değişikliği, 18 inci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde devir ile ilgili işlemler gerçekleştirilmektedir. Anılan maddeler çerçevesinde 2018 yılı içinde Tesis Kuruluş Yeri Değişikliği İzni ile tesis devir izni verilmemiştir.

Yaprak Sigara Kağıdı

Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin; 17 nci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde tesis kuruluş yeri değişikliği, 18 inci maddesinde yer alan hükümler çerçevesinde devir ile ilgili işlemler gerçekleştirilmektedir. Anılan maddeler çerçevesinde 2018 yılı içinde Tesis Kuruluş Yeri Değişikliği İzni ile tesis devir izni verilmemiştir.

18. Tesis Faaliyetlerinin Sona Erdirilmesi ve Kapatılması

Tütün Mamulü

Tütün mamulleri tesis kapatma izni, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin "Tesisin faaliyetinin sona erdirilmesi ve kapatılması" başlıklı 19 uncu maddesi kapsamında verilmektedir. Anılan madde çerçevesinde 2018 yılı içinde Tesis Kapatma İzni verilmemiştir.

Makaron

Makaron üretim tesislerine ilişkin tesis kapatma izni, Makaron Yönetmeliğinin "Tesisin faaliyetinin sona erdirilmesi ve kapatılması" başlıklı 19 uncu maddesi kapsamında verilmektedir. Anılan madde çerçevesinde 2018 yılı içinde Tesis Kapatma İzni verilmemiştir.

Yaprak Sigara Kağıdı

Yaprak sigara kağıdı üretim tesislerine ilişkin tesis kapatma izni, Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin "Tesisin faaliyetinin sona erdirilmesi ve/veya kapatılması" başlıklı 19 uncu maddesi kapsamında verilmektedir. Anılan madde çerçevesinde 2018 yılı içinde Tesis Kapatma İzni verilmemiştir.

19. Denetimler ve İncelemeler

Teknik Denetimler

Tütün Mamulleri Piyasası Daire Başkanlığı tarafından yapılan denetimler, Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 22 nci maddesi, Makaron Yönetmeliğinin 22 nci maddesi ve Teşkilat Yönetmeliğinin 19 uncu maddesi hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Tablo 115: Yıllık Teknik Denetimler

Sıra No	Denetlenen İşlem Yılı	Firmanın Ticaret Unvanı	Denetim Yapan Personel Sayısı	Denetim Tarihi	Denetim Süresi
1	2018	İPKON	4	03-07/09/2018	5
2		CAGS			
3		ARTEK			
4		HAS			
5		PROPUS			
6		AKLALE			
7		AHSEN			
Toplam					5

Tabloda da görüldüğü üzere makaron üretim tesislerinde 4 personel 5 gün süresince teknik denetim işlemi gerçekleştirmiştir.

Üretim ve Faaliyet İzni ile Temdit İşlemi İncelemeleri

Tablo 116: Üretim ve Faaliyet İzni ile Temdit İşlemi İncelemeleri

Sıra No	İncelemenin Amacı	İncelenen Firma	İnceleme Yapan Personel Sayısı	İnceleme Tarihi	İnceleme Süresi
1	Üretim izni temdidi	TEKA	2	13-14/02/2018	2
2	Üretim izni temdidi	KT&G	2	03-05/04/2018	3
3	Üretim izni temdidi	TEKA	2	13-14/02/2018	2
4	Üretim izni temdidi	BAT	2	29-31/05/2018	3
5	Üretim izni temdidi	JTI	2	19-20/06/2018	2
6	Üretim izni temdidi	PHİLSA	2	20-22/06/2018	3
7	Üretim izni	SHİSHA ROYAL	2	15-17/02/2018	3
8	Üretim izni	MST TÛTÛN	2	05-09/03/2018	5
9	Üretim izni	JASMİRA TÛTÛN	2	02,04,06/04/2018	3
10	Üretim izni	SULİMAN AL AOUF	2	01-03/05/2018	3
11	Üretim izni	AL AMASİ	2	14-16/05/2018	2
12	Üretim izni	EVİN TÛTÛN	2	15,17,18/05/2018	3
13	Üretim izni	REVOSHİ	2	18,22/06/2018	2
14	Üretim izni	KENZİMEN	2	02,04/07/2018	2
15	Üretim izni	5KA TÛtÛn	2	05-07/09/2018	2
16	Üretim izni	HOKUS	2	07-09/08/2018	2
17	Üretim izni	KHALİFA	2	16-18/07/2018	2
18	Üretim izni	AL AFANDİ	2	02-04/10/2018	2
19	Üretim izni	ITM	2	27-30/11/2018	4
	TOPLAM		38		50

Tabloda da görüldüğü üzere, tütün mamulleri üretim tesislerinde 38 personel 50 gün süresince, Üretim ve Faaliyet İzni ile Temdit İşlemi İncelemelerini gerçekleştirmiştir.

Proje Tadilatı İncelemeleri

Tablo 117: Proje Tadilatı İncelemeleri

Sıra No	İncelemenin Amacı	Firmanın Ticaret Unvanı	İnceleme Yapan Personel Sayısı	İnceleme Sayısı (Adet)
1	Proje Tadilatı	BAT	2	2
2	Proje Tadilatı	PHİLSA	4	4
3	Proje Tadilatı	JTI	1	1
4	Proje Tadilatı	TEKA	1	1
5	Proje Tadilatı	NİKOMEDYA	1	1
6	Proje Tadilatı	HAS	2	1
7	Proje Tadilatı	ADALYA	2	1
Toplam			13	11

Tabloda da görüldüğü üzere tütün mamulleri üretim tesislerinde 7 Firmada, 13 personel ile 11 adet Proje Tadilatı İncelemesi gerçekleştirilmiştir.

Dahilde İşleme Rejimi (DİR)Denetimleri

Tablo 118: DİR Denetimleri

Sıra No	Denetimin Amacı	Denetlenen Firma	Denetim Yapan Personel Sayısı (Kişi)	Denetim Tarihi	Denetim Süresi (Gün)
1	DİR Denetim	ŞERBETLİ	2	19-23/02/2018	5
2	DİR Denetim	BAT	2	26-30/03/2018	5
3	DİR Denetim	KT&G	2	05-09/03/2018	7
4	DİR Denetim	KT&G/ SYMRNA	2	19-22/03/2018	4
5	DİR Denetim	BAT	2	26-29/03/2018	4
6	DİR Denetim	JTI/SYMRNA	2	08-13/04/2018	6
7	DİR Denetim	FORR	2	24-27/04/2018	4
8	DİR Denetim	IMPERIAL	2	08-10/05/2018	3
9	DİR Denetim	DAİM	2	14-17/05/2018	4
10	DİR Denetim	MARİ	2	25-30/06/2018	6
11	DİR Denetim	ŞERBETLİ	2	13-18/08/2018	6
12	DİR Denetim	BAT	3	21-27/10/2018	7
13	DİR Denetim	PHİLSA	2	21-25/10/2018	5
14	DİR Denetim	GİXOM	2	09-12/10/2018	4
15	DİR Denetim	BAT	1	20-24/11/2018	5
16	DİR Denetim	PHİLSA	1	26/11/2018	1
17	DİR Denetim	JTI	2	25-29/12/2018	5
Toplam			33		81

Tabloda da görüldüğü üzere tütün mamulleri üretim tesislerinde 33 personel 81 gün süresince DİR Denetimleri gerçekleştirmiştir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

20. Yaptırımlar

İdari yaptırımlar;

- 4733 sayılı Kanunun 8 inci maddesi,
- 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun hükümleri,
- 4703 sayılı Ürünle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun hükümleri,

Kapsamında uygulanmaktadır. 2018 yılı içinde uygulanan idari yaptırımlara ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 119: İdari Yaptırımlar

Sıra No	Yaptırım Uygulanan Kişi Adı / Firmanın Ticaret Unvanı	Yaptırım Türü	Yaptırım Miktarı (TL)	Yasal Dayanak	Makam Olur Tarihi	Makam Olur No
1	European Tobacco Sigara ve Tütüncülük Sanayi ve Tic. A.Ş	Para cezası	91.907	4733/8/5-a	15.03.2018	180-823886
2	European Tobacco Sigara ve Tütüncülük Sanayi ve Tic. A.Ş	Para cezası	88.517	4733/8/5-a	29.03.2018	206-983658
3	İmeks Dış Ticaret ve Pazarlama Ltd. Şti.	Üretim ve Faaliyet Uygunluk Belgesi İptali		4733/8/6	30.03.2018	216-1018493
4	Boğaziçi Sigara	Para cezası	18.377	4703/12/1-b	08.05.2018	1213459
5	Gülsüm Yıldırım (Serenat Cafe) 55140802 N	Uyarı		4733/8/6	25.09.2018	2758152
6	Derya Kismet BOZKURT (Keyfi Alem Kafe) 33092854N	Uyarı		4733/8/6	02.08.2018	2291618
7	Ahmet KAYRAN (TC. 21323488528)	Para cezası	2.000	4703 sayılı Kanunun 5 inci madesinin dokuzuncu fıkrasının ihlali nedeniyle aynı Kanunun 12/1-e md.	04.07.2018	1985596
8	İraz Şahin KURT (Yemen Kahvesi) 5517104N	Uyarı		4733/8/6	22.06.2018	1869029
9	Mohammad AZIZI	Para cezası	2.289	4703 sayılı Kanunun 5 inci madesinin dokuzuncu fıkrasının ihlali nedeniyle aynı Kanunun 12/1-e md.	30.11.2018	3540258
10	Abdul Qayum BIK	Para cezası	2.289	4703 sayılı Kanunun 5 inci madesinin dokuzuncu fıkrasının ihlali nedeniyle aynı Kanunun 12/1-e md.	30.11.2018	3534588
11	Jawid ARABZADA	Para cezası	2.289	4703 sayılı Kanunun 5 inci madesinin dokuzuncu fıkrasının ihlali nedeniyle aynı Kanunun 12/1-e md.	30.11.2018	3529784
12	Ramazan ÖTELEŞ	Para cezası	2.289	4703 sayılı Kanunun 5 inci madesinin dokuzuncu fıkrasının ihlali nedeniyle aynı Kanunun 12/1-e md.	30.11.2018	3528939
13	Talib Shah QURAIŞHY	Para cezası	2.289	4703 sayılı Kanunun 5 inci madesinin dokuzuncu fıkrasının ihlali nedeniyle aynı Kanunun 12/1-e md.	30.11.2018	3541431

İstatistikî verilerin Derlenmesi ve Paylaşımı

Türkiye'de tütün mamulleri üretimi ve ithalatıyla ilgili olarak faaliyet gösteren firmaların Üretim ve Ticaret Yönetmeliğinin 20 nci maddesi, makaron üretimi ve ithalatı ile ilgili olarak faaliyet gösteren firmaların Makaron Yönetmeliğinin 20 nci maddesi ve yaprak sigara kağıdı üretimi ve ithalatı ile ilgili olarak faaliyet gösteren firmaların Yaprak Sigara Kağıdı Yönetmeliğinin 20 nci maddesi çerçevesinde tutmaları zorunlu olan kayıtlar bulunmaktadır.

Bunları kısaca;

Tütün ile ilgili olarak; İthal edilen, yurt içinden teslim alınan ve tütün mamullerinin üretiminde kullanılan tütün miktarları, üretime alınmaksızın başka bir yere gönderilen veya teslim edilen tütün miktarları ve imha edilen, bozulan veya sair şekilde yok olan tütün miktarları,

Tütün mamulleri ile ilgili olarak; üretilen, ithal edilen, piyasaya verilen, piyasadan iade alınan, ihraç edilmek üzere gönderilen, bozulan veya imha edilen, ürünlerin marka bazında miktarları,

Makaron ve yaprak sigara kağıdı ile ilgili olarak; üretilen, ithal edilen, piyasaya verilen, piyasadan iade alınan, ihraç edilmek üzere gönderilen, bozulan veya imha edilen, ürünlerin marka bazında miktarları,

Olarak ifade etmek mümkündür.

Firmalar; aylık olarak,

- Dahilde işleme rejimi kapsamında ve haricinde gerçekleştirilen üretim bilgilerini,
- Üretimden fabrika bünyesindeki ana mamul ambarına ve buradan da ülke çapındaki diğer ambarlara sevk edilen mamuller ile ambarlardan yapılan satışları,
- Pazarlama firmaları tarafından toptan satıcılara yapılan satışları,
- İl bazında satış miktarlarını,
- Bandrol hareketlerini,
- Üçer aylık dönemlerde,
- Hammadde stok hareketlerini,
- Hammadde fabrikasyon hareketlerini,
- İthalat Rejimi, ithalat ülkesi ve menşe ülkesi bazında gerçekleştirdikleri ithalat miktarlarını,
- Menşe ve bölgesel bazda tütün kullanım miktarlarını,
- Sektörel bilgi formlarını,

Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığına bildirmektedir.

Firmalardan gelen bilgiler kayıtların takibi ve istatistikî veri tabanı tutulması amacıyla aylık olarak Tütün ve Tütün Mamulleri Daire Başkanlığınca derlenmektedir.

Bu bilgiler aynı zamanda sektörel analiz çalışmalarında değerlendirilmekte olup, paylaşılması uygun görülen bilgiler talep halinde gerçek ve tüzel kişiler, kamu kurum ve kuruluşları ile paylaşılmakta olup,

Düzenli olarak,

- Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Plan ve Programlar Genel Müdürlüğüne,

- Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğüne,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığına,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir Politikaları Genel Müdürlüğüne,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğüne,
- Türkiye İstatistik Kurumuna,
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına,

İletilmektedir.

22. Puro ve Sigarillo Yetki Belgesi

Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi, 16/04/2008 tarihli ve 26849 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Puro ve Sigarillo İthalatı, Fiyatının Belirlenmesi ve Yurt İçinde Pazarlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar" (Bakanlar Kurulu Kararı) hükümleri uyarınca verilmekte ve bu süre bitiminde firmaların talebi halinde süre uzatımı işlemleri yapılmaktadır.

Anılan Bakanlar Kurulu Kararının 4 üncü maddesi çerçevesinde 2018 yılı içinde 2 adet yeni Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi verilmiştir.

Tablo 120: Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi

Sıra No	Firmanın Ticaret Unvanı	Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi	
		Tarihi	No'su
1	TORRES	06/11/2018	500-01
2	BTSTÜTÜN	27/12/2018	501-01

23. Puro ve Sigarillo Yetki Belgesi Süre Uzatımları

Anılan Bakanlar Kurulu Kararının 6 ıncı maddesi çerçevesinde ise 2018 yılı içinde aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere 8 firmanın Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi süre uzatımı yapılmıştır.

Tablo 121: Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesinin Süre Uzatımları

Sıra No	Firmanın Ticaret Unvanı	Puro ve Sigarillo İthalatı Yetki Belgesi	
		Tarihi	No'su
1	MAYA	10/02/2018	65-05
2	GALERA	20/02/2018	73-02
3	FUMAR	28/04/2018	66-04
4	URBAN	04/05/2018	72-02
5	ALDATİS	17/05/2018	74-02
6	PHOENİCİA	21/06/2018	64-06
7	SWEDISH MATCH	02/09/2018	56-11
8	DEMS	30/09/2018	70-03

24. Puro ve Sigarillo İthalatı ve Piyasaya Arz Uygunluk Belgesi

Söz konusu belgeler için yapılan başvurular;

- Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi,
- 4207 ve 4733 sayılı Kanunların ilgili hükümleri,
- Bakanlar Kurulu Kararı,
- Üretim ve Ticaret Yönetmeliği,
- Etiketleme Yönetmeliği,
- Puro ve Sigarillo Teknik Düzenleme Tebliği (Tütün Mamulleri Seri No:1),
- 25/05/2005 tarihli ve 1763 sayılı Kurul Kararı,
- 28/12/2005 tarihli ve 2337 sayılı Kurul Kararı,
- 08/02/2006 tarihli ve 2435 sayılı Kurul Kararı,,
- 29/12/2010 tarihli ve 6091 sayılı Kurul Kararı,
- 04/05/2012 tarihli ve 6896 sayılı Kurul Kararı,
- 12/11/2012 tarihli ve 7055 sayılı Kurul Kararı,
- 22/04/2014 tarihli ve 7895 sayılı Kurul kararı,

Kapsamında incelenir ve uygun bulunan talepler firmaya bildirilir. Firma Gümrük veri Sistemi – TAGVIS üzerinden Puro ve Sigarillo İthalatı Uygunluk Belgesi talebinde bulunur. Uygun bulunan mamulat çeşidine ait örneklerin gümrük mahallinde yapılacak ekspertiz incelemesi neticesinde düzenlenecek ekspertiz raporu ile mutabık olması halinde en geç yedi gün içinde Puro ve Sigarillo İthalatı Uygunluk Belgesi verilir.

2018 yılında, ithalatçı firmalar adına 44 farklı çeşit için toplamda 87 adet Puro ve Sigarillo İthalatı Uygunluk Belgesi, 18 adet yeni Piyasaya Arz Uygunluk Belgesi, 13 adet güncellenmiş Piyasaya Arz Uygunluk Belgesi düzenlenmiştir.

25. Girdilerin Derlenmesi ve İfşası ile Yapılan Diğer Çalışmalar

Sağlık Bakanlığı tarafından tütün mamulleri üretiminde kullanılan girdilerin değerlendirilmesi görevi ile yetkilendirilen Bilimsel Komisyon'un, 04/12/2018 tarihinde gerçekleştirdiği toplantıya katılım sağlanmıştır.

26. Yasadışı Ticaretin Önlenmesine İlişkin Yapılan Çalışmalar

Değerlendirme Raporu Düzenlenmesi

28/11/2013 tarihli ve 28835 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Özel Tüketim vergisi Genel Tebliği Seri No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 27) ile Özel Tüketim vergisi Kanununun 13 üncü maddesine 6455 sayılı Kanunun 33 üncü maddesiyle eklenen 5 numaralı fıkrasına göre, 213 sayılı vergi Usul Kanununun mükerrer 257 nci maddesinin verdiği yetki uyarınca kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiketi veya işareti olmayan ÖTV'ye tabi malların bulundurulduğunun tespit edilmesi halinde, bu malları aracında, işyerinde veya herhangi bir yerde bulunduranlar adına; her bir tespit için bu Kanuna ekli (III) sayılı listenin; (B) cetvelinde yer alan 2402.20 ve 2402.90.00.00.00 (yalnız tütün yerine geçen maddelerden yapılmış sigaralar) G.T.İ.P. numaralı malların 5.000 adedi (20 adet sigaradan oluşan 250 paketi) aşması halinde müteselsilen sorumlu olmak üzere, bu malları bulunduranlar ile ithal veya imal edenlerden herhangi biri adına; malların tespit tarihindeki emsal bedeli veya miktarı üzerinden Kanunun 11 inci maddesindeki esaslara göre ÖTV res'en tarh edilmesi ve bu tarhiyata ayrıca vergi ziyai cezası uygulanmasına başlanmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Bu değişiklik ile, sigaraların tespit edilmesi halinde, yakalama/el koyma işlemini gerçekleştiren ilgili kolluk birimleri tarafından; yakalama/el koyma işlemine ilişkin olarak düzenlenen tutanağın bir örneği ile yakalanan/el konulan tüm mallardan alınan yeterli sayıda numune, söz konusu malların hangi ithalatçı ya da imalatçıya ait olduğunun tespiti için Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığına gönderilmektedir.

Tütün ve Tütün Mamulleri Daire Başkanlığında görev yapan Tütün Eksperti unvanını haiz uzmanlar ve tütün teknolojisi mühendisleri tarafından, numuneler üzerinde yapılan analiz sonucunda sigaraların emsal bedellerini, malların ithalatçı veya imalatçı bazında ayırımını içeren bir değerlendirme raporu düzenleyerek yakalamanın/el koymanın gerçekleştiği yerdeki vergi Dairesi Başkanlığına (bulunmayan yerlerde Defterdarlığa) gönderilmektedir.

Ayrıca, düzenlenen Değerlendirme Raporları ile ilgili olarak elde edilen veriler elektronik ortamda Gelir İdaresi Başkanlığı ile paylaşılmaktadır.

Özel Tüketim vergisi Genel Tebliği Seri No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 27) kapsamında 2014 yılı mart ayından itibaren Değerlendirme Raporları düzenlenmeye başlanmış olup, 2018 yılı içerisinde toplam 11.822 adet Değerlendirme Raporu düzenlenmiştir.

Tablo 122: Değerlendirme Rapor Sayıları

Sıra No	Yıl	Rapor Sayısı (Adet)	Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)
1	2014	5.007	0,00
2	2015	9.400	87,73
3	2016	10.332	9,91
4	2017	11.710	13,33
5	2018	11.822	0,95

Ekspertiz Raporu Düzenlenmesi

Kolluk kuvvetleri tarafından kaçak ve sahte zannı ile yakalanan tütün ve tütün mamulleri, sarmalık kıyılmış tütün, makaron ve yaprak sigara kağıdı, Tütün Mamulleri Piyasası Daire Başkanlığında görev yapan Tütün Eksperti unvanını haiz uzmanlar ve tütün teknolojisi mühendisleri tarafından yapılan ekspertiz muayenesi sonucunda hazırlanan raporlar Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelere gönderilmektedir. Yıl içinde Kurum merkezine tütün mamulleri, sarmalık kıyılmış tütün, makaron ve yaprak sigara kağıdı için toplam 6.629 adet Ekspertiz Raporu düzenlenmiştir.

Sahte ve kaçakzannı ile yakalanan tütün mamulleri ile ilgili yapılan işlemler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 123: Ekspertiz Rapor Sayıları

Sıra No	Yıl	Rapor Sayısı (Adet)	Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)
1	2003	0	0,00
2	2004	169	0,00
3	2005	526	211,24
4	2006	371	-29,47
5	2007	465	25,34
6	2008	392	-15,7
7	2009	488	24,49
8	2010	1.682	244,67

9	2011	3.969	135,97
10	2012	4.208	6,02
11	2013	4.710	11,93
12	2014	2.979	-35,75
13	2015	4.058	36,22
14	2016	4.611	13,6
15	2017	6.585	42,81
16	2018	6.629	0,66

27. 2018 yılı içerisinde Tütün ve Tütün Mamulleri Piyasası Daire Başkanlığının görev alanına giren işlemler nedeniyle Kurum aleyhine açılan davalar ve yapılan işlemler

- Gençosman Makaron ve Kıyılmış Tütün Üretim Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi; Ankara 9. İdare Mahkemesinin kesinleşen 23/03/2017 tarih ve 2015/2659 Esas, 2017/959 Kararının uygulanması talebiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin 14/09/2018 tarih ve 38927203-045.03-E.2664268 sayılı Bakanlığımız işleminin iptali ve yürütmesinin durdurulması amacıyla Bakanlığımız aleyhine Ankara 3. İdare Mahkemesinin 2018/2146 Esasına kayden dava açılmıştır. Davaya ilişkin olarak 20/12/2018 tarih ve 3746384 sayılı yazımız ile görüş bildirilmiştir.
- European Tobacco Sigara ve Tütüncülük Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından 29/03/2018 tarihli 206-983658 sayılı Makam Oluru ile 88.517 Türk Lirası İdari Para Cezası Uygulanması işleminin yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemiyle Ankara 11. İdare Mahkemesinde 2018/917 Esasa kayden dava açılmıştır. Davaya ilişkin olarak 25/05/2018 tarih ve 1608716 sayılı yazımız ile görüş bildirilmiştir.
- European Tobacco Sigara ve Tütüncülük Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından 15/03/2018 tarihli 180-823886 sayılı Makam Oluru ile 91.907 Türk Lirası İdari Para Cezası Uygulanması işleminin yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemiyle Ankara 17. İdare Mahkemesinde 2018/810 Esasa kayden dava açılmıştır. Davaya ilişkin olarak 23/05/2018 tarih ve 1584062 sayılı yazımız ile görüş bildirilmiştir.

28. Alkollü İçki Üreticisi ve İthalatçısı Firma Bilgileri

2014-2018 yılları itibariyle Başkanlığımız Dağıtım Yetki Belgesini haiz alkollü içki üretici ve ithalatçısı firma bilgileri özetlenmiştir.

Tablo 124: 2014-2018 yılları Dağıtım Yetki Belgesini Haiz Üretici ve İthalatçı Firma Sayısı

Yıl	Üretici				İthalatçı				Üretici-İthalatçı				Toplam Firma
	DAİ	FAİ	DFAİ	Toplam Üretici	DAİ	FAİ	DFAİ	Toplam İthalatçı	DAİ	FAİ	DFAİ	Toplam Üretici İthalatçı	
2014	10	164	2	176	24	36	54	114	1	3	2	6	296
2015	9	162	2	173	30	42	56	128	1	4	2	7	308
2016	10	167	2	179	24	38	46	108	0	4	2	6	293
2017	11	166	2	179	15	28	35	78	0	4	2	6	263
2018	14	179	2	195	14	26	43	83	0	3	2	5	283

DAİ : Distile Alkollü İçki FAİ: Fermente Alkollü İçki DFAİ: Distile ve Fermente Alkollü İçki

29. Belgelendirme Faaliyetleri

Üretime Yönelik Belgelendirmeler

Üretim Yönetmeliği gereğince,

Alkollü içki sektörüne yeni üretici olarak girecek, mevcut üretimini veya mevcut üretiminin bir kısmını farklı kategoride bir alkollü içki üretimine dönüştürecek veya mevcut üretimine farklı kategoride bir alkollü içki ekleyecek gerçek ve tüzel kişilerin Tesis Kurma İzin Belgesi almaları,

Tesis kurma iznini alarak projesini gerçekleştiren ve deneme üretiminin olumlu sonuçlanan firmaların ürünlerini şişeleyip piyasaya arz edebilmeleri için Üretim İzin Belgesi almaları,

Mevcut üretimine aynı kategori içinde bir başka alkollü içki veya yarı mamul ekleyecek veya çıkaracak, mevcut kapasitesini artıracak veya aynı ürünü elde etmek üzere proses değişikliği getiren makine değişimi yapacak firmaların Proje Tadilat İzni almaları,

5 yıl geçerli olan Üretim İzin Belgelerini süre bitiminde yenilemek için başvuruda bulunmaları,

Gerekmektedir.

Bu çerçevede, 2014-2018 yılları itibariyle üretime yönelik belgelendirme ve izin çalışmaları özetlenmiştir.

Tablo 125: 2014 - 2018 yılları itibariyle Üretime Yönelik Belgelendirme ve İzinler

Yıl	Tesis Kurma İzin Belgesi (TKİB)	Üretim İzin Belgesi (ÜİB)		Proje Tadilat İzni (PTİ) verilen Tesis Sayısı	Toplam
		ÜİB Yeni	ÜİB Temdit ve Güncelleme		
2014	15	21	20	48	104
2015	10	5	28	21	64
2016	9	5	48	24	86
2017	12	9	43	32	96
2018	11	10	46	34	101

Başkanlığımızdan Tesis Kurma İznini alarak projesini gerçekleştiren ve işletmesini üretime hazır hale getiren firmalar yazılı bildirimde bulunarak deneme üretimine başlamakta, deneme üretimi sırasında Başkanlığımız tarafından gerekli görülen izleme ve yönlendirici bilgi aktarımı amacıyla uzman görevlendirilmekte ve yerinde yapılan bu çalışmalar ile deneme üretiminin olumlu sonuçlanması durumunda üretim izni verilmektedir.

Ayrıca; Proje Tadilat İzni alarak izin kapsamındaki işlemleri yapan firmalara ait tesislerde de yerinde tespit ve inceleme yapılmaktadır.

2014-2018 yılları itibariyle, kategori bazında alkollü içki üretim tesisleri ile ilgili sayı ve kapasite bilgileri özetlenmiştir.

Tablo 126: 2014-2018 yılları itibariyle Alkollü İçki Üretim Tesisleri Sayıları (adet)

Yıl	Tesis sayısı (adet)								Genel toplam
	Bira	Şarap ve diğer fermente alkollü içkiler	Distile alkollü içkiler					Distile alkollü içkiler toplamı	
			Cin	Likör	Votka	Rakı	Diğer distile alkollü içkiler		
2014	13	211 (*)	4	5	6	11	1	23	247
2015	13	205 (*)	5	5	6	11	1	23	241
2016	12	205 (*)	5	5	6	12	1	16	233
2017	15	209 (*)	5	5	6	11	2	15	239
2018	17	206 (*)	4	6	7	11	2	16	239

(*) Alt üretim tesisleri dahil

Tablo 127: 2014-2018 yılları itibariyle Alkollü İçki Üretim Tesisleri Kapasiteleri (litre)

Yıl	Bira	Şarap ve diğer fermente alkollü içkiler	Distile alkollü içki							Distile alkollü içki toplamı
			Cin	Likör	Votka	Rakı	Viski	Kanyak Brendi	Sakızlı anasonlu distile alkollü içki	
2014	1.585.613.714	121.464.383	10.888.000	7.280.800	21.431.200	94.077.688	0	0	1.000.000	134.677.688
2015	1.652.165.800	148.983.376	12.888.000	7.280.800	21.431.200	94.077.688	0	0	1.000.000	136.677.688
2016	1.672.573.151	146.593.217	7.603.304	7.280.800	21.431.200	94.077.688	0	0	1.000.000	131.392.992
2017	1.705.387.844	154.400.386	7.603.304	7.280.800	21.431.200	94.318.188	0	0	2.200.528	132.834.020
2018	1.578.007.739	166.584.751	6.583.304	8.280.800	23.591.200	94.405.938	0	0	2.200.528	135.061.770

İthalata Yönelik İşlemler

Alkollü içki ithal etmek isteyen Dağıtım Yetki Belgesini haiz firmaların alkollü içki bildirimleri Daire Başkanlığımızca incelenmekte, bildirimi uygun bulunan alkollü içkiler ile ilgili bilgiler kayıt altına alınmaktadır.

Maliye Bakanlığı'nca 07/11/2009 tarihli ve 27399 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, "Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerde Bandrollü Ürün İzleme Sistemi (ÜİS) Genel Tebliği" uyarınca ithalatçı firmaların bandrol taleplerinde Başkanlığımızın onayı aranmaktadır. Bu kapsamda ithalatçı firmaların bandrol talepleri, alkollü içki bildirimleri esas alınarak ve firmanın aldığı bandrol miktarı ve Başkanlığımıza bildirilen satış miktarı gibi bilgiler çerçevesinde değerlendirilmekte, uygun bulunan bandrol talepleri onaylanarak Yetkili Firma ve ithalatçı firmaya bildirilmektedir.

Dağıtım Yönelik Belgelendirmeler

Ticaret Yönetmeliği gereğince; ürettikleri ve/veya ithal ettikleri alkollü içkilerin dağıtımını yapacak üretici ve/veya ithalatçı firmaların,

Başkanlığımızdan Dağıtım Yetki Belgesi almaları,

2 yıl geçerli olan Dağıtım Yetki Belgelerini süre bitiminde yenilemek için başvuruda bulunmaları, gerekmektedir.

Bu kapsamda 2018 yılında da alkollü içki sektöründe faaliyet göstermekte olan veya yeni faaliyete başlayacak olan üretici ve/veya ithalatçı firmalar için "Dağıtım Yetki Belgesi" düzenlenmesi uygulamasına ve yetkilendirilmiş üretici/ithalatçı firmalara ait listesinin Bakanlığımızın web sayfasında yayımlanması uygulamasına devam edilmiştir.

2014-2018 yılları itibariyle dağıtımına yönelik belgelendirme çalışmaları özetlenmiştir.

Tablo 128: 2014-2018 yılları itibariyle Dağıtım Yönelik Belgelendirmeler

Yıl	DYB Yeni	DYB Temdit ve Güncelleme	Toplam
2014	43	141	184
2015	21	122	143
2016	14	145	159
2017	15	142	157
2018	12	140	152

30. Piyasaya Arz Bilgileri

2018 yılına ait, piyasaya arz edilen alkollü içki miktarları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu bilgiler, Ticaret Yönetmeliği'nin 15. maddesine göre dağıtım yetki belgesini haiz firmalarca Başkanlığımıza beyan edilen aylık satış raporu verilerinin derlenmesiyle hazırlanmıştır.

Tablo 129: Piyasa arz bilgileri-1

Not	Bira (2203)	Bira hariç fermente alkollü içkiler			
		Köpüren Şarap (2204.10)	Şarap (2204.21-29)	Vermut (2205)	Diğer (2206.00)
(1)	913.452.141	811.567	74.141.020	3.250	7.718.477
(2)	9.543.069	521.112	1.805.515	123.600	388.891
(3)	58.153.704	22.185	2.731.016	0	25.608
(4)	47.777.150	96.743	9.163.124	585	963.839
(5)	471.086	57.880	222.560	21.630	44.295
(6)	3.320.114	2.909	372.290	0	2.558

Tablo 130: Piyasa arz bilgileri-2

Not	Distile alkollü İçkiler							
	Kanyak, brendi (2208.20)	Viski (2208.30)	Rom (2208.40)	Ardıç aromalı içkiler, cin (2208.50)	Votka (2208.60)	Likör (2208.70)	Rakı (2208.90.48-71)	Diğer (2208.90)
(1)	0	0	0	1.443.295	11.460.185	838.893	35.904.151	0
(2)	273.226	9.024.006	655.021	801.107	3.028.414	1.187.579	0	907.983
(3)	0	0	0	0	329.396	13.909	4.061.908	0
(4)	0	0	0	541.550	4.299.791	153.163	16.135.900	0
(5)	101.113	3.613.256	250.148	318.398	1.174.862	264.439	0	333.034
(6)	0	0	0	0	123.891	2.359	1.829.756	0

: Üretimden iç piyasaya (litre)
 : İthalattan iç piyasaya arz (litre)
 : İhracat (litre)
 : Üretimden iç piyasaya arz (litre mA*)
 : İthalattan iç piyasaya arz (litre mA*)
 : İhracat (litre mA*)

* mA: Mutlak alkol (saf alkol)

31. Etil Alkol ve Metanol Piyasasına İlişkin Bilgiler ve Piyasa Faaliyetlerinin Düzenlenmesine Yönelik Çalışmalar

Belgelendirme Faaliyetleri

Üretime Yönelik Belgelendirmeler

Alkol piyasasına yeni üretici olarak girecek, proje tadilatı yapacak veya üretim tesislerini tasfiye edecek gerçek ve tüzel kişilerin Kurumumuzdan Tesis Kurma İzni, Üretim ve Faaliyet İzni, Proje Tadilat İzni ile tasfiye usulüne ilişkin izin alması gerekmektedir. Bu çerçevede, 2018 yılında üretime yönelik belgelendirme çalışmaları özetlenmektedir.

Tablo 131: Üretime Yönelik Belgelendirmeler

İzin Konusu	İzin Sayısı
Tesis Kurma İzni	2
Üretim ve Faaliyet İzni	-
Üretim ve Faaliyet İzni Belgesi Yenileme	2
Proje Tadilat İzni	1

2018 yılında üretici ve/veya ithalatçı ve işlemeci olarak Kurumumuza kayıtlı firma sayıları tabloda verilmiştir.

Tablo 132: Piyasada Faaliyet Gösteren Firma Sayısı (2018)

ÜRÜN ANA KATEGORİSİ	Üretici	İthalatçı	İşleme	Toplam
Etil Alkol	12	33	-	45
Metanol	-	20	2	22
Etil Alkol ve Metanol	-	12	7	19
Alkollü Karışım	-	-	-	-
Toplam	12	65	9	86

Dağıtım Uygunluk Belgesi

Etil alkol ve metanol ile ilgili ithalat ön değerlendirme, ithalata uygunluk ve dağıtım yetkisine ilişkin 2014-2018 dönemini içeren belgelendirmeler Tablo 54'te verilmektedir.

Tablo 133: Yıllar İtibarı ile Düzenlenen Belge Türleri ve Sayıları

BELGE TÜRÜ	2014 (Adet)	2015 (Adet)	2016 (Adet)	2017 (Adet)	2018 (Adet)
Dağıtım Uygunluk Belgeleri Toplamı	36	43	42	51	38
İthalat Ön Değerlendirme Belgeleri Toplamı	233	290	943	969	1.057
İthalata Uygunluk Belgeleri Toplamı	1.227	1.375	1.386	1.668	1.763
GENEL TOPLAM	1.497	1.708	2.371	2.688	2.858

Denatüre Edilmemiş Etil Alkolün İzlenmesine Yönelik Tahsis İzin Belgesi

Alkol sektöründe, sanayi girdisi alkol kullanıcılarının faaliyetlerinin izlenmesine yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Denatüre edilmemiş olarak içki ve gıda sanayiine teslim edilecek etil alkol, kullanıcı firmanın Kurumdan alacağı yıllık tahsis üzerinden takip edilerek satılmaktadır. 2018 yılında 48 tahsis izin belgesi düzenlenmiştir.

Üretim verileri

Ülkemizde 13 firmaya ait 14 tesiste etil alkol üretimi gerçekleştirilmektedir. Toplam yıllık üretim kapasitesi 248.873.000 litredir.

Ülkemizde metanol üretim tesisi bulunmamaktadır.

Piyasaya Arz Bilgileri

Yurtiçinde üretilen veya ithal edilen ürünler, adına dağıtım uygunluk belgesi düzenlenen üreticiler veya ithalatçılar tarafından piyasaya arz edilir.

32. Satış Belgesi İşlemleri

Başkanlığın yetki alanına giren ürünlerin satış ve sunum faaliyetlerine ilişkin izin ve yetki belgelerinin verilmesi, bu faaliyetlere ilişkin piyasa takip ve kontrolünün sağlanması, tütün ve alkol piyasalarına ilişkin düzenlemeler ve uygulamalar konusunda kamuoyunda tüketici bilinci oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılması ve tüketicilerin seçeneklerini azaltabilecek rekabet ve reklam koşullarının belirlenmesi çalışmaları ile bu Kanun kapsamındaki ürünlerde bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretlerin kullanımına ilişkin çalışmaları gerektiğinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde yürütmektir.

Başkanlığımızca, ülke çapında faaliyette bulunan satıcıların 31.12.2018 tarihi itibarıyla 261.590 adet olan perakende, toptan, açık içki satış belgeleri ile nargilelik tütün mamulü sunum uygunluk belgelerinin basım işlemleri, yeni belge başvurularının kabulü, belgeli satıcıların belgelerinin yenilenmesi, süre uzatımı işlemleri, süre uzatımı yapmayan belgeli satıcıların belgelerinin tasfiye sürecine tabi tutulması ve süresi sonunda iptal edilmesi işlemleri, belgesiz satıcılar ile ilgili idari işlemlerin tekemmül ettirilmesi ve sürekli takibi işleri yapılmıştır.

Başkanlığımızca, projelendirilen; satış belgesi başvurularının internet ağı üzerinden Başkanlığımıza iletilmesi, belgelerin Başkanlığımız tarafından değil doğrudan başvuru noktasında düzenlenerek başvuru sahibine verilmesi, başvuru noktalarında yapılan işlemler hakkında Başkanlığımızın yanı sıra sektörde faaliyet gösteren firmaların ve diğer ilgililerin de anında bilgi sahibi olmasını sağlayan Satış Belgesi Sistemi (TADB-SBS), 2018 yılı sonu itibarıyla Türkiye genelinde 81 ili kapsayacak şekilde 935 merkezde kullanıma açılmıştır.

Söz konusu işlemler 26/12/2013 tarihine kadar Yetkili Odalar eliyle yürütülmüş, bu tarihten sonra ise Mülga TAPDK ile İçişleri Bakanlığı arasında yapılan 25/11/2013 tarihli protokol kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerinin sekretaryasında mülki amirlikler tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

Dairemiz verilerine göre, satıcı gruplarının 31.12.2018 tarihi itibarıyla satış belgesi sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 134: 2018 Yılı Satış Belgesi Sayıları

PERAKENDE SATIŞ BELGESİ SAYISI	227.898
AÇIK İÇKİ SATIŞ BELGESİ SAYISI	28.237
TOPTAN SATIŞ BELGESİ SAYISI	2.692
NARGİLELİK TÜTÜN MAMULÜ SUNUM UYGUNLUK BELGESİ SAYISI	2.763
TOPLAM	261.590

33. Satıcılara Uygulanan Yaptırımlar

Piyasa Düzenleme ve Kontrol Daire Başkanlığı; görev ve yetki alanına giren işlemlerde, aşağıda ana başlıklar halinde yer verilen idari yaptırımların alt yapısını oluşturmaktadır.

- Uyarı
- Satış belgesinin iptali
- İdari para cezaları.

Tablo 135: 2018 yılında Satıcılara Uygulanan Yaptırımlar (iptal/Uyarı)

İPTAL	200
UYARI	4
TOPLAM	204

Tablo 136: 2018 Yılı İdari Para Cezaları

UYGULANAN GERÇEK VE/VEYA TÜZEL KİŞİ SAYISI	2.258
UYGULANAN TOPLAM İDARİ PARA CEZASI MİKTARI	75.779.142 TL

Daire Başkanlığımız, mevzuatla yasaklanmış tütün mamulü ve alkollü içki reklam ve tanıtım uygulamalarının önüne geçilmesinin sağlanarak adil rekabet şartlarının oluşmasının önemli olduğu anlayışıyla görev yapmaktadır.

34. Rekabetin Tesisine Yönelik Faaliyetler

Tüketicinin ve rekabetin korunmasına yönelik olmak ve tüketici sağlığı korunmak üzere, sahte ve kaçak mamulat satışları ile belgesiz olarak yapılan satışlar hakkında Mülki Amirlikler, Belediyeler, İçişleri Bakanlığı nezdinde gerekli yazışmalar yapılarak, kolluk güçleri ve adli mekanizma harekete geçirilmek suretiyle piyasa denetimleri yapılması sağlanmış ve Bakanlığımız mevzuatı doğrultusunda idari işlemler yapılarak, adli işlemlerin başlatılması temin edilmiş ve bu şekilde kamu sağlığına ve tüketicinin piyasadan güvenli ürün temin edebilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmüştür.

35. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçkileri Teşvik Edici, Özendirici Nitelikteki Uygulamalar ile Reklamlara İlişkin Önlemler

- Daire Başkanlığımızın görev alanına giren ve tütün ürünleri ile alkollü içkileri teşvik edici, özendirici nitelikteki uygulamalar ile reklamlara ilişkin önlemler konusunda, aşağıda ana başlıklar halinde ele alınan çalışmalar yapılmış veya çalışmalara katkı sağlanmıştır.
- Fiyat duyurularının gazete, internet ve diğer basın yayın organlarında yayınlanması uygulamasını önlemeye yönelik işlemler yapılmıştır.
- Tüketicilere verilen teşvik edici ve özendirici promosyon vb. kazanımların engellenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır.
- Otomatik sigara satış makineleriyle ilgili olarak Başkanlığımıza intikal eden olaylarda adli sürecin başlatılması için gerekli işlemler yapılmıştır.
- Araç üzerinde tütün mamulü ve alkollü içki markalarının yer almaması yönünde idari işlemler yapılmak suretiyle firmaların araçlarının mevzuata uygun hale getirilmesi sağlanmıştır.
- Stand ve dolapların ışıklı olmamaları sağlanmış; satış noktalarındaki tütün mamulü ve alkollü içki markalarına ilişkin uygulamalara yönelik idari işlemler yapılmıştır.
- Tüm tütün mamulleri ve alkollü içkilerin reklam ve tanıtımına getirilen kapsamlı yasaklar konusunda Daire Başkanlığımıza intikal ettirilen tespitler kapsamında idari yaptırımlar uygulanmıştır.
- Firmalarca satış noktalarında herhangi bir firmanın ürünlerini ön plana çıkaracak veya firmaya üstünlük sağlayacak uygulamaların önüne geçilerek rekabete aykırı eylemlerin engellenmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır.
- Yasadışı tütün mamulü ticareti ile mücadelenin güçlendirilmesine yönelik yasal düzenlemeler çerçevesinde özellikle 4733 sayılı Kanun kapsamındaki idari düzenlemeler konusunda kolluk kuvvetleriyle yakın temas halinde olunmaya çalışılmış ve idari yaptırımların etkin olarak uygulanmasına devam edilmiştir.
- Tütün mamulü ve alkollü içkilerin satışa sunulduğu noktalarda reklam ve tanıtım faaliyetlerini önlemek amacıyla denetim yapılması sağlanmıştır.

36. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçkilerin Arzının Azaltılmasına Yönelik Önlemler

- Daire Başkanlığımızın görev alanına giren ve tütün ürünleri ve alkollü içkilerin arzının azaltılmasına ilişkin, aşağıda ana başlıklar halinde ele alınan çalışmalar yapılmış veya çalışmalara katkı sağlanmıştır.
- Ürünlerin dağıtım zincirinde yer alan aktörlerin tanımlanması ve lisanslandırılmaları çalışmalarına önem verilmiş ve çalışmaların sonuçları izlenmiş ve izlenmektedir.
- Küçük yaşta kişiler tütün ürünü ve alkollü içkilerin satışının engellenmesi konusuna hassasiyet gösterilmiş ve bu konuda yasal hükümlerin hızla işletilmesine çalışılmıştır, küçük yaşta kişilere tütün ürünü satışına ilişkin tespitler, adli sürecin başlatılması için Hukuk Müşavirliğine intikal ettirilmiştir.
- Küçük yaşta kişilere tütün ürünü satışının engellenmesi konusunda satış noktalarına bu yönde uyarılar koyulması, gerektiğinde satın alan kişiye kimlik sorulmasının sağlanması konusunda çalışmalara katılmış ve bu konuda önemli katkılar sağlanmıştır.

- Ülke çapında 81 il müdürlüğüne “18 yaşını doldurmamayanlara tütün mamulü satışı yapılmaması hususuna ilişkin” bilgilendirme yazıları gönderilmiş olup; 2019 yılı süre uzatım işlemi başvurusu için il/ilçe müdürlüklerine gelen tüm satıcılara söz konusu bilgilendirme yazısının tebliğ edilmesi sağlanacaktır.
- Ulaşılabilirliği arttıracak şekilde küçük paketler halinde ya da tek tek satışa izin verilmemesi konusu üzerinde hassasiyetle durulmuş ve gerekli idari yaptırımların uygulanması için Mülki Amirliklere gerekli bildirimlerde bulunulmuştur.
- 4733 sayılı Kanun doğrultusunda; tütün mamulleri veya alkollü içkilerin tüketicilere satışını internet, televizyon, faks ve telefon gibi elektronik ticaret araçları ya da posta ile sipariş yöntemi kullanarak yapmak üzere satış sistemi kuran veya faaliyette bulunanlara yönelik idari yaptırım uygulanmasının yanı sıra satışın internet ortamında yapılması halinde ayrıca “Erişimin Engellenmesi” de sağlanmaktadır.
- Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin “Ürün temini ve ürün bulundurma” başlıklı 22 nci maddesi doğrultusunda, alkollü içki perakende satıcıları ve açık içki satışı yapanlar tarafından tüketici talebine konu alkollü içkilerin, piyasa koşullarını ve tüketici taleplerini de dikkate alarak ve tüketicilerin seçeneklerini azaltmayacak nicelikte, aynı kategorideki birden fazla firmanın ürünleri arasından tercih imkanı sunabileceği çeşitlilikte işyerlerinde bulundurmaları sağlanmıştır.
- 4250 sayılı Kanunla belirlenen alkollü içkilerin 22:00 ila 06:00 saatleri arasında perakende olarak satılamayacağı hükmü doğrultusunda; 2018 yılı içerisinde Başkanlığımıza gönderilen toplam 2204 adet tespiti ilişkin yapılan inceleme neticesinde 1932 adet tutanağa istinaden idari işlem tesis edilmiştir.

37. Tüketicilere Yönelik Faaliyetler

Tüketici şikayetleri değerlendirilerek sorunların çözümlenmesi amacıyla, ilgili kuruluşlara, üretici ve ithalatçı firmalara konunun intikali sağlandığı gibi perakende satıcıların mevzuatımıza uygun taleplerine çözüm getirilmek üzere ilgili firmalar nezdinde girişimler sürdürülmüştür.

Tüketiciler ile sektörün bilgilendirilmesi amacıyla TADB web sayfası/daire başkanlıklarımız başlığı altında “Piyasa Düzenleme ve Kontrol Daire Başkanlığı” alanı oluşturulmuştur.

Tüketicilerden gelen kaçak/sahte ürün ya da belgesiz satış yapan işyerleri ile ilgili veya rekabet ya da reklama ilişkin şikayetler üzerine; gerekli adli ve idari işlemler başlatılmış diğer yandan ilgili Valiliklere ve Kaymakamlıklara konu iletilerek gerekli denetimlerin yaptırılması sağlanmış ve denetim sonucuna göre idari ve adli işlem tekemmül ettirilmiştir.

38. Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Bilgi Edinmeye Yönelik Faaliyetler

- Daire Başkanlığımızın 2018 yılı içerisinde, kamu kurum ve kuruluşları ile bilgi edinmeye yönelik faaliyetleri, ana başlıklar itibarıyla aşağıdaki gibidir.
- Cumhuriyet Başsavcılıkları ile mahkemelerden gelen, mevzuatımıza ilişkin hususlardaki müzakerelere, gerekli bilgi ve belgeler sunularak hızla cevap verilmiştir.
- 4733 sayılı Kanun uygulamaları konusunda, özellikle Mülki Amirliklerin yetkisinde bulunan idari yaptırımlar konusunda gereken bilgiler doğru ve açık, anlaşılır ve hızlı bir şekilde muhatabı olan Mülki Amirliklere iletilmiştir. Bu açıdan, kamu hizmetinde duraksamaların ve aynı nitelikteki işlemlere ilişkin mükerrer nitelikteki yazışmaların önüne geçilmesi amacıyla, bazı mülki amirliklere yönelik olarak idari yaptırımlardaki yetki ve sorumluluklar anlatan genel yazılar da gönderilmiştir.
- Tarım ve Orman Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerinden intikal ettirilen satış belgesi verilmesi için gerekli adli sicil kayıtlarının tetkik edilerek kişilerin belge almasına engel durumu bulunup bulunmadığının kontrolü sağlanmıştır.
- Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde Bakanlığımız mevzuatını ilgilendiren bilgi amaçlı sorulara yönelik olarak, taleplere hızla cevap verilmiştir.

Q. ŞEKER DAİRESİ BAŞKANLIĞI

1. Şeker Rejimi

Üretim / Arz İstikrarı

Ülkemiz şekerde, yıllara göre değişen ithalatçı ve ihracatçı kimliği ile istikrarsız bir üretim seyri izlemiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda üretim miktarında meydana gelen istikrarsızlıklar, sektörü kimi zaman ithalat riski, kimi zaman da stok sorunu ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenlerle, hem şekerde hem de hammaddesi olan pancarda üretimin planlanması ve kontrolü büyük önem taşımaktadır.

Şeker Kanunu'nun özü, kendi kendine yeterliliği esas alacak şekilde şeker üretim ve arz planlaması ile üreticilerle sanayicilere gelir güvencesi sağlamaktır. Kanunda arzın Bakanlık/Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenecek kotayla planlanmasına ilişkin hükümler yer almaktadır.

Fiyatlardan Devlet Müdahalesinin Kaldırılması

2001 yılında yürürlüğe giren 4634 sayılı Şeker Kanunu ve bu Kanun'un 5 inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan ve 28 Haziran 2002 tarih, 24799 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hammadde ve Şeker Fiyatları Yönetmeliği'ne göre, şeker pancarı fiyatları her yıl, pancar ekiminden önce şeker fabrikası işleyen gerçek ve tüzel kişiler ile üreticiler arasında varılan mutabakata göre serbestçe belirlenmektedir.

Sektörden Devlet Desteğinin Kaldırılması

Yurt içi talebin üzerinde üretim gerçekleştiğinde, stokları eritmek için ihracat gereği doğmakta, ancak dünya borsa fiyatlarının ülkemiz şeker üretim maliyetlerinin altında olması nedeniyle ihracatta rekabet şansı olmamaktadır. Daha önce Hazine tarafından, 93/4196 ve 92/3114 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları'na istinaden ihracattan kaynaklanan zarar karşılanmaktaydı. Ancak 2002 yılından itibaren bu zarar şirketlerce üstlenildiğinden, ihracata yönelik üretim ilgi görmemektedir. Bununla birlikte, şekerli mamul imalatçı-ihracatçılarına ihraç amaçlı C şekerini satışları yapılmakta olup, imalatçı-ihracatçılara yapılan C şekerini satışındaki en büyük paya sahip olan ve bir KİT olan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. C şekerini üretiminin, imalatçı-ihracatçıların talebine cevap vermekte yetersiz kalması nedeniyle gerektiği zaman, A kotası şekerini C şekerine aktarmak ve 15 Mayıs 2008 tarihli ve 26877 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/13661 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na istinaden zararı kendisi üstlenmek suretiyle talepleri karşılanmaktadır.

Diğer taraftan, 4634 sayılı Şeker Kanunu'na göre yurt içinde pazarlanması mümkün olmayıp ihraç edilmesi gereken C şekerinin elde edildiği C pancarı fiyatının, ihracatta C şekerinin dünya fiyatları ile rekabet edebileceği düzeyden satın alınması, söz konusu Kanun ile mümkün kılınmıştır. Kota fazlası üretim olmaması durumunda ise, imalatçı-ihracatçıların şeker talebinin, kota kapsamında üretilen şekerlerin C şekerine aktarılması suretiyle karşılanabilmesi olanağı sağlanmıştır. Ayrıca, 2015 yılında C şekerini talebinin karşılanmasına yönelik olarak şekerin, Dâhilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında ithal edilebilmesi için Ekonomi Bakanlığı'na görüş bildirilmiştir. Bu kapsamda şeker ithalatı 2018 yılında da devam etmiştir.

Daha önceki yıllarda olduğu gibi 2018 yılında da yurtiçi tüketim amaçlı ithalat yapılmamıştır. Ancak şekerli mamul üreten imalatçı-ihracatçıların yurt dışı pazarlarda rekabet edebilmeleri için sadece ihraç ettikleri mamullerdeki şeker karşılıkları, Ticaret Bakanlığı tarafından DİR kapsamında düzenlenen Dâhilde İşleme İzin Belgesine (DİİB) istinaden ve ithalat lisansı kapsamında ithal edilebilmektedir.

İthalat Korumaları

Dünya borsa fiyatlarının yurt içi fiyatların genelde çok altında olması, sektörün sürdürülebilirliğinin yüksek koruma oranları ile güvence altına alınmasını gerektirmektedir. Diğer ürünlerde olduğu gibi şekerde de koruma tedbirlerimiz Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşması "Pazara Giriş Taahhütleri" doğrultusunda belirlenmiş olup, uygulamaya alınmıştır. Şekerde "Pazara Giriş" için, ithalatta tavan olarak taahhüt edilen %150 oranındaki korumadan 2004 yılına kadar %10 indirim taahhüt edilmiştir. Bunun sonucu olarak 2004

yılına kadar şekerde gümrük vergisi kademeli olarak %135'e indirilmiş olup, 2004 yılından itibaren bu oran uygulanmaktadır.

2. Düzenleme Faaliyetleri

Kota Tahsisleri

Şeker üretimi ve arzında istikrarı sağlamak amacıyla ülke içinde pazarlanacak şeker miktarı, kotalar ile belirlenmektedir. 24 Aralık 2017 tarihli ve 30280 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle, Şeker Kurumu kapatılarak görevleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na devredilmiş olup, Bakanlık Makamı'nın 28 Aralık 2017 tarihli ve 13805938-010.07.01(020)-3347347 sayılı Olur'larına istinaden 4634 sayılı Şeker Kanunu'nda belirtilen görevler Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür.

Bahse konu Kanun Hükmünde Kararnamenin Şeker Kanununun 2/A maddesinde yaptığı değişiklik ile Bakanlığımızın görev ve yetkileri tanımlanmış olup birinci fıkranın (a) bendinde yer alan "Kotaların tespiti, iptal ve transferleri hakkında kararlar alır ve uygular." hükmü ile kotaların tespit ve iptaline, Bakanlığımız yetkili kılınmıştır. Bu yetki kapsamında Bakanlık Makamının Olur'ları çerçevesinde 2017/2018 pazarlama yılı (PY) kotaları belirlenmiştir.

Diğer taraftan 27 Mart 2018 tarihli ve 30373 Sayılı 2. Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan 7103 sayılı "Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun" ile 4634 Sayılı Şeker Kanunu'nun 2/A, 3 ve 4 üncü maddeleri değiştirilmiş ve Kanuna Geçici 11 inci madde ilave edilmiş ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının kotaya ilişkin tüm yetkileri Bakanlar Kurulu'na verilmiştir.

Daha sonra 07 Temmuz 2018 tarihli ve 30471 Sayılı 2. Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan 700 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Şeker Kanunu'nda yer alan "Bakanlar Kurulu" ibareleri "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir. Bu kapsamda 2018/2019 pazarlama yılı kotaları 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda görüldüğü üzere 2018/2019 pazarlama yılı için önceki PY'de 2 milyon 670 bin ton olarak belirlenen A kotası şeker miktarı 30 bin ton artırılarak 2 milyon 700 bin tona yükseltilmiştir.

2018/2019 pazarlama yılında NBŞ kotası ülke toplam kotasının %5'i olan 135 bin ton olarak belirlenmiştir. NBŞ şirketlerince kendilerine tahsis edilen bu kota miktarının en az %50'si (en az 67 bin 500 tonu) glukoz olarak kullanmak zorundadırlar. Pancar şekeri ve nişasta bazlı şekerle ilişkin 2017/2018 pazarlama yılı ve 2018/2019 pazarlama yılı kota bazında dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 137: PŞ ve NBŞ Kota Bilgisi

	2017/2018 PY			2018/2019 PY		
	A Kotası	B Kotası	Toplam	A Kotası	B Kotası	Toplam
PANCAR ŞEKERİ	2.403	120,15	2.523,15	2.565	128,25	2.693,25
NBŞ*	267	0	267	135	0	135
ÜLKE TOPLAMI	2.670	120,15	2 790,15	2.700	128,25	2.828,25

*Şeker Kanunu gereği NBŞ için B kotası tahsis edilmemektedir.

İhraç Ön İzni

Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın (yeni adı Ticaret Bakanlığı) 17 Ağustos 2007 tarihli ve 26616 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/9 sayılı İhracı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğde (ihracat 96/31) Değişiklik Yapılmasına Dair İhracat Tebliği ile ihracı ön izne bağlı mallar listesine şeker ilave edilmiş ve izni veren kurum olarak Mülga Şeker Kurumu yetkili kılınmıştır. Söz konusu Tebliğ uyarınca Şeker Kanunu kapsamındaki 1701 ve 1702 GTİP'li şekerler için Mülga Şeker Kurumu ihraç ön izni vermeye başlamıştır.

03 Haziran 2011'den itibaren elektronik ortamda yürütülen ihraç ön izin işlemleri, 02 Ekim 2013 tarihli ve 28783 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Şeker İhracatı ve Ön İzin Belgesi Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ çerçevesinde düzenlenmektedir.

Bu kapsamda 2018 yılında 118 bin ton pancar şekeri ve 252 bin ton nişasta bazlı şeker için toplam 4.577 adet İhraç Ön İzin Belgesi düzenlenmiştir.

Şekerli Mamul İhracatı Karşılığı C Şekeri Tahsis İşlemleri

2005 yılında Dış Ticaret Müsteşarlığı (yeni adı Ticaret Bakanlığı) ile yürütülen çalışmalar sonucunda, 21 Aralık 2006 tarih ve 26383 sayılı Resmi Gazete'de Şeker Kurulu'nun 135/1 sayılı İmalatçı-İhracatçıların, Şekerli Mamul İhracatı Karşılığında C Şekeri Taleplerinin Karşılanması Şartları ve Uygulama Esaslarına Dair Karar'ı yayımlanmış ve imalatçı-ihracatçılara şekerli mamul ihracatı sonrasında şeker tahsisatı, bu Karardaki esaslara göre Mülga Şeker Kurumu'nca yapılmaya başlanmıştır.

24/12/2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle, Şeker Kurumu'nun kapatılarak görevlerinin Tarım ve Orman Bakanlığı'na devredilmesi ve Bakanlık bünyesinde Şeker Dairesi Başkanlığı'nın oluşturulması ile birlikte imalatçı-ihracatçıların, şeker taleplerinin yurt içinden karşılanması usul ve esaslarını düzenleyen, mülga Şeker Kurumu tarafından yayınlanan İmalatçı-İhracatçıların, Şekerli Mamul İhracatı Karşılığında C Şekeri Taleplerinin Karşılanması Şartları ve Uygulama Esaslarına Dair Tebliğ'de değişikliğe gidilerek, hizmetlerin daha etkin ve hızlı bir şekilde yerine getirilmesine imkan sağlayan "İmalatçı ve İhracatçıların C Şekeri Taleplerinin Yurt İçinden Karşılanması Şartları ve Uygulama Esaslarına Dair Tebliğ", 05 Ekim 2018 tarihli ve 30556 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

C şeker tahsisatı işlemleri, 01 Ekim 2010 tarihinden itibaren elektronik ortama taşınmış olup, bu tarihten itibaren tüm belgeler elektronik ortamda düzenlenerek ilgililerine iletilmektedir.

İmalatçı-ihracatçılara, 2017 yılında 59 bin 967 ton düşük fiyatlı C şekerinin temini için 893 adet tahsisat belgesi düzenlenmiş iken, 2018 yılında 89 bin 454 ton düşük fiyatlı C şekerinin temini için 1.269 adet tahsisat belgesi düzenlenmiştir.

Mezkur Tebliğ kapsamında imalatçı-ihracatçı firmalar nezdinde 2018 yılında 74 adet standart denetim ve numune alma işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha önce 40 ila 60 gün süren standart denetim ve numune alma sürecini de kapsayan ilk başvurulardaki C şeker tahsisat belgesi düzenlenmesi süreci, mülga Şeker Kurumu'nun Bakanlığımıza devri ve Şeker Dairesi Başkanlığının kurulması ile birlikte bir haftaya düşürülmüştür.

2015/2016 pazarlama yılında yaşanan olumsuz iklimsel koşullara bağlı olarak yeterli C şeker üretimi olmaması nedeniyle Mülga Şeker Kurumu'nun girişimleriyle 2015 yılı Nisan ayında Ekonomi Bakanlığı (yeni adı Ticaret Bakanlığı) tarafından Dâhilde İşleme Rejimi kapsamında, ihraç edilen ürünlerin üretiminde kullanılmak üzere şeker ithalatı açılmıştır. Böylelikle imalatçı-ihracatçıların şeker talepleri, hem Tahsisat Belgesi hem de DİR yoluyla sekteye uğratılmaksızın karşılanmaktadır. Bu kapsamda ithal edilen şeker miktarı, Başkanlığımız verilerine göre Ocak 2019 itibarıyla 2017 yılında 218 bin ton iken 2018 yılında 189 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcı İthalatı İzleme Çalışmaları

Şeker piyasasında arz talep dengesi açısından önem arz eden şeker eş değeri olarak net ithalatı oldukça yüksek olan yüksek yoğunluklu tatlandırıcıların (YYT) ithalat amacına uygun kullanımının takibini sağlamak amacıyla, YYT ithalatı için uygunluk belgesi düzenlenmesi uygulamasına 10/02/2006 tarih ve 26076 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2006/23 no'lu Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcıların İthaline İlişkin Tebliğ ile başlanmış ve son olarak 2019 yılında 2019/4 sayılı "Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcıların İthaline İlişkin İthalat Tebliği" yayımlanmıştır.

2 Kasım 2012'den itibaren elektronik ortamda yürütülen yüksek yoğunluklu tatlandırıcı işlemleri, 02/07/2013 tarihli ve 28695 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan "Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcı İthalatı İçin Uygunluk

Belgesi Düzenlenmesi ve İzlenmesine İlişkin Tebliğ” çerçevesinde düzenlenmektedir.

2018 yılında, yaklaşık 4 bin 738 ton YYT için ithalat uygunluk belgesi düzenlenmiş olup, TÜİK verilerine göre 2018 yılında YYT net ithalatı 2 bin 255 ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 138: YYT İthalatı

YILLAR	Net ithalat (Ton)	
	TİCARİ	BEYAZ ŞEKER EŞDEĞERİ
2008	2.458	284.836
2009	1.107	181.612
2010	2.199	261.830
2011	2.502	332.321
2012	1.951	247.580
2013	2.605	289.527
2014	2.566	373.143
2015	2.528	324.118
2016	2.963	336.227
2017	3.239	362.036
2018*	2.255	260.569

Kaynak: TÜİK *Kasım ayı sonu itibariyle

İşletme Kayıt Belgesi Uygunluk Yazısı İşlemleri

4634 sayılı Şeker Kanunu’na göre, kota temin etmeksizin ya da kota kapsamı dışında temin edilen şeker kullanılarak şeker üretimi ile bunların yurt içine pazarlanması, idari para cezası gerektiren ve Mülga Şeker Kurumu takibinde olan konular olduğundan, Tarım ve Orman Bakanlığı’nca hazırlanan ve 17 Aralık 2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik” uyarınca şeker üretimi veya şeker paketlemesi konusunda faaliyet gösterecek gıda işletmelerinin İşletme Kayıt Belgesi başvurusunda Mülga Şeker Kurumu’ndan alacağı uygunluk yazısının Tarım ve Orman Bakanlığı’na iletilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

İşletme Kayıt Uygunluk Yazısı İşlemleri 01 Ağustos 2013 tarihli ve 28725 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Bir Şeker Türünden Başka Bir Şeker Türünün Üretilmesi ve Şekerlerin Ambalajlanması ile Pazarlanmasına Dair Tebliğ” hükümlerince yürütülmektedir. Bu doğrultuda 2018 yılında toplam 52 adet Uygunluk Yazısı düzenlenmiştir.

3. Dış Ticaret verileri

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Kasım 2018 verilerine göre ülkemiz 2018 yılında 51 bin 300 ton pancar şekeri 212 bin 700 ton nişasta bazlı şeker ihraç etmiştir. İhracat verilerine, mamul içerisinde ihraç edilen ve DİB ile C şekeri tahsisat belgesine istinaden yapılan satışlar dâhil değildir.

Ülkemize yurt içi tüketim amaçlı pancar şekeri ithalatı yapılmamaktadır. TÜİK Kasım 2018 verilerine göre 2018 yılında ülkemiz 190 bin 400 ton pancar şekeri, 21 bin ton nişasta bazlı şeker ithal etmiştir. Pancar şekeri ithalatının yaklaşık 3-4 bin tonu yurt içinde üretimi yapılamayan özel amaçlı (ilaç, laboratuvar vb.) şekerlere

ait olup, kalan kısmı dâhilde işleme rejimi kapsamında ihracata konu şekerli mamul bünyesindeki şeker karşılık ithal edilen şekerdir.

4. İzleme Faaliyetleri

Pancar Şekeri İzleme Faaliyetleri

Ülkemizde faaliyet gösteren 33 pancar şekeri fabrikası bulunmaktadır. Geçtiğimiz Pazarlama Yılı başında 25 fabrikaya sahip olan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., 10 fabrikanın özelleştirilmesi sonucunda pazarlama yılını 15 fabrika ile tamamlamıştır. Başkanlığımızca şeker fabrikaları tarafından yapılan şeker pancarı ve şeker üretim süreçleri sözleşme aşamasından başlayarak kayıt altına alınmıştır.

Bu kapsamda tamamlanan son 5 yıl ve 2017/2018 pazarlama yılına ait pancar üretimine ilişkin temel veriler yer almaktadır:

Tablo 139: Türkiye Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve verim Miktarları ile Pancar Fiyatları

Pazarlama Yılları	Ürün Taşıyan Alan (Da)	Üretilen Pancar (Ton)	Ortalama verim (Ton/Da)	%16 Polar Şeker İçeren Pancar Fiyatları (TL/Ton)
2012/13	2.801.858	14.919.941	5,32	137,00
2013/14	2.909.097	16.488.590	5,67	146,00
2014/15	2.874.607	16.743.045	5,82	159,00
2015/16	2.739.912	16.022.783	5,85	191,00
2016/17	3.219.533	19.592.731	6,09	194,00
2017/18	3.388.829	21.149.020	6,24	212,00

Tabloda yer alan 2017/18 pazarlama verileri 2016/17 pazarlama yılı verileri ile kıyaslandığında, ürün taşıyan alanın %5, üretilen pancar miktarının %8, ortalama verimin %2, %16 polar şeker içeren pancar fiyatının %9 arttığı görülmektedir.

Ayrıca fabrikaların şeker üretim ve ticaret faaliyetleri Şeker Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde izlenerek değerlendirilmektedir. Tamamlanan son 5 yıl ve 2017/2018 pazarlama yılına ait şeker üretim ve satışına ilişkin temel veriler yer almaktadır:

Tablo 140: Pancar Şekeri Üretim ve Satış Durumu (Bin Ton)

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Üretim*	2.129	2.390	2.058	1.976	2.559	2.770
Yurtiçi Satış (A+B Kotası)	1.918	2.083	2.019	1.988	2.389	2.268
Yurtdışı Satış (C Şekeri)	339	319	192	33	56	77
Fiyat (Kg/TL)	2,11	2,33	2,52	2,70	2,66	2,87

* İhraç amaçlı dahil toplam üretim miktarıdır.

2017/18 pazarlama verileri 2016/17 pazarlama yılı verileri ile kıyaslandığında, pancar şekeri üretimi %8 oranında artmıştır.

Nişasta Bazlı Şeker İzleme Faaliyetleri

Ülkemizde faaliyet gösteren on (10) adet nişasta bazlı şeker fabrikası bulunmaktadır. Bunlardan, toplam üretim kapasitesi yaklaşık 1 milyon ton/yıl olan beşi Şeker Kanunu kapsamında kota tahsisi yapılmış, diğer

beşi de kota tahsis edilmeden kurulmuş ve toplam üretim kapasitesi yaklaşık 350 bin ton/yıl olan fabrikalardır.

Başkanlığımızca, söz konusu fabrikalara ilişkin tüm hammadde, ana ve yan ürün verileri alınarak sektöre ilişkin veri tabanları oluşturulmakta ve istatistiksel raporları hazırlanmaktadır.

Bu çerçevede tamamlanan son 5 yıl ve 2017/2018 pazarlama yılına (1 Eylül-31 Ağustos) ait nişasta bazlı şeker üretim ve satışına ilişkin temel veriler yer almaktadır:

Tablo 141: NBŞ Üretim ve Satış Durumu (Bin Ton)

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Üretim*	547	562	623	624	634	591
Yurtiçi Satış (A Kotası)	337	305	325	327	284	282
Yurtdışı Satış (C Şekeri)*	205	257	293	282	319	328
Fiyat (Kg/TL)	1,47	1,57	1,74	1,87	1,92	2,11

* Üretim ve yurt dışı satış miktarına kotasız şirketler dahil edilmiştir.

2018 yılında NBŞ üreten şirketler ihraç amaçlı NBŞ üretimi ile nişasta üretimi de dahil olmak üzere toplam 1,8 milyon ton mısır kullanmıştır.

Uluslararası Şeker Piyasasındaki Gelişmelerin Takip Edilerek Raporlanması

Şeker tüm dünyada stratejik bir ürün olarak görülmekte ve özel düzenlemelere konu olmaktadır. Dünya şeker piyasasında meydana gelen üretim, fiyat ve ticaret verileri Başkanlığımızca yakından takip edilmekte ve belirli aralıklarla güncel raporlar hazırlanmaktadır.

Dünya şeker üretimi, 2017/18 pazarlama yılında rekor bir seviyeye çıkmış ve bu durum dünya şeker borsa fiyatlarını düşürmüş olup içinde olduğumuz pazarlama yılında üretimde bir miktar azalış beklense de düşük fiyat trendinin devam etmesi öngörülmektedir.

Tablo 142: Dünya Şeker (Sakaroz) Dengesi Ekim/Eylül Dönemi

DÜNYA ŞEKER DENGESİ EKİM/EYLÜL DÖNEMİ (bin ton,)				
	Üretim	Tüketim	İhracat	Dönem Sonu Stok
2012/13	171.804	163.572	60.579	82.960
2013/14	174.146	165.344	57.917	92.206
2014/15	169.393	166.920	58.257	94.700
2015/16	164.141	169.989	66.283	88.797
2016/17	169.594	172.441	65.317	85.957
2017/18	182.703	175.423	59.686	92.245
2018/19*	180.488	178.316	60.410	93.363

Piyasa İzleme Faaliyetlerinin Geliştirilmesi

Sürdürülebilir bir şeker piyasasının sağlanması amacıyla pancar sözleşmelerinin imzalanmasından fabrikaya teslimine kadar olan sürecin Başkanlığımızca izlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu çerçevede şeker

hammaddesi olan şeker pancarına ilişkin olarak pancar şekeri üreticisi şirketler bünyesinde kullanılan takip sistemlerinin Bakanlığımız tarafından oluşturulacak pancar takip sistemine kaynak oluşturmasına yönelik çalışmalara Ekim ayında Başkanlığımızda gerçekleştirilen toplantılarla başlanmıştır.

2019 yılında faaliyete geçmesi öngörülen pancar kayıt sistemi ile birlikte;

- İzleme ve denetim faaliyetlerinin efektif kullanılmasının sağlanacağı,
- Sözleşmeli tarımın ender örneklerinden olan pancar tarımının Başkanlığımız tarafından anlık takibinin yapılacağı,
- Çiftçilerin ya da şeker üreticisi şirketlerin yaşayacağı sıkıntılara anlık müdahale imkânının olacağı,
- İşlevsel bir takip sistemi olması sebebiyle diğer tarım ürünlerinde uygulanacak takip sistemlerine örnek teşkil edecek bir uygulama olacağı, değerlendirilmektedir.

Ayrıca, Avrupa Birliği'ndeki uygulamalar da dikkate alınarak kayıt dışı ile mücadele kapsamında inceleme ve denetim faaliyetlerinde insan faktörünün en aza indirilmesini teminen, çalışmalara öncelikle sıvı formda şeker üretimi yapan şirketlerin satış miktarlarının anlık olarak ölçülmesi ve raporlanması amacıyla satışa esas noktalara tesis edilmiş olan 39 adet kütleli debimetrenin, gelişen teknolojik imkanlar doğrultusunda güncellenmesi ve üretim hatlarında bulunan 47 adet kütleli debimetrenin de anlık olarak uzaktan izlenmesi ve raporlanması için gereken alt yapının oluşturularak sistemin devreye alınması amacıyla Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı ile ortak bir çalışma başlatılmıştır.

Denetim Faaliyetleri

Başkanlığımızca yürütülen inceleme ve denetim faaliyetleri, kotalı ve kotasız şeker üreticisi Şirketlerin yanı sıra imalatçı ihracatçı firmalar başta olmak üzere şeker sektöründe faaliyet gösteren diğer şirketler nezdinde yürütülmektedir. Bu denetimler Şirketlerin kota dışı üretim ve satış yapıp yapmadıkları ile hammadde teminini mevzuata uygun olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediği ve 4634 sayılı Şeker Kanunu ve ilgili mevzuat hükümlerine uyup uymadıkları hususlarında gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda 2018 takvim yılı içerisinde 47 adet denetim faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde yukarıda bahsedilen hususlara ilaveten, özelleştirme sonrasında çiftçilerin ürettikleri pancarı fabrikaya teslim etme süreci, çiftçi firesinin tayin edilmesi, pancar bedeli ödenmesinde etkili olan pancar içerisindeki şeker varlığının tespit edilmesinde karşılaşılan sorunların etkin ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması amacıyla yerinde inceleme ve denetim faaliyetleri gerçekleştirilerek uyuşmazlıklar ivedilikle giderilmiştir.

R. DESTEK HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

- 2018 Yılı Bütçesi çerçevesinde ödeme ve takip işlemleri yapılmıştır.
- Bakanlık ve Başkanlığın satın alma işlemleri yapılmıştır.
- Bakanlığımız döner sermaye işletmeleri ile ilgili iş ve işlemler yürütülmüştür.
- Merkez Döner Sermaye Saymanlığı ile ilgili iş ve işlemler yürütülmüştür.
- Merkez ve Taşra Teşkilatları Modernizasyon Projesi Kapsamında iş ve işlemler yapılmıştır.
- Bakanlığımız adına fiziksel ve belge-net ile gelen – giden evrakların kayıtların daha düzenli, zamanında ve kesintisiz yapılabilmesi için evrak kayıt, yedekleme ve arandığında anında ulaşılması için gerekli çalışmalar yapıldı.
- Bakanlık kampüs alanı güvenliği ile kampüs alanına personel ve ziyaretçi giriş çıkışları kontrolü sağlanmıştır.
- “Bakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezi Yönergesi” gereği Bakanlık Afet ve Acil Durum Merkezine ait faaliyet devam etmektedir. Türkiye Afet Müdahale Planlaması dahilinde 81 İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğümüzün Operasyon Planları tamamlanmış olup, Takip ve kontroller yapılmakta olup, Planların güncelleme çalışmaları yapılmaktadır.
- Bakanlık kampüs alanlarında ve lojmanlarda çevre düzenleme ve peyzaj faaliyetlerine devam edilmiştir.
- Sıfır atık projesi kapsamındaki çalışmalar yürütülmüştür.
- İstatistik, Koordinasyon ve idari işler çalışmaları yürütülmüştür.
- Haberleşme ve Telefon Santralleri ile ilgili çalışmalar yürütülmüştür.
- Mekanik Tesisat, Isı Merkezleri Bakım – Onarım ve Kontrol Hizmetleri yürütülmüştür.
- Elektrik ve Enerji Sistemleri çalışmaları yürütülmüştür.
- İnşaat Bakım ve Onarım hizmetleri yürütülmüştür.
- Makine Araç Havuzu İşletme çalışmaları yürütülmüştür.
- İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili çalışmalar yürütülmüştür.
- Bakanlık Kampüsü içindeki ve kampüs dışında görev yapan Bakanlık Personeline ve kreşlere öğle yemeği hizmeti verilmiştir.
- Misafirhanede 2018 yılında 15.835 kişiye hizmet verilmiştir.
- 168 ünite ve 717 kapasiteli eğitim ve dinlenme tesislerimizden 4.919 katılımcı faydalanmıştır.
- Bakanlığımızda bulunan diğer sosyal alanlardan personelimizin yararlanması sağlanmıştır.

S. EĞİTİM VE YAYIN DAİRESİ BAŞKANLIĞI

1. Çiftçi Eğitim ve Yayım Faaliyetleri

İl Yayım Programı Kapsamında Gerçekleştirilen Çiftçi Eğitimi ve Yayım Faaliyetleri

Bakanlığımızca çiftçilerimizin bilgi ve becerilerini artırarak gelir seviyelerini ve üretimde ürün artışının yanında, ürün kalitesini ve standardını yükseltmek amacıyla çiftçilerimize; bitkisel ve hayvansal tüm konularda çeşitli yayım teknikleri kullanılarak eğitim ve yayım hizmeti verilmektedir. 2003-2018 yılları arasında 1.011.990 faaliyette 18.139.190 çiftçiye eğitim verilmiştir. Yine bu dönemde 225.288 faaliyette 2.609.358 kadın çiftçiye eğitim verilmiştir.

2. Tarımsal Yenilik ve Bilgi Sistemi Kapsamında Yürütülen Çalışmalar

Tarımsal Yeniliklerin Yaygınlaştırılması Yayım Projeleri Çalışmaları

Araştırma Enstitüleri tarafından geliştirilmiş olan tarımsal yeniliklerin çiftçilerimiz başta olmak üzere hedef kitlelere ulaşmasını ve kullanılmasını sağlamak amacıyla; 2012 yılından itibaren tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması yenilik yayım projeleri kapsamında İl Müdürlüklerimiz ve Araştırma Enstitüleri işbirliği ile yenilik yayım projelerinin hazırlanması sağlanmaktadır. Tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması amacıyla bugüne kadar 38 araştırma enstitüsü ve 70 il müdürlüğünün işbirliği ile yürütülen yenilik yayım projeleri sayısı 2018 yılında 106'ya ulaşmıştır.

Tablo 143: Tarımsal Yeniliklerin Yaygınlaştırılması Yayım Projeleri Uygulanan Proje Sayıları

Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Proje Sayısı	14	22	33	42	49	38	40
Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	13	17	21	26	31	26	23
İl Tarım Orman Müdürlüğü	46	49	57	45	52	46	34

Bölge Grup Toplantıları

Bakanlığımıza bağlı araştırma kuruluşları ile çiftçi eğitimi ve tarımsal yayımla ilgili görevleri yerine getirmekle sorumlu İl Müdürlüklerimiz arasındaki işbirliğini etkin hale getirmek, çiftçi sorunlarını çözüm bulmak üzere Araştırma Enstitülerine iletmek, bulunan çözüm ve geliştirilen teknolojilerin çiftçilere aktarılmasını sağlamak amacıyla bölge grup toplantıları düzenlenmektedir.

2018 yılında Koordinatör Araştırma Enstitüleri tarafından 8 adet Bölge Grup Toplantısı düzenlenmiştir.

Tarımsal Yeniliklerin Elektronik Ortamda Paylaşılması Çalışmaları

Bakanlığımız Araştırma Birimleri tarafından geliştirilen tarımsal yeniliklerin İl Müdürlüklerimizde görev yapan personele ve tarımsal danışmanlık desteklemesi kapsamında hizmet sunan kurumlardaki danışmanlara, oluşturulan e-posta zinciri vasıtasıyla ulaştırılmasını sağlamak amacıyla; 2014 yılında "Tarımsal Yeniliklerin Elektronik Ortamda Paylaşılması" çalışması başlatılmıştır.

Bu kapsamda 2018 yılında; 43 Araştırma Enstitüsü tarafından 164 adet sonuçlandırılan araştırma projesine ait bilgiler ile 15 Araştırma Enstitüsü tarafından 43 adet tescil ettirilen yeni çeşitlere ait bilgiler İl Müdürlükleri ile paylaşılmıştır. Söz konusu bilgiler İl Müdürlüklerinde görev yapan yayım personeli ve tarımsal danışmanlık desteklemesi kapsamında hizmet sunan kurumlardaki tarım danışmanları olmak üzere toplam 24.450 kişi ile paylaşılmıştır.

Tarımsal Yayım Projeleri

Başkanlığımız tarafından, 2018 yılında "Tarımsal Yayım Projeleri" adı altında bir çatı proje yürütülmeye başlanmıştır. Proje kapsamında il için önemli tarımsal konularda projeler hazırlanarak üretim miktar ve kalitesinde artış hedeflenmektedir. 2018 yılında İl Müdürlükleri tarafından çeşitli tarımsal konularda 12 proje hazırlanmıştır. Aksaray, Çanakkale, Gümüşhane ve Hatay illerinin Projeleri ise bir yıl daha uzatılarak 2019 yılında da devam edecektir.

2018 yılında uygulanan projelerde çiftçilere çeşitli yayım faaliyetleri ile bilgi aktarımı gerçekleştirilmiştir. Yayım faaliyetleri; demonstrasyonlar, çiftçi toplantıları, çiftçi ziyaretleri, paneller ve hizmetiçi eğitim çalışmaları şeklinde olmuştur. Yayım faaliyetlerinin etkisinin artırılması için çeşitli basılı yayınlar kullanılmıştır.

Tablo 144: 2018 Yılında Uygulanan Tarımsal Yayım Projeleri

Sıra No	İl Adı	Proje Konusu
1	Aksaray	Aksaray'a Lavanta Kokusu Yayılıyor
2	Ardahan	Buzağılarda Koruyucu Hekimlik Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması
3	Bartın	Kapya Yeni Kapılar Açıyor
4	Çanakkale	Zeytin Bahçelerinde Yeşil Gübrelemenin Yaygınlaştırılması Projesi
5	Çorum	Buzağılarda Koruyucu Hekimlik Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması
6	Gümüşhane	Hayvan ve İnsan Sağlığında Tüberküloz ve Ekinokok Hastalıklarından Korunma ve Mücadele
7	Hatay	Zeytin Anavatanında Yeniden Doğuyor
8	K. Maraş	Buzağılarda Koruyucu Hekimlik Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması
9	Karabük	Cevizler Aşılansın Dallar Meyve İle Dolsun
10	Ordu	Buzağılarda Koruyucu Hekimlik Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması
11	Ş. Urfa	Zeytinde Budama Eğitimi
12	Yozgat	Buzağılarda Koruyucu Hekimlik Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması

Tablo 145: 2018 Yılında Yürütülen Yayım Çalışmaları ve Katılımcı Sayıları

Yayım Faaliyetleri	Faaliyet Sayısı	Katılımcı Sayısı
Demonstrasyon	17	128
Çiftçi Toplantısı	27	635
Çiftçi Ziyareti	96	96
Panel	1	550
Hizmet İçi Eğitim	3	182
Basılı Yayın	13	10.637

10. Kalkınma Planı Kapsamında Yürütülen Çiftçi Eğitim ve Yayım Faaliyetleri

Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı

Tarımda su kullanım etkinliğinin ve uygulanabilirliğinin artırılması amacıyla 10. Kalkınma Planı "Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı" kapsamında çiftçilere ve diğer yararlanıcılara yönelik olarak eğitim ve yayım faaliyetlerinin yürütülmesine devam edilmiş olup, Eylem Planları bazında 2018 yılı gerçekleştirmeleri aşağıda açıklanmıştır.

Eylem Planı 16: Suyun tasarruflu kullanımını özendirmek için basılı ve görüntülü eğitim materyalleri hazırlanacaktır.

Eylem planı kapsamında suyun tasarruflu kullanımını özendirmek, eğitim ve yayım çalışmalarını görsel açıdan desteklemek ve anlaşılabilirliğini artırmak için basılı ve görüntülü yayım materyalleri hazırlanması ve tarım üreticilerine ulaştırılması amaçlanmıştır.

2018 yılında yüzey altı damla sulama sistemleri, sulamanın temel esasları, kurak ve yarı kurak bölgelerde su hasadı, basınçlı sulama sistemlerinin önemi, drenaj, etkin ve verimli sulama sistemleri ve toprak-bitki-su ilişkileri konularında tasarlanan yayım materyallerinden 2.285 adet çoğaltılarak, faaliyetlere katılan çiftçilere ve diğer yararlanıcılara dağıtılmıştır.

Eylem Planı 18: Sulama kooperatifleri ve sulama birliklerinin çalışanları ve yöneticileri eğitilecektir.

10. Kalkınma Planı kapsamında sulama kooperatiflerine ve sulama birliklerine üye üreticilere öncelik tanınmak üzere, uygulama ağırlıklı sulama eğitimleri planlanmıştır. Bu amaçla bir hafta süreli "Etkin ve verimli Sulama Sistemleri" ve iki hafta süreli "Basınçlı Sulama Sistemleri" programları hazırlanmıştır.

2018 yılında 52 adet MEB onaylı modüler Basınçlı Sulama Sistemleri eğitiminde 1.359 çiftçi, 65 adet Etkin ve verimli Sulama Sistemleri eğitiminde 1.321 çiftçi olmak üzere toplam 117 eğitimde 2.680 çiftçi sertifikalandırılmıştır.

Programın uygulanmasına başlandığı 2015 yılından itibaren söz konusu eğitimlere katılan çiftçilere ve diğer yararlanıcılara ilişkin rakamsal veri değerlendirildiğinde, eğitimlere katılanların %17'sinin sulama kooperatifi %23'ünün ise sulama birliği üyesi çiftçiler olduğu anlaşılmaktadır.

Eylem Planı 19: Suyun etkin kullanımına yönelik araştırma sonuçları çiftçilere yaygınlaştırılacaktır.

Eylem planı kapsamında suyun etkin kullanımına yönelik araştırma sonuçlarının çiftçi şartlarında uygulanarak yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.

2016 ve 2017 yıllarında uygulanmaya başlanan 2 projeye ilaveten 2018 yılında;

- İzmir'de uygulanmak üzere Yüzey Altı Damla Sulama Sisteminin Pamuk ve Mısırdaki Kullanımının Yayımı Projesi ile
- Samsun'da uygulanmak üzere Karpuz ve Kavun Yetiştiriciliğinde Mikro Havza Su Hasadı Yöntemi Kullanımı Yayım Projesi hazırlanarak uygulanmasına başlanmıştır.

2018 yılında 5 ilde uygulanmasına devam edilen projeler kapsamında gerçekleştirilen 67 adet eğitim ve yayım etkinliğinde (hizmet içi eğitim, demonstrasyon, tarla günü, konferans, çalıştay ve çiftçi toplantısı) 316'sı çiftçi ve 31'i teknik personel olmak üzere 347 yararlanıcı, proje konularında uygulama ağırlıklı olarak eğitilmiştir. Proje konularında tasarlanan yayım materyallerinden (afiş/broşür) 1.150 adet çoğaltılarak etkinliklere katılan çiftçilere ve diğer yararlanıcılara dağıtılmıştır.

Eylem Planı 20: Suyun tasarruflu kullanımını çiftçi eğitim faaliyetlerinin çeşitliliği artırılacak ve yaygınlaştırılacaktır.

Suyun tasarruflu ve bilinçli kullanımını temin etmek amacıyla tarım fuarı, inceleme gezileri, konferans, seminer ve çalıştay gibi etkinlikler planlayarak çiftçilerin ve diğer yararlanıcıların yenilikçi, iklim dostu, modern sulama tekniklerine ilişkin uygulamaları yerinde görmeleri hedeflenmiştir.

Eylem Planı kapsamında gerçekleştirilen toplam 16 etkinlikte (üniversite/eğitim merkezi/araştırma enstitüsünün arazilerine çiftçi inceleme gezisi, tarım fuarı, çiftçi toplantısı) 657 çiftçinin uygulama ağırlıklı tarla başı eğitilmeleri gerçekleştirilmiştir.

Gıda Güvenilirliğinin Artırılması Bileşeni Çerçevesinde Gerçekleştirilen Süt Hijyeni Çiftçi Eğitimleri

Sağlık ve hijyen koşulları dikkate alınarak güvenilir gıda üretim ve tüketimi için toplumun bilimsel verilere dayalı olarak bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi dahilinde; birincil üretim dâhil, gıda arz zincirinde yer alan üreticilerin gıda güvenilirliğine dair bilgilendirmesi, bilinçlendirmesi ve farkındalık oluşturma çalışmaları ile eğitim ve yayım faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda; Süt Hijyeni Çiftçi Eğitimleri İl Tarım Orman Müdürlüklerinin planlamaları ve Bakanlığımız Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı ve MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü işbirliği ile etkin bir şekilde yürütülmektedir.

Tablo 146: Yıllara Göre Süt Hijyeni Çiftçi Eğitimi Gerçekleşme Verileri

Yıllar	İl Sayısı	Eğitim Sayısı	Sertifika Alan Kursiyer Sayısı
2016	6	27	588
2017	26	90	2.033
2018	31	89	1.950

Tarımsal Nüfus Gençleşiyor Projesi Çalışmaları

Tarımsal Yayım Hizmetleri Projesi kapsamında, genç çiftçilerin eğitimine yönelik faaliyetlere 2008 yılında başlanmış olup, 2008-2012 yıllarını kapsayan beş yılda toplam 552 genç çiftçi eğitilmiştir.

2013 yılından itibaren Bakanlığımız Eğitim, Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR) ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) arasında imzalanmış olan Aktif İşgücü Piyasası Programları İşbirliği Protokolü kapsamında "Tarımsal Nüfus Gençleşiyor Projesi" yürürlüğe konmuştur. Proje, işsiz gençlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, istihdamın korunmasına ve işsizliğin azaltılmasına katkı sağlamak amacıyla en az ilköğretim mezunu 15-40 yaş grubunda, tarımsal üretim yapan gönüllü gençlere yönelik olarak uygulanmaktadır.

Bu kapsamda proje, 2013 yılında pilot uygulama alanı olarak beş il ve bir eğitim merkezinde uygulanmaya başlanmış 8 eğitimde 138 genç kursiyer eğitimlerden yararlanmıştır. 2014 yılında 30 ilde gerçekleştirilen ve 28 farklı konunun anlatıldığı toplam 122 eğitimde 2.526 kursiyer sertifika almaya hak kazanmıştır. 2015 Aralık sonu itibariyle ise 34 il ve 1 eğitim merkezinde yapılan ve 36 farklı konunun anlatıldığı 213 eğitimde 4.222 kursiyer eğitimlerden faydalanarak sertifika almaya hak kazanmıştır.

2018 Yılı Aralık ayı sonu itibariyle 57 il de gerçekleştirilen toplam 964 eğitimde 21.714 Kursiyer eğitimlere katılmıştır.

Sürü Yönetimi Elemanı Benim Projesi

Başkanlığımız, Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR) arasında işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, istihdamın korunmasına ve işsizliğin azaltılmasına katkı sağlamak amacıyla "Aktif İşgücü Piyasası Programları İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır.

Söz konusu protokol kapsamında Başkanlığımızca ilgili sektör paydaşlarının katkı ve katılımları ile hazırlanan "Sürü Yönetimi Elemanı Benim" projesi ile illerimizde 2 hafta (104 saat) süreli eğitimler düzenlenmektedir. Bu kapsamda programın başladığı 2013 yılı Kasım- Aralık aylarında 92, 2014 yılında 8.150 ve 2015 yılında 9.508 ve 2016 yılında ise 4.506 sürü yönetimi elemanı eğitilmiştir. 2017 yılında ise 52 il ve 140 ilçede gerçekleştirilen 222 eğitimde 5.271 kursiyer eğitimlere katılmış, 2018 yılı Aralık sonu itibariyle eğitimler 44 ilde yapılmış ve toplam olarak 242 eğitim gerçekleştirilmiş olup, 4.140 kursiyer eğitimlerden yararlanmıştır.

Tarım Değer Katanlar Yarışması

Bakanlığımızca; bulunduğu yörede çalışmalarını sonucunda farklılık oluşturan yayımcı personelin ortaya çıkarılması, bu çalışmalardan herkesin haberdar olması, yararlanması, bu çalışmaların ödüllendirilmesi suretiyle motivasyonun sağlanması, tarımsal yayımın önemini vurgulanması amacıyla Tarım Değer Katanlar Yarışması düzenlenmektedir. 81 İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne İl ve İlçe Müdürlükleri personelinin yayım çalışmaları aday gösterilebilmektedir. Aday gösterilen çalışmalar Bireysel Çalışmalar Kategorisi Kadın ve Erkek Yayımcılar Dalı ile Projeler Kategorisi olmak üzere toplam 14 kategoride değerlendirilmektedir. İlki 2015 yılında gerçekleştirilen Tarım Değer Katanlar Yarışmasında 2017 yılında üçüncüsü düzenlenmiş ve 14 Mayıs 2018 tarihinde ödül töreni gerçekleştirilmiştir.

Tablo 147: 2015-2017 Tarım Değer Katanlar Yarışması

Yıllar	Aday Gösteren İl Sayısı	Aday Gösterilen Çalışma/ Proje sayısı	Ödül Kategorisi Sayısı	Ödül Alan Yayım Elemanı Sayısı
2015	52	102	14	20
2016	30	48	14	20
2017	31	61	14	21

Çiftçi Eğitim Kursları - Kurs Modülleri

Üreticilerimizin Bakanlığımızca yürütülen çiftçi kurslarına daha fazla katılım sağlaması amacıyla, üreticilerimizden gelen talepler doğrultusunda kurslarımızda uygulanan modüllerin sürelerinin kısaltılması yönünde Başkanlığımızca çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan "Ana Arı Yetiştiriciliği ve Arı Sütü Üretimi", "Yemelik Dane Baklagil yetiştiriciliği", "Yumuşak Çekirdekli Meyve Yetiştiriciliği", "Buğdaygil Yem Bitkileri Yetiştiriciliği", "Sert Çekirdekli Meyve Yetiştiriciliği", "Şeker ve Nişasta Bitkileri Yetiştiriciliği", "Patates Yetiştiriciliği" ve teknik destek verdiğimiz "Kurban Kesimi Elemanı Benim" modülü hazırlanarak uygulamaya sokulmuştur.

Ayrıca Etkin ve verimli Basınçlı Sulama Sistemleri kurs modülü Başkanlığımızca hazırlanarak, gerekli incelemeler yapıldıktan sonra onay alınmak üzere Hayatboyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

Çiftçi eğitim kurslarında uygulanan birçok eğitim modülünde yer alan eğitici nitelikleri ile ilgili kısımlar, Bakanlık personelimizin taşıdığı mevcut şartlar göz önüne alınarak güncellenmiş ve bu amaçla kurs faaliyetlerinin ideal bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamıştır.

Karayolu Trafik Güvenliği Eylem Planı

Karayolu Trafik Güvenliği Eylem Planı dâhilinde yürütülmekte olan "Güvenli Traktör Kullanımı Projesine Yönelik İşbirliği Protokolü" çerçevesinde Bakanlığımız, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve Yiğit Akü işbirliği ile Güvenli Traktör Kullanımı-Tarım Araçlarının Güvenli Kullanımı konularında eğitimler düzenlenmektedir.

Kooperatifçilik Eğitimleri

Tarımsal amaçlı kooperatiflerin daha verimli bir şekilde faaliyet göstererek ortaklarına ve çevreye yararlı olabilmeleri için kooperatiflerde görevli yöneticilerin başarıya ulaşmasını sağlamak, tespit edilen noksanlıkları gidermek, yeni başlayan yöneticilere kooperatifin işleyişi ve bunlarla ilgili kanun ana sözleşme ve diğer mevzuatı öğretmek, çiftçilerin üyesi oldukları kooperatifin nasıl kurulacağı, kooperatifin kendilerine ne şekilde faydalı olacağı, nasıl bilinçli bir üye olunacağı, kredi verilen kooperatif ortağı çiftçilere projeye göre ahır yapımı, rasyon hazırlama, bakım, beslenme, sağım teknikleri, hijyenik şartlar, hastalıklar, yem bitkileri

yetiştiriciliği, pedigri, sera, serada sebze yetiştiriciliği, sebze hastalık ve zararlıları, arıcılık vs. konularda İl Müdürlüklerimiz tarafından; kooperatif yöneticileri ve ortaklarına söz konusu eğitimler verilmektedir. 2003 yılından bugüne kadar 19.134 kurs düzenlenmiş ve 614.422 çiftçiye eğitim verilmiştir. 2018 yılında 1.051 etkinlik ve faaliyete 29.093 kişi katılmıştır.

3. Tarımsal İşletme Danışmanlığı Faaliyetleri

Bu çerçevede, Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik 08/09/2006 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik kapsamında hizmet sunucular belirlenerek, hizmetlerin yürütülmesi ile ilgili ilke ve kural belirleme, strateji ve program geliştirme, yönlendirme, eğitim, sertifikalandırma, yetkilendirme, görev ve sorumlulukları tanımlama, izleme değerlendirme, denetim ve çiftçi bilgilendirme faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları belirlenmiştir.

Tarımsal yayım ve danışmanlık sistemi içerisinde görev alacak tarım yayımcısı ve tarım danışmanlarını sertifikalandırmak amacıyla, 2007-2010 yılları arasında il bazında verilen eğitimler sonunda sınavlar yapılmış, 2010 yılından itibaren de merkezi sınav sistemine geçilmiştir. Bu güne kadar 14.058 kişiye Tarım Danışmanı/ Yayımcı Sertifikası verilmiştir. 2018 yılı sonu itibarıyla Bakanlık logosu ve Bakanlık yapılanmasına uygun olarak yaklaşık 2.600 Tarım Danışmanı/Yayımcısı sertifikaları yeniden düzenlenmiştir.

Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerini sunmak amacıyla 2018 yılı içerisinde 147 kişi/kuruluş olmak üzere 2007 yılından bugüne kadar toplam 1.716 kişi/kuruluşa Tarımsal Danışmanlık Yetki Belgesi verilmiştir.

Destekleme

2018 yılı için Bakanlık tarafından yetkilendirilerek tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti sunan; üretici örgütü, ziraat odası ve bunların şubeleri de dâhil olmak üzere bünyelerinde çalıştırdıkları (en fazla beş tarım danışmanı) her bir tarım danışmanı için 38 bin Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Desteklemesi (TYDD) ödemesi yapılmaktadır.

Yıllara Göre Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Destekleme Ödemesi Bilgileri

Tablo 148: Destekleme Ödeme Bilgileri

Yıllar	Danışman/ İşletme Başına Ödeme Miktarı (TL)	Tarımsal İşletme Sayısı (adet)	Toplam Destekleme Ödemesi (TL)	Tarımsal İşletme Artış Oranı (%)	Kişi/ Kuruluş Sayısı	Danışman Sayısı
2017	35.000	48.055	-	5,38	344	793
2018*	38.000	46.661	-	-3,00	339	782

* Ödeme devam etmektedir.

Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Merkez Teknik Komitesi

“Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik” gereği Komite; Müsteşar Yardımcısı Başkanlığında, Başkanlığımızdan Eğitim, Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanı, Başkanlıktan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin yürütüldüğü ilgili daire başkanı ve ilgili daire başkanlığından bir temsilci ile Bakanlık birimleri, üniversite, sivil toplum örgütleri, meslek kuruluş temsilcilerinin katılımıyla toplam yirmi bir (21) kişiden oluşmaktadır.

Merkez Teknik Komitesi Ulusal düzeyde tarımsal yayım/danışmanlık politika ve stratejilerini belirlemek, tarımsal yayım/danışmanlık sisteminde yer alan kuruluşların öncelikli çalışma alanlarına ilişkin tavsiyelerde bulunmak, alınacak kararlara ve çalışmalara ilgili tarafların etkin katılımını sağlamak görevleri arasında yer almaktadır.

Tarım Danışmanlarına Yönelik Eğitim Planlaması

Başkanlığımızca 2018 yılı Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ kapsamında, tarımsal danışmanlık hizmeti sunan Ziraat Odalarında görevli tarım danışmanlarına yönelik, 411 tarım danışmanına, beşer günlük süre ile beş grup halinde, beş hafta "IPARD proje hazırlama eğitimi" adı altında eğitim düzenlenmiştir. Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliğinde çalışan Tarım Danışmanlarına yönelik, 13 tarım danışmanına bir hafta "IPARD proje hazırlama eğitimi" ve diğer birliklerde çalışan 269 tarım danışmanına yönelik "IPARD proje hazırlama eğitimi" verilmiştir.

Ziraat Odalarıyla Gerçekleştirilen Eğitimler

2018 yılında İl Müdürlüklerince, 14 toplantıda 897 kişiye Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Eğitimleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 149: 2014- 2018 Yılları Arasında Yapılan Eğitimler ve Katılımcı Sayıları

Yıl	Eğitim Sayısı	Katılım Sayısı
2014	4	97
2015	42	2444
2016	26	1319
2017	12	708
2018	14	897
Toplam	98	5465

Tarımsal Danışmanlık Hizmeti veren Kişi ve Kuruluşların Faaliyetleri

Tarımsal danışmanlık hizmeti sunan kişi ve kuruluşlar ile çiftçilerin bilgi ihtiyacının karşılanması ve tarımsal işletmenin kontrol edilmesi için, bireysel, grup ve kitle danışmanlık yöntemleri kullanılarak faaliyetler yürütülmektedir. Tarımsal danışmanlık hizmeti veren kişi ve kuruluşlar faaliyetler kapsamında demonstrasyon, tarla günleri, çiftçi toplantısı, çiftçi kursu, çiftçi ziyaretleri, sirküler mektup, liflet/panel/konferans/sergi, olağanüstü görüşmeler gerçekleştirmektedirler.

Tarımsal İşletme Danışmanlığı

Tarımsal İşletme Danışmanlığı ile ilgili Bakanlık Makamından alınan Olur'u ile Bakanlık il ve ilçe müdürlüklerince sunulan hizmetlerin daha etkin, verimli çözüm odaklı ve hedefe yönelik olması; sorunların yerinde çözümünü sağlamak üzere, İşletme bazlı çalışma modelinin Bakanlık il ve ilçe müdürlüklerinin mevcut yapısı, araç sayısı ve niteliği, personel sayısı, ilin tarımsal potansiyeli ve ihtiyaçları dikkate alınarak, Tarımsal İşletme Bazlı (TİD) ile ilgili planlama, uygulama ve takibin Bakanlık il ve ilçe müdürlüklerince yürütülmesi; izleme ve değerlendirme yönünden hâlihazırda kullanılan sisteme veri girişleri sürdürmelerine karar verilmiştir.

4. Kırsal Alanda Kadına Yönelik Faaliyetler

Kırsal alanda yaşayan kadınlara yönelik tarımsal ve sosyal konularda eğitim ve yayım hizmetleri verilmekte, kooperatif kurmalarının desteklenmesine yönelik çalışmalar yürütülmekte, tarıma dayalı iş kollarında kadın girişimciliği özendirilmekte ve desteklenmekte, gelir getirici, faaliyet çeşitliliğini artırıcı ve sosyo-ekonomik yönden güçlendirici projeler yürütülmekte, aile çiftçiliğini korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için kadınlar başta olmak üzere çocuk ve gençlere yönelik eğitim, program ve projeler hazırlamakta, kadınların sorunlarının çözümüne yönelik strateji çalışmaları yapılmaktadır.

Kırsalda kadına yönelik yürütülen tüm çalışmalar "Fırsat Eşitliğinin Sağlanması, Girişimciliğin ve İstihdamın Artırılması" esasına dayanmaktadır.

Kadın Çiftçiler Eğitim ve Yayım Çalışmaları

Tarımsal üretim sürecinin her aşamasında bulunan kadın çiftçilerin bilgi ve becerilerini artırarak sürdürülebilir tarımsal faaliyetlerin yapılması ve kaliteli ürün artışının sağlanması amacıyla bağcılıktan hayvancılığa, meyvecilikten seracılığa, arıcılıktan ipekböcekçiliğine kadar birçok tarımsal konularda çeşitli yayım teknikleri kullanılarak 81 ilde eğitimler verilmektedir.

Ayrıca kadın çiftçilerin sosyal yaşantılarını modern hayat seviyesine ulaştırmak, onları sosyo-ekonomik yönden geliştirmek için ev ekonomisi ve çeşitli sosyal konularda da (aile kaynakları ve yönetimi, beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi, el sanatları gibi) 81 ilde eğitim çalışmaları yapılmaktadır.

2018 yılında tarımsal ve ev ekonomisi konularında 12.273 faaliyette 95.185 kadın çiftçi eğitilmiştir.

Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Buldukları Yerlerdeki Kadın Çiftçilere verilen Eğitim ve Yayım Çalışmaları

Bakanlığımız tarafından desteklenen "Ortaklar Mülkiyetinde Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin" buldukları yerlerdeki kadın çiftçilere, genel kooperatifçilik ve kooperatiflerin faaliyet alanlarıyla ilgili konularda (hayvan bakımı ve beslenmesi, hayvan hastalıkları, sağım teknikleri ve hijyeni, hijyenik süt üretimi, sütün çeşitli şekillerde değerlendirilmesi, ahır bakımı ve temizliği, koyun yetiştiriciliği, arıcılık, seracılık vb.) 2004 yılından itibaren ülke çapında eğitimler verilmekte ve pozitif ayrımcılık gözeterek Bakanlık desteklerinden öncelikli olarak faydalanmaları sağlanmaktadır.

Bakanlığımız bünyesinde kurucusu kadın ve ortaklarının çoğu kadınlardan oluşan 33 ilde toplam 43 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi bulunmaktadır.

2018 yılında 138 çiftçi toplantısında 3.123 kadın çiftçi kooperatifçilik konusunda eğitim almıştır.

Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi

Proje ile kırsal alanda yaşayan kadınları tarımsal konularda ve ekonomik faaliyetlerde eğitim - yayım yöntemleri ile eğitmek, tarımsal üretimdeki kaliteyi artırmak, kalkınmada kadınların daha aktif rol almalarını sağlamak ve kırsaldaki kadının ekonomik ve sosyal konumunu iyileştirmek ve güçlendirmek amaçlanmıştır.

Proje kapsamında bugüne kadar oluşturulan kadın çiftçi ilgi gruplarına proje illerinde yürütülecek proje konularına göre yoğun tarımsal eğitimler verilmiş, bilgi ve beceri kazanmaları sağlanmış, girdi temini yapılarak (tohum, fide, gübre, fidan, kovan, tarım ilaçları, sera malzemeleri, süt sağım aleti vb.) proje çalışmaları desteklenmiştir.

2015 yılından itibaren "Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi" 3 aşamada gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

1.Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı

Kırsalda üretici ve girişimci ruha sahip kadınları bilgilendirerek, uygulanabilecek projelerinin hayata geçirilmesinde etkinliklerini artırarak, tarımda kadın girişimciliğini en üst seviyeye çıkarmak, yaşadıkları yörelerden göç etmelerini önlemek amacı ile 2015 yılında "Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı" başlatılmıştır. Program ile kırsalda yaşayan girişimci özelliği taşıyan kadınlara İŞKUR/KOSGEB işbirliği ile sertifikalı uygulamalı girişimcilik eğitimleri verilmiş, bir iş fikri ile proje hazırlamaları sağlanmıştır.

Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi programı kapsamında;

2018 yılında; 29 ilde (Burdur, Isparta, Hatay, Antalya, Uşak, Kütahya, Denizli, İstanbul, Bilecik, Çanakkale, Edirne, Kocaeli, Karaman, Aksaray, Kayseri, Nevşehir, Kırıkkale, Bartın, Düzce, Karabük, Kastamonu, Kilis,

Urfa, Diyarbakır, Mardin, Bitlis, Bingöl, Elazığ, Muş) İŞKUR/KOSGEB işbirliği ile istihdama yönelik sertifikalı uygulamalı girişimcilik eğitimleri verilmiş olup toplam 2.060 kadın çiftçi sertifika sahibi olmuş, bir iş fikri ile proje hazırlamıştır.

2015 yılından itibaren Bakanlığımızca ilk kez gerçekleştirilen “Girişimci Kadın Çiftçiler Ödül Töreni” ile her yıl dereceye giren başarılı projeler ödüllendirilmektedir.

2015-2016 yılları arasında 123 kadın çiftçi aldıkları girişimcilik eğitimlerinin ışığında projelerini hayata geçirerek istihdama katılma olanağına sahip olmuştur.

2019 yılında program 17 ilde gerçekleştirilerek 81 ilde tamamlanmış olacaktır.

Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi programı kapsamında;

Tablo 150: Eğitim Alan Kadın Sayısı

Yıllar	Programın Uygulandığı İl Sayısı	Eğitim Alan Kadın Sayısı
2015	8	407
2016	9	424
2017	16	1.270
2018	29	2.060

“Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı” kapsamında eğitim alan kadın çiftçiler Bakanlığımız Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ve kadınlara pozitif ayrımcılık yapılan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) ile Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında “Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi” programına yönlendirilmeleri yapılmıştır.

Program sadece ülke çapında değil uluslararası platformda da sesini duyurmuştur. 2016 yılı Avrupa Girişimciliği Teşvik Ödüllerinde ülkemizi Avrupa’da temsil eden iki ulusal projeden biri olmuştur.

2.Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor Programı

Tarımsal yeniliklerin kadın çiftçiler tarafından öğrenilmesi, uygulanması ve kadın odaklı yaygınlaştırılmasının sağlanması için Bakanlığımıza bağlı Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri ve İl Müdürlükleri işbirliği ile 2015 yılından itibaren “Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor” programı yürütülmekte ve bu program kapsamında tarımsal yayım projeleri gerçekleştirilmektedir. Kadın Çiftçiler Tarımsal Yenilikler ile Buluşuyor programı kapsamında;

2018 yılında seçilmiş 32 ilde tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması amacıyla 32 farklı proje ile 1.532 kadın çiftçi eğitim almış ve proje faaliyetlerinden faydalanmıştır.

3.Kadın Çiftçilere Yönelik İl Özel Projeler

2015 yılından itibaren uygulanan kadın çiftçilere yönelik il özel projeleri ile kadın çiftçilerin mesleki beceri kazanmaları, istihdam edilebilirlikleri, girişimcilik kapasitelerinin artırılması ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlanması amaçlanmakta olup, yürütülen bu projeler ile proje konularına göre çeşitli eğitimler verilmekte, birlikte çalışıp üretebilecekleri atölye, işletme ve kooperatif kurmaları desteklenmektedir.

Kadın çiftçilere yönelik il özel projeleri kapsamında; 2018 yılında 5 özel proje ile 375 kadın çiftçi eğitim almış olup, 53 kadın çiftçiye istihdam ortamı sağlanmıştır.

Tablo 151: İl Özel Projeleri

Yıllar	Özel Proje Sayısı	Eğitim Alan Kadın Sayısı	İstihdam Edilen Kadın Sayısı
2015	3	184	39
2016	5	431	75
2017	7	519	148
2018	5	375	53

2018 yılı il Özel Projeleri

Şanlıurfa ilinde; "Kadınlar Çiçek Açıyor Köyümde Göç Bitiyor (Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınlar ile Geofit Bitki Yetiştiriciliği Projesi)" Şanlıurfa ilinde mevsimlik tarım işçisi kadınlara yönelik olarak yapılan bu proje ile geofit bitkilerin yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması, mevsimlik tarım işçileri ve ailelerinin sosyal ve ekonomik olarak kalkındırılması geçici göçle mevsimlik olarak çalışan tarım işçilerine sürdürülebilir istihdam sağlanması, bölgede geofit bitkilerin üretiminde artış sağlayarak sürdürülebilir kullanımı amaçlanmıştır. 100 mevsimlik tarım işçisi kadın muhtelif konularda eğitim almış olup, proje ile 1'er dekarlık muhtelif geofit bitki arazilerinde seçilen 20 mevsimlik tarım işçisi kadın istihdam edilmiştir.

Mersin ilinde; "Kadınlar Öğreniyor Fidanlar Çiçek Açıyor (Sertifikalı Turunçgil Fidanı Yetiştiriciliği Projesi)"

Mersin ilinde 11 ilçede (Anamur, Gülnar, Silifke, Tarsus, Bozyazı, Erdemli, Aydıncık, Yenişehir, Toroslar, Akdeniz ve Mezitli) 36 kadın çiftçi ile yürütülmüştür. Proje ile ismine doğru, viral hastalıklar ile bulaşık olmayan aşı gözleri kullanılarak güvenilir fidan yetiştirmek, nitelikli sertifikalı turunçgil fidancılık işletmeleri oluşturmak, tarımda kadın girişimcilerin sayısını arttırmak, istihdam ve iş imkânları sağlayarak, kırsaldan şehre göçü önlemek, fidan yetiştiriciliğinde kadın çiftçilerin teknik bilgi ve becerilerini arttırmak amacıyla teorik ve uygulamalı olarak eğitim verilmiştir.

Bu kapsamda kendine ait 5 dekarlık arazide 70.000 sertifikalı turunçgil fidanı yetiştirmekte olan bir kadın çiftçi aldığı eğitimler sonucu sertifikalı fidan yetiştiriciliği konusunda eksikliklerini gidermiş ve bunun sonucunda 10 dekarlık daha arazi alarak üretimini 70 binden 170.000 fidana çıkarmıştır. Aile işletmesi şeklinde toplamda 14.000 adet sertifikalı fidan üretimi yapan iki kadın çiftçi bu üretimini önemli ölçüde artırmış ve iki kadın çiftçi ise proje eğitimleri sonucunda kendilerine ait ufak parsellerde deneme şeklinde fidan yetiştirmeye başlamışlardır. Proje kapsamında 27-28 Kasım 2018 tarihlerinde İspanya-Valencia'ya proje yöneticileri ve yedi kadın çiftçinin katılımıyla IVIA Tarımsal Araştırma Enstitüsüne ve örnek işletmelere çalışma ziyareti gerçekleştirmiştir.

Kayseri ilinde; "Tarım Engel Tanımaz" (Engelli Kadınların Tarıma Kazandırılması Projesi)" Kayseri ilinde 2018 yılında uygulanmaya başlayan proje ile tarımda yer edinemeyen sağlık kurulu raporu ile %40 ve üzerinde çalışabilir engelli kadınların veya eşleri engelli olan kadınların tarımsal ürünlerin işlenerek satılması aşamasından gelir elde etmeleri amaçlanmıştır. Belirlenen kriterlere göre seçilen 100 engelli kadına sertifikalı eğitimler (Girişimcilik, gıda hijyeni, işleme ve pazarlama yöntemleri, iş sağlığı ve güvenliği gibi) verilmiş ve seçilen 16 engelli kadının çalışacağı "Bir Kutu İyilik Meyve ve Sebze Kurutma Tesisi"nin kurulumu tamamlanmıştır. Projede yer alan engelli kadın ve ailelerinden oluşan "Tarım Engel Tanımaz Kooperatifi"nin kurulması için çalışmalara devam edilmektedir.

Osmaniye ilinde; "Gül Bahçesinde Yeşeren Umutlar Projesi" ile kırsalda kadın çiftçiler tarafından kesme gül yetiştiriciliği yapılarak kadın istihdamının artırılması amaçlanmıştır. Yürütülen proje ile Değirmenocağı Köyü Muhtarlığı için tahsis edilen 1 dekar arazi üzerine yandan havalandırılmalı yay çatılı, kalorifer sistemi ile ısıtmalı plastik sera kurularak piyasada rağbet gören Samuray, Rodos, Everest, Magnum, Forset gül çeşitlerinin yetiştiriciliği yapılmaya başlanmıştır.

Ayrıca yetiştirilen güllerin pazara sunulmadan önce muhafazası için 1 Adet 12 m2 soğuk hava deposu kurulmuştur. Proje kapsamında 39 kadın çiftçi ve 7 erkek çiftçi (Eğitim alan kadın çiftçilerin ailelerinden oluşan) Halk Eğitim ve İŞKUR destekli sertifikalı gül yetiştiriciliği ve Temel Kesme Çiçek Yetiştiriciliği, 60 kadın çiftçi ise Halk Eğitim ve İŞKUR destekli sertifikalı gül yetiştiriciliği eğitimi almıştır. Projenin sürdürülebilirliği için sektördeki kadın çiftçi sayısının artırılarak kooperatifleşmeye gidilmesi ve bu kooperatif üzerinden üretilen güllerin pazarlanması hedeflenmektedir.

Hakkâri ilinde; “Hakkari Havzasında Organik Tarımın Kadın Çiftçiler ve Aileleri ile Geliştirilmesi Projesi” Türkiye Milli Tarım Destekleme Modeli” kapsamında “Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi” ile kadın çiftçilere ve ailelerine verilen yoğun organik tarım eğitimleri ile organik tarımın benimsetilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Proje kapsamında proje yürütücüleri ile belirlenen kriterlere göre seçilen 4 (dört) kadın çiftçi 22-29 Nisan 2018 tarihleri arasında konu ile ilgili iyi örnekleri yerinde görmek, organik ürün işletmelerini yerinde inceleyerek tecrübe paylaşımında bulunmak amacıyla İtalya’ya çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Çalışma ziyareti proje paydaşı olan Hakkâri İl Özel İdaresi Genel Sekreterliğinin ilgili bütçesinden karşılanmıştır. Projenin eğitim ayağında sağlıklı gıdalar temin etmek ve bunları tüketme olanağı sağlayabilecek, bio-güvenlik ve bio-çeşitlilik önemini kavramış, pazarlama, üretim ve işleme konularında bilgi sahibi olan girişimci-tarımcılar yetiştirmek hedefi ile bugüne kadar İŞKUR kanalı ile 40 kadın çiftçi sertifikalı eğitim almıştır.

Planlanan 120 kişinin sertifikalı eğitim programı öngörülemez aksaklıklar nedeni ile Ocak 2019 da başlayacaktır. Projenin en büyük çıktısı olarak eğitim alan 7 kadın çiftçinin istihdamı ile “Organik Tarım Evi” adı altında bir ürün işleme ve pazarlama yeri kurulma çalışmaları halen devam etmekte olup işletmenin faaliyete geçmesi Ocak 2019 olarak belirlenmiştir. Projenin Hakkâri ilinde yaygınlaştırılması kapsamında Çukurca Kaymakamlığı ile yapılan protokol ile Çukurcalı kadın çiftçilerce ürün işleme yoluyla katma değeri artırılmış organik ürünler Organik Tarım Evi’nde satışa sunulacaktır.

Dış Kaynaklı Projeler

Türkiye’de Tarımsal Yayım ve Danışmalık Hizmetlerinin Güçlendirilmesi Projesi

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) işbirliği ile 2018 yılında “Türkiye’de Tarımsal Yayım ve Danışmalık Hizmetlerinin Güçlendirilmesi Projesi” bilginin en önemli üretim faktörü ve girdi haline geldiği günümüz tarımında, kadın ve erkek çiftçilerin bilgi taleplerinin ve ihtiyaçlarının hızlı, etkili ve sürdürülebilir bir biçimde karşılanarak verimliliğin artması, çiftçi refahının yükselmesi ve gıda güvenliğinin güvence altına alınması amacı ile yürütülmeye başlanmıştır.

Projenin 5 çalışma alanından biri kadın çiftçilerin bilgiye erişimlerini güçlendirmek üzere “Cinsiyete Duyarlı Yayım Yaklaşımı” olarak belirlenmiştir.

Projenin amacına ulaşabilmesi için; ülkemizdeki tarım yayımcılarının ve tarım danışmanlarının kapasitelerinin geliştirilmesi, kırsal alanda yaşayan kadınların bilgiye erişiminin güçlendirilmesi, yayım çalışmalarında katılımcı yaklaşımların benimsenmesi ve il düzeyinde dijital yayım bilgi ağları kurulması için özgün modeller geliştirilmesi hedeflenmektedir. Proje sonunda Ulusal Yayım Stratejisi Belgesi oluşturulacaktır. Proje Şanlıurfa ve Eskişehir olmak üzere iki ilde yürütülmektedir.

Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü

Bakanlığımız Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı arasında 30.10.2018 tarihinde kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, görünürlüklerinin artırılması, yaygınlaştırılması ve kadınların kooperatifler yoluyla ekonomik ve sosyal hayata etkin katılımı konularında iş birliği yapılması amacı ile protokol imzalanmıştır. Protokol ile 15 Kasım 2018 tarihinde “Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi Çalıştayı” ile tüm ilgili taraflarla birlikte Türkiye’de kadın kooperatiflerinin mevcut durumu, sorunları, çözüm önerileri ve geleceği değerlendirilmiştir.

Çalıştay sonrası çıkacak rapor bundan sonraki çalışmalar için önemli bir başlangıç olacak, kadınların kooperatifleşerek güçlenmesi ve özellikle kırsalda kayıtlı istihdamın kooperatifler vasıtasıyla sağlanması konusunda tarafların bir araya gelerek hedefe yönelik ortak bir politika izlemesini ve nihayetinde uygulanabilir pratik çıktılarının yakalanmasını sağlayacaktır.

Girişimci Kadın Çiftçiler Ödül Töreni

Tarımda kadın girişimciliğine dikkat çekmek, başarılı girişimci, üretici kadın çiftçileri ödüllendirmek amacı ile 2015 yılında Bakanlığımızca başlatılan “Girişimci Kadın Çiftçiler Ödül Töreni” 2018 yılında 16 Ekim 2018 tarihinde Dünya Kadın Çiftçiler Gününde;

1. “Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi” Projeler Kategorisi
2. 2018 Yılında Fark Oluşturan Özel Projeler Kategorisi
3. Tarımda Yeniliklerle Buluşan Kadın Çiftçiler Kategorisi
4. Örnek Çalışmalarla Kırsalda Fark Oluşturan Kadınlar Kategorisi
  - Sosyal sorumluluk alanında
  - Kooperatifçilik alanında
  - Kırsalda kadın istihdamına katkı sağlama alanlarda olmak üzere çeşitli kategoride gerçekleştirilmiştir.

“Girişimci Kadın Çiftçiler Ödül Töreni”nde Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Programı kapsamında 29 ilin birincisi kadın çiftçinin projeleri jüri tarafından değerlendirilmiştir.

- Birincilik; Kayseri ilinden; “Domatesi Organik Yetiştirdim Sihirli Bir Toza Dönüştürdüm Projesi” 40.000 TL
- İkincilik; Isparta ilinden; “Tezekteki Cevher Projesi” 30.000 TL
- Üçüncülük; Kocaeli ilinden; “Karanlığın Aydınlik Kızı İstiridye Mantarı Projesi” 25.000 TL
- Jüri Özel Ödülü; Düzce ilinden; “Propolisli Ahududu Şurubu (Düzce Şurubu) Projesi” 20.000 TL
- Mansiyon Ödülü (29 ilin ikincileri arasından) Bitlis ilinden; “Kavak Kütüğünde İstiridye Mantarı Yetiştiriciliği Projesi” 15.000 TL
- Mansiyon Ödülü (29 ilin üçüncüleri arasından) Düzce ilinden; “Kadın Eli İle Şekillenen Hurma Projesi” 10.000 TL

olarak programın ödül sponsoru Şekerbank tarafından desteklenerek kadın çiftçilere istihdama katılma fırsatı sağlanmıştır.

15 Ekim Dünya Çiftçi Kadınlar Günü

Girişimci, önder olan kadın çiftçileri tanıtmak, onların yaptıklarını, ürettiklerini, sorunlarını dile getirmek hem anne hem de üretici olan kırsaldaki kadınları kamuoyunun gündeminde tutmak amacı ile her yıl seçilmiş bir tema ile 15 Ekim Dünya Çiftçi Kadınlar Günü kutlamaları yapılmaktadır.

2018 yılında da “Girişimci Kadın Çiftçiler Ödül Töreni” ile birlikte Cumhurbaşkanımızın saygıdeğer eşleri Emine Erdoğan Hanımefendinin katılımlarıyla bir kutlama gerçekleştirilmiştir.

Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı (2017-2023)

Tek ebeveynli aileler başta olmak üzere tüm özel politika gerektiren gruplara (çalışan çocuklar, kent yoksulları, kadınlar, göçerler, engelliler, göçmen çocukları vb.) ve çocuğu ile çalışmak zorunda olan veya çalışma riski bulunan ailelere gelir yaratıcı, yoksulluğu azaltıcı etkinliklerde ve finansman kaynaklarına ulaşmada öncelik tanınması stratejisinin ilgili faaliyetleri Başkanlığımızın sorumluluğunda yürütülmektedir.

Lider Çocuk Tarım Kampı Projesi

“Hayatın Merkezinde Tarım, Tarımın Merkezinde Çocuk...” ilkesinden yola çıkarak Bakanlığımız Eğitim Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı tarafından 2010 yılında itibaren “Lider Çocuk Tarım Kampı” projesi uygulanmaya başlanmıştır.

Çocuk Tarım Kampı ile geleceğin yapıtaşı çocuklara doğa bilinci ve çevre farkındalığı kazandırmak, Tarladan Sofraya Gıda Üretim Teknolojileri ve Gıda Güvenilirliği hakkında bilgi vermek, tarımsal faaliyetleri tanıtmak, doğal kaynakların korunmasının önemini kavramalarına yardımcı olmak, etkinlik, gezi ve gözlemlerle yaşadıkları çevreyi tanımalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

Başlangıçta sadece Başkanlığımızca uygulanması planlanan Lider Çocuk Tarım Kampı projesi 2014 yılından itibaren ülke geneline yaygınlaştırılarak 81 İl Müdürlüğünde de uygulanmaya başlanmıştır.

2018 yılında Birleşmiş Milletler Küresel Çevre Fonunun (GEF) desteği ile Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen “Beslenme ve Gıda için Biyoçeşitlilik Projesi”nin farkındalık ve yaygınlaştırma faaliyetleri kapsamında, 81 ilde eğitim alan teknik personeller tarafından tarım kampı uygulamasına katılan 2.257 çocuğa “Yenilebilir Yabani Bitki Türleri” ile ilgili eğitimlerin verilmesi, faaliyet ve etkinliklerin yapılması sağlanmıştır.

5. Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri

Hizmet İçi Eğitim Bilgi Sistemi (HİEBİS)

Hizmet İçi Eğitim Programı ve diğer hizmet içi eğitim faaliyetlerinin şeffaf, izlenebilir ve değerlendirilebilir bir yöntemle Bakanlığımız imkânlarının daha etkin ve verimli kılınmasını sağlamak amacıyla 01.01.2014 tarihinde “Hizmet İçi Eğitim Bilgi Sistemi (HİEBİS)” faaliyete geçmiştir. Hizmet İçi Eğitim Programlarının Planlanması, yayınlanması, başvuruların alınması ve değerlendirilmesi, eğitimlerin ve katılımcıların raporlanması yapılmaktadır. Tamamen personelin yetkinliklerinin artırılmasına yönelik hizmet vermektedir. Personelin; gelişimine yönelik Bakanlık içi eğitimlerle ilgili iş ve işlemlerini gerçekleştirebildiği gibi sistemde yer alan video eğitimleri ve e-egitimler ile kendisini geliştirmesine imkân bulunmaktadır.

Bakanlığımız Merkez ve Taşra Birimlerinde görevli her kademedeki personelin hizmet içi eğitim faaliyetleri kapsamında yer alan kurs, konferans, seminer, faaliyet ve değerlendirme toplantıları ile çalıştay, sempozyum, grup çalışmalarının yer aldığı 2018 Yılı Hizmet İçi Eğitim Programı Başkanlığımız koordinasyonunda yapılmış olup 2018 yılında 441 Hizmet İçi Eğitim Programı düzenlenmiş ve bu eğitimlere 16.879 personel katılmıştır.

Eğitim Merkezi Müdürlükleri

Ankara Uluslararası Tarımsal Eğitim Merkezi Müdürlüğü (UTEM), Adana Tarımsal Yayım ve Hizmet İçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü (TAYEM) ve Aydın Söke Tarımsal Yayım ve Hizmet İçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü (TAYEM) hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması, gerçekleştirmelerin izlenmesi, idari ve mali konulardaki yazışmalar yapılmaktadır.

Tablo 152: Eğitim Merkezi Müdürlüklerimiz ve verilen Eğitimler

Eğitim Merkezi Müdürlüğü	Ankara UTEM	Adana TAYEM	Söke TAYEM
Eğitim Konuları	Proje Döngüsü Yönetimi	Bilgisayar Destekli Çizim Teknikleri	Yem Bitkileri Hasat Mekanizasyonu
	Bilişim Teknolojileri Temel Eğitimi	Biçerdöver Kontrolörleri Yetiştirme	Sağlıklı Süt Üretimi ve Süt Sağım Makineleri
	Sunu ve Sunum Teknikleri	Bilişim Teknolojileri Temel Eğitimi	Sunu ve Sunum Teknikleri
	Veri Tabanı Hazırlama	Bitki Besleme	Tarımsal Yayım ve İletişim Teknikleri
	Bilgisayar Destekli Çizim Teknikleri	Bitki Koruma Makineleri ve Kalibrasyonu	Bitki Besleme
	Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği	Büro Yönetimi ve Protokol Kuralları	Toprak İşlemesiz Tarım Teknikleri
	İklim Değişikliği ve Tarım	Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Tarımda Kullanımı	Biçerdöver Kontrolörleri Yetiştirme
	Hayvan Refahı	Problem Çözme Teknikleri ve Moderasyon	Bitki Koruma Makineleri ve Kalibrasyonu
	Tarımsal Yayım ve İletişim Teknikleri	Proje Döngüsü Yönetimi	Problem Çözme Teknikleri ve Moderasyon
	Tarımsal Ürünlerde Maliyet Analizi	Sera Mekanizasyonu	Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Tarımda Kullanımı
		Sulama Sistemlerinin Projelendirilmesi	Tarım Alet ve Makineleri Temel Eğitimi
		Sulama Yayımcısı Temel Eğitimi	Sulama Yayımcısı Temel Eğitimi
		Sunu ve Sunum Teknikleri	Sulama Sistemlerinin Projelendirilmesi
		Tarım Alet ve Makineleri Temel Eğitimi	
		Tarım İş Makineleri (Biçerdöver) Öğreticisi Yetiştirme	
		Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği	
		Süs Bitkileri Yetiştiriciliği	
		Meyvecilikte Aşılama Teknikleri	
		Meyve Ağaçlarında Budama ve Terbiye Sistemleri	
		Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Tarımda Kullanımı	
	Tarımsal Yayım ve İletişim Teknikleri		
	Toprak İşlemesiz Tarım Teknikleri		
Kapasite (Yıllık)	1.350	910	950

Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde hizmet içi eğitim faaliyetleri kapsamında 2010 – 2017 yıllarında toplam 1.208 hizmet içi eğitim programı düzenlenmiş ve bu eğitimlere 16.071 personel katılmıştır.

Tablo 153: Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri

Yıllar	Uluslararası Tarımsal Eğitim Merkezi Müdürlüğü (UTEM)		Adana Tarımsal Yayım ve Hizmet İçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü (TAYEM)		Aydın Söke Tarımsal Yayım ve Hizmet İçi Eğitim Merkezi Müdürlüğü (TAYEM)	
	Kurs Sayısı	Eğ. Gör. Per. Sayısı	Kurs Sayısı	Eğ. Gör. Per. Sayısı	Kurs Sayısı	Eğ. Gör. Per. Sayısı
2010	43	784	28	461	23	375
2011	78	877	67	754	45	685
2012	101	937	33	511	43	727
2013	96	1.066	44	834	45	880
2014	66	654	34	495	38	557
2015	53	589	46	661	41	643
2016	62	767	62	801	26	438
2017	56	655	51	572	27	348
2018	49	525	58	802	36	582
Toplam	604	6854	423	5.891	324	5.235

Sulama Yayımcılarının Yetiştirilmesi

Bakanlığımızca, tarımda suyun bilinçli kullanımı ve su kullanım etkinliğinin artırılmasını sağlamak, sulama yayımcısı olarak çiftçilerimize eğitim ve yayım hizmetini verecek teknik personelin teorik ve uygulamalı eğitimler sonucunda sulama konusunda bilgi birikimlerini artırmak ve yeni teknolojilerinden haberdar olmalarını sağlamak amacıyla “Sulama Yayımcısı Yetiştirme Kursları” düzenlenmektedir.

Tarımda su kullanımının etkinleştirilmesi konusu; “10. Kalkınma Planı”, Bakanlığımız “Stratejik Planı ve Performans Programı”, Kalkınma Bakanlığınca hazırlanan “Ulusal Ekonomik Reform Programı” içerisindeki Öncelikli Dönüşüm Programlarında yer almaktadır.

Bu kapsamda; Bakanlık İl/İlçe Müdürlüklerince tarımsal sulama ile ilgili görevlerin hizmet içi eğitimlerde “tarımda su kullanımının önemi, aşırı su kullanımının zararları, toprak, bitki, su ilişkileri, modern ve ekonomik sulama yöntemleri, sulama suyu kalitesi, tuzluluk, drenaj vb. konularda” eğitilmiş teknik personelce yürütülmesi büyük önem arz etmektedir.

Yapılan çalışmalar

Bu çerçevede; Bakanlığımıza Bağlı Adana ve Aydın-Söke Zirai Üretim İşletmesi ve Tarımsal Yayım Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde, Başkanlığımızca “Sulama Yayımcısı Yetiştirme Temel Eğitim” ve “Sulama Yayımcısı Yetiştirme Metot Eğitim” kurslarında son beş yıl içerisinde eğitilen ve Bakanlık İl/İlçe Müdürlüklerinde görev yapan teknik personel sayısını gösteren tablo aşağıda sunulmuştur.

Beş yıl içerisinde düzenlenen (10. beş yıllık kalkınma planı 2014-2018) eğitimler ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 154: Sulama yayımcılarının eğitimi ile ilgili veriler

YILLAR	Temel Eğitim		Metot Kursu	
	Açılan kurs	Kursiyer	Açılan kurs	Kursiyer
2014	5	93	4	55
2015	5	74	4	63
2016	4	48	3	30
2017	4	36	4	33
2018	6	142	5	89
TOPLAM	24	393	20	270

2019 yılında yapılması planlanan faaliyet: 2019 yılında toplam 9 adet sulama yayımcısı yetiştirme kursu açılarak, toplam 180 teknik personelin "sulama yayımcısı" olarak yetiştirilmesi planlanmaktadır.

Aday Memur Eğitimi

Ankara İli genelinde Bakanlığımız bünyesinde göreve yeni başlayan personele Aday Memur Eğitimi verilmektedir.

Tablo 155: 2017 ve 2018 Yıllarında Aday Memur Eğitimi Alan Personel Sayısı

Yıllar	Eğitim Alan Personel Sayısı
2017	7.702
2018	9.096

Staj İşlemleri

Bakanlığımız staj ile ilgili olarak 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununa ve 12 Kasım 2014 tarihli Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Staj Yönergesine göre hareket etmektedir.

2017 yılı için bakanlık birimlerinde staj yapan toplam üniversite öğrencisi 5.576 bütçesi 2.250.781,00 TL toplam ortaöğretim öğrencisi 2.126 bütçesi ise 3.432.727,00 TL staj yapan toplam öğrenci sayısı 7.702 bütçesi ise 5.683.509,00 TL dir.

2018 yılı için bakanlık birimlerinde planlanan tahmini stajyer üniversite öğrencisi 8154 bütçesi 4.204.798,00 TL planlanan stajyer ortaöğretim öğrencisi 942 bütçesi ise 2.497.575,00 TL toplam stajyer sayısı 9096 toplam bütçe 6.702.373,00 TL dir.

2019 staj uygulama takvimi birimlere duyurulmuş ve 02.01.2019 tarihinden itibaren staj başvuruları birimlerimize alınmaya başlanmıştır.

El sanatları Hizmetleri

Bakanlığımıza bağlı Kastamonu, Bilecik, Düzce, Elazığ, Sivas, Mersin/Silifke illerinde faaliyet gösteren 6 El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde; Ahşap Doğrama Montaj Elemanı, Mekikli Dokuma Yapma, Ahşap Montaj Elemanı, Elde Türk İşlemeleri, Resim Sanat Eğitimi, Filografi Tekniği, Elde Antep İşi, Guaj Boya Resim, Halı-kilim, Yöresel Bez Dokumacılığı, Ahşap oymacılığı, Atölyecilik ve Mozaik Eskitme, Tezhip, Ahşap Kakmacısı, Ahşap Hediyelik Eşya Yapımı, Ahşap Yakma Teknikleri, Sedef İşlemeciliği, Keçe Yapımı, Sanat ve Tasarım, Sedef Kakma, Kumaş Abajur Yapımı, Düz Kirkitli Dokuma, Aşçı Çırağı, Ev Yemekleri Hazırlama, Yiyecek İçecek Hazırlama, Takı Yapımı, Ebru, Dekoratif Ev Tekstili, Kadın Üst Giysileri Dikimi, Basit Nakış Teknikleri, Makrome Örgü Yapma, Geleneksel El Nakışı, Ahşap İskelet CNC Operatörü, Dekoratif Ahşap Süsleme, Dokuma Konfeksiyon Makineci, Düz Dikiş Makineci, Ev Tekstil Ürünleri Hazırlama, Tel Kıрма, Yatak

Odası Tekstili Hazırlama, Sıhhi Tesisatçı konularında iaşe ve ibateleri Bakanlığımızca karşılanmak suretiyle 14-24 yaş arasında köylerden gelen ve şehre göç etmiş dezavantajlı kız ve erkek çocukları eğitilmektedir.

El Sanatları Eğitim Merkezlerimiz 78'i kadın, 162'si erkek olmak üzere 240 kursiyer kapasitelidir. 2018 yılında 174 kursta 1.155 kursiyere eğitim verilmiş olup sertifika almıştır.

Mesleki eğitim gören kursiyerlerimize günlük harçlık verilmesi ve iş kazası iş riskine karşı sigortalanmaları için İŞKUR Genel Müdürlüğü ile yapılan protokol kapsamında; Kırıaldan Şehire Umut Yolculuğu, Kırıaldan Şehire Şehirden Kırıaldan, Ahşap Oymacı, Ahşap Tornacı, Ahşap Kakmacı, Takı Yapımı, Mermer İşlemeciliği, Ahşap Süslemeciliği, Ahşap CNC Makine Operatörlüğü, Makrome Örgü yapma, Yöresel Bez Dokuma Yapma, Mekikli Dokuma, Mesleğimi Öğreniyorum, Yatak Odası Tekstili Hazırlama, Kadın Üst Giysileri Dikimi, Aşçı Çırağı, Tel Kırma, Filografi, Bünyan Halı Dokuma projeleri uygulanmıştır.

El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde, el sanatları ile birlikte Bakanlığımızca ihtiyaç duyulan çiftçi eğitimi faaliyetleri de düzenlenebilecektir.

6. Basılı Yayın Üretimi Çalışmaları

Türktarım ve Orman Dergisi ile Tarım ve Orman Bülteni

"Türktarım ve Orman Dergisi" 1986 yılından itibaren 2 aylık periyotlarla yılda 6 defa yayınlanmaktadır. Teknik ve akademik personelin yanı sıra daha geniş okuyucu kesimlerine hitap etmesi amacıyla yayın içeriğinde daha güncel konulara ve bakanlığın çalışmalarını anlatacak özel haber çalışmalarına yer verilmiştir. Her sayısı 5.000 adet olmak üzere basılmaktadır.

2007 yılından itibaren tarım sektöründeki son gelişmeleri ve Bakanlığımızın faaliyetlerini duyurmak ve anlatmak amacıyla hazırlanan "Tarım ve Orman Bülteni" aylık olarak yılda 12 defa yayınlanmaktadır. Güncel içeriği ile ilgi çeken bültenden, her sayısı 5.000 adet olmak üzere 2018 yılında toplam 60.000 adet basılmıştır.

Eğitim ve Bilgilendirme Amaçlı Kitap Serileri ile Tarım Sektörüne Yönelik Yayınlar

Bakanlığımız Merkez ve Taşra Teşkilatının basılı yayın ihtiyaçları doğrultusunda;

Başkanlığımız Genel Bütçesi ve Bakanlık Merkez Döner Sermaye İşletmesi marifetiyle 591.200 adet kitap, 53.950 adet dergi-katalog, 38.000 takvim ajanda bloknot ve 484.700 adet afiş ve liflet baskısı gerçekleştirilmiştir.

Başkanlığımız tarafından her yıl düzenlenen "Tarım ve İnsan" konulu fotoğraf yarışmasının katalog basımı ve tanıtım afişlerinin basımı gerçekleştirilmiştir.

Kahraman Sebze ve Meyveler Çizgi Kitap Serisi

Kahraman Sebze ve Meyve Çizgi Kitap Serisi kitaplarından 2018 yılı içerisinde toplamda 60.000 adet kitap basılmıştır.

7. Görüntülü ve Sesli Yayın Üretimi Çalışmaları

GAP Yöresi Eğitim ve Yayım Programı

GAP Yöresi Eğitim ve Yayım Programı" kapsamında 2017 yılı sonu itibariyle toplam 811 film yapılmıştır. 2018 yılında yapılması planlanan filmlerin çekimleri yapılmış olup montajları devam etmektedir.

Web Tarım TV

www.tarimtv.gov.tr" internet adresi üzerinden yayın yapmakta olan Web Tarım TV'de üreticilerimizi ve sektörün tüm diğer paydaşlarını ilgilendiren konularla ilgili hazırlanmış eğitim filmleri, bilgilendirici spot filimler yer almaktadır. "Web Tarım TV"de tarımsal konular yakından takip edilmiş, habere dönüştürülmüş ve üretilen yazılı ve görsel haberler yayınlanmıştır.

2018 yılı içerisinde 74 Özel Haber, 441 illerden gelen haber, 710 ajans vb. kaynaklardan alınarak toplam 1420 adet haber yayınlanmıştır.

Web Tarım TV’de, Anadolu’nun her yöresinden tarımsal haber ve konuların yer aldığı “Tarım Gündem” programı her sabah canlı olarak yayınlanmıştır. Ayrıca üretici ve tüketicilerimizi ilgilendiren birçok konuda özel programlar hazırlanarak yayına verilmiştir.

Sinevizyonlar ve Kamu Spotları

Sinevizyonlar, Bakanlığımız birimleri ve sivil toplum örgütlerinin tanıtımı ile tematik gün ve haftalar için hazırlanan ve kamuoyunun dikkatini çekmeye ve zaman zaman kamuoyu oluşturmaya yönelik, görsel açıdan zengin programlar olup, bu kapsamda 2018 yılında toplam 18 adet sinevizyon filmi hazırlanmıştır.

639 sayılı Bakanlık Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’nin 662 sayılı KHK ile değişik Ek 1’nci Maddesi gereğince TRT Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel TV kanalları ve radyolara “gıda güvenliği”, “gıda güvenilirliği”, “bitki ve hayvan sağlığı” ile “toprak koruma” ana başlıklarında uyarıcı ve eğitici mahiyette yayın yapma zorunluluğu getirildiğinden, söz konusu KHK hükmü çerçevesinde belirtilen kategorilerde yapım ve animasyon yapımlar hazırlanarak RTÜK onayını müteakip televizyon kanallarında yayınlanması sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2018 yılında; “Tarım Arazilerinin Kullanımı-1(saksı)”, “Tarım Arazilerinin Kullanımı-2 (hüseyin)” “Gübre Depolanması” “İsraf” “Düve” konulu kamu spotları hazırlanarak yerel ve ulusal televizyon kanallarında yayını sağlanmıştır.

8. Tanıtım, Fuar ve Organizasyonlar

“Tarım ve İnsan” Fotoğraf Yarışması

2018 yılında onuncusu düzenlenen ve 669 fotoğrafçının 2933 eserle katıldığı yarışmada 6 kategoride toplam 20 eser ödüllendirilmiştir. Yarışma sonucunda 120 eserin sergileme bedeliyle birlikte toplam 88.000 TL para ödülü dağıtılmıştır.

Tanıtım Faaliyetleri (Fuar vb.)

Kurumsal itibarın pekiştirildiği, ekonomik potansiyelin sergilendiği, ulusal ve uluslararası ticaret ağlarının kurulduğu, bilgi ve teknoloji paylaşımlarının yaşandığı ulusal ve uluslararası fuarlara merkez-taşra teşkilatı birimleri ve Bakanlığımıza bağlı ilgili kuruluşların da katılımıyla bütünleşik bir yapıda Bakanlığımızın tanıtımı yapılmıştır.

Üretici ve tüketici başta olmak üzere tarım sektörünün farklı bileşenlerini bir araya getiren, karşılıklı diyalog kültürünü artırarak tarım dünyasının nabzını tutan fuarlara, 2018 yılı içerisinde; Konya, İstanbul, Antalya, Şanlıurfa, Mersin, Bursa, Adana, İzmir, Diyarbakır, Sivas, Kayseri başta olmak üzere toplam 24 ulusal tarım fuarına ve ayrıca Bakanlığımızı yurt dışında da temsil etmek adına; Katar, Fas, Çin ve Fransa’da gerçekleştirilen fuarlara katılım sağlanmıştır.

9. Diğer Faaliyetler

Kütüphane ve Okuyucu Hizmetleri

Bakanlık Merkez Kütüphanemizde 2018 yılı sonu itibarıyla toplam 20.425 adet kitap bulunmaktadır.

Kütüphanemizden yararlanmak isteyen, il dışındaki okuyucularımızın isteklerini yerine getirmek amacıyla, talep edilen bilgiler, taranmak suretiyle e-mail yoluyla okuyucularımıza gönderilmektedir. Aynı zamanda posta yoluyla gelen okuyucu istekleri de fotokopi, kitapçık, broşür vb. gibi materyallerle karşılanmaktadır.

Kütüphanemizden bizzat yararlanmak isteyen okuyucularımız, talep etmiş olduğu yayınlardan kütüphanede veya doldurduğu taahhütname ve bıraktığı kimlik kartı karşılığı bir hafta süresince kütüphane dışında yararlanabilmektedirler. Bu kapsamda 2018 yılında Kütüphanemizden yararlanan 127 okuyucunun yayın istekleri karşılanmıştır.

En son bilimsel konuları kapsayan “Sürelî Yayınlar” Kütüphanesi koleksiyonu içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda yerli ve yabancı süreli yayınlar Türktarım Dergisi ile değişim yapılarak ve bağış yoluyla Kütüphanemize kazandırılmaktadır. Kütüphanemize 2018 yılında 114 adet yerli ve yabancı süreli yayın kazandırılmıştır.

Kütüphanemize gelen kitap, tez, seminer raporları, yerli ve yabancı süreli yayınlar, yerli süreli yayınların içinden seçilen makaleler, Resmi Gazetelerden seçilen Bakanlığımız ile ilgili mevzuat ve haberler, Tarım Dokümantasyon Bülteni ile duyurulmaktadır. Yayınına 1986 yılında başlanan ve 6 ayda bir yayınlanan Bültenin 2018 yılında 46. sayının çalışmaları tamamlanmıştır. Bülten, Bakanlığımız Merkez ve Taşra Kuruluşlarına, İl Halk Kütüphanelerine, üniversitelerin ziraat, veteriner, gıda, su ürünleri, orman fakültelerine, STK'lara ücretsiz olarak gönderilmektedir.

Çağdaş bir kütüphanecilik anlayışını hakim kılmak için Kütüphanemizde bulunan kitapların taranarak dijital ortama aktarılması ve depolanması ile dijital ortama aktarılan kitapların elektronik kitap haline dönüştürülmesi, internet ortamında okuyucularımızın hizmetine sunulması ve mevcut Kütüphane Otomasyon Programı ile entegrasyonunun sağlanmasıyla ilgili Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetleri Desteklemesi Projesi kapsamında “Dijital Kütüphane” faaliyeti yürütülmektedir.

AGRIS

FAO tarafından yönetilen AGRIS Uluslararası Tarım Bilimi ve Teknolojisi, Bilgi Sistemi'nde Türkiye'yi temsil eden birimimiz tarafından şimdiye kadar 30 binden fazla bilimsel araştırma, tez, proje raporu vb. kazandırılmıştır.

Türkiye'de diğer kurumlarda bulunan bilimsel çalışmaların da AGRIS'e kazandırılması yönünde YÖK, TÜBİTAK ULAKBİM ile irtibata geçilmiş, veri yapısının uyumluluğu ve geliştirilmesi yönünde görüş alışverişinde bulunulmuştur.

23 dilde versiyonu bulunan Uluslararası Çokdilli Tarımsal Kavramlar Dizini AGROVOC'un Türkçe versiyonuna kavram ve terim girişi devam etmiştir. Türkçe versiyondaki toplam terim sayısı 48.314'e ulaşmış olup en fazla terim içeren dizin haline gelmiştir. Türkçe AGROVOC'a dayanan tarımsal kavramlar dizininin tarım sözlüğü haline getirilip bakanlığımız web sayfasından yayınlanabilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

10. Personel İş ve İşlemleri

Başkanlığın organizasyonel yapısının planlanması, personele ilişkin iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi çerçevesinde yürütmekte olan faaliyetler sıralanmıştır.

Norm Kadro Tespiti

- Başkanlığımıza bağlı Kuruluşların Norm Kadrolarının Tespiti; İhtiyaç duyulan kadro normlarının belirlenmesi amacıyla; Kuruluşlara ait norm kadroların hesaplanmasına esas veriler ile her kuruluşun faaliyet alanlarına ilişkin öngördükleri bir, üç ve beş yıllık hedefleri gösterir listeler hazırlanarak Personel Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir.
- Başkanlığımız ve bağlı Kuruluşların yıl içinde yürütülen faaliyet ve projelerine göre veya iş süreçlerinde meydana gelen değişiklikler nedeniyle öngörülemeyen kadro iptal-ihdas ya da branş değişikliklerine ilişkin işlemler yapılmaktadır.
- Bağlı Kuruluşların ihtiyaç duyduğu güvenlik kadroları veya özel güvenlik kadrolarına ilişkin olarak ihtiyaç duyulan kadroların tespiti yapılarak ve Personel Genel Müdürlüğüne gönderilmektedir.

Pozisyon Tespiti

Başkanlığımız ve bağlı Kuruluşların; iş hacimleri ve iş gereklerinin tespiti sonucunda yapılan iş analizleri ve değerlendirmeleri, ayrıca birimlerde görev yapan personelin nitelik, çalışma konuları ve sayıları da dikkate alınarak Sözleşmeli Personel ihtiyacı belirlendi ve Personel Genel Müdürlüğüne gönderildi. Pozisyon iptal-ihdas ya da branş değişikliklerine ilişkin işlemler yapıldı.

Nakil ve Geçici Görevlendirme, Unvan Görevlendirme İşlemleri

- Başkanlığımızda nakil yoluyla veya geçici olarak görev almak isteyen personelin; görüş yazılarının yazılması, nakil veya geçici görevlendirme işleminin gerçekleşmesi, göreve başlatma, ilgili bilgi ve evrakın temini, görev yapacağı Başkanlık biriminin belirlenmesi ve Makam Oluru alınması, ilgili birimlere bilgi ve belge gönderilmesi ilgili veri dosyalarına eklenmesi işlemleri yapıldı.
- Başkanlığımızdaki görevinden nakil, geçici görev iptali, emeklilik, askerlik vs. nedenlerle ayrılmak isteyen personelin; görüş yazılarının yazılması, görevden ayrılışın sağlanması, ilgili birimlere bilgi ve belge gönderilmesi ve ilgili veri dosyalarından çıkarılması işlemleri yapıldı.
- Başkanlığa bağlı Kuruluş Müdürlüklerinin personel nakil ve geçici görevlendirmelere dair koordinasyonun sağlanması, görüş yazılarının Personel Genel Müdürlüğüne gönderilmesi işlemleri yapıldı.
- Bağlı kuruluşlar için belirlenen norm kadroyu aşmamak şartıyla ihtiyaç duyulan personelin kurum içi atamalarının yapılmasını teminen, Başkanlığımıza bağlı kuruluşların her biri için ayrı ayrı olacak şekilde atanması istenilen personelin unvan bazında sayılarının tespit edilmesi, atanacak her unvandaki personel için "Taşra Teşkilatı Personelinin Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelikte" sayılan özel niteliklerden hangilerinin aranacağı belirlenerek, Personel Genel Müdürlüğüne gönderildi.
- Başkanlığımızda görev yapan personelden "Bakanlığımız Unvan Değişikliği Sınavı" nı kazananların atanma ve birimlere görevlendirme işlemleri ile özlük haklarına dair işlemler yapıldı.
- Başkanlığımıza bağlı Kuruluş Müdürlüklerinde görev yapanlardan durumu uyanların 696 sayılı KHK gereği sürekli işçi kadrolarına geçirilmesi, çalışma sürelerinin uzatılmasına dair işlemler yapılarak, Personel Genel Müdürlüğüne gönderildi.

Staj İşlemleri

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununa göre 2018-2019 yılında mesleki eğitime tabi tutulmak üzere staj başvurusunda bulunan adayların; değerlendirmesi, başvuru kabul-red işlemleri, kabul edilen adayların birimlere yerleştirilmesi, ücret ödemelerine ilişkin koordinasyonun sağlanması, "İşyerlerindeki Eğitim, Uygulama ve Stajlara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında" mevzuat hükümleri ile Bakanlığımız Staj Yönergesi doğrultusunda Mesleki Eğitimlerini tamamlayabilmelerini amacıyla Eğitici Personel/Usta Öğretici ve Eğitim Sorumlusu görevlendirilmesi yapıldı. Ayrıca 2019-2020 eğitim döneminin staj kontenjanları ve bütçesinin belirlenmesi işlemleri başlatıldı.

Görevlendirme (Başkanlık İçi Atama) ve vekâlet işlemleri

Görev, izin, rapor, nakil, eğitim, atanma ve benzeri nedenlerle görevleri başında olmayan üst düzey yöneticiler ile Çalışma Grup Sorumlularının yerine atama veya vekâleten personel görevlendirmesi olmak üzere yıl içinde alınan toplam 61 adet Makam Olurunun ilgililere tebliği ve diğer birimlerin bilgi edinmesi sağlandı.

İdari Davalar

Bakanlık personeli veya üçüncü şahıslar tarafından Başkanlığımız aleyhine açılan davalarda Hukuk Müşavirliği ve Personel Genel Müdürlüğüyle koordinasyon sağlanarak, davalara ilişkin yazışma, bilgi ve belge temini yapıldı.

Disiplin işlemleri (Cezalar)

Başkanlığımız personeli tarafından gerçekleştirilen fiiller veya şikâyet dilekçeleri üzerine muhakkik atanması, muhakkik rapor sonuçları ve Makam emrine göre gerekli cezai işlemin uygulanması amacıyla yazışma, tebliğ, bilgi ve belge temini işlemleri gerçekleştirildi.

İzin ve Rapor İşlemleri

Personelin izin, ücretsiz izin ve raporlarının veri girişi-takip (Excel formatında) işlemleri, Sıhhi İzin Olurlarının Alınması, işlemlerde kullanılan formların yeniden düzenlenmesi, izin ve rapor kullanımına ilişkin mevzuatta meydana gelen değişikliklere dair personelin bilgilendirilmesi işlemleri yapıldı.

Kasım 2016 itibariyle uygulamaya konulan Personel Devam Kontrol Sistemine; Başkanlığımız personeli kimlik bilgileri tanımlandı. Personelin mesaiye devam durumunun takibini teminen; izinleri, sıhhi izin ve raporları girildi. Bu işlem günlük ve aylık periyotlarda sisteme girilerek, kontrol işlemi yapılacak, eğitim ve görevlerde sisteme girilecektir.

Hizmet Takip Programı (HİTAP)

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından hazırlanan ve tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından kullanılan bu programda amaç; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/A maddesi kapsamında kadrolu statüde Emekli Sandığına bağlı olarak görev yapan personele ait hizmet ve özlük bilgilerinin elektronik ortamda tutulması ve emeklilik sürecinin sağlıklı ve en kısa zamanda tamamlanmasıdır.

Bu kapsamda, Personel Genel Müdürlüğü koordinasyonunda; kadro ve özlük hakları Başkanlığımızda bulunan kadrolu personele ait; hizmet başlangıcından itibaren tüm hizmet bilgileri, intibaklarına ilişkin öğrenim durumu, unvan, askerlik, diğer sigortalı hizmetleri, ek gösterge, ek tazminatlar gibi özlük bilgilerinin HİTAP'a girişi yapılmıştır. Derece ve kademe değişikliği (aylık periyotlarda) okul bitirme, askerlik durumu gibi Personel bilgilerinde meydana gelen değişiklikler ise güncel olarak girilmektedir.

Diğer İşlemler

- Personelin kadro ve özlük haklarına ilişkin diğer işlemler (yazışma, belge düzenleme, dilekçelerin cevaplandırılması, mal bildirimi, kimlik kartı vs.) gerçekleştirildi.
- Başkanlık personelinin Hizmetiçi eğitimlerine ilişkin koordinasyon sağlanarak, personelin eğitimlere katılması amacıyla gerekli işlemler yürütüldü. (İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetici Sekreterliği Eğitimleri vb.)
- Aday Memur olarak görev yapan personelin asli memurluğa atanabilmeleri teminen "Aday Memurların Yetiştirilmesine Dair Yönetmelik" hükümleri gereğince Başkanlığımız personelinin (geçici çalışanlar dâhil) aday memur eğitimlerine (Temel ve Hazırlayıcı Eğitimler) katılmalarına sağlanarak, Personel Genel Müdürlüğü koordinasyonunda asli memurluğa atanma işlemleri yapıldı.

11. İdari ve Sosyal İşler

Başkanlık Bilgisayar Ağı ve İnternet Erişimi, Başkanlık Sistem Odası ve Sunucu Altyapısı Güvenlik Altyapısı, Bakım Onarım ve Upgrade İşlemleri, İnşaat ve Bakım-Onarım Faaliyetleri, Kreş ve Gündüz Çocuk Bakımevi Faaliyetleri, Sosyal Faaliyetler ve Ulaşım Faaliyetleri yürütülmüştür. 2018 yılı içerisinde toplam gelen evrak 22.889 toplam giden evrak ise 7.313 adettir. Bunların ilgili birim ve personele dağıtımları sağlanmıştır.

12. Koordinasyon Çalışmaları

- Bakanlık birimlerinin doğrudan sorumlu olduğu görevleri dışında kalan ve koordinasyon gerektiren çalışmalar ilgili birimlerle işbirliği içinde yürütülmüştür.
- Kanun, tüzük, yönetmelik, Bakanlar Kurulu Kararı ile birden fazla birimi ilgilendiren konularda Bakanlık merkez ve taşra teşkilatları ve diğer kuruluşlarla koordinasyon ve işbirliği sağlanmıştır.
- Bilgi Edinme kapsamında (CİMER, e-posta ve dilekçe) 1.303 başvuru yapılmış olup, bunlardan 1.244 adedi olumlu cevaplanmış, 1 adedi kısmen olumlu cevaplandırılmış, 12 adedi reddedilmiş, 46 başvuru ise diğer kurumlara yönlendirilmiştir.
- Halkla İlişkiler ve Basın Müşavirliğine, Bilgi Edinme Talebi raporlaması yapılmıştır.
- Periyodik olarak Faaliyet Raporları hazırlanmıştır.
- Yazılı ve sözlü soru önergeleri cevaplandırılmıştır.
- Ayrıca Başkanlığımızdan görüş talep eden kurum ve kuruluşlara cevap verilmiştir

E. BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI

- BelgeNet Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) ile ilgili faaliyetler yürütülmüştür.
- Kimlik Yönetim Sistemi (Engerek) İle İlgili faaliyetler yürütülmüştür.
- Başkanlığımız, ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi (BGYS) için akreditasyon çalışmalarını tamamlamış 2018 tarihi itibarıyla belgelendirilmiştir.
- Başkanlığımız faaliyetlerini BGYS'ye uygun olarak yürütmekte olup, siber saldırıların önüne geçmek ve oluşabilecek zararları asgariye indirmek adına bilişim altyapısına yönelik periyodik olarak güvenlik ve sızma testleri yapılmaktadır.
- Bilgi güvenliği ve farkındalık çalışmalarına devam edilmektedir.
- Son Kullanıcı Hizmetleri ile ilgili işlemler yürütülmüştür.
- Bakanlık Taşra Teşkilatının Merkezle Entegre ve Standart Yapıya Kavuşturulmasına Yönelik Faaliyetler yürütülmüştür.
- Bilgisayar Ağları ve Ağ Güvenliği İle İlgili Hizmetler yürütülmüştür.
- Sunucu ve Uygulama Güvenliği ile ilgili iş ve işlemler yürütülmektedir.
- Bakanlık İnternet Sayfası Çalışmaları yürütülmelidir.
- Başkanlığımız Tarafından Gerçekleştirilen ve 2018 Yılında Devam Eden Uygulamalar ile ilgili iş ve işlemler yürütülmelidir.
- Mobil alanındaki çalışmalara devam edilmektedir.
- E-Devlet kapısına (www.turkiye.gov.tr) Alınan Uygulamalar ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır.
- EBYS ve OTOBAN Sistemi Eğitimi, Belgenet - EBYS Birim Proje Sorumlusu Eğitimi, Bilgi Güvenliği Farkındalık Eğitimi, 2023'e Doğru Tarım ve Ormancılıkta Bilişim" Paneli gerçekleştirilmiştir.

6. YÖNETİM VE İÇ KONTROL SİSTEMİ

- 5018 sayılı "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu" ile kamu idarelerinde İç Kontrol Sisteminin kurulması hükme bağlanmıştır. İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslarda ise, Maliye Bakanlığınca belirlenecek iç kontrol standartlarına uyum sağlamak üzere yapılacak çalışmaların genel çerçevesi belirlenmiş ve uygulamayı yönlendirmek üzere hazırlanan "Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği", 26/12/2007 tarihli ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.
- Tebliğ uyarınca, Bakanlık merkez teşkilatındaki tüm birimlerin katkılarıyla İç Kontrol Sisteminin kurulması, geliştirilmesi ve izlenmesi amacıyla ilk olarak 2008 yılında hazırlanan ve 2010 yılında revize edilen "Bakanlık İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı", Maliye Bakanlığının 02.12.2013 tarihli ve 10775 sayılı Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Genelgesi gereğince 15.07.2014 tarihli Üst Yönetici Onayı ile yeniden revize edilerek uygulamaya konulan Uyum Eylem Planı Kapsamında; Bakanlık birimlerinde risk yönetimi çalışmalarına başlanılmış olup, ayrıca İç Kontrol Sistemi Uyum Eylem planına uyum oranları ve sistemin oluşturulması çalışmaları altışar aylık dönemler halinde izlenmekte ve yıllık performans programı kapsamında da takip edilmektedir.
- Bu çerçevede; merkez ve taşra birimlerinde İç Kontrol Sisteminin kurulması ve uygulanmasına dönük çalışmalar Üst Yöneticinin gözetiminde, Strateji Geliştirme Başkanlığının teknik ve danışmanlık desteği ve koordinatörlüğünde, harcama birimlerinin bizzat katılımı ve uygulamalarıyla ve İç Denetim Biriminin önerileri doğrultusunda devam etmektedir.

- Bakanlık Makamının 15.08.2017 tarihli Talimatı ile Bakanlığımız süreçlerinin; Risk tabanlı olarak yeniden gözden geçirilmesi, iyileştirilmesi ve Hizmetlerin ulusal ve uluslararası standartlarda sunulması amacı ile Bakanlık Merkez ve İl Müdürlüklerinde Kalite Yönetim Sistemi kurulum çalışmaları TSE ile yapılan protokol kapsamında başlatılmış ve 68 İl Müdürlüğü Kalite Belgesi almıştır.

D. DİĞER HUSUSLAR

İÇ VE DIŞ DENETİM SONUÇLARI

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı;

Sayıştay Başkanlığının 2018 yılında gerçekleştirdiği 2017 yılı Düzenlilik ve Performans Denetimi Raporlarında; 17'si düzenlilik denetimi, 2'i performans denetimi ve 26'sı 2018 yılında izlemeye alınanlar olmak üzere toplam 45 bulgu yer almaktadır. Söz konusu bulgular mevzuatın farklı yorumlanması, bütçe tekniği, muhasebe kaydı ve takip usulü ile desteklemelerde kullanılan sistemlerle ilgili olup Raporlarda belirtilen öneriler doğrultusunda çalışmalar başlatılmış ve devam etmektedir.

Bakanlığımız Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı ile İç Denetim Birimlerince yapılan denetimler sonucunda tespit edilen sorunların giderilmesi için Bakanlık birimlerine destek olunmaktadır.

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı;

İç Denetim Başkanlığı tarafından, 2018 yılında 7 adet planlanan ve 2 adet gerçekleştirilen denetim görevi yılı içinde tamamlanmış ve raporları teslim edilmiştir.

2018 yılında yapılan denetimler neticesinde, 21 adet bulgunun 4 adedi yüksek önem düzeyinde olduğu, kritik önem düzeyinde bulgunun olmadığı anlaşılmıştır.

2017 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda toplam 57 bulgu tespit edilmiştir. Söz konusu bulgulardan 8 adedine kısmen 23 adedine tamamen katıldığımızı, 17 adet bulguya ise katılmadığımız beyanında bulunduk. Söz konusu bulgulara ilişkin belirtilen öneriler doğrultusunda gerekli tedbirler alınarak çalışmalar başlatılmıştır.

Amaç ve Hedefler

2018 YILI FAALİYET RAPORU

A. İDARENİN AMAÇ VE HEDEFLERİ

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2018-2022 Stratejik Planı

1- TARIMSAL ÜRETİM VE ARZ GÜVENCESİ

Erişilebilir ve sürdürülebilir tarımsal ürün arzını sağlamak, ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücü yüksek tarım sektörü oluşturmak.

- Tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak.
- Rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörü için politikalar geliştirmek ve uygun politika araçlarını belirlemek.
- Uluslararası alanda daha etkin bir şekilde yer almak ve uluslararası örgütlerin karar süreçlerine dahil olmak.
- Üreticilere ve tüketicilere yönelik eğitim stratejileri ve danışmanlık sistemi geliştirmek.

2- GIDA GÜVENİLİRLİĞİ

- Uluslararası standartları gözeterek, üretimden tüketime doğal kaynakların ve insan sağlığının korunması amacıyla gıda ve yem güvenilirliğini sağlamak.
- Gıda ve yem güvenilirliğine yönelik gerçekleştirilen resmi kontrol hizmetlerinin etkinliğini artırmak.
- Gıda güvenilirliğine ilişkin doğru ve güncel bilgi sunmak, okullarda gıda güvenilirliğine yönelik uygulamaları geliştirmek.

3- BİTKİ SAĞLIĞI, HAYVAN SAĞLIĞI VE REFAHI

Bitki sağlığını koruyucu tedbirler almak, hayvan hastalık ve zararlılarını kontrol ve eradike etmek, hayvan refahını sağlamak.

- Bitkisel üretimde çevreye duyarlı bitki sağlığı tedbirleri ile kaliteyi koruyarak verimi artırmak.
- Bitki koruma ürünleri ile uygulama ekipmanlarının resmi kontrolünü / denetimini gerçekleştirmek .
- Hayvan hastalık ve zararlıları ile ilgili mücadele hizmetlerini geliştirmek ve hayvan refahını korumak.
- Hayvan hastalıkları ile mücadelede kullanılan veteriner sağlık ürünlerinin kalite ve etkinliklerini artırmak.

4- TARIMSAL ALTYAPI VE KIRSAL KALKINMA

Kırsal ekonomiyi geliştirmek, kırsal alanların tarımsal, sosyal ve fiziki altyapısını iyileştirmek.

- Kırsalda gelir ve istihdam olanaklarını artırmak ve kırsal ekonomiyi çeşitlendirmek.
- Sürdürülebilir tarımsal üretimi sağlamak için; küçük ve parçalı tarım arazilerini toplulaştırmak ve arazi kullanım planlaması yapmak.
- Toprak ve su kaynaklarının korunmasını ve verimli kullanılmasını sağlamak.

5- SU ÜRÜNLERİ VE BALIKÇILIK KAYNAKLARI YÖNETİMİ

Su ürünleri kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir işletimini sağlamak, su ürünleri üretimini geliştirmek.

- Su ürünleri türlerinin stok durumlarını izlemek ve yönetim planlarını hazırlamak.

- Su ürünlerini ve kaynaklarını korumak, kontrol ve denetimlerin etkinliğini artırmak.
- Su ürünleri üretimini ve tüketimini artırmak.

6- ARAŞTIRMA&GELİŞTİRME

Tarımsal üretimde kalite ve verimliliği artırmaya yönelik Araştırma-Geliştirme çalışmaları yürütmek.

- Tarımsal iç ve dış pazar talepleri doğrultusunda yeni çeşit, ırk, metot ve teknoloji geliştirmek.
- Genetik kaynakları ve biyolojik çeşitliliği korumak, sürdürülebilir kullanımını sağlamak.
- Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla Ar-Ge işbirliğini geliştirmek.
- İklim değişikliğinin tarım sistemleri üzerine olası etkilerini ölçmek ve tedbir almaya yönelik öneriler geliştirmek.
- Ar - Ge sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını sağlamak.

7- KURUMSAL KAPASİTE

Kurumsal kapasiteyi geliştirmek

- Bakanlık bünyesindeki birimlerin bilişim altyapısını iyileştirmek/ geliştirmek.
- Tarımda doğru bilginin kaynağı olmak için yazılım uygulamaları ve sistemleri geliştirmek.
- Bakanlık bilgi varlıklarını, Bilgi Güvenliği Standartlarına uygun şekilde yönetmek.
- Çalışanların verimliliğini ve üretkenliğini artırmak, iş süreçlerine yönelik standartları belirlemek.
- Kurumsal yönetim sistemini etkin hale getirmek, Bakanlık çalışanlarının nitelik olarak gelişimini sağlamak ve kurumsal aidiyeti artırmak.
- Kurumun fiziksel altyapısını iyileştirmek .

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2017-2021 Stratejik Planı

8- KURUMSAL KAPASİTEYİ GELİŞTİRMEK

- İnsan kaynaklarının etkin yönetimini sağlamak
- Bakanlığın görev alanları ile ilgili toplumu bilgilendirmek
- Bilgi sistemlerini geliştirmek ve bilgi güvenliğini sağlamak
- Az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar ve ülkelerle ikili ve bölgesel işbirliğini arttırmak

9- ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA ETKİN MÜCADELE ETMEK

- Çölleşme ve erozyonla mücadele kapasitesini arttırmak; paydaşlarla işbirliğini geliştirmek
- Uluslararası kurum, kuruluş ve ülkelerle işbirliğini geliştirmek, yükümlülükleri yerine getirmek
- Küresel ve bölgesel düzeyde çölleşme ile mücadelede öncülük etmek
- Çölleşme ve erozyona maruz kalan/kalabilecek bölgeleri tespit etmek, izlemek
- Çölleşme ve erozyonla mücadelede plan ve projeler hazırlamak, Ar-Ge çalışmaları yapmak

10- SU KAYNAKLARININ KORUNMASI, İYİLEŞTİRİLMESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİNİ SAĞLAMAK

- Taşkın ve kuraklığın olumsuz etkilerinin kontrolü maksadıyla taşkın ve kuraklık yönetim planlarını hazırlamak, uygulamasını takip etmek
- Yerüstü sularının kalite sınıfları ve yeraltı sularının kalite ve miktar durumlarını tespit etmek
- Ulusal Su Bilgi Sistemini kurmak ve sürekliliğini sağlamak
- Suyun miktar ve kalite olarak korunması ve kullanılması için AB mevzuatı ile uyumlu bütüncül planlamalar yapmak

11- BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİN ETKİN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİNİ SAĞLAMAK

- Korunan alanların tanıtımını yaparak tabiat turizmini geliştirmek, koruma kullanma dengesi içinde alternatif gelir kaynaklarını oluşturmak
- Ülkemizin milli ve milletlerarası öneme sahip olan doğal, tarihi ve kültürel kaynak değerlere sahip alanlarını tespit ederek, korunan alan olarak ilan etmek, sürdürülebilir yönetimini sağlamak
- Biyolojik çeşitliliğin envanterini yapmak, izlemek ve devamlılığını sağlamak
- 2873 sayılı Milli Parklar Kanununa tabi korunan alanlarda etkin yönetimi sağlamak
- Yaban hayatı ile sokak hayvanlarının korunması, av yönetiminde etkinliğin arttırılması

B. TEMEL POLİTİKALAR VE ÖNCELİKLER

Tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi, doğal ve biyolojik kaynakların korunması ve geliştirilmesi, verimliliğin artırılması, gıda güvencesi ve güvenliğinin güçlendirilmesi, üretici örgütlerinin geliştirilmesi, tarımsal piyasaların güçlendirilmesi, kırsal kalkınmanın sağlanması suretiyle tarım sektöründeki refah düzeyini yükseltmek tarım politikalarının amaçları olarak 5488 sayılı Tarım Kanunu'nda yer almaktadır.

Tarım politikalarının ilkeleri; tarımsal üretim ve kalkınmada bütüncül yaklaşım, uluslararası taahhütlere uyum, piyasa mekanizmalarını bozmayacak destekleme araçlarının kullanımı, örgütlülük ve kurumsallaşma, özel sektörün rolünün artırılması, sürdürülebilirlik, insan sağlığı ve çevreye duyarlılık, yerinden yönetim, katılımcılık, şeffaflık ve bilgilendirmektir.

Tarım politikalarının öncelikleri;

- Tarımsal üretimde verimlilik, ürün çeşitliliği, kalite ve rekabet gücünün yükseltilmesi,
- Yeterli ve güvenilir gıda arzının sağlanması,
- Tarımsal işletmelerin altyapılarının geliştirilmesi,
- Tarımsal faaliyetlerde bilgi ve modern teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması,
- Tarımsal girdi ve ürün piyasalarının geliştirilmesi ve üretim-pazar entegrasyonunun sağlanması,
- Tarımsal üretim-pazar ve tarım-sanayi entegrasyonunu sağlayacak şekilde yönlendirilmesi,
- Tarım sektörünün kredi ve finansman ihtiyacının karşılanmasına ilişkin düzenlemeler yapılması,
- Destekleme ve yönlendirme tedbirlerinin alınması,
- Doğal afetler ve hayvan hastalıklarına karşı risk yönetimi mekanizmalarının geliştirilmesi,
- Kırsal hayatın sosyo-ekonomik açıdan geliştirilmesi ve istihdam artırılması

- Üretici örgütlenmesinin geliştirilmesi,
- Tarım bilgi sistemlerinin kurulması ve kullanılması,
- Tarımsal AR-GE ve inovasyona önem verilmesi,
- Toplulaştırma, arazi kullanım plânının yapılması ve ekonomik büyüklükteki tarım işletmelerinin oluşturulması,
- Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve rasyonel kullanımı,
- Avrupa Birliğine uyum sürecindeki gelişmelerden doğacak ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde ortak piyasa düzenlerinin öngördüğü, idarî ve hukukî düzenlemelerin yapılmasıdır.

Onuncu Kalkınma Planı Öncelikli Dönüşüm Programı

- Tarımda etkin su kullanımının sağlanmasına yönelik işbirliği ve eşgüdümün geliştirilmesi maksadıyla düzenli aralıklarla toplantılar yapılacaktır.
- Su israfının azaltılmasına yönelik bilinçlendirme ve yönlendirme faaliyetleri yürütülecektir.

Onuncu Kalkınma Planı

- İçme ve kullanma suyunun tüm yerleşimlerde gerekli kalite ve standartlara uygun şekilde şebekeye verilmesi sağlanacaktır.
- Doğal kaynakların ve ekosistem hizmetlerinin değeri ölçülerek, politika oluşturma ve uygulama süreçlerinde dikkate alınacaktır.
- Tüketim alışkanlıklarının sürdürülebilirliğinin desteklenmesi ve doğa koruma başta olmak üzere çevre bilincinin artırılmasına yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.
- Tarım, ormancılık, gıda ve ilaç sanayi açısından önem taşıyan biyolojik çeşitliliğin tespiti, korunması, sürdürülebilir kullanımı, geliştirilmesi ve izlenmesi sağlanacaktır.
- İklim değişikliği ile mücadele ve uyum çalışmaları ülke gerçekleri gözetilerek "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ile "göreceli kabiliyetler" doğrultusunda sürdürülecektir.
- Su ve toprak kaynakları miktarının ve kalitesinin korunması, geliştirilmesi ve talebin en yüksek olduğu tarım sektörü başta olmak üzere sürdürülebilir kullanımını sağlayacak bir yönetim sisteminin geliştirilmesi sağlanacaktır.
- Su yönetimine ilişkin mevzuattaki eksiklik ve belirsizlikler giderilerek kurumların görev, yetki ve sorumlulukları netleştirilecek, su yönetimiyle ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon geliştirilecektir.
- Yeraltı ve yerüstü su kalitesinin ve miktarının belirlenmesi, izlenmesi, bilgi sistemlerinin oluşturulması; su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ile kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü sağlanacaktır.
- Ülkemiz su potansiyelinin tamamının ihtiyaçlar doğrultusunda sürdürülebilir bir şekilde kullanılması ve kullanımının tarifelenmesi sağlanacaktır.
- İklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkileri değerlendirilerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemlerin alınması takip edilecektir.

- Özel öneme sahip doğal korunan alanlar başta olmak üzere, nitelikli tarım arazileri ve orman varlığını koruyacak tedbirler alınacaktır. Bu kapsamda özellikle çölleşme ve erozyona karşı mücadele etkinleştirilecek, tarımsal faaliyetlerin toprak kaynakları üzerindeki çevresel ve sosyal etkileri izlenerek önleyici tedbirler yoğunlaştırılacaktır.

C. DİĞER HUSUSLAR

Tarım sektöründe uzun yıllardır süregelen yapısal sorunlara yönelik etkin yaklaşımlar ve uzun vadeli politikalarla bu sorunların çözümlenme süreci büyük bir ivme kazandı. Bu kapsamda özellikle sektörde teknoloji kullanımının artması, eğitim düzeyinin yükselmesi, sektöre yönelik teşvik ve desteklerin artması ve çeşitlendirilmesi, planlı üretime yönelik projelerin hayata geçirilmesi bu çözümlenme sürecine katkı sağlayan önemli faktörlerdir.

Tarım sektörüne yönelik çıkarılan temel kanunlar ile bu çözüm sürecinin yasal zemini oluşturulmuş ve sağlamlaştırılmıştır. Bu kapsamda özellikle 5488 sayılı Tarım Kanunu ile temel bir politika belgesi ortaya konulmuş ve destekleme politikalarının genel çerçevesi çizilmiştir.

Kamu yönetimi alanındaki yeni gelişmeler ve eğilimler, kamu idarelerinin geleceklerini kurumsal bir stratejik plana dayalı olarak tasarlamalarını gerektirmektedir. Ulusal hedeflerimiz doğrultusunda ilerleyebilmek, kaynaklarımızı etkili ve etkin bir biçimde kullanmak, kurumsal kapasitemizi geliştirerek sektörde her zaman yönetici ve yönlendirici olabilmek amacıyla Bakanlığımız faaliyetlerinin planlanması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda faaliyetlerini stratejik planlama anlayışıyla sürdüren Bakanlığımız 2013-2017 Stratejik Plan döneminin tamamlanması ile günümüzdeki politik, sosyal ve ekonomik gelişmeleri dikkate alarak 2018-2022 dönemi Stratejik Plan çalışmalarını tamamlamış ve uygulamaya başlamıştır. 2018-2022 Stratejik Plan döneminde bir önceki plan dönemi de dikkate alınarak vizyoner hedefler anlamında Bakanlığı ileriye taşıyacak ve Türkiye’de tarımsal üretimin gelişmesi açısından stratejik görülen yeni faaliyet alanları da eklenerek temel faaliyet alanları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Tarımsal Üretim ve Arz Güvencesi,
- Gıda Güvenilirliği,
- Bitki Sağlığı, Hayvan Sağlığı ve Refahı,
- Tarımsal Altyapı ve Kırsal Kalkınma,
- Su Ürünleri ve Balıkçılık Kaynakları Yönetimi,
- Araştırma, Geliştirme,
- Kurumsal Kapasite

olarak belirlenmiştir.

Bu eksenlerin her biri ülkelerin özel planlamalar yaptığı ve uzun vadeli stratejiler geliştirdiği alanlardır. Gıda, tarım ve hayvancılıkta rekabetçi, milli ve küresel çözümler üreten güçlü bir Türkiye vizyonu ile sürdürülebilir üretim, yeterli ve güvenilir gıdaya erişim, kırsal kalkınma ve rekabet edilebilirlik amaçlanmaktadır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

A. MALİ BİLGİLER

1) BÜTÇE UYGULAMA SONUÇLARI

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bütçe Uygulama sonuçları

2017 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda 19.537.920.000.-TL olan Bakanlığımız bütçesi 2018 yılında

% 10,9 artarak 21.676.673.000 TL olmuştur. Yıl içinde 1.620.887.663 TL eklenen ve 1.507.043.032 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 21.790.517.631 TL' dir. Buna göre Bakanlığımıza tahsis edilen ödenekten yıl sonunda 21.032.508.344 TL harcanmıştır. Harcama oranı ise % 97'dir.

(2018 yılında İçişleri Bakanlığı (Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları-YİKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.)

Tablo 156 : 2017-2018 Yılları Bakanlığımız Bütçesi (TL)

Eko. Kod	Açıklama	2017		2018		
		KBÖ	Bütçe İçindeki Oranı	KBÖ	Bütçe İçindeki Oranı	Artış Oranı
01	PERSONEL GİDERLERİ	3.356.651.000	17,2	3.781.216.000	17,4	12,6
02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	607.157.000	3,1	663.273.000	3,1	9,2
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	399.898.000	2,0	412.873.000	1,9	3,2
05	CARİ TRANSFERLER	13.213.385.000	67,6	14.904.698.000	68,8	12,8
06	SERMAYE GİDERLERİ	1.713.805.000	8,8	1.713.805.000	7,9	0,0
07	SERMAYE TRANSFERLERİ	222.753.000	1,1	184.000.000	0,8	-17,4
08	BORÇ VERME	24.271.000	0,1	16.808.000	0,1	-30,7
TOPLAM		19.537.920.000	100,0	21.676.673.000	100,0	10,9

Tablo 157: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Ekonomik Sınıflandırma(TL)

Eko. Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
01	PERSONEL GİDERLERİ	3.781.216.000	3.782.114.038	3.991.649.001	106
02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	663.273.000	666.492.000	688.359.009	103
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	412.873.000	431.555.362	402.700.785	93
05	CARİ TRANSFERLER	14.904.698.000	15.325.873.600	14.910.118.226	97
06	SERMAYE GİDERLERİ	1.713.805.000	1.365.674.631	750.727.822	55
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	374.499.125	33.528.975	9
07	SERMAYE TRANSFERLERİ	184.000.000	184.000.000	178.214.891	97
08	BORÇ VERME	16.808.000	34.808.000	28.026.330	81
TOPLAM		21.676.673.000	21.790.517.631	20.949.796.065	96

2018 YILI FAALİYET RAPORU

2018 yılında Bakanlığımız sorumluluğunda yürütülen arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri kapsamında 06-sermaye giderleri ödeneğinden 556.252.471 TL, 01-Personel Giderleri kapsamında 6.021.000 TL ve 02-Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri kapsamında 8.028.000 TL olmak üzere toplam 564.280.471 TL ödenek Orman ve Su İşleri Bakanlığına (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) aktarılmıştır. 2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.

Tablo158 : Ekonomik İkinci Düzey Sınıflandırma (TL)

Eko. Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
01	PERSONEL GİDERLERİ	3.781.216.000	3.782.114.038	3.991.649.001	106
1	MEMURLAR	2.634.685.000	2.625.964.000	2.802.137.220	107
2	SÖZLEŞMELİ PERSONEL	245.822.000	286.022.000	309.435.450	108
3	İŞÇİLER	835.328.000	844.792.038	858.812.917	102
4	GEÇİCİ PERSONEL	62.756.000	22.711.000	18.774.491	83
5	DİĞER PERSONEL	2.625.000	2.625.000	2.488.923	95
02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	663.273.000	666.492.000	688.359.009	103
1	MEMURLAR	456.255.000	456.948.000	471.464.571	103
2	SÖZLEŞMELİ PERSONEL	42.119.000	47.979.000	47.564.564	99
3	İŞÇİLER	154.097.000	156.773.000	166.795.227	106
4	GEÇİCİ PERSONEL	10.802.000	4.792.000	2.534.647	53
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	412.873.000	431.555.362	402.700.785	93
1	ÜRETİME YÖNELİK MAL VE MALZEME ALIMLARI	6.561.000	7.761.000	7.568.935	98
2	TÜKETİME YÖNELİK MAL VE MALZEME ALIMLARI	246.985.000	275.191.400	264.043.830	96
3	YOLLUKLAR	44.621.000	45.442.800	42.420.277	93
4	GÖREV GİDERLERİ	2.072.000	9.273.600	7.715.727	83
5	HİZMET ALIMLARI	93.436.000	74.076.862	64.219.610	87
6	TEMSİL VE TANITMA GİDERLERİ	1.751.000	1.601.000	1.010.588	63

7	MENKUL MAL, GAYRİMADDİ HAK ALIM, BAKIM VE ONARIM GİDERLERİ	12.889.000	13.770.700	12.003.853	87
8	GAYRİMENKUL MAL BAKIM VE ONARIM GİDERLERİ	4.558.000	4.438.000	3.717.965	84
05	CARİ TRANSFERLER	14.904.698.000	15.325.873.600	14.910.118.226	97
2	HAZİNE YARDIMLARI	320.000.000	320.000.000	300.000.000	94
3	KAR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARA YAPILAN TRANSFERLER	8.206.000	8.706.000	8.358.385	96
4	HANE HALKINA YAPILAN TRANSFERLER	14.530.772.000	14.944.358.000	14.552.452.871	97
6	YURTDIŞINA YAPILAN TRANSFERLER	45.720.000	52.809.600	49.306.971	93
06	SERMAYE GİDERLERİ	1.713.805.000	1.365.674.631	750.727.822	55
1	MAMUL MAL ALIMLARI	147.024.000	240.919.520	86.365.395	36
2	MENKUL SERMAYE ÜRETİM GİDERLERİ	209.671.000	278.051.231	154.385.390	56
3	GAYRİ MADDİ HAK ALIMLARI	29.520.000	20.960.336	1.772.424	8
4	GAYRİMENKUL ALIMLARI VE KAMULAŞTIRMASI	250.000	258.000	195.880	76
5	GAYRİMENKUL SERMAYE ÜRETİM GİDERLERİ	1.140.392.000	630.663.630	365.113.826	58
6	MENKUL MALLARIN BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	49.218.000	55.620.000	53.448.105	96
7	GAYRİMENKUL BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	82.543.000	103.706.917	63.033.090	61
8	STOK ALIMLARI	3.600.000	3.600.000	3.389.823	94
9	DİĞER SERMAYE GİDERLERİ	51.587.000	31.894.997	23.023.888	72
07	SERMAYE TRANSFERLERİ	184.000.000	184.000.000	178.214.891	97
1	YURTIÇİ SERMAYE TRANSFERLERİ	184.000.000	184.000.000	178.214.891	97
08	BORÇ VERME	16.808.000	34.808.000	28.026.330	81
1	YURTIÇİ BORÇ VERME	16.808.000	34.808.000	28.026.330	81
TOPLAM		21.676.673.000	21.790.517.631	20.949.796.065	96

(2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.)

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 159: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Fonksiyonel Sınıflandırma (TL)

Fonk. Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
01	GENEL KAMU HİZMETLERİ	154.673.000	156.246.200	196.418.994	126
03	KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİK HİZMETLERİ	7.256.000	2.440.804	2.302.001	94
04	EKONOMİK İŞLER VE HİZMETLER	21.241.580.000	21.385.119.221	20.557.923.313	96
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	374.499.125	33.528.975	9
05	ÇEVRE KORUMA HİZMETLERİ	4.000.000	4.000.000	3.615.140	90
07	SAĞLIK HİZMETLERİ	203.386.000	187.327.406	141.456.377	76
09	EĞİTİM HİZMETLERİ	49.048.000	50.068.000	48.080.240	96
10	SOSYAL GÜVENLİK VE SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ	16.730.000	5.316.000	0	0
	TOPLAM	21.676.673.000	21.790.517.631	20.949.796.065	96

(2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.)

Tablo 160: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Finansal Sınıflandırma (TL)

Fin. Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
1	Genel Bütçeli İdareler	21.666.573.000	21.777.001.631	20.938.148.881	96
7	Dış Proje Kredileri	10.100.000	13.516.000	11.647.183	86
	TOPLAM	21.676.673.000	21.790.517.631	20.949.796.065	96

(2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.)

Tablo 161: 2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Kurumsal Sınıflandırma (TL)

Kurumsal Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili	Revize	Harcama	Harcama Oranı (%)
		Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Ödenek		
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
30.00.00.02	ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ	30.292.000	26.187.200	26.006.972	99
30.00.00.20	REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI	19.411.000	19.876.000	19.098.692	96
30.01.00.04	DESTEK HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI	297.316.000	270.459.000	232.964.661	86
30.01.00.05	PERSONEL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	9.618.000	9.868.100	11.357.729	115
30.01.00.07	EĞİTİM YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI	84.354.000	83.829.555	54.424.219	65
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	17.046.255	0	0
30.01.00.10	BİLGİ İŞLEM DAİRESİ BAŞKANLIĞI	13.396.000	31.475.529	9.218.634	29
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	15.499.529	0	0
30.01.00.23	STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI	25.196.000	22.791.800	20.829.012	91
30.01.00.24	HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ	3.926.000	4.044.000	5.638.354	139
30.01.00.25	BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜŞAVİRLİĞİ	455.000	855.000	1.048.233	123
30.01.00.62	İL MÜDÜRLÜKLERİ	4.888.156.000	5.057.891.246	4.903.483.199	97
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	200.149.524	31.700.986	16
30.01.00.63	DIŞ TEMSİLCİLİK	175.000	127.000	0	0
30.01.30.00	GIDA VE KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	244.252.000	265.372.000	261.954.574	99
30.01.31.00	BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	8.152.018.000	8.304.236.000	8.303.441.731	100
30.01.32.00	HAYVANCILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	3.460.027.000	3.452.109.000	3.177.826.098	92
30.01.33.00	BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	154.860.000	156.278.287	82.314.776	53
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	389.287	0	0
30.01.34.00	TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.119.644.000	3.745.650.784	3.622.857.779	97
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	19.000.000	0	0
30.01.35.00	TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE POLİTİKALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	124.315.000	288.093.531	158.158.534	55
	YİKOB ÖDENEKLERİ	0	122.414.531	1.827.989	1
30.01.36.00	AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	49.262.000	48.462.600	47.912.730	99
30.01.37.00	TÜTÜN VE ALKOL DAİRESİ BAŞKANLIĞI	0	1.515.000	8.806.972	581
30.01.38.00	ŞEKER DAİRESİ BAŞKANLIĞI	0	1.396.000	2.453.166	176
	TOPLAM	21.676.673.000	21.790.517.631	20.949.796.065	96

2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için aktarılan ödeneklerden, 30.01.00.07 kurumsal kodundan 17.046.255,09 TL, 30.01.00.10 kurumsal kodundan 15.499.528,50 TL, 30.01.00.62 kurumsal kodundan 168.448.537,91 TL, 30.01.33.00 kurumsal kodundan 389.287,00 TL, 30.01.34.00 kurumsal kodundan 19.000.000,00 TL, 30.01.35.00 kurumsal kodundan 120.586.542,24 TL olmak üzere toplam 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

2018 Yılı Bütçe Uygulama Sonuçları, Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler

Tablo162: Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler (TL)

Eko. Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
05.3.1.01	Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık vb. Kuruluşlara	80.000	80.000	0	0
05.3.1.05	Memurların Öğle Yemeğine Yardım	7.976.000	7.976.000	8.208.385	103
05.3.1.10	Mesleki Yeterlilik Kurumuna Yapılacak Ödemeler	150.000	150.000	150.000	100
TOPLAM		8.206.000	8.206.000	8.358.385	102

Tablo 163: 2018 Yılı Yatırım Ödenekleri (TL)

Eko. Kod/ Fin. Kod	Bütçe Giderleri	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
		(1)	(2)	(3)	(3/2)
06	SERMAYE GİDERLERİ	1.713.805.000	1.365.674.631	750.727.822	55
1	Genel Bütçeli İdareler	1.707.305.000	1.355.758.631	742.415.230	55
7	Dış Proje Kredileri	6.500.000	9.916.000	8.312.591	84
07	SERMAYE TRANSFERLERİ	184.000.000	184.000.000	178.214.891	97
1	Genel Bütçeli İdareler	180.400.000	180.400.000	174.880.299	97
7	Dış Proje Kredileri	3.600.000	3.600.000	3.334.592	93
08	BORÇ VERME	16.808.000	34.808.000	28.026.330	81
1	Genel Bütçeli İdareler	16.808.000	34.808.000	28.026.330	81
TOPLAM		1.914.613.000	1.584.482.631	956.969.042	60

(2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YIKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.)

Tablo164: 2018 Yılı Sermaye Giderleri (YİKOB Hariç) (TL)

Proje Adı	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
	(1)	(2)	(3)	(3/2)
MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI MODERNİZASYON PROJESİ	261.117.000	254.670.991	185.090.764	73
MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI MODERNİZASYON PROJESİ	255.617.000	252.000.991	184.666.484	73
Tarım Makineleri Deney ve Test Stantlarının Geliştirilmesi Projesi	5.500.000	2.670.000	424.280	16
GÖKÇEADA VE BOZCAADA TARIMSAL KALKINMA VE İSKAN PROJESİ	2.500.000	1.700.000	977.968	58
TÜRKİYE PATENTLİ BÜYÜK EBEVEYN VE EBEVEYN GELİŞTİRME PROJESİ	13.000.000	7.000.000	6.734.796	96
Yumurtacı Damızlık Geliştirme Projesi	2.000.000	2.000.000	1.903.713	95
Etçi Damızlık Geliştirme Projesi	11.000.000	5.000.000	4.831.083	97
HAYVAN HASTALIK VE ZARARLILARI İLE MÜCADELE PROJESİ	84.500.000	79.941.406	59.368.028	74
HAYVAN HASTALIK VE ZARARLILARI İLE MÜCADELE PROJESİ	60.000.000	57.414.962	54.836.392	96
Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlükleri İnşaatı ve Modernizasyonu Projesi	17.000.000	16.926.444	96.458	1
Aşı Suş Bankası	1.000.000	1.000.000	462.560	46
Hayvan Hareket Kontrol Noktaları Projesi	3.500.000	1.600.000	986.417	62
Buzağı Ölümlerinin Önlenmesi İçin E. Coli'ye Karşı Aşılama Projesi	3.000.000	3.000.000	2.986.201	100
ÇİFTLİK MUHASEBE VERİ AĞI SİSTEMİ PROJESİ	2.000.000	1.001.000	823.225	82
ÇEVRE AMAÇLI TARIMSAL ALANLARIN KORUNMASI PROJESİ	1.200.000	1.200.000	716.133	60
KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROJESİ	2.250.000	2.160.000	1.221.925	57
GAP ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	100.000.000	11.283.257	11.282.810	100
GIDA GÜVENLİĞİ VE KONTROL SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ	27.700.000	19.468.000	18.733.266	96
Diğerleri	17.000.000	13.268.000	12.583.605	95
Ankara İl Kontrol Laboratuvarı	2.000.000	2.000.000	1.949.665	97
Rize İl Kontrol Laboratuvarı (DOKAP)	1.200.000	1.200.000	1.200.000	100
Adana İl Kontrol Laboratuvarı	3.000.000	3.000.000	2.999.995	100
Tekirdağ İl Kontrol Laboratuvarı	4.500.000	0	0	
BİTKİ SAĞLIĞI UYGULAMALARI VE KONTROLÜ PROJESİ	29.000.000	28.600.000	26.521.928	93

2018 YILI FAALİYET RAPORU

BİTKİ SAĞLIĞI UYGULAMALARI VE KONTROLÜ PROJESİ	22.000.000	22.100.000	20.270.890	92
Ruhsatlı Pestisitlerin Biyolojik Etkinliklerinin Değerlendirilmesi Prj.	500.000	500.000	474.046	95
Hasat Öncesi Pestisit Denetiminin Geliştirilmesi Projesi	3.500.000	3.000.000	2.781.049	93
Mersin İlinde Akdeniz Meyve Sineği İle Biyoteknik Mücadele Projesi	3.000.000	3.000.000	2.995.944	100
TARIMSAL KAPASİTENİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ	6.350.000	3.026.000	213.695	7
Tarımsal Örgütlerin Pazarlama Kabiliyetlerinin Geliştirilmesi Projesi	500.000	315.000	29.658	9
Tarımsal Desteklemelerin İzleme ve Değerlendirilmesi Projesi	5.000.000	2.100.000	0	0
Coğrafi İşaretlerde Farkındalığın Artırılması Projesi	850.000	611.000	184.037	30
BİTKİSEL ÜRETİMİ GELİŞTİRME PROJESİ	16.000.000	64.900.338	26.879.256	41
Bitkisel Üretimin Geliştirilmesi Projesi	6.500.000	54.500.338	20.063.479	37
Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi	3.000.000	3.900.000	2.739.845	70
Alternatif Üretim Yöntemlerinin Geliştirilmesi Projesi	1.000.000	1.000.000	346.404	35
İtri ve Tıbbi Bitkiler İle Boya Bitkileri Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi	2.500.000	2.500.000	1.877.189	75
Doğal Çiçek Soğanlı Bitkileri Koruma Projesi	1.500.000	1.500.000	1.095.184	73
Lif Bitkilerinde Kalitenin Artırılması ve Pazara Ulaşımın Geliştirilmesi Projesi	700.000	700.000	650.000	93
Bölgesel Çeşit Tavsiye Listesi Oluşturulması Projesi	800.000	800.000	107.156	13
ARDAHAN-KARS-ARTVİN KALKINMA PROJESİ (DAP, DOKAP)	3.000.000	10.000	7.731	77
ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	300.000.000	82.010.015	81.993.420	100
KOP İLLERİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	175.000.000	24.746.528	24.746.528	100
HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME PROJESİ	12.800.000	11.316.350	10.321.527	91
HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME PROJESİ	10.550.000	9.127.263	8.438.098	92
Damızlık Değer Tespiti Projesi	1.500.000	1.500.000	1.411.963	94
Ardahan Kafkas Arısı Gen Mer. Islah, Üret. Eğit., Lab. Alt Yap. İyileştirilmesi Prj.	750.000	689.087	471.467	68
SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNDE KAYNAK YÖNETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	4.800.000	3.418.000	2.399.857	70
Kontrol Teknesi Alımı	1.000.000	0	0	
Kontrol Hizmetlerinin Geliştirilmesi	2.500.000	2.608.000	1.610.216	62
İdari Kapasitesinin Geliştirilmesi	1.250.000	760.000	739.641	97
Türk Balıkçılık Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi	50.000	50.000	50.000	100

ARAZİ PARSELİ TANIMLAMA SİSTEMİ PROJESİ	5.000.000	5.000.000	0	0
ÇORUH NEHRİ HAVZA REHABİLİTASYON PROJESİ (DAP) (DOKAP)	500.000	500.000	476.702	95
DAP İLLERİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMA PROJESİ	93.000.000	7.714.711	7.691.645	100
MİLLİ BOTANİK BAHÇESİ	79.908.000	42.476.000	28.855.617	68
TÜRKİYE TARIM HAVZALARI GELİŞTİRME PROJESİ	2.500.000	2.500.000	1.949.185	78
TARIMSAL YAYIM EĞİTİM VE YAYINI GELİŞTİRME PROJESİ	23.000.000	15.602.671	10.257.818	66
Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi	4.000.000	3.660.000	3.223.331	88
Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetlerinin Desteklenmesi Projesi	14.000.000	7.900.000	3.593.346	45
Tarımsal Yayım Hizmetleri Projesi	5.000.000	4.042.671	3.441.141	85
SÜRDÜRÜLEBİLİR BİTKİSEL ÜRETİM TEKNİKLERİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI VE KONTROLÜ PROJESİ	7.500.000	7.330.000	6.011.961	82
İyi Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi	2.500.000	2.420.000	2.001.552	83
Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi	5.000.000	4.910.000	4.010.409	82
BİTKİSEL ÜRETİM VE BİTKİ HASTALIKLARI ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ	55.500.000	46.719.282	39.300.481	84
Türkiye Geofit Bahçesi Projesi	3.500.000	3.500.000	3.476.082	99
Bitki Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Araştırmaları Projesi	5.000.000	4.812.000	4.632.874	96
Biyolojik Mücadele Araştırma Merkezi Projesi	1.000.000	1.000.000	499.130	50
Bahçe Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi	5.000.000	6.283.782	5.720.755	91
Tarla Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi	4.000.000	4.163.000	3.814.473	92
Biyoteknik Mücadele ve Pestisit Uygulama Teknikleri Merkezi Projesi	1.200.000	925.000	825.616	89
Osmaniye Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	5.000.000	5.000.000	4.999.407	100
Hatay Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı	3.000.000	385.500	385.321	100
Üzüm ve Teknolojileri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi	3.000.000	2.100.000	2.098.760	100
Batem Merkezi Laboratuvar ve Eğitim Kompleksi	3.000.000	0	0	
Bitkisel Çeşitlilik ve Genetik Kaynakları Koordinasyon ve Üretim Yenileme Merkezi	2.000.000	2.000.000	2.000.000	100
Enerji Tarımı Araştırma Merkezi Altyapı Geliştirme	1.750.000	1.750.000	1.382.811	79

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Fındık Araştırma Enstitü Müdürlüğü Alt Yapı Geliştirme Projesi	1.800.000	1.800.000	1.800.000	100
Tarla Bitkileri Araştırmaları Altyapı Modernizasyon Projesi	4.000.000	4.000.000	3.855.252	96
Ülkesel Mısır Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi	2.250.000	0	0	
Tahıl Pas Hastalıkları Araştırma Merkezi	1.000.000	1.000.000	1.000.000	100
Ülkesel Ayçiçeği Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi	4.000.000	4.000.000	2.810.000	70
Toprak Kökenli Hastalıklara Dayanıklılık Test Merkezi	1.000.000	1.000.000	0	0
Bitki Sağlığı Araştırmaları Merkez Laboratuvarı Projesi	2.000.000	1.000.000	0	0
Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitü Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı	2.000.000	2.000.000	0	0
TOPRAK VE SU KAYNAKLARI ARAŞTIRMA PROJESİ	17.000.000	16.595.000	16.056.221	97
TOPRAK VE SU KAYNAKLARI ARAŞTIRMA PROJESİ	10.000.000	9.595.000	9.281.245	97
TAGEM Araştırma Enstitülerinin Sulama Alt Yapılarının İyileştirilmesi ve Modernizasyonu Projesi	4.000.000	4.000.000	3.867.223	97
Tarım Makinaları ve Teknolojileri Ar-Ge ve İnovasyon Altyap. İyileştirilmesi ve Modernizasyonu	3.000.000	3.000.000	2.907.754	97
TARIMSAL EKONOMİ ARAŞTIRMA PROJESİ	4.000.000	3.860.000	3.511.169	91
ÇAYIR MERA YEM BİTKİLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ	5.000.000	4.870.000	4.518.124	93
DOKAP İLLERİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMA PROJESİ	55.000.000	13.485.433	13.485.433	100
TARIMSAL İZLEME VE BİLGİ SİSTEMİ PROJESİ	40.000.000	21.000.000	0	0
HAYVANCILIK YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI	1.000.000	1.000.000	567.552	57
HAYVANSAL ÜRETİM VE HAYVAN HASTALIKLARI ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ	14.250.000	12.638.932	11.415.909	90
Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Araştırmaları Projesi	2.250.000	2.250.000	1.934.064	86
Hayvansal Üretim Araştırmaları Projesi	5.000.000	4.744.000	4.633.231	98
Bandırma Biyoteknoloji Merkezinin Kurulması Projesi	3.500.000	3.500.000	2.704.788	77
Arı ve İpekböcekçiliği Altyap.Gel.Prj.	2.000.000	1.187.532	1.186.427	100
Arıcılık Araştırma, Geliştirme ve İnovasyon Merkezi	1.500.000	957.400	957.400	100
SU ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ	6.500.000	8.400.000	8.181.943	97

ARAZİ KULLANIM PLANLAMASI PROJESİ	22.000.000	8.020.000	5.845.908	73
AŞI ÜRETİM MERKEZİ KURULMASI PROJESİ	2.848.000	2.848.000	0	0
ULUSAL SU ÜRÜNLERİ GEN BANKASI (DOKAP)	2.000.000	188.000	187.660	100
DENİZLERİN TERKEDİLMİŞ AV ARAÇLARINDAN TEMİZLENMESİ	300.000	300.000	295.847	99
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	2.968.000	5.548.000	2.915.305	53
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	1.768.000	1.808.000	1.725.920	95
Yapay Resifleri İzleme Projesi	200.000	2.740.000	199.552	7
Su Kaynaklarının Balıklandırılması Projesi	1.000.000	1.000.000	989.834	99
ULUSAL GIDA STARTER KÜLTÜR GEN BANKASI	1.500.000	1.500.000	1.450.198	97
TARIMA DAYALI İHTİSAS OSB UYGULAMA PROJESİ	138.000	138.000	125.280	91
ENTEĞRE İDARE VE KONTROL SİSTEMİ PROJESİ	20.000.000	28.700.000	16.950.078	59
SULARDA TARIMSAL FAALİYETLERDEN KAYNAKLANAN KİRLİLİĞİN KONTROLÜ PROJESİ	6.000.000	4.060.000	1.223.547	30
SULARDA TARIMSAL FAALİYETLERDEN KAYNAKLANAN KİRLİLİĞİN KONTROLÜ PROJESİ	5.400.000	3.780.000	1.219.477	32
AB Yeşil Tarım Uygulamalarının Uyumlaştırılması Projesi	600.000	280.000	4.070	1
TARIMSAL BİLGİ ALTYAPISI VE BULUT BİLİŞİM SİSTEMİ KURULMASI PROJESİ	6.000.000	12.240.000	3.415.999	28
TARIMSAL BİLGİ ALTYAPISI VE BULUT BİLİŞİM SİSTEMİ KURULMASI PROJESİ	3.000.000	9.240.000	2.728.288	30
İnsan Kaynakları verimliliğinin Geliştirilmesi	3.000.000	3.000.000	687.711	23
GÖKSU-TAŞELİ HAVZASI KALKINMA PROJESİ (KOP)	5.000.000	10.916.000	10.909.158	100
BÜYÜKBAŞ HAYVANLARIN ISLAHI VE ADAPTASYONU PROJESİ	20.000.000	5.212.000	3.112.096	60
Anadolu Alacası Geliştirme Projesi	2.000.000	2.000.000	1.999.553	100
Anadolu Esmeri Geliştirme Projesi	6.000.000	1.500.000	0	0
Uluslararası Hayvancılık Araştırma Eğitim Merkezi	10.000.000	22.000	21.354	97
Anadolu Mandası Islah ve Geliştirme Merkezi	2.000.000	1.690.000	1.091.189	65
HAYVANSAL ÜRÜNLERDE İZLEME SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ	2.000.000	1.151.000	1.114.698	97
GIDA VE YEM NUMUNESİ ALMA HİZMETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	5.000.000	3.581.000	1.808.594	51
Taşıtlı Alımı (Gıda ve Yem Numunesi Alma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi)	1.600.000	1.600.000	0	0
ÜLKESEL GIDA VE YEM ARAŞTIRMALARI PROGRAMI	2.839.000	2.839.000	2.627.702	93
BİTKİSEL BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE KORUNMASI PROJESİ	1.200.000	1.200.000	1.142.429	95

2018 YILI FAALİYET RAPORU

BİYOGÜVENLİK AR-GE PROJESİ	2.800.000	2.800.000	2.472.710	88
TARIMA DAYALI İHTİSAS OSB İHTİYAÇ ANALİZİ PROJESİ	1.000.000	1.000.000	0	0
TARIM ARAZİLERİ EDİNDİRME VE YÖNETİMİ PROJESİ	20.000.000	18.582.000	6.782.012	36
TARIM ARAZİLERİ EDİNDİRME VE YÖNETİMİ PROJESİ	3.500.000	3.732.000	3.478.276	93
Tarım Arazilerinin Devir ve Takip Sistemi Projesi	15.000.000	13.550.000	2.442.917	18
Arazi Dağıtım Projesi	1.500.000	1.300.000	860.820	66
TARLA İÇİ DRENAJ VE ARAZİ ISLAHI PROJESİ	30.000.000	15.007.590	15.007.176	100
AB ORTAK PİYASA DÜZENLERİNE UYUM STRATEJİSİ HAZIRLANMASI PROJESİ	700.000	936.000	877.363	94
AB ORTAK PİYASA DÜZENLERİNE UYUM STRATEJİSİ HAZIRLANMASI PROJESİ	400.000	904.000	845.993	94
Ortak Piyasa Düzenleri Stratejisi Hazırlıkları Kapsamında Kur.Kap.Güçl.Prj.	300.000	32.000	31.370	98
ÜLKESEL MERİNOS GELİŞTİRME PROJESİ (KOP)	4.000.000	501.003	500.000	100
SU ÜRÜNLERİ İLERİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME MERKEZİ	4.000.000	4.000.000	3.999.460	100
LİMNOLJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ	3.500.000	5.000	0	0
İL KONTROL LABORATUVARLARI YAPIMI	16.500.000	21.500.000	12.356.228	57
Afyonkarahisar Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	2.000.000	4.000.000	3.118.201	78
Denizli Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	2.000.000	3.500.000	3.128.872	89
Elazığ Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü (DAP)	2.000.000	3.500.000	3.142.697	90
Erzurum Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü (DAP)	2.000.000	2.000.000	1.597.400	80
İstanbul Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	6.500.000	6.500.000	1.369.058	21
Edirne Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	2.000.000	2.000.000	0	0
HUBUBAT REFERANS MATERYAL MERKEZİ	5.000.000	0	0	
İnşaat (Hub.Ref.Mat.Mer.)	2.400.000	0	0	
Diğer (Hub.Ref.Mat.Mer.)	2.600.000	0	0	
MUHTELİF PROJE ETÜTLERİ	6.000.000	4.697.000	903.627	19
Sulama Kooperatiflerinde Su Kullanım Etkinliğini Artıracak Tedbirlerin Uygulanması Projesi	500.000	0	0	
Kırmızı Et Üretim ve İşlenmesinde İşbirliği Süreçlerinin Analizi	3.000.000	2.947.000	643.657	22
Tarımsal İstatistikler veri Toplama Süreç. İyil. ve Değ. Kap.Artırılması Prj.	2.000.000	1.395.000	205.151	15

Tarımsal İhracatın Artırılması Amacıyla Operasyonel Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi	500.000	355.000	54.820	15
KARADENİZDE BALIK STOKLARI YÖNETİMİ (DOKAP)	3.000.000	5.000	0	0
SU ÜRÜNLERİNDE STOK TESPİTİ UYGULAMA PROJESİ	500.000	1.900.000	1.898.178	100
IPARD II PROGRAMI DANIŞMANLIK HİZMETLERİ PROJESİ	366.000	366.000	155.687	43
TAŞIT ALIM PROJESİ	3.000.000	3.000.000	0	0
KIRSAL DEZAVANTAJLI ALANLAR KALKINMA PROJESİ I	2.500.000	2.500.000	80.760	3
ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI ETÜT VE PROJELENDİRME PROJESİ	35.000.000	0	0	
TOHUM SERTİFİKASYON TEST MÜDÜRLÜĞÜ VE LAB. BİNASI (GAP)	2.000.000	2.000.000	0	0
VETERİNER HİZMETLERİ ALTYAPISININ GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ	8.000.000	8.000.000	909.742	11
ULUSAL VETERİNER ANTİBİYOTİK DİRENÇ İZLEME PROJESİ	930.000	930.000	909.742	98
VETERİNER BİYOLOJİK ÜRÜNLERİ VE SOĞUK ZİNCİR KOŞULLARININ İZLENMESİ PROJESİ	7.070.000	7.070.000	0	0
KUDUZ HASTALIĞINA KARŞI ORAL AŞILAMA PROJESİ	3.000.000	100.000	0	0
LSD HASTALIĞININ KONTROLÜ VE ÖNLENMESİ PROJESİ	2.600.000	100.000	0	0
SU ÜRÜNLERİ ÖRGÜTLERİ İLE İL MÜD. KAP. GEL. PRJ.	200.000	120.000	0	0
KAMULAŞTIRMA	250.000	250.000	195.880	78
LOJMAN ONARIMI	5.123.000	5.123.000	5.038.208	98
MUHTELİF İŞLER	4.098.000	4.098.000	2.584.697	63
2018 Yılı Sermaye Giderleri: TOPLAMI	1.713.805.000	991.175.506	717.198.847	72

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 165: 2018 Yılı Sermaye Giderleri (YİKOB Dahil)

Proje Adı	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
	(1)	(2)	(3)	(3/2)
MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI MODERNİZASYON PROJESİ	261.117.000	256.623.604	185.090.764	72
MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI MODERNİZASYON PROJESİ	255.617.000	253.953.604	184.666.484	73
Tarım Makineleri Deney ve Test Stantlarının Geliştirilmesi Projesi	5.500.000	2.670.000	424.280	16
GÖKÇEADA VE BOZCAADA TARIMSAL KALKINMA VE İSKAN PROJESİ	2.500.000	1.700.000	977.968	58
TÜRKİYE PATENTLİ BÜYÜK EBEVEYN VE EBEVEYN GELİŞTİRME PROJESİ	13.000.000	20.074.494	8.091.645	40
Yumurtacı Damızlık Geliştirme Projesi	2.000.000	2.001.680	1.903.713	95
Etçi Damızlık Geliştirme Projesi	11.000.000	18.072.814	6.187.932	34
HAYVAN HASTALIK VE ZARARLILARI İLE MÜCADELE PROJESİ	84.500.000	89.109.875	62.279.372	70
HAYVAN HASTALIK VE ZARARLILARI İLE MÜCADELE PROJESİ	60.000.000	61.564.963	55.357.844	90
Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlükleri İnşaatı ve Modernizasyonu Projesi	17.000.000	21.944.912	2.486.351	11
Aşı Suş Bankası	1.000.000	1.000.000	462.560	46
Hayvan Hareket Kontrol Noktaları Projesi	3.500.000	1.600.000	986.417	62
Buzağı Ölümünün Önlenmesi İçin E. Coli'ye Karşı Aşılama Projesi	3.000.000	3.000.000	2.986.201	100
ÇİFTLİK MUHASEBE VERİ AĞI SİSTEMİ PROJESİ	2.000.000	1.001.000	823.225	82
ÇEVRE AMAÇLI TARIMSAL ALANLARIN KORUNMASI PROJESİ	1.200.000	1.200.000	716.133	60
KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROJESİ	2.250.000	2.160.000	1.221.925	57
GAP ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	100.000.000	11.323.662	11.282.810	100
GIDA GÜVENLİĞİ VE KONTROL SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ	27.700.000	30.544.417	28.719.081	94
Diğerleri	17.000.000	13.399.871	12.583.605	94
Ankara İl Kontrol Laboratuvarı	2.000.000	2.845.737	1.949.665	69
Rize İl Kontrol Laboratuvarı (DOKAP)	1.200.000	1.200.000	1.200.000	100
Adana İl Kontrol Laboratuvarı	3.000.000	3.000.000	2.999.995	100
Tekirdağ İl Kontrol Laboratuvarı	4.500.000	10.098.809	9.985.815	99
BİTKİ SAĞLIĞI UYGULAMALARI VE KONTROLÜ PROJESİ	29.000.000	28.600.005	26.521.928	93

BİTKİ SAĞLIĞI UYGULAMALARI VE KONTROLÜ PROJESİ	22.000.000	22.100.005	20.270.890	92
Ruhsatlı Pestisitlerin Biyolojik Etkinliklerinin Değerlendirilmesi Prj.	500.000	500.000	474.046	95
Hasat Öncesi Pestisit Denetiminin Geliştirilmesi Projesi	3.500.000	3.000.000	2.781.049	93
Mersin İlinde Akdeniz Meyve Sineği İle Biyoteknik Mücadele Projesi	3.000.000	3.000.000	2.995.944	100
TARIMSAL KAPASİTENİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ	6.350.000	3.026.000	213.695	7
Tarımsal Örgütlerin Pazarlama Kabiliyetlerinin Geliştirilmesi Projesi	500.000	315.000	29.658	9
Tarımsal Desteklemelerin İzleme ve Değerlendirilmesi Projesi	5.000.000	2.100.000	0	0
Coğrafi İşaretlerde Farkındalığın Artırılması Projesi	850.000	611.000	184.037	30
BİTKİSEL ÜRETİMİ GELİŞTİRME PROJESİ	16.000.000	65.067.754	27.029.247	42
Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Projesi	6.500.000	54.651.554	20.213.471	37
Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi	3.000.000	3.916.199	2.739.845	70
Alternatif Üretim Yöntemlerinin Geliştirilmesi Projesi	1.000.000	1.000.000	346.404	35
İtri ve Tıbbi Bitkiler İle Boya Bitkileri Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi	2.500.000	2.500.000	1.877.189	75
Doğal Çiçek Soğanlı Bitkileri Koruma Projesi	1.500.000	1.500.000	1.095.184	73
Lif Bitkilerinde Kalitenin Arttırılması ve Pazara Ulaşımın Geliştirilmesi Projesi	700.000	700.000	650.000	93
Bölgesel Çeşit Tavsiye Listesi Oluşturulması Projesi	800.000	800.000	107.156	13
ARDAHAN-KARS-ARTVİN KALKINMA PROJESİ (DAP, DOKAP)	3.000.000	10.000	7.731	77
ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	300.000.000	82.019.305	81.993.420	100
KOP İLLERİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	175.000.000	24.746.528	24.746.528	100
HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME PROJESİ	12.800.000	11.792.561	10.725.087	91
HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME PROJESİ	10.550.000	9.603.474	8.841.658	92
Damızlık Değer Tespiti Projesi	1.500.000	1.500.000	1.411.963	94
Ardahan Kafkas Arısı Gen Mer. Islah, Üret. Eğit., Lab. Alt Yap. İyileştirilmesi Prj.	750.000	689.087	471.467	68
SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNDE KAYNAK YÖNETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	4.800.000	11.520.711	5.312.013	46
Kontrol Teknesi Alımı	1.000.000	6.403.424	2.812.156	44
Kontrol Hizmetlerinin Geliştirilmesi	2.500.000	3.408.000	1.710.216	50
İdari Kapasitesinin Geliştirilmesi	1.250.000	1.659.287	739.641	45

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Türk Balıkçılık Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi	50.000	50.000	50.000	100
MEYVE-ASMA BAZ MATERYALLERİ AR-GE MERKEZİ	0	98.638	0	0
ARAZİ PARSELİ TANIMLAMA SİSTEMİ PROJESİ	5.000.000	5.000.000	0	0
ÇORUH NEHRİ HAVZA REHABİLİTASYON PROJESİ (DAP) (DOKAP)	500.000	500.000	476.702	95
DAP İLLERİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMA PROJESİ	93.000.000	7.714.711	7.691.645	100
MİLLİ BOTANİK BAHÇESİ	79.908.000	164.890.531	30.683.606	19
TÜRKİYE TARIM HAVZALARI GELİŞTİRME PROJESİ	2.500.000	2.500.000	1.949.185	78
TARIMSAL YAYIM EĞİTİM VE YAYINI GELİŞTİRME PROJESİ	23.000.000	46.127.465	10.415.398	23
Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi	4.000.000	3.820.038	3.223.331	84
Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetlerinin Desteklenmesi Projesi	14.000.000	36.024.755	3.593.346	10
Tarımsal Yayım Hizmetleri Projesi	5.000.000	6.282.671	3.598.721	57
SÜRDÜRÜLEBİLİR BİTKİSEL ÜRETİM TEKNİKLERİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI VE KONTROLÜ PROJESİ	7.500.000	7.330.000	6.011.961	82
İyi Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi	2.500.000	2.420.000	2.001.552	83
Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi	5.000.000	4.910.000	4.010.409	82
BİTKİSEL ÜRETİM VE BİTKİ HASTALIKLARI ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ	55.500.000	92.695.589	40.641.605	44
Türkiye Geofit Bahçesi Projesi	3.500.000	5.500.000	3.476.082	63
Bitki Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Araştırmaları Projesi	5.000.000	4.812.000	4.632.874	96
Biyolojik Mücadele Araştırma Merkezi Projesi	1.000.000	1.070.623	499.130	47
Bahçe Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi	5.000.000	7.742.859	5.720.755	74
Tarla Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi	4.000.000	4.546.745	3.814.473	84
Biyoteknik Mücadele ve Pestisit Uygulama Teknikleri Merkezi Projesi	1.200.000	2.868.725	869.394	30
Osmaniye Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	5.000.000	5.000.000	4.999.407	100
Hatay Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı	3.000.000	10.316.860	385.321	4
Üzüm ve Teknolojileri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi	3.000.000	5.415.177	2.248.760	42
Batem Merkezi Laboratuvar ve Eğitim Kompleksi	3.000.000	11.045.000	1.147.346	10
Bitkisel Çeşitlilik ve Genetik Kaynakları Koordinasyon ve Üretim Yenileme Merkezi	2.000.000	4.360.000	2.000.000	46
Enerji Tarımı Araştırma Merkezi Altyapı Geliştirme	1.750.000	1.750.000	1.382.811	79

Fındık Araştırma Enstitü Müdürlüğü Alt Yapı Geliştirme Projesi	1.800.000	1.800.000	1.800.000	100
Tarla Bitkileri Araştırmaları Altyapı Modernizasyon Projesi	4.000.000	4.000.000	3.855.252	96
Ülkesel Mısır Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi	2.250.000	6.840.000	0	0
Tahıl Pas Hastalıkları Araştırma Merkezi	1.000.000	1.840.000	1.000.000	54
Ülkesel Ayçiçeği Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi	4.000.000	4.000.000	2.810.000	70
Toprak Kökenli Hastalıklara Dayanıklılık Test Merkezi	1.000.000	2.000.000	0	0
Bitki Sağlığı Araştırmaları Merkez Laboratuvarı Projesi	2.000.000	5.787.600	0	0
Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitü Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı	2.000.000	2.000.000	0	0
TOPRAK VE SU KAYNAKLARI ARAŞTIRMA PROJESİ	17.000.000	16.595.000	16.056.221	97
TOPRAK VE SU KAYNAKLARI ARAŞTIRMA PROJESİ	10.000.000	9.595.000	9.281.245	97
TAGEM Araştırma Enstitülerinin Sulama Alt Yapılarının İyileştirilmesi ve Modernizasyonu Projesi	4.000.000	4.000.000	3.867.223	97
Tarım Makinaları ve Teknolojileri Ar-Ge ve İnovasyon Altyap. İyileştirilmesi ve Modernizasyonu	3.000.000	3.000.000	2.907.754	97
TARIMSAL EKONOMİ ARAŞTIRMA PROJESİ	4.000.000	3.860.000	3.511.169	91
ÇAYIR MERA YEM BİTKİLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ	5.000.000	4.870.000	4.518.124	93
DOKAP İLLERİ ARAZİ TOPLULAŞTIRMA PROJESİ	55.000.000	13.485.433	13.485.433	100
TARIMSAL İZLEME VE BİLGİ SİSTEMİ PROJESİ	40.000.000	40.000.000	0	0
HAYVANCILIK YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI	1.000.000	1.000.000	567.552	57
HAYVANSAL ÜRETİM VE HAYVAN HASTALIKLARI ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ	14.250.000	16.800.392	12.821.338	76
Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Araştırmaları Projesi	2.250.000	2.250.000	1.934.064	86
Hayvansal Üretim Araştırmaları Projesi	5.000.000	4.764.000	4.633.231	97
Bandırma Biyoteknoloji Merkezinin Kurulması Projesi	3.500.000	3.500.000	2.704.788	77
Arı ve İpekböcekçiliği Altyap.Gel.Prj.	2.000.000	3.535.392	1.186.427	34
Arıcılık Araştırma, Geliştirme ve İnovasyon Merkezi	1.500.000	2.751.000	2.362.830	86
SU ÜRÜNLERİ ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ	6.500.000	8.400.000	8.181.943	97
ARAZİ KULLANIM PLANLAMASI PROJESİ	22.000.000	8.020.000	5.845.908	73

2018 YILI FAALİYET RAPORU

AŞI ÜRETİM MERKEZİ KURULMASI PROJESİ	2.848.000	2.848.000	0	0
ULUSAL SU ÜRÜNLERİ GEN BANKASI (DOKAP)	2.000.000	13.411.627	192.660	1
DENİZLERİN TERKEDİLMİŞ AV ARAÇLARINDAN TEMİZLENMESİ	300.000	300.000	295.847	99
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	2.968.000	7.638.461	2.915.305	38
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	1.768.000	3.808.000	1.725.920	45
Yapay Resifleri İzleme Projesi	200.000	2.830.461	199.552	7
Su Kaynaklarının Balıklandırılması Projesi	1.000.000	1.000.000	989.834	99
ULUSAL GIDA STARTER KÜLTÜR GEN BANKASI	1.500.000	1.601.018	1.450.198	91
TARIMA DAYALI İHTİSAS OSB UYGULAMA PROJESİ	138.000	138.000	125.280	91
ENTEGRE İDARE VE KONTROL SİSTEMİ PROJESİ	20.000.000	28.700.000	16.950.078	59
SULARDA TARIMSAL FAALİYETLERDEN KAYNAKLANAN KİRLİLİĞİN KONTROLÜ PROJESİ	6.000.000	4.060.000	1.223.547	30
SULARDA TARIMSAL FAALİYETLERDEN KAYNAKLANAN KİRLİLİĞİN KONTROLÜ PROJESİ	5.400.000	3.780.000	1.219.477	32
AB Yeşil Tarım Uygulamalarının Uyumlaştırılması Projesi	600.000	280.000	4.070	1
TARIMSAL BİLGİ ALTYAPISI VE BULUT BİLİŞİM SİSTEMİ KURULMASI PROJESİ	6.000.000	27.439.071	3.415.999	12
TARIMSAL BİLGİ ALTYAPISI VE BULUT BİLİŞİM SİSTEMİ KURULMASI PROJESİ	3.000.000	24.439.071	2.728.288	11
İnsan Kaynakları verimliliğinin Geliştirilmesi	3.000.000	3.000.000	687.711	23
GÖKSU-TAŞELİ HAVZASI KALKINMA PROJESİ (KOP)	5.000.000	10.916.000	10.909.158	100
BÜYÜKBAŞ HAYVANLARIN ISLAHI VE ADAPTASYONU PROJESİ	20.000.000	58.286.596	3.261.897	6
Anadolu Alacası Geliştirme Projesi	2.000.000	2.000.000	1.999.553	100
Anadolu Esmeri Geliştirme Projesi	6.000.000	13.605.440	0	0
Uluslararası Hayvancılık Araştırma Eğitim Merkezi	10.000.000	36.481.156	21.354	0
Anadolu Mandası Islah ve Geliştirme Merkezi	2.000.000	6.200.000	1.240.990	20
HAYVANSAL ÜRÜNLERDE İZLEME SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ	2.000.000	1.151.000	1.114.698	97
GIDA VE YEM NUMUNESİ ALMA HİZMETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	5.000.000	3.581.345	1.808.594	51
Taahhüt Alımı (Gıda ve Yem Numunesi Alma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi)	1.600.000	1.600.345	0	0
ÜLKESEL GIDA VE YEM ARAŞTIRMALARI PROGRAMI	2.839.000	2.839.000	2.627.702	93
BİTKİSEL BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE KORUNMASI PROJESİ	1.200.000	1.200.000	1.142.429	95
BIYOGÜVENLİK AR-GE PROJESİ	2.800.000	2.800.000	2.472.710	88

TARIMA DAYALI İHTİSAS OSB İHTİYAÇ ANALİZİ PROJESİ	1.000.000	1.000.000	0	0
TARIM ARAZİLERİ EDİNDİRME VE YÖNETİMİ PROJESİ	20.000.000	18.582.000	6.782.012	36
TARIM ARAZİLERİ EDİNDİRME VE YÖNETİMİ PROJESİ	3.500.000	3.732.000	3.478.276	93
Tarım Arazilerinin Devir ve Takip Sistemi Projesi	15.000.000	13.550.000	2.442.917	18
Arazi Dağıtım Projesi	1.500.000	1.300.000	860.820	66
TARLA İÇİ DRENAJ VE ARAZİ ISLAHI PROJESİ	30.000.000	15.007.590	15.007.176	100
AB ORTAK PİYASA DÜZENLERİNE UYUM STRATEJİSİ HAZIRLANMASI PROJESİ	700.000	936.000	877.363	94
AB ORTAK PİYASA DÜZENLERİNE UYUM STRATEJİSİ HAZIRLANMASI PROJESİ	400.000	904.000	845.993	94
Ortak Piyasa Düzenleri Stratejisi Hazırlıkları Kapsamında Kur.Kap.Güçl.Prj.	300.000	32.000	31.370	98
ÜLKESEL MERİNOS GELİŞTİRME PROJESİ (KOP)	4.000.000	8.977.250	650.379	7
SU ÜRÜNLERİ İLERİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME MERKEZİ	4.000.000	4.000.000	3.999.460	100
LİMNOLJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ	3.500.000	5.000	0	0
İL KONTROL LABORATUVARLARI YAPIMI	16.500.000	21.500.000	12.356.228	57
Afyonkarahisar Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	2.000.000	4.000.000	3.118.201	78
Denizli Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	2.000.000	3.500.000	3.128.872	89
Elazığ Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü (DAP)	2.000.000	3.500.000	3.142.697	90
Erzurum Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü (DAP)	2.000.000	2.000.000	1.597.400	80
İstanbul Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	6.500.000	6.500.000	1.369.058	21
Edirne Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü	2.000.000	2.000.000	0	0
HUBUBAT REFERANS MATERYAL MERKEZİ	5.000.000	14.990.000	10.771.957	72
İnşaat (Hub.Ref.Mat.Mer.)	2.400.000	10.937.000	10.771.957	98
Diğer (Hub.Ref.Mat.Mer.)	2.600.000	4.053.000	0	0
MUHTELİF PROJE ETÜTLERİ	6.000.000	4.697.000	903.627	19
Sulama Kooperatiflerinde Su Kullanım Etkinliğini Artıracak Tedbirlerin Uygulanması Projesi	500.000	0	0	
Kırmızı Et Üretim ve İşlenmesinde İşbirliği Süreçlerinin Analizi	3.000.000	2.947.000	643.657	22
Tarımsal İstatistikler veri Toplama Süreç. İyil. ve Değ. Kap.Artırılması Prj.	2.000.000	1.395.000	205.151	15
Tarımsal İhracatın Artırılması Amacıyla Operasyonel Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi	500.000	355.000	54.820	15

2018 YILI FAALİYET RAPORU

KARADENİZDE BALIK STOKLARI YÖNETİMİ (DOKAP)	3.000.000	1.105.000	0	0
SU ÜRÜNLERİNDE STOK TESPİTİ UYGULAMA PROJESİ	500.000	1.900.000	1.898.178	100
IPARD II PROGRAMI DANIŞMANLIK HİZMETLERİ PROJESİ	366.000	366.000	155.687	43
TAŞIT ALIM PROJESİ	3.000.000	3.000.000	0	0
KIRSAL DEZAVANTAJLI ALANLAR KALKINMA PROJESİ I	2.500.000	2.500.000	80.760	3
ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI ETÜT VE PROJELENDİRME PROJESİ	35.000.000	0	0	
TOHUM SERTİFİKASYON TEST MÜDÜRLÜĞÜ VE LAB. BİNASI (GAP)	2.000.000	2.000.000	0	0
VETERİNER HİZMETLERİ ALTYAPISININ GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ	8.000.000	8.000.000	909.742	11
ULUSAL VETERİNER ANTİBİYOTİK DİRENÇ İZLEME PROJESİ	930.000	930.000	909.742	98
VETERİNER BİYOLOJİK ÜRÜNLERİ VE SOĞUK ZİNCİR KOŞULLARININ İZLENMESİ PROJESİ	7.070.000	7.070.000	0	0
KUDUZ HASTALIĞINA KARŞI ORAL AŞILAMA PROJESİ	3.000.000	100.000	0	0
LSD HASTALIĞININ KONTROLÜ VE ÖNLENMESİ PROJESİ	2.600.000	100.000	0	0
SU ÜRÜNLERİ ÖRGÜTLERİ İLE İL MÜD. KAP. GEL. PRJ.	200.000	120.000	0	0
KAMULAŞTIRMA	250.000	250.000	195.880	78
LOJMAN ONARIMI	5.123.000	5.123.000	5.038.208	98
MUHTELİF İŞLER	4.098.000	4.098.000	2.584.697	63
2018 Yılı Sermaye Giderleri: TOPLAMI	1.713.805.000	1.365.674.631	750.727.822	55

NOTLAR:

- 2017 yılından 2018 yılına İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için devredilen 243.622.098,36 TL ödenek sermaye giderlerine eklenmiştir.
- 2018 yılında Bakanlığımız sorumluluğunda yürütülen arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri kapsamında 06-sermaye giderleri ödeneğinden 556.252.471 TL ödenek Orman ve Su İşleri Bakanlığına (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) aktarılmıştır.
- Bakanlığımızın muhtelif projelerinden; Çevre ve Şehircilik Bakanlığına (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) aktarılan 20.000.000 TL ödenek Tablo:9-b'deki toplam ödenek ve harcamaya dahil edilmemiştir.
- Sermaye giderlerinden, borç vermeye 18.000.000 TL ödenek aktarılmıştır.
- Sermaye giderlerine yatırımları hızlandırma ödeneğinden 2.500.000 TL tahsis edilmiştir.
- 2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.

Tablo 166: 2018 Yılı YİKOB Ödenekleri

Proje Adı	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
	(1)	(2)	(3)	(3/2)
MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI MODERNİZASYON PROJESİ	0	1.952.613	0	0
TÜRKİYE PATENTLİ BÜYÜK EBEVEYN VE EBEVEYN GELİŞTİRME PROJESİ	0	13.074.494	1.356.849	10
Yumurtacı Damızlık Geliştirme Projesi	0	1.680	0	0
Etçi Damızlık Geliştirme Projesi	0	13.072.814	1.356.849	10
HAYVAN HASTALIK VE ZARARLILARI İLE MÜCADELE PROJESİ	0	9.168.469	2.911.344	32
HAYVAN HASTALIK VE ZARARLILARI İLE MÜCADELE PROJESİ	0	4.150.001	521.452	13
Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlükleri İnşaatı ve Modernizasyonu Projesi	0	5.018.468	2.389.892	48
GAP ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	0	40.405	0	0
GIDA GÜVENLİĞİ VE KONTROL SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ	0	11.076.417	9.985.815	90
Diğerleri	0	131.871	0	0
Ankara İl Kontrol Laboratuvarı	0	845.737	0	0
Tekirdağ İl Kontrol Laboratuvarı	0	10.098.809	9.985.815	99
BİTKİ SAĞLIĞI UYGULAMALARI VE KONTROLÜ PROJESİ	0	5	0	0
BİTKİSEL ÜRETİMİ GELİŞTİRME PROJESİ	0	167.416	149.992	90
Bitkisel Üretimin Geliştirilmesi Projesi	0	151.216	149.992	99
Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi	0	16.199	0	0
ARAZİ TOPLULAŞTIRMA VE TİGH PROJESİ	0	9.290	0	0
HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME PROJESİ	0	476.211	403.560	85
SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNDE KAYNAK YÖNETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	0	8.102.711	2.912.156	36
Kontrol Teknesi Alımı	0	6.403.424	2.812.156	44
Kontrol Hizmetlerinin Geliştirilmesi	0	800.000	100.000	13
İdari Kapasitesinin Geliştirilmesi	0	899.287	0	0
MEYVE-ASMA BAZ MATERYALLERİ AR-GE MERKEZİ	0	98.638	0	0
MİLLİ BOTANİK BAHÇESİ	0	122.414.531	1.827.989	1
TARIMSAL YAYIM EĞİTİM VE YAYINI GELİŞTİRME PROJESİ	0	30.524.793	157.580	1

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi	0	160.038	0	0
Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetlerinin Desteklenmesi Projesi	0	28.124.755	0	0
Tarımsal Yayım Hizmetleri Projesi	0	2.240.000	157.580	7
BİTKİSEL ÜRETİM VE BİTKİ HASTALIKLARI ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ	0	45.976.307	1.341.124	3
Türkiye Geofit Bahçesi Projesi	0	2.000.000	0	0
Biyolojik Mücadele Araştırma Merkezi Projesi	0	70.623	0	0
Bahçe Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi	0	1.459.077	0	0
Tarla Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi	0	383.745	0	0
Biyoteknik Mücadele ve Pestisit Uygulama Teknikleri Merkezi Projesi	0	1.943.725	43.778	2
Hatay Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı	0	9.931.360	0	0
Üzüm ve Teknolojileri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi	0	3.315.177	150.000	5
Batem Merkezi Laboratuvar ve Eğitim Kompleksi	0	11.045.000	1.147.346	10
Bitkisel Çeşitlilik ve Genetik Kaynakları Koordinasyon ve Üretim Yenileme Merkezi	0	2.360.000	0	0
Ülkesel Mısır Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi	0	6.840.000	0	0
Tahıl Pas Hastalıkları Araştırma Merkezi	0	840.000	0	0
Toprak Kökenli Hastalıklara Dayanıklılık Test Merkezi	0	1.000.000	0	0
Bitki Sağlığı Araştırmaları Merkez Laboratuvarı Projesi	0	4.787.600	0	0
TARIMSAL İZLEME VE BİLGİ SİSTEMİ PROJESİ	0	19.000.000	0	0
HAYVANSAL ÜRETİM VE HAYVAN HASTALIKLARI ARAŞTIRMA KAPASİTESİNİN DESTEKLENMESİ PROJESİ	0	4.161.460	1.405.430	34
Hayvansal Üretim Araştırmaları Projesi	0	20.000	0	0
Arı ve İpekböcekçiliği Altyap.Gel.Prj.	0	2.347.860	0	0
Arıcılık Araştırma, Geliştirme ve İnovasyon Merkezi	0	1.793.600	1.405.430	78
ULUSAL SU ÜRÜNLERİ GEN BANKASI (DOKAP)	0	13.223.627	5.000	0
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	0	2.090.461	0	0
SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN GELİŞTİRİLMESİ	0	2.000.000	0	0
Yapay Resifleri İzleme Projesi	0	90.461	0	0

ULUSAL GIDA STARTER KÜLTÜR GEN BANKASI	0	101.018	0	0
TARIMSAL BİLGİ ALTYAPISI VE BULUT BİLİŞİM SİSTEMİ KURULMASI PROJESİ	0	15.199.071	0	0
BÜYÜKBAŞ HAYVANLARIN ISLAHI VE ADAPTASYONU PROJESİ	0	53.074.596	149.801	0
Anadolu Esmeri Geliştirme Projesi	0	12.105.440	0	0
Uluslararası Hayvancılık Araştırma Eğitim Merkezi	0	36.459.156	0	0
Anadolu Mandası Islah ve Geliştirme Merkezi	0	4.510.000	149.801	3
GIDA VE YEM NUMUNESİ ALMA HİZMETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ (Taşıt Alımı)	0	345	0	0
ÜLKESEL MERİNOS GELİŞTİRME PROJESİ (KOP)	0	8.476.247	150.379	2
HUBUBAT REFERANS MATERYAL MERKEZİ	0	14.990.000	10.771.957	72
İnşaat (Hub.Ref.Mat.Mer.)	0	10.937.000	10.771.957	98
Diğer (Hub.Ref.Mat.Mer.)	0	4.053.000	0	0
KARADENİZDE BALIK STOKLARI YÖNETİMİ (DOKAP)	0	1.100.000	0	0
TOPLAM	0	374.499.125	33.528.975	9

Tablo 167: Sermaye Giderleri, Dış Proje Kredileri (TL)

Proje Adı	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
	(1)	(2)	(3)	(3/2)
ÇORUH NEHRİ HAVZA REHABİLİTASYON PROJESİ (DAP) (DOKAP)	400.000	400.000	396.591	99
GÖKSU-TAŞELİ HAVZASI KALKINMA PROJESİ (KOP)	4.500.000	7.916.000	7.916.000	100
KIRSAL DEZAVANTAJLI ALANLAR KALKINMA PROJESİ I	1.600.000	1.600.000	0	0
2018 Yılı Sermaye Giderleri, Dış Proje Kredileri: TOPLAMI	6.500.000	9.916.000	8.312.591	84

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 168: 2018 Yılı Sermaye Transferleri (TL)

Proje Adı	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
	(1)	(2)	(3)	(3/2)
KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROJESİ	80.000.000	75.000.000	74.977.060	100
Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Projesi (TKDK)	3.000.000	3.000.000	3.000.000	100
Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı	77.000.000	72.000.000	71.977.060	100
BİTKİSEL ÜRETİMİ GELİŞTİRME PROJESİ (Sermaye Transferi)	0	7.518.000	7.517.392	100
HAYVANCILIĞI GELİŞTİRME PROJESİ	50.000.000	47.482.000	42.000.000	88
Damızlık Düve Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi-Ser.Transferi	30.000.000	30.000.000	30.000.000	100
Alternatif Hayvancılık Faaliyetlerinin Gel.Prj.-Ser. Transferi	10.000.000	7.482.000	2.000.000	27
Damızlık Koç Teke Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi-Ser.Transferi	10.000.000	10.000.000	10.000.000	100
ÇORUH NEHRİ HAVZA REHABİLİTASYON PROJESİ (DAP) (DOKAP) (Sermaye Transferi)	4.000.000	4.000.000	3.720.438	93
HAYVANCILIK YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI (Bölgesel Projeler (GAP,KOP,DAP,DOKAP)-Ser.Transferi)	50.000.000	50.000.000	50.000.000	100
2018 Yılı Sermaye Transferleri: TOPLAMI	184.000.000	184.000.000	178.214.891	97

Tablo: 169 2018 Yılı Sermaye Transferleri, Dış Proje Kredileri (TL)

Proje Adı	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
	(1)	(2)	(3)	(3/2)
ÇORUH NEHRİ HAVZA REHABİLİTASYON PROJESİ (DAP) (DOKAP) (Sermaye Transferi (ÇORUH NEHRİ))	3.600.000	3.600.000	3.334.592	93
2018 Yılı Sermaye Transferleri, Dış Proje Kredileri: TOPLAMI	3.600.000	3.600.000	3.334.592	93

Tablo 170 : 2018 Yılı Borç verme (TL)

Proje Adı	Kesintili Başlangıç Ödeneği (KBÖ)	Revize Ödenek	Harcama	Harcama Oranı (%)
	(1)	(2)	(3)	(3/2)
TARIMA DAYALI İHTİSAS OSB PROJESİ	16.000.000	34.000.000	27.297.904	80
(GAP) Tarıma Dayalı İhtisas OSB	1.000.000	15.500.000	9.018.846	58
(DAP) Tarıma Dayalı İhtisas OSB	7.000.000	8.000.000	7.814.176	98
(DİĞER) Tarıma Dayalı İhtisas OSB	7.000.000	10.500.000	10.464.882	100
(DOKAP) Tarıma Dayalı İhtisas OSB	1.000.000	0	0	
TDİ OSB KAMULAŞTIRMA PROJESİ	808.000	808.000	728.426	90
2018 Yılı Borç verme: TOPLAMI	16.808.000	34.808.000	28.026.330	81

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bütçe Uygulama sonuçları

Tablo 171 : Bakanlığımızın 2016-2017-2018 Yılları Ödenek ve Harcama Tutarları

Uygulama Sonuçları (TL)	Birim	2016	2017	2018
Kesintili Bütçe Ödeneği	TL	574.051.000	623.813.000	668.679.000
Yıl Sonu Ödenek	TL	599.103.086	688.590.086	705.979.916
Yıl Sonu Harcama	TL	540.891.841	654.743.831	687.449.704
Gerçekleşme Oranı	%	90,28	95,08	97,38

2018 yılında Bakanlığımıza 668.679.000TL ödenek tahsis edilmiş olup, ödeneğin %97,38'i harcanmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 172: 2018 Yılı Harcamalarının Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-1

Ekonomik Sınıflandırma	Kesintili Bütçe Ödeneği (TL)	Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Toplam Harcama İçindeki Oranı (%)
Personel Giderleri	333.450.000	344.560.600	342.725.424	49,87
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	58.080.000	62.358.400	60.234.225	8,76
Mal ve Hiz. Alım Giderleri	46.093.000	39.339.000	36.956.937	5,37
Cari Transferler	16.852.000	16.852.000	15.931.891	2,31
Sermaye Giderleri	199.933.000	237.621.891	226.714.638	32,98
Sermaye Transferleri	14.271.000	5.248.025	4.886.587	0,71
TOPLAM	668.679.000	705.979.916	687.449.704	100

Not: Bakanlığımıza bağlı (DSİ, OGM ve SUEN) kuruluşlara yapılan sermaye transferleri ile hazine yardımları hariç. Bakanlığımız harcamalarının ekonomik sınıflandırmaya göre analizine bakıldığında, toplam harcama içerisindeki payın %49 ile en fazla personel giderlerinin olduğu, sermaye transferlerinin ise % 0,71 ile en az olduğu görülmektedir.

Tablo 173 : 2018 Yılı Harcamalarının Ekonomik Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-2

Ekonomik Sınıflandırma	Bütçe Ödeneği (TL)	Yıl Sonu Ödeneği (TL)	Harcam (TL)	Harcama Oranı (%)
Personel Giderleri	333.450.000	344.560.600	342.725.424	99,47
Sos. Güv. Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	58.080.000	62.358.400	60.234.225	96,59
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	46.093.000	39.339.000	36.956.937	93,94
Cari Transferler	2.199.336.000	2.433.684.000	2.400.288.291	98,63
Sermaye Giderleri	199.933.000	237.621.891	226.714.638	95,41
Sermaye Transferleri	11.886.864.000	15.049.493.492	14.257.649.054	94,74
TOPLAM	14.723.756.000	18.167.057.383	17.324.568.571	95,36

Not: Bakanlığımıza bağlı (DSİ, OGM ve SUEN) kuruluşlara yapılan sermaye transferleri ile hazine yardımları dahil.

Tablo 174: 2018 Yılı Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-1

Fonksiyonel Sınıflandırma	Kesintili Bütçe Ödeneği (TL)	Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Toplam Harcama İçindeki Oranı (%)
Genel Kamu Hizmetleri	49.652.000	49.701.406	43.119.316	6,27
Savunma Hizmetleri	520.000	8.000	5.393	0,01
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	4.210.000	1.090.000	1.057.639	0,15
Ekonomik İşler ve Hizmetler	405.562.000	452.476.409	444.578.688	64,67
Çevre Koruma Hizmetleri	208.385.000	201.854.100	198.188.952	28,83
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri*	350.000	850.000	499.716	0,07
TOPLAM	668.679.000	705.979.916	687.449.704	100

*Engellilerin Erişilebilirliğinin Sağlanması Amacıyla Yapılacak Giderler yer almaktadır.

Not: Bakanlığımıza bağlı (DSİ, OGM ve SUEN) kuruluşlara yapılan sermaye transferleri ile hazine yardımları hariç.

Tablo 175: 2018 Yılı Harcamalarının Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Dağılımı-2

Fonksiyonel Sınıflandırma	Kesintili Bütçe Ödeneği (TL)	Ödenek (TL)	Harcama (TL)	Harcama Oranı (%)
Genel Kamu Hizmetleri	14.104.729.000	17.510.778.873	16.680.238.183	95,26
Savunma Hizmetleri	520.000	8.000	5.393	67,41
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	4.210.000	1.090.000	1.057.639	97,03
Ekonomik İşler ve Hizmetler	405.562.000	452.476.409	444.578.688	98,25
Çevre Koruma Hizmetleri	208.385.000	201.854.100	198.188.952	98,18
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri*	350.000	850.000	499.716	58,79
TOPLAM	14.723.756.000	18.167.057.383	17.324.568.571	95,36

Not: Bakanlığımıza bağlı (DSİ, OGM ve SUEN) kuruluşlara yapılan sermaye transferleri ile hazine yardımları dahil. Engellilerin Erişilebilirliğinin Sağlanması Amacıyla Yapılacak Giderler yer almaktadır.

Döner Sermaye Gelir ve Giderleri

Tablo 176: 2018 Birleştirilmiş Gelirler Cetveli

Gelir Kalemi	Gelir (TL)
Mal ve Hizmet Gelirleri	112.567.335,20
Diğer Gelirler	8.295.907,59
Toplam	120.863.242,79
İade ve İndirimler (-)	5.948.485,07
Toplam	114.914.757,72

Tablo 177: 2018 Yılı Döner Sermaye İşletmelerinin Birleştirilmiş Giderler Cetveli

GİDERLER	
HESAP ADI	HARCANAN
Personel Giderleri	14.693.552,46
Memurlar	2.865.570,53
İşçiler	11.827.981,93
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	2.657.622,49
Memurlar	64.148,89
İşçiler	2.593.473,60
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	47.653.761,20
Üretim ve Tüketime Yönelik Mal ve Malzeme Alımları	20.458.646,04
Yolluklar	4.586.047,07
Görev Giderleri	474.360,01
Hizmet Alımları	16.092.952,42
Cari Transferler	2.365.498,64
Görev Zararları	0,00
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	0,00
Hane Halkına Yapılan Transferler	0,00

Yurt Dışına Yapılan Transferler	0,00
Gelirlerden ve Kârlardan Ayrılan Paylar	2.365.498,64
Diğer Transferler	0,00
Sermaye Giderleri	24.830.560,56
Mamul Mal Alımları	1.769.479,11
Menkul Sermaye Üretim Giderleri	494.700,00
Gayrimenkul alımları ve kamulaştırma giderleri	5.403.546,88
Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderleri	16.101.564,53
Menkul Malların Büyük Onarım Giderleri	0,00
Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	418.563,66
GENEL TOPLAM	92.200.995,35

2. TEMEL MALİ TABLOLARA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Temel Mali Tablolara İlişkin Açıklamalar

Bakanlığımız personelinin maaş ve özlük haklarına ilişkin giderlerinde kullanılmak üzere "01 Personel Giderleri" için 3.781.216.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde 52.472.638 TL eklenen, 51.574.600 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 3.782.114.038 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun 3.991.649.001 TL'si (% 106) harcanmıştır.

"02 Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri" için 663.273.000 TL tahsis edilmiştir. Yıl içinde 11.874.000 TL eklenen, 8.655.000 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 666.492.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun 688.359.009 TL'si (% 103) harcanmıştır.

Bakanlığımız üretime ve tüketime yönelik mal ve hizmet alımları, yolluklar, görev giderleri, hizmet alımları, temsil tanıtma giderleri, menkul mal, gayrimaddi hak alım, bakım ve onarım giderleri, gayrimenkul mal bakım ve onarım giderleri ve cenaze hizmetlerini içeren "03 Mal ve Hizmet Alım Giderleri" için 412.873.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde 51.171.500 TL eklenen, 32.489.138 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 431.555.362 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun 402.700.785 TL'si (% 93) harcanmıştır.

Kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferleri, hane halkına yapılan transferleri, yurtdışına yapılan transferleri içeren "05 Cari Transferler" için 14.904.698.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde 955.184.000 TL eklenen, 534.008.400 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 15.325.873.600 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun 14.910.118.226 TL'si (% 97) harcanmıştır.

Mamul mal alımları, menkul sermaye üretim giderleri, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırması, gayrimenkul sermaye üretim giderleri, menkul malların büyük onarım giderleri, gayrimenkul büyük onarım giderleri, stok alımlarını içeren "06 Sermaye Giderleri" için 1.713.805.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde 524.667.525 TL eklenen, 872.797.894 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 1.365.674.631 TL olarak gerçekleşmiştir. Bunun 750.727.822 TL'si (% 55) harcanmıştır. (2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) için aktarılan 340.970.150,74 TL ödenek 2019 yılına devredilmiştir.)

“07 Sermaye Transferleri” için 184.000.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Bunun 178.214.891 TL’si (% 97) harcanmıştır.

“08 Borç verme” için 16.808.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde 18.000.000 TL ödenek eklenerek toplam ödenek 34.808.000 TL olmuştur. Bunun 28.026.330 TL’si (% 81) harcanmıştır.

Bütçede Meydana Gelen Sapmanın Nedeni

2017 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda 19.537.920.000.-TL olan Bakanlığımız bütçesi 2018 yılında % 10,9 artarak 21.676.673.000 TL olmuştur. Yıl içinde 1.620.887.663 TL eklenen ve 1.507.043.032 TL düşülen ödenek sonucu, toplam ödenek 21.790.517.631 TL’dir. Buna göre sonunda 20.949.796.065 TL harcanmıştır. Harcama oranı ise % 96’dır. (2018 yılında İçişleri Bakanlığı (YİKOB) iktarları 340.970.150,74

NOT: Rakamsal veriler Bakanlığımız SGB.net sisteminden 26.02.2019 tarihinde alınmıştır.

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Temel Mali Tablolara İlişkin Açıklamalar

2018 yılında yapılan harcamaların ekonomik sınıflandırmaya göre toplam harcama içindeki payı; personel giderleri %49,87, sosyal güvenlik kurumlarına yapılan devlet primi giderleri %8,76, mal ve hizmet alımları giderleri %5,37, sermaye giderleri %32,98, cari transferler %2,31, sermaye transferleri %0,71 olarak gerçekleşmiştir.

3. MALİ DENETİM SONUÇLARI

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Mali Denetim Sonuçlarına İlişkin Açıklamalar

Sayıştay Başkanlığının 2018 yılında gerçekleştirdiği 2017 yılı Sayıştay Denetim Raporunda, yer alan bulgulardan; 17’si düzenlilik denetimi, 2’i performans denetimi ve 26’ı 2017 yılında izlemeye alınmış olup, söz konusu denetim sonucunda tespit edilen bulgulara ilişkin olarak Bakanlık birimlerinde gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Mali Denetim Sonuçlarına İlişkin Açıklamalar

2017 Yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer alan toplam 57 bulgu tespit edilmiştir. Söz konusu bulgulardan 8 adedine kısmen 23 adedine tamamen katıldığımızı, 17 adet bulguya ise katılmadığımız beyanında bulunduk. Söz konusu bulgulara ilişkin belirtilen öneriler doğrultusunda gerekli tedbirler alınarak çalışmalar başlatılmıştır.

B. PERFORMANS BİLGİLERİ

1. FAALİYET VE PROJE BİLGİLERİ

Tablo 178: Faaliyet ve Projeler

(Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı)

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
1			Tarımsal Ürünlerde Arz Güvencesini Sağlamak
	1	Tarımsal Ürünlerde Arz Güvencesinin Sağlanması	(YİKOB) Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Projesi (YİKOB) Hayvancılığı Geliştirme Projesi (YİKOB) Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi Afet Ödemeleri Alternatif Hayvancılık Faaliyetlerinin Gel.Prj.-Ser.Transferi Ardahan Kafkas Arısı Gen Mer. Islah, Üret. Eğit., Lab. Alt Yap. İyileştirilmesi Prj. Arıcılığı Geliştirme ve Arı Ürünlerinin Üretimini Yaygınlaştırma Prj.-Ser.Transferi Arıcılık ve Bal Desteği Ödemeleri Aspir Desteği Ödemeleri Bakliyat Desteği Ödemeleri Bambus Arısı Desteği Ödemeleri Bitkisel Üretim Cari Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Projesi Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Projesi (Sermaye Transferi) Bitkisel Ürün Sigortası Desteği Ödemeleri Bölgesel Çeşit Tavsiye Listesi Oluşturulması Projesi Bölgesel Projeler (Gap,Kop,Dap,Dokap)-Ser.Transferi Buğday Desteği Ödemeleri Buzağı Desteği Ödemeleri Büyük Baş Hayvan Desteği Ödemeleri Büyükbaş Damızlık Hayvan Alımı Desteği Ödemeleri Büyükbaş Hayvan Besi Desteği Ödemeleri Çay Bahçelerinin Yenilenmesi Projesi Çay Budama Masrafları Ödemeleri Çay Budama Tazminatı Desteği Ödemeleri Çay Desteği Ödemeleri Çayır Mera Yem Bitkileri Üretim Geliştirilmesi Projesi Çeltik Desteği Ödemeleri Çiğ Süt Desteği Ödemeleri Damızlık Değer Tespiti Projesi Damızlık Düve Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi-Ser.Transferi Damızlık Koç Teke Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi-Ser. Transferi Dane Mısır Desteği Ödemeleri

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
	1	Tarımsal Ürünlerde Arz Güvencesinin Sağlanması	Desteklemeler (Bügem) - Alternatif Tarımsal Üretim Uygulamaları Desteklemeler (Bügem) - Bitkisel Üretimi Geliştirme Desteklemeler (Bügem) - Hayvancılığı Geliştirme Desteklemeler (Haygem) - Hayvancılığı Geliştirme Desteklemeler (Tagem) - Araştırma ve Geliştirme Desteklemeler (Tagem) - Genetik Kaynakların Korunması Desteklemeler (Trgm) - Tarım Sigortaları ve Uygulamaları Diğer Fark Ödemeleri Diğer Hububat Destekleri Ödemeleri Diğer Tarım Sigortası Desteği Ödemeleri Doğal Çiçek Soğanlı Bitkileri Koruma Projesi Fındık Alternatif Ürün Desteği Fındık Üreticileri Alan Bazlı Gelir Desteği Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskan Projesi Gübre Desteği Ödemeleri Hasar Fazlası Desteği Ödemeleri Hayvancılığı Geliştirme Projesi Hayvancılık Cari Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Hindi Yetiştiriciliğini Geliştirme Prj.-Ser.Transferi İslah Amaçlı Küçük Baş Hayv.Yet. Bir.Desteği Öd. İhracat Navlun Desteği İpek Böceği Desteği Ödemeleri İpekböceği Üretimini Geliştirme Prj.-Ser.Transferi İyi Tarım Uygulamaları Desteği Ödemeleri İyi Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi Kanola Desteği Ödemeleri Kaz Yetiştiriciliğini Geliştirme Prj.-Ser.Transferi Kırmızı Et Üretim ve İşlenmesinde İşbirliği Süreçlerinin Analizi Küçükbaş Hayvan Sigortası Desteği Ödemeleri Kümes Hayvanları Sigortası Desteği Ödemeleri Kütlü Pamuk Desteği Ödemeleri Lif Bitkilerinde Kalitenin Arttırılması ve Pazara Ulaşımın Geliştirilmesi Projesi Lisanslı Depolarda Ürün Depolama Kira Desteği Manda Üretimini Geliştirme Prj.-Ser.Transferi Mazot Desteği Ödemeleri Mera Hizmetleri Organik Tarım Desteği Ödemeleri Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi Sera Elektrik Desteği Sera Sigortası Desteği Ödemeleri Sertifikalı Fidan Kullanım Desteği Ödemeleri Sertifikalı Fidan Üretim Desteği Ödemeleri

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
1		Tarımsal Ürünlerde Arz Güvencesinin Sağlanması	Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği Ödemeleri
			Sertifikalı Tohum Üretim Desteği Ödemeleri
			Soya Fasülyesi Desteği Ödemeleri
			Su Ürünleri Sigortası Desteği Ödemeleri
			Suni Tohumlama Primleri
			Sürü Yöneticisi İstihdamı Desteği Ödemeleri
			Süt Regülasyonu Desteği Ödemeleri (Süt Tozu)
			Süt Sığırı Sigortası Desteği Ödemeleri
			Tarımsal Desteklemelerin İzleme ve Değerlendirilmesi Projesi
			Taşıt Alımı-Hayvancılığı Geliştirme Projesi
			Tiftik Üretimi Desteği Ödemeleri
			Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü ve Lab. Binası (Gap)
			Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi
			Toprak Analizi Desteği Ödemeleri
			Türkiye Tarım Havzaları Geliştirme Projesi
			Uluslararası Kuruluşlara Ödemeler (Bügem)
			Yağlık Ayçiçeği Desteği Ödemeleri
			Yem Bitkileri Üretimi Desteği Ödemeleri
			Zeytinyağı Desteği Ödemeleri
Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu Desteği			
2		Rekabet Gücü Yüksek, Sürdürülebilir Bir Tarım Sektörü İçin Politikalar Geliştirmek ve Uygun Politika Araçlarını Belirlemek	
	2	Sürdürülebilir Bir Tarım Sektörü İçin Politika Oluşturma	Coğrafi İşaretlerde Farkındalığın Artırılması Projesi
			Su Ürünleri Örgütleri İle İl Müd. Kap. Gel. Prj.
			Su Ürünleri Üretici Örgütleri Kurumsal Kapasite Geliştirme Projesi
			Tarıma Dayalı İhtisas Osb (Dap)
			Tarıma Dayalı İhtisas Osb (Diğer)
			Tarıma Dayalı İhtisas Osb (Dokap)
			Tarıma Dayalı İhtisas Osb (Gap)
			Tarıma Dayalı İhtisas Osb İhtiyaç Analizi Projesi
			Tarıma Dayalı İhtisas Osb Uygulama Projesi
			Tarımsal Örgütlerin Pazarlama Kabiliyetlerinin Geliştirilmesi Projesi
			Tarımsal Üretici Örgütlerinin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Projesi
			Tdi Osb Kamulaştırma Projesi
			3
	3	Ulusal ve Uluslararası Kurumlarla Etkin İşbirliğinin Sağlanması	Ab Ortak Piyasa Düzenlerine Uyum Stratejisi Hazırlanması Projesi
			Güney-Güney Ulusl. İşb.Kap. Gel. Projesi
			Ortak Piyasa Düzenleri Stratejisi Hazırlıkları Kapsamında Kur.Kap.Güçl.Prj.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
			Tarımsal İhracatın Artırılması Amacıyla Operasyonel Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi
			Uluslararası Kuruluşlara Ödemeler (Abdgm)
			Uluslararası Kuruluşlara Ödemeler (Bsgm)
			Uluslararası Kuruluşlara Ödemeler (Trgm-Oecd)
4		Üreticilere Ve Tüketicilere Yönelik Eğitim Stratejileri ve Danışmanlık Sistemi Geliştirmek	
	4	Eğitim, Yayım ve Danışmanlık Faaliyetlerinin Geliştirilmesi	(YİKOB) Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi
			(YİKOB) Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetlerinin Desteklenmesi Projesi
			(YİKOB) Tarımsal Yayım Hizmetleri Projesi
			Aday Çıracak, Çıracak ve Stajyer Öğrencilerin Ücretleri
			Eğitim Merkezleri Kursları
			El Sanatları Cari
			Elektronik Yayıncılık Hizmetlerinin Geliştirilmesi Prj.
			Expo 2016 Antalya
			Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi
			Muhtelif İşler (Eğitim Merkezleri)
			Reform Cari Kırsal Kalkınma Tanıtım
			SGB Yayın Dairesi Giderleri
			Tarım Danışmanlığı
			Tarım Danışmanlığı (Yayın)
			Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetlerinin Desteklenmesi Projesi
			Tarımsal Yayım Hizmetleri Projesi
			Taşıt Alımı-Muhtelif İşler (Eğitim Merkezleri)
			Yayçep Giderleri
			Yayım Personelinin Altyapısının Dest.Prj.
5		Gıda ve Yem Güvenilirliğine Yönelik Gerçekleştirilen Resmi Kontrol Hizmetlerinin Etkinliğini Artırmak	
	5	Gıda ve Yem Güvenilirliğine Yönelik Denetim ve Kontrol Hizmetleri	(YİKOB) Ankara İl Kontrol Laboratuvarı
			(YİKOB) Bitki Sağlığı Uyg. Kont. Prj. - Bitkisel Üretim Karantina Hizmetleri
			(YİKOB) İl Kontrol Lab. Altyapısının Gel.
			(YİKOB) Taşıt Alımı (Gıda ve Yem Numunesi Alma Hizmetlerinin Geliştirilmesi)
			(YİKOB) Tekirdağ İl Kontrol Laboratuvarı
			Adana İl Kontrol Laboratuvarı
			Afyonkarahisar Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü
			Ankara İl Kontrol Laboratuvarı
			Bitki Sağlığı Uyg. Kont. Prj. - Bitkisel Üretim Karantina Hizmetleri
			Denizli Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü
			Edirne Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü
			Elazığ Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü (Dap)
			Erzurum Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü (Dap)
			Etüd-Proje

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
	5	Gıda ve Yem Güvenilirliğine Yönelik Denetim ve Kontrol Hizmetleri	Gıda Denetim Hizmetleri Gıda Hizmetleri Cari Gıda ve Yem Numunesi Alma Hizmetlerinin Geliştirilmesi Hasat Öncesi Pestisit Denetiminin Geliştirilmesi Projesi Hayvansal Ürünlerde İzleme Sisteminin Güçlendirilmesi İl Kontrol Lab. Altyapısının Gel. İl Kontrol Laboratuvarları Yapımı İstanbul Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü Rize İl Kontrol Laboratuvarı (Dokap) Taşıt Alımı (Gıda ve Yem Numunesi Alma Hizmetlerinin Geliştirilmesi) Tekirdağ İl Kontrol Laboratuvarı Ulusal Referans Lab.
6		Gıda Güvenilirliğine İlişkin Doğru ve Güncel Bilgi Sunmak, Okullarda Gıda Güvenilirliğine Yönelik Uygulamaları Geliştirmek	
	6	Güvenilir Gıda Konusunda Bilgi Düzeyinin Artırılması	Kuru Üzüm Programı Okul Sütü Programı
7		Bitkisel Üretimde Çevreye Duyarlı Bitki Sağlığı Tedbirleri İle Kaliteyi Koruyarak verimi Artırmak	
	7	Entegre, Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Uygulamalarının Yaygınlaştırılması	Bitki Sağlığı Uyg. Kont. Prj. - Bitki Sağlığı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Biyolojik Mücadele Desteği Ödemeleri Mersin İlinde Akdeniz Meyve Sineği İle Biyoteknik Mücadele Projesi Patetes Siğili Desteği Ödemeleri
8		Bitki Koruma Ürünleri İle Uygulama Ekipmanlarının Resmi Kontrolünü / Denetimini Gerçekleştirmek	
	8	Bitki Koruma Ürünleri İle Zirai Mücadele Alet ve Ekipmanlarının Kontrollerinin Sağlanması	Desteklemeler (Gkgm)-Bitki Koruma Hizmetleri Ruhsatlı Pestisitlerin Biyolojik Etkinliklerinin Değerlendirilmesi Prj.
9		Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile ilgili Mücadele Hizmetlerini Geliştirmek ve Hayvan Refahını Korumak	
	9	Hayvan Sağlığı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi ve Hayvan Refahının Korunması	(YİKOB) Hayvan Hastalık ve Zararlıları İle Mücadele Projesi (YİKOB) veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlükleri İnşaatı ve Modernizasyonu Projesi Aşı Desteği Ödemeleri Aşı Suş Bankası Aşı Üretim Merkezi Kurulması Projesi Buzağı Ölümünün Önlenmesi İçin E. Coli'ye Karşı Aşılama Projesi Büyük Baş Hayvan Hastalıkları Tazminatı Desteği Ödemeleri

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler			
9	9	Hayvan Sağlığı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi ve Hayvan Refahının Korunması	Desteklemeler (Gkgm)-Hayvan Hastalık Zararlıları İle Mücadele Hastalıklardan Ari İşletme Desteği Ödemeleri			
			Hayvan Hareket Kontrol Noktaları Projesi			
			Hayvan Hastalık ve Zararlıları İle Mücadele Projesi			
			Kanatlı Hayvan Hastalıkları Tazminatı Desteği Ödemeleri			
			Koyun-Keçilerin Elektronik Kimliklendirilmesi ve Kaydı Projesi			
			Kuduz Hastalığına Karşı Oral Aşılama Projesi			
			Lsd Hastalığının Kontrolü ve Önlenmesi Projesi			
			Resmi Kontroller, Risk Değerlendirme ve Hayvansal Yan Ürün Yönetimine İlişkin Kap.Gel.			
			Türkiyede Kuduz Hastalığına Karşı Oral Aşılama Projesi			
			Türkiye'de Kuduz Hastalığına Karşı Oral Aşılama Projesi			
			Ulusal veteriner Antibiyotik Direnç İzleme Projesi			
			Veteriner Biyolojik Ürünleri ve Soğuk Zincir Koşullarının İzlenmesi Projesi			
			Veteriner Hizmetleri Altyapısının Geliştirilmesi Projesi			
			Veteriner Sınır Kontrol Noktası Müdürlükleri İnşaatı ve Modernizasyonu Projesi			
			Veteriner Stratejisi Etüdü			
			10		Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Kullanılan veteriner Sağlık Ürünlerinin Kalite ve Etkinliklerini Artırmak	
				10	Veteriner Sağlık Ürünlerinin Kontrollerinin Sağlanması	Aşı Üretim Merkezi Kurulması Projesi
11		Kırsalda Gelir ve İstihdam Olanaklarını Artırmak ve Kırsal Ekonomiye Çeşitlendirmek				
11	11	Kırsalda Gelir ve İstihdam Olanaklarının Artırılması	Ardahan-Kars-Artvin Kalkınma Projesi			
			Beş Dekar Altındaki Küçük İşletme Desteği			
			Borç verme (Maliye)			
			Çiftlik Muhasebe veri Ağı (Çmva) Katılım Primi			
			Damızlık Koyun Yetiştiriciliği Koop. Prj.			
			Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Koop. Prj.			
			Genç Çiftçilere Proje Desteği			
			Genç Çiftçilerin Desteklenmesi Programı			
			Göksu - Taşeli Havzası Kalkınma Projesi			
			Göksu-Taşeli Havzası Kalkınma Projesi (Kop)			
			İpard Iı -Ovmp			
			İpard Iı Programı Danışmanlık Hizmetleri Projesi			
			İpard Ulusal Eş Finansman Katkı Payı Ödemeleri			
			İtri ve Tıbbi Bitkiler İle Boya Bitkileri Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi			
			İsedak-Kkydp			
			Kırsal Dezavantajlı Alanlar Kalkınma Projesi I			
			Kırsal Kalkınma Destekleri Ödemeleri			
			Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi (Cari Transfer/Destekleme)			
			Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (Sermaye Transferi)			
			Merkezi Sağım Ün. Dam. Sığ. Yet. Koop. Prj			
			Rize,Bayburt,Gümüşhane Kalkınma Projesi			
Seracılık Kooperatiflerine Borç verme						
Yerel Kalkınma Strat. Haz. Uyg. Kapasite Geliş. Prj.						

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
12		Sürdürülebilir Tarımsal Üretimi Sağlamak İçin; Küçük ve Parçalı Tarım Arazilerini Toplulaştırmak ve Arazi Kullanım Planlaması Yapmak	
	12	Kırsal Altyapı Eksikliklerinin Giderilmesi ve Mevcut Altyapının İyileştirilmesi	(YİKOB) Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Devam Eden İşler (YİKOB) Gap Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi (YİKOB) Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Projesi Arazi Dağıtım Projesi Arazi Kullanım Planlaması Projesi Arazi Parseli Tanımlama Sistemi Projesi Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Devam Eden İşler Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Etüt Proje Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Yeni Başlayacak İşler Arazi Toplulaştırması Etüt ve Projelendirme Projesi Çiftlik Muhasebe veri Ağı Sistemi Projesi Çoruh Nehri Havza Rehabilitasyon Projesi (Sermaye Transferi) Dap İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi - Devam Eden İşler Dap İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi - Etüt Proje Dap İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi - Yeni Başlayacak İşler Denetimde Risk Esaslı Sisteme Uyum Projesi Dokap İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi Dokap İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi - Devam Eden İşler Dokap İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi - Etüt Proje Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Projesi Gap Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi Gap Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Devam Eden İşler Gap Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Etüt Proje Kırsal Kalkınma Proje Etütleri Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Projesi Kop İlleri Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Devam Eden İşler Kop İlleri Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - Etüt Proje Kop İlleri Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi - İkinci Merhale İşler Merzifon ve Suluova Arazi Toplulaştırma ve Tigh Projesi Muhtelif Proje Etütleri Reform Cari (Kontrolörler) Tarım Arazileri Edindirme ve Yönetimi Projesi Tarım Arazileri Yönetimi Tarım Arazilerinin Devir ve Takip Sistemi Projesi Tarım Reformu Eğitimleri (Cari) Tarla İç Drenaj ve Arazi Islahı Projesi
13		Toprak ve Su Kaynaklarının Korunmasını ve verimli Kullanılmasını Sağlamak	
	13	Toprak ve Su Kaynaklarının Korunması ve Rasyonel Kullanılması	Ab Yeşil Tarım Uygulamalarının Uyumlaştırılması Projesi Alternatif Üretim Yöntemlerinin Geliştirilmesi Projesi Bozkır Ekosistemlerinin İklim Değişikliğine Uyumu İçin Tarımsal Uygulamalar Projesi Çevre Amaçlı Tarım. Alan.Kor.Desteği Ödemeleri Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması (Çatak) (Sermaye Transferi) Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması Projesi Çoruh Nehri Havza Rehabilitasyon Projesi (Dap) (Dokap) Sorunlu Tarım Alanlarının Tespiti ve İyileştirilmesi Projesi Sulama Kooperatiflerinde Su Kullanım Etkinliğini Artıracak Tedbirlerin Uygulanması Projesi Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Kirliliğin Kontrolü Projesi

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
14		Su Ürünleri Türlerinin Stok Durumlarını İzlemek ve Yönetim Planlarını Hazırlamak	
	14	Su Ürünleri Yönetim Planlarının Hazırlanması	(YİKOB) İdari Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi (YİKOB) Yapay Resifleri İzleme Projesi (YİKOB) Karadenizde Balık Stokları Yönetimi Projesi İdari Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi Karadenizde Balık Stokları Yönetimi Projesi Su Ürünlerinde Stok Tespiti Uygulama Projesi Su Ürünlerinde Stok Yönetimi Uygulama Projesi Türk Balıkçılık Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi Yapay Resifleri İzleme Projesi
15		Su Ürünlerini ve Kaynaklarını Korumak, Kontrol ve etimlerin Etkinliğini Artırmak	
	15	Su Ürünlerini ve Kaynaklarını Korumaya Yönelik Denetimlerin Yapılması	(33.01.05.00)Denizlerin Terkedilmiş Av Araçlarından Temizlenmesi Prj. (YİKOB) Kontrol Teknesi Alımı (YİKOB) Kontrol Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi Denizlerin Terkedilmiş Av Araçlarından Temizlenmesi Kontrol Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi Kontrol Teknesi Alımı
16		Su Ürünleri Üretimini ve Tüketimini Artırmak	
	16	Su Ürünleri Üretimi ve Tüketiminin Artırılması	Desteklemeler (Su Ürünleri ve Balıkçılık) İhracat Navlun Desteği Su Kaynaklarının Balıklandırılması Projesi Su Ürünleri Cari Su Ürünleri Desteği Ödemeleri Su Ürünleri Üretimini Geliştirilmesi Projesi (YİKOB) Su Ürünleri Üretimini Geliştirilmesi Projesi

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
17		Tarımsal İç ve Dış Pazar Talepleri Doğrultusunda Yeni Çeşit, Irk, Metot ve Teknoloji Geliştirmek	
	17	Ulusal ve Uluslararası Pazar Talepleri Doğrultusunda Yeni Çeşit, Irk, Metot ve Teknoloji Geliştirilmesi	(YİKOB) Arı ve İpekböcekçiliği Altyap.Gel.Prj. (YİKOB) Bahçe Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi (YİKOB) Batem Merkezi Laboratuvar ve Eğitim Kompleksi (YİKOB) Biyolojik Mücadele Araştırma Merkezi Projesi (YİKOB) Biyoteknik Mücadele ve Pestisit Uygulama Teknikleri Merkezi Projesi (YİKOB) Etçi Damızlık Geliştirme Projesi (YİKOB) Hatay Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı (YİKOB) Hayvansal Üretim Araştırmaları Projesi (YİKOB) İnşaat (Hub.Ref.Mat.Mer.) (YİKOB) Meyve-Asma Baz Materyalleri Ar-Ge Merkezi (YİKOB) Tarla Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi (YİKOB) Toprak Kökenli Hastalıklara Dayanıklılık Test Merkezi (YİKOB) Uluslararası Hayvancılık Araştırma Eğitim Merkezi (YİKOB) Ülkesel Mısır Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi (YİKOB) Üzüm ve Teknolojileri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi (YİKOB) Yumurtacı Damızlık Geliştirme Projesi (YİKOB) Anadolu Mandası Islah ve Geliştirme Merkezi (YİKOB) Arıcılık Araştırma, Geliştirme ve İnovasyon Merkezi (YİKOB) Bitki Sağlığı Araştırmaları Merkez Laboratuvarı Projesi (YİKOB) Diğer (Hub.Ref.Mat.Mer.) (YİKOB) Tahıl Pas Hastalıkları Araştırma Merkezi Alata Tarımsal Biyoteknoloji Merkezi Projesi Anadolu Mandası Islah ve Geliştirme Merkezi Ar-Ge Destekleri Ödemeleri Arı ve İpekböcekçiliği Altyap.Gel.Prj. Arıcılık Araştırma, Geliştirme ve İnovasyon Merkezi Bahçe Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi Bandırma Biyoteknoloji Merkezinin Kurulması Projesi Batem Merkezi Laboratuvar ve Eğitim Kompleksi Bitki Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Araştırmaları Projesi Bitki Sağlığı Araştırmaları Merkez Laboratuvarı Projesi Bitkisel Biyolojik Çeşitlilik ve Korunması Projesi Bitkisel Üretim Araştırmaları Prj. (Gap Devam Eden İnşaat)

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
			Biyogüvenlik Araştırma ve Geliştirme Projesi
			Biyolojik Mücadele Araştırma Merkezi Projesi
			Biyoteknik Mücadele ve Pestisit Uygulama Teknikleri Merkezi Projesi
			Diğer (Hub.Ref.Mat.Mer.)
			Enerji Tarımı Araştırma Merkezi Altyapı Geliştirme
			Etçi Damızlık Geliştirme Projesi
			Fındık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Alt Yapı Geliştirme Projesi
			Hatay Zeytincilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı
			Hayvan Hastalık ve Zararlıları İle Mücadele Araştırmaları Projesi
			Hayvansal Üretim Araştırmaları Projesi
			Hububat Referans Materyal Merkezi
			İnşaat (Hub.Ref.Mat.Mer.)
			Limnolojik Araştırmalar Merkezi Projesi
			Meyve-Asma Baz Materyalleri Ar-Ge Merkezi
			Meyvecilik Araştırma İstasyonu Eğitim Merkezi
			Modern Bitki Islahı ve Generasyon Atlasma Merkezi Altyapı Geliştirme Projesi
			Osmaniye Yağlı Tohumlar Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü
			Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitü Müdürlüğü Merkezi ve Laboratuvar Binası Yapımı
			Su Ürünleri İleri Araştırma ve Geliştirme Merkezi Projesi
			Tagem Araştırma Enstitülerinin Sulama Alt Yapılarının İyileştirilmesi ve Modernizasyonu Projesi
			Tahıl Pas Hastalıkları Araştırma Merkezi
			Tarım Makinaları ve Teknolojileri Ar-Ge ve İnovasyon Altyap. İyileştirilmesi ve Modernizasyonu
			Tarımsal Ekonomi Araştırma Projesi
			Tarla Bitkileri Araştırmaları Altyapı Modernizasyon Projesi
			Tarla Bitkileri Araştırmaları Desteklenmesi Projesi
			Taşıt Alımı-Su Ürünleri Araştırma Kapasitesinin Desteklenmesi Projesi
			Toprak Kökenli Hastalıklara Dayanıklılık Test Merkezi
			Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Projesi
			Uluslararası Hayvancılık Araştırma Eğitim Merkezi
			Ülkesel Ayçiçeği Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi
			Ülkesel Gıda ve Yem Araştırmaları Programı
			Ülkesel Mısır Islah Teknolojileri Araştırma Merkezi
			Üzüm ve Teknolojileri Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi
			Yumurtacı Damızlık Geliştirme Projesi

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
18		Genetik Kaynakları ve Biyolojik Çeşitliliği Korumak, Sürdürülebilir Kullanımını Sağlamak	
	18	Genetik Kaynakların ve Biyolojik Çeşitliliğin Muhafaza Edilmesi	(YİKOB) Anadolu Esmeri Geliştirme Projesi (YİKOB) Milli Botanik Bahçesi (YİKOB) Türkiye Geofit Bahçesi Projesi (YİKOB) Ulusal Gıda Starter Kültür Gen Bankası (YİKOB) Ulusal Su Ürünleri Gen Bankası (Dokap) (YİKOB) Ülkesel Merinos Geliştirme Projesi Anadolu Alacası Geliştirme Projesi Anadolu Esmeri Geliştirme Projesi Genetik Kaynakların Ex-Situ Korunması Projesi Hayvan Gen Kaynakları Desteği Ödemeleri Milli Botanik Bahçesi Türkiye Geofit Bahçesi Projesi Ulusal Gıda Starter Kültür Gen Bankası Ulusal Su Ürünleri Gen Bankası (Dokap) Ülkesel Merinos Geliştirme Projesi
19		Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlarla Ar-Ge İşbirliğini Geliştirmek	
	19	Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlarla Ar Ge İşbirliğinin Geliştirilmesi	Araştırmalar Cari Dünya Zeytin Koleksiyonunun Kurulması, Korunması ve Yönetimi
20		İklim Değişikliğinin Tarım Sistemleri Üzerine Olası Etkilerini Ölçmek ve Tedbir Almaya Yönelik Öneriler Geliştirmek	
	20		(YİKOB) Bitkisel Çeşitlilik ve Genetik Kaynakları Koordinasyon ve Üretim Yenileme Merkezi Bitkisel Çeşitlilik ve Genetik Kaynakları Koordinasyon ve Üretim Yenileme Merkezi Ülkesel Serin İklim Tahıllarında Soğuğa Dayanıklılık Test Merkezi Kurulması
21		Ar - Ge Sonuçlarının Uygulamaya Aktarılmasını Sağlamak	
	21	Araştırma Sonuçlarının Uygulamaya Aktarılması	Su Ürünleri Araştırma Kapasitesinin Desteklenmesi Projesi
22		Bakanlık Bünyesindeki Birimlerin Bilişim Altyapısını İyileştirmek/ Geliştirmek	
	22	Bilişim Altyapısının Geliştirilmesi	(YİKOB) Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Prj. (Bid) (YİKOB) Tarımsal Bilgi Altyapısı ve Bulut Bilişim Sistemi Kurulması Projesi Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Prj. (Bid) Tarımsal Bilgi Altyapısı ve Bulut Bilişim Sistemi Kurulması Projesi
23		Tarımda Doğru Bilginin Kaynağı Olmak İçin Yazılım Uygulamaları ve Sistemleri Geliştirmek	
	23		Bilgi İşlem Cari Desteklemeler (Trgm) - Tarımsal verilerin Takip ve Analizi Tarımsal İstatistikler veri Toplama Süreç. İyil. ve Değ. Kap. Artırılması Prj. Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi Projesi (YİKOB) Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi Projesi

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
24		Bakanlık Bilgi Varlıklarını, Bilgi Güvenliği Standartlarına Uygun Şekilde Yönetmek	
	24	Bilgi Güvenliği Konusunda Farkındalığın Artırılması	Bilgi İşlem Eğitimleri İnsan Kaynakları verimliliğinin Geliştirilmesi
25		Çalışanların verimliliğini ve Üretkenliğini Artırmak, İş Süreçlerine Yönelik Standartları Belirlemek	
	25	İnsan Kaynakları Yönetimi	İç Denetim Cari İç Kontrol Eğitimi İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Personel Cari
26		Kurumsal Yönetim Sistemini Etkin Hale Getirmek, Bakanlık Çalışanlarının Nitelik Olarak Gelişimini Sağlamak ve Kurumsal Aidiyeti Artırmak	
	26	Kurumsal Yönetim Sisteminin Etkin Hale Getirilmesi	Avrupa Birliği Eğitimleri Avukatlık Hizmet Alımı Balıkçılık ve Su Ürünleri Eğitimleri Destek Hizmetleri Eğitimleri Hukuk Cari Hukuk Müşavirliği Eğitimleri Personel Eğitimleri Sgb Cari Stratejik Yönetim Eğitimi Teftiş Cari Yurt Dışı Öğrenim
27		Kurumun Fiziksel Altyapısını İyileştirmek	
	27	Kurumun Fiziksel Altyapısının İyileştirilmesi	(YİKOB) Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi (Destek Hiz.) Bakanlık Ek Hizmet Binası Yapımı Destek Hizmetleri Cari Kamulaştırma Kamulaştırma (Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi) Kiralar Küçük Onarım Lojman Onarımı Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi (Bid-Bütçe) Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi (Cazibe Merkezleri Kurulması) Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi (Çevre Şehircilik Bak.) Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi (Destek Hiz.) Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi (Sgb-Bütçe) Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi (Tavan) Tarım Makineleri Deney ve Test Stantlarının Geliştirilmesi Projesi

Performans Hedefi No	Faaliyet No	Hedef ve Faaliyet Açıklamaları	Yatırım Programında Yer Alan Projeler
	27	Kurumun Fiziksel Altyapısının İyileştirilmesi	<p>Taşıt Alımı Projesi (İmalat Gıda)-Gıda Güvenliği ve Kontrol Sisteminin Güçlendirilmesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Ardahan - Kars - Artvin Kalkınma Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Bitki Sağlığı Uygulamaları ve Kontrolü Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Bitkisel Üret.ve Bitk.Hast.Araş. Kap.Dest.Prj</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Bitkisel Üretimi Geliştirme Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Gökçeada ve Bozcaada Tarımsal Kalkınma ve İskan Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Göksu-Taşeli Havzası Kalkınma Projesi (Kop)</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Merkez ve Taşra Teşkilatı Modernizasyon Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Su Ürünleri Araştırma Kapasitesinin Desteklenmesi Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Kirliliğin Kontrolü Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Tarımsal Eğitim ve Yayın Hizmetlerinin Desteklenmesi Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Tarımsal Yayın Hizmetleri Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Toprak ve Su Kaynakları Araşt.Prj.</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Türkiye Patentli Büyük Ebeveyn ve Ebeveyn Geliştirme Projesi</p> <p>Taşıt Alımı Projesi-Yeni Proje Bilgi İşlem</p> <p>Taşıt Alımı-Türkiye Patentli Büyük Ebeveyn ve Ebeveyn Geliştirme Projesi</p>

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tablo 179: Genel Bütçe Yatırımlarının Performans Hedefleri ve Faaliyetlerle İlişkisi (Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı)

Proje Adı	Perf. Hedefi	Faaliyet No	Uyg. Birim	2018 Program		
				Dış	İç	Toplam (Bin TL)
Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Projesi	5, 6, 8, 9	9, 10, 13, 14, 15	ÇEM		5.350	5.350
Potansiyel Ağaçlandırma Sahaları veri Tabanı ile Havza Bazlı İzleme Sisteminin Geliştirilmesi Projesi	8	13	ÇEM		450	450
Toprak Organik Karbonu Projesi	8	13	ÇEM		2.000	2.000
Murat Havzası Rehabilitasyon Projesi	8	13	ÇEM	343	107	450
Ulusal Arazi Örtüsü Kullanımı Sınıflandırma ve İzleme Sistemi (UASİS) Projesi	8	13	ÇEM		1.700	1.700
Arazi Tahribatının Dengelenmesi Projesi	8	13	ÇEM		650	650
Korunan Alanlarda Altyapı ve Tesis Uygulamaları Projesi	19	41	DKMP		43.540	43.540
Etüt-Proje Çalışmaları Projesi	19	39, 40	DKMP		6.000	6.000
Uludağ Milli Parkı Yönetim Merkezi -3 Projesi	19	41	DKMP		4.000	4.000
Muhtelif İşler Projesi	19	41	DKMP		21.102	21.102
Küre Dağları Milli Parkı Projesi	19	41	DKMP		3.990	3.990
Sarıkamış Harekatı Kafkas Cephesi Tanıtım ve Araştırma Merkezi Projesi	19	41	DKMP		1	1
Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı (Faz-1) Projesi	19	41	DKMP		7.000	7.000
Kuşçenneti Milli Parkı Geliştirme Projesi	19	41	DKMP		3.500	3.500
Troya Tarihi Milli Parkı Geliştirme Projesi	19	41	DKMP		4.000	4.000
Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi Projesi	20	47	DKMP		2.895	2.895
Isırlık Tabiat Parkı Projesi	19	41	DKMP		5.000	5.000
Malazgirt Milli Parkı Projesi	19	41	DKMP		10.000	10.000
Acarlar Gölü Longoz Ormanı Ekoturizm Projesi	17	35	DKMP		2.000	2.000
Hersek Lagünü Sulak Alanı Geliştirme Projesi	17	35	DKMP		3.000	3.000
Sulak Alan Envanter, Yönetim Planı Hazırlama ve İzleme Projesi	17	33, 34	DKMP		2.180	2.180
Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi	18	36	DKMP		4.000	4.000

Yıllık Atlarının Kontrolü (KOP) Projesi	20	45	DKMP		500	500
Cehennem Deresi Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Projesi	20	45	DKMP		500	500
Büyük Karnivorların Yönetimi Projesi	20	44	DKMP		575	575
Biyolojik Çeşitliliğe Dayalı Ulusal Geleneksel Bilginin Kayıt Altına Alınması Projesi	18	36	DKMP		1.450	1.450
Büyük Menderes Havzası Peyzaj Atlası Hazırlanması Projesi	17	31	DKMP		400	400
Çukurova Biyoçeşitlilik Müzesi Projesi	20	47	DKMP		6.000	6.000
Su Kaynaklarının Kalite Kriterlerinin Belirlenmesi ve İyileştirilmesi Projesi	11	19, 21, 24	SYGM		10.350	10.350
Havza Yönetim Projeleri	13	24, 25, 27	SYGM		6.007	6.007
Kurak Dönem Yönetim ve Eylem Planları Hazırlanması Projesi	10	17	SYGM		7.893	7.893
İklim Değişikliğinin Su Kaynaklarına Etkisi Projesi	10	18	SYGM		600	600
Taşkın Risk Yönetim Planlarının Hazırlanması Projesi	10	16	SYGM		18.000	18.000
Ulusal Su Bilgi Sistemi Projesi	12	23	SYGM		850	850
Havza İzleme ve Referans Noktaları Belirleme Projesi	11	22	SYGM		3.000	3.000
Muhtelif İşler (Yayın) Projesi	2	2	EYD		1.500	1.500
Bilişim Altyapısının Geliştirilmesi	3	3,4,5,6	BİD		2.000	2.000
Hizmet Binası Bakım Onarımı Projesi		GYG	DHD		3.000	3.000
Rize İli İdari Binaları Yapım Projesi		GYG	DHD		3.000	3.000
Lojman Onarımı Projesi		GYG	DHD		300	300
Muhtelif İşler (Taşıt Alımı) Projesi		GYG	DHD		700	700
Muhtelif İşler (Bakanlık Faaliyetlerini Medya Yoluyla Tanıtım ve Bilgilendirme Projesi)		GYG	BASIN		500	500
NATURA 2000'in Gerekliliklerinin Uygulanabilmesi İçin Ulusal Doğa Koruma Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (AB)	17	31	DKMP	7.000	672	7.672
Sokak Hayvanlarının Rehabilitasyonu Projesi	20	48	DKMP		12.185	12.185
Nehir Havza Yönetim Planları Hazırlanması (AB) Projesi	13	24	SYGM	4.445	1.150	5.595
Türkiye'de Yeraltı Suyu Yönetimi Kapasitesinin Geliştirilmesi (AB) Projesi	11	21	SYGM	4.428	263	4.691
Havza Yönetim Planları Ekonomik Analiz ve Su verimliliği Çalışması (AB) Projesi	13	24	SYGM	4.331	1	4.332

Tablo 180: Döner Sermaye Yatırımları Yatırımlarının Performans Hedefleri ve Faaliyetlerle İlişkisi
(Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı)

Proje Adı	Perf. Hedefi	Faaliyet No.	Uyg. Birim	2018 Program		
				Dış	İç	Toplam (Bin TL)
Av Yaban Hayatı ve Su Ürünleri Projesi	20	44, 45, 46, 49, 50, 51	DKMP		4.500	4.500
Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi	20	47	DKMP		1.500	1.500
Sulak Alanların Korunması, Tanzimi ve Rehabilitasyonu Projesi	17	35	DKMP		5.000	5.000
Korunan Alanlardaki Denetim ve Kontrolün Etkinleştirilmesi Projesi	19	41	DKMP		10.700	10.700
Korunan Alanlarda Ziyaretçi Tesisleri Projesi	19	41	DKMP		12.300	12.300

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İdare Toplam Kaynak İhtiyacı

Tablo 181: İdare Toplam Kaynak İhtiyacı (Mülga GTHB)

Performans Hedefi	Faaliyet	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)
1.1		Tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak	12.389.776.000,00	57,16	0,00	0,00	12.389.776.000,00	57,10
	1	Tarımsal ürünlerde arz güvencesinin sağlanması	12.389.776.000,00	57,16	0,00	0,00	12.389.776.000,00	57,10
1.2		Rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörü için politikalar geliştirmek ve uygun politika araçlarını belirlemek	19.496.000,00	0,09	0,00	0,00	19.496.000,00	0,09
	2	Sürdürülebilir bir tarım sektörü için politika oluşturma	19.496.000,00	0,09	0,00	0,00	19.496.000,00	0,09
1.3		Uluslararası alanda daha etkin bir şekilde yer almak ve uluslararası ilgili örgütlerin karar süreçlerine dâhil olmak	36.294.000,00	0,17	0,00	0,00	36.294.000,00	0,17
	3	Ulusal ve uluslararası kurumlarla etkin işbirliğinin sağlanması	36.294.000,00	0,17	0,00	0,00	36.294.000,00	0,17
1.4		Üreticilere ve tüketicilere yönelik eğitim stratejileri ve danışmanlık sistemi geliştirmek	159.984.000,00	0,74	0,00	0,00	159.984.000,00	0,74
	4	Eğitim, yayım ve danışmanlık faaliyetlerinin geliştirilmesi	159.984.000,00	0,74	0,00	0,00	159.984.000,00	0,74

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi	Faaliyet	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)
2.1		Gıda ve yem güvenilirliğine yönelik gerçekleştirilen resmi kontrol hizmetlerinin etkinliğini artırmak	90.938.000,00	0,42	0,00	0,00	90.938.000,00	0,42
	5	Gıda ve yem güvenilirliğine yönelik denetim ve kontrol hizmetleri	90.938.000,00	0,42	0,00	0,00	90.938.000,00	0,42
2.2		Gıda güvenilirliğine ilişkin doğru ve güncel bilgi sunmak, okullarda gıda güvenilirliğine yönelik uygulamaları geliştirmek	176.517.000,00	0,81	0,00	0,00	176.517.000,00	0,81
	6	Güvenilir gıda konusunda bilgi düzeyinin artırılması	176.517.000,00	0,81	0,00	0,00	176.517.000,00	0,81
3.1		Bitkisel üretimde çevreye duyarlı bitki sağlığı tedbirleri ile kaliteyi koruyarak verimi artırmak	26.000.000,00	0,12	0,00	0,00	26.000.000,00	0,12
	7	Entegre, biyolojik ve biyoteknik mücadele uygulamalarının yaygınlaştırılması	26.000.000,00	0,12	0,00	0,00	26.000.000,00	0,12
3.2		Bitki koruma ürünleri ile uygulama ekipmanlarının resmi kontrolünü / denetimini gerçekleştirmek	500.000,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00	0,00

Performans Hedefi	Faaliyet	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)
	8	Bitki koruma ürünleri ile zirai mücadele alet ve ekipmanlarının kontrollerinin sağlanması	500.000,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00	0,00
3.3		Hayvan hastalık ve zararlıları ile ilgili mücadele hizmetlerini geliştirmek ve hayvan refahını korumak	267.633.000,00	1,23	0,00	0,00	267.633.000,00	1,23
	9	Hayvan sağlığı hizmetlerinin etkinleştirilmesi ve hayvan refahının korunması	267.633.000,00	1,23	0,00	0,00	267.633.000,00	1,23
3.4		Hayvan hastalıkları ile mücadelede kullanılan veteriner sağlık ürünlerinin kalite ve etkinliklerini artırmak	2.848.000,00	0,01	0,00	0,00	2.848.000,00	0,01
	10	Veteriner sağlık ürünlerinin kontrollerinin sağlanması	2.848.000,00	0,01	0,00	0,00	2.848.000,00	0,01
4.1		Kırsalda gelir ve istihdam olanaklarını artırmak ve kırsal ekonomiyi çeşitlendirmek	1.866.345.000,00	8,61	0,00	0,00	1.866.345.000,00	8,60
	11	Kırsalda gelir ve istihdam olanaklarının artırılması	1.866.345.000,00	8,61	0,00	0,00	1.866.345.000,00	8,60

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi	Faaliyet	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)
4.2		Sürdürülebilir tarımsal üretimi sağlamak için; küçük ve parçalı tarım arazilerini toplulaştırmak ve arazi kullanım planlaması yapmak	865.490.000,00	3,99	0,00	0,00	865.490.000,00	3,99
	12	Kırsal altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve mevcut altyapının iyileştirilmesi	865.490.000,00	3,99	0,00	0,00	865.490.000,00	3,99
4.3		Toprak ve su kaynaklarının korunmasını ve verimli kullanılmasını sağlamak	88.444.000,00	0,41	0,00	0,00	88.444.000,00	0,41
	13	Toprak ve su kaynaklarının korunması ve rasyonel kullanılması	88.444.000,00	0,41	0,00	0,00	88.444.000,00	0,41
5.1		Su ürünleri türlerinin stok durumlarını izlemek ve yönetim planlarını hazırlamak	5.000.000,00	0,02	0,00	0,00	5.000.000,00	0,02
	14	Su ürünleri yönetim planlarının hazırlanması	5.000.000,00	0,02	0,00	0,00	5.000.000,00	0,02
5.2		Su ürünlerini ve kaynaklarını korumak, kontrol ve denetimlerin etkinliğini artırmak	3.800.000,00	0,02	0,00	0,00	3.800.000,00	0,02

Performans Hedefi	Faaliyet	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)
	15	Su ürünlerini ve kaynaklarını korumaya yönelik denetimlerin yapılması	3.800.000,00	0,02	0,00	0,00	3.800.000,00	0,02
5.3		Su ürünleri üretimini ve tüketimini artırmak	153.645.000,00	0,71	0,00	0,00	153.645.000,00	0,71
	16	Su ürünleri üretimi ve tüketiminin artırılması	153.645.000,00	0,71	0,00	0,00	153.645.000,00	0,71
6.1		Tarımsal iç ve dış pazar talepleri doğrultusunda yeni çeşit, ırk, metot ve teknoloji geliştirmek	147.589.000,00	0,68	0,00	0,00	147.589.000,00	0,68
	17	Ulusal ve uluslararası pazar talepleri doğrultusunda yeni çeşit, ırk, metot ve teknoloji geliştirilmesi	147.589.000,00	0,68	0,00	0,00	147.589.000,00	0,68
6.2		Genetik kaynakları ve biyolojik çeşitliliği korumak, sürdürülebilir kullanımını sağlamak	186.908.000,00	0,86	0,00	0,00	186.908.000,00	0,86
	18	Genetik kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin muhafaza edilmesi	186.908.000,00	0,86	0,00	0,00	186.908.000,00	0,86
6.3		Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla Ar-Ge işbirliğini geliştirmek	9.594.000,00	0,04	23.000.000,00	100,00	32.594.000,00	0,15

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Performans Hedefi	Faaliyet	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)
	19	Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla Ar-Ge işbirliğinin geliştirilmesi	9.594.000,00	0,04	23.000.000,00	100,00	32.594.000,00	0,15
6.4		İklim değişikliğinin tarım sistemleri üzerine olası etkilerini ölçmek ve tedbir almaya yönelik öneriler geliştirmek	2.000.000,00	0,01	0,00	0,00	2.000.000,00	0,01
	20	İklim değişikliğinin tarıma etkilerinin araştırılması	2.000.000,00	0,01	0,00	0,00	2.000.000,00	0,01
6.5		Araştırma - geliştirme sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını sağlamak	6.500.000,00	0,03	0,00	0,00	6.500.000,00	0,03
	21	Araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılması	6.500.000,00	0,03	0,00	0,00	6.500.000,00	0,03
7.1		Bakanlık bünyesindeki birimlerin bilişim altyapısını iyileştirmek/geliştirmek	3.000.000,00	0,01	0,00	0,00	3.000.000,00	0,01
	22	Bilişim altyapısının geliştirilmesi	3.000.000,00	0,01	0,00	0,00	3.000.000,00	0,01
7.2		Tarımda doğru bilginin kaynağı olmak için yazılım uygulamaları ve sistemleri geliştirmek	49.896.000,00	0,23	0,00	0,00	49.896.000,00	0,23
	23	Yazılım uygulamaları ve sistemleri geliştirilmesi	49.896.000,00	0,23	0,00	0,00	49.896.000,00	0,23

Performans Hedefi	Faaliyet	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)	(TL)	Pay (%)
7.3		Bakanlık bilgi varlıklarını, Bilgi Güvenliği Standartlarına uygun şekilde yönetmek	3.000.000,00	0,01	0,00	0,00	3.000.000,00	0,01
	24	Bilgi güvenliği konusunda farkındalığın artırılması	3.000.000,00	0,01	0,00	0,00	3.000.000,00	0,01
7.4		Çalışanların verimliliğini ve üretkenliğini artırmak, iş süreçlerine yönelik standartları belirlemek	11.390.000,00	0,05	0,00	0,00	11.390.000,00	0,05
	25	İnsan kaynakları yönetimi	11.390.000,00	0,05	0,00	0,00	11.390.000,00	0,05
7.5		Kurumsal yönetim sistemini etkin hale getirmek, Bakanlık çalışanlarının nitelik olarak gelişimini sağlamak ve kurumsal aidiyeti artırmak	40.478.000,00	0,19	0,00	0,00	40.478.000,00	0,19
	26	Kurumsal yönetim sisteminin etkin hale getirilmesi	40.478.000,00	0,19	0,00	0,00	40.478.000,00	0,19
7.6		Kurumun fiziksel altyapısını iyileştirmek	364.236.000,00	1,68	0,00	0,00	364.236.000,00	1,68
	27	Kurumun fiziksel altyapısının iyileştirilmesi	364.236.000,00	1,68	0,00	0,00	364.236.000,00	1,68
Performans Hedefleri Maliyetleri Toplamı			16.977.301.000,00	78,32	23.000.000,00	4,28	17.000.301.000,00	76,53
Genel Yönetim Giderleri			4.365.699.000,00	20,14	514.992.373,00	95,72	4.880.691.373,00	21,97
Diğer İdarelere Transfer Edilecek Kaynaklar Toplamı			333.673.000,00	1,54			333.673.000,00	1,50
GENEL TOPLAM			21.676.673.000,00	100,00	537.992.373,00	100,00	22.214.665.373,00	100,00

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı İdare Toplam Kaynak İhtiyacı

Tablo 182: İdare Toplam Kaynak İhtiyacı (Mülga OSİB)

PERF. HEDEFİ	FAALİYET	Açıklama	2018					
			Bütçe İçi		Bütçe Dışı		Toplam	
			(TL)	PAY(%)	(TL)	PAY(%)	(TL)	PAY(%)
1		İnsan kaynaklarının geliştirilmesi	3.239.000	0,02	0,00	0,00	3.239.000	0,02
	1	İnsan kaynakları hizmetlerinin etkin yürütülmesi	3.239.000	0,02	0,00	0,00	3.239.000	0,02
2		Bakanlığın görev alanları ile ilgili kurum, kuruluş, STK ve üniversiteler ile işbirliğini geliştirmek, toplum bilincini artırmak	2.328.000	0,02	0,00	0,00	2.328.000	0,02
	2	Eğitim, tanıtım ve yayın işleri	2.328.000	0,02	0,00	0,00	2.328.000	0,02
3		Bilgi sistemleri alt yapısının geliştirilmesi	7.763.000	0,05	0,00	0,00	7.763.000	0,05
	3	Donanım alt yapısının iyileştirilmesi	1.270.000	0,01	0,00	0,00	1.270.000	0,01
	4	Sistem altyapısının geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanması	2.920.000	0,02	0,00	0,00	2.920.000	0,02
	5	Yeni yazılımların geliştirilmesi ve mevcut yazılımların güncellenmesi	2.244.000	0,02	0,00	0,00	2.244.000	0,02
	6	Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) yazılım ihtiyaçlarının karşılanması, coğrafi veri taleplerinin temini ve haritaların hazırlanması	1.329.000	0,01	0,00	0,00	1.329.000	0,01
4		Az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar ve ülkelerle ikili ve bölgesel işbirliğini arttırmak	12.150.000	0,08	0,00	0,00	12.150.000	0,08
	7	Toplantı, ikili görüşme ve resmi üst düzey ziyaretlerin gerçekleştirilmesi	11.025.000	0,07	0,00	0,00	11.025.000	0,07
	8	Aynı yardımlar, eğitim desteği, teknolojik ve müşavirlik destekleri	1.125.000	0,01	0,00	0,00	1.125.000	0,01
5		Çölleşme ve erozyonla mücadele kapasitesini arttırmak ve paydaşlarla işbirliğini geliştirmek	2.537.000	0,02	0,00	0,00	2.537.000	0,02
	9	Eğitim-tanıtım ve işbirliği çalışmalarının yapılması	2.537.000	0,02	0,00	0,00	2.537.000	0,02

6	Uluslararası kurum, kuruluş ve ülkelerle işbirliğini geliştirmek, yükümlülükleri yerine getirmek	1.895.000	0,01	0,00	0,00	1.895.000	0,01
10	Uluslararası kurum, kuruluş ve ülkelerle, çölleşme ve erozyonla mücadele konularında eğitimlerin düzenlenmesi ve işbirliği çalışmalarının yürütülmesi	1.457.500	0,01	0,00	0,00	1.457.500	0,01
11	Çölleşme ve erozyonla mücadele konusunda raporlama yapılması	437.500	0,00	0,00	0,00	437.500	0,00
7	Küresel ve bölgesel düzeyde çölleşme ile mücadelede öncülük etmek	6.520.000	0,04	0,00	0,00	6.520.000	0,04
12	Uluslararası alanda çölleşme ile mücadele çalışmalarını desteklemek	6.520.000	0,04	0,00	0,00	6.520.000	0,04
8	Çölleşme ve erozyona maruz kalan/kalabilecek bölgeleri tespit etmek, izlemek	8.848.000	0,06	0,00	0,00	8.848.000	0,06
13	Fizibilite, etüt, izleme ve raporlama çalışmalarının yapılması	8.848.000	0,06	0,00	0,00	8.848.000	0,06
9	Çölleşme ve erozyonla mücadelede plan ve projeler hazırlamak, Ar-Ge çalışmaları yapmak	4.864.000	0,03	0,00	0,00	4.864.000	0,03
14	Çölleşme ve erozyonla mücadele, heyelan, çığ ve sel kontrolü ve entegre havza rehabilitasyon uygulama projelerinin yapılması, model projelerin uygulanması	4.427.500	0,03	0,00	0,00	4.427.500	0,03
15	Araştırma projelerinin yürütülmesi	436.500	0,00	0,00	0,00	436.500	0,00
10	Taşkın ve kuraklığın havza ölçeğinde yönetimini sağlamak	29.922.000	0,20	0,00	0,00	29.922.000	0,20
16	Taşkın Yönetim Planlarının hazırlanması	19.116.000	0,13	0,00	0,00	19.116.000	0,13
17	Kuraklık Yönetim Planlarının hazırlanması çalışmaları	9.091.000	0,06	0,00	0,00	9.091.000	0,06
18	İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi ve uyum çalışmaları	1.715.000	0,01	0,00	0,00	1.715.000	0,01
11	Su kalitesini korumak ve iyileştirilmesini sağlamak	17.349.000	0,12	4.428.000,00	3,29	21.777.000	0,15

2018 YILI FAALİYET RAPORU

19	Yerüstü su kaynaklarının kalitesinin tespiti, korunması ve iyileştirilmesi	8.837.000	0,06	0,00	0,00	8.837.000	0,06
20	İçme suyu kaynaklarının kalite kategorilerinin tespit edilmesi	1.195.000	0,01	0,00	0,00	1.195.000	0,01
21	Yeraltı suyu kütlelerinin kalite ve miktar durumunun belirlenmesi	3.182.000	0,02	4.428.000,00	3,29	7.610.000	0,05
22	Yerüstü suyu izleme programlarının revize edilmesi	4.135.000	0,03	0,00	0,00	4.135.000	0,03
12	Ulusal Su Bilgi Sisteminin yaygınlaştırılması, sürdürülebilirliğinin ve e-devlet ile entegrasyonunun sağlanması	1.965.000	0,01	0,00	0,00	1.965.000	0,01
23	Ulusal Su Bilgi Sisteminin sürdürülebilirliği ve yaygınlaştırılmasının çalışmaları	1.965.000	0,01	0,00	0,00	1.965.000	0,01
13	AB mevzuatıyla uyumlu bütüncül planlar yapmak	10.108.000	0,07	8.776.000,00	6,51	18.884.000	0,13
24	Nehir Havza Yönetim Planlarının hazırlanması	6.811.000	0,05	8.776.000,00	6,51	15.587.000	0,10
25	İçmesuyu havzası koruma planlarının hazırlanması	1.348.000	0,01	0,00	0,00	1.348.000	0,01
26	Modelleme Aracı Geliştirilmesi Projesinin hazırlanması	1.949.000	0,01	0,00	0,00	1.949.000	0,01
14	Havza ölçeğinde su kaynaklarından maksimum fayda sağlamak	2.464.000	0,02	0,00	0,00	2.464.000	0,02
27	Havza Su Tahsis Planlarının hazırlanması	2.464.000	0,02	0,00	0,00	2.464.000	0,02
15	Su kayıplarının kontrolünü ve azaltılmasını sağlamak	1.220.000	0,01	0,00	0,00	1.220.000	0,01
28	Su kayıpları konusunda belediyelere eğitim verilmesi	1.220.000	0,01	0,00	0,00	1.220.000	0,01
16	Korunan alanlarda tabiat turizmi uygulamalarının gerçekleştirilmesi ve tabiatın korunması konusunda farkındalığın artırılması	4.458.000	0,03	0,00	0,00	4.458.000	0,03

	29	İl bazında hazırlanan Tabiat Turizmi Eylem Planlarının uygulanması ile ihtisas heyeti ve grup çalışmalarının yapılması	1.831.000	0,01	0,00	0,00	1.831.000	0,01
	30	Eğitim ve tanıtım çalışmaları	2.627.000	0,02	0,00	0,00	2.627.000	0,02
17		Korunan alan sayısını artırmak ve sulak alanların etkin yönetimini sağlamak	10.947.000	0,07	12.000.000,00	8,90	22.947.000	0,15
	31	Hassas, sulak, denizel vb. alanlarda etüt-envanter ve peyzaj çalışmalarının yapılması	1.839.000	0,01	7.000.000,00	5,19	8.839.000	0,06
	32	Etüt-envanteri tamamlanan alanlara koruma statüsü verilerek ilan çalışmalarının yapılması	539.000	0,00	0,00	0,00	539.000	0,00
	33	Sulak alanlarda biyolojik çeşitlilik araştırma projelerinin yapılması	741.000	0,01	0,00	0,00	741.000	0,00
	34	Sulak alanlarda yönetim planlarının hazırlanması	2.213.000	0,02	0,00	0,00	2.213.000	0,01
	35	Sulak alanlarda alt ve üst yapı tesisleri ile destek ünitelerinin yapılması	5.615.000	0,04	5.000.000,00	3,71	10.615.000	0,07
18		Biyolojik çeşitliliğin belirlenmesi ve yönetimi	6.763.000	0,05	0,00	0,00	6.763.000	0,05
	36	İl bazında karasal ve iç su ekosistemleri biyolojik çeşitlilik envanter ve izleme işlerinin yaptırılması ile biyolojik çeşitliliğe dayalı ulusal geleneksel bilginin kayıt altına alınması	6.293.000	0,04	0,00	0,00	6.293.000	0,04
	37	Biyolojik çeşitliliğin ekonomik, hukuki ve sosyal boyutları ile alakalı araştırma raporlarının hazırlanması	235.000	0,00	0,00	0,00	235.000	0,00
	38	Ulusal ekosistem hizmetlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi	235.000	0,00	0,00	0,00	235.000	0,00
19		Korunan alanlarda planlama, proje uygulama ve izleme süreçlerini etkin olarak yürütmek	115.080.000	0,78	23.000.000,00	17,07	138.080.000	0,93
	39	Korunan alanlarda plan yapımı ve plan revizyonu çalışmaları	3.651.000	0,02	0,00	0,00	3.651.000	0,02

2018 YILI FAALİYET RAPORU

40	Korunan alanlarda projelendirme çalışmaları	4.803.000	0,03	0,00	0,00	4.803.000	0,03
41	Korunan alanlarda alt ve üst yapı hizmet tesisleri ile destek ünitelerinin yapılması	105.008.000	0,71	23.000.000,00	17,07	128.008.000	0,86
42	Korunan alanlarda yönetim etkinliğinin izlenmesi	1.303.000	0,01	0,00	0,00	1.303.000	0,01
43	Ziyaretçi memnuniyet oranının ölçülmesi	315.000	0,00	0,00	0,00	315.000	0,00
20	Sürdürülebilir yaban hayatı ve av yönetimi ile sokak hayvanlarının rehabilitasyonunu sağlamak	26.062.000	0,18	6.000.000,00	4,45	32.062.000	0,22
44	Yaban hayvanlarının envanter çalışmalarının yapılması	1.038.000	0,01	300.000,00	0,22	1.338.000	0,01
45	Yaban hayatı ile ilgili plan ve projelerinin izlenmesi	1.387.000	0,01	200.000,00	0,15	1.587.000	0,01
46	Yaban hayvanı üretimi, tesis geliştirme, tabiata yerleştirme ve yemleme çalışmaları	387.000	0,00	2.000.000,00	1,48	2.387.000	0,02
47	Yaban Hayvanı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi ile Biyoçeşitlilik Müzesi yapımı	9.282.000	0,06	1.500.000,00	1,11	10.782.000	0,07
48	Geçici hayvan bakımevi yapımı ve sokak hayvanlarını rehabilitasyon çalışmalarının desteklenmesi	12.648.000	0,09	0,00	0,00	12.648.000	0,09
49	Orman içi sulara alabalık salımı için üretimin yapılması	311.000	0,00	1.156.000,00	0,86	1.467.000	0,01
50	Kanatlı yaban hayvanı üretme istasyonlarında salım için kanatlı hayvan (keklik ve sülün) üretiminin yapılması	311.000	0,00	514.000,00	0,38	825.000	0,01
51	Etkin koruma-kontrol ve farkındalığın artırılması	387.000	0,00	330.000,00	0,24	717.000	0,00
52	Av turizminin geliştirilmesinin sağlanması, avlakların izlenmesi ile desteklenmesi konularında işbirliğinin yapılması	311.000	0,00	0,00	0,00	311.000	0,00
Performans Hedefleri Maliyetleri Toplamı		276.482.000	1,88	54.204.000,00	40,22	330.686.000	2,23
Genel Yönetim Giderleri		392.197.000	2,66	80.564.000,00	59,78	472.761.000	3,18
Diğer İdarelere Transfer Edilecek Kaynaklar Toplamı		14.055.077.000	95,46			14.055.077.000	94,59
GENEL TOPLAM		14.723.756.000	100,00	134.768.000,00	100,00	14.858.524.000	100,00

2. PERFORMANS SONUÇLARI

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Performans Sonuçları ve Açıklamaları sonuçları

Tablo 183: Performans Sonuçları ve Açıklamaları (Mülga GTHB)

Perf. Hedefi	Sıra No	Açıklama	Birim	Ölçü Birimi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı (%)	Sapma Nedeni veya Sapmaya Karşı Alınacak Önlemler
Tarımsal ürünlerde arz güvencesini sağlamak	1	Yağlı tohumlu bitkiler üretim miktarı	BÜGEM	Ton	3.660.000,00	4.009.495,00	110	Arz açığı olan yağlı tohumlu bitkilerin üretimini artırmaya yönelik destekleme politikaları sonucu sapma pozitif yönde gerçekleşmiştir.
	2	Mera ıslah ve amenajman alanı	BÜGEM	Dekar	7.173.000,00	9.445.898,00	132	2018 yılında il müdürlüklerine ilave mera ıslah ve amenajman projeleri yapma konusunda talimat verildiğinden gerçekleşme öngörülenden fazla olmuştur.
	3	İyi tarım uygulamaları gerçekleştiren üretici sayısı	BÜGEM	Adet	67.000,00	74.000,00	110	Bakanlığımız iyi tarım uygulamalarını yaygınlaştırmak istemektedir. Bu amaçla İTU sertifikalı üretilere destek verilmekte, eğitim ve tanıtım çalışmaları yapılmaktadır. Sapmanın sebepleri; İTU'lu üretilere verilen destekler, grup şeklinde yapılan üretilere izin verilmesi, İtri-Tıbbi bitkilere verilen destek, Bakanlığımızca yapılan eğitim ve tanıtım çalışmalarıdır. Hedeflenen değerleri daha iyi öngörebilmek için 2019 yılında yazılım programı yapılacaktır.
	4	Organik üretim yapan üretici sayısı	BÜGEM	Adet	90.000,00	86.000,00	96	Organik tarımın gönüllülük esasına dayanması, yurt içi organik üretimin ve organik pazarların hızlı gelişmemesi, tüketici ve üretici bilinçsizliği ve tüketici talebi yetersizliği kaynaklı yurt içi pazar payının yeterince artmaması yıl sonu itibarıyla performans hedeflerine ulaşılmasını etkilemiştir. Tüketici ve üreticilere yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, yeni projelerin hayata geçirilmesi, destekleme miktarının artırılması ve gerçekleştirmelere göre hedefin yeniden revize edilmesi gerekmektedir.
	5	Tarım sigortası poliçe sayısı	TRGM	Sayı	2.000.000,00	1.756.428,00	88	Tarım sigortaları talep doğrultusunda gerçekleştiğinden hedeflenen rakama ulaşamamıştır. Sapmaya karşı önlem olarak eğitim, yayım ve tanıtım çalışmalarına ağırlık verilecektir.
	6	Örtü altı kayıt sisteminde kayıtlı bitkisel üretim yapılan alan	BÜGEM	Dekar	270.000,00	249.666,00	92	Kayıtlar zorunluluk esasına dayanmadığı için hedeflenen değerlerde sapma oluşabilmektedir.
	7	Jeotermal enerji ile ısıtılan örtü altı alanı	BÜGEM	Dekar	5.000,00	4.611,00	92	Henüz örtüaltı kayıt sisteminden rapor alınamamakta olup veriler İl Müdürlüklerinden derlenmiştir. Kayıtlar zorunluluk esasına dayanmadığı için hedeflenen değerlerde sapma oluşabilmektedir.
	8	Belgelendirilen fidan/fide üretim miktarı	BÜGEM	Sayı	140.000.000,00	188.676.329,00	135	Bakanlığımızın sağlamış olduğu desteklemeler yurtiçi sertifikalı fidan/fide kullanımının artması ve ihracat imkanlarının genişlemesini sağlamış ve üretim miktarlarında artış gözlenmiştir.
	9	Kayıt altına alınan yeni bitki çeşit sayısı	BÜGEM	Sayı	1.460,00	1.168,00	80	Başvuru sayıları, başvuru sahipleri tarafından sektörün ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda oluşmaktadır. Belirli bir dönem içerisinde kayıt edilecek çeşit sayısı ile ilgili bu hedef önceki dönemlerde gerçekleşen istatistikler dikkate alınarak belirlendiğinden sapma oluşmuştur.
	10	Havza bazlı çalışılan ürün sayısı	BÜGEM	Sayı	10	10	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	11	Sanayiye giden süt miktarı	HAYGEM	Ton	9.200.000,00	9.650.000,00	105	Hayvan sayısındaki artışla birlikte üretilen süt miktarının artması sonucunda sanayiye giden süt miktarının yükselmesiyle, % 4,89 oranında artı yönde sapma olmuştur. Ayrıca 2018 yılı çiğ süt üretim miktarı kesin sonuçları Mart 2019 döneminde yayınlanacaktır.
	12	Kırmızı et üretim miktarı	HAYGEM	Ton	1.300.000,00	1.160.000,00	89	2018 yılı kırmızı et üretimi kesin sonuçları Mart 2019 döneminde yayınlanacaktır. Ekonomik sıkıntılar ve Anthrax hastalığı nedeniyle kırmızı et tüketimi azalmıştır. Kırmızı et tüketimine olan güvenin artırılması için çaba harcanacaktır.
	13	Siğir varlığı içinde etçi ve kombine ırkların oranı	HAYGEM	Yüzde	40	40	100	Hedefe ulaşılmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörü için politikalar geliştirmek ve uygun politika araçlarını belirlemek							
1	Alt sektörler için hazırlanan orta ve uzun vadeli politika raporu sayısı	TAGEM	Sayı	5	5	100	Hedefe ulaşılmıştır.
2	Yapılan veya yaptırılan etki analizi sayısı	TAGEM	Sayı	5	7	140	Bakanlığımızın birimleri tarafından yıl içinde farklı dönemlerde araştırma talepleri gelmesi, eş zamanlı olarak projelerin yürütülmeye başlanması ve bu kapsamda 2018 yılı içerisinde talep edilerek aynı yıl içerisinde sonuçlandırılan projeler olması nedeni ile hedeften sapma meydana gelmiştir.
3	Faaliyete geçen TDİOSB sayısı	TRGM	Sayı	2	2	100	Hedefe ulaşılmıştır.
4	Fiyat takibi yapılan tarımsal ürün sayısı	TRGM	Sayı	60	70	117	Tarımsal ürün fiyatlarında volatilité (oyunaklık) gösteren ürün sayısının ve gıda enflasyonu ile mücadele kapsamında fiyat değişimleri takip edilen ürün sayısının artmasına bağlı olarak hedefin üzerinde gerçekleşme olmuştur.
5	Pazarlama, tanıtım ve coğrafi işaretler konusunda farkındalık geliştirme ve güçlendirilme çalışmaları yapılan üretici örgütü sayısı	TRGM	Sayı	80	80	100	Hedefe ulaşılmıştır.
Uluslararası alanda daha etkin bir şekilde yer almak ve uluslararası örgütlerin karar süreçlerine dahil olmak							
1	Uluslararası kurum ve kuruluşlarda görevli personel sayısı	ABDGM	Adet	15	21	140	Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı çatısı altında görevlerini ifa ettiklerinden göstergelere ilişkin sapmalar oluşmuştur. FAO'da Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 11 kişi, Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından 10 kişi görevlendirilmiş olup toplam 21 kişi görev yapmaktadır.
2	İkili ilişkiler kapsamında yürütülen üst düzey toplantı sayısı	ABDGM	Sayı	50	99	198	Bilindiği üzere; Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı çatısı altında görevlerini ifa edeceklerinden hedef ve göstergelere ilişkin sapmalar oluşmuştur.
3	İşbirliği yapılan uluslararası proje sayısı	BSGM	Sayı	2	2	100	Hedefe ulaşılmıştır.
4	Uluslararası kurum kuruluşlarla balıkçılık ve su ürünleri konusunda gerçekleştirilen etkinlik sayısı	BSGM	Sayı	20	20	100	Hedefe ulaşılmıştır.
5	Uluslararası kurum/kuruluşlarla ve AB'ne uyum kapsamında gerçekleştirilen etkinlik sayısı	ABDGM	Sayı	23	26	113	Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı çatısı altında görevlerini ifa ettiklerinden hedef ve göstergelere ilişkin sapmalar oluşmuştur.

Üreticilere ve tüketicilere yönelik eğitim stratejileri ve danışmanlık sistemi geliştirmek	1	Eğitilere katılan Tarım Danışmanı sayısı	EYDB	Adet	100	100	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Tarımsal danışmanlık hizmeti alan işletme sayısı	EYDB	Sayı	55.000,00	59.495,00	108	Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ (2017/34) gereğince ; ziraat odaları ve üretici örgütlerinde çalışan tarım danışmanları ile serbest tarım danışmanları destekleme kapsamına alınmıştır. Serbest tarım danışmanlarının beklenenden fazla müracaatları hedef göstergenin üstüne çıkmasına neden olmuştur.
	3	Web Tarım TV izlenme Sayısı	EYDB	Sayı	1.500.000,00	387.300,00	26	Performans hedefleri belirlenirken tarımtv web sayfasından izlenmesi dışındaki erişim kanalları hesaplanmamıştır. Web Tarım TV sayfası için üretilen medya içerikleri aynı zamanda sosyal medya hesabı olan Youtube(tarimtv) kanalında da yayınlanmaktadır. Tarımtv youtube hesabı 1 Ocak-31 Aralık 2018 tarihleri arasında 5.434.510 görüntülemeye ulaşmıştır. Ayrıca tarımtv facebook hesabında içerikler 30.000'nin üzerinde bir abone sayısına da günlük olarak ulaştırılmaktadır. Performans göstergesinin güncel ve popüler yayın mecralarına göre güncellenmesi gerçek ve sağlıklı izlenme sayılarının ortaya çıkması açısından önem arz etmektedir.
	4	Düzenlenen konferans, panel, sempozyum vb. etkinlik sayısı	EYDB	Sayı	135	125	93	Tasarruf tedbirleri sebebiyle planlanan bazı faaliyetlerin yürütülemediği olması nedeni ile sapma oluşmuştur. Önümüzdeki yıllar için bu yılki veriler göz önünde bulundurularak planlamalar yapılacak ve hedef belirlenecektir.
	5	Tarımsal içerikli TV program sayısı	EYDB	Sayı	200	200	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	6	Akılcı ilaç kullanımı ile ilgili eğitime katılan veteriner hekimlerin toplam veteriner hekimlere oranı	GKGM	Yüzde	10	10	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	7	Sertifikalendirilen veya belgelendirilen kursiyer sayısı	EYDB	Adet	26.000,00	27.597,00	106	Projeler ile ilgili olarak içinde bulunulan yılın Haziran ayı içinde gelecek yılın eğitim taleplerinin oluşturulması için il müdürlüklerine yazı gönderilerek bilgilendirme yapılır. verilen süre içerisinde gelen eğitim taleplerinin icmalı yapılarak Kasım ayı içinde İŞKUR'a onay için gönderilir. Aralık ayı sonuna doğru gelen onay yazısını müteakip eğitim talebinde bulunan İl Müdürlüklerine konu iletilir ve eğitimler bu yazı ve talimatın illere ulaşması ile gerçekleşir. Eğitimlere olan ilginin artması hedefte sapma oluşturmuştur. İl ve İlçe Müdürlüklerine ihtiyaca yönelik eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi yönünde uyarılarda bulunulacaktır.
	8	Kırsalda ev ekonomisi konularında verilen eğitimlere katılan kadın sayısı	EYDB	Adet	17.000,00	98.982,00	582	81 ilde ev ekonomisi ve tarımsal üretim konularında eğitim ve yayım çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca kadın çiftçiler tarımsal yeniliklerle buluşuyor programı ve "il özel projeleri" kapsamında eğitimler devam etmektedir. "Tarımda kadın girişimciliğinin güçlendirilmesi programı" kapsamında da illerde İŞKUR desteğiyle eğitimler verilmiştir. Önümüzdeki yıllar için bu yılki veriler göz önünde bulundurularak hedef belirlenecektir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Gıda ve yem güvenirliliğine yönelik gerçekleştirilen resmi kontrol hizmetlerinin etkinliğini artırmak							
1	Hasat öncesi pestisit denetimi yapılan üretim yeri sayısı	GKGM	Sayı	19.500,00	18.036,00	92	2018 yılında 18.036 üretim yerinde risk esasına göre hasat öncesi dönemde Pestisit Denetim Programı yürütülmüş, olumsuzluk tespit edilen üreticiler için cezai işlem uygulanmış ve ürünler piyasaya gönderilmeden gerekli tedbirler alınmıştır. Analiz sonucu değerlendirme işlemleri devam etmektedir. Belirlenen hedeflere ulaşmak için Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüklerinin altyapısı güçlendirilmiş olup çalışmalar titizlikle takip edilmektedir.
2	Doğrudan tüketime arz edilen hayvan ve hayvansal birincil ürünlerde ilaç kalıntısının tespiti için gerçekleştirilen numune sayısının, planlanan numune sayısına oranı	GKGM	Yüzde	97	95	98	Kalıntı izleme planı kapsamında alınacak numunelerin temin edildiği gıda ve birincil üretim tarım işletmelerinin, numune alma döneminde faaliyetlerine ara vermeleri veya son vermeleri nedeniyle üretimin azalması planlandığı kadar numune alınamamasına sebep olmaktadır. Bir sonraki performans döneminde üretimde azalma öngörülmediğinden hedef % 97 olarak korunmuştur.
3	Risk değerlendirme sonrasında oluşturulan bilimsel görüş sayısı	GKGM	Sayı	15	21	140	Bilimsel görüş oluşturulması uzun çalışmalar gerektirmektedir. Bilimsel Komisyonların 2017 yılı içinde devam eden çalışmaları 2018 yılında tamamlanmış ve Komisyon tarafından 2018 yılında imza altına alınmıştır. Bu nedenle hedefte pozitif sapma görülmüştür.
4	Gıda işletmelerinde yapılan kontrol sayısı	GKGM	Sayı	1.100.000,00	1.124.918,00	102	Resmi kontrollerin sıklığı risk esaslı olarak belirlenmekle birlikte işletmenin durumu, geçmiş denetim sonuçları vb. resmi kontrol sıklığını etkilemektedir. Bu nedenlerle hedeften sapma gerçekleşebilmektedir. Bir sonraki performans döneminde resmi kontrol sayısı belirlenirken 2018 yılında elde edilen veriler göz önünde bulundurulmuştur.
5	Validasyonu/verifikasyonu tamamlanarak uygulanabilir hale getirilen metot sayısı	GKGM	Sayı	140	140	100	Hedefe ulaşılmıştır.
6	Analiz hizmetleri eğitimi alan laboratuvar personeli sayısı	GKGM	Sayı	120	124	103	Bakanlık Gıda Kontrol Laboratuvarları tarafından düzenlenen eğitim sayısı uygun şekilde tamamlanmış, acil ihtiyaç duyulan bir analiz ile ilgili 4 laboratuvar uzmanına plan dışı eğitim düzenlenmiştir.
7	Yem işletmelerinde yapılan kontrol sayısı	GKGM	Sayı	20.000,00	26.307,00	132	Yem güvenirliliğine ilişkin beliren yeni riskler ile CİMER, Alo174 vb. kanallar vasıtasıyla gelen şikayet ve talepler nedeniyle ilave kontroller göstergede pozitif yönde sapma oluşturmuştur. Gösterge planlanırken stratejik hedefler ve önceki yıllara ait sonuçlar kıyaslanmaktadır. 2019 yılı planlamalarında 2018 yılı gerçekleşme sayısı ve söz konusu artış değerlendirilecektir.

Gıda güvenliğine ilişkin doğru ve güncel bilgi sunmak, okullarda gıda güvenliğine yönelik uygulamaları geliştirmek	1	Gıda güvenliği konusunda düzenlenen eğitim sayısı	GKGM	Sayı	170	1.628,00	958	Eğitim faaliyetleri planlanırken İl Müdürlüklerinin eğitim ve yayım faaliyetleri ile Milli Eğitim İl/İlçe Müdürlükleri ile işbirliği kapsamında gerçekleştirmiş oldukları eğitim faaliyetleri planlamaya dahil edilmeden eğitim sayısı 170 olarak belirlenmiştir. Ancak yukarıda bahsi geçen diğer eğitim faaliyetleri sonuçlarının bildirilmesi sonucunda pozitif sapma gerçekleşmiştir.
	2	Gıda güvenliği konusunda eğitilen kişi sayısı	GKGM	Sayı	8.500,00	140.074,00	1648	Eğitim faaliyetleri planlanırken İl Müdürlüklerinin eğitim ve yayım faaliyetleri ile Milli Eğitim İl/İlçe Müdürlükleri ile işbirliği kapsamında gerçekleştirmiş oldukları eğitim faaliyetleri planlamaya dahil edilmeden eğitim sayısı 170 olarak belirlenmiştir. Eğitilen kişi sayısı da eğitim sayısı doğrultusunda öngörülmüştür. Ancak yukarıda bahsi geçen diğer eğitim faaliyetleri sonuçlarının bildirilmesi sonucunda göstergeden pozitif sapma gerçekleşmiştir.
	3	Gıda güvenliği ve Alo 174 Gıda Hattı ile ilgili gönderilen bilgi mesajı (SMS) sayısı	GKGM	Sayı	160.000,00	139.320,00	87	Göstergede belirlenen hedef kapsamında 351.737 adet GSM numarasına SMS gönderilmiştir. Ancak hat sahiplerinin gerek SMS alımına izin vermemeleri gerekse hatlarının kapalı yada numaraların hatalı olması nedenleriyle hedeflenen rakama ulaşılamamıştır.
	4	Okul kantinlerine yapılan denetim sayısı	GKGM	Sayı	36.500,00	38.580,00	106	Resmi kontrollerin sıklığı risk esaslı olarak belirlenmekle birlikte işletmeninin durumu geçmiş denetim sonuçları vb. resmi kontrol sıklığını etkilemektedir. Bu nedenlerle hedeften pozitif yönde sapma gerçekleşmiştir.
Bütünsel üretimde çevreye duyarlı bitki sağlığı tedbirleri ile kaliteyi koruyarak verimi arttırmak	1	Biyolojik ve biyoteknik mücadele uygulama alanı	GKGM	Dekar	215.000,00	297.057,00	138	Yıl içerisinde destekleme kapsamının genişletilmesi ve bazı destekleme kalemlerinin birim ödeme miktarında artış yapılması nedeniyle hedef gerçekleşmesi planlarının üzerinde oluşmuş ve hedef 2019-2023 stratejik planında 260.000 da olarak revize edilmiştir.
	2	Entegre Mücadele prensipleri ile üretim yapılan alanın toplam üretim alanına oranı	GKGM	Yüzde	44	44,2	100	Hedefe ulaşılmıştır.
Bitki koruma ürünleri ile uygulama ekipmanlarının resmi kontrolünü / denetimini gerçekleştirmek	1	Denetlenen bitki koruma ürünleri sayısının piyasada bulunan bitki koruma ürünleri sayısına oranı	GKGM	Yüzde	20	20,4	102	2018 yılı için piyasada bulunan bitki koruma ürünleri sayısı 1500, denetlenen bitki koruma ürünleri sayısı 306'dır. Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Denetlenen bitki koruma ürünü üretim yerlerinin toplam üretim yeri sayısına oranı	GKGM	Yüzde	20	20,9	105	2018 yılı için 67 adet bitki koruma ürünü üretim yeri bulunmakta olup 14 adeti denetlenmiştir. Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Denetlenen zirai mücadele alet ve ekipmanları işletme sayısının toplam işletme sayısına oranı	GKGM	Yüzde	20	20,1	100	2018 yılı için zirai mücadele alet ve ekipmanları işletme sayısı 149 adet olup 30 adet işletme denetlenmiştir. Hedefe ulaşılmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Hayvan hastalık ve zararlıları ile ilgili mücadele hizmetlerini geliştirmek ve hayvan refahını korumak	1	Programlı büyükbaş şap aşılması gerçekleştirme oranı	GKGM	Yüzde	85	105	122	Aşılama programına alınan hayvan sayısı her sene başında İl Müdürlükleri tarafından Genel Müdürlüğümüze bildirilmekte olup, bir sonraki yılın programını teşkil edecek hayvan varlığı tablolarında yer alan hayvan sayıları dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Bu kapsamda, 2018 yılı için ilkbahar döneminde 15.460.938 büyükbaş hayvan, sonbahar döneminde ise 15.460.938 büyükbaş hayvan şap hastalığına karşı aşılama programına alınmıştır. %85 olarak belirlenen hedef, bilimsel bir altyapıda olup, bir popülasyonda aşılama sonucu oluşturulmaya çalışılan bağışıklığın tüm popülasyonu koruması için gerekli minimum düzeyi ifade eder. Sonbahar döneminde aşılanmış olan 16.236.705 büyükbaş hayvan sayısı, belirlenen hedef programın (15.460.938) üzerinde gerçekleşerek %19 pozitif sapma gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu aşılama hayvan sayısı rakamı oranı 2018 yılında belirlenen programa göre kıyaslanmaktadır.
	2	Hastalıktan ari işletme sayısı	GKGM	Sayı	600	1.008,00	168	Yetiştiricilerin ari işletme konusunda farkındalıklarının artırılması amacıyla afiş ve liflet çalışması yapılmıştır. İl Müdürlükleri tarafından yetiştiricilere yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenmektedir. Hastalıktan ari işletme başvurusu gönüllülük esasına dayandığından 2018 yılı başvuruları beklenenin üzerinde gerçekleşmiştir. 2019 hedefi belirlenirken sapma dikkate alınmıştır.
	3	Faaliyete giren dinlendirme istasyonları sayısı	GKGM	Sayı	2	0	0	Yurtiçinde nakledilecek olan büyükbaş ve küçükbaş hayvanların hayvan sağlığı şartlarını AB standartlarına yaklaştırmak ve nakilde hayvan refahı seviyelerini yükseltmek amaçlanmaktadır. Bu kapsamında; Adana, Afyonkarahisar, Amasya, Ankara, Edirne, Kayseri ve Sivas illerinde hayvan nakil ve dinlendirme istasyonu kurulması planlanmıştır. Fakat uygun arazi tahsisinin yapılamaması nedeniyle hedefe ulaşılamamıştır.
Hayvan hastalıkları ile mücadelede kullanılan veteriner sağlık ürünlerinin kalite ve etkinliklerini artırmak	1	Denetlenen veteriner ilaçları sayısının piyasada bulunan veteriner ilaçları sayısına oranı	GKGM	Yüzde	10	10	100	Hedefe ulaşılmıştır.
		Risk esaslı denetlenen veteriner tıbbi ürün üretim yerlerinin toplam üretim yerlerine oranı	GKGM	Yüzde	5	5	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Denetlenen tıbbi olmayan veteriner sağlık ürünleri sayısının piyasada bulunan ürün sayısına oranı	GKGM	Yüzde	5	5	100	Hedefe ulaşılmıştır.

Kırsalda gelir ve istihdam olanaklarını arttırmak ve kırsal ekonomiyi çeşitlendirmek	1	El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüklerinde açılan kurs sayısı	EYDB	Sayı	140	174	124	Ahşap, taş işleme, dokuma, tekstil, dekorasyon, açılış, sıhhi tesisat ve kuyumculuk konularında kurslar açılmış olup İş Kur ve MEB protokolleri sonucu kursiyerlere günlük harçlık ve uluslararası geçerliliği olan sertifikalar verilmiştir. Protokoller sonucu verilen harçlık ve eğitim çeşitliliği nedeniyle yıl sonu hedefinde pozitif yönde sapma gerçekleşmiştir.
	2	Kadın çiftçilere yönelik gerçekleştirilen proje sayısı	EYDB	Sayı	63	63	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Ekonomik ve sosyal alt yapı faaliyetlerinden faydalanan işletme sayısı	TRGM	Sayı	10.500,00	10.710,00	102	Altyapı yatırımları için planlanan bölgelerdeki etüt çalışmalarında yapılan tespitle aynı bölgede daha fazla hanenin yararlanacağı yerleşim yerlerine de yatırım yapılması hedefin üzerinde gerçekleşmeye neden olmuştur.
	4	Eş finansman verilen işletme sayısı	TRGM	Sayı	700	720	103	Öngörülenden daha fazla üretici eş finansman yatırımlarından yararlanmak için müracaat etmiştir.
	5	Ekonomik yatırımlar kapsamında desteklenen tarıma dayalı sanayi işletmesi sayısı	TRGM	Sayı	700	1.647,00	235	11. etaptan itibaren çiftlik faaliyetlerinin geliştirilmesi ekonomik alt yapı konusunun eklenmesi ve gerçek kişi başvurup hibe almaya hak kazanan sayısında artış olduğundan hedefin üzerinde gerçekleşme olmuştur.
	6	IPARD Programının tanıtım etkinliklerine katılan kişi sayısı	TRGM	Sayı	6.000,00	7.243,00	121	Tanıtım etkinliklerine katılımcı sayısı beklenenin üzerinde gerçekleşmiştir.
	7	Coğrafi işaretler konusunda üretici, yerel yönetim, sivil toplum örgütü ve ilgili kurumlar nezdinde yapılan bilgilendirme çalışması sayısı	TRGM	Sayı	20	20	100	Hedefe ulaşılmıştır.
Sürdürülebilir tarımsal üretimi sağlamak için; küçük ve parçalı tarım arazilerini toplulaştırmak ve arazi kullanım planlaması yapmak	1	Toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri uygulanan alan	TRGM	Hektar	800.000,00	0	0	28/04/2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7139 sayılı Kanun ile arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri iş ve işlemleri için yetki Mülga Gıda, Tarım Hayvancılık Bakanlığı'ndan alınıp, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Mevzuat değişikliği nedeniyle projeler devredilmiş olup; performans hedefine ulaşamamıştır.
	2	Arazi kullanım planlaması yapılan alan	TRGM	Hektar	800.000,00	163.878,00	20	Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri kapsamında yürütülen ve toprak etüt çalışmaları tamamlanan 4 projenin arazi kullanım planlaması tamamlanmıştır. Ancak 28/04/2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7139 sayılı Kanun ile arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri iş ve işlemleri için yetki Mülga Gıda, Tarım Hayvancılık Bakanlığı'ndan alınıp, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Mevzuat değişikliği nedeniyle projeler devredilmiş olup toplulaştırma çalışmaları ile birlikte yürütülen toprak etüt ve arazi kullanım planlaması çalışmaları tamamlanamamıştır.
	3	Detaylı toprak etüdü yapılan alan	TRGM	Hektar	800.000,00	237.543,00	30	28/04/2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7139 sayılı Kanun ile arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri iş ve işlemleri için yetki Tarım Reformu Genel Müdürlüğünden alınıp, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Toprak etüt çalışmaları toplulaştırma projelerine altlık teşkil etmek amacıyla yapıldığından, toplulaştırma projeleri devredilmesi nedeniyle hedeflenen değere ulaşamamıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Toprak ve su kaynaklarının korunmasını ve verimli kullanılmasını sağlamak							
1	Basınçlı Sulama Sistemleri modüler eğitim programına katılarak sertifikalandırılan çiftçilerin ve diğer yararlanıcıların sayısı	EYDB	Sayı	1.000,00	1.359,00	136	Eğitimin İŞKUR desteği olmadan Halk Eğitim Merkezi Müdürlükleri ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilebilmesi, eğitimin sadece çiftçilere değil, aynı zamanda basınçlı sulama sistemleri tasarımı meslek olarak seçmek isteyen diğer yararlanıcılara da yönelik olması programa katılımın artmasına neden olmuştur.
2	ÇATAK Programı Uygulama Alanı	BÜGEM	Dekar	1.500.000,00	1.491.031,00	99	2018 yılında 58 ilde toplam 34.741 üretici ile 1.491.031 da alanda ÇATAK Projesi uygulanmış, Gerçekleşme değeri % 99,40 olmuştur. İleriki yıllarda ÇATAK hedefleri üretici başvuruları gözönünde bulundurularak belirlenecektir.
3	İslah edilen arazi büyüklüğü	TRGM	Hektar	120.000,00	0	0	28/04/2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7139 sayılı Kanun ile arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri iş ve işlemleri için yetki Mülga Gıda, Tarım Hayvancılık Bakanlığı'ndan alınıp, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Mevzuat değişikliği nedeniyle projeler devredilmiş olup; performans hedefine ulaşamamıştır.
4	Modern basınçlı sulama sistemi kurulan alan	TRGM	Hektar	15.000,00	86.474,00	576	2017/48 nolu tebliğ ile proje limiti artırıldığından ve parsel, adet sınırlaması kaldırıldığından hedef beklenenin üzerinde gerçekleşmiştir.
5	Yerüstü ve yeraltı sularında nitrat izlemesi yapılan istasyonlarda analizlerin gerçekleştirilme oranı	TRGM	Yüzde	90	95	106	Arazide kullanıma uygun nitrat kirliliği izleme ve denetim araçları ile numune alımlarında karşılaşılan sorunlar çözüldüğünden hedefin üzerinde gerçekleşme olmuştur.
Su ürünleri türlerinin stok durumlarını izlemek ve yönetim planlarını hazırlamak							
1	Yönetim planı hazırlanan ve izlenen tür sayısı	BSGM	Sayı	1	1	100	Hedefe ulaşılmıştır.
2	Biyolojik verisi toplanan tür sayısı	BSGM	Sayı	2	2	100	Hedefe ulaşılmıştır.
3	Üretim planı hazırlanan lagün sayısı	BSGM	Sayı	2	2	100	Hedefe ulaşılmıştır.
4	Hazırlanan sosyo-ekonomik analiz rapor sayısı	BSGM	Sayı	1	1	100	Hedefe ulaşılmıştır.
5	Stokları belirlenen ticari olarak avcılığı yapılan balık türü sayısı	TAGEM	Sayı	5	5	100	Hedefe ulaşılmıştır.

Su ürünleri ve kaynaklarını korumak, kontrol ve denetimlerin etkinliğini artırmak	1	İzleme kapsamındaki balıkçı gemi sayısı	BSGM	Sayı	1.350,00	1.500,00	111	Avcılık faaliyeti yapan daha çok geminin izlenmesi sağlanmış olup bu durum kaynakların korunmasına hizmet etmektedir.
	2	Su ürünleri avcılık kontrol ve denetim sayısı	BSGM	Sayı	86.000,00	105.755,00	123	Bakanlığımıza farklı şekilde gelen ihbar ve şikayetlerde (CIMER, BİMER, TIMER, telefon ve e-mail v.b) görülen artışlar, bazı İl müdürlüklerine alınan her türlü hava şartlarında görev yapabilecek donanım ve hızı sahip kontrol gemileri ile yapılan denetim sayılarındaki artışlar hedefteki sapmanın nedenleri olarak değerlendirilmektedir. Önümüzdeki yıllara ilişkin hedef denetim sayıları revize edilmiştir.
	3	Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinde yapılan denetim sayısı	BSGM	Sayı	5.000,00	5.000,00	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	4	Yeni yapılan balıkçılık idari bina sayısı	BSGM	Sayı	51	50	98	Bakanlığımız tasarruf genelgesi gereği Trabzon ilinde yapılacak olan balıkçılık idare binası ihalesi iptal edilmiştir. İdari bina inşaatının Trabzon Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığınca yapılabilmesi için Bakanlık Makamından Olur alınmış olup, 2019 yılında bina inşaatının tamamlanması planlanmaktadır.
Su ürünleri üretimini ve tüketimini artırmak	1	Denizlerde/iç sularda taşıma kapasitesi belirlenen yetiştiricilik alan sayısı	BSGM	Sayı	28	28	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Su kaynaklarına bırakılan balık sayısı	BSGM	Sayı	6.000.000,00	6.000.000,00	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Su ürünleri yetiştiricilik sektöründe etiket kullanan işletme sayısı	BSGM	Sayı	100	17	17	Üreticilerin yeterli alt yapısı bulunmaması nedeniyle etiket uygulaması yapılamamaktadır. Etiketlemenin müteşebbislerin bireysel başvurusuna bağlı olması ve başvuru zorunluluğu bulunmaması nedeniyle negatif yönde sapma meydana gelmiş ve hedefe ulaşılamamıştır.
Tarımsal iç ve dış pazar talepleri doğrultusunda yeni çeşit, ırk, metot ve teknoloji geliştirmek	1	Bitkisel üretim için geliştirilecek çeşit sayısı	TAGEM	Sayı	50	71	142	Tarla Bitkilerinde 44, bahçe bitkilerinde 27 çeşit tescil edilmiştir. Seçilen ümitvar hatların beklenilenden üstün özelliklere sahip çıkmış olması nedeniyle tescil edilen çeşit sayısı hedeflenen değerlerden fazla olmuştur.
	2	Enstitülerde hayvan ıslahına yönelik yürütülen proje sayısı	TAGEM	Sayı	10	10	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Geliştirilen biyolojik ürün, teşhis metodu ve epidemiyolojisi tespit edilen hastalıkların sayısı	TAGEM	Sayı	5	5	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	4	Bitki sağlığında geliştirilen biyolojik ve/veya biyoteknik mücadele ürünü ve metodu sayısı	TAGEM	Sayı	3	3	100	Hedefe ulaşılmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Genetik kaynakları ve biyolojik çeşitliliği korumak, sürdürülebilir kullanımını sağlamak	1	Halk elinde ve Araştırma Enstitülerinde canlı olarak korunan hayvan irki sayısı	TAGEM	Sayı	25	25	100	Hedefe ulaşılmıştır.
Uluslararası kuruluşlarla Ar-Ge işbirliğini geliştirmek	1	Ar-Ge destek programı ve Kamu – Özel sektör işbirliği kapsamında yapılan proje sayısı	TAGEM	Sayı	30	60	200	Ar-Ge Destek programı kapsamında yılda bir kez çağrıya çıkılmasına rağmen, 2018 yılında iki kez çağrıya çıkmıştır. Bu nedenle proje sayısı yüksek gerçekleşmiştir. Tarımsal alanda faaliyet gösteren özel sektörün Ar-Ge kapasitesini artırma amacıyla uygulanan Ar-Ge Destek Programı kapsamında bütçe imkanları doğrultusunda daha çok proje desteklenmesi programın amacıyla uyumlu olduğundan herhangi bir önlem alınmasına ihtiyaç duyulmamaktadır.
Uluslararası kuruluşlarla Ar-Ge işbirliğini geliştirmek	2	Uluslararası fon sağlayıcı ve paydaş kuruluşlara sunulan ve yürütülen proje sayısı	TAGEM	Sayı	20	35	175	Uluslararası Projeler: 2018 yılı itibarıyla uluslararası proje olarak sunulan ve 2018 yılında halen yürüyen proje sayısı 33'tür. TAGEM ve Enstitüleri tarafından uluslararası fonlara başvurulmuş ve değerlendirilmiş olan projeler başarılı bulunarak fonlanmıştır.
								Yürütülen projeler ile Enstitülere kaynak aktarıldığından bu kapsamda da proje sayısının fazla olması herhangi bir sorun teşkil etmediğinden herhangi bir önlem alınmasına ihtiyaç duyulmamaktadır.

İklim değişikliğinin tarım sistemleri üzerine olası etkilerini ölçmek ve tedbir almaya yönelik öneriler geliştirmek	1	Hazırlanan kuraklık haritası, rekolte tahmin modeli, uyum stratejileri ve kuraklık izleme raporu sayısı	TAGEM	Sayı	2	2	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Topraklarda karbon ve biyokütle değişimiyle ilgili geliştirilen model veya öneri ile hazırlanan rapor sayısı	TAGEM	Sayı	1	1	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Emisyon azaltımını sağlamak için geliştirilen model/ öneri/sistem sayısı	TAGEM	Sayı	1	1	100	Hedefe ulaşılmıştır.
Ar - Ge sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını sağlamak	1	Tarımsal yeniliklerin paylaşıldığı veri paylaşım sisteminden yararlanan yayımcı ve danışman sayısı	EYDB	Adet	20.000,00	24.450,00	122	Bilgi paylaşım formlarının Bakanlığımız teknik personelinin yanı sıra tarımsal danışmanlık hizmeti sunan kuruluşlarda görevli danışmanlara da ulaştırılmasından dolayı belirlenen hedefin üzerinde bir sayıya ulaşılmıştır. Sapmaya önlem olarak; Bakanlığımız İl Müdürlüklerine bilgi formlarının paylaşım esaslarını içeren talimat resmi yazı ile gönderilecektir.
	2	Tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılması projeleri kapsamında yürütülen/işbirliği yapılan proje sayısı	EYDB	Sayı	80	80	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Sulama ve arazi ıslahı konularında hazırlanan rehber/rapor sayısı	TAGEM	Sayı	1	1	100	Hedefe ulaşılmıştır.
Bakanlık bünyesindeki birimlerin bilişim altyapısını iyileştirmek/ geliştirmek	1	Bakanlık veri merkezi sistemlerinin felaket kurtarma merkezinde yedeklenme oranı	BİDB	Yüzde	20	20	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Bakanlık veri merkezinin kapasite gelişim oranı	BİDB	Yüzde	25	25	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Veri tabanlarının kesintisiz çalışma oranı	BİDB	Yüzde	95	95	100	Hedefe ulaşılmıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

Tarımda doğru bilginin kaynağı olarak yazılım uygulamaları ve sistemleri geliştirmek	1	E-devlet kapısında verilen hizmet sayısı	BİDB	Sayı	17	220	1294	Bakanlığımız KAYSİS Hizmet Envanterinde kayıtlı hizmetlerinin Başbakanlık tarafından başlatılan "Bürokrasinin Azaltılması ve Kamuda e-Dönüşüm" çalışmaları kapsamında elektronik ortama aktarılması talimatları ile hizmet sayıları 2018 yılında artmıştır.
	2	Elektronik Belge Yönetim Sistemine entegre edilecek uygulama sayısı	BİDB	Sayı	2	3	150	2018 yılı içerisinde planlanan entegrasyonlara ilave olarak Tarım Bilgi Sistemi altında çalışan Hayvan Bilgi Sistemi içerisinde yer alan Yetiştiricilik Belgesi entegrasyonu (Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü) gerçekleştirildiğinden sapma oluşmuştur.
Bakanlık bilgi varlıklarını, Bilgi Güvenliği Standartlarına uygun şekilde yönetmek	1	Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi Farkındalık Eğitimleri verilen Bakanlık birimlerinin oranı	BİDB	Yüzde	20	3	15	Merkez birimlerde çalışan personelin %20 lik kısmına farkındalık eğitimleri verilmiş ancak taşra teşkilatlarına verilmesi planlanan bilgi güvenliği eğitimlerinin iptal edilmesi nedeniyle hedeflenen değerlere ulaşılamamıştır.
Çalışanların verimliliğini ve üretkenliğini artırmak, iş süreçlerine yönelik standartları belirlemek	1	Kamu İç Kontrol Standartlarına uyum oranı	SGB	Yüzde	65	65	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Norm kadroya tabi personelin tüm personele oranı	PERGEM	Yüzde	52	52	100	Hedefe ulaşılmıştır.
Kurumsal yönetim sistemini etkin hale getirmek, Bakanlık çalışanlarının nitelik olarak gelişimini sağlamak ve kurumsal aidiyeti artırmak	1	Sosyal ve kültürel aktivitelere katılan personel sayısı	DHDB	Adet	2.500,00	2.500,00	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Düzenlenen sosyal ve kültürel aktivite sayısı	DHDB	Sayı	26	26	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Gıda işletmelerinde resmi kontrol yapan ve eğitim alan kontrol görevlisi sayısının toplam kontrol görevlisi sayısına oranı	GKGM	Yüzde	40	24,5	61	Toplam 6825 kontrol görevlisinden, Gıda Kontrol ve Laboratuvarlar Daire Başkanlığınca 1387 ve Gıda İşletmeleri ve Kodeks Daire Başkanlığınca 286 olmak üzere toplam 1673 personel eğitime tabi tutulmuştur. 2018 yılında alınan tasarruf tedbirleri çerçevesinde, bazı eğitimler iptal edildiği için hedeften sapma görülmüştür. 2019 yılı hedefi belirlenirken tasarruf tedbirleri dikkate alınmıştır.
	4	Yem resmi kontrolünde görevli eğitilen personel sayısı	GKGM	Adet	500	258	52	Gösterge planlanırken stratejik hedefler ve önceki yıllara ait sonuçlar kıyaslanmaktadır. Ancak 2018 yılında tasarruf tedbirleri kapsamında Makam Oluru ile planlanan eğitimlerin bir kısmı düzenlenememiştir.
	5	Rehberlik ve teftiş sayısı	TEFTİŞ	Sayı	20	22	110	Bakanlığımızın, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile birleşmesinden dolayı müfettiş sayısı ve iş hacminde artış gerçekleşmiş olup, hedeflenen sayıdan 2 adet sapma meydana gelmiştir.
Kurumun fiziksel altyapısını iyileştirmek	1	Bakım ve onarımı yapılan hizmet binası sayısı	DHDB	Sayı	500	500	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Yeni yapılan hizmet binası sayısı	DHDB	Sayı	10	10	100	Hedefe ulaşılmıştır.

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Performans Sonuçları ve Açıklamaları sonuçları

Tablo 184: Performans Sonuçları ve Açıklamaları (Mülga OSİB)

Perf. Hedefi	Sıra No	Açıklama	Ölçü Birimi	Birimi	Hedeflenen	Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı(%)	Sapma Nedeni veya Sapmaya Karşı Alınacak Önlemler
P.H.1. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi	1	Çalışanların memnuniyet oranındaki artış oranı (kümülatif)	Yüzde	Personel Dairesi Başkanlığı	75	0	0	Orman ve Su İşleri Bakanlığının Mülga olması nedeniyle yıl sonunda yapılması planlanan anket çalışmaları gerçekleştirilememiş olup, herhangi bir önlem öngörülmemiştir.
	2	Standart kadro çalışmasının tamamlanma oranı (kümülatif)	Yüzde	Personel Dairesi Başkanlığı	100	100	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Hizmet içi eğitimlerde personel memnuniyet düzeyindeki artış oranı (kümülatif)	Yüzde	Personel Dairesi Başkanlığı	75	71	20	Orman ve Su İşleri Bakanlığının Mülga olması nedeniyle yıl sonunda yapılması planlanan anket çalışmaları gerçekleştirilememiş olup, herhangi bir önlem öngörülmemiştir
P.H.2. Bakanlığın görev alanları ile ilgili kurum, kuruluş, STK ve üniversiteler ile işbirliğini geliştirmek, toplum bilincini artırmak	1	Basılı, görsel ve dijital yayın sayısı (kümülatif)	Adet	Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı	433	674	702	Bakanlığımız faaliyet alanının geniş oluşu, farklı ürünlerle farklı kitleler hedeflendiğinden çıktının çeşitlilik göstermesi, açılış, temel atma v.b. etkinliklerle ilgili iş sayısının arttırması, gündemle beraber ani oluşan ve yapılması zaruriyet gerektiren faaliyetler ve öngörülemeden iş miktarında artış sebebiye sapma meydana gelmiştir. İş kalemlerinin, ihtiyaçların ve bunları karşılayacak faaliyetlerin iyi analiz edilerek performans göstergesine yakın hedefler tespit edilerek sapmanın en az seviyede tutulması sağlanacaktır.
	2	Düzenlenen etkinlik sayısı (kümülatif)	Adet	Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı	31	0	0	Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereği Tarım ve Orman Bakanlığı olarak yeniden teşkilatlandırıldığından birleşme işlemlerinden dolayı yıl sonuna kadar yapılması planlanan hizmet içi eğitim düzenlenememiş ve herhangi bir faaliyette bulunulmamıştır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

P.H.3. Bilgi sistemleri alt yapısının geliştirilmesi	1	Geliştirilen yazılım sayısı (kümülatif)	Adet	Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	18	18	100	Hedefe ulaşılmıştır.
P.H.3. Bilgi sistemleri alt yapısının geliştirilmesi	2	turkiye.gov.tr üzerinden vatandaşa sunulan e-devlet uygulaması sayısı (kümülatif)	Adet	Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	62	134	1.300	Bakanlık hizmetlerinin "Bürokrasinin Azaltılması ve Kamuda e-Dönüşüm" çalışmaları kapsamında elektronik ortama aktarılmasının talimatlandırılmasıyla hizmet sayıları artmıştır. Tüm birimlerle görüşmeler yapılarak e-Devlette yer alacak hizmet sayıları tespit edilmeye çalışılacaktır.
	3	Bilgi güvenliği zafiyet taraması rapor sayısı (kümülatif)	Adet	Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	13	13	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	4	Geliştirilen mobil uygulama sayısı (kümülatif)	Adet	Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	10	10	100	Hedefe Ulaşılmıştır.
	5	Geliştirilen coğrafi analiz sayısı (kümülatif)	Adet	Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	67	67	100	Hedefe ulaşılmıştır.
P.H.4. Az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar ve ülkelerle ikili ve bölgesel işbirliğini arttırmak	1	Hazırlanan işbirliği anlaşması sayısı (kümülatif)	Adet	Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı	25	36	375	Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığının Mülga Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile birleşmesi neticesinde işbirliği anlaşma sahası genişlediğinden işbirliği yapılabilecek ülke sayısı artmış olup, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yeni görev alanı göz önünde bulundurularak yapıldığında önümüzdeki dönemde sapmanın önüne geçilebilecektir
	2	İkili ve bölgesel işbirliği yapılan ülke sayısı (kümülatif)	Adet	Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı	51	46	71	2018 yılında hedeflenenden daha az sayıda yeni ülke ile işbirliği faaliyetleri başlatılabilmiş olup; Mülga iki Bakanlığın sağlıklı entegrasyonu sonucunda gerekli tedbirler alınmış olacaktır.
P.H.5. Çölleşme ve erozyonla mücadele kapasitesini arttırmak; paydaşlarla işbirliğini geliştirmek	1	Gerçekleştirilen işbirliği sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	45	45	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Düzenlenen eğitim sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	101	101	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Basılı ve görsel yayın sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	66	66	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	4	Düzenlenen etkinlik sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	39	39	100	Hedefe ulaşılmıştır.

PH.6. Uluslararası kurum, kuruluş ve ülkelerle işbirliğini geliştirmek, yükümlülükleri yerine getirmek	1	Uluslararası kurum ve kuruluşlarla yapılan ortak çalışma sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	31	31	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	İşbirliği yapılan ülke sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	50	50	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Çölleşme ile mücadele sözleşmesi kapsamında hazırlanacak rapor sayısı	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	1	1	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	4	Çölleşme ile Mücadele İlerleme ve İstatistikleri raporu sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	6	6	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	5	Uluslararası alanda eğitim verilen ülke sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	125	124	98	Sapma ilgili ülkelerin iç süreçlerinden kaynaklandığından önlem öngörülememektedir
PH.7. Küresel ve bölgesel düzeyde çölleşme ile mücadelede öncülük etmek	1	Ankara Girişimi kapsamında ülkemiz sorumluluğundaki eylemlerin yıllık gerçekleşme oranı (kümülatif)	Yüzde	ÇEM Genel Müdürlüğü	95	95	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Uluslararası süreçlerin karar mekanizmaları toplantılarına katılım sayısı	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	20	20	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Arazi Tahribatının Dengelenmesi (ATD) Raporunun hazırlanarak güncellenme oranı (kümülatif)	Yüzde	ÇEM Genel Müdürlüğü	90	90	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	4	Yurt dışında uygulamaya yönelik hazırlanan plan, proje sayısı (kümülatif)		ÇEM Genel Müdürlüğü	15	14	80	Nijer'de UNCCD ile birlikte yapımı planlanan Devlet Fidanlığı, UNCCD iç prosedürlerinden kaynaklı gecikmeden dolayı yapılamamış olup, UNCCD ile yapılacak görüşmeler ile iç prosedürlerin hızlandırılması, azaltılması vb. konularda çalışmalar yapılacaktır

2018 YILI FAALİYET RAPORU

P.H.8. Çölleşme ve erozyona maruz kalan/kalabilecek bölgeleri tespit etmek, izlemek								
1	Çölleşme, erozyon, havza izleme sistemlerinin geliştirilme oranı (kümülatif)	Yüzde	ÇEM Genel Müdürlüğü	60	60	100	Hedefe ulaşılmıştır.	
2	Ulusal ölçekte rüzgâr erozyonu risk haritasının tamamlanma oranı (kümülatif)	Yüzde	ÇEM Genel Müdürlüğü	50	50	100	Hedefe ulaşılmıştır.	
3	Erozyonla denizlere, göllere, barajlara taşınan toprak miktarının hesaplandığı rapor sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	1	1	100	Hedefe ulaşılmıştır.	
4	Eylem planları ve projelerin uygulamasına yönelik izleme ve değerlendirme rapor sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	15	15	100	Hedefe ulaşılmıştır.	
P.H.9. Çölleşme ve erozyonla mücadelede plan ve projeler hazırlamak, Ar-Ge çalışmalarını yapmak								
1	Entegre mikro-havza rehabilitasyon proje sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	6	8	200	Yerelden ve kurumlardan gelen talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda hedef aşılmıştır. Hedeflenen program haricinde yerelden (muhtarlıklar,STK'lar vb.) ve kurumlardan talep gelmesi durumunda gelen talebin aciliyeti ve uygulanabilirlik durumu göz önünde bulundurularak yerinde inceleme yoluyla sapmaya karşı önlemler belirlenebilir.	
2	Çölleşme ve erozyon kontrolü proje sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	55	57	110	Önlem öngörülememektedir	
3	Sel, heyelan, çığ kontrol projeleri sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	47	64	194	Önceden öngörülemeyen afetler nedeniyle ilave projeler yapılabildiği gibi talepler doğrultusunda da projeler yapılmakta olup,önlen öngörülememektedir.	
4	Uygulanan model proje sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	4	3	50	Tasarruf tedbirleri, maliyetlerin yüksek olması sonucu bu nevi çalışmaları ve uygulamaları yapabilecek düzeye çıkarılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	
5	Yürütülen Ar-Ge proje sayısı (kümülatif)	Adet	ÇEM Genel Müdürlüğü	33	36	130	Yeni ortaya çıkan bilimsel gelişmelerin ve teknolojik ürünlerin araştırma projelerine konu edilmesinden dolayı hedef aşılmış olup,önlem öngörülmemektedir.	

P.H.10. Taşkın ve kuraklığın havza ölçeğinde yönetimini sağlamak	1	Taşkın yönetim planı tamamlanan havza sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	5	5	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Kuraklık yönetim planı tamamlanan havza sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	9	9	100	Hedefe ulaşılmıştır.
P.H.11. Su kalitesini korumak ve iyileştirilmesini sağlamak	1	Su kalitesinin iyileştirilmesine yönelik hazırlanan eylem planı sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	8	8	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Kalite kategorisi tespit edilmiş içme suyu kaynağı sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	107	107	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Yeraltı suyu kütlerinin kalite ve miktar durumu belirlenen havza sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	3	3	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	4	Revize edilen havza izleme programı sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	10	10	100	Hedefe ulaşılmıştır.
P.H.12. Ulusal Su Bilgi Sisteminin yaygınlaştırılması, sürdürülebilirliğinin ve e-devlet ile entegrasyonunun sağlanması	1	Veri aktarımına yönelik entegrasyonu sağlanan kurum/kuruluş sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	9	8	89	Entegrasyonu yapılacak kurumların sistem alt yapısının uygun olmaması. Paydaş kurumlarla işbirliği artırılabilecektir

2018 YILI FAALİYET RAPORU

P.H.13. AB mevzuatıyla uyumlu bütüncül planlar yapmak	1	Nehir havza yönetim plan sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	5	5	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	İçme suyu havzası koruma plan sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	15	15	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Su Kaynakları Modelleme Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın gerçekleştirme oranı (kümülatif)	Yüzde	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	50	50	100	Hedefe ulaşılmıştır.
P.H.14. Havza ölçeğinde su kaynaklarından maksimum fayda sağlamak	1	Sektörel su tahsis planı yapılan havza sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	3	3	100	Hedefe ulaşılmıştır.
P.H.15. Su kayıplarının kontrolünü ve azaltılmasını sağlamak	1	Su kayıpları konusunda eğitim verilen belediye sayısı (kümülatif)	Adet	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	259	190	43	Belediyelerin yeteri kadar hassasiyet göstermemesi, eğitimin tek seferde yapılması Eğitimin öncesi belediyelerle ikili temaslar artırılabacaktır

P.H.16. Korunan alanlarda, tabiat turizmi uygulamalarının gerçekleştirilmesi ve tabiatın korunması konusunda farkındalığın artırılması	1	Uygulanan tabiat turizmi eylem planı gerçekleştirme oranı (kümülatif)	Yüzde	DKMP Genel Müdürlüğü	60	60	100	Hedefe ulaşılmıştır
	2	Yazılı, elektronik, görsel ve işitsel yayın sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	452	460	116	Güncel gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda gerekli materyallerin hazırlanması gerekliliği sebebiyle sapma meydana gelmiştir.Söz konusu gerçekleştirmeler ve riskler dikkate alınarak bir sonraki program döneminde planlanan hedefe ulaşılması sağlanacaktır.
	3	Biyolojik çeşitlilik konusunda okullara verilen eğitim sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	3.695	3.761	105	Yıl içerisinde gelen taleplerin karşılanmasına yönelik eğitim faaliyetlerinin yerine getirilmesi sebebiyle hedeflenen düzeyin üzerinde gerçekleştirme meydana gelmiştir.Önlem öngörmemektedir.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

P.H.17. Korunan alan sayısını artırmak ve sulak alanların etkin yönetimini sağlamak	1	Gerçekleştirilen etüt envanter sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	71	86	200	Söz konusu envanter çalışmaları değişken yapısı (talepler, arazi koşulları, iklim, personel yapısı) ve geçmiş yıllarda başlayıp yıl içerisinde sonuçlanan çalışmalar sebebiyle 2018 yılı için öngörülenden fazla sayıda envanter çalışması yapılmıştır. Talepler, arazi koşulları, iklim, personel yapısı gibi değişkenler dikkate alındığında önlem öngörülememektedir
	2	İlan edilen korunan alan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	570	583	193	Yıl içerisinde etüt envanter çalışmalarındaki artışı ve yerel ve ulusal öneme haiz alanların ilan edilmesi neticesinde hedeflenen sayıdan fazla gerçekleştirme meydana gelmiştir. Önlem öngörülememektedir
	3	Sulak alanlarda biyolojik çeşitlilik projesi yapılan alan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	50	50	100	Hedefe Ulaşılmıştır.
	4	Yönetim planı (revizesi dahil) yapılan sulak alan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	56	66	600	Sulak alanlara yönelik hazırlanması gerekli olan yönetim planlarının sonraki yıllara sari yapılacak planların yapılması, 2018 yılı ödeneklerinin dikkate alınması ve söz konusu alanların etkin yönetiminin sağlanması amacıyla hedeflenen sayıdan fazla yönetim planı (revizesi dahil) tamamlanmıştır. Önlem öngörülememektedir.
	5	Sulak alanlarda, alt yapı ve üst yapı tesislerinin yapılacağı alan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	34	38	180	Yıl içerisinde alt yapı tesislerine ilişkin tahsis edilen ödeneklerin ihaleleri sonucu oluşan tenkislerin diğer sahalarda kullanılması sonucu hedeflenenden fazla sayıda gerçekleştirme meydana gelmiştir. Önlem öngörülememektedir.
P.H.18. Biyolojik çeşitliliğin belirlenmesi ve yönetimi	1	Biyolojik çeşitlilik envanteri tamamlanan il sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	74	74	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Araştırma rapor sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	2	2	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	3	Ekosistem hizmetleri değerlendirilmesi yapılan korunan alan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	2	0	0	Hazırlanan projenin mali kaynak edinilememesi gerekçesiyle hedefe ulaşamadığıdır. Ekosistem hizmetleri değerlendirilmesi kapsamında hazırlanacak projeler söz konusu kaynak sağlanması durumunda gerçekleştirilebilir

P.H.19. Korunan alanlarda planlama, proje uygulama ve izleme süreçlerini etkin olarak yürütmek	1	Korunan alan plan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	111	147	206	2018 yılı için öngörülen 34 adet plan hedefi aşılmıştır. 2017 yılında hazırlık çalışmaları tamamlanarak onay aşamasına gelen planların bir kısmı 2018 yılı içerisinde onaylandığı için hedefte sapma meydana gelmiştir. Sapmaya karşı önümüzdeki dönemlerde yıl hedefleri dikkate alınarak çalışması yapılan planların kendi yılı içerisinde tamamlanmasına önem gösterilecektir.
	2	Korunan alanlarda hazırlanan proje sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	170	170	100	Hedefe Ulaşılmıştır.
	3	Ziyaretçilere yönelik alt ve/veya üst yapı tesisi yapılan korunan alan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	264	283	121	Korunan alanlarımıza gelen ziyaretçilerin memnuniyetini artırmaya yönelik çalışmalara öncelik verilmesi, mevzuat değişikliğiyle süreçlerin kısılması ve sahalarda yapılan faaliyetler için ihale sonucunda artan ödeneklerin diğer sahalarda ihtiyaca göre kullanılması hedeflenen düzeyin üzerinde gerçekleşmenin olmasına neden olmuştur. Serbest piyasa fiyatlarındaki dinamik değişkenlikler sebebiyle proje ödeneklerinde artış veya azalış meydana gelebilmektedir. Piyasalardaki fiyat dalgalanmaları öngörülemediği için önlem alınmamaktadır.
	4	Korunan Alan Yönetim Etkinliğinin İzlenmesi (METT) rapor sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	174	174	100	Hedefe Ulaşılmıştır.
	5	Ziyaretçi memnuniyet oranı (kümülatif)	Yüzde	DKMP Genel Müdürlüğü	77	85	500	Bir önceki dönem olan 2017 yılı için belirlenen hedefin %12 üstünde bir artış olduğu için 2018 yılında da hedeflenenenden daha yüksek bir ziyaretçi memnuniyeti tespit edilmiştir. Ziyaretçilerin kendilerine sunulan hizmetten öngörülenden daha memnun kalmış olması olumsuz bir sapma olmadığından bu konuda herhangi bir önlem alınması gereği duyulmamaktadır.

2018 YILI FAALİYET RAPORU

P.H.20. Sürdürülebilir yaban hayatı ve av yönetimi ile sokak hayvanlarının rehabilitasyonunu sağlamak.	1	Yaban hayatının izleneceği alan sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	351	351	100	Hedefe ulaşılmıştır.
	2	Üretimi yapılan nesli tehlike altındaki yaban hayvanı sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	467	554	162	İklim şartları ve çeşitli hastalıklar vb. nedenlerden dolayı üretim miktarında değişiklikler meydana gelmektedir.Doğal şartlarda üretim yapıldığı için (iklim koşulları, hastalıklar, vb. dışsal faktörler) herhangi bir önlem öngörülmemektedir.
	3	Sokak hayvanları için verilen mali destek miktarı (kümülatif)	Milyon/ TL	DKMP Genel Müdürlüğü	28,9	21,29	37	2018 mali yılında tasarruf tedbirleri kapsamında harcamalar yapılmış olup kalan ödenekler sokak hayvanları rehabilitasyonu faaliyetleri için mali destek olarak kullanılmıştır.Önlem öngörülememektedir.
	4	Orman içi sulara salımı yapılan alabalık sayısı (kümülatif)	Bin Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	10.990	11.190	105	Üretim programı çerçevesinde derelerden alınan anaç balıklar sağılmakta ve alınan yumurtalar döllenmektedir. Bu çalışma çok hassas olup, sağlıklı yumurta ve canlı sperm sayısına göre üretim miktarında değişiklikler olmaktadır. Alabalık yetiştiriciliği çok hassas olduğundan hayvan kayıpları da sık görülmektedir. Hedeflenen rakama yüzde yüz ulaşmak mümkün olmadığından %15 civarında eksik veya fazla üretim doğal sayılmaktadır.Gerekli tedbirler alınmakta olup hava koşulları ve hastalıklardan kaynaklanan ölümler yaşanabildiği için söz konusu üretim programdan az veya fazla üretim olmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle önlem öngörülememektedir
	5	Üretimi yapılan kanatlı av hayvanı sayısı (kümülatif)	Adet	DKMP Genel Müdürlüğü	290	293	103	Canlı hayvan üretimi yapılan istasyonlarda zaman zaman tüm önlemlere rağmen salgın hastalıklar ve buna bağlı kayıplar görülebildiğinden, dönem hedeflerinin tutturulabilmesi için hedef üzerinde yedek (stok) üretim yapılmaktadır. Herhangi bir aksilik yaşanmadığından bu hedef fazlası hayvanlar da doğal yaşam ortamlarına salınmaktadır.Gerekli tedbirler alınmakta birlikte hava koşulları ve hastalıklardan kaynaklanan ölümler yaşanabilmektedir. Bu nedenle önlem öngörülememektedir.

3. PERFORMANS SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Performans Sonuçları

Performans programı, beş yıl için hazırlanan stratejik planın yıllık uygulama dilimlerini oluşturur. Kamu idareleri, performans programlarını stratejik planlarına uygun olarak Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hazırlanmaktadır.

Performans göstergesi, belirlenen performans hedefine ulaşıp ulaşılmadığını veya ne kadar ulaşıldığını ölçmek, izlemek ve değerlendirmek için kullanılır ve sayısal olarak ifade edilir.

Bakanlığımızda performans hedef ve göstergeleri üçer aylık dönemler halinde SGB.net ve e-bütçe sisteminde izlenmektedir. Yılı sonu gerçekleşmesi, elde edilen çıktıların, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde nasıl ve ne ölçüde başarılı olduklarını gösterirler.

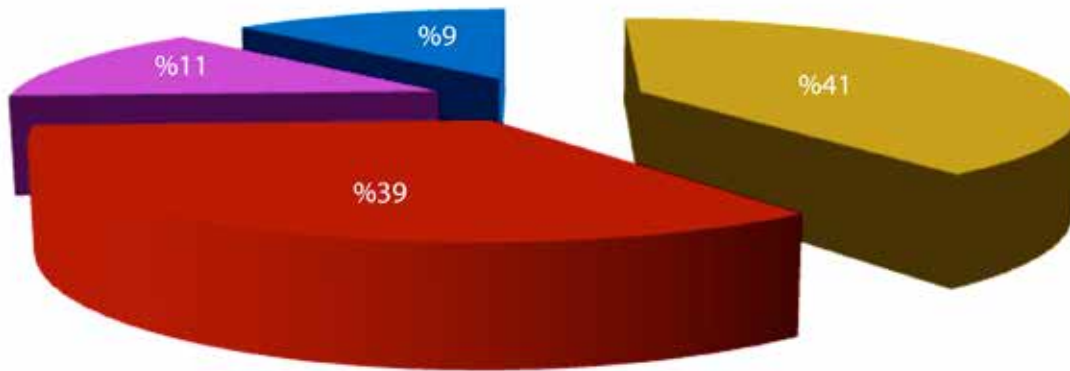
Bakanlığımızın toplam bütçesinin %77,08'lik kısmı performans hedefleri ile bağlantılı tüm faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir.

2018 Yılı Performans Programı'nda uygulamaya konulan ve bütçeyle ilişkilendirilen 27 Stratejik Hedefe ait performans göstergeleri belirlenmiştir. 2018 yılı sonunda bu göstergelerden % 41'i belirlenen hedef değerlerini aşmış, % 39'u hedef değerlerine tam olarak ulaşmış, % 11'i belirlenen hedef değerlerine % 80-99 oranında ulaşmış ve % 9'u hedef değerlerinin altında kalmıştır.

2018 yılı performans göstergelerine ait gerçekleştirme sonuçları grafik şeklinde aşağıda gösterilmiştir.

Hedefi aşan, hedef değerlere tam olarak ulaşan ve hedefe % 80-99 oranında ulaşan göstergelerin toplamının, performans göstergelerinin toplamına oranı % 91'dir.

Şekil 11: Performans Sonuçları (Mülga GTHB)

■ Hedef Aşılmış

■ Hedefe Ulaşılmış

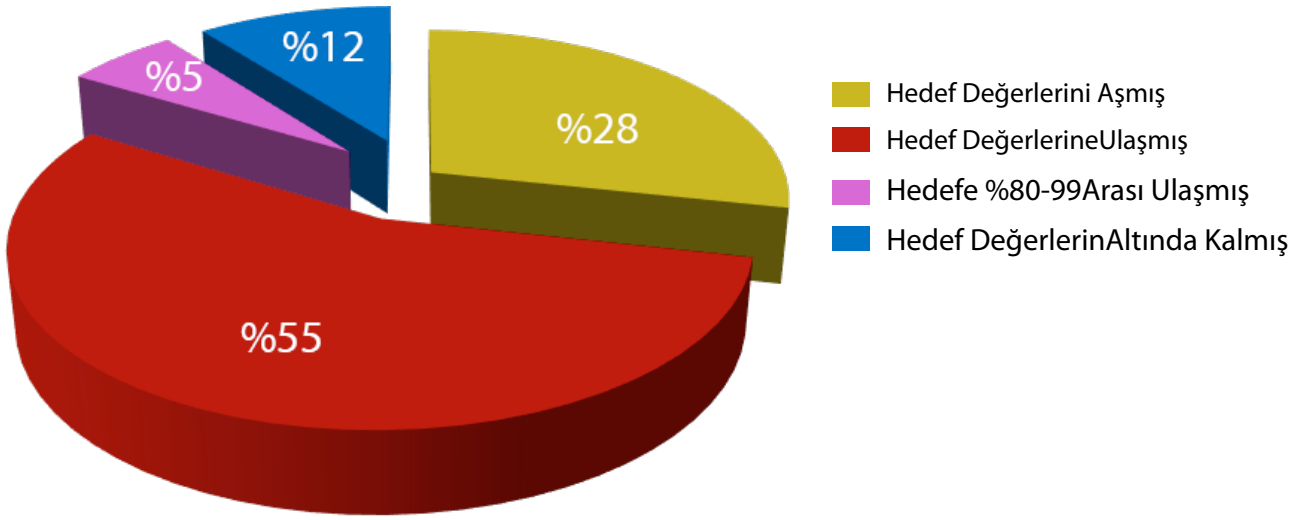
■ Hedefe %80-99 Arası Ulaşılmış

■ Hedefe Ulaşılmamış

Mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı Performans Sonuçları

2017-2021 Stratejik Planı kapsamında 2018 yılı izleme ve değerlendirme çalışmaları sonucunda toplam 67 adet performans göstergesinden 19 adedinin (%28) hedef değerleri aştığı, 37 adedinin (%55) hedeflenen değerlere ulaştığı, 3 adet göstergenin (%5) hedef değerlere kısmen ulaştığı ve 8 adet göstergenin de (%12) hedef değerlerin altında kaldığı tespit edilmiştir. Hedeflenen değerler üzerinden yapılan değerlendirmede; toplam %88 oranında hedef değerlere kısmen veya tamamen ulaşıldığı belirlenmiştir.

Şekil 12: Performans Sonuçları (Mülga OSİB)

4. PERFORMANS BİLGİ SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, mali yönetim ve kontrol sistemini, mali saydamlık ve hesap verebilirlik ilkeleri çerçevesinde kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanımının sağlanması amacıyla performans yönetimi anlayışını getirmektedir. Performans yönetimi; stratejik planlama, performans esaslı bütçeleme, performans değerlendirmesi ve faaliyet raporlarının birbirini takip ettiği döngüsel bir yönetim şeklidir. Performans yönetiminin en önemli bileşenlerinden birisi performans değerlendirmesidir. Performans değerlendirmesi yoluyla kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı incelenerek saydamlık ve hesap verilebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Performans değerlendirmesi, kamu idarelerinin belirledikleri stratejik amaç ve hedeflere ulaşmak için izledikleri yolun, performans hedeflerine ulaşmak üzere kullanılan yöntemlerle yürütülen faaliyet ve projelerin ve bunların sonucunda elde edilen çıktı ve sonuçların değerlendirilmesidir. Performans değerlendirmesi, yürütülen faaliyet ve projelerin etkinliğinin araştırıldığı bir geri bildirim mekanizmasıdır.

Performans bilgi sistemi de, idarelerin performansını ölçmek üzere bilginin düzenli olarak toplanması, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve raporlanmasına yönelik kurulan sistemdir.

Bu amaçla Performans Programında yer alan hedef, faaliyet ve göstergelerden sorumlu merkez birimler dönemler halinde SGB.net ve e-bütçe Sistemlerine bu gösterge değerlerini girmekte ve yılsonunda da performans değerlendirmesine esas teşkil edecek nakdi ve fiziki gerçekleştirmeler ortaya konulmaktadır.

Kamu idareleri belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, Stratejik Planın izleme ve değerlendirme çalışmalarını yapmak ve yine performans programlarını da bu stratejik planlarına uygun olarak hazırlanmakla yükümlüdürler. Performans programı, beş yıl için hazırlanan stratejik planın yıllık uygulama dilimlerini oluşturur. Bu kapsamda 2018 Yılı Performans Programı yayınlanmış, uygulanması izlenmiş ve raporlanmıştır. Stratejik Planın 2018 yılı değerlendirme raporunun hazırlanması için çalışmalar devam etmekte olup hazırlanacak rapor Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına gönderilecektir.

Kurumsal kabiliyet ve kapasitenin değerlendirilmesi

2018 YILI FAALİYET RAPORU

A. ÜSTÜNLÜKLER

- Ülke sathında yayılmış, yerinde hizmet veren köklü bir teşkilatın varlığı,
- Bakanlığın Tarım ve Orman alanlarında otorite kurum olması, güçlü imajı
- Karar alma sürecinde paydaş görüşlerine önem veren katılımcı yönetim anlayışı,
- Tecrübeli ve uygun eğitime sahip, özveri ile çalışan personel varlığı,
- Genç, dinamik ve mesleki anlamda nitelikli personel istihdamı ile personel kaynağının güçlendirilmesi,
- Genel anlamda kapsamlı mevzuat varlığı,
- Teknolojik yapının sürekli geliştiriliyor olması ve teknolojiyi kullanma düzeyinin yüksekliği, Yurt genelinde yaygın bilişim alt yapısının varlığı, E-devlet kapsamında verilen hizmet sayısı
- Kapsamlı veri tabanlarının olması,
- Araştırma, geliştirme, eğitim ve yayım hizmetleri konusunda gelişmiş alt yapının olması,
- Kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik çalışmaların hız kazanması,
- Etkin bir kamu yönetim anlayışının benimsenmiş olması,
- Gıda güvenliği ve güvenilirliği konularındaki kurumsal ve sektörel gelişmişlik düzeyi,
- Veri tabanları arasında fonksiyonel bir entegrasyonun sağlanması.
- Bakanlığımızdan hizmet alanların değerlendirme, görüş, sorunlarını bildirebilecekleri ve sorunlarına çözüm bulmak üzere ilgili birime yönlendirilebilecekleri "Yeşil Masa" lar kurulmuş erişilebilirlik daha da güçlendirilmiştir.
- Orman ve su kaynaklarının yönetiminde sahip olduğu yetki
- Ulusal su politikasını tespit etmede güçlü aktörlerden olması
- Faaliyet alanlarında ulusal ve uluslararası odak noktası olması
- Teknolojik altyapısının güçlü olması
- Bakanlığın dinamik ve yeniliklere açık bir yapıya sahip olması
- Farklı disiplinlerde uzman insan kaynağına

B. ZAYIFLIKLAR

- Bakanlık faaliyetlerinin özellikle desteklerin kamuoyunda farkındalığının artırılması,
- Araştırma-yayım-üretici zincirinin etkinliğinin yeterli olmaması,
- Uluslararası proje ve finansal kaynaklardan yeterince yararlanılmaması,
- Yabancı dil seviyesi,
- Toplanan verilerin bilgiye dönüşümünde analitik çalışmalar,
- Tarımsal bilgi ve teknolojilerin çiftçilere yeterli oranda iletilmesi ve benimsetilmesi,
- Biyokaçakçılık konusunda yaşanan problemler,

C. DEĞERLENDİRME

Türkiye’de Tarım Sektörü 2018 yılında;

- Tarım sektörümüz, ilk 9 ayda %0,7 büyüme göstermiştir.
- 2018 yılı ilk 11 ayında tarım ve gıda ürünleri ihracatımız 16 Milyar dolar, İthalatımız 12 Milyar dolar, dış ticaret dengesi ise 4 Milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.
- Üreticilerimizce 14,9 Milyar TL nakit hibe tarımsal destek sağlandı.
- 2019 yılında ise üreticilerimize 16,1 Milyar TL tarımsal destek sağlanması planlanmaktadır.
- Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerince üreticilerimize faiz oranı sıfır ila %8,25 aralığında olmak üzere 38,5 Milyar TL kredi kullandırıldı.
- Ziraat Bankasınca kullanılan tarımsal kredilerin geri dönüş oranı %98,6’e, Tarım Kredi Kooperatiflerince kullanılan tarımsal kredilerin geri dönüş oranı %86,9’e yükseldi.
- Tarım Sigortası
- **Bitkisel üretimde;**
  - Buğday üretimimiz 20 Milyon ton,
  - Mısır üretimimiz 5,7 Milyon ton,
  - Çeltik üretimimiz 940 Bin ton,
  - Ayçiçeği üretimimiz 1,9 Milyon ton olarak gerçekleşti.
- **2018 yılında canlı hayvan sayıları;**
  - 17,2 Milyon büyükbaş
  - 46,1 Milyon küçükbaş
  - Et Tavuğu sayısı 221 Milyon 245 Bin,
  - Yumurta Tavuğu sayısı 124 milyon 55 Bin olarak gerçekleşti.
- **Hayvansal üretimde;**
  - 2018 Kırmızı Et üretimimiz 1 Milyon 138 Bin ton,
  - 2018 Süt üretimimiz 22,1 Milyon ton,
  - 2018 Bal üretimimiz 108 Bin ton olarak gerçekleşti.
  - 2018 Beyaz Et üretimimiz 2 Milyon 157 Bin tona,
  - 2018 Yumurta üretimimiz 19,6 Milyar adet,

Gıda üretim, satış ve toplu tüketim yerlerine toplam 1 Milyon 30 Bin denetim yapıldı.

- **Tarımdaki diğer gelişmeler;**
  - Tarım Sektörü son 14 yılın 12’sinde büyüme göstererek ülke ekonomisine önemli katkı sağlamıştır.
  - Türk çiftçisine ödediğimiz nakdi karşılıksız hibe desteği toplamda yaklaşık 123 Milyar TL’ye ulaştı.

- Tarım–sanayi entegrasyonunun sağlanması için 2006 yılında başlatılan ulusal kaynaklı %50 hibe destekleri ile 10.258 yeni tarımsal sanayi tesisi tamamlandı. Faaliyete geçen bu tesislere 2,7 Milyar TL hibe verildi.
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunca (TKDK) Kırsal Kalkınma Programı-IPARD I ve IPARD II kapsamında Avrupa Birliği ve ulusal katkı ile birlikte Ülkemize 3,7 Milyar Avro hibe sağlandı. Bugüne kadar toplam 10,1 Milyar TL'lik yatırım yapıldı, 3,7 Milyar TL hibe ödenerek, 60 Bin kişiye istihdam sağlandı.
- İklim, toprak, topoğrafta, su kısıtı, ekim nöbeti göz önüne alınarak tarımsal faaliyet yapılan her ilçe bir tarım havzası olarak kabul edildi ve 941 tarım havzası belirlendi.
- Damla ve yağmurlama sulama yatırımları sağlanan sıfır faizli kredi desteği ve %50 hibe desteği ile 9 Milyon dekar yakın alan damla ve yağmurlama sistemleri ile sulanmaya başladı.
- Yerli tohumculuğu ve fidancılığı geliştirmek için yaklaşık 1,7 Milyar TL destek verildi.
- Tarım Sigortası uygulaması ile çiftçimizi doğal afetlerden korumak için sigorta poliçe bedelinin %50'sini karşılıyoruz. Bugüne kadar 4,5 Milyar TL Prim desteği sağlanarak, 4,9 Milyar TL hasar tazminatı ödendi.
- 21 adet Ar-Ge Merkezinin kurulmasına yönelik çalışmalar ise devam etmektedir.
- Gıda mevzuatımız AB gıda mevzuatı ile uyumlaştırıldı, ülkemizin her yerindeki vatandaşımız tarladan sofraya güvenilir gıdayı tüketmesi sağlandı.
- Güvenilir gıda ve sağlıklı beslenmeye yönelik önemli düzenlemeler yapıldı.
- Sağlığa zararlı gıda üreten, taklit veya tağşiş yapan 769 firmanın 1.605 farklı parti ürünü kamuoyuna ifşa edilmiştir.
- Ülkemizde Organik Tarım üretimi, 214 ürün çeşidine ulaşmış olup, 543 Bin hektar alanda 2,4 Milyon ton olarak gerçekleşmiştir.
- İyi Tarım Uygulaması yapılan alan 6,2 Milyon hektara, üretim miktarı ise yaklaşık 7 Milyon tona çıkarılmıştır.
- Mera Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1998 yılından bugüne kadar; 10,9 Milyon hektar alanda tespit, 7,2 Milyon hektar alanda tahdit, 4,2 Milyon hektar alanda tahsis çalışması yapılmış olup 1.589 proje kapsamında toplam 9,4 Milyon dekar alanda mera ıslah çalışması tamamlanmıştır.

Öneri ve Tedbirler

2018 YILI FAALİYET RAPORU

A. ÖNERİ ve TEDBİRLER

2019 yılında tarım ve orman sektörünün geliştirilmesi yönünde Bakanlık olarak yapılması planlanan faaliyetler aşağıda belirtilmektedir.

- Tarladan sofraya güvenilir gıda sunumuna yönelik AB ile uyumlu mevzuatımız kapsamında oluşturulan kontrol ve denetim hizmetlerinin, yeni yöntem ve uygulamalar ile sayı ve etkinliği daha da artırılabilecektir.
- Sağlıklı beslenmeye yönelik gıda mevzuatımızda yapılan ve hızla uygulamaya geçirilen yeni düzenlemelere devam edilecektir.
- Verimli ve kaliteli bir üretim için, çeşit, tür, hat, yöntem ve teknolojiler geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.
- Tarımsal destekleme modeli sadeleştirilerek; verimlilik, kalite, gıda güvenilirliği ve kırsal kalkınmayı esas alan politikaların uygulanmasına devam edilecektir.
- Üreticilerin finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla sübvansiyonlu kredi uygulamalarına, günün şartlarına göre gerekli revizyonlar yapılarak, devam edilecektir.
- İyi Tarım ve Organik Tarım Üretimine Desteklenmesine devam edilecektir.
- Tarım-sanayi entegrasyonunu hızlandıran ve tarımsal sanayinin gelişmesine önemli katkı sağlayan kırsal kalkınma desteklerine devam edilecektir.
- Geleneksel ürünlerin katma değerleri yüksek ürünler haline getirilmesinin teşvik edilmesi ile markalaşma ve coğrafi işaret çalışmalarına devam edilecektir.
- Tarım ürünlerinde piyasa düzenleme mekanizmalarının etkin uygulanması ve fiyat dalgalanmalarının olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik yürütülen etkin çalışmalara devam edilecektir.
- Hayvancılıkta arz dengesi ve çiftçi gelirlerinde istikrarın sağlanması amacıyla et ve sütte oluşturulan piyasa düzenleme mekanizmalarının etkin kullanımı sağlanacaktır.
- Tüketicilerimize uygun fiyattan et temin edilmesi ve hayvan üreticilerimizin de imkanlarının geliştirilmesi yönündeki çalışmalarımız devam edecektir.
- Hayvancılıkta yerli üretimi destekleme modeline geçilmiştir.
- Küçükbaş hayvancılığa geçişi hızlandıracak çalışmalarımız devam etmektedir.
- Hayvan Hastalıklarının ve buzağı Ölümlerinin önlenmesi amacıyla ürettiğimiz yeni projeleri uygulamaya konulacaktır.
- Meraların ıslahı ve kullanımda yaşanan sorunların çözülmesi sağlanacak ve mera ıslah çalışmaları hızlandırılacaktır.
- Arz açığı olan ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimi teşvik edilecektir.
- Bitki hastalık ve zararlıları ile mücadele hizmetleri geliştirilecek, üretimin her aşamasında kullanılan bitki koruma ürünleri kontrol altına alınacaktır.
- Hayvan hastalıklarının eradikasyonunu sağlayacak çalışmalara ağırlık verilerek hayvan sağlığı ve gıda güvenliği güvence altına alınacaktır.
- Sözleşmeli üretimin artırılması sağlanacaktır.
- Sınırları belirlenen yaklaşık 300 Büyük Ova'nın 258 adedi Bakanlar Kurulu Kararı ile Büyük Ova Koruma Alanı ilan edilmiş olup, diğerleri ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.
- Tarım sigortası uygulamaları geliştirilerek yaygınlaştırılacaktır.
- Kuraklık ve aşırı soğukun üretimdeki olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik olarak, AR-GE faaliyetlerine devam edilecektir.

- Çevre dostu tarımsal üretim tekniklerinin uygulanması teşvik edilecektir.
- Tarımda yenilenebilir enerji ve sıfır atık dönemi başlatılacaktır.
- Tohumluk ihtiyacımızın tamamının iç üretimle karşılanması ve tohumluk ihracatımızın artırılması yönündeki çalışmalara ağırlık verilecektir.
- Meyvecilikte sertifikalı fide ve fidan kullanımını artırılarak iç ve dış pazar taleplerini karşılamaya yönelik meyve üretimi sağlanacaktır.
- Jeotermal potansiyelimiz kullanılarak, bu bölgelerde seracılığın geliştirilmesi sağlanacaktır.
- Su ürünleri üretimi çevreye uyumlu, sürdürülebilir şekilde artırılabilecek, yeni türlerin yetiştiriciliği geliştirilecektir.
- Tarımsal kobilerin güçlendirilmesi ve tarımsal örgütlenme yapısının etkinleştirilmesi sağlanacaktır.
- Tarım sektörüne yönelik ulusal ve uluslararası yatırımların artması sağlanacaktır.
- Tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinin etkinliği artırılabilecektir.
- IPARD Programı kapsamında AB kırsal kalkınma fonlarının etkin kullanımına devam edilecektir.
- Avrupa Birliği uyum çalışmaları kapsamında gerekli idari, hukuki ve teknik düzenlemelere devam edilecek, tarımla ilgili uluslararası kuruluşlar nezdinde ülkemizin etkinliği daha da artırılabilecektir.
- Tarımda bilişim teknolojilerinin kullanımı artırılarak sunulan hizmetlerin etkinliği artırılabilecektir.
- Sürdürülebilir ormancılık ilkeleri kapsamında; toplumun ihtiyacı olan ürün ve hizmet üretiminin sağlanması, biyolojik çeşitliliğin korunması, ekoturizmin geliştirilmesi, tarihi ve estetik değerlerin muhafaza edilmesi ve nesli tehlike altında olan yaban hayatının korunması anlayışı içerisinde çalışmalar yürütülmüştür.
- Biyolojik çeşitliliği, yaban hayatını ve gen kaynaklarını korumak ve geliştirmek maksadıyla, korunan alanların genişletilme çalışmalarına büyük önem verilmiş ve yapılan önemli projelerle bu alanlar artırılmıştır.
- Planlı çalışmalarla; doğal afetleri önlemek (çölleşme, toprak erozyonu, sel, heyelan, çığ v.b), küresel karbon dengesinin iyileştirilmesine katkıda bulunmak, odun hammaddesi ihtiyacını karşılamak ve köylünün sosyoekonomik durumunu iyileştirmek gayesiyle stratejiler belirlenmiştir.
- Bakanlığımız, 1992 Rio Deklarasyonunda da belirtildiği gibi, sürdürülebilir kalkınma için yenilenebilir özellikteki orman ve su kaynaklarını, ekosistem anlayışı kapsamında değerlendirmiştir.
- Meteorolojik olayların izlenmesi neticesinde, isabetli tahminler ve erken uyarı sistemlerini geliştirerek, muhtemel taşkın, sel, kuraklık vb. hususlarda ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde gerekli tedbirlerin alınması sağlanmıştır.
- Yüzey ve yeraltı sularının etkin yönetiminin sağlanması için çalışmalar bütün yönleriyle devam etmektedir.
- Dünyadaki nüfus artışı ve buna paralel olarak hızla artan su ihtiyacı nedeniyle, içme suyu kaynaklarının korunmasında, koruma ve kullanma dengesi gözetilerek, kaynakların sürdürülebilirliği ilkesi doğrultusundaki planlamalar, Bakanlığımız çalışmalarına yansımıştır. Bu minvalde; milletimizin ve gelecek kuşaklarımızın su konusunda sorun yaşamaması için planlı çalışmalarla, ülkemizin 50 yıl sonrasının su ihtiyacı şimdiden çözülmüş olup, yüzyıllarca ülkemizin su ihtiyacını karşılamak üzere de yüzlerce tesisin temelleri atılmış ve bir o kadar da tesis açılışı yapılmıştır.
- Bakanlığımızın büyük çabalarıyla, kendi yerli kaynaklarımız olan hidroelektrik santral potansiyelinin büyük bölümüne hızlı bir planlama yapılarak ulaşılmıştır. Planlama çalışmaları devam etmekte olup ülkemizin hidroelektrik santral potansiyelinin tamamı planlama kapsamına alınmıştır.

EKLER

EK 1

MALİ HİZMETLER BİRİM YÖNETİCİSİNİN BEYANI

Strateji Geliştirme Başkanı olarak yetkim dâhilinde;

Bu idarede, faaliyetlerin mali yönetim ve kontrol mevzuatı ile diğer mevzuata uygun olarak yürütüldüğünü, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını temin etmek üzere iç kontrol süreçlerinin işletildiğini, izlendiğini ve gerekli tedbirlerin alınması için düşünce ve önerilerimin zamanında üst yöneticiye raporlandığını beyan ederim.

İdaremizin 2018 Yılı Faaliyet Raporunun "III/A- Mali Bilgiler" bölümünde yer alan bilgilerin güvenilir, tam ve doğru olduğunu teyit ederim. (Ankara – 25/02/2019)

Oruç Baba İNAN
Başkan

EK 2

İÇ KONTROL GÜVENCE BEYANI

Üst yönetici olarak yetkim dahilinde;

Bu raporda yer alan bilgilerin güvenilir, tam ve doğru olduğunu beyan ederim.

Bu raporda açıklanan faaliyetler için bütçe ile tahsis edilmiş kaynakların, planlanmış amaçlar doğrultusunda ve iyi mali yönetim ilkelerine uygun olarak kullanıldığını ve iç kontrol sisteminin işlemlerin yasallık ve düzenliliğine ilişkin yeterli güvenceyi sağladığını bildiririm.

Bu güvence, üst yönetici olarak sahip olduğum bilgi ve değerlendirmeler, iç kontroller, iç denetçi raporları ile Sayıştay raporları ve benden önceki yöneticilerden almış olduğum bilgilere dayanmaktadır.

Burada raporlanmayan, idarenin menfaatlerine zarar veren herhangi bir husus hakkında bilgim olmadığını beyan ederim. (Ankara – 26/02/2019)

Akif ÖZKALDI
Bakan Yardımcısı

EK 3

İÇ KONTROL GÜVENCE BEYANI

Üst yönetici olarak yetkim dahilinde;

Bu raporda yer alan bilgilerin güvenilir, tam ve doğru olduğunu beyan ederim.

Bu raporda açıklanan faaliyetler için bütçe ile tahsis edilmiş kaynakların, planlanmış amaçlar doğrultusunda ve iyi mali yönetim ilkelerine uygun olarak kullanıldığını ve iç kontrol sisteminin işlemlerin yasallık ve düzenliliğine ilişkin yeterli güvenceyi sağladığını bildiririm.

Bu güvence, üst yönetici olarak sahip olduğum bilgi ve değerlendirmeler, iç kontroller, iç denetçi raporları ile Sayıştay raporları ve benden önceki yöneticilerden almış olduğum bilgilere dayanmaktadır.

Burada raporlanmayan, idarenin menfaatlerine zarar veren herhangi bir husus hakkında bilgim olmadığını beyan ederim. (Ankara – 26/02/2019)

Mehmet Hadi TUNÇ
Bakan Yardımcısı

EK 4

İÇ KONTROL GÜVENCE BEYANI

Üst yönetici olarak yetkim dahilinde;

Bu raporda yer alan bilgilerin güvenilir, tam ve doğru olduğunu beyan ederim.

Bu raporda açıklanan faaliyetler için bütçe ile tahsis edilmiş kaynakların, planlanmış amaçlar doğrultusunda ve iyi mali yönetim ilkelerine uygun olarak kullanıldığını ve iç kontrol sisteminin işlemlerin yasallık ve düzenliliğine ilişkin yeterli güvenceyi sağladığını bildiririm.

Bu güvence, üst yönetici olarak sahip olduğum bilgi ve değerlendirmeler, iç kontroller, iç denetçi raporları ile Sayıştay raporları ve benden önceki yöneticilerden almış olduğum bilgilere dayanmaktadır.

Burada raporlanmayan, idarenin menfaatlerine zarar veren herhangi bir husus hakkında bilgim olmadığını beyan ederim. (Ankara – 26/02/2019)

Mustafa AKSU
Bakan Yardımcısı

EK 5

İÇ KONTROL GÜVENCE BEYANI

Üst yönetici olarak yetkim dahilinde;

Bu raporda yer alan bilgilerin güvenilir, tam ve doğru olduğunu beyan ederim.

Bu raporda açıklanan faaliyetler için bütçe ile tahsis edilmiş kaynakların, planlanmış amaçlar doğrultusunda ve iyi mali yönetim ilkelerine uygun olarak kullanıldığını ve iç kontrol sisteminin işlemlerin yasallık ve düzenliliğine ilişkin yeterli güvenceyi sağladığını bildiririm.

Bu güvence, üst yönetici olarak sahip olduğum bilgi ve değerlendirmeler, iç kontroller, iç denetçi raporları ile Sayıştay raporları ve benden önceki yöneticilerden almış olduğum bilgilere dayanmaktadır.

Burada raporlanmayan, idarenin menfaatlerine zarar veren herhangi bir husus hakkında bilgim olmadığını beyan ederim. (Ankara – 26/02/2019)

Dr. Bekir PAKDEMİRLİ
Bakan

2018 YILI FAALİYET RAPORU